

שבוע פרשת תזריע-מצורע

(07 - 13 April 13)

כ"ז ניסן - ג' אייר ה'תשע"ג

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבַבְךָ. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דְגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא
תֵתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנוּם
אֲחֵרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיָנִי מִקַּבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹךְ
מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי
שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פְּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'י") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁחֲחֹרַת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מְצוּה לֹמַר אֶת כָּל בְּרוּכֹת הַשַּׁחַר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנו אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִבְרָכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֶיךָ וַיִּשֶׂם לָךְ שָׁלוֹם:
וּשְׁמוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבור של
היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי
לשלי־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבַבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ תְדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:
 א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמַצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
 וְיִשְׂרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן וְעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ עֲמֹדַת לְעַד: ד זָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בְּיַהוָה: ח סָמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צַדִּיקְתּוֹ עֲמֹדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכַבּוֹד:
 י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּי יַחֲרֵק וְנַמָּס תַּאֲוַת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

כו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזוֹר־חֲשָׁמַשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כְּלָיוֹנִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי פִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ תְמוּנַתִּי לְשֹׁכֵת: ו הַמִּשְׁפִּילִי לְרְאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאַרְצָן: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקָרַת הַבַּיִת
 אִם־הַבְּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

נקודות משיחות קודש - מזמור קיב מתוך "תהילות מנחם"
 הדרך לזכות "בדור ישרים יבורך"

א. כדי להעמיד "דור ישרים יבורך" צריך לפעול שהמחנכים יקנו לתלמידים את ההבנה וההרגשה שהם הולכים ללמוד את דבר ה', תורת אלקים חיים, שניתנה למשה מסיני¹. והמחנך שלהם הוא השליח למסור את דבר ה', לכאור"א מהם, בני אברהם יצחק ויעקב. ועל יסוד זה אפשר להחדיר בהם את החיות של "בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"², "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו"³. ובכללות זהו הענין של "ראשית חכמה יראת ה"⁴, שהראשית וההתחלה צריכה להיות "יראת ה'", ועי"ז יהי" גם הענין של "חכמה".
 ולדוגמא: כאשר מלמדים אל"ף ביי"ת יש להשים דגש לא רק על עצם ידיעת האותיות, אלא על קדושת האותיות והנקודות, שיאמרו מתוך חיות של קדושה⁵, וח"ו לא לחשוב שזהו בזבוז זמן, והעיקר שידעו את האותיות ויתחילו לקרוא, שכן לימוד כזה הוא בבחי' ציפור המצפצפת (תוכי) . . ואינו שייך כלל לתורת ה'.

המשך בעמוד קכז

(1) אבות פ"א מ"א.
 (2) פרש"י תבוא כו, טז. וראה פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג.
 (3) ברכות כב, א.
 (4) לעיל קיא, י (וראה "תהילות מנחם" שם).
 (5) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 44. וש"י. וראה גם אג"ק ח"ג ריש ע' צג. ועוד.

מפתח כללי

קמא.....	ב	א) סדר הנחת תפילין	א) סדר הנחת תפילין
מסכת עירובין עם ביאורים	ג	ב) מזמורי תהלים קיב, קיג	ב) מזמורי תהלים קיב, קיג
מדף ל עד דף לו		ג) מאמר ד"ה גן נעול אחותי כלה	ג) מאמר ד"ה גן נעול אחותי כלה
מותרות רבותינו נשיאי חב"ד:	ה	ה) שבת פרשת תזריע-מצורע, גי אייר היתשמי"ז	ה) שבת פרשת תזריע-מצורע, גי אייר היתשמי"ז
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים	יב	ד) משיחות ש"פ תזריע-מצורע, גי אייר, ה'תש"נ	ד) משיחות ש"פ תזריע-מצורע, גי אייר, ה'תש"נ
אדמו"ר הזקן		ה) לקוטי שיחות – פרשת תזריע	ה) לקוטי שיחות – פרשת תזריע
שולחן ערוך הלכות שבת	טו	ו) בלה"ק) כרד יב	ו) בלה"ק) כרד יב
אדמו"ר הזקן		ז) מתוך פניני לוי יצחק על התורה	ז) מתוך פניני לוי יצחק על התורה
תורה אור		זכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	זכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אדמו"ר הזקן		ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה	ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
שערי אורה		ז"ל שניאורסאהן חוברת כה, תרגום מאידיש	ז"ל שניאורסאהן חוברת כה, תרגום מאידיש
אדמו"ר האמצעי		ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע	ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע
קעג		ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזריע-מצורע	ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזריע-מצורע
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו		י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע	י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע
אדמו"ר ה"צמח צדק"		יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)	יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
תורת שמואל תרל"ב		לשבוע פרשת תזריע-מצורע	לשבוע פרשת תזריע-מצורע
אדמו"ר מוהר"ש		יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע-מצורע	יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע-מצורע
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב		יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם
אדמו"ר מוהרש"ב		יד) ברכת האילנות	יד) ברכת האילנות
ספר המאמרים קונטרסים		שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:
אדמו"ר מוהרי"צ		טו) – גי פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע	טו) – גי פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע
לקוטי דיבורים		טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע	טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע
אדמו"ר מוהרי"צ		יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע-מצורע	יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע-מצורע
דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן		יח) מסכת סוטה עם ביאורים	יח) מסכת סוטה עם ביאורים
אדמו"ר מוהרי"צ		מדף יב עד דף יח	מדף יב עד דף יח
אגרות קודש		יט) נביאים וכתובים	יט) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהרי"צ		מלכים א פרק יא, תהלים פרק עח	מלכים א פרק יא, תהלים פרק עח
ביאורים בפרקי אבות פרק ב		כ) משניות – מסכת בבא מציעא	כ) משניות – מסכת בבא מציעא
חומש לקריאה בציבור		ביאור קהתי	ביאור קהתי
לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע			
אדמו"ר מוהרי"צ			
סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש			
אדמו"ר מוהרי"צ			

1 גֵן נְעוּל אַחוּתִי פֶלֶה גַל נְעוּל מַעֲנֵן חֲתוּם, וּפִרֵשׁ בַּמְצוּדָת דּוּד:
 2 "עַתָּה חוּזר לִשְׂבַחָהּ בְּדַבָּר הַצְּנִיעוּת וְכֵה יֹאמֵר הִי אֵת כִּגַן הַנְּעוּל שְׁאִין מִי
 3 יוּכַל לְבוֹא בּוֹ כִּי אִם בַּעַל הַגֵּן ... אֵת נְעוּל כְּמַעֲנֵן הַנְּעוּל ... וְהַנְּמַשֵּׁל הוּא עַל
 4 הַהֲרַחֲקָה מִן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמוֹלֹת" וּמִבִּיא אֲדָמוּר מִהֲר"ש פֶּעַל

5 יוֹם הַהִלְדָּת דָּב' אֵייר
 6 שְׁנוֹלר בְּיוֹם ב' אֵייר (בִּשְׁנַת
 7 תַּקצ"ג) בְּהַמְאָמֵר שְׁלוֹ
 8 דְּפָרְשַׁת תְּזַרְיע־מְצוּרַע
 9 בְּהַמְשָׁךְ סִדְרַת מֵאֵמִרִים
 10 בַּהֲמַשֵּׁךְ אֶחָד שְׁפוּתַחַת בְּדִיבּוּר־
 11 הַמַּתְחִיל מִצָּה זוֹ מִשְׁנַת ת"ר"ם
 12 פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם, עַל פְּסוּק זֶה
 13 דְּכִמוֹ שֶׁגֵּן-עֵדֶן הוּא נְעוּל
 14 וְאֵי-אֶפְשָׁר לְפָנֵס בּוֹ וְלֹא
 15 כָּל אֶחָד רִשְׁאֵי לְהִיכַסֵּן לְגַן-עֵדֶן
 16 כִּי-אִם נִפְשוֹת הַצְּדִיקִים,
 17 כִּן יִשְׂרָאֵל אוֹגְדִין קוֹשֵׁרִים
 18 וּמֵיחִידִים אֵת פְּתַחֲיָהֶם
 19 לְבַעֲלָם זֶה הַקֶּב"ה וְלֹא
 20 מֵאִפְשָׁרִים לֵאמֹר אֶחָד מִלְּבַד
 21 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִיכַסֵּן
 22 בְּתוֹכָם. וּמִבְּאֵר בְּהַמְאָמֵר
 23 הַנּוֹכַח שֶׁל הַרְבֵּי מִהֲר"ש, דְּגֵן
 24 הוּא תַעֲנוּג, בְּשׁוּנָה מֵהַבֵּית
 25 שֶׁהוּא צוּרֵךְ הַכְּרַחֲי, הַגֵּן נּוֹעַד
 26 לְהֵאֵנָה וְתַעֲנוּג וְעֵנֵן גֵּן נְעוּל
 27 תּוֹכֵן הָאֵמִירָה שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל
 28 נִמְשְׁלוּ לְגַן נְעוּל הוּא שְׁאִין
 29 הַתַּעֲנוּג רַק בְּאֵלְקוּת שֶׁהִם
 30 'עוֹלָם' בְּפִנֵּי כָּל סוּגֵי הַתַּעֲנוּגִים
 31 וְהַעוֹנֵג שֶׁלֵּהֶם הוּא רַק בְּאֵלְקוּת,
 32 וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב וְעַמְּךָ לֹא
 33 חִפְצָתִי וְכִמְבוֹאֵר בַּחֲסִידוּת

בס"ד. שבת פרשת תזריע-מצורע, ג'

אייר ה'תשנ"ז*

גֵן נְעוּל אַחוּתִי פֶלֶה גַל נְעוּל מַעֲנֵן חֲתוּם¹, וּמִבִּיא
 אֲדָמוּר מִהֲר"ש פֶּעַל יוֹם הַהִלְדָּת דָּב' אֵייר
 בְּהַמְאָמֵר דְּפָרְשַׁת תְּזַרְיע־מְצוּרַע בְּהַמְשָׁךְ מִצָּה זוֹ ת"ר"ם²
 פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם, דְּכִמוֹ שֶׁגֵּן-עֵדֶן הוּא נְעוּל וְאֵי-אֶפְשָׁר
 לְפָנֵס בּוֹ כִּי-אִם נִפְשוֹת הַצְּדִיקִים, כִּן יִשְׂרָאֵל אוֹגְדִין
 פְּתַחֲיָהֶם לְבַעֲלָם זֶה הַקֶּב"ה. וּמִבְּאֵר בְּהַמְאָמֵר³, דְּגֵן
 הוּא תַעֲנוּג, וְעֵנֵן גֵּן נְעוּל הוּא שְׁאִין הַתַּעֲנוּג רַק
 בְּאֵלְקוּת, וְעַמְּךָ לֹא חִפְצָתִי⁴. וְלִהְיֵיר שְׁבַהַמְאָמֵר שֶׁלְּפָנֵי-
 זֶה⁵ מִבְּאֵר דְּגֵן נְעוּל הוּא סוּר מְרַע. דְּעֵנֵן סוּר מְרַע
 הוּא בְּעֵקֶר בְּפֶעַל מִמֶּשׁ. וְהַחֲדוּשׁ שְׁבַמְאָמֵר זֶה (עַל-פִּי
 פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם) הוּא⁷, דְּגֵן נְעוּל הוּא שְׁגָם הַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ
 הוּא רַק בְּאֵלְקוּת⁸.

וְהֵנָּה ב'מְצוּדַת דּוּד' עַל הַפְּסוּק מִפְּרָשׁ, שִׁישְׂרָאֵל הִם
 כִּגַן הַנְּעוּל שְׁאִין מִי שְׁיִוָּכַל לְבוֹא בּוֹ, כִּי-אִם בְּעַל
 הַגֵּן. וְצָרִיף לְהִבִּין, הֲרִי זֶה שְׁגָן הוּא תַעֲנוּג הוּא גַם בְּגֵן
 כְּפִשׁוּטוֹ, וְאִם כִּן, גַּם מִהַמְשָׁל דְּגֵן נְעוּל כְּפִשׁוּטוֹ, מוּכָן
 דְּעֵנֵן אוֹגְדִין פְּתַחֲיָהֶן הוּא שֶׁהַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ הוּא רַק
 בְּאֵלְקוּת, וּמֵה מִתְּוֹסֵף בְּהַכְּנַת הַעֲנֵן דִּישְׂרָאֵל אוֹגְדִים
 פְּתַחֲיָהֶם, עַל-יְדֵי הַפְּרוּשׁ שְׁגָן נְעוּל קָאֵי עַל גֵּן-עֵדֶן.
 וּבְכַפְרֵט דְּגֵן נְעוּל בְּפִשׁוּטוֹת (כְּפְרוּשׁ ה'מְצוּדַת דּוּד')
 מֵתָאִים לְכַאוּרָה יוֹתֵר לְהַנְמָשֵׁל. דְּכִיּוֹן שְׁגָן נְעוּל

34 שֶׁהַכּוֹנֵה שֶׁהַרְצוֹן וְהַחֲפֵץ שֶׁל הַיְהוּדִי הוּא אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ וְלֹא
 35 לְשׁוֹם דְּבַר אַחֵר וְאִפְּלוֹ לֹא לְדַרְגוֹת רוּחָנִיּוֹת גְּבוּהוֹת שֶׁהֵם "עַמְךָ" בְּקִירוּב אֶל
 36 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ.

37 וְלִהְיֵיר שְׁבַהַמְאָמֵר שֶׁלְּפָנֵי-זֶה בְּמֵאֵר הַקּוֹדֵם בְּאוֹתוֹ 'הַמְשָׁךְ'
 38 מֵאֵמִרִים מִבְּאֵר דְּגֵן נְעוּל עַבְדוּת ה' הוּא בַּחֲנִית סוּר מְרַע הַזְּהִירוּת

39 מִלְּעִבּוֹר עַל מְצוּת לֹא-תַעֲשֶׂה. דְּעֵנֵן סוּר מְרַע הוּא בְּעֵקֶר בְּפֶעַל
 40 מִמֶּשׁ וּזוֹ עֲבוּדָה שְׁלֹא קִשּׁוּרָה כֹּל-כֵּךְ לְרַגֵּשׁ הַלֵּב וְהַתְּבוּנָה וְהַשְׂגָּה בְּמוֹת.
 41 וְהַחֲדוּשׁ שְׁבַמְאָמֵר זֶה (עַל-פִּי פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם) הוּא, דְּגֵן
 42 נְעוּל הוּא לֹא רַק "נְעוּל" בְּמוֹכֵן שְׁאִין נְתִיבַת מְקוֹם לְעִבְרָה עַל רְצוֹן ה'
 43 בְּמַעֲשֵׂה בְּפוּעַל אֵלֶּא שְׁגָם
 44 הַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ שֶׁהוּא כּוֹחַ
 45 עֲמוּק וְנִעְלָה בְּנִפְשׁ הוּא רַק
 46 בְּאֵלְקוּת.

וְהֵנָּה ב'מְצוּדַת דּוּד' עַל
 הַפְּסוּק "גֵּן נְעוּל..." מִפְּרָשׁ,
 שִׁישְׂרָאֵל הִם כִּגַן הַנְּעוּל
 שְׁאִין מִי שְׁיִוָּכַל לְבוֹא
 בּוֹ, כִּי-אִם בְּעַל הַגֵּן
 וּבְנִמְשָׁל, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מְכַנְּסִים
 לְתוֹךְ רְשׁוּתָם אֶף גּוֹרֵם זֶה מִלְּבַד
 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְצָרִיף
 לְהִבִּין, לְפִי פִירוּשׁ הַמְצוּדַת
 דּוּד, מֵתְעוּר קוֹשֵׁי בְּדַבְרֵי הַרְבֵּי
 מִהֲר"ש בְּמֵאֵר כִּי הֲרִי זֶה
 שְׁגָן הוּא מְקוֹם שֶׁל תַּעֲנוּג
 הוּא גַם בְּגֵן כְּפִשׁוּטוֹ,
 שֶׁהֲרִי גֵן שֶׁל עֲצִים וּפְרַחִים וְכד'
 נּוֹעַד לְיֵהוּנֹת וְלִהְתַּעֲנוּג בּוֹ וְאִם
 כִּן, גַּם מִהַמְשָׁל דְּגֵן נְעוּל
 כְּפִשׁוּטוֹ, גַּם אִם נִפְרֵשׁ
 שֶׁהַמְשָׁל מ"גֵן נְעוּל" שֶׁבְּפְסוּק זֶה
 מְדַבֵּר עַל גֵּן בְּמוֹכֵן הַפְּשׁוּט, גֵּן
 גִּשְׁמִי, עֲדִיין מוּכָן דְּעֵנֵן
 אוֹגְדִין פְּתַחֲיָהֶן בְּנִמְשָׁל
 הוּא שֶׁהַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ שֶׁל
 הָאָדָם הַעוֹבֵד אֵת ה' הוּא רַק
 בְּאֵלְקוּת, וּמֵה מִתְּוֹסֵף
 בְּהַכְּנַת הַעֲנֵן דִּישְׂרָאֵל

אוֹגְדִים פְּתַחֲיָהֶם וְלֹא מֵאִפְשָׁרִים לֵאמֹר אֶחָד, מִלְּבַד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 לְבוֹא בְּתוֹכָם, עַל-יְדֵי הַפְּרוּשׁ שֶׁל הַתְּרַגּוּם שְׁגָן נְעוּל קָאֵי עַל
 גֵּן-עֵדֶן?
 וּבְכַפְרֵט הַקּוֹשֵׁי מִתְחַזֵּק יוֹתֵר לְאוֹר הַעוֹבְדָה דְּגֵן נְעוּל בְּפִשׁוּטוֹ, גֵּן גִּשְׁמִי
 (כְּפְרוּשׁ ה'מְצוּדַת דּוּד') מֵתָאִים לְכַאוּרָה יוֹתֵר לְהַנְמָשֵׁל

72 מִלְּעִבּוֹר עַל מְצוּת לֹא-תַעֲשֶׂה. דְּעֵנֵן סוּר מְרַע הוּא בְּעֵקֶר בְּפֶעַל
 73 מִמֶּשׁ וּזוֹ עֲבוּדָה שְׁלֹא קִשּׁוּרָה כֹּל-כֵּךְ לְרַגֵּשׁ הַלֵּב וְהַתְּבוּנָה וְהַשְׂגָּה בְּמוֹת.
 74 וְהַחֲדוּשׁ שְׁבַמְאָמֵר זֶה (עַל-פִּי פְּרוּשׁ הַתְּרַגּוּם) הוּא, דְּגֵן
 75 נְעוּל הוּא לֹא רַק "נְעוּל" בְּמוֹכֵן שְׁאִין נְתִיבַת מְקוֹם לְעִבְרָה עַל רְצוֹן ה'
 76 בְּמַעֲשֵׂה בְּפוּעַל אֵלֶּא שְׁגָם
 77 הַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ שֶׁהוּא כּוֹחַ
 78 עֲמוּק וְנִעְלָה בְּנִפְשׁ הוּא רַק
 79 בְּאֵלְקוּת.

80 וְהֵנָּה ב'מְצוּדַת דּוּד' עַל
 הַפְּסוּק "גֵּן נְעוּל..." מִפְּרָשׁ,
 שִׁישְׂרָאֵל הִם כִּגַן הַנְּעוּל
 שְׁאִין מִי שְׁיִוָּכַל לְבוֹא
 בּוֹ, כִּי-אִם בְּעַל הַגֵּן
 וּבְנִמְשָׁל, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מְכַנְּסִים
 לְתוֹךְ רְשׁוּתָם אֶף גּוֹרֵם זֶה מִלְּבַד
 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְצָרִיף
 לְהִבִּין, לְפִי פִירוּשׁ הַמְצוּדַת
 דּוּד, מֵתְעוּר קוֹשֵׁי בְּדַבְרֵי הַרְבֵּי
 מִהֲר"ש בְּמֵאֵר כִּי הֲרִי זֶה
 שְׁגָן הוּא מְקוֹם שֶׁל תַּעֲנוּג
 הוּא גַם בְּגֵן כְּפִשׁוּטוֹ,
 שֶׁהֲרִי גֵן שֶׁל עֲצִים וּפְרַחִים וְכד'
 נּוֹעַד לְיֵהוּנֹת וְלִהְתַּעֲנוּג בּוֹ וְאִם
 כִּן, גַּם מִהַמְשָׁל דְּגֵן נְעוּל
 כְּפִשׁוּטוֹ, גַּם אִם נִפְרֵשׁ
 שֶׁהַמְשָׁל מ"גֵן נְעוּל" שֶׁבְּפְסוּק זֶה
 מְדַבֵּר עַל גֵּן בְּמוֹכֵן הַפְּשׁוּט, גֵּן
 גִּשְׁמִי, עֲדִיין מוּכָן דְּעֵנֵן
 אוֹגְדִין פְּתַחֲיָהֶן בְּנִמְשָׁל
 הוּא שֶׁהַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ שֶׁל
 הָאָדָם הַעוֹבֵד אֵת ה' הוּא רַק
 בְּאֵלְקוּת, וּמֵה מִתְּוֹסֵף
 בְּהַכְּנַת הַעֲנֵן דִּישְׂרָאֵל

(* יצא לאור בקונטרס ב' אייר — תשנ"ג, "לקראת ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע — הננו מוציאים לאור .. ל' ניסן, אדר"ח אייר, שנת ה'תשנ"ג. 1) שה"ש ד, יב. 2) פי"ד (ע' יט). וראה גם ד"ה זה באוה"ת שה"ש כרך ב (ע' תלב. שם ע' תמג). 3) פט"ו (ע' כא). וכ"ה באוה"ת שם (ע' תלב). 4) תהלים עג, כה. 5) דפ' שמיני פי"ג (ע' יח). 6) ויש לומר, דבסור מרע נכלל גם תאוות היתר. 7) להעיר, שגם במאמר זה (פט"ז — ריש ע' כב) דגן נעול הוא "שיהי' פיה נעול מלדבר דברים בטלים". אבל ביאור זה אינו בהמשך לפירוש התרגום עה"פ גן נעול. 8) להעיר מלקו"ת שלח מה, סע"א ואילך (ועד"ז בלקו"ת פינחס עה, ד) "ונות נק' בחי' התלהבות ורשפי אש וזה כמו זונה הלווטה אחרי זרים". דמזה מובן, שענין אוגדין פתחיהן הוא לא רק שאינו עושה בפועל אלא שגם אינו להוט אחרי תאוות.

ביאור בדרך אפשר

1 מאשר גן עדן הרוחני. דְּכִינּוֹן שָׁגַן נְעוּל בְּהַנְמִשָּׁל הוּא הַתַּעֲנוּג שֶׁל
 2 הָאָדָם (יִשְׂרָאֵל) שֶׁהוּא נְעוּל וְסָגוּר מִלְּהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגֵי
 3 הַעוֹלָם וּפְתוּחַ רַק לַעֲנוּג בִּאלוּקוֹת, הָרִי הַמְּשָׁל הַמֵּתָאִים לְזֶה
 4 לְכֹאזְרָה הוּא מִגֵּן סֵתֶם שֶׁהוּא מִשֵּׁל פְּשוּט וּמוֹכַן יוֹתֵר לְמוֹשֵׁג שֶׁל גֵּן
 5 שֶׁבְּעֵלְיוֹ נוּעַל אוֹתוֹ בְּפְנֵי זָרִים,
 6 וְלָמָּה מְפָרֵשׁ הַתַּרְגוּם 1
 7 שָׁגַן נְעוּל קָאֵי עַל גֵּן-עֲדוֹן 2
 8 שֶׁהוּא (מְלִכְתַּחֲלָה בִּמְשַׁל
 9 עֲצוּמוֹ, לֹא רַק בְּנִמְשַׁל) הַתַּעֲנוּג
 10 בְּאֲלֻקוֹת. ?
 11 (ב) וְיִוִּבֵן זֶה הַטַּעַם לִכְךָ 5
 12 שֶׁבְּמֵאֵמֶר מוֹבָא הַפִּירוּשׁ ש"גן" 6
 13 הוּא גֵּן עֲדוֹן עַל-פִּי מָה 7
 14 שֶׁכְּתוּב בְּהַמְּאָמֵר, דְּגֵן 8
 15 נְעוּל הַתּוֹכֵן שֶׁל הַמְּשַׁל הַמְּדַמָּה 9
 16 אֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִגֵּן נְעוּל הוּא 10
 17 כְּעֲנַן הַקְּדוּשִׁין ש"נועל" 11
 18 אֵת הָאֵשׁה בְּפְנֵי כָּל הָעוֹלָם 12
 19 וּמֵתִיר אוֹתָהּ רַק לְבַעֲלָהּ (כְּפִי 12
 20 שֶׁהוּלֵךְ וּמְבָאֵר).
 21 וּמְבָאֵר זֶה הַרְבֵּי מֵהַר"ש 14
 22 בְּהַמְּשָׁךְ הַמֵּאֵמֶר עַל-פִּי 15
 23 הַיְדוּעַ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת 16
 24 כְּעֲנַן הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל 17
 25 נוֹסַח הַתְּפִילָּה קְדָשְׁנוֹ 17
 26 בְּמִצְוֹתָיִךְ וְתָן חֶלְקֵנוֹ 18
 27 בְּתוֹרָתְךָ, דְּקְדָשְׁנוֹ 19
 28 בְּמִצְוֹתָיִךְ הוּא מְלִשׁוֹן 20
 29 קְדוּשִׁין, דְּעֲנַנּוֹ הַקְּדוּשִׁין 21
 30 הוּא הַזְּמַנָּה בְּמוֹכַן שֶׁל הַכְּנָה 22
 31 שִׁישׁ בַּהּ הַכְּנָה וְקִידוּשׁ כְּמוֹ סִימּוֹן
 32 דְּבַר לְמִטְרָה מִיּוֹחֲדָת, שֶׁהָאֵשׁה הַמִּתְקַדְּשֶׁת לְבַעֲלָהּ הִיא מְזַמְנָת מוֹכְנָה
 33 וּמוֹקְדֶשֶׁת וּמִיּוֹחֲדָת לְבַעֲלָהּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּעַקְבוֹת שֶׁהִיא מְקוּדֶשֶׁת
 34 וּמִיּוֹחֲדָת לְבַעֲלָהּ הִיא נְאֻסְרָת מִמִּילָא עַל כָּל הָעוֹלָם וְכַךְ אֲנוּ מְבַקְשִׁים
 35 שֶׁעַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת נִהְיֶה מִיּוֹחֲדִים וּמוֹקְדָשִׁים לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְקִשְׁרוּרִים
 36 בּוֹ בְּקֶשֶׁר מִיּוֹחֵד. וְתָן חֶלְקֵנוֹ בְּתוֹרָתְךָ הוּא עֲנַנּוֹ הַנִּשְׁוֹאֵין,
 37 הַמְּשָׁכָה בְּפְנִימִיּוֹת, כִּשְׁם שֶׁלֹּאחֵר הַקִּידוּשִׁין בֵּין בַּעַל וְאֵשׁה, שֶׁהוּא הַשֵּׁלֵב
 38 הַרְאֵשׁוֹן בְּקֶשֶׁר שְׁבִינִיָּהם, בֹּא עֲנִיין הַנִּשְׁוֹאֵין שֶׁהוּא הַשֵּׁלֵב הַשְּׁנַיִ הָעֵמּוּק
 39 וְהַפְּנִימִי יוֹתֵר, בְּקֶשֶׁר שְׁבִינִיָּהם שֶׁבּוֹ נוֹצֵר בִּינֵיהֶם יְחוּד פְּנִימִי, כִּךְ אֲנוּ מְבַקְשִׁים

ביאור בדרך אפשר

שֶׁבְּנוֹסָף לְקֶשֶׁר עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁנוֹצֵר עַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת, יִהְיֶה 40
 עַל-יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה קֶשֶׁר וְיְחוּד יוֹתֵר עֲמוּק וְיוֹתֵר פְּנִימִי וְעַד שֶׁהָאָדָם 41
 קוֹלֵט אֵת הַהַמְּשָׁכָה וְהַהֲתַלְלוֹת הָאֵלּוּקִית בְּתוֹכּוֹ בְּפְנִימִיּוֹת, וְעַד 42
 שֶׁנַּעֲשִׂית חֶלְקֵנוֹ חֲלוּק וְנַחֲלָתוֹ הַפְּרִטִית שֶׁל הַיְהוּדִי הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת 43
 (דִּישְׂרָאֵל). 44
 וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל 45
 הַתְּפִילָּה קְדָשְׁנוֹ בְּמִצְוֹתָיִךְ 46
 וְתָן חֶלְקֵנוֹ בְּתוֹרָתְךָ, 47
 דְּהַמְּשָׁכָה וְהַגִּילּוּי הָאֵלּוּקִי 48
 שֶׁעַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת 49
 הִיא בְּכַחֲבִינָת מְקִיף 50
 מִלְּמַעֲלָה, וְאִינָה חוֹדֶרֶת בְּעוֹמֵק 51
 וּבְפְנִימִיּוֹת נֶפֶשׁ הָאָדָם, 52
 וּפְעֻלָּתָהּ הַהֲשַׁפְּעָה שֶׁל 53
 הַמְּשָׁכָה וְהַהֲתַלְלוֹת זוֹ בְּהָאָדָם 54
 הַמְּקַיֵּם אֵת הַמִּצְוָה הִיא 55
 (בְּעֶקֶר) שִׁיְהִיָּה מְבָדֵל 56
 מֵהַתְּאָאוֹת וּמְכַל מְדוֹת 57
 הַרְעוּת, בְּדַגְמַת קְדוּשִׁין, 58
 שֶׁפִּירוּשׁוֹ קְדוּשָׁה וְהַבְּדִלָּה דְּזֶה 59
 שֶׁהָאֵשׁה מִתְקַדְּשֶׁת 60
 לְבַעֲלָהּ הוּא (בְּעֶקֶר) 61
 הַעוֹבְדָה שֶׁהָאֵשׁה מְקוּדֶשֶׁת 62
 לְבַעֲלָהּ בֹּאָה לְיָדֵי בִּיטוּי בְּעִיקָר 63
 בְּדַבָּר זֶה שֶׁהִיא נְאֻסְרָת עַל 64
 כָּל הָעוֹלָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה 65
 מְכוּחַ הַעוֹבְדָה שֶׁהָאָדָם מְצַלִּיחַ 66
 לְהִיטֵי רְחוּק וּמוֹבְדֵל מֵתְּאָאוֹת 67
 הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִמִּדּוֹת רַעוּת הוּא 68
 נַעֲשֶׂה כְּלִי רְאוּי וּמוֹכְשֵׁר 69
 לְקַלֵּט אוֹר הַתּוֹרָה בְּצוּרָה 70
 פְּנִימִית וְעוֹמֵק, וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי, שֶׁהוּא עֲנִיין נִשְׁוֹאֵין שֶׁהֵם כְּאֵמֹר 71
 קֶשֶׁר וְיְחוּד עֲמוּק וּפְנִימִי יוֹתֵר מְעִיין הַקִּידוּשִׁין (וְכַפִּי שֶׁמְבּוֹאֵר בְּחֲסִידוֹת בְּכַמָּה 72
 מְקוּמוֹת שֶׁפְּעוּלַת הַמִּצְוֹת הִיא בְּדֶרֶךְ 'מְקִיף' וּפְעוּלַת לִימּוּד הַתּוֹרָה הִיא בְּאוֹפֵן 73
 פְּנִימִי, וְכַפִּי שֶׁמוֹסְבֵּר בְּתַנַּיִת פֶּרֶק ד' שֶׁהַמִּצְוֹת נִמְשָׁלוּ לְלִבּוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא מֵחוּץ 74
 לְאָדָם וְהַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְמוֹזוֹן שֶׁחוֹדֵר בְּפְנִימִיּוֹת הָאָדָם וְשֶׁם הוֹבָא לְעֲנִיין זֶה 75
 הַפְּסוּק "וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מְעִי". 76
 וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁהַדְּמִיוֹן דְּמִצְוֹת וְתוֹרָה לְאִירוֹסִין וְנִשְׁוֹאֵין, 77
 הָאֵמֹר לְעִיל, שֶׁעֲנִיין הַמִּצְוֹת הוּא בְּדוּגְמַת קִידוּשִׁין-אִירוֹסִין וְעֲנִיין הַתּוֹרָה הוּא 78

9) ובפרט שמהלשון אוגדין פתחיהן מוכח שצריך לפעולה, לאגוד את פתחו, שלא יתענג בתענוגי העולם. 10) לקו"ת שמע"צ צא, א — הובא באוה"ת שבהערה 2. וראה גם לקו"ת במדבר טז, ג. בלק סח, ב. ועוד. 11) תפלת שבת ויו"ט. 12) קידושין ב, ב. ובתוס' שם ד"ה דאסר לה אכו"ע כהקדש. 13) ראה אוה"ת תצא ע' תנעא. 14) ראה לקו"ת ברכה שם ובהמאמר שם (ריש ע' כ) שזהו המכוון דמצוות. 15) ראה גיטין פב, ב "קידושי דשמעון לא אהנו", דקידושין שאינם אוסרים על שום אדם אינם קידושין. 16) תהלים מ, ט. וראה תניא פ"ה (ט, סע"ב ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בדוגמת נישואין הוא בשני ענינים. עניין אחד בדמיון ובהשוואה
 2 האמורה הוא באופן צורת ההמשכה וההתגלות האלוקית הנפעלת על
 3 ידי קיום המצוות ועל-ידי לימוד התורה, שההמשכה דהמצוות בהאדם
 4 המקיים את המצוה ההתגלות האלוקית שנפעלת על ידי קיום המצוות
 5 וההשפעה שלה על האדם היא
 6 בבחינת מקיף (ארוסין) 1
 7 מלמעלה מבלי לחזור בפנימיות, 2
 8 וההמשכה 3 וההתגלות
 9 האלוקית דתורה בהאדם 4
 10 העוסק בתורה היא 5
 11 בפנימיות (נשואין) 6
 12 פנ"ל. והענין השני בהשוואה 7
 13 בין אירוסין ונישואין לתורה 8
 14 ומצוות, מלבד אופן ההמשכה 9
 15 ופעולתה על האדם הוא וגם 10
 16 בהמשכה עצמה יש מקום 11
 17 להשוואה הזו, דההמשכה 12
 18 דתורה ההתגלות האלוקית 13
 19 שהאדם פועל וממשיך על ידי 14
 20 לימוד התורה היא המשכה 15
 21 והתגלית נעלית ממקור ושורש 16
 22 יותר גבוה ונעלה ופנימית 17
 23 יותר וההשפעה שלה על האדם 18
 24 היא באופן פנימי יותר 19
 25 מההמשכה דמצוות 20
 26 ההתגלות האלוקית שעל ידי קיום המצוות ובהבדל בין ההמשכה שעל ידי
 27 תורה להמשכה שעל ידי המצוות הוא גדול ומשמעותי מאד ועד כדי כך
 28 שההמשכה דמצוות היא בחינת אחרים לגבי ההמשכה
 29 דתורה כמבואר בחסידות שעל-ידי קיום המצוות פועלים המשכה והתגלות
 30 אלוקית נעלית מאור-אין-סוף, ועם זאת "תלמוד תורה כנגד כולם" וההמשכה
 31 וההתגלות שעל-ידי לימוד התורה נעלית בהרבה עד כדי כך שההתגלות שעל
 32 ידי המצוות נחשבת המשכה מ"חיצונית" הרצון האלוקי העליון ביחס
 33 להתגלות שעל-ידי לימוד התורה הנחשבת להמשכה מ"פנימיות" הרצון
 34 האלוקי העליון והמרחק בין "חיצונית" ל"פנימיות" נמשל למרחק בין בחינת
 35 "פנים" לבחינת "אחוריים" – כשיש התגלות של פנימיות הרצון זו המשכה
 36 מבחינת "פנים", המשכה מתוך עניין וקירוב ורצון, וכשיש התגלות של
 37 חיצונית הרצון בלבד, הדבר דומה להשפעה מבחינת "אחוריים" ללא רצון
 38 כאדם המשליך דבר לאחוריו, ולכן, בגלל המעלה המיוחדת והיתרון הגדול

39 של ההמשכה דתורה היא דגמת המשכת הטפה מהאיש אל
 40 האשה (נשואין) שהיא המשכה עצמית שנמשכת מעצמות ופנימיות
 41 האדם וכך גם למעלה, כביכול, ההמשכה האלוקית שעל-ידי לימוד התורה
 42 היא מפנימיות ועצמות הרצון העליון.
 43 ויש לומר, שגם ענין זה
 44 מרמז בותן חלקנו
 45 בתורתך ונוסח הבקשה הזו
 46 בתפילה רומז גם לכך
 47 שההמשכה שעל ידי התורה היא
 48 נעלית במיוחד, כפי שהולך
 49 ומבאר. דבלשון חלקנו,
 50 שני ענינים שכן לבקשה "ותן
 51 חלקנו בתורתך" יש משמעות
 52 כפולה. האחת - שהתורה
 53 נעשית חלקנו דישראל
 54 (פנ"ל) שהמשכת האלוקות
 55 שעל ידי לימוד התורה הופכת
 56 להיות חלקו ונחלתו של היהודי
 57 הלומד, והשנייה - ושהיא
 58 חלק מהקב"ה.¹³
 59 שההמשכה וההתגלות הזו היא
 60 חלק מהקודש-ברוך-הוא בעצמו
 61 דכשאתה תופס בחלק מן
 62 העצם אתה תופס בכלו
 63 וזאת בהתאם לכלל שאמר
 64 הבעל-שם-טוב ש'תפיסה' בחלק מעצמות ופנימיות של דבר נחשבת ל'תפיסה'
 65 בכלול, ולכן למרות שהעצמות והפנימיות היא, בעצם, נקודה אחת שלא
 66 מורכבת מחלקים שונים (כי אם יש בה חלוקה הרי מדובר על פרטים שמחוץ
 67 לנקודה העצמית והפנימית), הרי גם כאשר כללות העצם נעלם ולא מתגלה
 68 ורק 'מקצת' באה לידי גילוי, אותה 'מקצת' נחשבת כמו העצם כולו. ובעניינו
 69 – 'מקצת' מהענין הפנימי הנמשך על-ידי לימוד התורה הוא, למעשה, המשכת
 70 כל העצם.
 71 ג) ויש להוסיף, דזה שנקדשנו במצותיך ענין הקידושין-אירוסין
 72 הוא הקדמה לותן חלקנו בתורתך ענין הנישואין, הוא
 73 מהטעמים אחד הטעמים על זה שקודם יציאת מצרים ועוד לפני
 74 מתן תורה בהר סיני נאמרה פרשת החודש, שיש בה פמה
 75 וכמה מצוות וולא רק מצוות שהיו שייכות לאותה שעה אלא מצוות
 76 שנוהגות לדורות ונמנות במנין המצוות כמו מצוות שניתנו במתן

17) ראה גם לקו"ת בלק עד, א דבמעלת התורה על המצוות שני ענינים "שהיא המשכת בחי' עליונה יותר .. וגם .. (ש)ע"י התורה נמשך הגילוי בבחי' פנימיות". (18) לקו"ת בלק סח, ב. שם עא, ב. (19) כ"מ בלקו"ת בלק שם (סח, ב). (20) המשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"א ע' תקנג. וראה גם שם ע' תטו. ח"ב ע' א'פא. ועוד. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 32 הע' 19. 21) בא יב, א ואילך. 22) ראה תורת מנחם – ספר המאמרים ניסן ע' קמט, שבהגאולה דיציאת מצרים ניתן הכח גם על הגאולה והחירות להתחתונים (ביטול הגזירה שלא יעלו למעלה). ולהעיר משמו"ר ספט"ו, שמדבר בענין האירוסין שהיו (בכללות) במתן תורה – ומביא ע"ז את הפסוק החודש שנאמר לפני (וסמוך ל) יציאת מצרים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תורה, **כי ביציאת מצרים הותחל במובן מסויים הענין דמתן-**
 2 **תורה, ולכן לפני יציאת מצרים נצטוו בני ישראל בכמה**
 3 **מצות, שזה המצוות שנאמרו בפרשת החודש לפני היציאה ממצרים היה**
 4 **הקדמה והכנה להענין דמתן-תורה שהתחיל ביציאת מצרים.**

5 **ולאחרי-זה אחרי היציאה**
 6 **ממצרים אבל עדיין לפני מתן** 1
 7 **תורה נצטוו בני ישראל עשר** 2
 8 **מצות נוספות על אלה שניתנו** 3
 9 **להם בפרשת החודש המרה** 4
 10 **שזה היה הכנה למתן** 5
 11 **תורה בפועל וענין זה של** 6
 12 **מצוות שבאו בתור הכנה למתן** 7
 13 **תורה הוא כעין המבואר לעיל** 8
 14 **ש"קדשנו במצוותיך" הוא הכנה** 9
 15 **ל"מתן חלקנו בתורתך" כשם** 10
 16 **שהקידושין הם הכנה לנישואין.** 11
 17 **ובכללות יותר באופן כללי** 12
 18 **יותר, מבלי להיכנס בפרטיות** 13
 19 **להבדלים בין המצוות שניתנו** 14
 20 **במצרים למצוות שניתנו במרה** 15
 21 **והמצוות שניתנו במתן תורה יש** 16
 22 **לומר, דזה שנתורה** 17
 23 **מתחלת בבראשית, ולא** 18
 24 **ב"החודש הזה לכם" שהיא** 19
 25 **המצווה הראשונה שניתנה לבני** 20
 26 **ישראל (כמבואר בפירוש רש"י** 21
 27 **בתחילת פירושו על התורה)** 22
 28 **משום פח מעשיו הגיד** 23
 29 **לעמו לתת להם נחלת** 24
 30 **גוים, (כדברי רש"י – שאם** 25
 31 **יאמרו אומות העולם לבני** 26
 32 **ישראל ליסטים אתם שכבשתם** 27
 33 **ארצות שבעה גוים, יענו להם שכל הארץ היא של הקדוש-ברוך-הוא, ברצונו** 28
 34 **נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו) הוא על-דרך ההקדמה** 29
 35 **וההכנה דמעשה המצוות לתורה, כי רובם של המצוות תלויות** 30
 36 **בארץ (נחלת גוים) ולכן ראוי להזכיר את השייכות של בני ישראל לארץ** 31
 37 **ישראל לפני הציווי על מעשה המצוות שתחילתו ב"החודש הזה לכם".** 32
 38 **ויש לומר, שזהו גם מהטעמים על זה שקודם**

לפני יציאת מצרים נצטוו בכמה מצות, שזה היה הקדמה להענין דמתן-תורה שהתחיל ביציאת מצרים. ולאחרי-זה נצטוו עשר מצות במרה²³ שזה היה הכנה למתן-תורה בפועל. ובכללות יותר יש לומר, דזה שנתורה מתחלת בבראשית, משום פח²⁴ מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים²⁵, הוא על-דרך ההקדמה דמעשה המצוות לתורה, כי רובם של המצוות תלויות בארץ (נחלת גוים).

ויש לומר, שזהו גם מהטעמים על זה שקודם חג השבועות זמן מתן תורתנו, ישנם כמה וכמה מצות מיוחדות, המצות דחג הפסח ומצות ספירת העומר. דכמו שבכל יום, כשהאדם נעשה בריה חדשה²⁶, (עקר) למוד התורה הוא לאחרי קיום כמה תפילה וכו')²⁷, על-דרך-זה הוא בזמני השנה, שבחג הפסח בכל שנה ושנה הוא לידת ישראל²⁸, שלאחרי קיום המצוות המיוחדות דזמנים אלו חג הפסח ודימי ספירת העומר) הוא זמן מתן תורתנו.

ד) וממשיך בהמאמר, דכמו שקידושי איש ואשה כפשוטם הוא על-ידי שהאיש נותן לה דבר (פרוטה או שוה פרוטה) שבו היא יכולה לקנות חיי נפשה, על-דרך-זה הוא בנוגע לזה שהקב"ה קדשנו במצותיו, שעל-ידי קיום המצוות נמשך חיות להאדם שמקיים כפשוטם הוא על-ידי שהאיש נותן לה דבר (לפחות פרוטה או חפץ שוה פרוטה) שבו היא יכולה לקנות חיי נפשה ובכך היא מסכימה להיות מקודשת לו, על-דרך-זה הוא בנוגע לזה שהקב"ה קדשנו במצותיו, וקידש אותנו אליו, כביכול, שעל-ידי קיום המצוות נמשך חיות להאדם שמקיים המצוות, בדומה לכך שהאיש נותן לאשה דבר שהיא יכולה לקבל על ידו חיות, כך המשכת והתגלות

39 חג השבועות זמן מתן תורתנו, שענינו לימוד התורה ישנם כמה
 40 וכמה מצות מיוחדות, המצות דחג הפסח ומצות ספירת
 41 העומר שהם הכנות למתן תורה בחג השבועות. דכמו שבכל יום,
 42 כשהאדם נעשה בריה חדשה לאחר שהתעורר משנת הלילה ונשמתו
 43 חזרה אליו והוא זוכה לכוחות
 44 רעניים ומחודשים, (עקר)
 45 למוד התורה הוא לאחרי
 46 קיום כמה וכמה מצות
 47 (קריאת-שמע, תפילין,
 48 תפלה וכו') כך שלמוד
 49 התורה בא (בעיקר) אחרי הכנה
 50 והקדמה של כמה מצוות, על-
 51 דרך-זה הוא בזמני
 52 השנה, שגם בסדר מהלך
 53 השנה ההתחלה היא במצוות,
 54 וההמשך בתורה שבחג
 55 הפסח בכל שנה ושנה
 56 הוא לידת ישראל, בדומה
 57 לכך שכל אדם נעשה מידי בוקר
 58 בריה חדשה, כך עם ישראל כולו
 59 נולד מחדש בחג הפסח מידי
 60 שנה בשנה שלאחרי קיום
 61 המצוות המיוחדות
 62 דזמנים אלו של חג הפסח
 63 והימים הבאים אחריו (שהם
 64 מצות דחג הפסח ודימי
 65 ספירת העומר) הוא זמן
 66 מתן תורתנו היינו קיום
 67 המצוות ואחר כך לימוד התורה.
 68 ד) וממשיך בהמאמר
 69 הנזכר של הרבי מהר"ש, דכמו
 70 שקידושי איש ואשה
 71 כפשוטם הוא על-ידי שהאיש נותן לה דבר (לפחות פרוטה
 72 או חפץ שוה פרוטה) שבו היא יכולה לקנות חיי נפשה ובכך
 73 היא מסכימה להיות מקודשת לו, על-דרך-זה הוא בנוגע לזה
 74 שהקב"ה קדשנו במצותיו, וקידש אותנו אליו, כביכול, שעל-ידי
 75 קיום המצוות נמשך חיות להאדם שמקיים המצוות, בדומה לכך
 76 שהאיש נותן לאשה דבר שהיא יכולה לקבל על ידו חיות, כך המשכת והתגלות

ועפ"ז יומתק שיציאת ישראל ממצרים היתה בזכות שקבלו התורה (פרש"י עה"פ שמות ג, יב. משמו"ר פ"ג, ד) — אף שהסיבה (הזכות) צריכה להיות לפני המסובב (היציאה ממצרים) * — כי הענין דמתן תורה התחיל ביציאת מצרים.
 (23 סנהדרין נו, ב. 24 תהלים קיא, ו. 25) פרש"י ר"פ בראשית. 26) ראה שו"ע אדה"ז מהדו"ב או"ח ס"ד ס"ג-יד. 27) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה "מצוה מן המובחר לקבוע אותה מיד אחר התפלה". וראה לקו"ת ברכה צו, ב. וראה תורת מנחם — ספר המאמרים כסלו ע' קכת. 28) יחזקאל קאפיטל טז.

(* ומ"ש בשו"ע או"ח טו"ס תקנא "יקבלו עליהם להתענות כו' כשיצולו" הוא לפי שהקבלה בפועל להתענות ישנה מוקדם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 האלוקות שבאה לאדם על-ידי קיום המצוות משפיעה לו חיות כמו שכתוב
 2 על המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.
 3 והגם שהמצוות הם רצון העליון, דרצון הוא בחינת סוכב,
 4 שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מהעולמות, על האמור שקיום
 5 המצוות ממשיך לאדם חיות יש
 6 מקום לשאול: כשם שבכוחות
 7 הנפש המוחין והמידות (השכל
 8 והרגש) הם כוחות 'פנימיים'
 9 (שמלוכשים באברי הגוף, והם
 10 כוחות מוגדרים ומחולקים)
 11 ואילו כוח הרצון הוא כוח
 12 'מקיף' וכללי שנמצא בכל הגוף
 13 בשווה, כך למעלה, כביכול,
 14 עשר הספירות הם המשכות
 15 'פנימיות' ואילו הרצון העליון
 16 הוא 'מקיף' וכללי ולמעלה
 17 מהתלבשות בעולם ובנבראים
 18 באופן פנימי, ומאחר שהמצוות
 19 הן ביטוי לרצון העליון, איך
 20 אפשר לומר שקיום המצוות
 21 ממשיך לאדם חיות פנימית? על
 22 כך בא המענה: מכל-מקום
 23 אף שבמקור המצוות נמשכות
 24 מהרצון ה'מקיף', בכל זאת
 25 נמשך ומתגלה מאור זה
 26 חיות להאדם שמקיים
 27 המצוות, חיות פנימית[ת].
 28 וממשיך ומביא הוכחה לכך שלאור הנמשך בנפש האדם על ידי קיום המצוות
 29 יש השפעה פנימית ולא רק פעולה בדרך מקיף:
 30 וכמוכן גם מזה שהאור שנמשך על-ידי המצוות פועל (לא
 31 רק במחשבה דבור ומעשה שלו, שהם דברים חיצוניים לעומת
 32 כוחות הנפש עצמם והשפעה עליהם יכולה להיות גם כתוצאה מאור מקיף,
 33 כפי שראוי בטבע האדם שכדי להשפיע עליו במחשבה דיבור ומעשה, היינו
 34 בהנהגה בפועל, אין הכרח שהשפעה תחזור בו בפנימיות והוא יודעה
 35 לחלוטין עם תוכן המעשים, מה-שאי-כן כדי לחולל שינוי ולהשפיע על השכל
 36 והרגש שלו יש צורך בהשפעה פנימית, וכיוון שכאן האור האלוקי הנמשך על
 37 ידי קיום המצוות משפיע לא רק על החלק החיצוני של המחשבה, דיבור
 38 ומעשה אלא גם בהמדות רגש הלב ועד בהרצון ותענוג שבו,
 39 ויתירה מזו שיש לזה השפעה גם על הכוחות הנעלים יותר, הרצון והעונג שהם
 40 כוחות עמוקים יותר בנפש וכמוכא לעיל (סעיף א-ב) מהמאמר,
 41 שעל-ידי המצוות נעשה מובדל מהתאוות ומכל מדות

(29) אחרי יח, ה. ובלקו"ת שה"ש ב, א [ועד"ז בדרך חיים פע"ה (פב, א ואילך)] [וחי בהם — שמקבל מהם חיות". (30) ראה גם תורת מנחם — ספר המאמרים אדר ע' נח. ולהעיר מתניא פמ"ו — ראה תורת מנחם — ספר המאמרים שם הערה 50. (31) ראה לקו"ת מטות פה, ג, דכשנקלט האור "בתוך תוך עומק לבבו", אז דוקא נק' נשואה.

גן נעול אחותי כלה

ביאור בדרך אפשר

1 המְצוֹת), והמשכת וגילוי האור בנפש הוא הנותן את הכוח לכך וְלִכְּן
 2 המְשָׁל עַל זֶה הוּא מִגְן-עֵדֶן, תַּעֲנוּג אֱלֹקִי (שְׁמִלְמַעְלָה) כִּי
 3 אין הכוונה רק להביא משל לעצם העובדה שהתענוג הוא רק באלוקות אלא
 4 המשל מכיון גם במובן זה שכמו שבמשל מדובר על תענוג באלוקות שישנו
 5 בגן עדן, כך בנמשל האדם בא
 6 לידי כך בכוח המשכת האלוקות
 7 בנפשו.
 8 וַיֵּשׁ לֹאמֵר, וְלִישָׁב אֵת
 9 השאלה האמורה דָּזָה
 10 שְׁמִיָּא בְּהַמְאָמֵר
 11 (בַּתְּחִלָּתוֹ) פְּרוּשׁ
 12 הַתְּרַגּוּם, ש"גן נעול" האמור
 13 בפסוק הוא גן עדן (למרות שגם
 14 גן כפשוטו הוא משל הולם)
 15 הוּא, כִּי פְּרוּשׁ זֶה הוּא
 16 הַיְסוּד לְהַבְאֹר
 17 שְׁבַהמְאָמֵר, שְׁאוּגְדִין
 18 פְּתִיחֵיהֶן הוּא עֵנִין קִדְשָׁנו
 19 בְּמִצְוֹתֵיךָ וְהַקִּיּוּב לֵאלוּקוֹת
 20 שְׁנֵי עַל-יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת,
 21 כמבואר לעיל בהרחבה.
 22 (ה) וּבַעֲוֹמֶק יוֹתֵר יֵשׁ
 23 לֹאמֵר בְּהַקְדִּים הַבְּיָאוֹר
 24 בְּזֶה בַטַּעַם וְסִבַּת הַדָּבָר
 25 שְׁמִיָּא רִיף בְּהַמְאָמֵר בְּעֵנִין
 26 וְתַן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ
 27 (שֶׁהוּא עֵנִין הַנְּשׂוֹאִין),
 28 דְּלִכְאוּרָה, הֲרִי בְּמִאָמֵר
 29 זֶה הוּא מְבָאָר שֶׁגֵּן נְעוּל
 30 הוּא עֵנִין קִדְשָׁנו
 31 בְּמִצְוֹתֵיךָ, וּמָה נוֹגַע כָּאֵן
 32 לְבָאָר הָעֵנִין דְּוִתֵּן חֵלְקֵנוּ
 33 בְּתוֹרָתְךָ שֶׁהוּא עֵנִין הַנְּשׂוֹאִין
 34 ועוד להאריך בעניין זה?
 35 וּבַפְּשׁוּטוֹת יֵשׁ לֹאמֵר, דָּזָה שְׁמִיָּא רִיף כָּאֵן הָעֵנִין דְּוִתֵּן חֵלְקֵנוּ
 36 בְּתוֹרָתְךָ, נוֹגַע לְגַל נְעוּל שְׁבַהמְשָׁף הַפְּתוּב שֶׁהוּא עֵנִין נוֹסֵף עַל
 37 "גן נעול". דְּאִיתָא יֵשׁ, מוּבָא בְּמִדְרָשׁ עַל פְּסוּק זֶה גֵּן נְעוּל אֱלוֹ
 38 הַבְּתוּלוֹת, גֵּל נְעוּל אֱלוֹ הַבְּעוּלוֹת, וּמְבָאָר ה'צַמַּח צֶדֶק' אֵת
 39 הַמִּשְׁמַעוֹת הַרוּחָנִית הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים דָּגֵן נְעוּל הוּא בְּחִינַת
 40 אַרְוֶסָה, וְגַל נְעוּל הוּא בְּחִינַת נְשׂוֹאָה וּכְמִבּוּאָר לְעִיל שְׁעִינִין
 41 הַנְּשׂוֹאִין שֶׁהוּא יְחוּד פְּנִימִי מוֹרָה עַל קֶשֶׁר עֲמוּק וּפְנִימִי יוֹתֵר בֵּין הָאָדָם

ביאור בדרך אפשר

וְהַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא. וַיֵּשׁ לְקֶשֶׁר זֶה פִּירוּשׁ זֶה שֶׁל ה'צַמַּח צֶדֶק' ש"גן
 נעול" הוא עניין האירוסין-קידושין ו"גל נעול" הוא עניין הנישואין" עַם
 פְּרוּשׁ נוֹסֵף שֶׁל ה'צַמַּח צֶדֶק' דָּגֵל נְעוּל הוּא עֵנִין גֵּל עֵינֵי
 וְאַבְיִטָּה נִפְלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ, כִּי עֵיקַר עֵנִין הַנְּשׂוֹאִין יִהְיֶה
 לְעֵתִיד לְבוֹא, הַדְּרָגָה
 הַגְּבוּהָה בִּיחּוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם
 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא תְּהִיָּה לְעֵתִיד
 לְבוֹא, כִּאֲשֶׁר הַאֲלוּקוֹת תְּהִיָּה
 בְּגִילוּי, "גל עיני" וְלִימּוּד הַתּוֹרָה
 יִהְיֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת לְפִי
 שְׂאֵז יִהְיֶה הַגִּילוי
 דְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה וְגַם
 הַדְּבָרִים שְׂכִיּוּם הֵם בְּהַעֲלָם,
 וְהַלִּימוּד עֲלֵיהֶם הוּא בִּידְעִת
 הַמִּצְוֹת בְּלִבְךָ. יִהְיֶה בְּגִילוי
 בְּהַשְׁגַּת הַמְּהוּת]. וְאִמְנֵם לְפִי זֶה
 אֲפֹשֵׁר לְבָאָר מְדוּעַ בְּמִאָמֵר
 מְדוּבָר גַּם עַל "גל נעול" ("ותן
 חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ") וְלֹא רַק עַל "גן
 נעול" (קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֵיךָ) כִּי
 עֵנִין הַנְּשׂוֹאִין בֵּא בְּהַמְשָׁךְ
 לְעֵנִין הַקִּדוּשִׁין אֲבָל, כִּי
 שְׁבַהמְאָמֵר זֶה (דְּהַמְשָׁךְ
 מִצָּה זו) מְדַבֵּר רַק בְּעֵנִין
 גֵּן נְעוּל (וְהַבְּאֹר דָּגֵל
 נְעוּל מְתַחִיל בְּהַמְאָמֵר
 שְׁלֹא-תִרְוִי ב'הַמְשָׁךְ' מִצָּה זו
 תִּרְוִי שְׁנֵי הַמִּאָמְרִים הַלְלוּ הֵם
 חֲלִיקִים מִמֶּנּוּ), מְסַתְּפָר
 לֹאמֵר, דָּזָה שְׁמִיָּא רִיף
 בְּמִאָמֵר זֶה דִּבְכוּר-הַמְּתַחִיל
 "גן נעול" הָעֵנִין דְּוִתֵּן
 חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ, אֵף שֶׁאֵין
 זֶה הַנּוּשָׂא הָעֵיקָרִי שֶׁל הַמִּאָמֵר
 הוּא, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מְתוּסָף בְּאֹר בְּהַבְּנַת הָעֵנִין דָּגֵן נְעוּל
 עֲצוּמוֹ (וְלֹא רַק מִשּׁוּם ש"גן נעול" הוּא הַכְּנָה וְהַקְדָּמָה ל"גל נעול"). דָּזָה
 שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דָּגֵן נְעוּל (קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֵיךָ) בָּאִים לְוִתֵּן
 חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ - קְלִיטָה פְּנִימִיּוֹת, שֶׁזֶה הִתְרוּן שֶׁל לִימּוּד הַתּוֹרָה
 עַל קִיּוּם הַמִּצְוֹת כְּמִבּוּאָר לְעִיל הוּא לְפִי שְׁבַהמְשָׁף דְּהַמְצוֹת
 שְׁעַל-יְדֵי נַעֲשֵׂה הַקְדוּשִׁין, הִיא בָּאוּפֵן דְּוִחֵי בְּהֵם בְּחִינַת
 פְּנִימִיּוֹת] (כְּנ"ל סְעִיף ד) כְּמִסּוּבָר לְעִיל שְׂקִיּוּם הַמִּצְוֹת מְגַלָּה וּמְמַשֵּׁךְ

32) והלשון אוגדין פתחיהן (ראה לעיל הערה 9) — אף שהתענוג שלו הוא רק באלקות — יש לומר, כי גם בחינה זו נק' אתכפיא (ראה לקו"ת שם פד, ג). ולהעיר מספחמ"צ להצ"צ צו, א-ב, דגם כשיש לו אהבת ה' אלא שהאהבה היא רק בחיצוניות הלב, נכלל זה ב"כובש את יצרו". 33) שהש"ר עה"פ. 34) אוה"ת שה"ש כרך ב' ע' תמג. 35) אוה"ת שם ע' תנו. 36) תהלים קיט, יח. 37) שמו"ר ספט"ו. 38) פרש"י עה"פ שה"ש א, ב. 39) לקו"ת שה"ש מח, א. 40) פ"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אלוקות בפנימיות. אָלָא שְׁגִילוּי עֲנָן זֶה שתחילה נמשך אך לא ניכר
2 ונרגש הוא בְּהִנְיֹשׂוּאֵין דְּתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתָךְ שאז ההמשכה
3 שנמשכה על ידי המצוות באה לידי גילוי, ופועלתה בנפש האדם ניכרת
4 ונרגשת.

42 מְלַמְעֵלָה שְׁעַל-יְדֵי עֲבוֹדוֹת אֱלוֹ תִהְיֶה לְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר',
43 גַּם בְּעֶרְףָה ה'לְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר' דְּעֲבוֹדוֹת הָאָדָם שהיא "לכתחילה
44 אריבער" לא רק ביחס לעבודה מסודרת על פי סדר והדרגה אלא "לכתחילה
45 אריבער" ומעבר להגבלות אפילו ביחס ל"לכתחילה אריבער" שמצד האדם.

46 היינו שכאשר ה"אתערותא
47 דלתתא" היא מתוך יציאה
48 מהגדרים והגבולות של האדם,
49 אזי ה"אתערותא דלעילא"
50 שנגרמת על ידי זה היא לא רק
51 יחסית להתעוררות של האדם
52 אלא למעלה מהגדרים והגבולות
53 כפי שהם מלמעלה. דְּנוֹסְפָה

54 לְזִהּ שְׁפִשְׁהָעֲבוֹדָה היא
55 בְּאוֹפֵן דְּיִגְעָתִי יגיעה יותר
56 מעבודה רגילה, אָזִי
57 וּמְצִאתִי, דְּמְצִיאָה היא
58 שְׁלֵא לְפִי עֶרְףָה הִיגִיעָה,
59 בשונה מרווח ושכר שבא על ידי
60 עבודה וכמידת המאמץ כך מידת
61 השכר הרי בזכות היגיעה זוכים

62 לשכר שאינו לפי ערך המאמץ
63 כמו מציאה שְׁהָרִי מְצִיאָה
64 בָּאָה בְּהִיסָח הַדַּעַת ולא
65 כתוצאה של מאמץ מצד האדם,
66 אלא יתירה מזו הִמְצִיאָה
67 גּוֹפָא עצמה היא בְּאוֹפֵן
68 דְּלְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר'.

69 וַיְהִי-רְצוֹן, שְׁעַל-יְדֵי
70 הַדִּיבּוּר בְּעֲנִינִים אֱלֹהִים,
71 וּבִפְרָט עַל-יְדֵי הָעֲבוֹדָה
72 בְּזָה כְּפּוּעַל, נִזְכָּה בְּקִרְוֹב
73 מִמֶּשׁ לְגֵאוּלָה הַעֲתִידָה,
74 שְׁאֵז יִהְיֶה הַשְּׁלֵמוֹת של
75 שני העניינים המבוארים לעיל

76 דְּקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ קִידּוּשִׁין, "גן נעול" וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתָךְ, נִישׂוּאֵין.
77 "גל נעול" שְׁלִימוֹת הַמְּצוֹת — כְּנוֹסַח הַתְּפִילָה שִׁמְבַקְשִׁים עַל הַגְּאוּלָה
78 ובניין בית המקדש וְשֵׁם נִעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ מְצִנּוֹת רְצוֹנָךְ שאז עבודת
79 הקרבנות (וכללות קיום המצוות) יהיו בשלימות, וּשְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה — כפי
80 שנאמר על לעתיד לבוא שאז תּוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאֵתִי תֵצֵא, וְכָל זֶה יִהְיֶה
81 בְּאוֹפֵן דְּלֵא עֲפָכָן אֶפִילוּ כְּהֶרֶף עֵין, אלא חתך ומיד וְזֶה גּוֹפָא
82 המהירות ואי העיכוב עצמם בְּאוֹפֵן דְּלְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר', כלומר ללא

(כנ"ל סעיף ד). אָלָא שְׁגִילוּי עֲנָן זֶה הוא בְּהִנְיֹשׂוּאֵין
דְּתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתָךְ.

1 (ו) וְזֶהוּ גַן נְעוּל גּו' גַל נְעוּל גּו', דְּגַן נְעוּל היא הָעֲבוֹדָה
2 דְּקִיּוּם הַמְּצוֹת, וְגַל נְעוּל הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה וּבִפְרָט
3 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, וּשְׁתֵי הָעֲבוֹדוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת בְּאוֹפֵן
4 דְּמְלַמְעֵלָה אַרְיֵבְעֵר', כְּהוֹרָאת בְּעַל יוֹם הַהוֹלָדֵת⁴¹.
5 וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוא בְּהִילוּף דְּיִלְכוּ מִחֵיל אֶל חֵיל⁴²,
6 מְהַדְרָגָא דְּאִירוּסִין (גַן נְעוּל) לְהַדְרָגָא דְּנִישׂוּאֵין (גַל נְעוּל),
7 שְׁהִילוּף וְהַעֲלִיף צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּאוֹפֵן דְּלְכַתְחִילָה
8 אַרְיֵבְעֵר'. וּבְאֵתְעוּרְתָא-דְּלְתַתָּא אֲתַעְרוּתָא-דְּלְעִילָא, שְׁגַם
9 הַמְּשַׁכָּה וְהַגְּלוּי מְלַמְעֵלָה שְׁעַל-יְדֵי עֲבוֹדוֹת אֱלוֹ תִהְיֶה
10 לְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר', גַּם בְּעֶרְףָה ה'לְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר'
11 דְּעֲבוֹדוֹת הָאָדָם. דְּנוֹסְפָה לְזִהּ שְׁפִשְׁהָעֲבוֹדָה היא בְּאוֹפֵן
12 דְּיִגְעָתִי, אָזִי וּמְצִאתִי⁴³, דְּמְצִיאָה היא שְׁלֵא לְפִי עֶרְףָה
13 הִיגִיעָה, שְׁהָרִי מְצִיאָה בָּאָה בְּהִיסָח הַדַּעַת⁴⁴, הִמְצִיאָה
14 גּוֹפָא היא בְּאוֹפֵן דְּלְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר'.

15 וַיְהִי-רְצוֹן, שְׁעַל-יְדֵי הַדִּיבּוּר בְּעֲנִינִים אֱלֹהִים, וּבִפְרָט
16 עַל-יְדֵי הָעֲבוֹדָה בְּזָה, נִזְכָּה בְּקִרְוֹב מִמֶּשׁ
17 לְגֵאוּלָה הַעֲתִידָה, שְׁאֵז יִהְיֶה הַשְּׁלֵמוֹת דְּקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
18 וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתָךְ, שְׁלִימוֹת הַמְּצוֹת — וְשֵׁם נִעֲשֶׂה
19 לְפָנֶיךָ כְּמִצְוֹת רְצוֹנָךְ⁴⁵, וּשְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה — תּוֹרָה
20 חֲדָשָׁה מֵאֵתִי תֵצֵא⁴⁶, וְכָל זֶה יִהְיֶה בְּאוֹפֵן דְּלֵא עֲפָכָן
21 אֶפִילוּ כְּהֶרֶף עֵין⁴⁷, וְזֶה גּוֹפָא בְּאוֹפֵן דְּלְכַתְחִילָה
22 אַרְיֵבְעֵר', שְׁלֵא עֲפָכָן אֶפִילוּ כְּהֶרֶף עֵין מִמֶּשׁ מִמֶּשׁ.

23 דְּקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ קִידּוּשִׁין, "גן נעול" וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרְתָךְ, נִישׂוּאֵין.
24 "גל נעול" שְׁלִימוֹת הַמְּצוֹת — כְּנוֹסַח הַתְּפִילָה שִׁמְבַקְשִׁים עַל הַגְּאוּלָה
25 ובניין בית המקדש וְשֵׁם נִעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ מְצִנּוֹת רְצוֹנָךְ שאז עבודת
26 הקרבנות (וכללות קיום המצוות) יהיו בשלימות, וּשְׁלֵמוֹת הַתּוֹרָה — כפי
27 שנאמר על לעתיד לבוא שאז תּוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאֵתִי תֵצֵא, וְכָל זֶה יִהְיֶה
28 בְּאוֹפֵן דְּלֵא עֲפָכָן אֶפִילוּ כְּהֶרֶף עֵין, אלא חתך ומיד וְזֶה גּוֹפָא
29 המהירות ואי העיכוב עצמם בְּאוֹפֵן דְּלְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר', כלומר ללא

5 (ו) וְזֶהוּ גַן נְעוּל גּו' גַל נְעוּל גּו'
6 נְעוּל גּו', ולכן שני הדברים
7 באים בפסוק בזה אחר זה דְּגַן
8 נְעוּל היא הָעֲבוֹדָה דְּקִיּוּם
9 הַמְּצוֹת, עֲנִיין הַקִּידּוּשִׁין וְגַל
10 נְעוּל הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה
11 וּבִפְרָט פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
12 עֲנִיין הַנִּישׂוּאֵין, וּשְׁתֵי
13 הָעֲבוֹדוֹת הן של קיום המצוות
14 והן של לימוד התורה צְרִיכוֹת
15 לְהִיּוֹת בְּאוֹפֵן
16 דְּמְלַמְעֵלָה אַרְיֵבְעֵר',
17 כְּהוֹרָאת בְּעַל יוֹם
18 הַהוֹלָדֵת הרבי מהר"ש שאמר
19 את הפתגם הידוע שנחשב
20 למאפיין את סדר עבודתו:
21 העולם אומר שכאשר אי אפשר
22 ללכת מלמטה אזי מודלים
23 מלמעלה ואני אומר — לכתחילה
24 אריבער, היינו שמלכתחילה יש

25 להתעלות מעל המכשולים
26 ולהתקדם מעבר ליעד. וְעַל-
27 דִּרְךָ-זֶה הוא בְּהִילוּף
28 דְּיִלְכוּ מִחֵיל אֶל חֵיל,
29 היינו הליכה והתקדמות ועליה
30 מדרגה לדרגה, מְהַדְרָגָא
31 דְּאִירוּסִין (גַן נְעוּל)
32 לְהַדְרָגָא דְּנִישׂוּאֵין (גַל
33 נְעוּל), שְׁהִילוּף וְהַעֲלִיף
34 צְרִיכִים לְהִיּוֹת בְּאוֹפֵן

35 דְּלְכַתְחִילָה אַרְיֵבְעֵר ללא התחשבות בשום מכשול מלכתחילה.
36 וּבְאֵתְעוּרְתָא-דְּלְתַתָּא אֲתַעְרוּתָא-דְּלְעִילָא, כלשון הזוהר
37 שהתעוררות למטה, מצד האדם, פועלת וממשיכה התעוררות למעלה, מצידו
38 של הקדוש-ברוך-הוא הנותן לאדם כוחות לעבוד את עבודתו וכמבואר
39 בחסידות שהתעוררות מלמעלה היא בהתאמה ולפי אופן ההתעוררות מלמטה
40 וכאשר האדם מצידו עושה את עבודתו והולך מחיל אל חיל באופן של
41 "לכתחילה אריבער" הרי זה גורם שְׁגַם הַמְּשַׁכָּה וְהַגְּלוּי האלוקי

41 אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תר"ז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד. 42) תהלים פד, ח. 43) מגילה ו, ב. 44) סנהדרין צז, א. 45) נוסח תפלת מוסף דשבת ויו"ט. וראה תו"א ויחי מו, ד ואילך. תו"ח שם (צה, א. צו, ג-ד). אוה"ת ויחי כרך ו תתשכת, ב ואילך. שם כרך ז תתתסח, סע"ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. מצה זו תר"ם פס"ג. ובכ"מ. 46) ישעי' נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג. 47) כמו שה" בביציאת מצרים (מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, מא). והרי כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז, טו).

בס"ד. משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ג' אייר ה'תש"נ.

23 נשיא בישראל (בעל יום ההולדת דב' אייר) שיש
24 להתחיל מיד באופן ד"אריבער".

25 (ב) כיון שההנהגה ד"אריבער" היא "לכתחילה",
26 ה"ז "התחלה" (לכתחילה) גם בנוגע להנהגה
27 ד"אריבער", כלומר, גם כשמתחיל באופן ד"אריבער",
28 צריך לידע שזוהי התחלה בלבד, ולאח"ז צריך לילך
29 ולהוסיף ("ילכו מחיל אל חיל"¹¹) בהתנועה
30 ד"אריבער" לגבי ה"אריבער" שלפנ"ז, וכדלקמן.

31 ב. ויש לבאר זה בהקדים הקשר והשייכות שבין
32 דרכו המיוחדת של אדמו"ר מהר"ש ("לכתחילה
33 אריבער") ליום הולדתו בהתחלת חודש אייר¹²:
34 ענינו המיוחד של חודש אייר – שכל הימים שבו,
35 כאו"א מהם קשור עם מצוה אחת מיוחדת, מצות
36 ספירת העומר (משא"כ בחודש ניסן שלפניו וחודש סיון
37 שלאחריו, שהמצוה דספירת העומר היא רק בחלק
38 מהימים דחדשים אלה)¹³.

39 ותוכן הענין דספירת העומר בעבודת האדם: ידוע¹⁴
40 שקרבן העומר, שבא משעורים, מאכל בהמה, רומז על
41 "הקרבן" נפש הבהמית, ובמשך מ"ט הימים דספה"ע
42 מבררים כל פרטי המדות דנה"ב, ז' מדות כפי שכ"א
43 כלולה מז' מדות, שבכל יום נעשה בירור מדה פרטית:
44 חסד שבחסד, גבורה שבחסד וכו'¹⁵, היינו, שהעבודה
45 היא בסדר והדרגה, צעד אחר צעד כו', עד שמגיעים
46 לשלימות העבודה ד"וספרתם לכם גו' שבע שבתות
47 תמימות תהיינה"¹⁶, שהבירור והזיכוך ("וספרתם"
48 מלשון בהירות¹⁷) הוא באופן של תמימות ושלימות¹⁸.

49 ועפ"ז דרוש ביאור בנוגע ליום הולדתו של אדמו"ר
50 מהר"ש בב' אייר: מהי ההסברה שהולדתו של אדמו"ר
51 מהר"ש, בעל ההוראה ד"לכתחילה אריבער", היא

1 א. מהענינים המיוחדים דיום הש"ק זה – שערב
2 שבת (שמכין עניני השבת, כמארז"ל¹ "מי שטרח
3 בערב שבת יאכל² בשבת") הוא ב' אייר, יום ההולדת³
4 של אדמו"ר מהר"ש⁴, אשר, בשנה זו מתחילה שנת
5 הקנ"ז ("זקן"⁵) להולדתו (ב' אייר תקצ"ד – ב' אייר
6 תש"נ).

7 ולכן, ה"ז זמן מסוגל להוסיף מכאן ולהבא בלימוד
8 תורתו וקיום הוראותיו אשר הורנו מדרכיו ונלכה
9 באורחותיו⁶, ומתחיל מהוראה העיקרית, בפתגמו
10 המפורסם שכללות ההנהגה⁷ צריכה להיות באופן
11 ד"לכתחילה אריבער"⁸, שזו היתה דרכו המיוחדת של
12 אדמו"ר מהר"ש – "א בעל-שם סקע הנהגה"⁹, ועד
13 שנקרא על שם הנהגה זו – בעל הנהגה ד"לכתחילה
14 אריבער".

15 ובהקדים דיוק הלשון "לכתחילה אריבער" –
16 ובשתים:

17 א) ההתחלה ("לכתחילה") צ"ל באופן ד"אריבער",
18 כלומר, אף שיש ב' דרכים בהנהגת האדם ע"פ התורה,
19 הנהגה בסדר והדרגה, והנהגה של דילוג ("אריבער")
20 למעלה מסדר והדרגה, ויש מקום להתחיל בהנהגה
21 שע"פ סדר והדרגה ואח"כ לבוא לאופן ודרך ההנהגה
22 ד"אריבער"¹⁰, מ"מ, ישנה ההוראה ונתינת-כח של

(1) ע"ז ג, סע"א.

(2) להעיר, ש"אכילה" ("יאכל") כוללת כל צרכי האדם, וצרכיו הגשמיים והרוחניים גם יחד, כמודגש באכילה כפשוטה שבה תלוי חיות האדם, שע"ז נעשה קישור והיבור הנשמה בגוף. ומה מובן ש"יאכל בשבת" (ע"י הטירחא דערב שבת) קאי על כל עניני השבת, ובפרט הענינים העיקריים שבו, כמו, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת" ("יל"ש ר"פ ויקהל), ככהתועדות זו שמתאספים כו"כ מישראל, אנשים נשים וטף – שקשורה במיוחד עם העבודה ד"טרח בערב שבת".

(3) להעיר שביום ההולדת "מזלו גובר" (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקרבן העדה. וראה בארוכה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 331 ואילך. ח"ב ע' 398 ואילך).

(4) "היום יום" ב' אייר. ובכ"מ.

(5) בביאור המעלה המיוחדת ד"זקן" – ראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך זקן (ע' רמא ואילך). וש"נ.

(6) לשון אדה"ז באגה"ק סז"ך.

(7) לא רק הוראה בענין פרטי, אלא הוראה כללית הקשורה ושייכת לכל עניני העבודה במחשבה דיבור ומעשה, שבכל הענינים צ"ל באופן ד"לכתחילה אריבער".

(8) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד.

(9) סה"ש תש"ב ע' 87. לקו"ש ח"ד ע' 401. ועוד.

(10) וכמפורש בהתחלת הפתגם: "די וועלט זאגט אָ ווען מ'קען ניט אַרונטער גייט מען אַריבער", היינו, שיש הנהגה באופן שהולכים "ארונטער", ומובן, שגם הנהגה זו היא ע"פ התורה, דאל"כ, מאי

קמ"ל בהמשך, אלא, שהנהגה זו היא ע"פ ההגבלה שמצד טבע העולם (כפי שנברא ע"י הקב"ה) – "די וועלט זאגט כו" (והיחידוש הוא שצ"ל הנהגה שלמעלה מטבע העולם – "לכתחילה אריבער").

(11) תהלים פד, ח.

(12) ובפרטיות – ב' אייר, היום הראשון שבו מתחילה העבודה דהימים הפרטיים ובפ"ע דחודש אייר, לאחר "ראש חודש" שכולל גם כל ימי החודש.

(13) ראה אוה"ת בעלות' ע' שסז. לקו"ש ח"א ס"ע 263 ואילך. ועוד.

(14) ראה לקו"ת אמור לה, ב ואילך. במדבר יו"ד, א ואילך. ובכ"מ.

(15) ובפרט להדעות שהסדר הוא מלמטה למעלה – ממלכות שבמלכות עד חסד שבחסד (ראה סידור הארז"ל במקומו. ועוד), שבו מודגש עוד יותר שהעבודה היא בסדר והדרגה.

(16) אמור כג, טו.

(17) לקו"ת אמור שם.

27 ליום הולך וניתוסף עוד יותר, כמודגש גם בכך שלא
28 סופרים המספר סידורי (יום שני, יום שלישי וכו'),
29 אלא המספר הכולל ("היום שני ימים", "שלשה ימים"
30 וכו'), היינו, שבכל יום ויום מימי הספירה ישנם
31 בשלימות כל ההישגים דהימים שלפנ"ז, ועליהם
32 מוסיפים עוד יותר, ועד שבאים להשלימות ד"יום
33 החמישים", שהוא באיך-ערוך (דילוג וקפיצה) לגבי
34 מ"ט ימי הספירה (כמבואר בלקו"ת²⁸).

35 ונקודת הביאור – שהדילוג והקפיצה דחג הפסח
36 אינו ענין חד-פעמי (שבפסח נמצא יהודי במצב של
37 דילוג וקפיצה, ואח"כ חוזר למצב של מדידה
38 והגבלה), אלא הולך ונמשך בתמידות²⁹, היינו, שנמצא
39 תמיד בתנועה של דילוג וקפיצה, ובעילוי אחר עילוי,
40 ומתוך תנועה זו ממלא תפקידו ושליחותו בעבודתו
41 לקונו בכל הפרטים ופרטי פרטים, ובנדוד, שגם
42 העבודה המסודרת דספה"ע בכירור פרטי המדות
43 חדרה ונעשית מתוך דילוג וקפיצה.

44 וענין זה (שהעבודה דכל ימי הספירה היא באופן
45 של דילוג וקפיצה) מודגש גם בנוסח ה"רבונו של
46 עולם" שאומרים לאחרי ספירת העומר – "ואטהר
47 ואתקדש בקדושה של מעלה (וממשיכים לפרט
48 בפרטיות יותר).. ולתקן את נפשותינו ורוחותינו
49 ונשמותינו (כל פרטי הדרגות דנפש רוח ונשמה) כו'
50 ולטהרנו ולקדשנו³⁰ בקדושתך העליונה (לא רק
51 "בקדושה של מעלה" סתם, אלא "בקדושתך", ובה
52 גופא "בקדושתך העליונה") אמן סלה" (באופן של
53 קיום³¹ ונצחיות³²) – שאין דילוג וקפיצה יותר מזה
54 שהאדם התחתון מטהר ומתקדש בקדושתו של
55 הקב"ה.

הראשון של פסח) היא עדיין בחג הפסח – יום שני דפסח, אשר, כיון
שנקרא בשם "פסח", הרי ענינו הוא דילוג וקפיצה, ועד לדילוג
וקפיצה גם בערך לדילוג וקפיצה שביום ראשון של פסח, דאל"כ, אי
אפשר לקרותו יום שני דפסח, ועד"ז בימי הפסח שלאח"ז, עד לאחרון
של פסח (בחוץ לארץ), במשך כל השבוע הראשון דהספירה (ראה
בארוכה שיחת אחרון של פסח שנה זו).

28 במדבר שם.
29 כידוע שהפעולה דחג הפסח על כל השנה היא לא רק באופן
שהארתו נמשכת על כל השנה (כבכל המועדים), אלא באופן שחג
הפסח עצמו נמשך על כל השנה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 173 ואילך).
30 ויש לומר, ש"לטהרנו ולקדשנו" (בהמשך ולאחרי התיקון
דנפש רוח ונשמה) קשור עם הגילוי דחי' ויחידה – ע"ד המבואר
בהחילוק שבין טהרה לקדושה שטהרה היא בבחי' הכלי' וקדושה היא
בבחי' האור (ראה לקו"ת דרושי יוהכ"פ ע', ג ואילך. ספר הליקוט'ים
דא"ח להצ"צ) ערך טהור (ע' אי"ב ואילך).

31 "קיום הדבר ואמיתותו" (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין קי,
סע"ב).
32 "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית"
(עירובין נד, א).

1 בהתחלת חודש אייר (ב' אייר) – בזמן שבו מודגשת
2 העבודה דספה"ע, שהיא באופן של סדר והדרגה דוקא,
3 ולא באופן של "אריבער"?

4 ג. ויש לומר הביאור בזה:
5 בהציווי דספירת העומר כתיב¹⁶ "וספרתם לכם
6 ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה" (והניף
7 את העומר גו' ממחרת השבת¹⁹) שבע שבתות גו' –
8 שהכתוב אינו מפרש היום בחודש, בששה עשר יום
9 לחודש הראשון, כי אם, "ממחרת השבת", "ממחרת
10 יום טוב הראשון של פסח"²⁰, שבזה מודגש שכללות
11 הענין דספירת העומר²¹ הוא בהמשך ("למחרת") לחג
12 הפסח.

13 וענינו בעבודת האדם – שהעבודה דספה"ע היא
14 בהמשך לעבודה דחג הפסח:

15 ענינו של חג הפסח הוא – כשמו – "על שם
16 הדילוג והפסיחה . . עשו כל עבודותי . . דרך דילוג
17 וקפיצה"²² ("אריבער"), ומתחיל מהדילוג ש"נגלה
18 עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"²³, "לא על
19 ידי מלאך כו' אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו"²⁴, כמבואר
20 בדרושי כ"ק אדנ"ע²⁵ (ממלא מקומו של בעל יום
21 ההולדת) ש"בכבודו ובעצמו" קאי על מלכות דא"ס
22 ועצמות דא"ס שלפני הצמצום.

23 ובהמשך לזה באה העבודה דספירת העומר –
24 שהספירה היא לאחרי ובהמשך להדילוג והקפיצה דפסח
25 ("ממחרת השבת"²⁶), היינו, שהדילוג וקפיצה דפסח
26 הולך ונמשך בכל ימי הספירה²⁷, ויתירה מזה, מיום

18 להעיר מהשייכות לשיעור הרמב"ם דב' אייר – מצות עשה
להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרים" (ריש הל' איסורי המזבח),
שרומו על ה"תמימות" ככל עניני העבודה שכללותם הו"ע הקרבנות,
קירוב להקב"ה.

19 שם, יא.

20 פרש"י עה"פ.

21 ועד לסיומו וחותמו – "עד ממחרת השבת השביעית תספור
חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (שם, טז) – "שהכתוב לא
תלה חג הזה (חג השבועות) . . בכמה ימים לחודש רק בחמישים
לעומר" (שו"ע אדה"ז אור"ח רסתצ"ד), היינו, חמישים יום ממחרת יו"ט
הראשון של פסח.

22 פרש"י בא יב, יא.

23 הגש"פ פיסקא מצה זו'.

24 שם פיסקא "ויוציאנו".

25 ראה סה"מ אעת"ר ע"עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד.

סה"מ תער"ב-ע"ו ע' סז.

26 כולל גם כפי שפסח נקרא בשם שבת, "ממחרת השבת" –
בחי' שלמעלה גם משבת (ראה שער האמונה פט"ז. אוה"ת אמור ע'
תתסח"ט. ועוד). ועד כדי כך חשובה הדגשה זו (שהספירה היא
"ממחרת השבת") – שלא מתחשבים בכך שלשון זה יכול להתפרש
באופן בלתי-רצוי, כפירוש הצדוקים (ראה אוה"ת שם).

27 נוסף לכך שגם בלאה"כ התחלת הספירה (ממחרת יו"ט

1 ועבודה זו נעשית ג"כ הכנה לחג השבועות –
 2 שע"י הדילוג והקפיצה דכל מציאותו (בכל פרטי ז'
 3 המדות כפי שכ"א כלולה מז' מדות) להטהר ולהתקדש
 4 בקדושתו של הקב"ה, נעשה מוכן וראוי לקבלת התורה
 5 מחדש, שנעשה היחוד דכנס"י עם הקב"ה³³ בעילוי
 6 שבאיך-ערוך.

7 ועוד ועיקר – שהעבודה דספה"ע נעשית הכנה
 8 להחידוש דמתן תורה לעתיד לבוא, "תורה חדשה
 9 מאתי תצא"³⁴, "מאתי" דייקא, ע"ד מש"נ³⁵ כי כולם
 10 ידעו אותי", שמתגלה שלימות היחוד דישאל וקב"ה
 11 כולא חד ממש³⁶ - כי, הדילוג וקפיצה דספה"ע כולל
 12 גם דילוג וקפיצה מהגלות אל הגאולה, כמודגש
 13 בהתפלה שאומרים תיכף ובסמיכות להברכה³⁷
 14 והספירה: "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש
 15 למקומה במהרה בימינו אמן סלה"³⁸.

16 ד. עפ"ז יש לבאר גם הקשר והשייכות דהולדתו
 17 של אדמו"ר מהר"ש, בעל ההוראה ד"לכתחילה
 18 אריבער", להתחלת חודש אייר (ב' אייר), החודש
 19 דספה"ע:

20 עצם העבודה שאצל בני"י יש גם אופן הנהגה
 21 ד"אריבער" (בזמנים ומצבים מיוחדים) – אין בה
 22 משום חידוש (כ"כ); עיקר החידוש הוא בהוראה
 23 ד"לכתחילה אריבער" – שהנהגה ד"אריבער" היא לא
 24 רק בזמנים ומצבים מיוחדים (לאחרי הקדמת העבודה
 25 שבסדר והדרגה), אלא שההתחלה היא בהנהגה
 26 ד"אריבער", ועי"ז נעשה גם ההמשך שלאח"ז באופן
 27 ד"אריבער", שכל עניני העבודה (גם הענינים שבסדר
 28 והדרגה) נעשים באופן ד"אריבער" – כמודגש בחג
 29 הפסח וספירת העומר, שהתחלת העבודה דבנ"י (החל
 30 מלידת עם ישראל בחג הפסח³⁹) היא באופן של דילוג
 31 וקפיצה ("אריבער"), ונמשכת ופועלת גם בעבודה
 32 שע"פ סדר והדרגה בספירת העומר.

33 וענין זה מרומז בהולדתו של בעל ההוראה

34 ד"לכתחילה אריבער" בהתחלת חודש אייר, החודש
 35 דספה"ע – ללמדנו שהנהגה ד"אריבער" חודרת גם
 36 בעניני העבודה שבסדר והדרגה, כבספירת העומר,
 37 ובספה"ע עצמה – בימי החול ג"כ, לאחרי סיום חג
 38 הפסח וכל חודש ניסן, ולאחרי ר"ח אייר (ב' אייר),
 39 כיון שההתחלה ("לכתחילה") היא באופן ד"אריבער".

זאת ועוד:

41 כיון שהתנועה ד"אריבער" אינה ענין חד-פעמי,
 42 אלא ענין תמידי, שחודר בכל עניני העבודה, מוכן,
 43 שמזמן לזמן הולך וניתוסף בהתנועה ד"אריבער"⁴⁰,
 44 היינו, שהתנועה ד"אריבער" עצמה היא באופן של
 45 התחלה ("לכתחילה אריבער"), ומזמן לזמן הולך
 46 וניתוסף בה"אריבער" בעילוי אחר עילוי, דילוג
 47 וקפיצה לגבי דילוג וקפיצה שלפנ"ז.

48 וגם ענין זה מרומז בהולדתו של בעל ההוראה
 49 ד"לכתחילה אריבער" בהתחלת חודש אייר, החודש
 50 דספה"ע – ללמדנו שגם לאחרי שישנו כבר העילוי
 51 ד"אריבער" עד עתה, לאחרי חג הפסח והתחלת
 52 ספה"ע, עד שכבר עברו שני שבועות ("כפלים
 53 לתושי"⁴¹), ונמצאים כבר בשבוע השלישי וביום
 54 השלישי⁴², צריך להוסיף עוד יותר בהנהגה
 55 ד"אריבער", "אריבער" לגבי "אריבער"⁴³.

56 ויש לומר, שענין זה קשור עם הספירה הפרטית
 57 דב' אייר, תפארת שבתפארת⁴⁴ - כי, מדת התפארת היא
 58 מדתו של יעקב הנקרא בריח התיכון המבריה מן הקצה
 59 אל הקצה (מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל
 60 דרגין)⁴⁵, ועל ידה נעשית העבודה באופן ד"לכתחילה
 61 אריבער", ובשני הקצוות – שהתחלת העבודה
 62 ("לכתחילה") היא באופן ד"אריבער", וגם
 63 שה"אריבער" הוא התחלה בלבד ("לכתחילה"), כיון
 64 שהולך וניתוסף בתנועה ד"אריבער" בעילוי אחר עילוי
 65 עד אין-סוף, היינו, שהתנועה ד"אריבער" היא מרום
 66 המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין.

(40) שהרי בכל עניני קדושה ישנו הציווי "מעלין בקודש" (ברכות
 כח, א. ויש"ג), ועאכו"כ בענין של קדושה שהוא מלכתחילה באופן
 ד"אריבער".

(41) ל' ה' – איוב יא, ו.

(42) להעיר מהשייכות למתן תורה – "אוריאלן תליתאי לעם תליתאי
 כו' בירחא תליתאי ביום תליתאי" (שבת פח, א).

(43) להעיר מהידוע שכמה מה"המשכים" המפורסמים (לדוגמא:
 והחרים – תרל"א. וככה – תרל"ז. מצה זו – תר"ם) בתורתו של
 אדמו"ר מהר"ש התחלתם בחג הפסח – שבזה מרומז ב' ענינים הנ"ל:
 (א) ההתחלה היא באופן ד"אריבער", (ב) גם לאחרי ההתחלה באופן
 ד"אריבער" ישנו "המשך", שהולך וניתוסף בהענין ד"אריבער"
 ("המשך" דחג הפסח) בעילוי אחר עילוי.

(44) ראה "היום יום" שבהערה 4.

(45) ראה תניא פי"ג. אגה"ק ס"ו. ובכ"מ.

(33) ראה זח"ג צז, סע"א ואילך.

(34) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(35) ירמ"י לא, לג.

(36) ראה זח"ג עג, א.

(37) ויש לומר, שהברכה קאי גם על התפלה "הרחמן הוא יחזיר
 לנו עבודת בית המקדש כו'", ומזה מוכן שבדאי מתקיימת תפלה זו
 "בלי שום ספק וס"ס בעולם" (ש"הרי ספק ברכות להקל משום חשש
 ברכה לבטלה") – ע"ד המבואר באגה"ת (פי"א) בשייכות לברכת
 "גואל ישראל".

(38) ביהמ"ק נצח"י (באופן ד"סלה", שאין לו הפסק) – בנינא
 דקב"ה (זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א), בגאולה הנצחית שאין אחרי'
 גלות.

(39) ראה יחזקאל טז, ד ובמפרשים שם.

לקוטי שיחות פרשת תזריע כרך יב

למדת הדין (גבורה)⁹ - אף שגם מדת הרחמים (כמו 27
 מדת החסד) "אומרת" שצריך להשפיע טוב לכולם. 28
 בכל זאת כוללת גם מדת הגבורה. והביאור בזה: מדת 29
 החסד רואה טוב בכל אדם, ובמילא הרי כולם ראויים 30
 להשפעת טוב וחסד - ולזה מנגדת מדת הגבורה, 31
 שענינה לדקדק ביותר עד שגם שמים לא זכו בעיניו. 32
 מה שאין כן ההשפעה על ידי מדת הרחמים שהיא (לא 33
 הגבורה, שאין השפעת הטוב מגיעה להם - ובכל זאת 34
 צריך להשפיע להם) מצד הרחמנות שעליהם, ועל זה 35
 אין ההתנגדות דמדת הגבורה¹⁰. 36
 37

ג. מזה יובן בעניננו - בהכרעתו של רבה בר נחמני 38
 בין דעת הקב"ה ודעת המתכתא דרקיעא - שדעת 39
 רבה "טהור טהור" (אינה מצד אותה הסברא שמטעמה 40
 "הקב"ה אומר טהור", אלא) היא סברא שלישית 41
 (הכוללת את ב' הסברות), אשר גם סברת המתכתא 42
 דרקיעא אינה מנגדת לה. 43

והטעם שרבה בר נחמני היה יכול להכריע בין 44
 הקב"ה ומתכתא דרקיעא, הוא - כדאייתא בגמרא שם: 45
 "נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני אני יחיד 46
 בנגעים אני יחיד באהלות". והיינו, שמצד זה שרבה 47
 היה "יחיד בנגעים" ו"יחיד באהלות". לכן ביכלתו 48
 לחדש סברא הכוללת את ב' הסברות ולהכריע ביניהן. 49

ד. ויובן זה, בהקדים המבואר בלקוטי תורה 50
 דפרשתנו¹¹ בענין "הקדוש ברוך הוא" ו"מתכתא 51
 דרקיעא", אשר "הקדוש ברוך הוא" הוא בחי' האלקות 52
 שלמעלה מעולמות - בחינת "סובב כל עלמין", שלכן 53
 נקרא בשם "קדוש ברוך הוא" - לפי שהוא קדוש 54
 ומובדל מעולמות¹²: והאור שמאיר ב"מתכתא 55
 דרקיעא" הוא מבחי' האלקות שבערך העולמות - 56
 בחינת "ממלא כל עלמין". 57

וזהו "ספק, הקב"ה אומר טהור, וכולהו מתכתא 58
 דרקיעא אמרי טמא": 59

ענין הטומאה בא מצד הישות (וטהרתה בטבילה) - 60

א. תנן במס' נגעים¹: "אם בהרת קדמה לשער לבן 1
 טמא, ואם שער לבן קדם לבהרת טהור. ואם ספק 2
 טמא, ור' יהושע כיהה"². ומפרש בגמרא³: "מאי 3
 כיהה" - "כיהה וטהור". וטעמו של ר' יהושע מבאר 4
 בגמרא שם: "אמר קרא⁴ לטהרו או לטמאו, הואיל 5
 ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה". 6

ובמס' בבא מציעא⁵ איתא: "קא מיפלגי במתכתא 7
 דרקיעא, אם בהרת קודמת לשער לבן טמא. ואם שער 8
 לבן קודם לבהרת טהור. ספק, הקב"ה אומר טהור 9
 וכולהו מתכתא דרקיעא אמרי טמא. ואמרי מאן נוכח, 10
 נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני אני יחיד 11
 בנגעים אני יחיד באהלות. שדרו שליחא בתרי' כו' 12
 אמר טהור טהור". 13

ולכאורה - תמוה: איך שייך שהמתכתא דרקיעא 14
 יחלקו על הקב"ה? ומהי ההסברה שרבה בר נחמני 15
 יכריע ביניהם?⁶ 16

ב. והנה ידוע⁷ בענין ההכרעה בין ב' דיעות 17
 המנגדות זו לזו, אשר אין פירושה שהמכריע "מסכים 18
 לאחת מב' הדיעות" (הסברות), כי אם היא דיעה 19
 שלישית "הסובלת" וכוללת ב' הדיעות. וזהו הטעם 20
 ש"הלכה כדברי המכריע"⁸ - מכיון שדעת המכריע 21
 כוללת ב' הדיעות (גם את דעתו של זה החולק עליו 22
 במסקנת הענין), במילא הסברא החולקת אינה הפכית 23
 מסברת המכריע, ולכן הלכה כמותו. 24

ובדוגמא למה שמצינו דמדה השלישית, מדת 25
 הרחמים (ת"ת) שהיא כוללת ומכרעת בין מדת החסד 26

(1) ספ"ד.

(2) כן הובא בגמרא שבהערה הבאה (כיהה בכ"ף). ובמשנה 2
 שבמשניות (וראה הגהות הצ"צ לד"ה זה - אוה"ת פרשתנו (כרך ב') ע'
 וברש"י ד"ה כהה (כתובות עה, ב. נדה יט, א) מביא ב' הגירסות. וראה
 מפרשי המשנה נגעים שם.

(3) נזיר סה, ב.

(4) סוף פרשתנו.

(5) פו, א.

(6) לקו"ת בפרשתנו ד"ה בגמרא דב"מ כו' קא מפלגי במתכתא 2
 דרקיע (וראה הגהות הצ"צ לד"ה זה - אוה"ת פרשתנו (כרך ב') ע'
 תקלא ואילן. וראה גם ד"ה שער לבן (בספר "מאמרי אדמו"ר הזקן
 - הנחות הר"פ ז"ל"), ספהמ"צ להצ"צ מצות טומאת המצורע סעיף
 ג).

ויש להסביר ולהמתיק דבשלמא במתכתא דארעא - הרי בנ"א 2
 נבראו באופן, דאין דעותיהן שוות ול"ז (ברכות נח, א. סנה' לח, א)
 ותורה לא בשמים היא ואין משגיחין בבת קול (ב"מ נט, ב), משא"כ
 במתכתא דרקיעא.

(7) ד"ה וידבר אלקים תרכ"ז (סעיף ו'). ביום השני (הב') שם (סעיף 2
 ב'). אם בחקותי תרס"ז (בהמשך תרס"ו).

(8) שבת לט, סע"ב.

(9) של"ה חלק תושב"כ פ' ויצא (רצא, ב) (הובא בד"ה כל המרחם 2
 שבהערה הבאה). אגה"ק סי"ב. ועוד. וראה גם לקו"ת פרשתנו כג, ג.
 (10) ראה בהנסמן בהערה 7. ובארוכה - ד"ה כל המרחם תש"ט.

(11) כב, ג. כד, ב. וראה הערה 6.

(12) בלקו"ת שם (כב, ג): "קדוש הוא בחי' סוכ"ע וברוך הוא בחי' 2
 ממכ"ע". אבל ממ"ש בלקו"ת שם (כד, ב) משמע, שלגבי האור
 המתגלה במתכתא דרקיע - נללות בחינת "הקדוש ברוך הוא" היא
 בחינת "סובב".

30 השולל מעיקרו כל מציאות זולתו יתברך (מה שאין כן
31 הביטול שמצד בחינת אור הסובב, שהוא באופן הנותן
32 מקום ל"מציאות" העולמות אלא שמציאות זו בטילה
33 אליו יתברך, כנ"ל).

34 ולכן מבואר, שלגבי עצמותו יתברך "לא שייך עליו
35 מלת אחד" - כי "אחד" אינו מורה על שלילת מציאות
36 העולמות מכל וכל (שהרי יש גם "אחד המנוי" שיש
37 שני לו), וענין האחדות שב"הוי" אחד" הוא שמציאות
38 העולמות מאוחדת עמו יתברך [והיינו שישנם ז'
39 רקיעים וארץ (המרומזים באות ה' ד"אחד") וד' רוחות
40 העולם (המרומזים בהד' ד"אחד"), ומאוחדים הם עם
41 הקב"ה אלופו של עולם (המרומזו בהא' ד"אחד")²¹] -
42 וענין (האחדות שבאופן) זה שייך רק בבחינת האור
43 שבגדר העולמות. מה שאין כן היחוד שמצד עצמותו
44 יתברך הוא (לא באופן ד"אחד", אלא) באופן ד"יחיד",
45 היינו "שהוא לבדו הוא ואפס זולתו".

46 ו. על פי הנ"ל יש לבאר - בדרך אפשר - החידוש
47 במה שאמר רבה "טהור טהור" שאינו אותו הענין
48 ד"הקב"ה אמר טהור", ולכן דוקא דעתו של רבה
49 הכריעה את דעת ה"מתיבתא דרקייעא":
50 לגבי בחינת "הקדוש ברוך הוא", שהביטול והיחוד
51 של העולמות שמצד בחינה זו הוא בבחינת "אחד",
52 היינו שישנם עולמות (אלא שהם בטלים, כנ"ל) - הנה
53 לגבי בחינה זו יש תפיסת מקום לעולמות (ולהשגת
54 העולם והבנתו).

55 ולכן "כולהו מתיבתא דרקייע - שענינה (על דרך
56 לימוד התורה למטה) הבנה והשגה דוקא - אמרי
57 טמא" - אף שידעו שהקב"ה אומר טהור - כי הגילוי
58 דבחינת "הקדוש ברוך הוא" (היינו הביטול ד"אחד"
59 שמצד בחינת הסובב) שהאיר בהם, היה בבחינת
60 מקיף²², אבל אינו מושג בשכלם שנשאר במציאותו,
61 כנ"ל²³, ומצד מדרגתם הם (בחינת ממלא כל עלמין)
62 הסברא נותנת שהוא טמא, כנ"ל סעיף ד';

63 מה שאין כן רבה בר נחמני שהיה "יחיד בנגעים",
64 היינו שהאיר בו מבחינת "יחיד"²⁴ שאינו בגדר עלמין
65 כלל - לגבי בחינה זו אין העולמות (והשכל שבהם)
66 תופסים מקום כלל, ולכן סברתו של רבה הכריעה דעת

1 אותיות (ביטול¹³). ולכן, כשיש ספק אם לטהר או
2 לטמא (היינו, אם הישות של האדם יש בה כדי
3 לטמאו, אם לא), מתיבתא דרקייעא אמרי שהוא טמא
4 - כי האור המתלבש בעולמות (האור המושג במתיבתא
5 דרקייעא) נותן מקום למציאות וישות, והביטול
6 שבעולמות שמצד אור זה הוא רק "ביטול היש"¹⁴,
7 לכן, כשישנו ספק וחשש שהאדם נטמא [אשר זה
8 גופא, שיש חשש שהוא נטמא, הרי זה הוכחה שאינו
9 כדבעי¹⁵] - הוא טמא (מספק על כל פנים¹⁶): והקב"ה
10 אמר, שהוא טהור - כי בחינת האור שלמעלה
11 מעולמות אינו נותן מקום לישות, והביטול שמצד אור
12 זה הוא בחינת "ביטול במציאות"¹⁷, ולכן, כל שלא
13 נודע בבירור שהאדם נטמא - הוא טהור.

14 ה. והנה ידוע שגם "אור הסובב כל עלמין", יש לו
15 שייכות לעולמות, שהרי הוא "סובב" לעלמין". ומטעם
16 זה נקרא אור הסובב בשם "הקדוש ברוך הוא",
17 שפירוש "קדוש" הוא מובדל כנ"ל - כי מזה שצריך
18 "להודיע"¹⁸ שהוא מובדל מעולמות, הרי מוכח
19 שהמדובר בדרגא דאלקות שיש לה איזו שייכות
20 אליהם; דבאם הוא למעלה מכל שייכות לעולמות, אין
21 שייך גם לומר עליו שהוא מובדל מהם¹⁹.

22 ומזה מובן, שגם הביטול דעולמות שמצד בחינת
23 אור זה, עם היות שהוא "ביטול במציאות", כנ"ל, אין
24 זה באופן השולל לגמרי מציאות העולמות מעיקרה,
25 כי אם שישנה איזו "מציאות" שהיא בטילה אליו
26 יתברך (והביטול הוא באופן של "ביטול במציאות").

27 אמנם²⁰ למעלה מבחינת ביטול זו היא בחינת
28 ביטול העולמות שמצד "עצמותו ומהותו יתברך"
29 "שאינו בגדר עלמין כלל". כי ביטול זה הוא באופן

13 סידור סוף כוונת המקווה (קנט, סע"ד). ושם: אלא שנתחלף
הוי"ו בה"א. ולהעיר מרמב"ם סוף הל' מקואות: כשם שהמכוון לבו
לטהר כיון שטבל טהור כו' כך כו' כיון שהסכים בלבו לפרוש כו'
והביא נפשו במי הדעת הטהור.

14 ראה ד"ה ושבתה תרס"ו. ובכ"מ.

15 ראה מו"ק יח, ב: אין אדם נחשד ברבר אלא א"כ כו'.

16 ראה רמב"ם הל' טומאת צרעת ספ"ב. ובכס"מ שם. וראה גם
פס"ד להצ"צ יו"ד סי' ג' (קלג, ב). ודלא במש"כ בתוס' אנשי שם
(נגעים ספ"ד). אבל ראה תויו"ט נגעים שם. מל"מ רמב"ם שם - ע"פ
תו"ה ורשב"ל סנה' פז, א. - ולהעיר מכמה פוסקים דס"ל דעדות
גיטין וקדושין איצ' חקו"ד אע"פ שתומו"י נכנס בגדר ד"נ - ראה שו"ת
צ"צ אה"ע סקכ"ג. ס' החקירה להצ"צ ד"ה עדות ס"ב. ואכ"מ.

17 תו"א צח, ב. ובכ"מ.

18 וע"ד מחז"ל אם אין דעה הבדלה מגין (ירוש' ברכות פ"ה,
ה"ב).

19 וע"ד הידוע (ד"ה לך לך תרס"ו. תכלית חכמה תרפ"ט פ"ב),
שבעצמות אוא"ס שאינו שייך לעולמות כלל, אינו שייך גם השגת
השלילה. ולהעיר משעויה"א פ"ט.

20 בהבא לקמן (עד סוף הסעיף) - ראה תו"א נה, סע"ב ואילך.
ספהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח.

21 סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א.

22 לקו"ת שם (כד, ב). הנחות הר"פ שם (ע' קנו). ספהמ"צ שם
(ע' קד).

23 להעיר מעירובין (יג, ב הובא בלקו"ת שם) שלא קבעו הלכה
כר"מ מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו.

24 ספהמ"צ שם. וראה גם לקו"ת שם.

35 באתערותא דלעילא ("איש מזריע תחלה"³⁰). וכמאמר
 36 רז"ל³¹: גדולים מעשה צדיקים (עבודה דכנסת ישראל)
 37 יותר ממעשה שמים וארץ (מעשה הקב"ה).
 38 וזהו הקישור שבין תחלת הסדרה (המעלה
 39 שב"אשה מזרעת") וסופה (הכרעתו של רבה בר
 40 נחמני²⁸):
 41 על דרך ההלכה שאין משגיחין בבת קול ותורה לא
 42 בשמים - אין לפסוק הדין שטהור מפני שקודשא בריך
 43 הוא אומר טהור, ולכן פוסק הרמב"ם³² שטמא, וזהו
 44 שאמרו דנוכח רבה כו' שהוא יחיד בנגעים כו' - וכי
 45 הוא יחיד יותר מקודשא בריך הוא,
 46 אלא - שתורה ניתנה למטה דוקא והקב"ה חייך
 47 ואמר נצחוני בני³³ ולכן רבה דלמטה³⁴ נוכח ואמר³⁵
 48 שטהור.
 49 ועל דרך זה בפנימיות הענינים: תורתו של רבה
 50 ואמירתו "טהור טהור" ("מעשה צדיקים" - "אשה
 51 מזרעת") גדולה יותר כביכול ממה שהקב"ה אמר טהור
 52 ("איש מזריע") ואמירתו של רבה (שהמשיכה מבחינת
 53 "יחיד") - היא שהכריעה את דעת המתיבתא דרקיעא.
 54 וכמו שהיתרון בענין "אשה מזרעת תחלה"
 55 (כפשוטו) הוא - "יולדת זכר", שמעלת הזכר היא שיש
 56 לו דעת חזקה שאינה משתנית, מה שאין כן נשים
 57 דעתן קלות³⁶;
 58 על-דרך-זה הוא בנדון-דין: בזה שהקב"ה אמר
 59 טהור - לא נשללה האפשרות שיחלקו על זה
 60 במתיבתא דרקיעא. ואם כן נמצא, שבבחי' ה"טהרה"
 61 שנמשכה מצד הקב"ה - "איש מזריע (תחלה)" - שייך
 62 בה "שינויים" כביכול. מה שאין כן זה שרבה אמר
 63 "טהור טהור", היינו בבחינת ה"טהרה" שנמשכה על

1 ה"מתיבתא דרקיעא", כי להיות שהיה מבחינת "יחיד",
 2 לכן המשיך בחינה זו גם בעולמות (ובשכל שבהם) -
 3 והוא על-דרך פסק-דין [של] רב²⁵ שכששאלוהו הטעם
 4 שתק (ולא הסבירו באותיות דהשגה) אבל לא חזר בו
 5 מפסק דין זה²⁶.
 6 [וזהו מה שרבה היה "יחיד בנגעים" - שאצל רבה
 7 האיר בחינת "יחיד" (לא רק בעולמות סתם, אלא) גם
 8 בהענין ד"נגעים"].
 9 ועל פי זה יובן זה שהקב"ה אמר "טהור" (פעם
 10 אחת) מה שאין כן רבה אמר "טהור טהור" (שתי
 11 פעמים) - כי מה שהקב"ה אמר "טהור" הרי זה (רק)
 12 ענין הטהרה שמצד בחינת האור שלמעלה מעולמות -
 13 ולכן "טהור" פעם אחת; מה שאין כן ההכרעה דרבה
 14 היא שגם מצד העולמות הוא "טהור" - ולכן אמר
 15 "טהור טהור" שתי פעמים: "טהור" מצד בחינת האור
 16 שלמעלה מעולמות, ו"טהור" מצד העולמות.
 17 ז. והנה דין זה ש"ספק (אם בהרת קדמה או שער
 18 לבן קדם) טהור", נלמד (כנ"ל בתחלת השיחה)
 19 מהכתוב "לטהרו או לטמאו" שבסוף פרשתנו.
 20 ועל פי הכלל "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן
 21 בסופן"²⁷ - יש לקשר ענין הנ"ל (הכרעתו של רבה בר
 22 נחמני²⁸) עם מה שכתוב בתחלת פרשתנו "אשה כי
 23 תזריע וילדה זכר", שממנו למדו רז"ל²⁹: "אשה
 24 מזרעת תחלה יולדת זכר (איש מזריע תחלה יולדת
 25 נקבה)".
 26 והביאור בזה:

27 כל הענינים הגשמיים משתלשלים הם מענינם
 28 (ושרשם) ברוחניות. ובנוגע לענין זה: זה שבאיש
 29 ואשה, (כפשוטו) יש יתרון ומעלה ב"אשה מזרעת
 30 תחלה" (על "איש מזריע תחלה") אשר דוקא אז -
 31 "יולדת זכר", הרי זה לפי שכן הוא ב"איש" ו"אשה"
 32 הרוחניים, כביכול - הקב"ה וכנסת ישראל. זאת
 33 אומרת שיש יתרון ומעלה בעבודה דכנס"י ("אשה
 34 מזרעת תחלה"), על המשכת אלקות שנמשכת

(30) ראה לקו"ת פרשתנו כ, א ואילך. וראה גם לקו"ת ויקרא ב,
 ג. ובכ"מ.
 (31) כתובות ה, א - הובא באוה"ת פרשתנו (ע' ע') לענין המעלה
 ד"אשה מזרעת תחלה".
 (32) הל' תומאת צרעת ספ"ב. ובכס"מ שם.
 (33) ב"מ נט, ב.
 (34) ואפילו להכס"מ דבשעת יציאת נשמה כו' - הרי כשאמר
 דרבה נוכח - לא נודע שיהי' בשעת יציאת נשמה.
 (35) ראה ר"ש ספ"ד דנגעים. והנה בלקו"ת (שם) כתב דטהור
 משום דקוב"ה אומר טהור כו'.
 אבל שם הוא בא בנוגע להכרעה בפלוגתת התנאים ושעדיין לא
 הי' בזה פס"ד (ולכן ל"ק מנצחוני בני). כן י"ל שבלקו"ת עיקר ענינו
 לבאר ע"פ סוד, חכמת האמת. וככתבו לפני זה: רבה שהי' יחיד כו'
 מבחי' המקיף דחי' יחידה. ועפ"ז יומתק ג"כ מה שהקדים: ומ"מ
 באמת י"ל כו'. ואכ"מ.
 (36) קדושין פ, ב. וש"נ.

(25) ביצה ו, א לפי השיטות (נסמן בהערה לד"ה כי מנסה תש"ח
 ספ"ז) שלא חזר בו, נתבאר בד"ה כי מנסה שם ובכ"מ.
 (26) ראה בלקו"ת שם (כד, ב) ובהנחות הר"פ שם (ע' קנו), שגם
 המתיבתא דרקיע ידעו (לאחרי שאמר הקב"ה) שהדין הוא שטהור,
 ורק שלא ידעו את טעם הדין ופירוש "מאן נוכח" הוא - שיבא
 להתאמת אצלם. . בהשגה (ספהמ"צ שם קד, א).
 (27) ספר יצירה פ"א.
 (28) ראה לקו"ת (שם כד, סע"ב ואילך) וספהמ"צ שם, שטעמו של
 רבה לטהר הוא מפסוק זה.
 (29) נדה לא, א. וש"נ.

1 ידי לימוד תורתו ופסק דינו של רבה - "אשה מזרעת
2 תחלה" - הנה זה הכריע את דעת המתכתבא דרקייעא³⁷

3 (וכנ"ל שרבה המשך בחינת (היחוד ו)הטהרה גם
4 בעולם) - "יולדת זכר"³⁸.

(משיחת שבת פרשת תזריע, תשכ"ה)

סעיף ו'.

38 ראה ע"ד ל' לקו"ש ח"ד ע' 1335 בענין המעלה שב"יודעת" (עבודה מלמלמ"ע) על "אתה הראת" (גילוי מלמלמ"ט), שדוקא בפסוק "יודעת" נאמרה תיבת "היום" שמורה על שלילת השינוי. ע"ש.

37 (להעיר מהמבואר בלקו"ת פרשתנו (כ, סע"ג), שבחי "זכר" (בעבודת ה') היא בחי' אהבה רבה שאין בה שינויים - והטעם שבאה"ר אין שיין שינויים הוא להיותה מבחי' יחידה (לקו"ת תצא לו, ג) - בדוגמת הכרעתו של רבה, לפי שהאיר בו מבחי' "יחיד") (כנ"ל

המשך ביאור למסכת עירובין ליום ראשון עמ' א

1 עָלִי, ולכך נאסר בכל מיני מאכל ומשקה, שאף שאינם טועדים את
2 הלב ואינם בכלל 'מוזן', מכל מקום הם זנים ומשביעים את הגוף, חוץ
3 ממים ומלח שאינם זנים כלל. אך בשם 'מוזן' נכללים רק חמשת מיני
4 דגן, שהם גם משביעים וגם טועדים את הלב, ולכך אמרו רב ושמואל
5 שרק עליהם מברכים 'בורא מיני מזונות'.
6 שוב שאלת הגמרא: וכי מים וּמְלַח הוּא דְלֵא זַיִינִי, הֲאֵל כֹּל מִיּוֹלֵי
7 זַיִינִי, וְהָאִמְרָא רַבָּה בַר בַּר חֲנִינְהּ, כִּי הוּוּ אֲזִילְנָא בְּתַרְיָה - כאשר
8 הלכנו ואנו התלמידים) אחרי דְרַבֵּי יוֹחָנָן לְמִיבֵל פִּירֵי דְגִינּוּסָר -
9 לאכול מהפירות המתוקים של ארץ ים כנרת, כִּי הוֹיִנֵן כִּי מֵאָה -
10 כשהיינו מאה תלמידים, הָוָה מְנַקְמִינֵן לְבָל חַד וְחַד עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה
11 - ליקטנו עבור רבי יוחנן כל אחד ואחד עשרה פירות, כִּי הוֹיִנֵן כִּי
12 עֲשָׂרָה הָוָה מְנַקְמִינֵן לְבָל חַד וְחַד מֵאָה מֵאָה, ובין כך ובין כך טר
13 הכל היו לפני רבי יוחנן אלה פירות, וְכָל מֵאָה מִיַּנְיָהּ לֹא הָוּי מְחֻזָּק
14 לְהוּ צַנְא פֶת תְּלָתָא סְאִי - והפירות היו כל כך גדולים, שכל מאה
15 מהם לא היה די בסל של שלש סאים כדי להחזיקם, וְהָוָה אֲכִיל לְהוּ
16 רבי יוחנן לְבֹלְהוֹן, וְאַחַר כֵּךְ אָמַר, שְׂבוּעָתָא דְלֵא מַעִים לִי זַיִינָא
17 - הריני נשבע שלא טעמתי דבר המזין, כלומר לא אכלתי לשבע
18 ועדיין רעב אני. הרי שיש עוד מאכלים (מלבד מים ומלח) שאינם
19 משביעים.

20 מתרצת הגמרא: אִימָא מוֹזְנָא - אמור שרבי יוחנן נשבע שלא טעם
21 עדיין 'מוזן' והיינו דבר שהוא טועד את הלב, שאין כל המאכלים
22 טועדים אלא חמשת מיני דגן בלבד.

23 הגמרא דנה בדן עירוב במאכל שאסרו האדם בשבועה או בנדב:
24 אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב, האומר 'שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל בְּכַר זו', כיון
25 שלא אסר על עצמו אלא את אכילתו, ולא את הנאתו, מְעַרְבִין לוֹ
26 בָּהּ, - אפשר לערב בערו בככר זו, ואף שאסורה לו באכילה, די בכך
27 שראוי לאכילה לאחרים. אבל האומר 'בְּכַר זו' תיאסר עָלֵי, כיון
28 שלא הזכיר לשון אכילה, הרי אסר על עצמו כל הנאות מהככר,
29 ולכך אִין מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, שאם יערבו לו בה, הרי הוא נהנה ממנה.
30 הגמרא מקשה על דברי רב הונא מברייתא: מִיתִיבֵי, שנינו בברייתא
31 (תוספתא פ"ב ה"ז), הַנּוֹדֵר מִן הַכֶּכֶר מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ. מדייקת הגמרא:
32 מֵאִי לָאוּ, דְאָמַר 'ככר זו תיאסר עָלֵי', ואף על פי כן מערבים לו בה,
33 מפני שאנו אומרים שאין כוונתו לאסור על עצמו אלא את עיקר
34 הנאתו, והיינו אכילתו, אבל שאר הנאות לא אסר על עצמו.
35 דוחה הגמרא: לֹא - הברייתא אינה עוסקת באומר 'ככר זו תיאסר
36 עָלֵי, אלא באופן דְאָמַר 'שבועה שלא אוכל ככר זו', שאז לא אסר
37 על עצמו אלא אכילתו, ולכך מערבים לו בה.

38 הגמרא מחזקת את התיורון: הָכִי נָמִי מְסַתְבְּרָא שהברייתא עוסקת
39 באופן שאמר 'שבועה שלא אוכל ככר זו', דְקָתְנִי סִפָּא, אִימְתִי
40 הנודר מן הככר מערבים לו בה, בְּזִמְן שְׂאִמְר 'שְׂבוּעָה שְׁלֵא
41 אֲמַעְמַנְהּ'. הרי שההיתר בברייתא נאמר רק באופן שפירש בדבריו
42 שלא אסר על עצמו אלא אכילתו.

43 מקשה הגמרא: לדברין שהברייתא עוסקת באופן שאמר 'שבועה
44 שלא אוכל ככר זו', יש לדייק, אֲכָל אָמַר 'ככר זו תיאסר עָלֵי, מֵאִי
45 הדין, הָכִי נָמִי דְאִין מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, אִי הָכִי, אֲדִתְנִי בהמשך
46 הברייתא, שהאומר 'בְּכַר זו הַקְדַּשׁ', אִין מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, לְפִי שְׂאִין
47 מְעַרְבִין בְּהַקְדָּשׁוֹת, האסורים בכל הנאה לכל אדם, לְפִילּוּג וְלִיתְנִי

48 בְּרִידִיהּ - היה לו לתנא בברייתא לחלק בככר של חולין עצמו, וכך
49 יאמר, בְּמָה דְקָרִים אֲמֹרִים שמעריבים לו בה, באופן דְאָמַר 'שבועה
50 שלא אוכל ככר זו', אֲכָל אָמַר 'ככר זו תיאסר עָלֵי' אִין מְעַרְבִין לוֹ
51 בָּהּ, לפי שאסר בכל הנאה ממנה. ומכך שלא מצא התנא אופן
52 שיהא אסור לו לערב בה אלא באופן שהקדישה, מוכח שכל שאסר
53 אותה עליו, אִין הַבְדֵּל בֵּין אִם אֲסִירָה רַק בְּאִכִּילָהּ או שאסרה גם
54 בהנאה, שבכל אופן אין כוונתו לאסור על עצמו אלא אכילה, אבל
55 לא שאר הנאות כגון עירוב.
56 הגמרא משיבה בקושיא: אָמַר לָךְ רַב הוֹנָא, אֵלֵא מֵאִי כוונת
57 הברייתא, כֹּל הִיבָא דְאָמַר 'עָלֵי' מְעַרְבִין, ואין במשמעות דבריו
58 לאסור אלא אכילה, אם כן קָשְׁיָא רִישָׁא של הברייתא, שאמרה
59 'אימתי (מעריבים לו בה) בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה',
60 שמשמע שרק באופן זה מעריבים לו בה, אבל אם אמר 'ככר זו עלֵי'
61 אין מעריבים לו בה.

62 דוחה הגמרא: זו אינה קושיא, משום דְחַסְפִּירִי מִיַּחְסְרָא הברייתא,
63 וְהָכִי קָתְנִי, הַנּוֹדֵר מִן הַכֶּכֶר מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, וְאִפִּילוּ אָמַר 'ככר זו
64 תיאסר עָלֵי' נַעֲשֶׂה כְּאֹמְרָא שְׂבוּעָה שְׁלֵא אֲמַעְמַנְהּ, כלומר, ודאי אין
65 כוונתו לאסור על עצמו אלא את עיקר הנאתו והיינו אכילה, ולכך
66 מעריבים לו בה. ונמצא שְׂמָכְל מְקוֹם קָשְׁיָא מִהַבְרִיתָא לְרַב הוֹנָא
67 שאמר שהאומר 'ככר זו תיאסר עָלֵי' אין מעריבים לו בה, שמדברי
68 הברייתא מבואר שרק אם אסרה בלשון הקדש אין מעריבים לו בה.
69 מתרצת הגמרא: אֲכַן דְבְרֵי בְרִיתָא זו הם שלא כדברי רב הונא, אמנם
70 מצינו מלוקת תנאים בזה, והוא -ורב הונא דְאָמַר בְּרֵבִי אֲלִיעֶזֶר,
71 דְתַנָּי, רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר, האומר 'שְׂבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל בְּכַר זו',
72 מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, אבל האומר 'בְּכַר זו' תיאסר עָלֵי, אִין מְעַרְבִין לוֹ
73 בָּהּ.

74 הגמרא מקשה סתירה על דברי רבי אליעזר מדבריו בברייתא אחרת:
75 וְיָמֵי אָמַר רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר הָכִי, וְהַתַּנָּי, זֶה הַכֶּלֶל, אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ
76 בְּאֹבֶל, כלומר, אדם שתלה את הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו,
77 והיינו שנדר שלא אוכל ככר זו, מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, כיון שההנאה באה
78 לו ממילא, ולא על ידי פעולה שעושה להביא עליו הנאה. אבל אוֹכֵל
79 הַנְּאָסָר לוֹ לְאָדָם, כגון שאמר 'ככר זו תיאסר עָלֵי', או שאמר
80 'שבועה שלא אהנה מככר זו', כיון שלא תלה את האיסור בפעולה
81 שלו, אלא אסר על עצמו כל הנאה הבאה לו מהככר, אִין מְעַרְבִין
82 לוֹ בָּהּ. רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר, אף אם אמר 'בְּכַר זו' תיאסר עָלֵי' מְעַרְבִין
83 לוֹ בָּהּ, וכדעת חכמים בברייתא הראשונה שהובאה לעיל, ורק אם
84 אמר 'בְּכַר זו הַקְדַּשׁ' אִין מְעַרְבִין לוֹ בָּהּ, לְפִי שְׂאִין מְעַרְבִין (לו)
85 בְּהַקְדָּשׁוֹת. הרי שסבר רבי אליעזר שהאומר 'ככר זו תיאסר עָלֵי'
86 מעריבים לו בה, ונמצאו דבריו סותרים.

87 משיבה הגמרא: תְּרֵי תַנָּי וְאֵלִיבָא דְרַבֵּי אֲלִיעֶזֶר - שני תנאים
88 נחלקו בדעת רבי אליעזר בדן זה.
89 שנינו במשנה: מְעַרְבִין לְנֹדֵר בֵּין כּוֹ וְלִישְׂרָאֵל בְּתַרְוֵמָה.
90 אומרת הגמרא: מִתְנִיתִין דְלֵא בְּבֵית שְׂמַאי, דְתַנָּי, בֵּית שְׂמַאי
91 אֲמֹרִים, אִין מְעַרְבִין לְנֹדֵר בֵּין וְלִישְׂרָאֵל בְּתַרְוֵמָה, שאין מעריבים
92 אלא בדבר שראוי למערב עצמו באכילה, וּבֵית הַלֵּל אֲמֹרִים,
93 מְעַרְבִין לְנֹדֵר בֵּין וְלִישְׂרָאֵל בְּתַרְוֵמָה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הַלֵּל לְבֵית
94 שְׂמַאי, אִי אָתָם מוֹדִים

פנינים מתורת לוי יצחק

בצדדין דוקא מימין ומשמאל, כי תהו הי' רק בסוד ב' קוין כמ"ש בתורה אור²⁷ בד"ה וישלח יעקב ע"ש. לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית עמוד קצח ג

ו' אותיות¹⁹ זהו ת"ו, הנה מה שאותיות ת"ו רומזים על מיתה, הוא ע"ד כמו שמצורע שאין בו אור²⁰ החכמה, הוא גי' ת"ו, ומצורע²¹ נחשב כמת ר"ל. ועיין בע"ה²² שער לאה ורחל פ"ז ע"ש.

וכן ע"ם האר"ץ שאין בו תורה שאורייתא²³ מחכמה נפקת, שרשו הוא מן והארץ היתה תהו, ומספרו²⁴ ת"ו לרמז על העדר אור החכמה²⁵.

והב' פעמים ת"ו שמימין ומשמאל, בתיבת תוצאו"ת, י"ל הוא ע"ד שמלאך המות מהלך²⁶ בצדי הרחובות,

19 פירוש: שם ע"ב הוא, שם הוי' במילוי יודיין "יו"ד, ה"י, וי"ו, ה"י", דיש כאן ד' יודיין וכל אחד כלול מעשרה עולה מספר "ת", ונשאר מאותיות המילוי ששה אותיות, והם – ודהו"ה – נעשה מספר ת"ו.

20 ראה לקוטי תורה פרשת מצורע כג, ב. לקוטי שיחות חלק יז עמוד 141.

21 נדרים סד, ב.

22 (שער לח) וז"ל: אמרו רז"ל שהמצורע חשוב כמת, כי כבר נתבאר אצלינו בענין האבלות כי הסתלקות מוחין עלאין דו"א דמצד אבא הוא גרמת המיתה, וז"ס (איוב ד, כא) ימותו ולא בחכמה כי סיבת המיתה הוא לסבת חסרון החכמה שהם המוחין כנ"ל, כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיי את בעלי' ובהסתלקותה המיתה מצויה שהוא היפך ותמורת החיים, ולהיות כי גם מצורע הוא ענין הסתלקות המוחין של החכמה כנ"ל לכן הוא חשוב כמת. ונלע"ד כי מצורע גימטריא ת"ו רמז אל החסרון החכמה שהוא אבא שהוא שם ע"ב דמילוי יודיין אשר בו י' אותיות ה' מהם בחי' יודיין אשר כל אחד מהם כלולה מ' הם ת' ועם ו' אותיות אחרות הם ת"ו לרמז כי הסתלקות אבא מז"א גורם הצרעת. ראה לקוטי תורה פרשת מצורע שם.

23 זהו חלק ב' דף קכא, א. שם פה, א.

24 פירוש: ע"ם (בג"י 110) + האר"ץ (296) = 406, כמספר ת"ו.

25 וראה בפנים בלקוטי לוי יצחק וז"ל: זהו (אבות ב, ה) ולא עם הארץ חסיד שאין בו חסד דהדר מקור התיקון וד"ל. עכ"ל.

[ועיין לקמן סימן, דהוי' מלכים דמלכי אדום (וישלח לו, א ואילך) הם הז' מלכים דתוהו, והמלך השמיני "הדר" הוא מקור התיקון, ע"ש.]

26 בבא קמא ס, ב.

27 עמוד כד, ד. וז"ל: ויחץ את העם כו' לשני מחנות כו' (בראשית לב, ח). הנה הטעם שחלק לשני מחנות דוקא, יובן ע"פ הקדמה הידוע שיעיקר ההפרש בין עולם התהו לעולם התקון, שבעולם התהו היו הספירות מפורדים זה תחת זה אבל בעולם התקון הם בציוור קוין דהיינו ג' קוין ימין ושמאל ואמצע שהקו האמצעי הוא המחבר ומייחד ג"כ ב' הקוין דימין ושמאל להיות מתכללים יחד כידוע דתפארת הוא הממוצע בין חו"ג ומחברים יחד, ולכן ישראל שהם בבחי' התקון אומרים ג' פעמים קדוש דוקא וכתוב בהם ג"כ והייתם לי סגולה שהסגול' הוא ג' נקודות בחינת ימין ושמאל ואמצע כו' אבל בעולם התהו שהיו בבחי' פירוד זה תחת זה ולא נתיחדו יחד, ה"ו רק בחי' ב' קוין שהחסד הוא בפ"ע והגבורה הוא בפ"ע.

וכמ"ש ביאור הדברים במ"א שהענין הוא לפי שבתהו היו האורות מרובים והכלים מועטים ולכן מצד קוטן הכלי לפ"ע האור ע"כ אין הכלי יכולה להכיל ב' הפכים חו"ג יחד עד"מ באדם מי ששכלו קטן לא יכיל ב' הפכים כלל אלא אם יטה שכלו לזכות לא ימצא אז שום שכל לחוב ולא יסבול שום נטי' לחוב בלבו אלא רק טוב וחסד בלבד. ובהיפוך כאשר יטה לחוב לא יסבול כלל נטי' לזכות ונמצא אינו אלא בקו א'תמיד פעמים בקו הימין לזכות ופעמים בקו השמאל לחוב והרי הקוין מפורדים שכשהוא בבחי' חסד לא יוכל לסבול בחי' דין וכן להיפוך, וזהו הנק' בחינת ב' קוין שהחסד הוא בפני עצמו והגבורה בפני עצמה. אבל בתקון שהתפארת מכריע בין חו"ג היינו שגם בשעת הדין יוכל להיות ג"כ נטי' לזכות וכן להיפך, לפי שבתקון האורות מועטים והכלים מרובים נמצא הכלי רחב לקבל גם ב' הפכים, וכמו באדם שדעתו רחבה יוכל לסבול ב' הפכים יחד וישכנו במוחו ולבו שמצד זה יש סברא לזכות אע"פ שמצד אחר יש סברא לחוב כו' והרי בתקון מתייחדים חו"ג יחד וזהו ענין ג' קוין.

[ראה גם לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ריש עמוד תטז. שיחות קודש ה'תשל"ד פרשת תולדות סעיף ב'. ה'תשל"ה פרשת משפטים סעיף ה'. ה'תשל"ח פרשת חוקת סעיף כג. ה'תשמ"א פרשת בעלותך סעיף נד. ספר המאמרים תשל"ד עמוד 42.]

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שלישי עמ' ב

1 באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר, נמי יחול עירובו. שהרי ב"ן
2 ד'אמר רבא, הנותן את עירובו יש לו מסביבו ארבע אמות
3 שנחשבות כמקופות מחיצות, ממילא הו"א לה אותן ארבע אמות
4 כרשות היחיד, ורשות היחיד הרי עולה עד לרקיע, ומאחר שמקום
5 שבינתו בתוך אותן ארבע אמות, אם כן אף כשעירובו למעלה
6 מעשרה נחשב שהוא ועירובו במקום אחד, באותה רשות היחיד, ויש
7 לעירוב לחול. ואף שארבע אמותיו אינן רשות היחיד ממש מן
8 התורה, כיון שאין להן מחיצות, ואסור לו להוריד את העירוב
9 מהאילן שהוא רשות היחיד למקום שבינתו ברשות הרבים, מכל
10 מקום לענין שיהא הוא ועירובו במקום אחד, יש להקל ולהחשיבם
11 כרשות אחת, וכשם שבעיבורה של עיר החשיבם רבא כרשות אחת
12 מחמת שהעיר שבינתו, שכן כמלאה עפר, על אף שאסור לו ליטול את העירוב
13 למקום שבינתו. מתרצת הגמרא: אמר רב יצחק בריה (בב"ב) דרב
14 משרשיא, ה"בא במשנתו באילן הנותן חוץ לארבע אמות עסקין, ו
15 שיעיקר האילן עומד ברשות הרבים, ונופו (ענפיו) נוטה אל מחוץ
16 לארבע אמות מעיקר האילן, והניח את עירובו על הנוף חוץ לארבע
17 אמות (ציוור ג 8),

1 עירובו באילן למעלה מעשרה אין עירובו עירוב, לא שנו אלא
2 באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר, שהוא בית העומד בתוך
3 שבעים אמה ושני שלישי אמה הסמוכים לעיר, והאילן מרוחק יותר
4 מהעיר, אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר, כלומר בתחום
5 שבין העיר לקצה עיבורה של עיר, אפילו הונח בו העירוב למעלה
6 מעשרה והוא נתכונן לשבות למטה, הרי זה עירוב, כיון דמתא –
7 שהעיר, מחמת שהיא מוקפת יישוב ומחיצות ואינה מגולה, כמאן
8 דמילא דמין – נחשבת כאילו כולה מלאה עפר עד לגובה עשרה
9 טפחים לפחות, ועיבורה של עיר הרי הוא כעיר, וממילא נחשב מקום
10 שבינתו שבתחתית האילן כאילו הוא למעלה מעשרה והרי הוא
11 במקום אחד עם עירובו. ואף שבפועל אינו יכול להביא את העירוב
12 אליו למקום שבינתו, שכן למעלה מעשרה באילן נחשב רשות
13 היחיד והוא שבת למטה ברשות הרבים, מכל מקום די בכך שרואים
14 את מקום שבינתו כאילו הוא למעלה באילן במקום עירובו.
15 מקשה הגמרא: אי ה"ב – אם כך שהעיר ועיבורה נחשבים כמלאים
16 עד גובה המחיצות, ומחמת כן השובת למטה נחשב כאילו שבת
17 למעלה במקום עירובו, הלא אף המניח את עירובו למעלה מעשרה

ימים נוראים בבית-הכנסת ה"פרולטרין"

דומתני שהמאורעות דלהלן התרחשו אף הם באותה שנה, שנת 1935. באותה עת נותרו בעירנו שני בתי-מדרשות קטנים בלבד: אחד בקצה העיר, וחברו במרכז העיר. בית-כנסת זה לא הוחרם על-ידי השלטונות, מאחר שמייסדיו ומתפלליו היו פועלים ובעלי-מלאכה. בבית-כנסת זה התפלל הרב. הגבאי היה חייט, הגזבר – סנדלר, ורוב המתפללים היו אף הם בעלי מקצועות דומים. הם ניהלו שם את ממלכתם הזעירה, והיא נוהלה לפי כוחותיהם. משהחל שניאורסון להתפלל שם – החלו להגיע בעקבותיו מתפללים רבים שהשתייכו למעמדות שונים לחלוטין, והמלאכה נעשתה קשה מדי עבור ההנהלה הקיימת. יחד עם זאת היה מן ההכרח שהם ימשיכו בתפקידיהם, כדי שהנהלת בית-הכנסת תהיה על טהרת הפרולטרין (ישנם קוריוזים שניתן לספר על אופן התנהלותם, אך אין זה חשוב כל-כך).

בכל הנוגע לרב – הם היו נוהגים לומר שהם מתייחסים אליו בכבוד גמור ומתוך תכלית הביטול. הם לא הכירו אותו קודם לכן, ולאחר שהתוודעו אליו אמרו: "ככל הנראה הרב הוא יהודי טוב והגון מאוד – נראה שהוא אינו עושה יד אחת עם ה"בורגנות", וניתן אפוא להאמין לו בכל"...

חזנים מקצועיים – כמעט לא היו אז ברוסיה. אך לקראת חודש תשרי היו אנשים רבים שהיה להם מושג בנגינה יהודית, או ידעו פרק בנוסח התפילה – בדרך-כלל היו אלה פקידים במוסדות ממשלתיים, שהגיעה להם חופשה של חודש, והשתדלו שחודש המנוחה שלהם יהיה בחודש תשרי – נוסעים בדרך-כלל לעיר אחרת, מחוץ לעיר מגוריהם, ושם היו משכירים את עצמם לשמש כשלוחי-ציבור בימים הנוראים.

חזנים אלו הביעו בתפילתם את אשר היה על לבם – כל מה שהצטבר שם במשך שנה תמימה. תמורת שירותם שולם להם סכום-כסף נאה, גם זאת בסתר. בגלוי הוצג כאילו שולם להם שכר מינימלי, כדי שלא יהיה עליהם לשלם על כך מסים, בהתאם לחוקים ששררו שם.

ליקטרינוסלב הגיעו ממוסקבה למטרה זו, למשך הימים הנוראים וחג הסוכות, שני אנשים: אחד מהם שימש כל ימות השנה כזמר בתיאטרון אופרה, ונחשב מהטובים שבשחקנים. לבושו ומראהו הכללי היו דומים למקובל בקרב השחקנים שם. יחד עמו הגיע אדם נוסף, שנראה דומה יותר לשליח-ציבור. במשך כל השנה עבד אדם זה כרואה-חשבון במשרד ממשלתי, והוא ניחן בכשרון לשיר. הוא אף היה יודע-ספר, והיה מצאצאיו של הרב מסלאוויטא⁹².

השחקן היה, כמדומתני, מצאצאיו של ר' אברהם המלאך⁹³, שמנוחתו כבוד בעיר פסטוב הסמוכה לקייב. שם משפחתו של השחקן היה ליבר, ולדבריו היה זה שם משפחתו של סבו. פניו היו מאופרות, נטולות שפם; אך הוא היה מספר סיפורים ששמע מסבו, וסיפורי חסידים בכלל, מתוך שברון לב, כחסיד אמיתי.*****

שני החזנים סיפרו שאיפתם היתה שהתפילות, והחיים באווירת חודש תשרי בכלל, יהיו בסביבה יהודית, וכשמעו במוסקבה על אופן הנהגתו של שניאורסון באותה תקופה – החליטו לנסוע ליקטרינוסלב. בהגיעם לעיר פנו השניים היישר אל שניאורסון, כדי שיעץ להם כיצד לסדר שיקבלו שכר תמורת עבודתם, אבל גם כדי שיייע להם לנצל את תפילתם כדי לעורר ולחזק את אותם רגשות יהודיים שהשלטונות חפצים לחסל. "לשם כך באנו אליכם, הרב", אמרו.

הם נשכרו לשמש כחזנים, כמובן, בבית-הכנסת שבו התפלל בעלי בימים הנוראים ובחג הסוכות. יכולות הכתיבה שלי דלות מכדי לתאר את האווירה ואת השתפכות הנפש ששררה בבית-הכנסת באותם ימים, תחת השפעתם של הרב ושלוחי-הציבור.

92) כנראה הכוונה להרה"ג ר' משה שפירא מסלאוויטא, בנו של הרה"ק ר' פינחס מקוריץ ומייסד בית-הדפוס בסלאוויטא.

93) בנו של הרב המגיד ממעזריטש. ראה בית רבי ח"א פכ"ה (סב, א).

רבים מוכרחים היו לצאת לעבודה גם בראש-השנה וביום-הכיפורים. משום כך הנהיג עבורם שניאורסון בראש-השנה מניין נפרד, שכונה "מניין ראשון". התפילה במניין זה הסתיימה עד השעה שמונה בבוקר, ומבית-הכנסת יצאו המתפללים לעבודתם.

מניין זה התקיים גם ביום-הכיפורים, אלא שביום זה לא שבו המתפללים מעבודתם לבתיהם, אלא חזרו לבית-הכנסת. הם היו מגיעים לתפילת נעילה. בשעת תפילת נעילה היה בית-הכנסת מלא מפה לפה, וגם ברחוב התגודדו אנשים רבים.

כולם היו יגיעים, פשוט פיזית, מהצום ומההליכה הרגלית למרחקים גדולים מאוד. נוסף על כך היה מצב-רוחם מר מאוד בשל הידיעה שהם נאלצים לעבוד ביום שכזה. לא ניתן לתאר את שברון-הלב שמשל בכיפה בתפילות אלו.

הכל הודו לבעלי מקרב לב על כך שהגה עבורם את הפתרון שאפשר להם להתפלל בציבור, ולו בשעת בוקר מוקדמת.

כשהיה בעלי משוחח עם המתפללים על נושא זה, היה בוכה כשדמעות שליש ניגרות מעיניו. הוא הנהה מאוד מההתעוררות הרוחנית של אנשים אלה, והיה אומר במין שמחה שכזו: "אח, זוהי מהותם של יהודים!" הכל חששו להרבות בדברים על מעשים כגון דא; בעלי היה שבע-רצון על כך שעלה בידו להגשים זאת במעשה.

מיד לאחר חצות יום-הכיפורים החל בעלי, בצורה דיפלומטית, לנהל את סדר הזמנים של התפילות כך שהמתפללים לא יצאו מבית-הכנסת מוקדם מדי. הציבור מצדו רצה לסיים את הצום מוקדם ככל האפשר; הרי בין המתפללים היו אנשים מכל החוגים, ובבית-הכנסת האחרים סיימו את התפילה בשעה מוקדמת בהרבה. כדי שהדבר לא יקרה גם כאן, היה בעלי עושה יד אחת עם החזן כדי לנהל את התפילות, כך שבתפילת נעילה כבר לא נותר זמן להאריך בשירה.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שבת קודש עמ' ב

30 רבא מקשה על רב נחמן: מאחר שבין השמשות הוא ספק יום ספק
31 לילה, **מאי שנא** - מה החילוק בין אמר 'היום חול ולמחר קודש'
32 שאתה מיקל מחמת הספק ואומר שקנה העירוב לפני שהכבר
33 נעשתה הקדש, לבין אמר 'היום קודש ולמחר חול' שאתה מחמיר
34 מספק ואומר שעדיין לא פקעה קדושת הכבר ואין עירובו עירוב.
35 **אמר** ליה רב נחמן לרבא בדרך בדיחות, **לכי תיכול עליה בורא**
36 **דמלקא** - כשתמדוד כור של מלח ותתנהו לי בשכרי אומר לך את
37 טעם החילוק. וביאר טעמו, שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה,
38 ועל כן כשאומר 'היום חול ולמחר קדש', **מספיקא לא נחתא ליה**
39 **קדושה** - מספק לא חל עדיין ההקדש על הכיכר עד שיהיה ודאי
40 לילה, כיון שבזמן הספק יש להחזיקו שנשאר במצבו הקודם שהיה
41 חולין, ולפיכך עירובו עירוב. אבל כשאומר 'היום קדש ולמחר חול',
42 **מספיקא לא פקעא ליה קדושתיה מיניה** - מספק אין הקדושה
43 פוקעת מהכבר עד שיהיה ודאי שבת, כיון שיש להחזיקו במצבו
44 הקודם שהיה הקדש, ועל כן אינו עירוב שהרי בבין השמשות לא היה
45 ראוי לאכילה.
46 הגמרא דנה אימתי בבין השמשות חל העירוב: **תנן התם בטבול יום**
47 **(פ"ד מ"ד), לין** [כד] **טבול יום** שעדיין לא העריב עליו השמש,
48 **שמלאהו מן החבית** יין או שמן **של מעשר ראשון** שהיו עדיין **מבל**,
49 **דהיינו** שלא הופרשה מהם תרומת מעשר, **ואמר הרי זה תרומת**
50 **מעשר לבשתחשף** - יהא היין שבלגין תרומת מעשר על היין
51 שבחבית, לאחר שתחשך ויטהר הכלי ויהיה ראוי לגעת בתרומה,
52 **דבריו קיימין** ומשחשיבה הרי זה תרומת מעשר, והיא תרומה
53 טהורה. מוסיפה המשנה: **ואם היה הדבר בערב שבת, ואמר לשלוחו**
54 **עירבו לי** פנין שבלגין זה, **לא אמר פלום** ואין זה עירוב, כיון
55 שכשהגיע בין השמשות עדיין היה היין טבל ואינו ראוי לערב בו.
56 מדייקת הגמרא: **אמר רבא**, כיון שאינו עירוב, **זאת אומרת** שבזמן
57 סוף היום של ערב שבת, דהיינו הרגע הראשון של בין השמשות
58 קונה עירוב,

1 קניית העירוב, **ידע לה** - ידע היכן הכבר וידע שהיא סעודתו ויכל
2 לאוכלה, ואף שהיא ספק טמאה סבר רבי יוסי שניתן לסמוך על
3 החזקה ולומר שהיתה טהורה בבין השמשות. **אבל הקא הא לא ידע**
4 **לה** - אך בספק זה הרי אינו יודע איוו היא הכבר הטהורה, ואם כן
5 בפועל הוא לא ידע היכן סעודתו ולא יכל לאוכלה שהרי גם ספק
6 טמאה אסור באכילה, ושמא בזה אף רבי יוסי מודה שאין עירובו
7 עירוב.
8 פושטת הגמרא: **אמר ליה רב הונא, בין לרבי יוסי בין לרבי מאיר**
9 **בעיני** - צריך שיהיה העירוב **סעודה הראויה לאוכלה מבעוד יום,**
10 **וליקא** - וכאן אין העירוב ראוי לסעודה מבעוד יום שהרי אינו יודע
11 איוו היא הכבר הטהורה, ולפיכך בין לרבי מאיר ובין לרבי יוסי לא
12 קנה העירוב כלל, ושבתו בביתו ויכול ללכת משם אלפיים אמה
13 לכל רוח.
14 הגמרא מבררת מה הדין אם עירב בכבר שדינו עתיד להשתנות
15 בכניסת השבת: **בעא מיניה** [שאל ממנו] **רבא מרב נחמן, האומר**
16 **על כבר אחת בערב שבת, בפר זו היום חול** - חולין היא ומותרת
17 באכילה, **ולמחר בשבת הריני מקדישה ותהא קדש, ונמצא שתאטר**
18 הכבר באכילה מכניסת השבת, **ואמר לשלוחו עירבו לי בזה, מהו,**
19 האם כיון שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה נחשוש שמא לפני
20 קניית העירוב כבר חל ההקדש, ואין עירובו עירוב שהרי אין מערבין
21 בהקדש, או אין לחשוש לכך. **אמר ליה רב נחמן, עירובו עירוב,**
22 **ולהלן יתבאר טעם הדבר.**
23 עוד שאל רבא את רב נחמן: האומר על כבר בערב שבת שתהא היום
24 **קדש, ולמחר בכניסת השבת היא תיפדה** מיד ההקדש תמורת מעות
25 שיש לי בביתי ותהא חול, **ואמר לשלוחו עירבו לי בכיכר זה, מהו,**
26 האם יש להקל כפי הצד שבתחילת בין השמשות הוא ודאי לילה,
27 ונמצא שכבר התחללה הכבר על המעות ופקעה קדושתה, ואם כן
28 ראויה היא לאכילה וקנה לו עירובו, או לא. **אמר ליה רב נחמן, אין**
29 **עירובו עירוב.**

שבעת ימים" (גלות בבל), "כימי נדת" (גלות מדי),
 "דותה" (גלות יון), "טטמא" (גלות אדום), ואח"כ
 גאולה שלימה

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי
 תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת
 דותה טטמא

אשה כי תזריע וילדה זכר. הנה הגאון של"ה במסכת פסחים כתב על הא דאמרו חז"ל תורה וארץ ישראל ועולם הבא ביסורין, שקודם קבלת התורה הי' יסורין של מצרים, וקודם ארץ ישראל הי' יסורין של עיכוב במדבר ארבעים שנה, וקודם עוה"ב הם ד' גליות כדי שיזדככו, וזהו (קהלת ב) כיתרון האור מן החושך, למען שיקבלו ישראל עול תורה כנגד עול מצרים, ועול מצות כנגד מדבר, ועול יראת הרוממות כנגד ד' גליות שהוא עיקר עוה"ב, ששיגו יראה ואהבה בשלימות, שיהיו מרכבה כמו האבות מרכבה בחייהם שנאמר (בראשית יז) ויעל אלקים מעל אברהם.

הגאולה האחרונה יהי' בבחינת זכר שאין אחריו גלות, ויהי' שיר חדש ל' זכר, וכתיב וזרעתי לי בית ישראל, שעיקר פיזור הגלות להוסיף גרים על ישראל לקבץ נפוצות הניצוצות.

וזהו שכתוב אשה כי תזריע, אשה היא כנסת ישראל שנקרא הכל בלשון נקיבה, שהגאולות הראשונות יש אחריהם גלות, ואמר כי תזריע, שיהיו זרועים בארבע כנפות הארץ. וילדה זכר, שהיא גאולה אחרונה שהוא בחינת זכר שאין אחריו גלות. רק צריך לזכות מאוד שיזכו לגאולה אחרונה שהוא עוה"ב חיות הנצחיות, ובוה צריך לד' גליות.

והנה בגלות בבל היו ישראל בטומאת ארץ העמים, ובגלות מדי ויון היו ישראל בארץ ישראל, ובתחלת מלכות פרס היו ישראל בבבל קודם בנין בית המקדש ואח"כ היו בארץ ישראל, לכך כתיב וטמאה שבעת ימים, רמז על גלות בבל שהיו בארץ טמאה שבעת ימים, היינו שבעין שנים.

כימי נדת, רמז על גלות מדי, שבתחלתם היו בבבל ואחר כך בארץ ישראל, וז"ש כימי נדת לרמז על טומאה, ולא נכתב טומאה בפירוש.

דותה מרמז על גלות יון, שהיו בא"י רק שצרות גדולות היו בימי יון, לכך פירש רש"י דותה לשון מזדה וחולה ולא לשון טומאה.

טטמא מרמז על גלות אדום, לכך כתיב טטמא ר"ת 'תהיה טמאה מגלות אדום'.

ואח"כ יהי' גאולה שלימה במהרה בימינו, לכך כתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, שלא ישאר ערל וטמא, ויום השמיני מרמז על בחינה מדה השמיני שהוא עוה"ב שאז יהי' גאולה שלימה בב"א.

גנזי יוסף

ביאור המחלוקת (ר"ה יא.) אם בניסן עתידין ליגאל או בתשרי, ומפרש בזה מאחז"ל אשה מזרעת תחלה וילדת זכר, איש מזריע תחלה וילדת נקבה וכו'

אשה כי תזריע וילדה זכר. אשה מזרעת תחילה וילדת זכר, איש מזריע תחילה וילדת נקבה (ברכות ס.). ובו יבואר הפלוגתא חד אמר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, וחד אמר בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל (ר"ה יא.).

הכלל יש שהקדוש ברוך הוא בעצמו ברוב רחמיו מרחם על עמו ישראל, בלי שום התעוררות התחתונים. ויש שהקדוש ברוך הוא מרחם עצמו על עמו ישראל מחמת מעשה התחתונים מעמו ישראל, במעשיהם הנאים במה שעושים ומקיימים מצותיו, והבחינה הב' יותר טוב לפני עמו ישראל.

וזהו הרמז, כי הקדוש ברוך הוא המשפיע חיות בכל עת ורגע על כל העולמות נקרא בשם "איש", והעולמות המקבלים חיות מאתו בכל עת ורגע נקראים בבחינת "אשה". וזהו אשה מזרעת תחילה, דהיינו כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, יולדת זכר, מרמז כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, אין בו שום קטרוג ח"ו, וזהו יולדת זכר, על הרמז כאיש גבורתו (שופטים ח, כא). איש מזריע תחילה, דהיינו כשהקב"ה בעצמו מעורר השפע על עמו ישראל, זהו הרמז יולדת נקבה, על הרמז תש כחו כנקבה (ברכות לב.), כי שם ח"ו יש קטרוג.

וזהו הרמז בגמרא, ולא פליגי, כי כשיהי' אי"ה הגאולה במהרה בימינו מחמת התעוררות התחתון, אז יהי' הגאולה בתשרי, אפילו שהחודש הזה מורה על הדין, כיון שהגאולה יהי' אי"ה מחמת התעוררות התחתון, אבל כשיהי' הגאולה מחמת רוב רחמיו, אז יהי' דווקא בניסן, בעת שאין דינין שורה כלל, כי על זה רומז שהחודש ניסן נקרא חודש אביב, אל"ף ב"ת כסדר, ותשרי הוא אותיות תשר"ק (זוה"ק ח"ב קפו.), כי ניסן הוא אור הישר מורה על חסד, ותשרי הוא אור החוזר מורה על דין (זוה"ק שם)'.
קדושת לוי

גאולה האחרונה בחי' "שיר לשון זכר" וזהו "וילדה זכר", וקודם לזה יהי' ד' גליות, המרומז בפ' – "וטמאה

◆ יום ראשון כ"ז ניסן ◆

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר וַטְמְאָה שְׁבַעַת יָמִים בְּיָמֵי גֵדַת דֹּתָהּ הַטְּמָא:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתתא ארי תעדי ותליד דקר ותחי מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק סוכתה תחי מסאבא:

כ"ז"א אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי: כְּשֶׁם שִׁצְיָרְתוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית, כִּף תּוֹרְתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. • כִּי תִזְרִיעַ • (גדה כז) לְרַבּוֹת שֶׁאֶפְלוּ לְדַתּוֹ מַחוּי, שְׁנַמְחָה וְנַעֲשֶׂה כְּמִין זָרַע, אִמּוֹ טְמֵאָה לָדָה. כִּימֵי גֵדַת דֹּתָהּ הַטְּמָא • כִּסְדָּר כָּל טְמֵאָה הָאֲמוּרָה בְּגֵדָה, מִטְמֵאָה בְּטְמֵאֵת לָדָה, וְאֶפְלוּ נִפְתַּח הַקָּבֶר בְּלֹא דָם. דֹּתָהּ • לְשׁוֹן דְּבַר הַזָּב מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מְדוּנָה וְחָלִי, שֶׁאִין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שְׁלֹא תִחַלֶּה רֹאשָׁה, וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ.

(~ נקודות משיחות קודש ~ עלפי לקוטרשיחות חלק 1. עמוד 74 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר

אמר רבי שמלאי, כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וחיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. (יב. ב. ובפירוש רש"י)

וצריך להבין מה השיכות בין יצירתו של אדם בסוף מעשה בראשית – לבין זה שנתפרשה תורתו אחר בהמה ועוף, דעל-זה אמר רבי שמלאי "כשם כו' כף כו'", היינו שב' ענינים אלו שוים הם.

ויש לבאר על-פי דברי אדמו"ר הזקן בתניא, שהאדם נחות מכל הנבראים בזאת שהוא בעל בחירה וביכולתו לחטא, מה שאין-כן בשאר הנבראים שאינם יכולים לעבור כלל על רצונו יתברך, הינו שההבדל ביניהם הוא לא רק במעשה החטא בפועל אלא גם באפשרות לחטא, שאצלם אין בכלל האפשרות לחטא, מה שאין-כן באדם.

ומזה נבוא גם כן לבאור סדר פרשותיהם בתורה, דהסדר הוא מהקל אל הכבד, דתחלה נשנית תורת הבהמה כו', שהברור והעילוי דבהמה חיה ועוף – שאינם יכולים לחטא, הוא בנקל יותר מהברור דהאדם – שיש בו האפשרות לחטא, ולכן רק לאחר-זה נשנית תורת האדם.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א' עמ' 236)

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב) יִרְמֹז . . . עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל . . . שֶׁנִּקְרְאוֹת אִשָּׁה . . . הַזְרַעַת מִצְוֹת (אור החיים) הַקִּבְ"ה נִקְרָא 'אִישׁ', וְעַל שְׁמוֹ נִקְרְאוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם 'אִשָּׁה' – "כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּ זֹאת". הַשֵּׁם אִשָּׁה מִבִּטּוֹא, אֶפְסָה, יְהוּדִי שֶׁקָּשׁוּר לְה', וְכָל רְצוֹנוֹ הוּא לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו. וְהֵנָּה, אָדָם כְּזֶה עָלוּ לְהַגִּיעַ ל'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ', שֶׁאִיפֹה לְהִתְנַקֵּם מֵהַגּוֹף וְהָעוֹלָם. מְלַמְּדֵנוּ הַכְּתוּב, שֶׁגַּם הוּא חַיֵּב ל'זָרַע' מִצְוֹת גִּשְׁמִיּוֹת וְאַרְצִיּוֹת (כְּשֵׁם שִׁזְרִיעָה כְּפִשׁוּטָה הִיא בְּאַרְצֵן, וְרַק כִּף הִיא מְבִיאָה לִידֵי צְמִיחָה). אֲבָן עוֹרָא

א) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל בֶּשֶׂר עֶרְלָתוֹ: ג וּבַיּוֹמָא תְּמִינְאָה יְגַזַּר בְּסָרָא דְעֶרְלָתָהּ:

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 46)

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל בֶּשֶׂר עֶרְלָתוֹ (יב, א) מִכָּאֵן, שֶׁהָאֵב מִצְוָה עַל בְּנוֹ לְמוֹלוֹ (ירושלמי) בְּבִבְלִי נִלְמְדַת חוּבָה זֹו מִפּוֹה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְמַל אֲבָרְהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ". וְיֵשׁ לְבָאֵר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי – הַמִּצְוָה מְטַלֶּת עַל הַבֵּן (שֶׁהָרִי לֹא נִזְכָּר בְּכַתּוּב שֶׁהִיא מְטַלֶּת עַל הָאֵב), אֲלֵא שְׁמֵאֲחַר שֶׁהִתְיַנּוֹק אִינוּ יְכוֹל לְקַיְמָה, הַטִּילָה אוֹתָהּ הַתּוֹרָה עַל הָאֵב. וַיְמַל אֲבָרְהָם – הַמִּצְוָה מְטַלֶּת מְלַכְתְּחִלָּה עַל הָאֵב. וְאִיכָא בִּינְיֵיהוּ, כְּפִאֲשֵׁר הַבֵּן הַגִּיעַ לְבִגְרוּת וְלֹא נְמוֹל: הָאֵם מְטַלֶּת הַמִּצְוָה עָלָיו אוֹ עַל הָאֵב.

אבן עזרא על התורה

בימי החולי, כי השנוי נראה עד סוף כל ז': נדת. שם במשקל בנות. והם שניהם מפעלי הכפול: דותה. טעמו כמו חלי, כמו מדוה מצרים. כי הדים היוצא, הוא חלי בבשר האשה:

חכמי יון שהזרע לאשה, וזרע הנזר מקפיא, וכל הבן מדם האשה. והנה פרוש תזריע, תתן זרע, כי היא כמו הארץ: וי' וטמאה כפי' א רפה בלשון ישמעאל. וסבת טמאתה שבעת ימים, עד שובתה אל המרבע. וכן ימצא

ב אשה כי תזריע. אחר שהשלים תורת השטור והטמא בנאגלין, הזכיר טמא אדם. והחל מן האשה היולדת, כי הלידה היא תחלה. ורבים אמרו שהאשה מורעת תחלה יולדת זכר, על כן וילדה זכר. ועל כן דעת

בריתו של אברהם אבינו

ובזום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, א)

למול את הבן שנצאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות) מצוה רטו היא שצוננו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו) וצריך להבין טעם השנוי בין ספר המצוות לספר ה"יד", דבספר המצוות למד זאת ממה שנצאמר (בפרשתנו) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ובספר ה"יד" למד זאת ממה שנצאמר לאברהם אבינו "המול לכם כל זכר"?

ויובן בהקדים מה שפכת הרמב"ם פרוש המשניות (חולין סוף פרק ז) "כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצוות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו-השלום, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון . . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו-השלום מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על-ידי משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו עליו-השלום".

הינו שקיים המצוות עתה - אף המצוות שנצטוונו עליהם קודם מתן-תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על-ידי משה. ויש לומר, שיש הבדל בין מצוות מילה לשאר המצוות שנצטוונו עליהם אף קודם מתן-תורה, שמצוות מילה אף לאחר מתן-תורה, תוכנה הוא "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", דאף-על-פי שחייב המצוה הוא מפני שציננו הקב"ה על-ידי משה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שנוכרתה עם אברהם. וזהו טעם השנוי בין ספר המצוות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרי מתן-תורה), וספר המצוות שענינו הוא פרוש המצוות (תוכנם והלכותיהם), מביא הפתובים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הפתובים אצל אברהם אבינו. **אבן עזרא**

(ו) **וְשֵׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁלְשֵׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמֵּי טְהָרָה בְּכֹל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֵא עַד־מְלֵאת יְמֵי טְהָרָה:**

ד ותלתין ותלתא יומין תיתב בדם דכו בכל קודשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד משלם יומי דכיתיה :

ה"ש **תֵּשֵׁב** • אין "תשבו" אלא לשון עכבה, כמו: (דברים א) "ותשבבו בקדש", (בראשית יג) "וישב באלני מקרא". **בְּדַמֵּי טְהָרָה** • אף-על-פי שרואה, טהורה. **בְּדַמֵּי טְהָרָה** • לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו 'טהר'. **יְמֵי טְהָרָה** • מפיק ה"א – ימי טהר שלה. **לֹא־תִגַּע** • אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ביבמות (דף עה). **בְּכֹל־קֹדֶשׁ** • (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ, שטבלה לסוף שבועה ואין שמשא מעריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את פפרת טהרתה.

תשבו בדם טהרה (יב, ד) בדם טהרה: אף-על-פי שרואה טהורה. בדם טהרה: לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו טהר (רש"י) תפקידו של האדם להפך את חשף העולם לאור באמצעות התורה והמצוות. אף לכל לראש עליו לודא שאין החשף משפיע עליו, ורק אז יכול להפך את החשף לאור. ענין זה נרמז בסדר פרוש רש"י: "אף-על-פי שרואה טהורה" - גם כשאדם רואה סביבו דם (שרומז על הטמאה), הוא אינו מתחשב ומשפיע מזה, אלא נשאר טהור. ועל-ידי זה מגיע לדרכה נעלית יותר - "הוא שם דבר כמו טהר", לא רק שהאדם טהור, אלא הוא הופך ומשנה את טבעו של ה"דם" ל"דם טהר". **אבן עזרא**

(ה) **וְאִם־נִקְבְּהָ תֵּלַד וְטַמְאָה שְׁבַע־יָמִים בְּנִדְתָּהּ וְשֵׁשִׁים יוֹם וְשִׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דַּמֵּי טְהָרָה:**

ה ואם נקובתא תליד ותיהי מסאבא ארבעה עשר פרחוקה ושתיין ושפא יומין תיתב על דם דכו :

ג וביום השמיני. אמרו חז"ל, ביום ולא בלילה. והנה הולך חצי שעה קודם שקיעת החמה, יהיה נמול לשישה ימים וחצי יום, פי יום התורה אינו מעת לעת: ימול. מבנין נפעל, כמו לא יבון. ויהיה מגזרת מולים היו. ויתכן להיותו חסר ניו", מגזרת ונמלתם, כמו

איש פי דוד נדר. וחסר הפל, כמו אבי או בית דין: ערלתו. ידועה פי הוא בערוה. ואין בן ערלת לב ושפה ואזן, פי פלם סמוכים: ד ה"א טהרה. נח נעלם. והיה ראוי להראות כה"א, ויקרא לה נבח. וטעם דמי טהרה, שהוא דם טהר כנגד דם גדה, ואינו מטמא.

והשם גזר על הזכר, כמספר הזכר אשר תשלם צורתו בפטן. והנקה בפלים. וזה דבר פרוז ומנסה: בכל קדש לא תגע. כמו הפעשור והתרומה ובשר שלמים: ואל המקדש. אל חצר אהל מועד, או אל העזרה בבית המקדש: בדמי טהרה. או על דמי טהרה, אחד הוא:

(ו) וּבְמִלֵּאת יְמֵי טְהָרָה לְבֵן אִוֹ לְבַת תְּבִיא כְּבֶשׂ בֶּן-שָׁנָה לְעֹלָה וּבְיִזְוֹנָה אוֹתָר לְחַטָּאת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַפֶּה: אִבֵּן עֹרֵא

(ז) וְהִקְרִיבֻּ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטָהַר מִמֶּקֶר דָּמִיהָ וְזֹאת תֹּרַת הַיִּלְדֹת לְזָכָר אִוֹ לְנִקְבָּה:

כ"ז"י - וְהִקְרִיבוּ • (ובחיים יט. סנהדרין פב) לְמִדָּה, שְׁאִין מְעַכְבָּה לְאָכַל בְּקִדְשִׁים אֶלָּא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה חַטָּאת, שְׁנֵאמַר: "וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַר", מִי שֶׁהוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוֹ הַטְּהָרָה תְּלוּיָהּ. וְטָהַרָה • מְכַלֵּל שְׂעָד כַּאֲשֶׁר קָרוּיָה טְמֵאָה • אִבֵּן עֹרֵא

(ח) וְאִם-לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שֶׁהָ וְלִקְחָה שְׁתֵּי-תָרִים אִוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרָה: פ

כ"ז"י - אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת • לֹא הִקְדִּימָה הַפְּתוּב אֶלָּא לְמִקְרָאָהּ, אֲכַל לְהַקְרִיבָהּ - חַטָּאת קוֹדֵם לְעוֹלָה, כַּאֲשֶׁר שָׁנִינוּ בְּזִבְחִים בְּפָרָק 'פֶּל הַתְּדִיר' (דף ז' ע"א) • אִבֵּן עֹרֵא

יג (א) וַיִּדְבֵר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: אִבֵּן עֹרֵא

(ב) אָדָם כִּי-יִהְיֶה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ-סַפְּחַת אוֹ בַּהֲרַת וְהָיָה בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת וְהוּבֵא אֶל-אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים:

כ"ז"י - שְׂאֵת אוֹ-סַפְּחַת וְגו' • (נגעים פ"א) שְׂמוֹת נֹגְעִים הֵם, וְלִכְנוּת זֶה מְזוּר • בַּהֲרַת • חֲבֵרָבוֹרוֹת טִיִּיא"ר בְּלַע"ז, וְכֵן (איוב לו): "כִּהִיר הוּא בְּשִׁחָקִים". אֶל אַהֲרֹן וְגו' • גְּזֵרַת הַפְּתוּב הִיא, שְׁאִין טְמֵאת נֹגְעִים וְטָהַרְתָּן אֶלָּא עַל-פִּי כֹהֵן (ת"כ) •

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֵשׁ ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פְּסֻלַת שְׂבֻסוֹף לְבוּשֵׁי עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לְכֵן נוֹלְדוּ בְּבִשְׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנוּיֹת (לקוטי תורה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף: כִּי יִהְיֶה - אִין זֶה דָּבָר הַרְגִיל, אֶלָּא מִקְרָה נִקְרִיִת. בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ - הִנֵּגַע אִינוּ שִׁיף לְעֵצִים הָאֵדָם וְאִף לֹא לְבִשְׂרוֹ, כִּי אִם לְעוֹר בַּלְבָּד. נֹגַע צָרַעַת - נֹגַע גַּם מִלְשׁוֹן נִגְיָעָה; הִנֵּגַע אִינוּ שִׁיף אֶפְלוּ בְּחִיצוֹנוּיֹתוֹ, אֶלָּא רַק נֹגַע בּוֹ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֵשׁ ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 65)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פְּסֻלַת שְׂבֻסוֹף לְבוּשֵׁי עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לְכֵן נוֹלְדוּ בְּבִשְׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנוּיֹת (לקוטי תורה) יֵשׁ לְשֹׂאֵל, הֲרֵי נֹגְעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא עוֹן חֲמוּר בְּיוֹתֵר. וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁהַפְּנִיָה לְמִי שֶׁמְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע מִתּוֹךְ חֶסֶר שִׁמְת לֵב, לֹל פְּנִיָה רָעָה. וְנִמְצָא, שֶׁהָרַע אִינוּ בְּנִפְשׁ הַדּוֹבֵר, בְּפִנְיִמְיוֹתוֹ, אֶלָּא רַק בְּדַבּוּרוֹ, הִינֵנוּ בְּחִיצוֹנוּיֹתוֹ.

אִבֵּן עֹרֵא עַל הַתּוֹרָה

וּבְּשָׂנוֹ. לְוִלֵּי הַקְּבֵלָה, מִי הָיָה מְפָרֵשׁ לָנוּ כֵּן שְׁנָתוֹ, אִם הוּא כֵּן שְׁנָה תְּמִימָה, לֹא יוֹתֵר אוֹ פְּחוּת אוֹ תּוֹסֵפוֹת. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׂשַׁעִם הַכְּבֵשׁ לְעוֹלָה, שְׂמָא עָלְתָה שׁוּם מִחֻשְׁבָּה עַל רִיחָה בְּשַׁעַת לְדָתָהּ, מֵרֵב הַצַּעַר. חַטָּאת, שְׂמָא דְבָרָה בְּפִיָּה: א וְהִקְרִיבוּ. זֶה וְזֶה, הַכְּבֵשׁ וְהַתּוֹר אוֹ כֵּן יוֹנָה. וְהַפְּתוּב אֶחָד דְּרִיף קֶצֶרָה. וְכֵן לֹא הִזְכִּיר מְלִיקַת חַטָּאת הַעוֹף, כִּי הַכֹּהֵן אֵינְנוּ אוֹכְלֵי חַטָּאת עוֹף: וְכִפֵּר עָלֶיהָ. בְּאִשֶׁר פְּרֻשְׁתִּי: וְטָהַרָה מִמֶּקֶר דָּמִיָּה. זֶה אוֹת כִּי לֹא תִטְהַר בַּתּוֹלְדָתָה עַד הַיָּמִים הַסְּפוּרִים: ח חַטָּאת יָדָהּ. כְּשֶׁעַם וְאִין יָדוּ מִשְׁנָה. וְכִפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרָה. זֶה יוֹנָה, אִם לֹא יִכְפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן, לֹא תִטְהַר. וְזֶה תְּלוּי בְּאֶרְץ: א וַיִּדְבֵר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן. וְשַׁעֵם אַהֲרֹן, כִּי עַל פִּי יִהְיֶה כָּל נֹגְעֵי אָדָם, מִי שִׁטְהַר וְמִי שִׁטְמָא: י וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֵּר עָלֶיהָ וְטָהַר מִמֶּקֶר דָּמִיהָ וְזֹאת תֹּרַת הַיִּלְדֹת לְזָכָר אִוֹ לְנִקְבָּה: י

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 89)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (ג, ב) **רַק פְּסֻלַּת שְׂבָסוֹף לְבוּשָׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרָר, לְכֵן נוֹלְדוּ בְּבָשָׂרוֹ . . . בְּחִיצוֹנוּיֹת** (לקוטי תורה) לפי זה יש לפרש, מדוע כהן שחשף מאורו אינו רואה את הנגעים. דהנה, אצל אדם כזה אור הראיה הוא בתקף גדול, ואינו יכול להתמצמם בראיה גשמית (שלא כן נקרא הסומא 'סגי נהור'); וענינו ברוחניות הוא, שרואה רק את הפנימיות של האדם, שפלה טוב. ולכן אין הוא רואה את הנגע - פסלת חיצונית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 34)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (ג, ב) **נְגָעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קַשְׂיָא דְקַדְשָׁה** (לקוטי תורה) גבורה בשרשה אינה צמצום, מניעת השפע, אלא תגברת השפע, שלמעלה מפלי המוקבל, ולכן משתלשל ממנה צמצום ודין כפשוטו. ואף כאן: נגע בשרשו הוא תגברת של קדשה, "אורות עליונים", אלא ששפתלשל מהם דינים קשים, ומהם משתלשל מראה נגע טמא. והדבר בא לידי בטוי גם בנגע כפשוטו – במראה טהור מלכתחלה: אמירת הכהן 'טהור' אינה טהרה מן הטמאה, אלא המתקת הגבורה והפיקתה לחסד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (ג, ב) **נְגָעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קַשְׂיָא דְקַדְשָׁה** (לקוטי תורה) "אורות עליונים" היינו אורות דתהו, אורות שאינם יכולים להתלבש בכלים. ובעבודת האדם היינו 'רצוא בלי שוב', התשוקה לצאת מפלי הגוף ולפלל באור ה', 'פלות הנפש'. ומזה יכול להיות ניקת החיצונים, "כמו שאחר ההתלהבות בתפלה, אם אינו עוסק בתורה, יוכל להתהוות . . . בחינת דינים, קפיצת דינים, קפיצת וכעס". ויש להעיר מ'תורת לוי' יצחק: המצור"ע - בגימטריא תה"ו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (ג, ב) **נְגָעִים . . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים . . . דִּינָא קַשְׂיָא דְקַדְשָׁה** (לקוטי תורה) לפי זה יש לבאר מה שכתוב במצורע "בדד ישב" למעליהתא, והינו, שמדבר בדרך נעלית ביותר, שמבדלת לגמרי משאר הדרגות. ולהעיר, שגם משיח, שנקרא 'מצורע', מבדל לגמרי מפל העם, ככתוב בו "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (למעלה מהאבות ולמעלה ממשה רבנו).

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק כז, עמוד 88 – מתוך 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים – על-ידי איש החסד

אָדָם כִּי-יְהִי בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ שָׂאת . . . וְהוּבָא אֶל-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים: (ג, ב).

אף-על-פי שהכל כשרין לראות נגעים – הטומאה והטהרה תלויה בהן. כיצד, כהן שאינו יודע לראות, החכם רואהו, ואומר לו, אמור טמא, והכהן אומר טמא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב) דין זה הוא דבר פלא: דאף-על-פי שהכהן הוא קטן או שוטה, ואינו יודע את הדין וההלכה (ולכן סומך על דברי החכם), אומרת התורה ידוקא הוא יהיה מי שיפסוק הדין ויאמר לפועל 'טמא'. ויש לומר בדרך הדרוש ועבודת האדם, דבטמאת צרעת יש חומרא שאינה בשאר טומאות: "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", שהמצורע נשלח מחוץ לג' מחנות, וגם שם הוא צריך לשבת לבד "בדד", אפילו לא עם טמאים אחרים. וכמו כן ברוחניות, הצרעת היא טומאה חמורה פל-פך, עד שלמי שנטמא על-ידיה אין לו פל שיכות למחנה הקדושה "מחוץ למחנה מושבו". ועל-זה מלמדת התורה שדבר חמור פל-פך, אי-אפשר להעשות אלא על-ידי כהן, שענינו "לברך את עמו ישראל באהבה". רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק כזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא יגח ולא ישקוט, ויחפש את פל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, יטמא את הנגע. והנמשל בתי הימים מובן. **אבן עזרא**

(ג) **וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנְּגַע בְּעוֹר-הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בְּנִגַע הַפֶּה**
לְכֵן וּמְרָאָה הַנְּגַע עִמּוֹק מְעוֹר בְּשָׂרוֹ נִגַע צָרַעַת הוּא
וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְטִמָּא אֹתוֹ:

ג' יחזי כהנא ית מכתשא במשך פסא
ושער במכתשא אתהפיה למיתור ומחזי
מכתשא עמיק במשך פסרה מכתש
סגירותא הוא ויחזנה כהנא ויסאב יתה:

כז"י וְשֹׁעַר בַּנֶּגַע הַפֶּךָ לָבָן • מִתְחַלֵּה שְׁחֹר וְהַפֶּךָ לְלָבָן בַּתּוֹךְ הַנֶּגַע; וּמַעוֹט שֶׁעַר שְׁנַיִם (ח"ט). עֲמַק מַעוֹר בְּשָׂרוֹ • כָּל מַרְאֵה לָבָן עֲמַק הוּא כְּמַרְאֵה חֲמָה, עֲמַקָּה מִן הַצֵּל. וְטִמָּא אֹתוֹ • יֹאמֵר לוֹ: 'טִמָּא אֶתְּהּ', שֶׁשֶׁעַר לָבָן סִימָן טִמָּאָה הוּא, גְּזֵרַת הַכְּתוּב.

ד וְאִם כִּתְּוֵהוּ לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעַמֵּק אֵינֶן מַרְאֵה מִן־הָעוֹר וְשֹׁעַר לֹא אֶתְּהִי מִיחֹר וְנִסְגַּר כִּתְּוֵהוּ יֵת מִכְתָּשָׂא שְׂבָעָא יוֹמִין:

(ד) וְאִם־כִּתְּוֵהוּ לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעַמֵּק אֵינֶן מַרְאֵה מִן־הָעוֹר וְשֹׁעַר לֹא־הֶפֶךְ לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׂבָעַת יָמִים:

כז"י וְעַמֵּק אֵינֶן מַרְאֵה • לֹא יִדְעֵתִי פְרוּשׁוֹ. וְהִסְגִּיר • יִסְגִּירוּנוּ בְּבֵית אֶחָד, וְלֹא יִרְאֶה עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ, וְיִזְכִּיחוּ סִימָנִים עָלָיו. אבן עזרא

ה וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנִיחַ הַנֶּגַע עִמָּד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׂבָעַת יָמִים שְׁנִית:

(ה) וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנִיחַ הַנֶּגַע עִמָּד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׂבָעַת יָמִים שְׁנִית:

כז"י בְּמַרְאֵהוּ וּבְשִׁעוֹרוֹ הִרְאִישׁוֹ. וְהִסְגִּירוֹ • שְׁנִית • הָא אִם פָּשָׂה בְּשָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, טִמָּא מְחֻלָּט. אבן עזרא

ו וְיִזְחִי כִּתְּוֵהוּ יֵתָּה פִּיּוּמָא שְׂבִיעֵאָה תְּנַנְתָּה וְהָא עֲמִיא מִכְתָּשָׂא וְלֹא אוֹסַף מִכְתָּשָׂא כְּמִשְׂכָּא וְיִדְכָנָה כִּתְּוֵהוּ עֲדִיתָּה הִיא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִדְכִּי:

(ו) וְרָאֵה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהֵנִיחַ כִּתְּוֵהוּ הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֹּהֵן מִסְּפַחַת הוּא וְכִכְּס בְּגָדָיו וְטָהַר:

כז"י כִּתְּוֵהוּ • הִכְתָּה מִמַּרְאִיתוֹ; הָא אִם עִמָּד בְּמַרְאִיתוֹ אוֹ פָּשָׂה – טִמָּא • מִסְּפַחַת • שֵׁם נֶגַע טָהוֹר. וְכִכְּס בְּגָדָיו וְטָהַר • הוּאִיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר, נִקְרָא טִמָּא וְצָרִיף טְבִילָה. אבן עזרא

ז וְאִם אוֹסַף תּוֹסַף עֲדִיתָּה כְּמִשְׂכָּא כִּתְּוֵהוּ דִּאֲתַחְזִי לְכִתְּוֵהוּ וְיִתְחַזִּי תְּנַנְתָּה לְכִתְּוֵהוּ:

(ז) וְאִם־פָּשָׂה תִפְשֶׂה הַמְּסַפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הִרְאִיתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן:

ח וְיִזְחִי כִּתְּוֵהוּ וְהָא אוֹסַפְתָּ עֲדִיתָּה כְּמִשְׂכָּא וְיִסְאָבְנָה כִּתְּוֵהוּ סִגִּירוֹתָּה הִיא:

(ח) וְרָאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ פְּשֵׁתָה הַמְּסַפַּחַת בְּעוֹר וְטִמָּאוּ הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

כז"י וְטִמָּאוּ הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמָאוּ הָרִי הוּא מְחֻלָּט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וְלִתְגַלְחַת וְלִקְרָבֵן הָאָמּוֹר בְּפָרְשַׁת "זֹאת תְּהִיָּה". צָרַעַת הוּא • הַמְּסַפַּחַת הַזֹּאת. צָרַעַת, לְשׁוֹן נִקְבָּה. נֶגַע, לְשׁוֹן זָכַר.

אבן עזרא על התורה

1 וְשְׁנִית. פֵּעַם שְׁנִית: כִּתְּוֵהוּ הַנֶּגַע. רַבִּים הַחֲכָמִים אָמְרוּ, כְּמוֹ חֶשֶׁךְ וְעִדּוּתִים, וְחִתְּוֵהוּ עֵינָיו מִרְאִיתוֹ. וְאָמְרוּ כִּי כֹהֵן לְכֹהֵן, פְּרוּשׁוֹ כְּמוֹ לְבָנָה אֲדֻמָּה שִׁיחֵיו בּוֹ שְׁנִיָּהֶם. וְלִפִּי דַעְתִּי, שְׁמֵלַת כִּתְּוֵהוּ הַפֶּךָ פָּשָׂה. וּמִגְזֵרַת וְחִתְּוֵהוּ עֵינָיו. וְהַקְּרוֹב אֵלָיו, וְלֹא כִתְּוֵהוּ בְּסֵם. וְשֵׁם לֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע, בְּמִקוֹם אַחֵר. וְהֵנִיחַ הֵם שְׁנֵי סִימָנִים, שְׂכָהּ הַמִּקוֹם הַנֶּגוּעַ וְלֹא פָּשָׂה בְּשֵׁלֶם: וְטָהַר. יֹאמֵר שֶׁהוּא טָהוֹר, כִּי מִסְּפַחַת הִתְּוֵהוּ. וְאִם פָּשָׂתָה אַחֵר כֵּן, הֵנִי טִמָּא:

נודע שֶׁשֶׁשֶׁה כְּדָמוֹת אוֹת וְסִימָן: הַפֶּךָ לָבָן. טְעָמוֹ נִהְפֶּךְ לְלָבָן: עֲמוּק. יוֹתֵר יֵשׁ בְּעַמֵּקוֹ מַעֲמֵק הָעוֹר, וְאֵינֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁפֵּל: וְטִמָּא אֹתוֹ. כְּדָבוּר שִׁיאֵמַר שֶׁהוּא טִמָּא: וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע שְׂבָעַת יָמִים. הָאָדָם יִהְיֶה נִסְגַּר, וְהוּא יִחַל עַד שְׂבָעַת יָמִים. כִּי רַבִּי הַחֲלִיִּים יִשְׁתַּנוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: הַעֲמָד בְּעֵינָיו. הַטֵּעַם בְּמַרְאֵהוּ, כִּי הַמַּרְאֵה הוּא בְּעֵין. וְכָל הַמַּפְרָשִׁים אָמְרוּ שֶׁטֵּעָמוֹ בְּעֵצָמוֹ. וְהַטֵּעַם בְּאִשְׁרֵי הֵיחָ: פָּשָׂה. כְּעֵינֵן נְפוּשׁ:

אֶחָד מִסִּימָנִים אֵלָיו, יִכְרִיחֵנוּ שִׁיבָא: אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים. טֵעַם אֶתְּוֵהוּ, הוּא הַכֹּהֵן הַמְּשׁוּחַ תַּחְתּוּ. וְטֵעַם אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים, הַחֲדוּטִים שִׁימְצָאוּ חוּץ לְמִקְדָּשׁ, כִּכְתָּבֵי עֲנֹתוֹת: וְטֵעַם הַכֹּהֲנִים. שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִהַפְּסוּלִים: וּמֵלַת שְׂאֵת. כְּמוֹ שֶׁרָפָה. וְכֵן הַמְּשִׂאֵת הַחֲלָה. וְיִשָּׂאֵם דוֹד. וְיִתְכַּן שְׁנִקְרָא כֵּן בְּעָבוּר שֶׁהָאֵשׁ תּוֹלְדָתָהּ לְהַנְשֵׂא לְמַעְלָה: סְפַחַת. מִגְזֵרַת סְפַחֵינָא, וְנִסְפַּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב, חֲלִי שִׁיתְחַבֵּר אֶל מִקוֹם אֶחָד: ד כִּתְּוֵהוּ. מִגְזֵרַת כִּתְּוֵהוּ הוּא בְּשִׁתְּקִים. וְהוּא

שיעור יומי ליום ראשון כ"ז ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע כט

(ט) נַגַע צֹרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן:

ט מִכְתָּשׁ סִגְרִיּוֹ אֲרִי תְּהִי בְּאִנְשָׁא וְיִתְחִי לְנֹת כִּהְנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 81)

נַגַע צֹרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) יש לשאל, מדוע נקט סגנון של ענין חדש, והרי ההקדמה לדיני צרעת כבר אמורה לעיל. ויש לומר, דהנה הלן נאמר "כלו הפך לכן טהור הוא", ובדרך הפשט אינה גזרת הכתוב אלא סברא - תופעה זו מזכיקה שאין זה חלי אלא טבע הגוף. הרי שנתחדש כאן דין כללי: כאשר פלו הפך לכן אין כאן חלות "נגע צרעת" ולכן אין כאן "והובא אל הכהן". אבן עזרא

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת לְבָנָהּ בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכֶה שְׂעוֹר לְבָן וּמַחִית בְּשׂוֹר חֵי בְשֵׂאת:

י וְיִחְזִי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא חֲנָרָא בְּמִשְׁכָּא וְהִיא הַפֶּכֶת שְׂעוֹר לְחֲנִיר וְרִשָּׁם בְּסָרָא חִתָּא בְּעַמְקָתָא:

ע"י ומחית • שנימינ"ט בלע"ז, שנהפך מקצת הלבן שבתוך השאת למראה בשר, אף הוא סימן טמאה - שער לבן בלא מחיה, ומחיה בלא שער לבן; ואף-על-פי שלא נאמרה מחיה אלא בשאת, אף בכל המראות ותולדותיהן הוא סימן טמאה. אבן עזרא

(יא) צֹרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טָמֵא הוּא:

יא סִגְרִירוֹת עֲתִיקָא הִיא בְּמִשְׁךָ בְּסִרְהָ וְיִסְאָכְנָה כִּהְנָא לֹא יִסְגְּרָנָה אֲרִי מִסָּאב הוּא:

ע"י צרעת נושנת היא • מפה ישנה היא תחת המחיה, ומהנה זו נראית בריאה מלמעלה ותחיתה מלאה לתה; שלא תאמר: האיל ועלתה מחיה - אטהנה. אבן עזרא

(יב) וְאִם-פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצֹּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצֹּרַעַת אֶת בְּלִעְוֹר הַנֶּגַע מֵרֵאשׁוֹ וְעַד-רִגְלָיו לְכָל-מְרֵאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מִסְגָּא תִסְגִּי סִגְרִירוֹתָא בְּמִשְׁכָּא וְתִחְפִּי סִגְרִירוֹתָא יָת כָּל מִשְׁךָ מִכְתָּשָׁא מְרִישָׁה וְעַד רִגְלוֹהִי לְכָל חִיזוּ עֵינֵי כִּהְנָא:

ע"י מראשו • של אדם ועד רגליו. לכל-מראה עיני הכהן • פרט לכהן שחשף מאורו.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְתָּהּ הַצֹּרַעַת אֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֶת-הַנֶּגַע כְּלוֹ הַפֶּךָ לְבָן טָהוֹר הוּא: אבן עזרא

יג וְיִחְזִי כִּהְנָא וְהָא חֲפַת סִגְרִירוֹתָא יָת כָּל בְּסִרְהָ וְיִדְכִּי יָת מִכְתָּשָׁא כְּלָה אֶתְחַפִּיף לְמַחְנֵר דְּכִי הוּא:

(יד) וּבָיֹום הַרְאֹת בּוֹ בְּשׂוֹר חֵי יִטְמָא:

יד וּבְיֹוֹמָא דְאַתְחִזִּי בָּהּ בְּסָרָא חִתָּא יְהִי מִסָּאב:

ע"י וביום הראות בו בשר חי • אם צמחה בו מחיה, הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמאה! (ע"ט) אלא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה לפי שאין נראה הנגע כלו כאחד ששופע אילף ואילף, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על-ידי שמן, כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא. וביום • מה תלמוד לומר? ללמד, יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו. מכאן אמרו: חתן, נותנין לו כל שבעת ימי המשתה, לו, ולאצטליתו, ולכסותו ולביתו. וכן ברגל, נותנין לו כל ימי הרגל.

~ נקודות משיחות קודש ~ ערפי לקוטי שיחות חלק 12, עמוד 37 ואילך - מתוך לקראת שבת) גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

וביום הראות בו בשר חי יטמא: (יג, יד) איתא בגמרא (מועד קטן ז, ב): "וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו, חתן שנולד בו נגע, נותנין לו ז' ימי המשתה כו', דברי רבי יהודה. רבי אומר, אינו צריך. הרי הוא אומר וצנה הכהן ופנו את הבית, אם

אבן עזרא על התורה

ט והובא. האדם כחברו: יג וטהר את הנגע. כי כבר יצא הנגע כלו לחוץ, והוא סר ממנו. וטעם וטהר את הנגע. בדרבו, שאותו הנגע לא יטמא אחרים: יא נושנת. קדמונית: מלת יסגרנו. יוצאה לשנים פעולים. והטעם, שצנה שסגר: י והיא הפכה. השער השחור ללבן: ומחית. פרוש בשר חי. והנה הבשר שלא ירגיש,

ממתנינים לו לדבר הרשות, כל-שכן לדבר מצוה".

ונראה, שחלוקים רבי ורבי יהודה בגדר הדין שאין רואים נגעים בימים מסוימים, דיש לומר בשני אופנים: א. שדוחים ראית הנגע לימים אחרים. ב. שהופקעו ימים אלו מדיני ראית נגעים, ולא חלים עליהם כלל.

[והנפקא-מינה' בין שני האופנים הוא, אם עבר הפהו וראה את הנגע בימים אלו, דאם אומרים שדוחים את ראית הנגע, הנה אם לא דחה הפהו, וראה את הנגע בין פה, הרי זה טמא. אך אם אומרים כאופן הב', שהופקעו ימים אלו מדיני ראית הנגע, הנה גם אם ראה את הנגע, אין בכך פלוג].

וזהו טעם המחלקת בין רבי לרבי יהודה. דרבי הלומד את הדין מ"וצוה הפהו ופנו את הבית", משמע דסבירא-ליה שהוא בגדר דחיה, ש"ממתנינים לו" עד שיוציא את פליו מהבית, ודוחים את ראית הנגע לזמן מה. מה-שאין-כן לרבי יהודה הלומד מהפסוק "וביום הראות בו" ד"יש יום שאי אתה רואה בו", אין זה רק שדוחים את ראית הנגע, אלא שיום זה הופקע מראית נגעים, ולא חלים עליו דינים אלו כלל.

(ועייין במקור הדברים, שנתבאר שם לפי-זה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנינים גם לדבר הרשות).

(טו) וְרָאָה הַפֶּהוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר הַחַי וְטָמְאוּ הַבֶּשֶׂר הַחַי טָמֵא הוּא צִרְעַת הוּא:
טו וְיַחֲזִי כַהֲנָא ית בַּסְרָא חַיָּא וְיִסְאַבְנֵה בַּסְרָא חַיָּא מְסַבּ הוּא סְגִירוֹת הוּא:

טז"א צִרְעַת הוּא • הַבֶּשֶׂר הַחַי • בֶּשֶׂר, לְשׁוֹן זָכָר.

(טז) אִו כִּי יָשׁוּב הַבֶּשֶׂר הַחַי וְנִהְפָּךְ לְלֶבֶן וְכָא אֶל-הַפֶּהוּ: אבן עזרא
טז או ארי יתוב בסרא חיא ויתפיד למחור ויתתי לות כהנא:

(יז) וְרָאָהּ הַפֶּהוּ וְהִנֵּה נִהְפָּךְ הַנֶּנֶע לְלֶבֶן וְטָהַר הַפֶּהוּ אֶת-הַנֶּנֶע טָהוֹר הוּא: פ
יז וְיַחֲזִינָה כַהֲנָא וְהָא אֶתְהַפִּיד מִכְתָּשָׂא לְמַחֲוֹר וַיִּדְבִּי כַהֲנָא ית מִכְתָּשָׂא דְכִי הוּא:

(יח) וּבֶשֶׂר כִּי-יִהְיֶה בּוֹ-בְעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:
יח ויבסרא ארי יהי בה במשפיה שחנא ויתפסי:

טז"א שְׁחִין • (חולין ח) לְשׁוֹן חֲמוֹם, שְׁנַתְחַמֵּם הַבֶּשֶׂר בְּלִקְוֵי הַבָּא לוֹ מִחֲמַת מִכָּה, שְׁלֵא מִחֲמַת הָאוּר. וְנִרְפָּא • הַשְּׁחִין הַעֲלָה אַרוּכָה, וּבִמְקוֹמוֹ עָלָה נִנְע אַחֵר.

(יט) וְהָיָה בַמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׁאֵת לְבָנָה אוֹ כַהֲרַת לְבָנָה אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל-הַפֶּהוּ:
יט ויהי פאתר שחנא עמקא חורא או כהרא חורא סמקא ויתחזי לכהנא:

טז"א או כהרת לבנה אדמדמת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות - לבן ואדום. אבן עזרא

(כ) וְרָאָה הַפֶּהוּ וְהִנֵּה מִרְאָה שְׁפֵל מִן-הָעוֹר וְשַׁעֲרֵה הַפֶּה לָבֵן וְטָמְאוּ הַפֶּהוּ נִנְע-צִרְעַת הוּא בְּשַׁחִין פִּרְחָה:
כ ויחזי כהנא והא מחזקא מפיך מן משפא ושערה אתהפיד למחור ויסאבינה כהנא מכתש סגירותא היא בשחנא סגיאת:

טז"א מִרְאָה שְׁפֵל • ואין ממשה שפל, אלא מתוף לכנינתו הוא נראה שפל ועמק כמראה חמה עמקה מן הצל. אבן עזרא

טז או כי ישוב. שיתכן שישוּב: הנה ישלח דברו. אני שולח את כל מגפותי. יט לבנה אדמדמת. מערכת משני העינים או קצתם נן: מלת צרעת, מחלה. וכן ושלחתי את הצרעה. ואין מלת ושלחתי טענה, כי ידה ורגלה. פי לא נמצא פן כבעלי ה'א' הנה הנעלים בסוף המלה. ודגשות נו"ן וראיה כמו יסגירנה, לחסרון ה'א' הנוסף. וכן מלת ממנה וממנו:

שיעור יומי ליום שני כ"ח ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לא

כא ואם יחזנה פהנא והא לית בה שער הנר ומפיכא ליתהא מן משכא והיא עמא ויסגרנה פהנא שבועא יומין :

כב ואם אוספא תוסף במשכא ויסאב פהנא יתה מכתשא היא :

כג ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת רשם שחנא היא וידכנה פהנא :

(כא) ואם יראנה הפהן והנה אין בה שער לכן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הפהן שבועת ימים :

(כב) ואם פשה תפשה בעור וטמא הפהן אתו נגע הוא :
כז"י נגע הוא • השאת הזאת או הבהרת.

(כג) ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה צרבת השחין הוא וטהרו הפהן : ס

כז"י < תחתייה • במקומה • צרבת השחין • בתרגומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם החמום הנכר בפשר. כל "צרבת" לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום, כמו (יחזקאל כא א) : "ונצרכו כה כל-פנים". רייטרי"ר בלע"ז. צרבת • רייטרישמענ"ט בלע"ז. אבן עזרא

♦ יום שני כ"ח ניסן ♦

כד או בסרא ארי יהי במשכה פואה דנור ותהי רשם פואה פהרא חנרא סמקא או חנרא :

(כד) או בשור פיהיה בערו מכותאש והיתה מחית המכה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה :

כז"י < מחית המכה • שנימני"ט בלעז. כשחיתה המכה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה; וסימני מכה וסימני שחין שוים הם. (חליו ח) ולמה חלקן הפתוכ? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה: נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכה, לא ידונו בגריס. אבן עזרא

כה ויחזי יתה פהנא והא אתהפיף שער הנר בבהרתא ומחזיה עמיק מן משכא סגירותא היא בכנאה סגיא ויסאב יתה פהנא מכתש סגירותא היא :

(כה) וראה אתה הפהן והנה נהפף שער לכן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכה פרחא וטמא אתו הפהן נגע צרעת הוא :

כו ואם יחזנה פהנא והא לית בבהרתא שער הנר ומפיכא ליתהא מן משכא והיא עמא ויסגרנה פהנא שבועא יומין :

(כו) ואם יראנה הפהן והנה אין בבהרת שער לכן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הפהן שבועת ימים :

כז ויחזנה פהנא פיומא שביעאה אם אוספא תוסף במשכא ויסאב פהנא יתה מכתש סגירותא היא :

(כז) וראהו הפהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור וטמא הפהן אתו נגע צרעת הוא :

כח ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת במשכא והיא עמא עמק פואה היא וידכנה פהנא ארי רשם פואה היא :

(כח) ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור והוא כהה שאת המכה הוא וטהרו הפהן פי צרבת המכה הוא :
אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

כג ואם תחתייה. אם עמדה במקומה, כי יש נגע שישע ממקום אל מקום: צרבת. כמו ונצרכו בו כל פנים. כטעם מוקד וחם ולקחת: כד או לבנה. לבדה:

כח ואם תחתייה תעמוד הבהרת. והיא כהה. כאשר פרשתי. ולא הזכיר בן בפסוק ואם

(כט) וְאִישׁ אֹד אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע בְּרֹאשׁ אֹד בִּזְקָן:
 כט וגבר או אתתא ארי יהי בה מכתשא
 ברישא או בזקן:
 כט"א בראש או בזקן • בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער לכן וזה
 סימנו בשער צהב. אבן עזרא

(ל) וּרְאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה מֵרֹאשׁוֹ עֵמֶק מִן־הָעוֹר
 וְכוּ שֶׁעַר צָהָב דֶּק וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתְקַן הוּא צִרְעַת
 הָרֹאשׁ אֹד הַזֶּקֶן הוּא:
 ל ויחזי כהנא ית מכתשא והא מחזוהי
 עמיק מן משפא ובה שער סמק דעדק
 ויסאב יתה כהנא נתקא הוא סגירות רישא
 או דקנא הוא:

כט"א וכו שער צהב • שנהפך שער שחור שבו לצהב. נתק הוא • כך שמו של נגע (ט"ח) שבמקום שער. אבן עזרא

(לא) וְכִי־יֵרָאֶה הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵין־מֵרֹאשׁוֹ
 עֵמֶק מִן־הָעוֹר וְשֶׁעַר שָׁחַר אֵין בּוֹ וְהַסִּגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־נֶגַע
 הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים:
 לא ובריראה הכהן את נגע הנתק והנה אין מראשו
 עמק מן העור ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את נגע
 הנתק שבועת ימים:

כט"א ושער שחר אין בו • הא אם היה בו שער שחור - טהור ואין צריך להסגר, ששער שחור - סימן טהרה
 הוא בנתקים, כמו שנאמר: "ושער שחר צמח-בו וגו'".

(לב) וּרְאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה
 הַנֶּתֶק וְלֹא־יָהִי בּוֹ שֶׁעַר צָהָב וּמֵרֹאשׁוֹ הַנֶּתֶק אֵין עֵמֶק
 מִן־הָעוֹר:
 לב ויחזי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה
 והא לא אוסף נתקא ולא היה בה שער סמק
 ומחזי נתקא לית עמיק מן משפא:

כט"א והנה לא פשה וגו' • הא אם פשה, או היה בו שער צהב - טמא.

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסִּגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק
 שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית:
 לג ויגלח סחרגי נתקא ודעם נתקא לא יגלח
 ויסגר כהנא ית נתקא שבעא יומין תנגות:

כט"א והתגלח • סביבות הנתק. ואת הנתק לא יגלח • מניח שתי שערות סמוך לו סביב כדי שיהא נכר אם
 פשה, שאם יפשה יעבור השערות ויצא למקום הגלות. אבן עזרא

(לד) וּרְאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה
 הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמֵרֹאשׁוֹ אֵינְנוֹ עֵמֶק מִן־הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ
 הַכֹּהֵן וּכְבָס בְּגָדָיו וְטָהַר:
 לד וריאה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה
 הנתק בעור ומראשו איננו עמק מן העור וטהר אותו
 הכהן וכבס בגדיו וטהר: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ל צהב. בלשון ישמעאל, קרוב מעין הלכן:
 נתק הוא. מגורת כאשר ינתק פתיל הנערת.
 והטעם, על השער:
 לג והתגלח. הראש או הזקן. ומקום הנתק
 לא יגלח:
 לד וכבס בגדיו. ואין צורך לאמר שירחץ
 במים:

הראש, לא בעבור הזקן. כי הזקן שב לאיש
 ולא לאשה. ובקרח ובגבס אמר כמו שאמר
 ואיש כי ימרט ראשו, ולא הזכיר בו אשה,
 כי לא תמצא קרחת וגבסת באשה מפני
 הלחות שבה, כמו שמפרש למטה. ומה שאמר
 ולא אדם, ר"ל ולא אדם אדם שהוא קלל
 לאיש ולאשה. עד כאן) כי יהיה בו נגע,
 בראש או בזקן, לאיש:

תחתיק תעמד הפהרת הראשון, בעבור
 שעמדה הפהרת כאשר היתה:
 כט וטעם להזכיר ואיש או אשה. בעבור
 הזקן. ועוד כי הוא צריך לאמר על הקרח
 והגבס, איש ולא אדם, כלל להוציא האשה.
 והנה פרוש (פי' מ"ח ואיש או אשה ר"ל
 אחר שלקח לשון איש שאינו כולל לאשה
 כמו מלת אדם. הוצרך לומר אשה בעבור

שיעור יומי ליום שלישי כ"ט ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לג

(לח) **וְאִם-פִּשְׁה יִפְשֶׁה הִנֵּתָךְ בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהַרְתּוֹ:** לה ואם אוספא יוסף נתקא במשפא פתח דכותה:

ג"י אחר טהרתו • אין לי אלא פושה לאחר הפטור, מנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני? תלמוד לומר: "פשה יפשה".

(לו) **וְרָאֵהוּ הִכְהִין וְהִנֵּה פִּשְׁה הִנֵּתָךְ בְּעוֹר לְאִי־יִבְקֶר הִכְהִין לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:** אבן עזרא

(לז) **וְאִם-בְּעֵינָיו עָמַד הִנֵּתָךְ וְשַׁעַר שָׁחַר צִמַּח-בּוֹ נִרְפָּא הִנֵּתָךְ טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הִכְהִין: ם** לה ואם פד היה קם נתקא ושער אכס צמח בה אפסי נתקא דכי הוא וינפגה פהנא:

ג"י ושער שחר • מנין אף הירק והאדם שאינו צהב? תלמוד לומר: "ושער". ולשון "צהב" דומה לתבנית הנזקב, "צהב", כמו "זהב", אורפל"א בלע"ז. טהור הוא וטהרו הכהן • הא טמא שטהרו הכהן, לא טהור (מ"ק ט).

(לח) **וְאִישׁ אִזְּאִשָּׁה פְּרִי־יְהִיָּה בְּעוֹר-בְּשָׂרָם בְּהַרְת בְּהַרְת לְבָנָת:** לה וגבר או אתמא ארי יהי במשף בסרהון בהרן בהרן סורן:

ג"י אהרת • חברבורות.

(לט) **וְרָאֵה הִכְהִין וְהִנֵּה בְּעוֹר-בְּשָׂרָם בְּהַרְת בְּהוֹת לְבָנָת בַּהֵק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ם** לט ויחזי כהנא והא במשף בסרהון בהרן צמין סורן בהקא הוא סגי במשפא דכי הוא:

ג"י אהות לבנת • שאין לכן שלקח עז אלא כהה. בהק • כמין לכן הנראה בכשר אדם אדם, שקורין רוש"ו, בין חברבורות אדמימותו, קרוי בהק, כאיש עדשן שבין עדשה לעדשה מבהיק הכשר בלכן צח. אבן עזרא

♦ יום שלישי כ"ט ניסן ♦

(מ) **וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֵאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא:** מה וגבר ארי יתר שער רישה קרח הוא דכי הוא:

ג"י אקרח הוא טהור הוא • טהור מטמאת נתקין, שאינו נדון בסימני ראש וזקן, שהם מקום שער, אלא בסימני נגעי עור בשר: בשער לבן, ומחיה ופשיון.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 93)

שאינו נדון בסימני ראש וזקן . . אלא בסימני נגעי עור בשר (רש"י יג, מ) אינו מפרש שבה ללמד ש"ימרט ראשו" אינו מטמא ונמוקו עמו: על "נתק הוא" מפרש רש"י "כך שמו של נגע שבמקום שער", היינו שהנגע אינו נוצר מנשירה דוקא (ידלא פהרמב"ן), שכתב "שנתק משם השער", היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער). ומכיון שששירת שערות אינה נגע, אין סברא לומר ש"ימרט ראשו" הוא סמן טמאה, ואין צורך לשלל את זה; אלא הכתוב מלמד דינו של נגע שנולד במקום זה. אבן עזרא

(מא) **וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֵאשׁוֹ גִבַּת הוּא טָהוֹר הוּא:** מא ואם מלקבל אפוהי יתר שער רישה גלוש הוא דכי הוא:

ג"י ואם מפאת פניו • משפוע קדקד כלפי פניו, קרוי "גבחת", ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחריו קרוי "קרחת". אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

לו לא יבקר הכהן. הטעם, יבקש. וכן יבקרם. וקרוי מלשון הגדלה. וכן לא יבקר בין טוב לרע: לט בהק הוא. זאת המלה ידועה בלשון חז"ל, ואין רע לו במקרא: מ ימרט. כמו ולחיי למורטים, בעבור השער שהוא סביב הלחיים: קרח. מגזרת לא תשימו קרחה. וטעם ראשו. פלו: מא גבחת. אין לו חבר, חוץ מהפרישה הזאת.

(מב) וְכִי־יְהִי בַקֶּרְחַת אוֹ בַגִּבְחַת נִגַע לֶבֶן אֲדָמָה צֶרַעַת פִּרְחַת הוּא בַקֶּרְחָתוֹ אוֹ בַגִּבְחָתוֹ:
 מבוארי יהי בקרחותה או בגלושותה
 מכתש חור סמוך סגירות סגיא היא
 בקרחותה או בגלושותה:

ע"י נגע לבן אדמדם • פתוך. מנין שאר המראות? תלמוד לומר: "כמראה צרעת עור בשר" - כמראה הצרעת האמור בפרישת 'עור בשר': "אדם כי יהיה בעור-בשרו". ומהו אמור בו? שמשמא בארבע מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָה אֲדָמָדֶמֶת בַּקֶּרְחָתוֹ אוֹ בַגִּבְחָתוֹ כְּמֵרְאָה צֶרַעַת עוֹר בְּשָׂר׃ אבן עזרא
 מג ויחזי ותה פהנא והא עמיק מכתשא
 חורא סמקא בקרחותה או בגלושותה
 כמחזי סגירותא משף בסרא:

(מד) אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא וְיִטְמָאוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוּ:
 מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאבנה
 פהנא פרישה מכתשה:

ע"י בראשו נגעו • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא יטמאנו", לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'".

(מה) וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲמֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא:
 מה וסגירא די בה מכתשא לבושהי יהון
 מבדעין ורישה יהי פריע ועל שפם פאבלא
 יתעסף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי:

ע"י פרמים • קרועים. פרוע • מגדל שער. ועל-שפם יעטה • כאבל. שפם • שער השפתיים, גרינו"ן בלע"ז. וטמא טמא יקרא • משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק טז) • אבן עזרא

(מו) כָּל־יָמָיו אֲשֶׁר הִנֵּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מַחֲוֵץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבֵוֹ ׀ ׀
 מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב
 הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא
 מותבה:

ע"י בדד ישב • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות (פסחים טז) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י יג, מז) כתב בספר 'מאור עינים': השם יתברך מקבל תענוג מפל אהד מישאל, אפלו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון הרע על אהד מישאל, אפלו כשאומר אמת, הוא מבטל תענוג הבורא . . ומביא בו מדת עצבות כפיכחול . . ומהפך מענג לנגע. לכן שפרו מדה כנגד מדה - נגעים באים עליו. אבן עזרא

(מז) וְהִפָּגַד כִּי־יְהִי בּוֹ נִגַע צֶרַעַת בְּבֶגֶד צֹמֵר אוֹ בְּבֶגֶד פְּשָׁתִים:
 מז ובלבושא ארי יהי בה מכתש סגירו
 בלבוש צמר או בלבוש פתן:

אבן עזרא על התורה

והוא שם התאר. ולפי דעתי, שקרח הוא במעלה של הראש. ולא הזכיר האשה, בעבור הלחה הרבה שיש בה, לא יקרח ראשה, כי השער הוא פדמות עשב:
 מג כמראה צרעת עור בשר. שאר הגוף:
 מה בגדיו יהיו פרומים. כמו קרועים, להפירו
 ללכת במנהג משונה. או טעמו כענין אבל, על בן בגדיו יהיו פרומים וראשו פרוע. והטעם, שיתאבל על רע מעשיו. כי בעבור מעשיו, בא לו זה הנגע: ועל שפם. למעלה מהשפם, והמ"ם מהשרש. והעד, ולא עשה שפמו: יעטה. בבגדיו, מגזרת עוטה אור.
 והטעם שלא זיך ברוח פיו: וטמא. פעמים שיאמר בן תמיד בעברו במסלה, שיש שם ישוב, שישמרו בני אדם ולא יגעו בו:
 מו כל ימי אשר הנגע בו יטמא. כי טמא הוא באמת: מלת בדד. מפנישת במגלת איכה:

שיעור יומי ליום שלישי כ"ט ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לה

(מח) או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או מח או בשתי או בערב לקתנא ולעמר או במשקא או בכל עבד משך: בכל-מלאכת עור:

כ"י לפשתים ולצמר. של פשתים, או של צמר. או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה. או בכל-מלאכת עור. זה עור שנעשה בו מלאכה. אבן עזרא

(מט) והיה הנגע ירקרק או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכל-פליעור נגע צרעת הוא והראה את-הכהן: מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או במשקא או בשתי או בערב או בכל מאן דמשך מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא:

כ"י ירקרק. ירק שפירקין. אדמדם. אדם שבאדמים. אבן עזרא

(נ) וראה הכהן את-הנגע והסגיר את-הנגע שבעת ימים: נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שבעת יומין:

(נא) וראה את-הנגע ביום השביעי פי-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או במשקא או בכל די יתעבד משקא לעבדא סגירות מחזרא מכתשא מסאב הוא: נא ויתחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי אוסף מכתשא בלבושא או בשתי או בערב או במשקא או בכל די יתעבד משקא לעבדא סגירות מחזרא מכתשא מסאב הוא:

כ"י צרעת ממארת. לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פוינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה ה' למנו'. אבן עזרא

(נב) ושרף את-הפגד או את-השתי או את-הערב בצמר או בפשתים או את-כל-פלי העור אשר-יהיה בו הנגע פי-צרעת ממארת הוא באש תשרף: נב וישרף את-הפגד או את-השתי או את-הערב בצמר או בפשתים או את-כל-פלי העור אשר-יהיה בו הנגע פי-צרעת ממארת הוא באש תשרף:

כ"י בצמר או בפשתים. של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול זביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" – אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמרות שבו, שהן ממין אחר (פסחים טו). אמריתו, לשון שפה, כמו אמרא.

(נג) ואם יראה הכהן והנה לא-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכל-פלי-עור: נג ואם יחזי כהנא והא לא אוסף מכתשא בלבושא או בשתי או בערב או בכל מאן דמשך:

(נד) וצוה הכהן וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית: נד ויפקד כהנא ויחזרו ית די בה מכתשא ויסגרנה שבעת יומין תנינות:

כ"י את אשר-בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הפגד פלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא פיצד? יכבס מן הפגד עמו.

אבן עזרא על התורה

הב' במלת ממארת, שורש. ואינה מגזרת מארה. וטעם שלא הזכיר משי וצמר גפן, יתכן שדבר הכתוב על ההנה הנמצא, בטעם כי תראה חמור שונאף. וכן משפט הסוס והפרד. או יתכן שלא יארע הנגע כי אם לצמר ופשתים:

מט ירקרק. מגזרת ירק, כי העין כמוהו. וזה כפול לחסרון. וכן שחרחרת. ויש אמרים הפך הדבר: נא ממארת. כמו סלון ממאיר. ואחר שסלון כמו קיץ, יהיה ממאיר כמו מכאיב. והמ"ם

מח או בשתי או בערב. ידועים. ויתכן להיות גזרת בשתי, מגזרת וחשופי שת, שהוא סוד. והעד, כי השתות תהרסון. וטעם ערב, שיתערב עם השתי: או בעור. כאשר הוא: בכל מלאכת עור. כמו מקבר ונאד:

♦ יום רביעי ל' ניסן ♦

נה ויחזי כהנא בְּתַר דְּחִנְרֵי יַת מְכַתְּשָׁא וְהָא
לָא שְׂנָא מְכַתְּשָׁא מִן כַּד הוּדָה וּמְכַתְּשָׁא לָא
אוּסְףּ מְסָאב הוּא פְּנוּרָא תּוּקְדָנָה תְּבִירָא הִיא
בְּשַׁחֲיוּתָהּ אוּ בְּחִדְתוּתָהּ:

(נה) וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיִי הַפֶּבֶס אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנִיחַ לֹא־הַפֶּךָ
הַנֶּגַע אֶת־עֵינָיו וְהֶנְגַּע לֹא־פֶשֶׁה טָמֵא הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ
פְּחִתָּת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוּ בְּגִבְחָתוֹ:

ע"פ אַחֲרֵי הַפֶּבֶס • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת. לֹא־הַפֶּךָ הַנֶּגַע אֶת־עֵינָיו • לֹא הִכְהָה מִמְּרֵאִיתוֹ. וְהֶנְגַּע לֹא־פֶשֶׁה • שְׂמַעְנוּ,
שָׂאם לֹא הַפֶּךָ וְלֹא פֶשֶׁה, טָמֵא. וְאִין צְרִיף לֹמַר לֹא הַפֶּךָ וּפֶשֶׁה. הַפֶּךָ וְלֹא פֶשֶׁה, אִינִי יוֹדַע מַה יַעֲשֶׂה לוֹ? תְּלַמּוּד
לוֹמַר: "וְהִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע", מִכְּל־מְקוֹם, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוּמְרִים וְכוּ', כִּדְאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים, וּרְמִזְתִּיהּ
כָּאֵן לְיֹשֵׁב הַמִּקְרָא עַל אֶפְנוֹ. פְּחִתָּת הוּא • לְשׁוֹן גִּמָּא, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב יז): "בְּאֶחָת הַפְּחִתִּים", כְּלוּמַר שְׂפִלָּה הִיא,
נֶגַע שְׂמֵרָאֵי שׁוֹקְעִין. בְּקִרְחָתוֹ אוּ בְּגִבְחָתוֹ • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּשַׁחֲיוּתָהּ אוּ בְּחִדְתוּתָהּ. קִרְחָתוֹ • שְׂחָקִים יִשְׁנִים.
וּמִפְּנֵי הַמְדַרְשׁ שֶׁהַצֶּרֶף לְגִזְרָה שְׁוֶה: מִנִּין לְפְרִיחָה בְּבִגְדִים שֶׁהִיא טְהוּרָה? נֶאֱמָרָה "קִרְחַת וּגְבַחַת" בְּאֶדָם, וְנֶאֱמָרָה
"קִרְחַת וּגְבַחַת" בְּבִגְדִים. מַה לְהֵלֵן פָּרַח בְּכֹלוֹ – טְהוּר, אִף כָּאֵן פָּרַח בְּכֹלוֹ – טְהוּר, לְכַף אֲחִז הַכְּתוּב לְשׁוֹן
"קִרְחַת וּגְבַחַת". וְלַעֲנִן פְּרוּשׁוֹ וְתַרְגוּמוֹ, זֶהוּ מִשְׁמַעוֹ: קִרְחַת - לְשׁוֹן יִשְׁנִים, וּגְבַחַת - לְשׁוֹן חֲדָשִׁים, כְּאֵלּוּ נִכְתָּב
בְּאַחֲרֵיתוֹ אוּ בְּקִדְמוּתוֹ, שֶׁהַקִּרְחַת לְשׁוֹן אַחֲרִים וְהַגְּבַחַת לְשׁוֹן פְּנִים, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב: "וְאִם מִפְּאֵת פְּנֵיו וְגו'",
וְהַקִּרְחַת, כֹּל שְׂשׁוּפַע וְיוֹרֵד מִן הַקֶּדֶד וְלֹאֲחֲרָיו, כִּף מְפָרֵשׁ בְּתוֹרַת כְּהֵנִים. אבן עזרא

נו וְאִם חָזָא כְּהֵנָא וְהָא עָמִיא מְכַתְּשָׁא בְּתַר
דְּחִנְרֵי יַתָּה וּבְזַע יַתָּה מִן לְבוּשָׁא אוּ מִן
מְשָׁכָא אוּ מִן שְׂתִיָּא אוּ מִן עֲרָבָא:

(נו) וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בֵּתָה הַנֶּגַע אַחֲרָיִי הַפֶּבֶס אֶתֹ
וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוּ מִן־הָעוֹר אוּ מִן־הַשֵּׁתִי אוּ
מִן־הָעֵרֶב:

ע"פ וְקָרַע אֹתוֹ • יִקְרַע מְקוֹם הַנֶּגַע מִן הַבֶּגֶד וּשְׂרַפְנוּ.

נו וְאִם תִּתְחַזֵּי עוֹד כְּלְבוּשָׁא אוּ בְּשִׂתִּיא אוּ
בְּעֲרָבָא אוּ בְּכָל מֵאֵן דְּמִשְׁףּ סִגְיָא הִיא
בְּנוּרָא תּוּקְדָנָה יַת דִּי בַּהּ מְכַתְּשָׁא:

(נו) וְאִם־תִּרְאָה עוֹד בְּבִגְד אוּ־בְשֵׁתִי אוּ־בְעֵרֶב אוּ
בְּכָל־בְּלִי־עוֹר פִּרְחַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ אֶת אֲשֵׁר־בוֹ
הַנֶּגַע:

ע"פ פִּרְחַת הוּא • דְּבָר הַחוּזֵר וְצוּמַח. בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ • אֶת כָּל הַבֶּגֶד. אבן עזרא

נה וּלְבוּשָׁא אוּ שְׂתִיָּא אוּ עֲרָבָא אוּ כָּל מֵאֵן
דְּמִשְׁףּ דִּי יַתְחַזֵּר וְיַעֲדֵי מִנְהוֹן מְכַתְּשָׁא
וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְכִּי:

(נה) וְהַבֶּגֶד אוּ־הַשֵּׁתִי אוּ־הָעֵרֶב אוּ־כָל־בְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר
תִּכְבֶּם וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכַבֶּם שְׁנִית וְטָהַר:

ע"פ וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע • אִם כְּשֶׁכִּפְסוּהוּ בַּתְּחִלָּה עַל־פִּי כַּהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע לְגִמְרֵי. וְכַבֶּם שְׁנִית • לְשׁוֹן טְבִילָה.
תַּרְגוּם שֶׁל 'כְּפוּסִין' שֶׁבְּפֶרֶשׁהּ זֶה לְשׁוֹן לְבוּן: "וְיַתְחַזֵּר", חוּץ מִזֶּה, שְׂאִינוֹ לְלַבּוֹן אֶלָּא לְטַבֵּל, לְכַף תַּרְגוּמוֹ 'וְיִצְטַבַּע'.
וְכֵן כָּל כְּפוּסֵי בְּגָדִים שֶׁהֵן לְטְבִילָה, מִתַּרְגְּמִין 'וְיִצְטַבַּע'.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֵשׁ ~ (2קוּסִי שִׁיחוֹת ז ענ"ו 93)

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֶת הַמְּטָרָה שֶׁל כְּפוּס זֶה בְּשֵׁנֵי פְּנִים. א. הַסֵּרַת הַנֶּגַע, וּלְפִי זֶה מִשְׁמַעוּתָהּ – לְבוּן. ב.
הַסֵּרַת טָמֵאֵת הַנֶּגַע שֶׁהִתְפַּשְׁטָה בְּכָל הַבֶּגֶד, וְאֵז מִשְׁמַעוּתָהּ – טְבִילָה. וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמָר "וְכַבֶּם שְׁנִית" מִשְׁמַע שֶׁהוּא בָּא בְּהַמְשָׁךְ

אבן עזרא על התורה

נז וְאִם תִּרְאָה עוֹד הַפְּחִתָּת. וְכֵן פּוֹרַחַת
הִיא. וְאַחַר שְׂאֵמֵר תִּשְׂרַפְנוּ, בְּאֵר כִּי מְקוֹם
הַנֶּגַע לְבָדוֹ יִשְׂרַף:

הַבֶּגֶד אוּ בְּגִבְחָתוֹ. וְהַגְּאוֹן אָמַר, שֶׁפִּרַּשׁ
בְּקִרְחַת הַפָּאָה הַאֲחֵרַת. כִּי בְּגִבְחַת הִיא מִפְּאֵת
פְּנֵי הַבֶּגֶד, אִם כֵּן יִהְיֶה קִרְחַת מֵאַחֲרֵי הָרֵאשׁ.
וְיִפָּה פִּרְשׁ:

נח הַכֶּבֶס אֶת הַנֶּגַע. שֵׁם הַפַּעַל, שְׂלָא נִקְרָא
שֵׁם פּוֹעֵלוֹ מִהַבְּנֵן הַבֶּגֶד הַנוֹסֵף: פְּחִתָּת.
אִין לָהּ אַח בְּמִקְרָא. וְהִיא יוֹדַעַה בְּלִשׁוֹן
חַז"ל. וְטַעְמוֹ, חֲסוֹן הוּא שְׂאֵרַע בְּקִרְחַת

שיעור יומי ליום רביעי ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע לז
לראשון ויש להם תכן דומה. לכן מפרש לשון 'טבילה', היינו ששניהם מטהרים את הגד: הראשון מסיר את הנגע, והשני את
הטמאה. אך אם הוא לשון 'לבון' – נמצא שהראשון כלל לא טהר את הגד, רק השני. **אבן עזרא**

(נט) זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים או
השתו או הערב או כל-פליעור לטהרו או
לטמאו: **אבן עזרא פפב**

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

יד (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר: **א** וימליל יי עם משה למימר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 100. ע"פ ביאורי החזו"ש)

שמה של הפרשה - מצורע בדורות הראשונים נקראת פ' מצורע - 'פרשת זאת תהיה', ורק בדורות האחרונים התקבל השם
'פרשת מצורע'. וטעם הדבר בפנימיות הענינים: ידוע שלעתידי-לבוא החשך והרע יתפכו לאור וטוב. כך גם בנגוע למצורע, בזמן
הגלות מצורע הוא משג שלי. אבל לעתידי-לבוא התשובה של המצורע תהיה בבחינת 'זדונות נעשות לו פזקות', כך שהמשג
מצורע יתפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים לא קראו בשם מצורע כי לא רצו להשתמש בדבר שלי, לכן השתמשו בשם
'זאת תהיה' רמז לכך שלעתידי-לבוא יהיה המצורע דבר חיובי. אך בדורות האחרונים, הקרובים לביאת משיח שאז יתפך המצורע
לדבר חיובי, קוראים לפרשה מצורע על-שם העתידי הקרוב, שבו המצורע יהיה רק דבר של קדשה ואור. **אבן עזרא**

(ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והוא
אל-הבהן:
ב דא תהי אורייתא דסגיירא ביומא דדכותה
ויתתי לות כהנא:

רש"י < זאת תהיה תורת המצורע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בליילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטר שיחות חלק יב. עמוד 78 – מתוך 'לקראת שבת'

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בליילה (יד, ב. ובפירוש רש"י)
והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצורע בליילה, והרי טהרת המצורע כוללת הבאת קרבן, ואין
מקריבים קרבנות בליילה, כדדרשינן ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, לה) "ביום צותו" – שכל הקרבנות כשרים רק ביום.
ויש לומר שבפשוטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת הליילה, וכדחזינו במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ועוד,
שעל מפת בכורות שהיתה בליילה, כתוב "ביום הכותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של רש"י, אין מקום ללימוד
מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפרשת המצורע.

וידויק שפיר מהא שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו לתיבת "ביום" (שלא כדורח ממונה
ללמד שאין מטהרין בליילה) רומז רש"י ב"וגו" – כיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בליילה.
ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותם המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בליילה".
[יעויין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות].

אבן עזרא על התורה

הצרעת מן הצרוע הוא הפוך. והיה ראוי
להיותו, נרפא הצרוע מנגע הצרעת. ולמה
נתפך דברי אלהים חיים, בעבור חסר דעתנו.
וקלא שם כתוב, כי נרפא הנתק טהור הוא.
ועוד, כי נרפא הנגע:

סמוכים. ויש במקרא, חמש גבורי חיל. מלאכת
עבודת בית ה', וכלם סמוכים אל השם, שהוא
סומך לכל הנופלים:
א אמר וידבר ה'. כי יחל תורת המטהר.
ואמר ר' יונה הספרדי המדקדק, כי נרפא נגע

נח וקבס שנית. מצוה לכבסו פעמים: וסר
מהם הנגע. וכבר סר מהם הנגע. וכבר
הראיתיו רבים כמוהו. ומלת וקבס, פעל שלא
נקרא שם פועלו:
נט זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר. ארבע

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק ז, עמוד 100 - מתוך 'לקראת שבת'

גם הנמוף ביותר מובא אל הכהן

זאת תהיה תורת המצורע . . והובא אל-הכהן: ויצא אל-מחוץ למחנה (יד, ב"ג)

ולכאורה צריך ביאור לשון הכתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להכנס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המשך הכתוב הוא "ויצא הכהן" - שבא אל המצורע "מחוץ למחנה". פן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא". והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישיב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו החמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מז), ואם פן הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שבדרכתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" - שמשמעותו שייבא בעל פורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח מקדש, ודאי שישוב אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוממת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרגת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע. **אבן עזרא**

(א) ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא

נגעה הצרעת מן-הצרוע:

כ"י ~ אל-מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו. **אבן עזרא**

(ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות מטהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

כ"י ~ **חיות** • (חולין קמא) פרט לטרפות. **טהרות** • פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהיא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמשפטיין תמיד בצפצוף קול. **ועץ ארז** • לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. **ושני תולעת ואזב** • מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. **עץ ארז** • מקל של ארז. **ושני תולעת** • לשון של צמר צבוע זהורית (בי"מ כ"ט).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 97)

שהנגעים באין על לשון הרע . . על גסות הרוח (רש"י יד, ז) לשון הרע, שהוא חטא חיצוני, המתבטא בדבור בלבד (פטופטי דברים) - מביא נגעי עור הבשר, המופיעים בקלקי הגוף החיצוניים והנחזותים יותר. **גסות הרוח**, שמקומה פנימי ועמוק יותר בנפש האדם - מביאה נגעים המופיעים בראש (או בזקן), האבר החשוב ביותר בגוף האדם. **אבן עזרא**

(ה) וצוה הכהן ושחט את-הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים:

כ"י ~ על-מים חיים • נתן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נפר בהם, וכמה הן? רביעית. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

כי הוא ידוע בקבלה. והנה המצורע, והבית המנגע וטמאת המת קרובים, והנה גם הם כדמות פסח מצרים:

ה וצוה הכהן ושחט. כהן אחר או ישראל. ויש אומרים, המצורע. והוא נחוק: אל כלי חרש. כמו על, וכן אל הנער הנה התפלתי: מים חיים. לקוחים ממקום נובע:

ד ולקח למטהר. הכהן יקח משלו. ויש אומר, המצורע יתנם. ותי"ו התפעל מכלע בדגשות השי"ת, והוא על משקל איש מתהלל: שתי צפרים. כל עוף יקרא צפור. והנה יקח כל עוף שיימצא: חיות. ולא מתות: טהורות. שלא יקח מהשמאות: ועץ ארז ואזוב. הוא הגדול וקטן במיני הצמחים. והעד, מדברי חכמת שלמה. ואין צורך לחפש על האזוב

ב וטעם והובא. כמו חבירו. כי אחר שסור נגע הצרעת. לא ירצה להביא מה שמחזיק: ג ויצא הכהן אל מחוץ למחנה. אף על פי שטהרו הכהן, לא יכנס אל המחנה או במדינה, עד שיתן טהרתו וישלם כל אשר צוה: ויצא הכהן. איננו כהן גדול. והנה נתברר פרוש, או אל אחד מבני הכהנים:

וְיָת צִפְרָא חִיתָא יִסַּב יִתָּה וְיִת אַעֲא דְאַרְזָא
וְיִת צִבְע זְהוּרִי וְיִת אֲזוּבָא וְיִטְבּוּל יִתְהוּן
וְיִת צִפְרָא חִיתָא בְּדָמָא דְצִפְרָא דְנְכִיסָא עַל
מִי מְבוּעַ :
(ו) אֶת־הַצֹּפֵר הַחֲזִיהַ יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֲרָז וְאֶת־שָׁנִי
הַתּוֹלְעַת וְאֶת־הָאֲזוּב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֵר הַחֲזִיהַ
בְּדָם הַצֹּפֵר הַשְּׁחִטָּה עַל הַיּוֹם הַחַיִּים :

כ"ט < אֶת־הַצֹּפֵר הַחֲזִיהַ יִקַּח אֹתָהּ • מִלְּמַד שְׂאִינוּ אוֹגְדָה עִמָּהֶם, אֲלֵא מִפְּרִיֶשֶׁה לְעַצְמָהּ, אֲבָל הָעֵץ וְהָאֲזוּב כְּרוּכִים
יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית, כַּעֲנָנִין שְׁנֵאֲמַר: "וְאֶת־עֵץ הָאֲרָז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלְעַת וְאֶת־הָאֲזוּב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשָׁתָן. יְכוּל,
כָּשֶׁם שְׂאִינָה בְּכֻלָּל אֲגָדָה, כֵּן לֹא תִּהְיֶה בְּכֻלָּל טְבִילָה? תִּלְמוּד לומר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֵר הַחֲזִיהַ", הַחֲזִיר אֶת
הַצֹּפֵר לְכֻלָּל טְבִילָה. אֲבָן עוֹרָא

(ז) וְהִזְיָה עַל הַמִּטְהַר מִן־הַצָּרַעַת שִׁבְעַ פַּעֲמִים וְטָהַרוּ
וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֵר הַחֲזִיהַ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: אֲבָן עוֹרָא

ח וְיִצְבַּע דְּמַדְכִּי יִת לְבוּשׁוּהִי וְיִגְלַח יִת כָּל שְׂעָרָה
שְׂעָרָה וְיִסְחִי כַּמְיָא וְיִדְכִּי וְיִבְתַּר כֵּן יַעֲוֹל
לְמִשְׁרִיתָא וְיִתָּב מִבְּרָא לְמִשְׁכַּנְהָ שְׁבַעַ
יּוֹמִין :
ח וְיִצְבַּע דְּמַדְכִּי יִת לְבוּשׁוּהִי וְיִגְלַח יִת כָּל שְׂעָרָה
שְׂעָרָה וְיִסְחִי כַּמְיָא וְיִדְכִּי וְיִבְתַּר כֵּן יַעֲוֹל
לְמִשְׁרִיתָא וְיִתָּב מִבְּרָא לְמִשְׁכַּנְהָ שְׁבַעַ
יּוֹמִין :

כ"ט < וְיָשֵׁב מִחוּץ לְאֶהָלוֹ • (ת"כ, חולין קמא) מִלְּמַד שְׂאִסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. אֲבָן עוֹרָא

(ט) וְהִיָּה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ אֶת־רֵאשׁוֹ
וְאֶת־זַקְנוֹ וְאֶת גִּבַּת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ יִגְלַח וְכַבֵּס
אֶת־בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר:

כ"ט < אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְגו' • כָּלָל וּפְרָט וְכָלָל, לְהַבִּיא כָּל מְקוּם כְּנוּס שְׁעַר וְנִרְאָה. אֲבָן עוֹרָא

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׂה אַחַת
בְּתִשְׁנָתָהּ תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן:

כ"ט < וְכִבְשָׂה אַחַת • לְחֻטְאָתָהּ. וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִינִים • לְנֹסְפֵי שְׁלִשָׁה כְּבָשִׁים הַלְלוּ, שִׁחֲטָתוּ וְאַשְׂמוּ שֶׁל מִצְרַע טְעוּנִין
נֹסְכִים (סוטה ט'). וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן • לְהַזוֹת עָלָיו שְׁבַע וְלַתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפֵף אֲזָנוֹ וּמַתֵּן בְּהַנּוֹתָא. אֲבָן עוֹרָא

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

גַּע הַצָּרַעַת מוֹסַר עַל מַעֲשֵׂה הַלְשׁוֹן, עַל כֵּן
יִקְרִיב כִּבְשׁ אֶחָד לְעוֹלָה, כַּמִּשְׁפֵּט כָּל הָעוֹלָה
עַל הַרֹחַת. וְאֶחָד אֶשֶׁם, כַּמִּשְׁפֵּט כָּל אֶשֶׁם.
וְנִקְבָּה לְחֻטְאָתָהּ, כַּמִּשְׁפֵּט כָּל חֻטְאָתָהּ. וְשִׁלְשָׁה
עֶשְׂרִינִים, כַּמִּשְׁפֵּט עֶשְׂרוֹן לְכַבֵּשׁ: וְלֶגַע אֶחָד.
מִדָּה. וְאֵין לוֹ אַח. וְטַעַם אוֹתָם הַכְּבָשִׁים
וְהַכְּבָשָׂה, גַּם זֶה הָאֶשֶׁם, גַּם זֹאת הַחֻטְאָתָהּ
לְכַנֵּן חוּץ מִהֶאֱמוּרִים:

לְפָרֵשׁ כִּי זֶה יִהְיֶה אַחַר מַיִם שְׁבַעַה. וְכֵן הִיָּה
מִשְׁפֵּט שְׁבַעַה שֶׁל מִרְיָם. וּפְרָט כִּי יִגְלַח אֶת
כָּל שְׂעָרוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְבָאָר, כָּל שְׂעָרוֹ אֶת
רֵאשׁוֹ וְאֶת זַקְנוֹ וְאֶת גִּבַּת עֵינָיו. וְזֹאת הַמִּלָּה
קְרוּבָה מְגוֹנָת גַּב:
ט וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ. שְׂעַר הַרְגָלִים. וְיִשׁ אוֹמְרִים,
אֵף זְרַעְיוֹ וְשׁוֹקְיוֹ וְהַחֲזָה:
י שְׁנֵי כְּבָשִׁים וְכִבְשָׂה אַחַת. בְּעִבּוּר הִיָּת

ו וְטָבַל אוֹתָם. הָאֲרָז וְהַשָּׁנִי וְהָאֲזוּב: עַל
הַמַּיִם. שְׁהָדָם מְעוֹרָב עִמָּם:
ז וְהִזְיָה. מִהֲדָם הַמְעוֹרָב, אַחַר טְבוּל גַּם הַצֹּפֵר
הַחֲזִיהַ וְהַנּוֹכְרִים: עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. מְקוּם שְׂאִין
שֶׁם יִשׁוּב, שְׁלֵא תִדְבַק הַצָּרַעַת. וְהַחֲזִיהַ
בְּשִׁלְשָׁתָן אוֹ בְּאֲזוּב לְבָדוֹ, כַּמִּשְׁפֵּט הַמֵּת:
ח וְכַבֵּס. וְגִלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ. כָּלָל: וְרַחֵץ
בַּמַּיִם וְטָהַר. בְּעָרֵב, כַּמִּשְׁפֵּט. וְאַחַר כֵּן שֶׁב

(יא) וְהֵעֵמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כז"י - לפני ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בשער נקנור ולא בעזרה עצמה, לפי שהוא מחסר כפורים.

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאִשֶּׁם וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כז"י - והקריב אתו לאשם • הקריבנו לתוך העזרה לשם אשם. והניף • שהוא טעון תנופה חי. והניף אתם • את האשם ואת הלג.

(יג) וְשַׁחַט אֶת־הַכֹּבֵשׁ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַעֲלָה בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַחֲטָאֹת הָאִשֶּׁם הוּא לִפְנֵי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

כז"י - במקום אשר ישחט וגו' • על דרך המזבח בצפון, ומה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר בתורת אשם בפרשת "צו את אהרן", שהאשם טעון שחיטתו בצפון? לפי שיש צד זה מקלל אשמות לדון בהעמדה. (ובתים כ) יכול תהא שחיטתו במקום העמדתו? לכך נאמר: "ושחט... במקום אשר ישחט וגו'". כי כחטאת • כי ככל החטאות. האשם • הנה. הוא לפניה • בכל עבודות התלויות בכהן, השנה אשם זה לחטאת, שלא תאמר: הואיל ויצא דמו מקלל שאר אשמות להנתן על תנוף ובהונות, לא יתא טעון מפתן דמים ואמורים לגבי מזבח? לכך נאמר: "כי כחטאת האשם הוא לפניה". יכול יתא דמו נתן למעלה כחטאת? תלמוד לומר וכו', בתורת כהנים.

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאִשֶּׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְרוֹ הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֵּהוּ יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֵּהוּ רַגְלוֹ הַיְמָנִית:

כז"י - תנוף • גדר אמצעי שבאזן; ולשון "תנוף" לא נודע לי, והפותרים קורים לו: טנדרו"ס. בהן • גודל. אבן עזרא טו ויטב כהנא מלגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאלא: טו ויטבול כהנא ית אצבעה דמינא מן משחא די על ידה דשמאלא ונדי מן משחא באצבעה שבע זמנין קדם יי:

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֹאלִית: (טז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמֹאלִית וְהוֹזָה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה:

כז"י - לפני ה' • (ת"כ) כנגד בית קדשי הקדשים. אבן עזרא

(יז) וּמִיֵּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְרוֹ הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֵּהוּ יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֵּהוּ רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דָּם הָאִשֶּׁם: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

יד על תנוף. טעמו דרוע מקוממו. והנה המשנה מהצרעת שהוא בגוף, כמו הכהן שימלא ידו. כי העון, כמו הצרעת בנפש. והבהן מקום חבור. והוא עיקר כל הפעשים. והימנות בעבור כח הצד הימני, והתנוף זכר לשמוע אשר צוה: טו על כף הכהן השמאלית. היא כף הכהן המטהר, רק כן דרך צחות בלשון הקדש.

והעד, הפסוק תבא אחריו: טז לפני ה'. אל פתח אהל מועד: יז על דם האשם. שהוא תנוף ובהונות:

שיעור יומי ליום חמישי א' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת תזריע-מצורע מא

יח וְהִנּוּתָּר בְּשִׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל-כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל-רֹאשׁ הַמַּטְהָר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יט וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת-הַחֲטָאת וּכְפָר עַל-הַמַּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת-הָעֶלֶה: אבן עזרא

כ וְהֵעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת-הָעֶלֶה וְאֶת-הַמִּנְחָה הַמּוֹזְבַּחַה וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ס

כז י"א וְאֶת-הַמִּנְחָה • מִנְחַת נִסְכִּים שֶׁל בְּהֵמָה • אבן עזרא

יח) וְהִנּוּתָּר בְּשִׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל-כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל-רֹאשׁ הַמַּטְהָר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יט) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת-הַחֲטָאת וּכְפָר עַל-הַמַּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת-הָעֶלֶה: אבן עזרא

כ) וְהֵעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת-הָעֶלֶה וְאֶת-הַמִּנְחָה הַמּוֹזְבַּחַה וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ס

כז י"א וְאֶת-הַמִּנְחָה • מִנְחַת נִסְכִּים שֶׁל בְּהֵמָה • אבן עזרא

♦ יום חמישי א' אייר ♦

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדקקא ויסב אמר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחא ולגא דמשחא:

כא) וְאִם-דָּל הוּא וְאִין יְדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם לְתַנוּפָּה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֶלֶת אֶחָד בְּלוּל בְּשִׁמּוֹן לְמִנְחָה וְלֶג שִׁמּוֹן:

כז י"א וְעִשְׂרוֹן סֶלֶת אֶחָד • לְכֶבֶשׂ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד, וְכִיָּא עִשְׂרוֹן אֶחָד לְנִסְכָּיו. וְלֶג שִׁמּוֹן • לְתַת מְנֹנוּ עַל הַבְּהוֹנוֹת, וְשִׁמּוֹן שֶׁל נִסְכֵי הַמִּנְחָה לֹא הִזְקַק הַכְּתוּב לְפָרֶשׁ. אבן עזרא

כב ותריין שפנינין או תריין בגי יונה די מדבק דה ויהי חד חטאתא וחד עלתא:

כב) וּשְׁתֵּי תַרְיִם אֹו שְׁנַי בְּגִי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׂיֵג יְדוֹ וְהָיָה אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה:

כג וניתי יתהון פיומא תמינא לדיקויה לנת פהנא לתרע משפן זמנא קדם יי:

כג) וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

כז י"א בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ • שְׁמִינִי לְצַפְרִים וּלְהַזְאת עֵץ אֲרֵז וְאֹזֹוב וּשְׁנֵי תוֹלַעֹת.

כד ויסב פהנא ית אמרא דאשמא ונת לגא דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי:

כד) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת-כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְאֶת-לֶג הַשִּׁמּוֹן וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תַּנוּפָּה לִפְנֵי יְהוָה:

כה ויכוס ית אמרא דאשמא ויסב פהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון דה דימינא ועל אליון רגלה דימינא:

כה) וְשִׁחַט אֶת-כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן עַל-תֵּנוּךְ אֹזֶן-הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כו ומן משחא וריק פהנא על דא דכהנא דשמאלא:

כו) וּמִן-הַשִּׁמּוֹן יִצַק הַכֹּהֵן עַל-כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

כז וידי כהנא באצבעו דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי:

כז) וְהָיָה הַכֹּהֵן בְּאֻצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן-הַשִּׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל-כַּף הַשְּׂמָאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה:

אבן עזרא על התורה

כא דל. יש בגוף, כמו דלות ורעות. אשרי משפיל אל דל. ככה דל בן הפלך. ויש דל שאין לו ממון:

כז וידי כהנא באצבעו דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי: ויש אומרים שכל המנחה יקריב לעולה, ובתחלה האשם שהוא חמור: וטהר. אז יקיה טהור ככל הטהורים:

יט וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאת. היא הכבשה, כתורת כל חטאת: הוא הכבש, ומנחתו כ והעלה. את העלה.

כח ויתן פהנא מן משחא די על ידה על רום
אודנא דמדפי דמינא ועל אליון ידה
דימינא ועל אליון רגלה דמינא על אטר
דמא דאשמא :

(כח) ונתן הפהן מן השמן אשר על-כפו על-תנוד און
המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו
הימנית על-מקום דם האשם :

על-מקום דם האשם • אפלו נתקנח הדם ; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

כט ודישטאר מן משחא די על ידא דכהנא
יתן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי :

(כט) והנותר מן השמן אשר על-כף הפהן יתן על-ראש
המטהר לכפר עליו לפני יהוה :

ל ונעבד ית חד מן שפנינא או מן בני יונה
מדי מדבק ידה :

(ל) ועשה את-האחד מן-התרים או מן-בני היונה מאשר
תשיג ידו :

לא ית די מדבק ידה ית חד משאמא וית חד
עלתא על מנחתא וכפר פהנא על דמדפי
קדם יי :

(לא) את אשר-תשיג ידו את-האחד הטאת ואת-האחד
עלה על-המנחה וכפר הפהן על המטהר לפני יהוה :

לב דא אורייתא די בה מכתש סגירו די לא
מדבק ידה בדיכותה :

(לב) זאת תורת אשר-בו נגע צרעת אשר לא-תשיג ידו
בטהרתו : פ

♦ יום שישי ב' אייר ♦

לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר :

(לג) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר : אבן עזרא

לד ארי תעלוין לארעא דכנען די אנא יהב
לכון לאחסנא ואמן מכתש סגירו בבית
ארעא אחסנתכון :

(לד) כי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה
ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם :

ע"י • ונתתי נגע צרעת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של
זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

ונתתי נגע צרעת (יד, לד) שהטמינו אמוריים מטמוניות (רש"י) הנגעים הופיעו בבתיהם של האמוריים דוקא, שרומז על דבור
רע, שכן הנגעים באים על לשון הרע. אך דוקא בבתים אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכח הדבור גם בקדשה.
וכמו שכתוב **אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי**: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה -
בצלותי ובבעותי.

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 - מתוך 'לקראת שבת)

פעולת הדיבור בנפש האדם

כי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם: (יד, לד)

אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו . . ואם עמד ברשעו עד שהותץ
הבית - משתנין כלי העור שבביתו . . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנין הבגדים שעליו . . ואם עמד ברשעו עד שישרפו,

שיעור יומי ליום שישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע מג

משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהיא הליצנות ולשון הרע, ועל ענין זה הוא מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת. . זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה")

ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדמם הקשיא דלכאורה הלכה זו הנה' ליה להכניס בהלכות דעות פשעוסק בחומר לשון-הרע ("פאילו פפר בעיקר" וכו'), ומדוע כתב אותה בהלכות צרעת?

ויש לחדש, דתרי גוני לשון הרע איכא. בהלכות דעות (המדבר בענינים בלתי רצויים שבין אדם לחברו) עוסק בלשון-הרע הבא מחמת מדות רעות שבאדם – שעקר החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לזולת.

אבל פאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא מתוך שיחה סתם ללא פונה רעה. ועקר הפגם הוא באדם עצמו, שדיבור רע זה פוגם בנפשו, בפמרים הנביאה שבנדאי לא נתפונה לגנותו, ולא היה בדיבורה שום הזק.

ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי להאדם המדבר, ולכך גם העונש מדה פנגד מדה הוא בביתו, שאינו חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני – רכושו. אבל אם חס-ושלום, ממשיך האדם בדבורי לשון-הרע, הרע מתחיל לחזור לטבעו ולמדותיו, ולכך נענש בכלי תשמישיו שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם ממשיך לעמוד ברשעו, הרי שהרע חוזר עוד יותר, ומתבטא בצרעת בבגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

- נקודות משיחות קודש - על-פי לקוטר שיחות חלק לב. עמוד 91 - מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

כי תבאו אל-ארץ כנען . . ונתתלי נגע צרעת בבית ארץ אהזתכם:

בשורה היא להם. . לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל מ' שנה שהיו ישראל במקדש. (יד, לד. ובפירוש רש"י)

צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו ישראל במקדש", והרי אפשר לפרש בפשטות, שיתכן שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות "בטוחין עליהם" (רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו להטמין אוצרותיהם?

ויש לומר הביאור בזה: הטמנת הפמון יש בה דבר והיפוכו. מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל וינצחום בפולחמם ויקחו את ממונם. אף מאידך, מראה היא גם על תקנה שעוד ישונו למקומותיהם, שלכך מטמינים האוצרות בקירות הבתים, שיעמוד להם הפמון לכשיחזרו.

ובזה יבנו דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה (ולא מפפלת סיחון ועוג). דהטמנתם משך כל הארבעים שנה היתה משום שכבר ביציאת מצרים ידעו שישאל יחזרו, שהרי תלה הכתוב "דור רביעי ישונו הנה", ב"שלם עון האמורי" [ידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך הבינו, ששיבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם התקנה שאולי יבוא יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם (אם יתנהגו שלא פדבעי), ואז יוכלו לשוב וליקח המטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו של מקרא לכך שהטמינו ממונם, מעשה המבטא גם תקנה שישונו לקחתו. **אבן עזרא**

(לה) **ובא אשר-לו הפית והגיד לפהו לאמר כנגע נראה לי בבית:**
לה וייתי דדילה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא:

רש"י • **כנגע נראה לי בבית** • (נגעים פ"ב, ת"ס) אפלו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור לומר: **נגע נראה לי, אלא:** "כנגע נראה לי".

(לו) **וצוה הפהו ופנו את-הפית במרם יבא הפהו לראות את-הנגע ולא יטמא פל-אשר בבית ואחר כן יבא הפהו לראות את-הבית:**
לו ויפקד כהנא ויפנוני ית ביתא עד לא יעול כהנא למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ויבטר כן יעול כהנא למחזי ית ביתא:

רש"י • **יבא הפהו וגו'** • שכל זמן שאין כהן נזקק לו, אין שם תורת טמאה. ולא יטמא פל-אשר בבית • (ת"ס) שאם לא יפנהו ויבא הפהו ויראה הנגע, נזקק להסגר וכל מה שפתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה? אם על

אבן עזרא על התורה

לד וטעם כי תבאו אל ארץ כנען. כי הארץ. כי המקדש בתוכם, והכבוד בתוך המקדש: ונתתי. הדבר תלוי בנתינת ה' : זה נהג בארץ לבדה, בעבור גודל מעלת

ובא אשר לו הפית. מנה שביא אל הפהו:

מד שיעור יומי ליום שישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע
כלי שטף – יטבילים ויטהרו, ואם על אכלין ומשקין – יאכלם בימי טמאתו. הא לא חסה תורה אלא על כלי
חרס, שאין להם טהרה במקנה. אבן עזרא

(לו) וראה את הנגע והנה הנגע בקורת הבית שקערורות
ירקרקת או אדמדמת ומראהו שפל מן הקיר:
כ"ט"י ◀ שקערורות • (ת"י) שוקעות במראיהן. אבן עזרא

(לח) ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את
הבית שבעת ימים:

(לט) ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע
בקורת הבית:

(מ) וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע
והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:

כ"ט"י ◀ וחלצו את האבנים • פתרגומו: 'וישליפון', יטלוים משם, כמו: (דברים כח) "וחלצה נעלו", לשון הסרה. אל מקום
טמא • (ת"י) מקום שאין טהרות משתמשות שם. למדך הכתוב, שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעוין לקוטר שיחות חלק לג, עמוד 10 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'
ב' גדרים בשכנות לרשע

וצוה הכהן וחלצו את האבנים (יז, מ)

וחלצו – מלמד ששיניהם חולצים, מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו (תורת הכנים על הפסוק)
במפרשים מצינו כמה פירושים בדין "שיניהם חולצים":
רש"י כותב (סוף מסכת סוכה דבור-המתחיל אוי לרשע. ועוד) "בתורת כהנים תנא, וחלצו את האבנים, נגע באבן שבמקצוע, שניהן
חולצין". והינו, דפירוש דין זה לשיטתו הוא, שאם נראה נגע באבן שבמקצוע, שהוא אבן הנראה בב' בתים, חייבים לחלוץ את
האבן כולה, אף את חלק האבן שבבית שלא נראה בו הנגע.
אף יש מפרשים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק יג משנה ב) שגם אם נראה נגע בפתל שבינו ב' בתים, חייב גם השכן
לחלוץ את האבנים שבכותל ביתו שפנגד הנגע, אף שבביתו לא נראה הנגע, וגם לא נגע הנגע באבניו.
ויש לפרש דדבר זה תלוי בפירוש הכלל ד"אוי לרשע אוי לשכנו", דיש לומר בב' אופנים:
א. רשע הגר בסמיכות למישהו, פועל שינוי לרעה במעשי השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי הרשע יפעול עליו לרעה. ב. השכינות
לרשע הרי היא סימן שגם השכן דומה לו, דזה שגרים זה ליד זה הוא מפני שדומים הם אחד לשני. וזהו "אוי לשכנו", כי
השכינות לרשע מראה שגם השכן באמת דומה הוא להרשע.
והוא הדבר באבן המנוגע. לדעת רש"י הרשע פועל רק על מעשי השכן. ואם פן רק אבן שנדבק בו הנגע חייבים לחלצו, דאז
אמרנו דחלק המנוגע שבאבן פועל גם על חלק השני שיהיה מנוגע.
מה שאין כן אם מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם לא נראים האנשים כדומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה שבאמת
דומים הם, הנה בענינו, גם אם לא נראה הנגע כלל באבנים אלו, יש להוכיח מכך שסמוכים הם לאבן המנוגע, שגם אבנים אלו
שיכות לנגע. ולכן חייבים לחלצם. אבן עזרא

(מא) ואת הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר
הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:

מא ונת ביתא וקלפון מגיו סחור סחור
וירמוזן נת עפרא די קליפו למפרא לקרמא
לאמר מסאב:

אבן עזרא על התורה

לו ופנו את הבית. בעל הבית וכל אנשי
ביתו. וטעם לשון רבים, לפנותו מהרה: בטרים
יבא הכהן. כי עוד יסגיר הבית בעבור הספק.
וטרם הואו ספקו:
לו ושוקערורות. אין אחות למלה הזאת. ולא
נרע אם היא מרבעת כפולה האות האחרון
או מחמשת אותיות. ופרושיה לפי טעם
המקום. יש אומרים, כדמות סימנין או חוטיין.
ויש אומרים שהיא מלה מרפכת מטעם ותשקע
האש, ורורות מגזרת רר בשורו. וזה רחוק:
ומראהו. ומראהו כל אחד מהם שפל:
מ וחלצו את האבנים. יסירו. וכן חלצני ה'

שיעור יומי ליום שישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע
כ"ט • לקצע • (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית • (ת"ח) מבפנים. סביב • סביבות הנגע. בתורת כהנים
נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו • לשון קצה, אשר קצעו בקצוע הנגע סביב. אבן עזרא

(מב) ולקחו אבנים אחרות והביאו אל-תחת האבנים
ועפר אחר יקה וטח את-הבית: אבן עזרא

(מג) ואם-ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ את-האבנים
ואחרי הקצות את-הבית ואחרי הפוח:

כ"ט • הקצות • לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלץ את-האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלץ, והוא משקל
לשון כבד, כמו 'פפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע וגו' • (ת"ח) יכול חזר בו ביום, יהא טמא? תלמוד לומר: "ושב
הכהן", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע. אבן עזרא

(מד) ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת
ממארת הוא בבית טמא הוא:

כ"ט • ובא הכהן וראה והנה פשה • (ת"ח) יכול לא יהא החוזר טמא, אלא אם-כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת"
בכתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בכגדים: מה להלן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה, אף כאן טמא את
החוזר אף-על-פי שאינו פושה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא
"ונתן את-הבית" הנה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב הנגע... וראה והנה פשה"! הלא לא בא ללמד אלא על נגע
העומד בעינו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד
בעינו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו?
יכול לתענו כמון שסמך לו: "ונתן את-הבית"? תלמוד לומר: "ושב הכהן", "ובא הכהן", נלמד ביאה משיבה;
מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע. ואם חזר, נותן. לא
חזר, טהור (ת"ח). ומנין שאם עמד בזה ובה, חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע? תלמוד לומר: "ובא" ("ובא") "ואם בא
בא", במה הכתוב מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו
אמור: "ובא" ("ובא"), "ואם בא בא", אלא את שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה לא-פשה",
זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטח הכהן את-הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא
הנגע", לא טהרתי אלא את הרפואי. מה יעשה לו? 'ביאה' אמורה למעלה ו'ביאה' אמורה למטה: מה בעליונה
חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כף וכו' כדאיתא בתורת כהנים.
גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצו וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות
כך הוא: "ואם-ישוב", "ונתן", "והבא אל-הבית", "והאכל בבית", "ובא הכהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב
בעומד בראשון, שנתן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ
וקוצה וטח ונתן לו שבוע. חזר – נותן, לא חזר – טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות.

(מה) ונתן את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת כל-עפר
הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

מאדם רע: אל מקום טמא. שלא יקחם משם
אדם, שיהיו נפרים שהם טמאים:
מא ואת הבית יקציע. מגזרת מקצעות. וכן
מר ואהללות קציעות. וטעמו פצולות. ויש
אומרים שפצלו המקצוע. ואין זה נכון, כי
כבר פשה נגע בבית. רק יקציע כל הבית:
וטעם מבית. מבפנים: הקצו. מגזרת קצה,
כי קצתו שהוא למעלה, הסירו לבדו:
מב וטח. הפך יקציע. והוא מגזרת טחים
אותו טפל:
מג אחר חלץ. אחר שחלץ, ואחרי הקצות
את הבית בתחלה. ומלת ולקחו והביאו.

רבים במהרה: ועפר אחר יקה. בעל הבית
שירצה לדור בו. ואם הנגע ישוב ובא הכהן:
מה ונתן את הבית. בצווי. וכן והוציא.
ותקרו, שסגור יקצה שבועת ימים, רק הכתוב
אמו דרך קצרה. והעד, והבא אל הבית כל
ימי הסגור אותו, בראשונה ובשניה:

(מז) **והבא אל־הבית בְּלִימֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:** **מוֹדִיעֵיכֶם לְבֵיתָא כָּל יוֹמֵי דִּסְגָר יְתָה יְהִי מְסַבֵּב עַד רִמְשָׁא:**

כס"ו «בְּלִימֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ» (ת"ס) וְלֹא יָמִים שְׁקֵלְךָ אֶת נִגְעוֹ. כָּכֹל שְׁאֲנִי מוֹצִיא הַמִּחְלָט שְׁקֵלְךָ אֶת נִגְעוֹ? תִּלְמוּד לומר: «בְּלִימֵי». וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב» (ת"ס) מִלְּמַד, שְׁאִין מְטָמֵא בְּגָדִים. כָּכֹל אֶפְלוּ שָׁהָה בְּכַדֵּי אֲכִילַת פֶּרֶס? (עירובין 25) תִּלְמוּד לומר: «וְהֵאֱכַל בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת־בְּגָדָיו». אִין לִי אֶלָּא אוֹכֵל, שׁוֹכֵב מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר «וְהֵשָׁכַב». אִין לִי אֶלָּא אוֹכֵל וְשׁוֹכֵב, לֹא אוֹכֵל וְלֹא שׁוֹכֵב מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: «יִכְבֵּס», «יִכְבֵּס», רַבָּה. אִם־כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר: «אֲכַל וְשָׁכַב»? לְתַן שְׁעוֹר לְשׁוֹכֵב כְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס (ברכות מא) • אבן עזרא

(מז) **וְהֵשָׁכַב בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֱכַל בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת־בְּגָדָיו:** אבן עזרא

(מח) **וְאִם־בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פָּשָׁה הַנֶּגַע בְּבֵית אַחֲרֵי הַטֵּחַ אֶת־הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:**

כס"ו «וְאִם־בָּא יָבֵא» לְסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנֵי. וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פָּשָׁה • מִקְרָא זֶה בָּא לְלַמֵּד בְּעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּרֵאשׁוֹן וּבְשֵׁנִי, מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יִכּוֹל יִטְהַרְנוּ, כְּמִשְׁמַעוֹ שֶׁל מִקְרָא: «וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבַּיִת»: תִּלְמוּד לומר: «כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע», לֹא טָהַרְתִּי אֶלָּא אֶת הַרְפְּאוֹי, וְאִין רְפְאוֹי אֶלָּא הַבַּיִת שֶׁהִקְצָה וְהוֹטֵחַ וְלֹא חִזֵּר הַנֶּגַע. אֲבָל זֶה, טְעוֹן חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה וְשְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי. וְכֵן מִקְרָא נִדְרָשׁ: «וְאִם־בָּא יָבֵא», בְּשֵׁנִי, «וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פָּשָׁה», יִטְהַרְנוּ, וְאִין טִיחָה בְּלֹא חֲלוּץ וְקִצּוֹי; «וְאַחֲרֵי הַטֵּחַ אֶת־הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת», אִם לֹא חִזֵּר לְסוֹף הַשְּׁבוּעַ, «כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע», וְאִם חִזֵּר, כְּכַר פֶּרֶשׁ עַל הַחִזוֹר שֶׁטְעוֹן נִתְיָצָה.

(מט) **וְלָקַח לְחֵטָא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֲרֹז וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאַזֹּב:** אבן עזרא

(א) **וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפֹּר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים:**
(ב) **וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרֹז וְאֶת־הָאֲזֹב וְאֶת־הַתוֹלַעַת וְאֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבְמִים חַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבַּיִת שִׁבְעַ פַּעַמִּים:**

(ג) **וְחֵטָא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצִּפֹּר וּבְמִים חַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרֹז וּבְאֲזֹב וּבְשֵׁנִי הַתוֹלַעַת:**

(ד) **וְשָׁלַח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־מְחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְכִפֵּר עַל־הַבַּיִת וְטָהַר:**

(ה) **זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצִּרְעָת וּלְנֹתֶק:**

(ו) **וּלְצִרְעַת הַבַּגָּד וּלְבַיִת:**

מז וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב. אַחַר שְׁרִמְחֵן בְּשֵׁרוֹ מִזֹּו וְהֵשָׁכַב. חֲמוּר, עַל כֵּן יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב. וְלֹא הִזְכִּירוּ הַתּוֹרָה, מִט וְלָקַח. בְּתוֹרָה:

כִּי כָּל שׁוֹכֵב וְאוֹכֵל, הוּא בָּא בְּבֵית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

ולצרעת הנגד ולבית (יד, נה) כתב הספורנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם. ויש לבאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה' שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה בתכלית, והרע הוא רק בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס, שאין אנשים פאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מובן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שפן איש לא הגיע לדרגה זו.

נו) ולשאת ולפפחת ולבהרת: נו) ולעמקא ולעדניא ולבהרא :

נו) להורת ביום הטמא וביום הטהור זאת תורת הצרעת: פ

נו) לאלפא ביומא מטמא וביומא דקיא דא אורייתא דסגירותא :

הצרעת: פ

ע"י <להורת ביום הטמא וגו' > איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו. אבן עזרא

טו) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: טו) ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר :

ב) דברו אל-בני ישראל ואמרתם אליהם איש איש פי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא: ב) מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר גבר ארי יהי דאיב מבשרה דובה מסאב הוא :

ע"י <פי יהיה זב > יכול זב מפל מקום יהא טמא? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ, נדה מג). אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - נדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה, אף הזב ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה חמורה - זיבה. זובו טמא. (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ה). זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א ודהוי), ודומה ללכן ביצה המזורה. שכבת זרע, קשור כלכן ביצה שאינה מזורה.

א) וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את-זובו או-החתים בשרו מזובו טמאתו הוא: א) וזאת תהי סוכתה בדובה רר בשרה ית דובה או חתים בשרה מדובה סוכתה היא :

ע"י <רר > לשון ריר שזב את בשרו. את-זובו > כמו ריר שיוצא צלול. או-החתים > שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זובו; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' נדה מ"א) מנה הכתוב הראשון ראיות שמים וקראו "טמא", שנגמר: "זב מבשרו זובו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנגמר: "טמאתו בזובו, רר בשרו את-זובו או-החתים בשרו מזובו, טמאתו הוא", הא כיצד? שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרן (רש"י טו, א) יש לשאל, מנין לו שהבבדל הוא לגבי קרנו, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מובן אם כן, שטמאת שני הזבים שנה; ועל כרחף שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרן. אבן עזרא

ד) כל המשפך די ישפוכ עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דייטב עלוהי יהי מסאב: ד) כל המשפך די ישפוכ עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דייטב עלוהי יהי מסאב :

אשר-ישב עליו יטמא:

ע"י <כל-המשפך > הראוי למשפך. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אשר ישפכ", אשר שכב לא נאמר, אלא: "אשר ישפכ", המיחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אשר-ישב > 'ישב' לא נאמר, אלא: "אשר-ישב עליו" הזב, במיחד תמיד לכך.

אבן עזרא על התורה

נו) ביום הטמא. ביום שיהיה האדם או הנגד או הבית, טמא או טהור: ג) וזאת תהיה טמאתו. הטעם פי הזוב הוא על ב' דרכים: רר בשרו. מגזנת וינדר רירו על זקנו: או החתים. כמו נסגר, מגזנת פי חתום הוא. והטעם, שהחומר הזוב ונקרש, נגזרת עליו עם האשה. ונגזרת אחרת על המשפך ולמושבו. וכן הנוגע באחד מהם, משפט אחד לו:

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַע בְּמִשְׁכָּבוֹ וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

ה וְגֵבֶר דִּי יִקְרַב בְּמִשְׁכָּבָה יִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כז"י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַע בְּמִשְׁכָּבוֹ • לְמַד עַל הַמִּשְׁכָּב שְׁחֵמוֹר מִן הַמַּגָּע, שְׁזָה נַעֲשֶׂה אָב הַטְּמָאָה לְטָמֵא אָדָם, לְטָמֵא בְּגָדִים; וְהַמַּגָּע שְׂאִינוֹ מִשְׁכָּב, אִינוֹ אֶלָּא וְלֹד הַטְּמָאָה, וְאִינוֹ מִטְמֵא אֶלָּא אֶכְלִין וּמִשְׁקִין •

(ו) וְהִישֵׁב עַל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו הַזָּב וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: (חצי הספר)

ו וְיִדְיִיתֵב עַל מְנָא דִּייתֵב עֲלוֹהֵי דּוּבְנָא יִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כז"י וְהִישֵׁב עַל-הַפְּלִי • (ת"כ) אֶפְלוֹ לֹא נִגַע, אֶפְלוֹ עֲשָׂרָה פְּלִים זֶה עַל זֶה, כְּלָן מִטְמֵאִין מִשׁוּם מוֹשֵׁב וְכֵן בְּמִשְׁכָּב •

(ז) וְהִנְגַע בְּבִשָׂר הַזָּב וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: אבן עזרא

ז וְיִדְיִקְרַב בְּכֶסֶר דּוּבְנָא בְּדִקְיָא וְיִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ח) וְכִי-יִרְקַ הַזָּב בְּטָהוֹר וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

ח וְיִרְקֵי יִרְקַ דּוּבְנָא בְּדִקְיָא וְיִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כז"י וְכִי-יִרְקַ הַזָּב בְּטָהוֹר • (ת"כ. נדה נה) וְנִגַע בּוֹ אִו נִשְׂאוֹ, שְׁהִרְקַ מִטְמֵא בְּמִשְׂאָ. אבן עזרא

(ט) וְכִלְ-הַמְרַבֵּב אֲשֶׁר יִרְפֵּב עָלָיו הַזָּב וְטָמֵא: מְסָאָב:

ט וְכִלְ מְרַבְּבָא דִּי יִרְפֵּב עֲלוֹהֵי דּוּבְנָא יִהִי מְסָאָב:

כז"י וְכִלְ-הַמְרַבֵּב • אֶף-עַל-פִּי שְׂלָא יִשֵׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפוּס שֶׁל סְרָגָא, שְׁקוֹרִין אַרְצוֹן, טָמֵא מִשׁוּם מְרַבֵּב, וְהָאֶפֶף שְׁקוֹרִין אֲלִיוֹ"ש, טָמֵא טְמֵאת מוֹשֵׁב. אבן עזרא

(י) וְכִלְ-הַנִּגַּע כָּל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹ וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: מְסָאָב:

י וְכִלְ דִּיקְרַב כָּל דִּי יִהִי תַחְתּוֹהֵי יִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וְיִדְיִטוֹל יִתְהוֹן יִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כז"י וְכִלְ-הַנִּגַּע כָּל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹ • (ת"כ) שֶׁל זָב. כָּא וְלַמַּד עַל הַמְרַבֵּב שֶׁיִּהְיֶה הַנּוֹגַע בּוֹ טָמֵא, וְאִין טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים, וְהוּא חֵמֵר בְּמִשְׁכָּב מִבְּמִרְכָּב. וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם • כָּל הָאָמוֹר בַּעֲנֵן הַזָּב, זוֹבוֹ וְרָקוֹ וְשִׁכְבַת זִרְעוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו וְהַמִּשְׁכָּב וְהַמְרַבֵּב, מִשְׂאֵן מִטְמֵא אָדָם לְטָמֵא בְּגָדִים. אבן עזרא

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגַע-בּוֹ הַזָּב וַיִּדְּיוֹ לְאִשְׁטָף בַּמַּיִם וַיִּכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: יִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

יא וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּה דּוּבְנָא וַיִּדְּוֵהֵי לָא שְׁטָף בְּמֵיא וְיִצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחֵי בְּמֵיא יִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כז"י וַיִּדְּיוֹ לֹא שְׁטָף בַּמַּיִם • בְּעוֹד שְׂלָא טָבַל מִטְמֵאָתוֹ, וְאֶפְלוֹ פֶּסֶק מְזוּבֹו וְסִפְרָ שְׂבָעָה וּמְחִסֵּר טְבִילָה, מִטְמֵא כָּל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שְׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוֹפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַים, לְלַמְּדֵךְ, שְׂאִין בֵּית-הַסֵּטֶרִים טְעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֶלָּא אֵיבֵר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַים (ת"כ. נדה סו). אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

ז וְהַנּוֹגַע בְּבִשָׂר הַזָּב. בְּאִיזָה אִבֵּר שִׁיחֵיָה: הַמַּעֲמִיקִים: י כָּל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹ. תַּחַת הַמְרַבֵּב, יִטְמֵא טְמֵאָה קְלָה. וְטוֹמֵאת הַנּוֹשֵׂא אוֹתָם, יוֹתֵר חֲמוּרָה: יא וַיִּדְּיוֹ לֹא שְׁטָף בַּמַּיִם. הִיָּה נִרְאָה לְנוּ כִּי כָל מֵאֶכֶל וְהַדּוּמָה לוֹ שְׂיַגַע בּוֹ הַזָּב, וְהַנְּגִיעָה הִיא בְּגָדִים, וַיִּדְּיוֹ שְׁטוּפוֹת, אֵינְגוֹ ז וְהַנּוֹגַע בְּבִשָׂר הַזָּב. בְּאִיזָה אִבֵּר שִׁיחֵיָה: ח יִרְקַ. יְדוּעַ מִפְּעֻלֵי הַכֶּפֶל. וְהַעוֹד, דְּגִשׁוֹת קו"ף רָקִי. הִנֵּה גַם רָקוֹ יִזְיק, כִּי הַזָּב מִתְחַלֵּים הַנְּדָבְקִים. וְאִין מִנְהַג הָאָדָם שֶׁיִּרְקַ בְּפָנָי חֲבָרוֹ, רַק אֵינְגוֹ בְּכּוֹנְנָה. כִּי הַזָּב יִרְקַ רָקוֹ, וְנִפְלַע עַל הַטָּהוֹר: ט וְכָל הַמְרַבֵּב. שְׁהוּא מִקְבַּל טְמֵאָה כְּדָבְרֵי

שיעור יומי לשבת קודש ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת תזריע-מצורע מט

יב) וּכְלִי-חֶרֶשׁ אֲשֶׁר-יַגַּע-בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבַר וְכָל-כְּלִי-עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם:

כ"ג) וּכְלִי-חֶרֶשׁ אֲשֶׁר-יַגַּע-בּוֹ הַזָּב • יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו וְכוּ', כְּדֹאֵתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: 'עַד אֵיזְהוּ מִגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹלוּ? הֲיֵי אֹמֵר: זֶה הַסְטוּ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות חלק יז, עמוד 170 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'

כְּלִי חֶרֶס, עֵץ, וּמִתְכַת בַּעֲבוּדַת ה'

וּכְלִי-חֶרֶשׁ אֲשֶׁר-יַגַּע-בּוֹ הַזָּב יִשָּׁבַר וְכָל-כְּלִי-עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: (טו, יב)

יְכוּל אֶפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו כו', תּלְמוּד לומר אֲשֶׁר יַגַּע בּוֹ וְכוּ'. (תורת כהנים)

הַדִּין הוּא שְׂאִין כְּלִי חֶרֶשׁ נִטְמָא מֵאַחֲרָיו, מֵה־שְׂאִין-כֵּן כְּלִי עֵץ אוֹ כְּלִי מִתְכַת, שְׁנִטְמָאִים גַּם אִם נִגַע הִטְמָא "מֵאַחֲרָיו". וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַרְמִז, בַּעֲבוּדַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ:

כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁעָשׂוּי מֵעֵפֶר, רוֹמֵז עַל הָאָדָם שֶׁ"יִסּוּדוֹ מֵעֵפֶר". וְ"אַחֲרָיו" רוֹמֵז עַל גּוֹף הָאָדָם, שֶׁלְגַבֵּי נִשְׁמָתוֹ נִקְרָא "אַחֲרָיו".

וְהִנֵּה טִבַּע הַטְּבִיעַ הַקָּב"ה בְּעוֹלָמוֹ שְׂאִין הָאָדָם יְכוּל לַעֲסוֹק בְּכָל זְמָנוֹ בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים בְּלִבָּד כְּגוֹן תּוֹרָה וְעִבּוּדָה, אֲלָא מוֹכַרְח הוּא לְהִתְעַסֵּק גַּם בְּעִנְיָנֵי "אַחֲרָיו", כְּכֹאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וּפְרִנְסָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, בְּכַדֵּי שִׁתּוּכָה לְהַשְׁמִיר בְּגוֹף הָאָדָם.

אֲמָנָם, כְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בְּ"אַחֲרָיו" שֶׁהֵם עִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינוֹ יְכוּל לְהַשְׁאֵר בְּדַרְגָּא נְעִלִית שֶׁל קְדוּשָׁה וְטִהְרָה, עָלוּל הוּא לְחָשׁוּב שְׁעַל-יְדֵי-זֶה גַּם נִשְׁמָתוֹ "נִטְמָא" בְּטוֹמְאָת עוֹלָם הַזֶּה.

וְזֶהוּ "אֵין כְּלִי חֶרֶס נִטְמָא מֵאַחֲרָיו", שֶׁהַנְּשִׁמָּה הַטְּהוֹרָה נִשְׁאַרֵת בְּקְדוּשָׁתָהּ וְטִהְרָתָהּ, וְאֵינָה נִטְמָאֵת עַל-יְדֵי הַהִתְעַסְקוּת בְּדָבָרִים שֶׁהֵם לְצוּרָף הַגּוֹף.

אֲף כִּדֵּי שְׁלֵא לְהִטְמָא בְּטוֹמְאָת עוֹלָם הַזֶּה, עַל הָאָדָם לְהַשְׁאֵר בְּבַחֲנֵינָת "כְּלִי חֶרֶס", שֶׁיִּרְגִּישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּבִיטוּל וְנִפְשֵׁי כְּעֵפֶר לְכָל תַּהֲיָה, מֵה־שְׂאִין-כֵּן אִם הוּא בְּבַחֲנֵינָת "כְּלִי עֵץ", שֶׁעֵץ צוֹמַח וְגֹדֵל, וְרוֹמֵז עַל מִי שֶׁמְרַגֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּגֹדֵל, אוֹ שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵינָת "כְּלִי מִתְכַת", שֶׁמְקַשֶּׁה אֶת עֲצָמוֹ כְּבָרָזֵל, וְאֵינוֹ מוֹתְנֵהג בְּבִיטוּל וּבְעִנְיָה, הֲרִי אֵז נִטְמָא הוּא מֵאַחֲרָיו, וְעִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה יְכוּלִים לְטְמָא אֲף אֶת נִשְׁמָתוֹ חֶסֶד-וְשְׁלוֹם.

יג) וְכִי-יִטְהַר הַזָּב מִזּוּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַבֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטַהַר:

כ"ד) וְכִי-יִטְהַר • כְּשִׁיפְסַק. שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טְהוֹרִים מִטְמָאֵת זִיבָה, שְׁלֵא יִרְאֶה זוּב, וְכָלֵן רְצוּפִין (נדה סח) • אבן עזרא

יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח-לוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָנָי יוֹנָה וּבָא לְפָנָי יְהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנָּם אֶל-הַכֹּהֵן:

טו) וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכַפָּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנָי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: ם

◆ שבת קודש ג' אייר ◆

יז) וְאִישׁ כִּי-תָצָא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת-זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: אבן עזרא

טז) וְיִגְבֵר אֲרִי תִפּוֹק מִנָּה שִׁכְבַת זֶרַע וְרָעָא וְיִסְחֵי כַּמְיָא יָת כָּל בְּשָׂרָה וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

אבן עזרא על התורה

יג לְטַהֲרָתוֹ. מִיּוֹם טְהוֹרָתוֹ. וְהַקְּרָפֵן עוֹלָה וְחֲטָאֵת, בְּעִבּוּר כִּי הַזּוּב מוֹסֵר עַל עוֹן: טז כִּי תָצָא מִמֶּנּוּ. שְׁלֵא בְרַצוּנוֹ: שִׁכְבַת זֶרַע. כְּמוֹ שִׁכְבַת הַטֵּל, מִגְזַרְת מִי יִשְׁפִּיב. הִנֵּה יג לְטַהֲרָתוֹ. מִיּוֹם טְהוֹרָתוֹ. וְהַקְּרָפֵן עוֹלָה וְחֲטָאֵת, בְּעִבּוּר כִּי הַזּוּב מוֹסֵר עַל עוֹן: טז כִּי תָצָא מִמֶּנּוּ. שְׁלֵא בְרַצוּנוֹ: שִׁכְבַת זֶרַע. כְּמוֹ שִׁכְבַת הַטֵּל, מִגְזַרְת מִי יִשְׁפִּיב. הִנֵּה

אֵל הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁבַּע עָלָיו. וְהִנֵּה הַכְּלִי עַל הַמְשָׁכָב אוֹ כְּלִי עַל כְּלִי, עַל כֵּן הַטְּמָאָה קְלָה. וְלֹא הַזְכִּיר לְאִשָּׁה מְרַקֵּב כִּי (בַּהֲמִ) (ס"א) בַּהוֹרָה) דְּבַר הַכְּתוּב, וְהַמְשָׁפֵט אֶחָד:

יז וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מְשָׁךְ דֵּי יְהִי עֲלוּהִי
שְׂכֶבֶת זֶרַע וְיִצְטַבַּע בְּמִיָּא וְיְהִי מְסָאָב
עַד רַמְשָׂא:

(יז) וְכָל־בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׂכֶבֶת־זֶרַע וְכִבְּסִים
בְּפָיִם וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב:

יח וְאִתְתָּא דֵּי יִשְׁכּוּב גְּבֵר יְתֵה שְׂכֶבֶת זֶרַע
וְיִסְחֹוּן בְּמִיָּא וְיִסְאָבוּן עַד רַמְשָׂא:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׂכֶבֶת־זֶרַע וְרַחֲצוּ
בְּפָיִם וְטִמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

יט וְרַחֲצוּ בְּפָיִם • גִּזְרַת מִלְךָ הִיא שְׂתַטְמָא הָאִשָּׁה בְּכִיָּאָה, וְאִין הִטְעַם מִשׁוּם נוֹגַע בְּשְׂכֶבֶת זֶרַע, שְׁהָרִי מַגַּע בֵּית
הַסְתָּרִים הוּא.

יט וְאִתְתָּא אַרִי תְהִי דִּיבָא דָם זְהִי דוֹכָה
בְּבִשְׂרָה שְׂבַעָא יוֹמִין תְּהִי בְּרִיחוּקָה וְכָל
דִּיקָרְב בֵּה יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(יט) וְאִשָּׁה פִּי־תְהִיָּה זֹכָה דָם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָה שְׂבַעַת
יָמִים תְּהִיָּה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כז"י < פִּי־תְהִיָּה זֹכָה • (י"ט) > יְכוּל מֵאֲחַד מִכָּל אֲבָרֵיהָ? תְּלַמּוּד לֹאֲמַר (ויקרא כ): "וְיְהִיָּה גִלְתָּה אֶת־מְקוֹר דַּמִּיהָ", אִין דָּם
מְטַמָּא אֲלֵא הַבָּא מִן הַמְקוֹר (נדה י"ז). דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָה • אִין זֹכָה קְרוּי זֹכַב לְטִמְא, אֲלֵא אִם־כֵּן הוּא אָדָם.
בְּנִדְתָּהּ • כְּמוֹ (איוב י"ח י"ח): "וּמִתְבַּל יְנִדְהוּ", שְׁהִיא מְנַדָּה מִמַּגַּע כָּל אָדָם. תְּהִיָּה בְּנִדְתָּהּ • אֲפִלוּ לֹא רָאִתָּה אֲלֵא רָאִיָּה
רִאשׁוֹנָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 27)

שְׂבַעַת יָמִים תְּהִיָּה בְּנִדְתָּהּ (טו, יט) דָּם נִדָּה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שְׁנִתְקַלְלָה חוּה אַחֲרֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינוּ שֶׁחֲטָא יִצַּר בָּהּ
מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטָּא בְּדָם נִדָּה, דָּם טִמְא. וְלִפִּי זֶה יִמְתַּק מִה שְׂאִיתָא בְּמִדְרַשׁ תַּהֲלִים (קמו, ד) שְׁלַעֲתִיד לְבוֹא יְתֵר אֲסוּר
נִדָּה - כִּי אִזּוּ יִקְיַם הַיְעוּד "וְאֵת רִיחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ" וְיִתְבַּרֵּר הָעוֹלָם מִן הַטְּמָאָה וְהַזְּהֻמָּא שֶׁל חֲטָא עֵץ הַדַּעַת. אֲבָן עוֹרָא

כז וְכָל דֵּי תִשְׁכּוּב עֲלוּהִי בְּרִיחוּקָה יְהִי
מְסָאָב וְכָל דֵּי תִיַּתֵּב עֲלוּהִי יְהִי מְסָאָב:

(כז) וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר־תִּיַּתֵּב
עָלָיו יִטְמָא:

כח וְכָל דִּיקָרְב בְּמִשְׁכָּבָה יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי
וְיִסְחֵי בְּמִיָּא וְיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(כח) וְכָל־הַנֹּגַע בְּמִשְׁכָּבָה יִכְבְּסִים בְּגָדָיו וְרַחֲץ בְּפָיִם וְטִמְא
עַד־הָעֶרֶב:

כט וְכָל דִּיקָרְב בְּכָל מְנָא דֵּי תִיַּתֵּב עֲלוּהִי
יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמִיָּא וְיְהִי מְסָאָב עַד
רַמְשָׂא:

(כט) וְכָל־הַנֹּגַע בְּכָל־פְּלִי אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו יִכְבְּסִים בְּגָדָיו
וְרַחֲץ בְּפָיִם וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב:

לג וְאִם עַל מִשְׁכָּבָה הוּא אוֹ עַל מְנָא דֵּי הִיא
יִתְבָּא עֲלוּהִי בְּמִקְרָבָה בֵּה יְהִי מְסָאָב עַד
רַמְשָׂא:

(לג) וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַפְּלִי אֲשֶׁר־הוּא
יִשְׁבַּת־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־כּוּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

לז"י < וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ל"ג) > הַשׁוֹכֵב, אוֹ הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָה אוֹ עַל מוֹשְׁבָה, אֲפִלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אַף הוּא
בְּדַת טְמָאָה הָאֲמוּרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שְׁטַעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים. עַל־הַפְּלִי • לְרִבּוֹת אֶת הַמְּרַכֵּב. בְּנִגְעוֹ כּוּ יִטְמָא •
אִינוּ מְדַבֵּר אֲלֵא עַל הַמְּרַכֵּב, שְׁנִתְרַבָּה מִ"עַל־הַפְּלִי". בְּנִגְעוֹ־כּוּ יִטְמָא • וְאִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים, שְׁהַמְּרַכֵּב אִין
מַגַּעוּ מְטַמָּא אָדָם לְטִמְא בְּגָדִים.

וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֶתְהוּ וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים וְכָל־הַמְשָׁכָב אִשְׁרֵי־שָׁכַב עָלָיו וְטָמְאָה : ם

כז"י וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ. נדה לב) יְכוּל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ, שָׁאם בָּא עָלֶיהָ בְּחֻמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֱלָא ג' יָמִים כְּמוֹתָהּ? תְּלַמּוּד לֹאמַר: "וְטָמְא שְׁבַעַת יָמִים". וְמָה תְּלַמּוּד לֹאמַר: "וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו"? מָה הִיא מְטַמְּאָה אָדָם וְכָלִי תְרַס, אַף הוּא מְטַמְּא אָדָם וְכָלִי תְרַס. אבן עזרא

וְאִשָּׁה כִּי־זוּב זֹבַב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוֵב עַתְּנָהּ בְּלֹא עֵדֶן רְחוּקָה אוֹ אֲרֵי תְדוּב עַל רְחוּקָה כֹּל יוֹמֵי דוּב סוֹבְתָהּ כִּיּוֹמֵי רְחוּקָה תִּהְיֶה מְסַבָּא הִיא :

כז"י יָמִים רַבִּים • שְׁלֹשָׁה יָמִים. בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ • אַחַר שִׁיבְּעָא שְׁבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ. אוֹ כִּי־תִזְוֵב • אֵת שְׁלֹשַׁת הַיָּמִים הַלְלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עב) מְפַלֵּג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֶה הִיא זָבָה, וּמְשַׁפְּטָה חֲרוּץ בְּפִרְשָׁה זֶה. וְלֹא פְדֵת הַנִּדָּה, שְׂזוּ טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעָה נְקִיִּים וְקָרְבָן, וְהַנִּדָּה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעָה נְקִיִּים, אֱלָא שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רוּאָה בֵּין שְׂאִינָה רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁה זֶה י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה, שֶׁכָּל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתִּרְאָה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלְלוּ, תִּהְיֶה זָבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' טו)

וְאִשָּׁה כִּי זֹבַב זֹבַב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים (טו, כה) אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה (רש"י) שְׁמַעְתִּי מֵאֲמוּר הַרְהוּ"ג וְהַרְהוּ"ח שְׁלִיט"א: תְּנִינָא - רִאשֵׁי תַבּוּת: תּוֹדָה נְזִיר יֵא. (הַפְּנֹנָה לְמֵאמְרֵי רז"ל (נדה עב, ב): "חֲצִי לֵג שָׁמֹן לְתוֹדָה, וְרִבִיעִית יַיִן לְנִזְיֹר, וְאַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נִדָּה לְנִדָּה - הַלְכָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי"). אבן עזרא

וְכָל־הַמְשָׁכָב אִשְׁרֵי־תִשְׁכַּב עָלָיו כִּי־יָמִי זֹבָה כְּמִשְׁכָּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל־הַבְּלִי אִשְׁרֵי תִשְׁכַּב עָלָיו טָמְאָה יִהְיֶה כְּטָמְאָת נִדְתָּהּ:

וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַפֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְאָה עַד־הָעֶרֶב:

וְאִם־טָהַרְהָ מְזוּבָה וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׂתֵי תַרְיָם אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה וְהִבְיָאָה אוֹתָם אֶל־הַפֶּהֶן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: אבן עזרא

וַעֲשֵׂה הַפֶּהֶן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּהֶן לְפָנֵי יְהוָה מְזוּב טָמְאָתָהּ:

אבן עזרא על התורה

כד וְאִם שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. בְּלֹא דוּדוֹן רַק שׁוֹכֵב עִמָּה בְּשׁוּגָג. וְהָיָה בָּאָה נִדְתָּהּ, וְהִיָּתָה עִמוֹ. וְזֶה טַעַם עָלָיו, כִּי כָרַת יֵשׁ עַל הַשׁוֹכֵב עִם נִדָּה בְּדוּדוֹן. כה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ. לְכָל אִשָּׁה עֲתִים יְדוּעוֹת. אוֹ יֵאָרֵעַ לָּהּ זֹבַב עַל נִדְתָּהּ: כט וְהִבְיָאָה אוֹתָם. מְלַרְע. וְהִיא מְלָה זָרָה: וְכָן הוּא מְשַׁפֵּט הַזָּבָה. וְאִם לֹא נִזְכָּר: וְכָל הַמְשָׁכָב אִשְׁרֵי שָׁכַב עָלָיו יִטְמָא. כִּי הוּא טָמְא טָמְאָת שְׁבַעָה. וְגַם יִטְמָא אַחֲרֵיכֶם וְאִם לֹא נִכְתָּב:

(לא) וְהִזְרַתֶּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם וְלֹא יִמְתּוּ בְּטֵמֵאֹתָם בְּטֵמֵאֵם אֶת־מִשְׁפַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

כ"ז"י < והזרתם • אין 'נזירה' אלא פרישה, וכן (ישעיה א) : "נזרו אחר", וכן (בראשית מח) : "נזיר אחריו". ולא ימתו בטמאתם • הרי הפרת של מטמא מקדש קרוי 'מיתה'. אבן עזרא

(לב) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת־זרע לטמאה־בה:

כ"ח"י < זאת תורת הזב • בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכבת־זרע • הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב. אבן עזרא

(לג) והדוה בנדתה והזב את־זוֹבו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישבב עם־טמאה:

כ"ט"י < והזב את־זוֹבו • בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות, שתורתן מפרשת למעלה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 26)

והדוה בנדתה (טו, לג) רז"ל אמרו, שדם נדה היא מן הקללות שנתקלה חוה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא יצר בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה יש לבאר טעם הדעות שאסור לאשה לעמוד בטמאתה אפלו אין בעלה בעיר (אף לפי מאי דקיימא לן שטבילה בזמנה לאו מצוה) - כי זה מורה על הטהרה מהרע וההקמא של חטא עץ הדעת.

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

מב) מבעל שלשה, שם מקום בדרום הארץ. לאיש האלהים, לנביא אלישע. לחם בפורים, לחם העשוי מקציר ראשון שנקצר אחר העמר. עשרים לחם שעורים, והיו במספר עשרים לחם מקמח שעורים. וכרמל בצקלוננו, ושבלים רפים ומלאים כפי שהם עדון בקלפותיהם. "בצקלוננו", בקלפתו ובכספיו. פרוש אחר, "בצקלוננו", מין שק שבו נשא את הדברים שנקצרו בפסוק. לעם, לתלמידים שהיו עם הנביא אלישע. מג) מה אתן זה, הלא מעט הוא. אכול והותר, במה שהובא יהיה די לאכל, ועוד יהיה מותר. א) איש גדול וגו', כלומר, חשוב לפניו. ונשוא פנים, והכל היו נושאים לו פנים לכבודו. כי בו נתן ה' תשועה לארם, כי על ידו באה תשועה

הפטרה לפרשת תזריע מצורע לשמו"ת מלכים ב ד

ד מב ואיש פא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בפורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלוננו ויאמר תן לעם ויאכלו: מג ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול והותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויתרו בדבר יהוה: ה) א ונעמן שר־צבא מלך־ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשא פנים כי־כו נתן־יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: ו בארם יצאו גדולים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל־גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו:

לארם. גבור חיל מצרע, ומפני צרעתו היה נמנע הרבה מללכת למלחמותיו, והנה מצר על פד. ג) אחלי אדוני לפני הנביא, אם בקשת אדוני תהיה לפני הנביא. יאסף אותו מצרעתו, רפואת המצרע נקראת אספה, לפי שבעודו בצרעתו הרי מושבו מחויץ לפתחה,

אבן עזרא על התורה

לא והזרתם. יש מפרשים בו והזרתם, בהסרון התי"א. וזה לא יתכן, כי התי"א איננו מאותיות המשדף, כי לא יהיה נח נעלם כי אם בסוף המלה. רק פרושו כמו ונזרו מקדשי בני ישראל, פעין והרחקתם. וממנו נזיר שהרחיק נפשו מתאנות העולם. ומשקלו והפלתם את הארץ, כי הנוי'ן מובלע בדגש: בטמאתם. בעבור טמאתם. ופרושו, בטמאם את משכני:

לב לטמאה בה. שמצוה היא שישב טמא. ועוד אפרש זה: וטעם לזכר. פרושו זאת תורת הזב: וטעם עם טמאה. זכה או נדה.

וכאשר יתרא יאסף ויבגס אל המנהגה.
 (ד) ויבא ויגד לאדוניו, נעמן ספר הדבר לפני
 המלך. (ה) לך בא, הנה (התפונן) וכוא אל
 הנביא. ספר, אגרת. זהב, מטבעות זהב.
 (להביא מנחה לנביא). (ו) ועתה, לא פרוש
 הכתוב מה שכתב בראש האגרת, כי מוכן
 שכתב כפי המנהג לפקדו בשלום, ובסוף דבריו
 כתב "ועתה כבוא הספר וגו'. ואספתו
 מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא
 לאספו מצרעתו. (ז) להמית ולהחיות, כי אין
 מי שיוכל לרפא המצרע, אלא מי שבגדו להמית
 ולהחיות. ואחאב בהיותו רשע, לא האמין
 בנביא, וחשב שמלך ארם מתפונן שהוא בעצמו
 ירפאהו. מתאנה הוא לי, פגנתו למצא עליה
 להתעלל ולהלחם בו. (ח) וידע כי יש נביא
 בישראל, לא למענד ארפא אותו, אלא למען
 קדשת ה' יא) אלי יצא וגו', חשבתי
 שלכבודי יצא אלי ונעמד לפני, כדרך הכבוד
 שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענין
 הרפואה, חשבתי שיקרא בשם ה' וינפח ידו אל
 מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי
 גם ויתרפא הצרעת. יב) הלא טוב וגו',
 כלומר, הנה שאמר הנביא שירחץ שבע פעמים
 בירדן, אם פו נראה שאמר דבריו על דרך
 רפואה טבעית, והלא בודאי אין בדבריו ממש,
 שהרי נהרות דמשק טובים יותר מכל מימי
 ישראל, ואף על פי שמתמיד אני להתרחץ בהם
 לא הועילו לי להפטר מצרעתי. יג) אבי, כמו
 "אדוני". דבר גדול, דבר מרח גדול. ואף כי
 אמר, וכלישון שאמר. יד) ויטהר, והתרפא.
 טו) ונעמד לפניו, כעבד לפני האדון. ברכה,
 מנחת שלום. כמו "קח נא את ברכתי" (בראשית
 ג'יא). יז) ולא, לשון בקשה, כמו "הלאוי".
 משא צמד פרדים אדמת, עפר מארץ ישראל
 בשעור משא של שני פרדים. בשביל למלא מהם
 מונח לזבח עליו לה'. ולא רצה לעשות בן מבלי
 שהנביא ימן לו רשות לזה. יח) בית רמון,
 בית עבודה וזה ששמה רמון. והשתחויתי
 בית רמון, ובעל־ביתי אשתחווה גם אני עמו.
 יט) כבדת ארץ, מדת קרקע, והוא שעור מיל.

עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם ליהוה: יח לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך כבוא אדני בית־רמון
 להשתחות שמה והוא | נשען על־ידי והשתחויתי בית רמון בהשתחויתי בית רמון | יסלח־[כתיב נא] יהוה

לעבדך בדבר הזה: יט ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו כבדת ארץ:

הפמרת לפרשת מצורע לקריאה בציבור ולשמו"ת גרפס בעמ' קפח

ד ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר
 מארץ ישראל: ה ויאמר מלך־ארם לך־בא ואשלחה ספר
 אל־מלך ישראל וילך ויקח בידו עשר כפר־כסף וששת אלפים
 זהב ועשר חלפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר
 ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את־נעמן עבדי
 ואספתו מצרעתו: ז ויהי כקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע
 בגדיו ויאמר האלהים אני להמית ולהחיות ביהוה שלח אלי
 לאסף איש מצרעתו כי אד־דעו־נא וראו פ־מתאנה הוא לי:
 ח ויהי כשמע | אלישע איש־האלהים פ־יקרע מלך־ישראל
 את־בגדיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא־נא
 אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו
 ונעמד פתח־הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך לאמר
 הלוך ורחצת שבע־פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר:
 יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי | יצא יצוא ועמד
 וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף ידו אל־המקום ואסף המצרע:
 יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל
 הלא־ארחץ בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו
 וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אלך הלא
 תעשה ואף פ־אמר אליך רחץ וטהר: יד וירד ויטבל בירדן שבע
 פעמים כדבר איש האלהים וישב בשורו כבשר נער קטן ויטהר:
 טו וישב אל־איש האלהים הוא וכל־מחנהו ויבא ונעמד לפניו
 ויאמר הנה־נא ידעתי כי אין אלהים בכל־הארץ כי אם־בישראל
 ועתה קח־נא ברכה מאת עבדך: טז ויאמר חי־יהוה אשר־
 עמדי לפניו אם־אקח ויפצר־בו לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן
 ולא יתן־נא לעבדך משא צמד־פרדים אדמה כי לוא־יעשה עוד

שיעורי תהלים לשבת פרשת תזריע-מצורע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ל' ניסן פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ</p>	<p>יום ראשון - כ"ז ניסן פרק כ מפרק קק עד סוף פרק קלד</p>
<p>יום חמישי - א' אייר פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט</p>	<p>יום שני - כ"ח ניסן פרק כ מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>
<p>יום שישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום שלישי - כ"ט ניסן פרק כ מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>
<p>שבת קודש - ג' אייר פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	

יום ראשון כ"ז ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' סא, ל"ח].

רק ממש רבנו, ולגבי כל אחד מישראל, האם "יראה" היא אכן
 דבר קטן וקל! אלא, היראה המוזכרת בפסוק זה, אליה קל לכל
 יהודי להגיע, היא היראה המביאה (כסיומו של הפסוק) ל"לכת
 בכל דרכיו", שהיא יראת המביאה לקיום מצותיו ותבונה
 ב"סוד מרע ועשה טוב",
 והיא יראת התאה –
 יראה תחתונה, הנזכרת
 לעיל, – ובכך מובן התירוץ
 בגמרא: "לגבי משה מילתא
 זוטרתא היא" – לגבי משה
 זה דבר קטן – כלומר:
 ולגבי משה, דהינו לגבי
 פחינת הדעת שבכל נפש
 מישראל האלהית, –
 שהיא בחינת משה שישנה
 "עמר", בכל אחד מישראל,
 מלתא זוטרתא היא, –
 מהווה יראה זו, דבר קטן
 וקל, כנזכר לעיל –
 שכשיעמיק את דעתו
 בענינים המעוררים את
 היראה – יגיע בודאי ליראה
 זו – [שהדעת הוא
 המקשר מצפוני בינת
 הלב אל פחינת גלוי במחשבה ממש, – שיראת ה' שבתעלומות
 לבו של כל אחד מישראל – כפי שלמדנו, שבכל אחד מישראל
 ישנו אוצר חתום ומוסתר של יראת ה' – תתגלה במחשבה ממש,
 שירגיש את היראה במחשבה, שאז היא פועלת בדיבור ובמעשה,
 כידוע ליודעי חן] – חכמה נסתרה, תורת הקבלה. בדברו על
 היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו הזקן, שהיא
 צריכה להיות "בעומד לפני המלך", שכן, הקב"ה הרי נמצא בכל
 מקום ומביט ומסתכל במעשיו וכו'. אך, נשאלת השאלה: כשאחד
 עומד לפני מלך, הרי לא זו בלבד שהמלך רואה אותו, אלא גם
 הוא מצדו רואה את המלך, וראיה זו מעוררת בו יראה ופחד
 מהמלך, ואילו בנמשל שונה הדבר, שהרי, אכן, המלך, הקב"ה,
 רואה אותו, אבל הוא, האדם, אינו רואה את המלך, הקב"ה! –
 יוסברו הדברים להלן, שקיים ענין נוסף שבכוחו לעורר בו את
 היראה, שכן, קיים גם כאן הענין של ראיית המלך כביכול, והוא:
 ראיית השמים והארץ וכל הברואים שהקב"ה מחיה אותם – יש בה
 משום ראיית החיות האלקית המחיה אותם, ובלשון ה"תניא":

1 והנה, כל אדם מישראל, יהיה מי שיהיה, – באיזה מצב
 2 ומריגה שיהיה, בשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום, איך
 3 שהקדושרבוך-הוא מלא ממש את – העולמות העליונים ואת
 4 העולמות התחתונים, ואת השמים ואת הארץ ממש, – לא
 5 רק את השמים והארץ
 6 הרוחניים, שהם הספירות
 7 שלמעלה, כי אם שמים
 8 וארץ גשמיים, "מלא כל
 9 הארץ כבודו" ממש,
 10 וצופה ומביט ובוהן
 11 בליותיו ולבו – רעיונותיו
 12 ורגשותיו הפנימיים, וכל
 13 מעשיו ודבריו, וכל
 14 צעדיו יספר – הקב"ה
 15 משגיח בפרטיות על כל
 16 אחד ממעשיו ודיבוריו של
 17 האדם, וסופר ומונה את
 18 צעדיו – הרי כשיתעמק
 19 האדם בכל האמור – או
 20 תקבע בלבו תיראה לכל
 21 היום כלו, – גם בשעות
 22 שהוא עסוק בהן בענינים
 23 אחרים ואין אז באפשרותו
 24 להתעמק בהאמור –
 25 בשיתחזר – מאוחר יותר במשך היום, ויתבונן בזה, אפילו
 26 בהתבוננות קלה, – ולא בהתבוננות עמוקה שנדרשים לכך זמן
 27 מיוחד ושימת לב, בכל עת²⁰ וככל שעה, יהיה "סוד מרע
 28 ועשה טוב" במחשבה דבור ומעשה, – הוא ימנע מלעבור על
 29 לא-תעשה ויקיים כל מצות-עשה, במחשבה, דיבור ומעשה, שלא
 30 למרות חס ושלום עיני כבודו – של הקב"ה, אשר "מלא כל
 31 הארץ", – הוא יפחד להמרות את הקב"ה הרואה הכל, ולכן יהיה
 32 "סוד מרע ועשה טוב" במחשבה, דיבור ומעשה. וכמאמר²¹ רבן
 33 יוחנן בן זכאי לתלמידיו כנזכר לעיל. – בפרק מא; "יהי רצון
 34 שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם" – להימנע מעשיית רע.
 35 וזהו שאמר הפתוב²²: – "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל
 36 מעמך – כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו", –
 37 שעל כך שואלת הגמרא: וכי יראה היא דבר קטן, שהפסוק אומר
 38 שהקב"ה דורש מבני ישראל רק ליראה אותו? והגמרא עונה: אכן,
 39 לגבי משה – זה דבר קטן וקל. וכזכור נשאלת בתחילת פרק זה
 40 השאלה: הרי נאמר בפסוק "שואל מעמך" מכל אחד מישראל, ולא

ליקוטי אמרים

20. לכאן אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן בו' או למטה שבכל עת וגו' יהי' סוד מרע וגו' אך מזה שבפרק י"ד מוזכר זה בנוגע להיות בינוני ומבאר שזה במעשה דבור ומח' לכאן' מסתבר שגם כאן הכוונה שמוסב למטה. 21. ברכות כח, ב. 22. דברים י, יב.

יום שני כ"ח ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' 122, כמו"ש כמו"א:

46 ושקיעתם בערב במערב - הרי זה להיפך מטבעם, אלא - דבר זה נובע
 47 ממה שהשכינה במערב. - שכן, בקביעותן של ארבע הרוחות,
 48 בשורשן בספירות העליונות, - מערב הוא ב"מלכות", שהיא "שכינה"
 49 - מקור חיותם של הנבראים - ומכיון שנפשו של כל אחד מהנבראים
 50 האמורים, בטלה למקורה -
 51 הרי זה מתבטא בגופו,
 52 בהילוכו לצד מערב, בו
 53 נמצאת השכינה. הרי, שגם
 54 ראייתה של העין האנושית,
 55 רואה את ביטולם של
 56 הנבראים לחיות האלקית.
 57 וְהִנֵּה, גַם מִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת
 58 הַמֶּלֶךְ מֵעוֹלָם, וְאִינוּ מִכִּירוּ
 59 כָּלֵל, אֵפֶה עַל פִּי כֵן
 60 כְּשֶׁנֶּכְנֵס לְחֶצֶר הַמֶּלֶךְ -
 61 וְשֵׁשׁ אֵינוּ הַמָּקוֹם בּוֹ עוֹמֵד
 62 הַמֶּלֶךְ בְּגִילּוֹי לְגַמְרִי, שֶׁם לֹא
 63 מָקוֹם כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ וְכוּ'
 64 (בנמשל - עולם הזה שצ"ל
 65 ראיות שיכריחו השתחואה
 66 וביטול למלך) - הערת כ"ק
 67 אדמו"ר שליט"א, וְרֹאָה
 68 עֲרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים
 69 מִשְׁתַּחֲוִים לְאִישׁ אֶחָד -
 70 "בחיצוניותו - הנכנס אין
 71 רואה חילוק" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א, תַּפֵּל עֲלוּי אֵימָה וְפָחַד
 72 - כך גם ראיית הנבראים הגדולים - צבא השמים - בעמדם בביטול
 73 לפני הקב"ה - יש בכוח ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו
 74 הרי בפרק זה, שכשם שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם
 75 בנמשל, שעל ידי הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים שנמצא
 76 בהם החיות האלקית המחיה אותם, ודבר זה מביא ליראה מהקב"ה.
 77 ברם, לכאורה אפשר לשאול: כשמתכלים על גופו של מלך בשר
 78 ודם, רואים בבירור שזוהו גופו של המלך, ועל ידי כך רואה עין-השכל
 79 את החיות של המלך, ואילו בנבראים שבעולם, מכוסה החיות
 80 האלקית בכל כך הרבה לבושים, שיתכן הדבר שמתכלים עליהם,
 81 ובשעת מעשה לא יודעים שהם הם הלבושים לחיות האלקית
 82 המלובשת בהם? ממשיך רבנו הזקן להסביר, שבכך על האדם
 83 להתרגל, שבשעה שהוא מסתכל על הנבראים שבעולם - יזכור מיד,
 84 שהם מהווים לבושים חיצוניים בלבד לחיות האלקית המחיה אותם,
 85 ועל ידי כך - לראות את החיות האלקית שבעולם. ובלשון ה"תניא":
 86 וְאֵפֶה שֶׁהוּא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּלִבוּשֵׁים רַבִּים - החיות האלקית
 87 המחיה את הנבראים, מלובשת בלבושים רבים המכסים עליה,
 88 וכשמתכלים על הנבראים, לא רואים שאלה הם לבושים של החיות
 89 האלקית - חֲרִי אֵין הַבְּדֵל וְהַפְּרֵשׁ כָּלֵל בְּיִרְאָת מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם, בֵּין
 90 שֶׁהוּא עֲרִים²⁴, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ לְבוּשׁ אֶחָד, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ

1 וְעוֹד זֹאת - דבר נוסף, יִזְכֹּר, כִּי כְמוֹ שֶׁכָּמֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם עֵקֶר
 2 הַיִּרְאָה - מפני המלך, הִיא - באה מַפְנִימֵיּוֹתוֹ וְחִיּוּתוֹ - של
 3 המלך, וְלֹא מְגוּפוֹ, שֶׁחֲרִי כְּשִׁישָׁן - המלך, אֵין שׁוֹם יִרְאָה מִמֶּנּוּ,
 4 - למרות שגופו הוא אותו גוף שיש למלך בשעה שהוא ער, אלא,
 5 מפני שהיראה היא
 6 מפנימיותו וחיותו של המלך,
 7 ובשעה שהוא ישן, פנימיותו
 8 וחיותו הן בהעלם - לכן, לא
 9 קיימת אז היראה מפניו. מכך
 10 מובן - שעיקר היראה
 11 מהמלך - כשהוא ער - בא
 12 מפנימיותו וחיותו. וְהִנֵּה
 13 פְּנִימֵיּוֹתוֹ וְחִיּוּתוֹ - של
 14 המלך, אֵין נִרְאָה לְעֵינֵי
 15 בָּשָׂר, רַק פְּעִינֵי הַשֶּׁבֶל -
 16 השכל יודע ומבין שבגוף זה
 17 ישנן פנימיותו וחיותו של
 18 המלך, עַל יְדֵי רֵאִית עֵינֵי
 19 בָּשָׂר כְּגוּפוֹ וּלְבוּשָׁיו, - של
 20 המלך, שִׁיִּדְעַ שְׁחִיּוּתוֹ
 21 מְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם, - בראותו
 22 בעיניו הגשמיות את גופו
 23 ולבושיו של המלך, רואות
 24 עיני שכלו את פנימיותו
 25 וחיותו של המלך - וזה
 26 מעורר את היראה מראיית המלך. וְאֵם כֵּן - הרי שגם בנמשל, לא
 27 רק שהמלך, הקב"ה, רואה אותו, וזה פועל בו את היראה מהקב"ה,
 28 אלא גם, כְּכֹה מִמַּשׁ יֵשׁ לוֹ לִירְאָה אֶת ה', עַל יְדֵי רֵאִית עֵינֵי בָּשָׂר
 29 בְּשֵׁמִים וְאַרְצָן וְכָל צְבָאָם, אֲשֶׁר אֹדֵר אֵינִסוּף בְּרוּדֵי-הוּא מְלַבֵּשׁ
 30 בָּהֶם לְחִיּוּתָם. - ועל ידי ראיית העולם וברואיו בעינים גשמיות, יש
 31 בידי עיני-השכל של יהודי לראות את החיות האלקית המחיה אותם
 32 - ודבר זה יעורר בו את רגש היראה, באותה מדה שפועלת עליו
 33 ראיית המלך. הגהה*: בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שעל ידי
 34 ראיית השמים והארץ וכו', רואים לא רק שישנה בהם חיות אלקית
 35 המחיה אותם, אלא אפשר גם לראות איך שהעולם ונבראיו בטלים
 36 לחיות האלקית, שבמהלך "צבא השמים" ממורח למערב, מתבטאת
 37 השתחואתם וביטולם להקב"ה, כי השכינה היא במערב. (וְגַם נִרְאָה
 38 בְּרֵאִית הָעֵינִי, שֶׁהֵם כְּמִלִּים לְאֹרֹז יִתְבָּרַךְ - כיצד ובמה זה נראה?
 39 בְּהִשְׁתַּחֲוּוֹתָם כָּל יוֹם כְּלָפֵי מַעְרָב בְּשִׁקְיֵעָתָם, - שהם שוקעים
 40 בצד מערב, כְּמֵאֲמַר רַז"ל²³ עַל פְּסוּק: "וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ
 41 מִשְׁתַּחֲוִים" - שֶׁהַשְּׂכִינָה כְּמַעְרָב, וְנִמְצָא - יוצא הרי, יתירה מזו,
 42 שלא רק בשעת שקיעתם הם בטלים, אלא, הַלּוֹכִים כָּל הַיּוֹם כְּלָפֵי
 43 מַעְרָב הוּא דְרָךְ הַשְׁתַּחֲוּוּאָה וּבִטּוֹל. - שכן, כפי שהדבר מובא הרי
 44 כפי קביעותם של השמש, הירח והכוכבים, כל אחד באופנו, היה צריך
 45 להיות הילוכם ממערב למזרח, והילוכם כל היום ממזרח למערב,

23. בבא בתרא כה, א. 24. "להעיר ממשנה ספ"ב דסנהדרין" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

של התבוננות שכלית וכו' (ראה נז, א: שגם במוחו ומחו' אינו מרגיש
 שום יראה ובושה) – ואילו יראה ד' צריכה הרי להיות תמיד, ולכן
 ממשיך רבנו הזקן ומסביר זגם להיות... "וְגַם לְהִיּוֹת לְזַכְרוֹן תָּמִיד
 – גם בלי התבוננות בתחילה, אלא מצד האמונה הטהורה, יש
 לזכור את לשון חז"ל
 "קבלת על מלכות
 שמים", שהוא פענין
 "שום תשים עליך מלך"²⁵,
 – כך צריך כל אדם
 מישראל לשים על עצמו
 את הקב"ה למלך, לקבל על
 עצמו עול מלכותו של
 הקב"ה, כמו שנתפאר
 במקום אחר וכו', – וזה
 מה שרבנו הזקן אומר
 בתחילת פרק מ"א, ש"אף
 שלא תפול עליו אימה ופחד
 בהתגלות לבו", כפי שאכן
 באה יראה זו בהתגלות מצד

ליקוטי אמרים

להיות קבוע בלבו ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה
 בעיניו השמים והארץ ומלואה הכל הם לבושים
 החיצונים של המלך הקב"ה וע"י זה יזכור תמיד על
 פנימיותם וחיותם וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה שהוא
 לשון רגילות שמרגיל האדם את עצמו כמו אומן
 המאמן ידיו וכו'. וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
 קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
 עליך מלך כמו"ש כמ"א וכו' כי הקב"ה מניח את
 העליונים והתחתונים ומייחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
 מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
 אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
 ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמו"ש כמ"א:

השכל וההתבוננות – "ישים" את הקב"ה למלך על עצמו, ויקבל
 על עצמו עול מלכות שמים; ובהתאם לנאמר שם, נמצא ענין זה
 באמת בכל אדם מישראל, מצד טבע הנשמה שלא להמרות את
 מלך מלכי המלכים, ומשום כך זה יכול להיות תמיד. פי הקדוש
 ברוך הוא מניח את – הנבראים של העולמות העליונים
 והתחתונים – כלומר: אין הם תכלית הכוונה של הבריאה, ומיוחד
 מלכותו עלינו – בני ישראל, וכו', ואנחנו מקבלים וכו', –
 על עצמנו עול מלכות שמים. וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת
 י"ח – "שמונה עשרה", אחר קבלת על מלכות שמים בדבור
 בקריאת שמע, – כשאומרים ה' אלקינו ה' אחד וכו', לחוד
 ולקבל – על עצמו שוב, בפועל ממש – עול מלכות שמים, על
 ידי פמעשה וכו', – זוהי המשמעות של ההשתחוואות – הביטול
 להקב"ה, המתבטא בתנועה מעשית של השתחוואה, כמו
 שנתפאר במקום אחר:

בלבושים רבים. אין זה משנה במדת היראה שמפניו, שכן, העיקר
 הוא הידיעה שהמלך נמצא כאן, ידיעה זו מעוררת את היראה. כך
 גם בענינו, כשיתרגל האדם בכך, שבהסתכלותו על נבראי העולם,
 יזכור שהם מהווים הלבושים לחיות האלקית – זה יעורר בו את
 היראה. אלא העקר הוא
 ההרגל, להרגיל העתו
 ומחשבתו תמיד, להיות
 קבוע בלבו ומחו תמיד, כך
 אשר כל מה שרואה
 בעיניו, השמים והארץ
 ומלואה, הכל הם לבושים
 החיצונים של המלך
 הקדוש ברוך הוא, ועל
 ידי זה יזכר תמיד על
 פנימיותם וחיותם. – של
 נבראים אלה, שהן אלקות –
 וזה יעורר בו יראה
 מהקב"ה. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א:

"ולכאורה קשה שבפרק ל"ג נתבאר שהתבוננות זו היא ענין
 האמונה וכן בפרק זה עצמו (ס, ב): ישראל מאמינים בו – ואיזה
 קישור להבנה ואמונה, וה"ה אדרבה שוללים זה את זה (כשמבין
 אין צורך באמונה בו) – ומתריך: "זה נכלל..." וזה נכלל גם בן
 בלשון "אמונה", שהוא – המלה אמונה, לשון רגילות",
 שמרגיל האדם את עצמו, כמו אומן המאמן ידיו וכו'. –
 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שיודע אותה בנפשו, יש לו כשרון זה,
 אלא שצריך לאמן ידיו, שיבוא בפועל במעשה (בציור, עשיית כלים
 וכו')". הרי, שגם בנמשל ישנם שני הענינים: המלך, הקב"ה, רואה
 אותו, וגם הוא רואה את המלך כביכול, שעל ידי הסתכלותו
 בנבראים, הוא רואה ויודע את החיות האלקית המחיה אותם.
 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנ"ל מועיל רק שתהי' היראה כמדת
 ההתבוננות שלו וכמדה שהשכל שלו "מושל" בו ומנהיגו. ועוד:
 ענין ההתבוננות בשכל – הרי לא תמיד יכול כל אחד להיות בדרגה

יום שלישי כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 122, פרק מג והנה... עד עמ' סב, אין חכמה.

מסביר רבנו הזקן – חכמינו ז"ל מדברים על שתי מדרגות של יראה: "אם אין
 יראה – אין חכמה" – הכוונה למדרגה התחתונה של יראה, "יראה תאהב",
 שבהעדר יראה זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" – קיומן של תורה ומצוות,
 המתואר במלה "חכמה" (כי, הרי "תכלית חכמה – תשובה ומעשים טובים").
 אם אין חכמה – אין יראה" – הכוונה למדרגה העליונה של יראה, "ראה
 עילאה", וביחס לדרגה זו של יראה, מן ההכרח שיהיה לפנייה, קיומן של תורה
 ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדרגה העליונה יותר של יראה –
 "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אהבה" ישנן שתי
 מדרגות כלליות.

פרק מג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד מישראל
 יכול להגיע אליה – הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות, ב"סור מרע ועשה
 טוב", והיא הנקראת "יראה תאהב" המדרגה התחתונה שביראה. בפרק מ"ג,
 אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו הזקן את שתי המדרגות שביראה:
 "יראה תאהב" – יראה תחתונה – ו"יראה עילאה" – יראה עליונה שבכך
 תוסבר גם הסתירה שבמשנה, שהנה אומרים רבותינו ז"ל "אם אין חכמה אין
 יראה" – שבתחילה מן ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות
 "יראה", ואילו מיד לאחר זה אומרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין
 חכמה" – שבתחילה באה ה"יראה" ורק לאחריה באה ה"חכמה"? אלא –

יראה וביטול היש – ולא ביטול במציאות, ומשום כך נקראת יראה
 זו בשם "יראה תתאה". ובלשון ה"תניא": **אף על פי כן נקראת**
יראה זו יראה חיצונית ונתתאה, – יראה תחתונה, **מאחר**
שנמשכת מהעולמות, – מההשגה וההבנה בגדלות ה' שמצד
 העולמות, שהחיות האלקית

מחיה אותם, **שהם** –
 העולמות הם, **לבושים של**
המלך הקדוש-קרוף-הוא,
אשר מסתתר ומתעלם
ומתלבש בהם לחיותם
ולקנימם להיות יש מאין
וכו'. – לפני שהם נוצרו, הם
 היו "איין", הם לא היו
 בנמצא, ואחרי שנבראו,
 נהיו בבחינת "יש", דבר
 שמרגישים במציאותו –
 ובאופן כזה מחיה חיות
 אלקית זו את הנבראים
 שהיא מתלבשת בהם,
 שיוכלו להרגיש את עצמם
 ל"יש", ו"יש" זה בטל לחיות

אלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה רק יראה בבחינת
 "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו ביראה
 עילאה, רק **שהיא** – "יראה תתאה" זו, היא **השער והפתח לקיום**
התורה והמצוות. – שכן, כאמור, מביאה היראה תתאה (תחתונה)
 לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם
 אין יראה – אין חכמה", שראשית דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק
 לאחר מכן יכולה להיות "חכמה" – קיום תורה ומצוות. **אף היראה**
עלאה – היראה העליונה, הנקראת **ירא בשת**, – יראה הבאה
 מהבושה שמתביישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובטל לגמרי מפני
 אדם גדול וצדיק בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו והתפשטותו של
 האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה היא מפני מלך, למשל,
 שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו והתפשטותו של המלך המתבטאות
 בשלטונו על אזרחיו (וככל שגדולה יותר התפשטות מלכותו, בהיותו
 מלך על מדינה גדולה יותר או על כמה מדינות – כך גדולה יותר
 היראה מפניו); על דרך זה היא גם היראה האמורה, הבאה
 מההתבוננות ב"לבושים" ובהתפשטות אלקות בעולמות, שלכן היא
 נקראת "יראה תתאה", מפני שאין היא מעוררת בושה והתבטלות
 מלאה, כפי שמעוררת ההכרה במעלתו של אדם גדול בדורו וצדיק,
 שאין זה מצד חיצוניותו והתפשטותו, כי אם מה"עצם" שלו,
 וההתבטלות כלפיו היא כוּ שְׁהוּא חֵשׁ אֶת עֲצֻמוֹ כִּאֲפֵס לְעוֹמְנוֹ,
 ומתבייש מגדולתו. כך גם נקראת יראה עילאה בשם, "ירא בשת" –
 יראה הבאה מבושה בפני גדולתו של הקב"ה, לא כפי שהיא מופיעה
 בגלוי בעולמות. **ויראה** – זו היא **פנימית, שהיא נמשכת מפנימית**
האלהות שבתוך העולמות – כשיש לאדם הכרה בפנימיות

1 **והנה על יראה תתאה זו**, – שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
 2 מישראל יכול להגיע אליה, **שהיא** – נדרשת, **לקיום מצותיו**
 3 **ותפוך בבחינת "סור מרע** – להימנע מלעבור על לא-תעשה,
 4 **ועשה טוב**, – ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה זו אמרו:

5 – חכמינו ז"ל: **"אם אין**
 6 **יראה אין חכמה"**. – אין
 7 קיומן של תורה ומצוות,
 8 (המתואר במלה "חכמה");
 9 שכן, כדי לקיים תורה
 10 ומצוות, מן ההכרח שתהיה
 11 יראה זו, **ויש פה** – במדרגה
 12 זו של ה"יראה", **בחינת**
 13 **קטנות ובחינת גדלות**. –
 14 גם ב"יראה תתאה" – יש
 15 שתי בחינות: יראה שהיא
 16 בבחינת "קטנות", כי אין
 17 היא נוצרת על ידי הבנה
 18 והתבוננות בגדלות ה', כי
 19 אם רק על ידי שהוא מעורר
 20 בקרבו את היראה שבטבע
 21 כל אחד מישראל על ידי

22 התעמקותו בענינים המעוררים את היראה; ויראה שהיא בבחינת
 23 "גדלות", כי יראה זו, באה מההתבוננות בגדלות ה', שיכולים להבין
 24 מהעולמות. **דהינה**, – מתי מתוארת היראה בתור בחינת "גדלות"?
 25 – **כשנמשכת בחינת יראה זו** – כשהיראה התחתונה נמשכת
 26 ונוצרת באדם, **מההתבוננות בגדלת ה'**, – הנראית מהחיות את
 27 העולמות והנבראים, **דאיהו ממלא כל עלמין**, – הקב"ה ממלא
 28 את כל העולמות, הוא מחיה אותם באופן שהחיות האלקית
 29 מתלבשת בהם, וחיות זו מותאמת לפי כל עולם וכל נברא שהיא
 30 מחיה, כך שבמדרגה עליונה יותר של עולם או נברא, מלובשת
 31 מדרגה עליונה יותר של חיות, **"מהארץ לרקיע מהלך ת"ק** –
 32 חמש מאות, **שנה וכו', ובין רקיע לרקיע כו'**, – שוב מהלך של
 33 חמש מאות שנה, **רגלי החיות כנגד כלן וכו'**,² – הרגלים,
 34 המדריגה התחתונה ביותר ב"חיות הקודש", הן למעלה מכל
 35 המדריגות שלמטה מהן, **וכן השתלשלות כל העולמות למעלה**
 36 **מעלה עד רום המעלות** – בכל האמור, מתבונן האדם, ויש לו
 37 השגה והבנה בחיות האלקית המחיה את כל העולמות והמדריגות
 38 האמורות, ומהבנתו זו בגדלות ה' באה היראה שלו, הנקראת בחינת
 39 "גדלות". ברם, אם כך, מדוע, איפוא, נקראת יראה זו בשם "יראה
 40 תתאה", הרי היא באה מתוך השגתו בגדלות ה'? – אלא, מסביר
 41 רבנו הזקן, היא נקראת "יראה תתאה" מחמת שהיא באה מהבנת
 42 החיות האלקית המלובשת בעולמות, בחינת "ממלא כל עלמין".
 43 חיות אלקית זו מוסתרת בעולמות, באופן כזה, שהעולמות יוכלו
 44 להרגיש את עצמם כ"יש", כדבר ממשי, אלא שהוא בטל לחיות
 45 האלקית המחיה אותו. ולכן מעוררת התבוננות זו באדם רק בחינת

45 הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור אחד מקום כלל,
46 ובדאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי כוח המחשבה,
47 שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא מהרהר קודם
48 במחשבה); ועל אחת כמה וכמה שאין הדיבור תופס מקום כלל
49 לגבי כוח השכל או המדות

50 שהם מקור המחשבה
51 (שאדם מהרהר בענין
52 שעוררו המדות, או במה
53 שהשכל מבין); וודאי, ודאי
54 הדבר שאין לדיבור ערך
55 ומקום כלל לגבי עצם הנפש
56 (שכוח השכל או המדות
57 הוא רק כוח שלה). ההבדל
58 מתבטא בכך, שהדיבור
59 שהוציא אדם מפיו, הרי
60 הבל הדיבור, נבדל ממקורו,
61 ונראה כדבר בפני עצמו,
62 ואילו למעלה, הרי דיבורו
63 של הקב"ה, הבורא את
64 הנבראים, אינו נבדל חס
65 ושלוש מהקב"ה עצמו,
66 שנמצא בכל מקום, ובאותו
67 דיבור נמצא גם מקורו של

הדיבור, כך מובן עוד יותר, שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא
בתכלית הביטול והיחוד להקב"ה, וממילא - הבריאה כולה בטלה
במציאות ממש להקב"ה. וזהו שאמר הכתוב: "הן יראת ה'
היא חכמה". - שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות
- אותו ענין של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אך
אי אפשר להשיג ליראה וחכמה זו, אלא בקיום התורה
והמצוות, על ידי יראה תתאה החיצונית, וזהו שכתוב: "אם
אין יראה אין חכמה". - שבתחילה מן ההכרח שתהיה "יראה
תתאה", וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן
אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" - ל"יראה עילאה" וביטול
במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן שתי
מדרגות כלליות: המדרגה העליונה באהבה, היא זו שבאה אליו
כמתנה מלמעלה - בשעה שאדם הוא בשלימות במדת היראה,
ניתנת לו מלמעלה המדרגה העליונה של אהבה בדרך מתנה.
ואילו האדם עצמו, על ידי השגתו והתבוננותו, לא היה מגיע אף
פעם למדרגה זו שבאהבה; המדרגה השניה באהבה היא, זו
שאדם מגיע אליה על ידי התבוננותו בגדלות ה'. המדרגה
הראשונה נקראת "אהבה רבה", והמדרגה השניה - "אהבת
עולם", כי היא באה על ידי התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין
מעניני העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובלשון
ה"תניא":

1 ועצמות האלקות, שלמעלה מהתפשטות בעולמות, שלגבי החיות
2 האלקית שלמעלה מהעולמות - בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול
3 המציאות" (ולא רק "ביטול היש") - מעוררת בו הכרה זו - ביטול
4 במציאות, שהוא "יראה עילאה", עליה - על מדרגה זו של יראה,

5 אמרו: - חכמינו ז"ל: "אם
6 אין חכמה אין יראה", -
7 בתחילה מן ההכרח שתהיה
8 "חכמה" ורק לאחר מכן
9 יכולה להיות "יראה".
10 דחכמה היא כ"ח מ"ה -
11 ענינו של ביטול המתבטא
12 במלה "מה", כמו שכתוב:
13 "ונחנו מה", שזהו "ביטול
14 במציאות", ו"החכמה מאין
15 תמצא", - ולכן חכמה
16 היא אין וביטול, ו"איהו
17 חכם הרוצה את הנולד",
18 פרוש שרוצה כל דבר
19 איך נולד ונתתה מאין
20 ליש, בדבר ה' ורוח פיו
21 ותפרד, כמו שכתוב:
22 "וידרנה פיו כל צבאם".
23 ואי לואת, - שרק ב"דבר

24 ה'" נבראו כל הנבראים מ"אין", הרי השמים והארץ וכל צבאם
25 - כלומר, כל הנבראים, בטלים במציאות ממש - לא ביטול היש,
26 שישנו דבר אלא שהוא בטל, כי אם ביטול במציאות ממש, בדבר
27 ה' ורוח פיו, וכלא ממש חשיבי - ונחשבים הם ככלום ממש,
28 ואין ואפס ממש, כביטול אור וזיו השמש - כשהם נמצאים
29 בגוף השמש עצמה, - בשעה שאור השמש נמצא מחוץ לגוף
30 השמש, הוא בגדר מציאות של אור וזיו; ואילו כשאור השמש
31 נמצא בגוף השמש, הוא בטל לגמרי במקורו (גוף השמש) וחודל
32 לגמרי מלהתקיים במציאות ממשית של אור - שכן קיים ונראה אז
33 רק המקור, השמש עצמה - כך גם בטלים כל הנבראים במציאות
34 במקורם, שהוא "דבר הוי" המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות
35 זו מעוררת באדם, שגם התבטלותו להקב"ה, תהיה בבחינת "ביטול
36 במציאות". ואל יוציא אדם עצמו מהכלל, - של כל הנבראים,
37 שהוא מבין שהם בטלים במציאות להקב"ה, כלומר - שגם גופו
38 ונפשו ורוחו ונשמתו בטלים במציאות בדבר ה', - המהווה
39 את הגוף והנפש, והרוח והנשמה שלו, ודבורו ותפירו מיוחד
40 במחשבתו בו, - ומחשבתו היא הרי דבר אחד אתו יתברך, הרי
41 שהביטול הוא לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא ביטול
42 במציאות להקב"ה עצמו. וכנזכר לעיל (פרק כ וכו') פאריכות
43 בדרך משל מנפש האדם, שדבור אחד מדבורו ומחשבתו
44 כלא ממש בו. - לעומת כוח הדיבור שבאדם, שמכווח מסוגל

יום רביעי ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

43 בהתאם להרכבו של כל נברא, וסובב כל עלמין, - ומחיה את כל
44 העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה מצומצמת לפי ערך
45 כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלא קמיה כלא ממש חשיב, -
46 הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכלום ממש, וכביטול דבור אחר

47 בנפש המשפלת פִּעֻדוּ

48 בַּמְשַׁבֵּתָהּ - בשעה

49 שהדיבור נמצא עדיין

50 במחשבת הנפש, או

51 בַּחֲמַדַּת הַלֵּב בַּנְּזָר

52 לְעִיל¹³, אֲשֶׁר עַל יְדֵי

53 הַתְּבוּנָה זֶה מְמַלֵּא

54 הַתְּפִשֵּׁט מֵדַת הָאֱהָבָה

55 שֶׁבְּנֶפֶשׁ מְלֻבֶּשֶׁתָּהּ, - בהם

56 היא מלובשת, כלומר:

57 שיותר לא תהיה לו אהבה

58 לדברים שאותם אהב

59 (שבאבתו לאותם דברים,

60 היתה מדת האהבה שבנפשו

61 מלובשת בהם). וכל אהבתו

62 תהיה להקב"ה בלבד, דְּתִינּוּ

63 שְׁלֵא תִתְלַבֵּשׁ - מדת

64 האהבה, בְּשׁוֹם דְּבַר הַנְּאִיָּה

65 וְתַעֲנוּג גְּשָׁמִי אוֹ רוּחִי

66 לְאֱהָבָה אוֹתוֹ, - את

67 ה"דבר גשמי או רוחני, וְלֵא

68 לְחַפֵּץ כָּלֵל - "חפץ" משמעו

69 רצון פנימי, שׁוֹם דְּבַר

70 פְּעוּלָם, בְּלִתִּי לְה' לְבָדוּ, -

71 כל אהבתו ורצונו הפנימי יהיו להקב"ה בלבד, שהוא מְקוֹר הַחַיִּים

72 שֶׁל כָּל הַתְּעוּנָגִים, שְׁכָלָם - כל התענוגים, כְּמִלִּים פְּמַצִּיאוֹת

73 וְכֵלָא מְמַשׁ קַמִּיהָ חֲשִׁיבִי, - לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו",

74 כל התענוגים בטלים במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, וְאִין

75 עֲרֵךְ וְדַמְיוֹן כָּלֵל בֵּינֵיהֶם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה,

76 "מקור החיים" של כל התענוגים, חָס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁאִין עֲרֵךְ לְאִין

77 וְאַפְסֵי הַמְּחַלֵּט לְגַבֵּי חַיִּים נְצַחִים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין

78 כל תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים

79 שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את הרצון, שלא

80 לרצות בכל התענוגים, כי אם לרצות במקור כל התענוגים, שהוא:

81 אלקות, וְכְמוֹ שְׁכָתוּב¹⁴: "מִי לִי בְּשָׁמַיִם, וְעַמְּךָ לֹא חִפְצָתִי

82 כְּאֲרִין, - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל דבר שהוא טפל ובטל

83 לך - אין חפצי בו, כֵּלָה שְׁאֲרֵי וְלִבְבִי, צוֹר לְבָבִי וְגוֹ", וְכְמוֹ

84 שְׁיִתְבָּאֵר לְקַמְנָ¹⁵. - פרטי אופני האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי

1 וְהֵנָּה, בְּאֱהָבָה יֵשׁ נָם בֵּין שְׁתֵּי מְדֻרְגוֹת: - כלליות: "אֱהָבָה רַבָּה"

2 וְ"אֱהָבַת עוֹלָם". "אֱהָבָה רַבָּה" הִיא "אֱהָבָה בְּתַעֲנוּגִים", -

3 אהבה ותענוג מאלקות - לא שהאהבה מייצגת "מבוקש" מסויים,

4 שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד עם הקב"ה או להכלות

5 באלקות, אלא האהבה

6 עצמה משמעה תענוג

7 ודביקות באלקות, וְהִיא

8 שְׁלֵהֶבֶת הַעוֹלָה מְאִלִּיהָ, -

9 לא שהאדם יוצר ומדליק

10 בקרבו אהבה זו, אלא אהבה

11 זו באה אליו מעצמה, וְכֵאֵה

12 מְלַמְעֵלָה בְּכַחֲמֵי מִתְּנָה

13 לְמִי שֶׁהוּא שְׁלֵם בִּירָאָה, -

14 מי שהיראה אצלו

15 בשלימות, נותנים לו מתנה

16 מלמעלה, שיגיע ל"אהבה

17 בתענוגים"; בַּנְּזָר - כידוע

18 הפירוש על מְאִמֵר רַבּוּתֵינוּ

19 וְ"לֵא¹⁶: "וְרַבּוּ שֶׁל אִישׁ

20 לְחֹזֵר אַחֵר אֲשֶׁה", -

21 שפירושו בעבודת ה', הוא:

22 שְׁאֱהָבָה נִקְרָאת "אִישׁ"

23 וְ"נְזָר", כְּמוֹ שְׁכָתוּב¹⁷:

24 "וְזָר - חֲסִדוֹ", - שבדרך

25 רמז משמעו, שבחינת חסד

26 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת

27 "זכר", וְ"אֲשֶׁה" היא בחינת

28 יְרֵאת ה'"¹⁸, - שבלשון

29 הפסוק "אשה יראת ה'" - מרומזת השייכות של "אשה" ל"יראה",

30 בַּנְּזָר; - וזהו "דרכו של איש לחזור אחר אשה", בחינת האהבה

31 ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזור") במקום שבחינת

32 יראה ("אשה") היא בשלימות, וְכֵלִי קְדִימַת הִירָאָה אִי אֲפִשֵׁר

33 לְהַגִּיעַ לְאֱהָבָה רַבָּה זֶה, כִּי אֱהָבָה זֶה הִיא מְכַחֲמֵי אֲצִילוֹת,

34 דְּלִית תַּמָּן קְצוּיִן וּפְרוּד חָס וְשָׁלוֹם. - שאין בו בעולם האצילות

35 שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק

36 מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא, הכל שם בטל

37 במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה שמ"אצילות" איננה

38 יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין

39 מרגיש את עצמו למציאות איוו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות.

40 אֵךְ "אֱהָבַת עוֹלָם" - המדריגה השנייה באהבה, הִיא הַנְּאִיָּה

41 מֵהַתְּבוּנָה וְדַעַת בְּנִדְלַת ה' אִין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, הַמְּמַלֵּא כָּל

42 עֲלָמִין - הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית ומצומצמת

14 נִפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וְשִׁלְהַבְתָּ עִזָּה וְלֹהֵב הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה,
 15 עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹפְרֹת לְעֵיל, – על ידי התבוננותו
 16 בעניינים האמורים, יעורר גם הוא בקרבו אהבה לזהות להקב"ה,
 17 כְּמוֹ שִׁיתְכָּאֵר לְקַמְּנֵי. – ביחס למדריגה העליונה יותר של
 18 אהבה, למדנו, שהיא
 19 יכולה להיות רק במי
 20 שהיראה היא בשלימות,
 21 ואילו ביחס למדריגה
 22 השניה שבאהבה (למרות
 23 שעל פי סדר, צריך גם כן
 24 להיות קודם יראה ולאחריה אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן
 25 הכלל, שיוכל להגיע לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר
 26 רבנו הזקן:

ליקוטי אמרים

אהבה שבנפשו מלוכשת כלל בשום תענוג גשמי או רוחני יכול להלהיב נפשו כרשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמו"ש לקמן

1 ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש לו רגש של
 2 אהבה לדברים מסויימים, וההתבוננות פועלת בו שמדת האהבה
 3 "תתפשט" מענייני העולם, ותהיה לאלקות בלבד. אך, מי
 4 שבטבעו הוא קר, ואין בו שום רגש של אהבה לאיזה דבר
 5 שהוא, כדי להעביר את
 6 מדת האהבה מהם
 7 לאלקות, וממילא קשה לו
 8 בהרבה לעורר בקרבו רגש
 9 של אהבה – אף על פי כן
 10 יכול גם הוא ליצור בקרבו
 11 אהבה לזהות להקב"ה, על ידי ההתבוננות האמורה. ובלשון
 12 ה"תניא": וְגַם מִי שְׂאִין מֵדַת אֲהָבָה שֶׁבְּנַפְשׁוֹ מְלַבֶּשֶׁת כָּלֵל
 13 בְּשׂוּם תְּעִנּוּג גְּשָׁמִי אוֹ רוּחָנִי – יָכוֹל – גַּם הוּא, לְהִלָּהֵב

יום חמישי א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח]:

55 לְצַדֵּךְ שְׂעָה, – כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה להקב"ה
 56 ולהיחפך לבעל תשובה, כְּמַעֲשֵׂה דְרָבִי אֶלְעָזָר בֶּן דוֹרְדֵייאָ.¹⁶ –
 57 שהיה רשע ובעל עבירות – ולפתע חזר בתשובה מתוך אהבה
 58 להקב"ה, עד שנשמתו יצאת בתשובתו. הרי שהיתה בכך משום

27 וְהִנֵּה, בְּחִינַת אֲהָבָה זוֹ, פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירְאָה, כְּפִי בְּחִינַת
 28 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, – את האהבה, כְּנֹדַע [שְׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסָדִים
 29 וְגִבּוּרֹת, שֶׁהֵם אֲהָבָה וְיִרְאָה, – חֲסֵד – אֲהָבָה, וְגִבּוּרָה – יִרְאָה,
 30 ו"דעת" כוללת בתוכה את שתייהן ומביאה להתגלות שתייהן; כלומר:

ליקוטי אמרים

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי' הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בנימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח]:

31 ההתקשרות החזקה של
 32 ה"דעת" שלו בגדלות ה';
 33 מעוררת באדם ומגלה את
 34 שני הרגשות של יראה
 35 ואהבה, ופְּעָמִים שֶׁחֲסָדִים
 36 קוֹדְמִים לִירְד וְלִהְתַּגְלוֹת],
 37 – מאשר הגבורות, ובנפש
 38 היינו, שלפעמים מתגלה
 39 מהתקשרות הדעת, אהבה
 40 לפני יראה. וְלִכֵּן אֶפְשָׁר
 41 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת
 42 שִׁיעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה
 43 הַנּוֹלֶדָה בְּלִבּוֹ, כְּזִכְרוֹ אֵת
 44 ה' אֱלֹהָיו. – שלמרות שעד
 45 עתה היה רשע ובעל
 46 עבירות ולא היתה לו יראת
 47 ה' – בכל זאת נוצרת בו
 48 אהבה להקב"ה המביאה

77 עַל כָּל פְּנִימִים, בְּ"סוּר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב", – להימנע מכל עבירה
 78 ולקיים כל מצוה, לְהֵאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאֹר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
 79 וְאַחַר כֵּךְ יֵאִיר עָלֶיהָ אֹר הָאֲהָבָה [כִּי "וְאֲהַבְתָּ" בְּנִימְטְרִיא ב' פְּעָמִים "אֹר", כִּידוּעַ לִידוּעֵי חַן; – חכמה נסתרה] – כלומר
 80 בתחילה נדרש אור של תורה ומצוות בנפש האדם, ורק לאחר מכן
 81 ביכולת האדם להגיע לאור האהבה.

49 אותו לתשובה; וּמְכַל מְקוֹם, הִירְאָה גַם בֶּן כְּלוּלָה בָּהּ – באהבה
 50 זו עצמה, מִמִּילָא, רַק שְׂהִיא – היראה, בְּבְחִינַת קְטָנוֹת וְהַעֲלָם,
 51 – בתוך האהבה, דְּהֵינּוּ יִרְאָת חֲטָא – בלבד, לְמַרְדּ בּוֹ חַס וְשָׁלוֹם,
 52 וְהָאֲהָבָה הִיא בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ וּמִחוֹ. – בלבו ובמוחו הוא מרגיש
 53 רק באהבה להקב"ה. אֵךְ – ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, וְהוּ
 54 – רק, דְּרָךְ מְקָרָה וְהוֹרָאת שְׂעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית מֵאֵת ה',

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאר"ז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מ'כ מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכוננת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבוה מבוואר מאדה"ז בס' תקס"ב (ז, א. יג, א). ומוכן ג"כ דיצאה נפשו בכ"י – דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה".

יום שישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

1 יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, **בְּנִזְכָּר לְעִיל**. בפרק
2 הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה" ל"אהבת
3 עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה, והאדם
4 בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת עולם"

5 היא אהבה שאדם מגיע

6 אליה על ידי העבודה של

7 השגה והתבוננות בגדלות

8 ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן

9 שקיימת אהבה כזו הכוללת

10 בתוכה את שתי המדרגות

11 האמורות: יש בה מדרגת

12 "אהבה רבה", בכך שהיא

13 באה לכל יהודי בנשמתו

14 מלמעלה בתור ירושה מן

15 האבות, אך, כדי לגלות

16 אהבה זו, יש להזדקק

17 להבנה ולהתבוננות בגדלות

18 ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת

19 "אהבת עולם", שכאמור,

20 מתגלה על ידי עבודת

21 האדם. ובלשון ה'תניא: **אָךְ**

22 **אֶחָת הִיא אַהֲבָה הַכּוֹלֵלָה**

23 **מִכָּל בְּחִינֹת וּמְדֻרְגֹת**

24 **"אַהֲבָה רַבָּה" וְ"אַהֲבַת**

25 **עוֹלָם"**, - ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות

26 ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", **וְהִיא שְׁוָה לְכָל נֶפֶשׁ**

27 **מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִרְשָׁה לָנוּ מֵאַבְרָהָם**; - בנשמה הקדושה, שכל אחד

28 מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. **וְהֵינּוּ, מֵה שִׁבְתָּב הַזֶּהָר**

29 **עַל פְּסוּקִי: "נֶפְשֵׁי אֲוִיתָךְ כְּלִילָה וְגו'"** - וה"זוהר"⁵ מדייק, שלפי

30 פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדוייקת: אם מדובר על הנפש

31 בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אותך", כלומר: נפשי

32 תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אותך" - אני תאב לך,

33 כיצד הוא, מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו,

34 ואומר "אויךך" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש ה"זוהר" שהמלה

35 "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה

36 ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן - "אויךך"

37 - אני תאב לך. **וְדִירְחִים לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימוּתָא דְנֶפְשָׁא**

38 **וְרוּחָא** - על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, **כְּמָה**

39 **דְּאֲתַדְבְּקוּ אֵילִין בְּגוּפָא וְגוּפָא רְחִים לֹון וְכו'.** - כמו שהנפש

40 והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. **וְזֵהוּ שְׁכָנוּב: "נֶפְשֵׁי**

41 **אֲוִיתָךְ, כְּלוּמַר מִפְּנֵי שְׂאֲתָה ה' "נֶפְשֵׁי" וְתֵי הָאֲמִתִּים, לְכָךְ**

42 **"אֲוִיתָךְ", - אני תאב לך; פְּרוּשׁ שְׂאֵנִי מֵתְאוּהָ וְתֵאב לך פְּאָרְם**

1 **פְּרָק מַד.** בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות הכלליות

2 שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם בכוחות עצמו, אינו מסוגל

3 להגיע על ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא

4 זוכה לכך - הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך של מתנה; - "אהבת עולם",

5 הבאה על ידי התבוננות בגדלות

6 ה', על ידי שיהודי מתעמק ומבין

7 גדלות ה' - הוא מגיע לאותה

8 אהבה.

9 **וְהֵנָּה, כָּל מְדֻרְגַת אַהֲבָה**

10 **מִב' מְדֻרְגֹת אֵלּוּ: "אַהֲבָה**

11 **רַבָּה" וְ"אַהֲבַת עוֹלָם"** -

12 **נִחְלָקָת לְכַמָּה בְּחִינֹת**

13 **וּמְדֻרְגֹת לְאֵין קֵץ, - ישן**

14 **אֵין-סוּף מְדֻרְיֹגַת שֶׁל אַהֲבָה,**

15 **גַּם בְּמִדְרֵגַת "אַהֲבָה רַבָּה"**

16 **וְגַם בְּמִדְרֵגַת "אַהֲבַת עוֹלָם",**

17 **כָּל חַד לְפָנֵם שְׁעוּרָא**

18 **דְּלִיָּה, - כל אחד לפי**

19 **שיעורו, מדרגת האהבה**

20 **בכל אחד היא בהתאם**

21 **לדרגתו הרוחנית; כְּמוֹ**

22 **שְׁכָנוּב בְּזֶהר הַקְּדוּשֵׁי עַל**

23 **פְּסוּקִי: "נֹודַע בְּשַׁעֲרִים**

24 **בְּעֵלָה" - ש"בעלה" דָּא**

25 **קְדֻשָׁא בְּרִיךְ-הוּא, - הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל -**

26 **ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" - דָּאִיְהוּ אֲתִידַע וְאֲתַדְבֵּךְ - הוא**

27 **"נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" - לְכָל חַד לְפָנֵם מֵה דְמִשְׁעָר**

28 **כְּלִיָּה וְכו'." - לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" בלבנו. כך,**

29 **שני אנשים שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה,**

30 **ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות. וְלָכֵן נִקְרָאִים דְּחִילוֹ**

31 **וְרְחִימוֹ - יראה ואהבה, "הנסתרות לה' אֵלֵהֵינוּ"³, - כי מדרגת**

32 **האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא**

33 **עומד באותה מדרגה, וְתוֹרָה וּמִצְוֹת - הן "הנגלות לנו ולבְּנֵינוּ**

34 **לְעִשׂוֹת כּו'." - ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד, פִּי**

35 **תוֹרָה אֶחָת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיּוּם כָּל תְּוֹרָה וּמִצְוֹת**

36 **בְּבְחִינַת מְעֻשָׂה, - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים**

37 **כל בני ישראל - אותה צורה של תפילין ואתו אופן של הנחה שזה**

38 **אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות ביותר**

39 **בישראל. מֵה שְׂאֵין בֵּן בְּדָחִילוֹ וְרְחִימוֹ - שונה הדבר ביחס ליראה**

40 **ואהבה, שְׁחֵם לְפִי הַדְּעַת אֶת ה' שְׁכָמָךְ וְלֵב, - בכך שונה אחד**

41 **מן השני: יש מי שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן יראתו**

42 **ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר, ולכן גם**

ליקוטי אמרים

פרק מד והנה כל מדרגת אהבה מב' מדרגות

אלו אהבה רבה ואהבת עולם

נחלקת לכמה בחי' ומדרגות לאין קץ כל חד לפום

שיעורא דיליה כמ"ש בז"הק ע"פ נודע בשערים בעלה

דא קב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לכל חד לפום מה

דמשער בלביה וכו' ולכן נקראי' דחילו ורחימו הנסתרות

לה' אלהינו ותורה ומצות הן הנגלות לנו ולבְּנֵינוּ לעשות

כו'. כי תורה אחת ומשפט אחד לכלונו בקיום כל

התורה ומצות בכחי' מעשה משא"כ בדחילו ורחימו

שהם לפי הדעת את ה' שבמוה ולב כנ"ל. אך אחת

היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה

ואהבת עולם והיא שוה לכל נפש מישראל וירושא

לנו מאבותינו. והיינו מ"ש הזוהר ע"פ נפשי אויךך

בלילה וגו' דירחים לקב"ה רחימותא דנפשא ורוחא כמה

דאתדבקו אילין בגופא וגופא רחים לון וכו'. וז"ש נפשי

אויךך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים

לכך אויךך פִּי שֵׁאֵנִי מֵתְאוּהָ וְתֵאב לך כְּאֵדָם הַמֵּתְאוּהָ

עוֹלָם" - ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות

ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", וְהִיא שְׁוָה לְכָל נֶפֶשׁ

מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִרְשָׁה לָנוּ מֵאַבְרָהָם; - בנשמה הקדושה, שכל אחד

מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. וְהֵינּוּ, מֵה שִׁבְתָּב הַזֶּהָר

עַל פְּסוּקִי: "נֶפְשֵׁי אֲוִיתָךְ כְּלִילָה וְגו'" - וה"זוהר"⁵ מדייק, שלפי

פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדוייקת: אם מדובר על הנפש

בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אותך", כלומר: נפשי

תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אותך" - אני תאב לך,

כיצד הוא, מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו,

ואומר "אויךך" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש ה"זוהר" שהמלה

"נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה

ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן - "אויךך"

- אני תאב לך. וְדִירְחִים לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימוּתָא דְנֶפְשָׁא

וְרוּחָא - על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, **כְּמָה**

דְּאֲתַדְבְּקוּ אֵילִין בְּגוּפָא וְגוּפָא רְחִים לֹון וְכו'. - כמו שהנפש

והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וְזֵהוּ שְׁכָנוּב: "נֶפְשֵׁי

אֲוִיתָךְ, כְּלוּמַר מִפְּנֵי שְׂאֲתָה ה' "נֶפְשֵׁי" וְתֵי הָאֲמִתִּים, לְכָךְ

"אֲוִיתָךְ", - אני תאב לך; פְּרוּשׁ שְׂאֵנִי מֵתְאוּהָ וְתֵאב לך פְּאָרְם

24 דרגת האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל
25 ידו מתאחדים ומתדבקים בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה
26 את העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל
27 יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו

28 בעיניך כחדשים" - הרי
29 שהאהבה והתשוקה לחיות
30 האלקית שאדם ממשך
31 בקרבו על ידי לימוד התורה,
32 צריכה להיות, כמו זו של
33 אדם החש שהוא זקוק
34 לחיות מחדשת, שאז
35 התשוקה לחיות היא חזקה
36 וגלויה. כְּמו שְׁכַתְּב הַזֶּהר
37 שָׁם: "דְּכַעֵי פֶר נֶשׁ
38 מְרַחֲמֵימֵתָא דְּקִדְשָׁא-בְּרִיךְ
39 הוּא לְמִיָּם כָּל לַיְלָא, לְאַשְׁתְּדִלָּא כְּפִלְחָנָה עַד צִפְרָא כו'". -
40 מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק
41 בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
42 אויתך" - האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש
43 שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו
44 של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על ידי התבוננות
45 עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חייו - כפי שיוסבר בהמשך
46 הפרק.

1 הַמְתַּאֲוָה לְחַי נַפְשׁוֹ, וּכְשֶׁהוּא חָלֵשׁ וּמְעֵנָה מְתַאֲוָה וְתַאֲב
2 שְׁתָּשׁוּב נַפְשׁוֹ אֵלָיו, - שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא
3 התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יותר על
4 כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים

5 גדולים וחזקים יותר מכל
6 התענוגים; אלא, היות
7 ו"תענוג תמידי - אינו
8 תענוג", אדם אינו חש
9 ומרגיש בתענוג תמידי, לכן
10 אין הוא מרגיש בתענוג
11 הגדול שבחיים. אך, בשעה
12 שהוא חלש או עייף, ואין
13 החיות אז אצלו בהתגלות
14 כמו שצריך להיות - אז הוא
15 חש בתשוקה לחיים. וְכֵן
16 כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַיִשָּׁן - שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה -
17 אחד ממששים במיתה"⁶, ולכן האדם אז, מְתַאֲוָה וְחַפֵּץ שְׁתָּשׁוּב
18 אֵלָיו כְּשִׁיעוֹר מִשְׁנָתוֹ - כִּד אֲנִי מְתַאֲוָה וְתַאֲב לְאוֹר אֵינְסוּף
19 בְּרִיךְ-הוּא, - שהוא, חַי חַיִּים הָאֱמִתִּיִּים, לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקִרְבִי עַל
20 יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּהַקִּיצֵי מִשְׁנָתִי בְּלֵילָה, - את אור אינְסוּף, חַי
21 החיים האמיתיים, תאב אני להמשיך בקרבי על ידי התורה,
22 דְּאוֹרֵיתָא דְּקִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא בְּלָא חַד, - שכן התורה והקב"ה הם
23 דבר אחד, ועל ידי לימוד תורה אמשיך בקרבי אור אין סוף - כלומר:

ליקוטי אמרים

לחיי נפשו וכשהוא חלש ומעונה מתאוה ותאב
שתשוב נפשו אליו וכן כשהוא הולך לישן מתאוה
וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו כך אני
מתאוה ותאב לאור א"ם ב"ה חיי החיים האמיתיים
להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה בהקיצו משנתי
בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הזהר שם
דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למיקם בכל לילא
לאשתדלא בפולחניה עד צפרא כו'.

יום שבת קודש ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

65 כו - כי "הלא אב אחד לכלנו. - כלומר: כמו במשה רבנו
66 שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג
67 אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. - אהבה זו היא
68 למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי, אהבת "נפשי אויתך", שבחיותה

69 כמו אהבה לחיים, מחייבת
70 רק באותה מדה שהיא
71 קשורה לחיים, אך אינה
72 מחייבת מסירות נפש שהיא
73 ההיפך מחיים; ואילו,
74 האהבה, אודותה אנו
75 לומדים כעת, מחייבת גם
76 מסירות נפש, כמו אהבת בן
77 לאביו ולאמו שאינה מדודה
78 באופן שחיו קודמים
79 לחייהם, אלא אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור
80 את נפשו עבור אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב
81 לְבוֹ לְנֶשְׁתָּה לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדַּרְגַּת אֶהְבַּת
82 דְּרַעֲיָא מְהִימְנָא, - מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים,

47 וְאַהֲבַת רַבָּה וְגִדּוּלָה מוֹז, - עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה
48 מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה להקב"ה
49 בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור,
50 היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות - ובכן: קיימת

51 אהבה גדולה מזו - וְהִיא
52 מְסִתֶּרֶת גַּם בֵּן כָּל נַפְשׁ
53 מִיִּשְׂרָאֵל בְּרִשָּׁה
54 מְאֻבְחִינֵנו, הִיא, מַה
55 שְׁכַתּוֹב בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא:
56 "כְּבִרָא דְּאַשְׁתְּדִל בְּתֵר
57 אֲבוּי וְאִמִּיה, דְּרַחֲמִים לֹן
58 יְתִיר מְנַרְמִיה וְנַפְשִׁיה
59 וְרוּחִיה כו'", - עבודתו של
60 משה רבנו להקב"ה היתה,
61 כעבודת בן לאביו ואמו, שהוא אהב אותם יותר מאשר את עצמו,
62 את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו
63 עבור אביו ואמו, לפדות אותם משרים - עבודה ואהבה כאלו, היו
64 במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה מסותרת

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה
וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כברא דאשתדל
בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מנרמיה ונפשיה
ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכלנו. ואף כי מי הוא
זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפיו חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי

1 שלכל יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? —
 2 התשובה לכך היא: מְכַל מְקוֹם הָרִי אָפֶס קָצָהוּ וְשָׁמֵץ מִנְהוּ
 3 מְרַב מוֹבוּ וְאוֹרוֹ — של משה רבנו, מֵאִיר לְכַלְלוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל
 4 דוֹר וְדוֹר, בְּמֹו שְׁכַתוֹב
 5 בְּתִקּוּנֵי, דְּאֵתְפִשְׁטוּתִיהָ
 6 בְּכָל דְּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא
 7 לוֹן וְכוּ'. — התפשטותו של
 8 משה רבנו ישנה בכל דור
 9 ודור להאיר לבני ישראל
 10 שבאותו דור. ומכיוון שבכל
 11 דור ישנה התפשטות ממשה
 12 רבנו המאירה בכל יהודי,
 13 הרי שמהתפשטות הטוב
 14 והאור ממשה רבנו, מתהווה
 15 אהבה, שישנה בכל יהודי
 16 בירושה מאבותינו, כאופן
 17 אהבתו של משה רבנו. רַק
 18 שְׁהָאֵרָה זו — מנשמת משה
 19 רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, היא בְּכַחֲנִית הַסְתֵּר וְהַעֲלָם
 20 גְדוֹל בְּנַפְשׁוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְלְהוֹצִיא אֶהְבָּה זו הַמְסַתֶּרֶת

ליקוטי אמרים

אפס קצוה ושמן מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
 ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה
 בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא
 בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל
 ולהוציא אהבה זו המסותרת מהעלם וההסתר אל
 הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא
 רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפך וכלבכך
 דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו
 ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"ס ב"ה כי הוא
 אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה
 כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי
 ההרגל נעשה טבע.
 שהקב"ה הוא אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אוהב את אביו
 — נעשה בו דבר טבעי.

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה — דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול — פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו — כמבואר בקוני' עה"ח, עבודה) — ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו — דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו — הול"ל כברא כו' דרחים לון כו', — אלא דמשה בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטות) — ג"כ בזה, ומעיקר מהותו — חכ' וביטול) ואהבה — היא מאברהם."

המשך ביאור למסכת עירובין ליום ראשון עמ' ב

1 שראוי למערב עצמו, ולכך הדין נותן שמשערים את שיעור שתי
 2 סעודות כפי הנצרך לו עצמו, ולא לפי שיעור אכילת אדם בינוני.
 3 אבל לדעת חכמים שאפשר לערב בדבר הראוי לאכילה לאחרים, די
 4 בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני.
 5 שואלת הגמרא: לִמָּא שמשנה זו פְּלִיגָא אֲדָרְבֵי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר,
 6 דְּתַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אָמַר, מְעַרְבִין לְחֻלְהָ וְלִזְמַן
 7 (שמשמעטים באכילה), פְּרִי מוֹזוֹנִי, וְיִרְעַבְתֶּן מְעַרְבִים בְּמוֹזוֹן שְׁתֵּי
 8 סעודות בשיעור סְעוּדָה פִּינוּיָת שֶׁל כָּל אָדָם. ואילו לעיל במשנה
 9 שנינו ששיעור שתי סעודות הוא לכל אדם כפי שיעורו.
 10 משיבה הגמרא: תַּרְנּוּמָא — תעמיד את דברי המשנה שמשערים לכל
 11 אדם כפי שיעורו, אַחֲוֵלָה וְיִזְנֶן, שלחם מקילים שאין צריכים לערב
 12 אלא בשיעור אכילתם, וכפי שאמר רבי שמעון בן אלעזר, אֲבָל
 13 רַעֲבִיתָן ששיעורו גדול יותר מסתם בני אדם, בְּמִלְכָּה דַּעְתּוֹ אֲצֵל כָּל
 14 אָדָם, ומשערים לו כשיער כל אדם.
 15 שנינו במשנה: ומערבים לכהן בבית הפרס. הגמרא מבארת מדוע
 16 מערבים לכהן בבית הפרס על אף שנאסר עליו להיכנס לשם: דְּאָמַר
 17 רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מְנַפֵּחַ אָדָם בְּפִיו אֵת אֲדַמַּת בֵּית הַפְּרָס
 18 שלפניו, וְהוֹלִיף בְּמִקּוֹם נִפְחָתוֹ, ואינו חושש להיטמאות בכך, מפני
 19 שעצמות בלא בשר אינם מטמאות באהל אלא במגע ומשא,
 20 וכשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדולה יראה אותה, ואם יש
 21 שם עצם קטנה הרי היא נדחית על ידי נפחתו, ואינו מסיטה ברגליו.
 22 ולכן אפשר להניח שם עירוב לכהן כיון שמוותר לו להכנס לשם על
 23 ידי נפוח, ולאכול את עירובו.
 24 אגב הבאת ההיתר לכהן לילך בבית הפרס על ידי נפוח מביאה
 25 הגמרא אופן נוסף שמוותר לכהן לילך בבית הפרס: רַבִּי יְהוּדָה פֵּר
 26 אָמִי מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בֵּית הַפְּרָס שְׁנִידֵשׁ בְּדַרְסִית רַגְלֵי בְּנֵי
 27 אָדָם שֶׁעֲבְרוּ בוֹ, הִרִי הוּא מְהוּרֵי, שִׁישׁ לְתוֹלוֹת שֶׁכֶּבֶר נִידוּשׁוֹ הַעֲצָמוֹת
 28 שבו, ונפחתו מכשעורה, ושוב אינם מטמאות את הנושאן.

יום ראשון	כז ניסן, יב לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קדושים, פ' ראשונה עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.		
	דְּבָרִים הַמְתָּרִים, אִם עוֹשֶׂה אוֹתָם לְהִנָּאֵת – הֵם רַע גָּמוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבְנּוּ [הַזְקֵן] נִשְׁמָתוֹ עֲרֹךְ (תְּנִיָּא פֶּרֶק ז'). לְפִי דְקֻדְשׁ עֲצָמָךְ בְּמִתְרָ לָךְ. צְרִיךְ לְהַכְנִיס קֻדְשָׁה בְּדְבָרִים הַמְתָּרִים שֶׁיְהִיָּה בָּהֶם תְּכֵלִית שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת יְרָאת שָׁמַיִם וּמִדּוֹת טוֹבוֹת.	

יום שני	כח ניסן, יג לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קדושים, שני עם פירש"י. תהלים: קלה"קלט. תניא: פרק מד. והנה כל . . . סג צפרא כו'.		
	הַחֲסִידִים שָׁאָלוּ אֶת אֲדָמוֹר הַזְקֵן: אֵיזָה עֲבוּדָה נְעִלִית יוֹתֵר, אֲהַבֵּת ה' אוֹ אֲהַבֵּת יִשְׂרָאֵל? וַיַּעַן: אֲהַבֵּת ה' וְאֲהַבֵּת יִשְׂרָאֵל שְׁתִּיחֶן כְּאַחַת חֻקוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ רוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִקְרָא מְלֵא דְבַר הַכְּתוּב: "אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם, אָמַר ה'", הֲרֵי דְגְדוּלָה אֲהַבֵּת יִשְׂרָאֵל, דְּאוֹהֵב מַה שֶׁהָאוֹהֵב אוֹהֵב.	

יום שלישי	כט ניסן, יד לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י. תהלים: קמ"קמד. תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.		
	הַקְּדָמַת הַ"לְקוּטֵי תוֹרָה" עַל ג' פְּרָשִׁיּוֹת [=סֵפֶר דְּרוּשֵׁי חֲסִידוֹת עַל שְׁלֹשׁ הַפְּרָשִׁיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת (שְׁבוּתָרוּהָ), "לְהַבִּין עֲנִיָּן נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, הִנֵּה כְּתִיב לֹא תֹאכְלוּ", הוּא מְאָמַר שֶׁאֲמָרוּ רַבְנּוּ הַזְקֵן לְפָנָי הַ"צִּמְח צֶדֶק", וְחִזְרוּ הַ"צִּמְח צֶדֶק" לְפָנָיו, וַיֹּאמֶר רַבְנּוּ הַזְקֵן: נוֹ, הַטְּעָמָה? וַיִּכְתֹּב הַ"צִּמְח צֶדֶק" הַנִּחָה עִם הַגְּהוֹת בְּמִקְרָא. רַבְנּוּ הִגִּיָּה הַהֲנָחָה, וַיַּצִּוּ לְהַכְנִיס הַהֲגָהוֹת בְּפָנִים הַמְאָמַר. עַל פִּי הַצָּעַת אֲדָנֵי אַבִּי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] בְּחֵרוֹ בְּמִאֲמָר זֶה בְּתוֹר הַקְּדָמָה לְהַ"לְקוּטֵי תוֹרָה".	

יום רביעי	ל ניסן, ר"ח, טו לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י. תהלים: קמה"קנ. תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.		
	הַהֲתוֹעָדוֹת דְּסֵעוּדָה שְׁלִישִׁית, שְׁבַת מְבָרְכִים, וַיּוֹמִי דְפַגְרָא – בְּרֵאשִׁי חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדֵי אֲנִ"ש – צְרִיכִים לְהִתְקַיֵּם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. הַהֲתוֹעָדוֹת דְּמְלָגָה מְלָכָה – אֲצֵל אֲנִ"ש שִׁיחִיו בְּבִתְיָהֶם הַפְּרָטִיִּים.	

יום חמישי	א אייר, ב דר"ח, טז לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י. תהלים: א"ט. תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.		

מען האָט געזאָגט אמאָל פאר'ן טאַטען – אין א פארבריינגען ספירהצייט אין די יאָהרען תרנ"א א"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאָל ציילען. דער וואָרט איז דעם

טאטען זייער געפעלען געוואָרען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפֿען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאָג, דארף מען וויסען וואָס מ'האָט אויפגעטאָן און וואָס מ'דארף ווייטער טאָן . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מאָרגען זאָל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פֿעם אָמרוּ בּנוּכּחות אָבא - בּהתּוּעדות שֶל יְמֵי הַסְפִּירָה בְּשָׁנִים תּרנ"א-נ"ג - חֲסִידֵי אֲדָמוֹר הִזְקֵן הָיוּ תְּמִיד סוֹפְרִים. הַפְּתִיחַ מְאֹד מְצָא חֵן בְּעֵינֵי אָבא, וְאָמַר: זוּהִי עֲנִינָה שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת סְפוּרוֹת, וְאִז הַיָּמִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צְרִיף לְדַעַת מַה פִּעְלוּ וּמַה יֵשׁ לַפְּעֹל בְּעֵתִיד.. יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד שֶׁהַמְּחַר יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יְפֵה" מֵאֲשֶׁר הַיּוֹם.

ה'תש"ג

ב אייר, יז לעומר

יום ששי

יום
שישי

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמור"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאָהר האָט עם אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הַלְּדַת אֶת אֲדָנִי אָבִי זְקַנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מְהַר"ש] - בְּשָׁנַת תִּקְצַ"ג.

בְּגִיל שֶׁבַע, אֲדָמוֹר ה"צִמַּח צֶדֶק" בְּחִנּוּ פִּעַם. הַסְּבֵא כָּל כֶּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שְׁלוֹ הַתְּפִעַל מְאֹד, לֹא הָיָה מְסַגֵּל לְהַתְּפַק, וְאָמַר ל"צִמַּח צֶדֶק": הַא, מַה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עֲנֵה לוֹ ה"צִּמַּח צֶדֶק": מַה יֵשׁ לְהַתְּפִעַל ש"תְּפַאֲרַת שְׁבַתְּפַאֲרַת" מְצַלִּיחָה?

ה'תש"ג

ג אייר, יח לעומר

שבת

שבת
קודש

הַפְּטָרָה: וַיְהִי דְבַר גּוֹ' הַלְּדַרְשׁ אֶתִּי.
שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח-כב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שוֹתִים מֵיַם קָדִים הַבְּדִלָה.

כָּל הַמְּדוּת, אִף גַּם הַמְּדוּת הַלֹּא טוֹבוֹת, אוּ גַם רְעוֹת עַל פִּי תְּאָרֶם וּשְׁמוֹתֵיהֶם, אֶפְשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִבּוּדַת ה' עַל פִּי הַתּוֹרָה, וְכִמוֹ שֶׁהָרַב הַצְּדִיק רַבִּי מְשֻׁלֵּם זוֹסִיא זצ"ל מֵהַאֲנִיפְאֵלִיא לְמַד כְּמַה דְּרָכִים בְּדְרָכֵי הַעֲבוּדָה מְגַנֵּב: א) הַצְּנֵעַ לְכַתּוּב (ב) מְעַמִּיד עֲצָמוֹ בְּסַכְּנָה (ג) דְּבַר הַיּוֹתֵר קָטָן חֲשׁוֹב כְּדְבַר גְּדוֹל (ד) עֲמַל בְּטַרְחָא גְּדוּלָה, (ה) זְרִיזוֹת (ו) בּוֹטַח וּמְקַנָּה (ז) אִם לֹא הַצְּלִיחַ בְּפִעַם הָרֵאשׁוֹנָה חוֹזֵר הַרְבֵּה פְּעָמִים.

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ג

לא אד"ו ראש

בגמרא מבואר שחכמים תקנו שראש השנה לא יחול באד"ו משום שאם יחול ר"ה בימים רביעי או שישי יחול יום הכפורים בימים שישי או ראשון ויהיו שני ימי קדושה רצופים, ואם ימות מת ביום הראשון משניהם אי אפשר יהיה לקוברו אלא לאחר שני ימים, ויש לחשוש שמא יסריח (ר"ה כ.א). ואם יחול ר"ה ביום ראשון יחול הושענא רבה בשבת ותבטל מצות חיבוט הערבה (סוכה מג. ב). ומדוע לא הביא הרמב"ם טעמים אלו אלא כתב טעם אחר לאי קביעת ראש השנה בימי אד"ו?

ומישיב ה'פני יהושע' (ר"ה שם ד"ה ותיישב):

הטעם העיקרי לאי קביעת ראש השנה בימי אד"ו הוא הצורך להשוות את שני המולדות, כנ"ל, ולשם כך ניתנה רשות לחכמים "לעשות את ימי הקביעות בדילוג ימי השבוע, לדחות יום אחד ולקבוע יום אחד כדי שיקבעו במולד האמיתי" אלא שלענין זה יכלו לדחות גם יום מהימים בגה"ז והטעם שקבעו דוקא את אד"ו לדחיה הוא הטעם האמור בגמרא, מפני המתים ומפני מצות ערבה, ואין להתפלא שהרמב"ם נקט את עיקר הטעם.

הלכות קדוש החדש פרק ז, הלכה ז: ומפני מה אין קובעין בחשבון זה ימי אד"ו? לפי שהחשבון הזה הוא לקבוע ה'תת' והשמש בהלכה האמצעי, לא במקום האמיתי, כמו שהודגנו, לפיכך עשו יום קביעה ויום דחיה, כדי לפגוע ביום קבוע האמיתי. ביצד? בשלישי קובעו, ברביעי דוחו...!

הרמב"ם מבאר שאין קובעים את האחד בתשרי (ראש השנה) בימי ראשון, רביעי ושישי, כי במולד הלכנה יש שני סוגי חשבון: א. 'מולד האמצעי', הוא הממוצע של כל החודשים לפי "החשבון שמחשבין בקירוב ויודעים שעת קבוצם של הירח והשמש, הוא המולד] בלא דקדוק [בערך] אלא במהלכם האמצעי". ב. 'מולד האמיתי' הוא המולד המדויק שלפעמים הוא לפני המולד האמצעי ולפעמים אחריו (כמבואר לעיל פ"ו ה"א). וכדי להשוות את קביעת ראש השנה לפי המולד האמצעי לקביעה שהיתה צריכה לחול על פי המולד האמיתי אמרו חכמים שלפעמים דוחים את קביעת ראש השנה ביום אחד וכך ישתוו המולד האמיתי והאמצעי. לכן לא קובעים את ראש השנה בימים אד"ו אלא בשני, בשלישי, בחמישי ובשבת. והקשה הראב"ד:

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ג

אורכה של השנה

אחת לכ"ח שנים כי לפי החשבון הראשון אז חוזרת החמה למקום שבו נתלתה ברקיע ביום הרביעי של ששת ימי בראשית, ואילו לפי החשבון השני נשלם המחזור בכל י"ט שנים. ומדוע אין נוהגים תמיד לפי החשבון השני (שהוא "אמת יותר מהראשון")?

יש שביארו כי מאחר והחשבון הראשון (המדויק יותר) מסובך ומורכב, הרי בעניינים הנוגעים לכלל הציבור (כגון שאילת גשמים) נוקטים בחשבון 'מעוגל' (שס"ה יום ושש שעות שלימות) ורק בעיבור השנה הנוגע רק לבית דין נוהגים על פי החשבון המדויק (ראה תשב"ץ ח"ב סי' קלד). ועדיין קשה: אם החשבון הראשון אינו מדויק, איך נוהגים על פיו לענין ברכת החמה, ולא חוששים לברכה לבטלה? ומבאר הרבי:

אף שהחשבון השני מדויק יותר, אך בשורש העליון העיקר הוא כפי הדעה הראשונה, אלא שמסיבות מסוימות משתלשל הדבר למטה בזמן אחר, ועל כן להלכה יש להתחשב עם התקופה כפי שהיא למעלה.

(לקוטי שיחות כ"ב עמ' 233).

הלכות קדוש החדש פרק ט, הלכה א: שנת החמה - יש מחכמי ישראל שאומרים, שהיא שלש מאות חמש עשר שנים יום ורביעי יום, שהוא שש שעות; ויש מהן שאומרים, שהוא פחות מרביעי היום.

להלן (פ"י ה"א) מפרט הרמב"ם שלפי הדעה השניה שנת החמה היא "סס"ה יום וחמש שעות ותתקצ"ז חלקים ומ"ח רגע" (שהם בין 4 ל-5 דקות לפי השעון שלנו, פחות מהתקופה הראשונה).

ועוד כתב (שם הלכה ו): ונראין לי הדברים שעל חשבון תקופה זו (השניה) היו סומכין לענין עיבור השנה... לפי שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון".

והנה, מלשונו "שחשבון זה הוא אמת יותר מן הראשון" משמע שגם החשבון הראשון נכון במידה מסוימת. ואכן, לגבי כמה דינים התלויים באורך שנת החמה נוהגים לפי הדעה הראשונה, וכגון לענין שאילת גשמים בחו"ל שזמנה הוא ששים יום לאחר תחילת תקופת תשרי (שכן השנה מתחלקת לארבעה חלקים (תקופות)), וחלוקה זו נעשית לפי חשבון שס"ה יום ושש שעות, כדעה הראשונה. וכן לגבי 'ברכת החמה' שקבעוה

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ג

הנהגה טבעית והנהגה ניסית

לשנה. בכך מסביר ה'אבן עזרא' (בא יב. ב) את הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים": ראש השנה לשנים הוא בתשרי והכתוב מדבר על ניסן שהוא ראשון למנין החדשים 'לכ"ס' – עם ישראל, המונים ללבנה.

הלכות קדוש החדש, פרק יב הלכה א: מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע ועשרים שעות...!

סיבובה של השמש נמשך כשנה, והוא היוצר את ארבעת תקופות השנה, אך אין לו השפעה על קביעת החדשים. מאידך, סיבוב הלבנה שייך רק לחודשים ואין בו דבר המבדיל בין שנה

בעולמו" היא ההנהגה הטבעית שנקבעה בבריאת העולם, וה'ראש' להנהגה זו הוא בחודש תשרי, ו"משבחר ביעקב ובניו" היא ההנהגה הניסית לצורך עם ישראל, ו'ראש' להנהגה זו הוא בחודש ניסן, חודש היציאה ממצרים.

וזה השייכות בין שתי ההנהגות לחודשים תשרי וניסן: חודש תשרי הוא ראש השנה למהלך השמש – ההנהגה הטבעית, ואילו חודש ניסן הוא ראש השנה למהלך הלבנה – ההנהגה הניסית.

(לקוטי שיחות י"ז עמ' 149)

לפי פנימיות העניינים, מהלך השמש והלבנה מבטאים את שתי ההנהגות של הקב"ה בעולם: מהלך השמש החוזר על עצמו במחזור שנתי קבוע מסמל את הנהגת הטבע שאין בה שינויים, ומהלך הלבנה שאורה משתנה מיום ליום ומתחדש מידי חודש (מלשון חידוש) מסמל את ההנהגה הניסית שלעתים מתגלית בעולם.

ובמדרש נאמר (שמור"ר פט"ו, י"א): "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה", ומבאר בעל ה'עקידה' – "בחר הקב"ה

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ג

עניני התכונה בדברי חז"ל

האומות לגבי אופן הילוך השמש ביום ובלילה, ואמרו: "אמר רבי: נראין דבריהם (של חכמי האומות) מדברינו, שביום מעינות צוננין ובלילה רותחין", ומפשטות הדברים נראה שחז"ל קיבלו את דעת האומות. אך רבינו תם (הובא בשמ"ק כתובות יג, וזין ב'גליון הש"ס פסחים שם) פירש שאף שאומות העולם ניצחו בטענות ונראה שהצדק עמם, האמת עם חכמי ישראל.

והרמב"ם עצמו כותב בהלכות שחיטה (פ"י, יב"ג), שדיני טריפות בבהמות נקבעים אך ורק ע"פ קבלת חז"ל, וכל המחלות שקבעו חז"ל שאין להן תרופה ולדברי הרופאים יש להן תרופה, וכן להיפך, "אין לנו אלא מה שמנו חכמים". וכנראה שבעניינים אלו היתה לחז"ל קבלה.

ועוד שדברי הרמב"ם כאן אמורים רק לגבי נוסחאות המשמשות דרכים טכניות על מנת להגיע אל התוצאה, ומאחר שנבדקו והוכחו כמדויקות אין סיבה שלא להסתמך עליהן (על דרך משל: פעולת הכפל שהיא בעצם דרך קצרה לחישוב פעולת חיבור מורכבת), אבל לא ניתן להקיש מכך לגבי ידיעות ענייני הטבע וכיוצא בזה. ובפרט לפי הדגשת הרמב"ם שמדובר דווקא בדברים שהוכחו למעלה מכל ספק "בראיות שאין בהם דופי" (ראה 'מוערי ה' לברכה' (ירושלים תשס"ג) ח"ה ע' לח).

הלכות קדוש החודש פרק יז, הלכה כד: ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם, שאין בהם דפי, ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם – אין חוששין למחבר, בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם האמות; שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתו בראיות שאין בהם דפי, אנו סומכין על זה האיש שאמרנו או שלמדו על הראיה שנתגלה והפעם שנודע.

ב'מורה נבוכים' (ח"ג, יד) כותב הרמב"ם שלחז"ל לא היתה מסורת בענייני התכונה ודבריהם נאמרו על פי הידוע להם מחכמתם או מה ששמעו מחכמי הדורות. ומטעם זה אין להשוות את דבריהם עם הידוע לנו כיום, "לפי שהמדעים באותו זמן היו חסרים".

והדברים עולים בקנה אחד עם המבואר כאן ש"אין חוששין למחבר... שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמיתתו בראיות שאין בהם דופי אנו סומכין על זה".

מאידך, כתב התשב"ץ (א, קסח): "וכבר הפליג בעל ספר הכוזרי להראות ליאות שכל היוונים מהשיג אשר השיגו חכמי ישראל" ולדברי הכוזרי חכמת חז"ל גדולה מחכמת האומות בכל התחומים.

ובגמרא (פסחים צד, ב) מובאת מחלוקת בין חכמי ישראל לחכמי

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ג

כח הצעקה

שלימה כאותה שהוא מתפלל מתוך הצרה והדוחק שהיא יותר מקובלת והיא העולה לפניו יתברך... וזה שאמר הנביא ישעיה (טו, טז): מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, ועל פסוק זה דרשו בגמרא (סוטה, ה, ב) "רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא, וחד אמר אני את דכא", ומפרש רש"י "אני מרכין שכניתי אצלו".

וזהו גם מה שכתב הרמב"ם כאן שמלבד המצוה להתפלל בכל יום שנאמר "ועבדתם את ה' אלוקיכם" (ספר המצוות, מ"ע ה) יש מצווה נוספת להתפלל בעת צרה, ומוסיף שדבר זה הוא מדרכי התשובה שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, וזה יגרום להם להסיר הצרה מעליהם.

וגם הרמב"ן (ספר המצוות שם) הסובר שתפילה היא מצוה מדרבנן הוסיף שדרשת הספרי, ולעבדו זו תפילה, משמעה

הלכות תעניות פרק א, הלכה א: מצות עשה מן התורה לזעק ולהריע בתצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור. שנאמר: על הצר הצור אתכם – והרעתם בתצוצרות. כלומר: כל דבר שיצטרף לכם, כגון בצרת ודבר וארבה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו.

על הפסוק האמור בגלות מצרים "וישמע אלוקים את נאקתם... וירא אלוקים את בני ישראל, וידע אלוקים" (שמות ב, כד-כח) כותב הרמב"ן: "אף על פי שנשלם הזמן שנגזר עליהם לא היו ראויים להגאל... אלא מפני הצעקה קבל תפילתם ברחמיו". וכן נאמר (דברים כו, ז): "ונצעק אל ה', וישמע ה' את קולנו".

ומבאר רבנו בחיי (שמות שם, כג ד"ה ותעל שועתם) שיש מעלה מיוחדת בתפילה וזעקה מתוך היסורים. ולכן הזכיר שני פעמים 'מן העבודה' ('וויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה'), ללמדך שאין תפילתו של אדם

סמ הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

יצר לו אויבו בארץ... כל תפילה, כל תחינה אשר תהיה לכל האדם... ופרש כפיו אל הבית הזה".

(מלכים א, ח, לה-לח).

שנתפלל בעת הצרות ותהייתה עיניו וליבנו על ה' כעני עבדים אל יד אדוניהם, כענין שאמר שלמה בעת חנוכת המקדש: "בהעצר שמים ולא יהיה מטר... רעב כי יהיה, דבר כי יהיה, כי

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ג

בין תענית לתענית

כשם שהגשם בא מהעננים הנוצרים מהלחות שבאדמה, ככתוב (בראשית ב, ו): "ואד יעלה מן הארץ והשקה את האדמה" – כך מבואר בחסידות (המשך וככה תרל"ז פס"ו, עיי"ש) שהסיבה הרוחנית לכך היא משום שהגשם נמשך דווקא מצד עבודת האדם למטה, וכפי שמוכן גם מדברי רש"י (שם פסוק ה): "לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה... וכשבא אדם... – התפלל עליהם וירדו".

וזה ההבדל בין התעניות על שאר צרות לתענית על המטר: בשאר צרות – עבודת האדם (התענית) היא בשביל השפעת הענין הנדרש, אבל לענין עצמו הנמשך למטה אין שייכות לעבודת האדם, אבל בתענית שעל מטר עבודת האדם היא (לא רק בשביל השפעתו, אלא) בשביל שתהיה מציאות של מטר ולכן בתענית על המטר יש חומרה שאין בשאר התעניות.

(ספר המאמרים מלוקט, ד, עני רנה הע' 38)

הלכות תעניות פרק ג, הלכה יא: אין גוזרין על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר. וכתב ה'מגיד משנה' שגם בארץ ישראל חומרה זו היא רק בתעניות על המטר אבל "בשאר הצרות, אפילו בארץ ישראל, אין להם חומרה זה, שלא ראינו שהזכירו בהן בגמרא חומרות אלו ולפיכך מן הסתם הן מותרין".

ויש לבאר על פי פנימיות העניינים – מדוע דווקא בתענית על המטר מצינו חומרה זו:

בשאר צרות התענית מבטלת את הגזירה מפני המעלה של עבודת האדם למטה בתענית ותפילה שיש לה את הכוח להמשיך "המשכת אור אין סוף שלמעלה מהשתלשלות" היכולה לשנות את הטבע כי תפילה היא "המשכת אור אין סוף ב"ה... לא בדרך התלבשות בלבד, רק האור ממש לשנות הנבראים מכמות שהם שיתרפא החולה" (תניא, ק"א, קנה, א). אבל בתענית על המטר יש שייכות נוספת לעבודת האדם כי

שבת קודש ג' אייר ה'תשע"ג

תוספה של קריאת המגילה

בשיכולים אח"כ להשלים העבודה. הא לאו הכי - ודאי אין מבטלין העבודה דאורייתא משום מגילה דרבנן". כלומר, לענין קדימה בזמן מגילה קודמת לשאר המצוות, אבל אין לבטל מצוה מן התורה בגלל מקרא מגילה.

אבל הט"ז (א"ח סי' תרפ"ו סק"ב) מדייק מלשון הרמב"ם (שם) "וכן מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר לשאר מצוות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה" - שגם שאר מצוות דאורייתא נדחות לגמרי מפני מקרא מגילה. ולמרות שמגילה היא מדרבנן (כדברי הר"ן), הרי היא כדברי קבלה, ו'דברי קבלה כדברי תורה'.

ומכאן שלשיטת הר"ן עיירות המסופקות יוצאות ידי חובה ביום י"ד בלבד כי ספיקא דרבנן לקולא; אבל לשיטת הרמב"ם נתנו למקרא מגילה תוקף של דברי תורה, ולכן צריך לקרוא בשני הימים מעיקר הדין.

הלכות מגילה פרק א, הלכה יא: עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר בן הקפה, קוראין בשני הימים, שהן ארבעה עשר ותחמשה עשר, ובליליהם. ומכריזין על קריאתה בארבעה עשר בלבד, הואיל והיא זמן קריאתה לרב העולם.

בגמרא (מגילה ה, ב) מסופר ש"חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר", וכן "רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר", כי היו מסופקים האם מקומות אלו היו מוקפים חומה מימות יהושע בן נון. וזה מקורו של הרמב"ם כאן (מ"מ), וכך נפסק גם בטור ושו"ע (א"ח סי' תרפ"ח). אבל הר"ן (מגילה ב, א) כתב שמצד "מדת חסידות היו עושין כן", אבל מעיקר הדין "הוה ליה ספק של דבריהם ולקולא" ויוצאים ידי חובתם בקריאה בי"ד בלבד. ובטעמי המחלוקת מבאר ה'אבני נזר' (א"ח סי' תקטז, סכ"ו): דין הוא ש"אפילו כהנים בעבודתן - מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה" (לעיל ה"א). וכתב הר"ן (ב, ב) שזהו "דוקא

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ פְּלוֹם וּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהְנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה. (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ז ניסן-ג' אייר ה'תשע"ג

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ג

הלכות קדוש החודש

פרק ו

1 א. בזמן שעושין על הראייה, היו מחשבין ויודעין שעה
2 [של ה"מולד"] שיתקבץ [נפגש] בה הירח עם החמה בידקדוק
3 הרבה [בחישוב מדויק], כדרך שהאצטגנינין [החוחים
4 בכוכבים] עושין, כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה.
5 ותחלת אותו החשבון [הבסיס לחשבון זה], הוא החשבון
6 שמתשבין בקריב [במחצית] ויודעין שעת קבוצם בלא
7 דקדוק; ושעת קבוצם בלא דקדוק אלא במהלכם האמצעי,
8 הוא הנקרא 'מולד' [ראה ערכו בעמוד קג]. ועקרי החשבון
9 שמתשבין בזמן שאין שם בית דין שיקבעו על הראייה,
10 והוא חשבון שאנו מחשבין היום - הוא הנקרא 'עבור';
11 ואלו הן:
12 ב. היום והלילה [ראה ערכו בעמוד קג], ארבע ועשרים
13 שעות בכל זמן, שתיים עשרה ביום, ושתיים עשרה בלילה.
14 והשעה, מחלקת אלף ושמונים חלקים [ראה ערכו בעמוד
15 קג]; ולמה חלקו השעה למנין זה? לפי שמנין זה יש בו
16 חצי ורביע ושמין [ושמינית], ושליש ושתיים ותשיע, וחמש
17 ועשור, והרבה חלקים יש לכל אלו השמות.
18 ג. משיתקבץ [נפגש] הירח והחמה לפי חשבון זה, עד
19 שיתקבצו פעם שניה במהלכם האמצעי [ראה ערכו בעמוד
20 קג] - תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות מיום שלשים
21 מתחלת לילו, ושבע מאות שלשה ותשעים חלקים משעת
22 שלש עשרה; וזה הוא הזמן שבין כל מולד ומולד, וזה הוא
23 חדשה של לבנה.
24 ד. שנה של לבנה [ראה ערכו בעמוד קג] - אם תהיה שנים
25 עשר חודש מחדשים אלו - יהיה כללה שלש מאות וארבעה
26 וחמשים יום ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים
27 חלקים; ואם תהיה מעברת, ותהיה השנה שלשה עשר חודש
28 - יהיה כללה שלש מאות שלשה ושמונים יום ואחת ועשרים
29 שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים חלקים. ושנת החמה,
30 היא שלש מאות חמשה וששים יום ושש שעות. נמצא
31 תוספת שנת החמה [ראה ערכו בעמוד קג] על שנת הלבנה,
32 עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים.
33 ה. כשתשליף [תחלק] ימי חודש הלבנה שבועה, שהם
34 ימי השבוע - ישאר יום אחד ושתיים עשרה שעות ושבע
35 מאות ושלישה ותשעים חלקים, סימן להם א' י"ב תשצ"ג;
36 וזו היא שארית חודש הלבנה. וכן כשתשליף ימי שנת
37 הלבנה שבועה שבועה - אם שנה פשוטה היא - ישאר ממנה
38 ארבעה ימים ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים
39

40 חלקים, סימן להם ד' ח' תתע"ו; וזו היא שארית שנה
41 פשוטה. ואם שנה מעברת היא - תהיה שאריתה חמשה
42 ימים ואחת ועשרים שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים
43 חלקים, סימן להם ה' כ"א תקפ"ט.
44 ו. כשיהיה עמך ידוע מולד חודש מן החודשים, ותוסיף עליו
45 א' י"ב תשצ"ג - יצא מולד שאחריו, ותדע באי יום
46 מימי השבוע ובאי זו שעה ובכמה חלקים יהיה.
47 ז. כיצד? הרי שהיה מולד ניסן באחד בשבת בחמש שעות
48 ביום ומאה ושבעה חלקים, סימן להם א' ה' ק". כשתוסיף
49 עליו שארית חודש לבנה, והוא א' י"ב תשצ"ג - יצא מולד
50 איר בליל שלישי חמש שעות בלילה ותשע מאות חלקים,
51 סימן להם ג' ה' תת"ק. ועל דרך זו עד סוף העולם, חודש
52 אחר חודש.
53 ח. וכן כשיהיה עמך ידוע מולד שנה זו, ותוסיף שאריתה
54 על ימי המולד - אם פשוטה היא שארית הפשוטה, ואם
55 מעברת היא שארית המעברת - יצא לך מולד שנה
56 שלאחריה. וכן שנה אחר שנה, עד סוף העולם. והמולד
57 הראשון שממנו תתחיל, הוא מולד שהיה בשנה ראשונה
58 של יצירה, והוא היה בליל שני חמש שעות בלילה ומאתים
59 וארבעה חלקים, סימן להם ב' ה' ר"ד; וממנו היא תחלת
60 החשבון.
61 ט. בכל החשבונות האלו שתדע מהם המולד, כשתוסיף
62 שארית עם שארית, כשיתקבץ מן החלקים אלף ושמונים,
63 תשלים שעה אחת ותוסיף אותו למנין השעות; וכשיתקבץ
64 מן השעות ארבע ועשרים, תשלים יום ותוסיף למנין
65 הימים; וכשיתקבץ מן הימים יותר על שבועה, תשליף
66 שבועה מן המנין ותניח השאר - שאין אנו מחשבין לידע
67 מנין הימים, אלא לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזה
68 שעה ואיזה חלק יהיה המולד.
69 י. כל תשע עשרה שנה, שיהיו מהן שבע שנים מעברות
70 ושתיים עשרה פשוטות - נקרא 'מחזור' [ראה ערכו בעמוד
71 קג]; ולמה שמכנו על מנין זה? שבזמן שאתה מקבץ מנין
72 ימי שתיים עשרה שנה פשוטות ושבע מעברות ושעותיהן
73 וחלקיהן, ותשלים כל אלף ושמונים חלקים שעה, וכל
74 ארבע ועשרים שעות יום, ותוסיף למנין הימים - תמצא
75 הכל תשע עשרה שנה משני החמה, שכל שנה מהן שלש
76 מאות וחמשה וששים יום ושש שעות בשנה. ולא ישאר
77 ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה זו, חוץ משעה אחת
78 וארבע מאות ושמנים וחמשה חלקים, סימן להם א' תפ"ה.
79 יא. נמצא במחזור שהוא כזה, החודשים כלם חודשי הלבנה,
80 והשנים שני החמה; והשבע השנים המעברות שבכל
81 מחזור ומחזור לפי חשבון זה, הם שנה שלישית מן
82 המחזור וששית ושמנינית, ושנת אחת עשרה ושנת אחת
83 עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע עשרה.
84

47 כְּזָה, בְּשַׁנֵּי בְּשַׁבָּת; וְכֵן אִם הָיָה הַמּוֹלָד בְּשַׁלִּישֵׁי בְּחֻצוֹת או
48 אַחַר חֻצוֹת, קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּחַמִּישֵׁי בְּשַׁבָּת.
49 ד. מוֹלָד תִּשְׁרִי שֵׁיבְעָא בְּחֻשְׁבוֹן זֶה בְּלִיל שְׁלִישֵׁי בְּתַשַּׁע
50 שְׁעוֹת בְּלִילָה וּמֵאֲתִים וְאַרְבַּעַה חֲלָקִים מִשְׁעָה עֲשִׂירִית,
51 סִימְנָה ג' ט' ר"ד, או יוֹתֵר עַל זֶה - אִם הָיְתָה שְׁנָה פְּשׁוּטָה,
52 דוֹחִין אֶת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, וְאֵין קוֹבְעִין אוֹתוֹ בְּשַׁלִּישֵׁי בְּשַׁנָּה
53 זו, אֲלֵא בְּחַמִּישֵׁי בְּשַׁבָּת.

54 ה. וְכֵן אִם יָצָא מוֹלָד תִּשְׁרִי בְּיוֹם שְׁנֵי בְּשַׁלֵּשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם
55 וְחֻמֶּשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְתַשְׁעָה חֲלָקִים מִשְׁעָה רְבִיעִית,
56 סִימְנָה ב' ט"ו תקפ"ט, או יוֹתֵר עַל כֵּן - אִם הָיְתָה אוֹתָהּ
57 הַשְּׁנָה מוֹצְאֵי הַמַּעֲבָרָת, שֶׁהָיְתָה הַשְּׁנָה הַסְּמוּכָה לָהּ שְׁעֵבְרָה
58 מַעֲבָרָת - אֵין קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּשַׁנֵּי בְּשַׁנָּה זו, אֲלֵא
59 בְּשַׁלִּישֵׁי.

60 ו. הָיָה מוֹלָד הַשְּׁנָה הַפְּשׁוּטָה שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁתְּדַחֵק לְחַמִּישֵׁי
61 פְּחוֹת חֲלָק אָחָד, כְּגוֹן שֵׁיבְעָא סִימְנָה ג' ט' ר"ג או פְּחוֹת
62 מִזֶּה - קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשַׁלִּישֵׁי; וְכֵן אִם הָיָה מוֹלָד מוֹצְאֵי
63 הַמַּעֲבָרָת פְּחוֹת חֲלָק, כְּגוֹן שֶׁהָיָה סִימְנָה ב' ט"ו תקפ"ח או
64 פְּחוֹת מִזֶּה - קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשַׁנֵּי. נִמְצָא דְרָף קְבִיעַת רֹאשׁ
65 הַחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה, כִּף הוּא: תִּחְשַׁב וְתִדַּע הַמּוֹלָד
66 בְּאֵי זֶה יוֹם יִהְיֶה, וּבְכַמָּה שְׁעוֹת מִן הַיּוֹם אוּ מִן הַלֵּילָה,
67 וּבְכַמָּה חֲלָקִים מִן הַשְּׁעָה. וְיוֹם הַמּוֹלָד הוּא יוֹם הַקְּבִיעַת
68 לְעוֹלָם, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת אוּ בְּרַבִּיעִי אוּ בְּעָרֵב
69 שַׁבָּת, או אִם הָיָה הַמּוֹלָד בְּחֻצוֹת הַיּוֹם [ראוה ערכו בעמוד
70 קג] או אַחַר חֻצוֹת, או אִם הָיָה בְּמֵאֲתִים וְאַרְבַּעַה חֲלָקִים
71 מִשְׁעָה עֲשִׂירִית מְלִיל שְׁלִישֵׁי אוּ יוֹתֵר עַל זֶה וְהָיְתָה שְׁנָה
72 פְּשׁוּטָה, או שֶׁהָיָה הַמּוֹלָד בְּחֻמֶּשׁ מֵאוֹת תַּשְׁעָה וּשְׁמוֹנִים
73 חֲלָקִים מִשְׁעָה רְבִיעִית מִיּוֹם שְׁנֵי וְהָיְתָה הַשְּׁנָה פְּשׁוּטָה
74 שְׁאַחַר הַמַּעֲבָרָת - שְׁאִם יֵאָרֵעַ אֶחָד מֵאַרְבַּעַה דְּבָרִים הָאֵלֶּה,
75 אֵין קוֹבְעִין בְּיוֹם הַמּוֹלָד, אֲלֵא בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו אוּ שְׁלֹאֲחֵת
76 אַחֲרָיו, כְּדֶרֶךְ שְׁבָאֲרָנוּ.

77 ז. וּמִפְּנֵי מָה אֵין קוֹבְעִין בְּחֻשְׁבוֹן זֶה בִּימֵי אֲדו"ו? לְפִי
78 שֶׁהַחֻשְׁבוֹן הַזֶּה הוּא לְקַבּוֹץ הַיָּרֵחַ וְהַשֶּׁמֶשׁ בְּהַלּוּכָם
79 הָאֲמֻצְעִי [ראוה ערכו בעמוד קג], לֹא בְּמִקּוֹמָם הָאֲמִתִּי [ראוה
80 ערכו בעמוד קג], כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ; לְפִיכֵף עֲשׂוּ יוֹם קְבִיעַת
81 וְיוֹם דְּחִיָּה, כְּדִי לְפַגֵּעַ בְּיוֹם קְבוּץ הָאֲמִתִּי [ראוה ערכו בעמוד
82 קג]. בִּיצֵד? בְּשַׁלִּישֵׁי קוֹבְעִין, בְּרַבִּיעִי דוֹחִין, בְּחַמִּישֵׁי
83 קוֹבְעִין, בְּשַׁשִּׁי דוֹחִין, בְּשַׁבָּת קוֹבְעִין, בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת דוֹחִין,
84 בְּשַׁנֵּי קוֹבְעִין.

85 ח. וְעַקֵּר שְׁאֵר הָאֲרָבַע דְּחִיּוֹת הָאֵלֶּה, הוּא זֶה הָעֶקֶר
86 שְׁאֲמַרְנוּ, שֶׁהַחֻשְׁבוֹן הַזֶּה בְּמַהֲלָף אֲמֻצְעִי; וְרָאִיָּה לְדָבָר,
87 שֶׁהָרִי הַמּוֹלָד יִהְיֶה בְּלִיל שְׁלִישֵׁי וְיִדְחֵה לְחַמִּישֵׁי, וּפְעֻמִּים
88 רְבוּת לֹא יִהְיֶה יָרֵחַ בְּלִיל חַמִּישֵׁי. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא וְלֹא בְּלִיל
89 שְׁשִׁי, מִכְּלָל שְׁלֹא נִתְקַבְּצוּ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ קְבוּץ אֲמִתִּי אֲלֵא
90 בְּחַמִּישֵׁי.

פָּרָק ח

91 א. חֲדָשָׁה שֶׁל לְבָנָה - תַּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וּמִחֻצָּה וְחֲלָקִים,
92

1 יב. כְּשֶׁתְּקַבֵּץ שְׁאֲרִית כָּל שְׁנָה מִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה שְׁנָה
2 הַפְּשׁוּטוֹת, שֶׁהוּא ד' ח' תתע"ו, וּשְׁאֲרִית כָּל שְׁנָה מִשְׁבַּע
3 שָׁנִים הַמַּעֲבָרוֹת, שֶׁהוּא ה' כ"א תקפ"ט, וְתִשְׁלִיף הַכֹּל
4 שְׁבַע־שָׁבָע - יִשְׁאָר שְׁנֵי יָמִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת וְחֻמֶּשׁ
5 מֵאוֹת וְחֻמֶּשֶׁה וְתַשְׁעִים חֲלָקִים, סִימֵן לָהֶם ב' י"ו תקצ"ה;
6 וְזֶה הוּא שְׁאֲרִית הַמַּחְזוֹר.

7 יג. כְּשֶׁיִּהְיֶה לָךְ יָדוּעַ מוֹלָד תַּחֲלַת מַחְזוֹר, וְתוֹסִיף עָלָיו ב'
8 י"ו תקצ"ה, יֵצֵא לָךְ מוֹלָד תַּחֲלַת הַמַּחְזוֹר שְׁאֲחֲרָיו; וְכֵן
9 מוֹלָד כָּל מַחְזוֹר וּמַחְזוֹר, עַד סוֹף הָעוֹלָם. וּכְבָר אֲמַרְנוּ,
10 שְׁמוֹלָד תַּחֲלַת הַמַּחְזוֹר הַרְּאשׁוֹן הָיָה ב' ה' ר"ד. וּמוֹלָד
11 הַשְּׁנָה, הוּא מוֹלָד תִּשְׁרִי שֶׁל אוֹתָהּ הַשְּׁנָה.

12 יד. וּבְדֶרֶךְ הַזֶּאת תִּדַּע מוֹלָד כָּל שְׁנָה שֶׁתִּרְצֶה, וּמוֹלָד כָּל
13 חֹדֶשׁ שֶׁתִּרְצֶה, מִשְׁנִים שְׁעֵבְרוּ, אוּ מִשְׁנִים שְׁעֵתִידִים לְבוֹא.
14 בִּיצֵד? תִּקַּח שְׁנֵי יְצִירָה שְׁעֵבְרוּ וּגְמָרוּ, וְתַעֲשֶׂה אוֹתָם
15 מַחְזוֹרִין שֶׁל תַּשְׁעַ עֶשְׂרֵה תַּשְׁעַ עֶשְׂרֵה, וְתִדַּע מִנֵּן הַמַּחְזוֹרִין
16 שְׁעֵבְרוּ, וּמִנֵּן הַשְּׁנִים שְׁעֵבְרוּ מִמַּחְזוֹר שְׁעֵדִין לֹא נִשְׁלַם;
17 וְתִקַּח לְכָל מַחְזוֹר וּמַחְזוֹר ב' י"ו תקצ"ה, וּלְכָל שְׁנָה פְּשׁוּטָה
18 מִשְׁנֵי הַמַּחְזוֹר שְׁלֹא נִשְׁלַם ד' ח' תתע"ו, וּלְכָל שְׁנָה מַעֲבָרָת
19 ה' כ"א תקפ"ט, וְתִקַּבֵּץ הַכֹּל, וְתִשְׁלִים הַחֲלָקִים שְׁעוֹת,
20 וְתִשְׁלִים הַשְּׁעוֹת יָמִים, וְהַיָּמִים תִּשְׁלִיכֶם שְׁבַע־שָׁבָע;
21 וְהַנִּשְׁאָר מִן הַיָּמִים וּמִן הַשְּׁעוֹת וְהַחֲלָקִים, הוּא מוֹלָד שְׁנָה
22 שֶׁתִּרְצֶה לִידַע מוֹלָדָהּ.

23 טו. מוֹלָד הַשְּׁנָה שֵׁיבְעָא בְּחֻשְׁבוֹן זֶה, הוּא מוֹלָד רֹאשׁ חֹדֶשׁ
24 תִּשְׁרִי. וּכְשֶׁתוֹסִיף עָלָיו א' י"ב תשצ"ג, יֵצֵא מוֹלָד מִרְחֻשׁוֹן;
25 וּכְשֶׁתוֹסִיף עַל מוֹלָד מִרְחֻשׁוֹן א' י"ב תשצ"ג, יֵצֵא מוֹלָד
26 כְּסָלוּ; וְכֵן לְכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ זֶה אַחַר זֶה, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

פָּרָק ז

27 א. אֵין קוֹבְעִין לְעוֹלָם רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה,
28 לֹא בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, וְלֹא בְּרַבִּיעִי בְּשַׁבָּת, וְלֹא בְּעָרֵב שַׁבָּת -
29 סִימֵן לָהֶן אֲדו"ו; אֲלֵא כְּשֶׁיִּהְיֶה מוֹלָד תִּשְׁרִי בְּאֶחָד מִשְׁלֹשָׁה
30 יָמִים הָאֵלֶּה, קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו. בִּיצֵד?
31 הָרִי שֶׁהָיָה הַמּוֹלָד בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי
32 בְּשַׁנֵּי; וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בְּרַבִּיעִי, קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ
33 בְּחַמִּישֵׁי; וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בְּשַׁשִּׁי, קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ
34 בְּשַׁבִּיעִי.

35 ב. וְכֵן אִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בְּחֻצֵי הַיּוֹם אוּ לְמַעַלָּה מִחֻצֵי הַיּוֹם,
36 קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו. בִּיצֵד? הָרִי שֶׁהָיָה
37 הַמּוֹלָד בְּיוֹם הַשְּׁנֵי שֶׁשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם אוּ יוֹתֵר עַל שֵׁשׁ שְׁעוֹת,
38 קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשַׁלִּישֵׁי. וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד קֶדֶם חֻצֵי
39 הַיּוֹם, אֲפִלוּ בְּחֲלָק אֶחָד - קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם
40 הַמּוֹלָד עֲצֻמוֹ; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם מִימֵי אֲדו"ו.

41 ג. כְּשֶׁיִּהְיֶה הַמּוֹלָד בְּחֻצוֹת הַיּוֹם אוּ אַחַר חֻצוֹת, וְיִדְחֵה לְיוֹם
42 שְׁלֹאֲחֲרָיו - אִם יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו מִימֵי אֲדו"ו - הָרִי זֶה
43 נִדְחָה לְשְׁלֹאֲחֵת אַחֲרָיו, וְיִהְיֶה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ קְבוּעַ בְּשַׁלִּישֵׁי
44 מִיּוֹם הַמּוֹלָד. בִּיצֵד? הָרִי שֶׁיִּהְיֶה הַמּוֹלָד בְּשַׁבָּת בְּחֻצוֹת
45 הַיּוֹם, סִימֵן ד' י"ח - קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּשַׁנָּה שְׁמוֹלָדָהּ

48 בין יום קביעתה ובין יום קביעת שנה שלאחריה ארבעה
 49 ימים, יהיו חדשי אותה שנה המעברת חסרים; ואם תמצא
 50 ביניהם חמשה, יהיו כסדרם; ואם תמצא ביניהם ששה,
 51 יהיו שלמים.
 52 ט. כיצד? הרי שרצינו לידע סדור חדשי שנה זו, והנה
 53 ראש השנה בתמישי והיא פשוטה, וראש השנה שלאחריה
 54 בשני בשבת; נמצא ביניהן שלשה ימים, ידענו ששנה זו
 55 חדשיה כסדרם. ואלו הנה ראש השנה שלאחריה בשלישי,
 56 היו חדשי שנה זו שלמים; ואלו הנה ראש השנה בשנה זו
 57 בשבת, ובשנה שלאחריה בשלישי בשבת, היו חדשי שנה
 58 זו חסרין. ועל דרך זו תחשב לשנה המעברת, כמו שבארנו.
 59 י. יש שם סימנין שתקמך עליהם פדי שלא תטעה בתשובון
 60 סדור חדשי השנה, והן בניינין על עקרי זה החשבון
 61 והקביעות והדחיות שבארנו דרפם; ואלו הן: כל שנה
 62 שיהיה ראש השנה בה בשלישי, תהיה לעולם כסדרם לפי
 63 חשבון זה, בין פשוטה, בין מעברת; ואם יהיה ראש השנה
 64 בשבת או בשני, לא תהיה כסדרם לעולם, בין בפשוטה,
 65 בין במעברת; ואם יהיה ראש השנה בתמישי - אם פשוטה
 66 היא, אי אפשר שיהיו חדשיה חסרים לפי חשבון זה, ואם
 67 מעברת היא, אי אפשר שיהיו חדשיה כסדרם לפי חשבון
 68 זה.

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ג

פרק ט

71 א. שנת החמה [ראה ערכו בעמוד קג] - יש מחכמי ישראל
 72 שהוא אומר, שהיא שלש מאות חמשה וששים יום ורביע
 73 יום, שהוא שש שעות; ויש מהם שהוא אומר, שהיא פחות
 74 מרביע היום. וכן חכמי גון ופרס, יש ביניהם מחלוקת בדבר
 75 זה.
 76 ב. מי שהוא אומר שהיא שלש מאות וחמשה וששים יום
 77 ורביע יום, ישאר מכל מחזור של תשע עשרה שנה, שעה
 78 אחת וארבע מאות וחמשה ושמונים חלקים, כמו שאמרנו.
 79 ויהיה בין תקופה לתקופה, אחד ותשעים יום ושבע שעות
 80 וחצי שעה; ומשתדע תקופה אחת באיזה יום ואיזו שעה
 81 היא, תתחיל למנות ממנה לתקופה השניה שאחריה, ומן
 82 השניה לשלישית, עד סוף העולם.
 83 ג. תקופת ניסן [ראה ערכו בעמוד קג], היא השעה והחלק
 84 שתפגס בו השמש לתחלת מזל [ראה ערכו בעמוד קג] טלה;
 85 ותקופת תמוז, היות השמש בתחלת מזל סרטן; ותקופת
 86 תשרי, היות השמש בראש מזל מאזניים; ותקופת טבת,
 87 היות השמש בראש מזל גדי. ותקופת ניסן היתה בשנה
 88 הראשונה של יצירה לפי חשבון זה, קדם מולד ניסן
 89 בשבעה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים
 90 חלקים [ראה ערכו בעמוד קג] - סימנה ז' ט' תרמ"ב.
 91 ד. דרך חשבון התקופה, כף הוא: תדע תחלה כמה
 92 מחזורין שלמים משנת היצירה עד מחזור [ראה ערכו בעמוד

1 כמו שבארנו. ואי אפשר לומר שראש החדש יהיה במקצת
 2 היום, עד שיהיה מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו מהבא,
 3 שנאמר: "עד חדש ימים" - מפי השמועה למדו, שזמנים
 4 אמה מחשב לחדש, ואי אמה מחשב שעות.
 5 ב. לפיכך עושין חדשי הלכנה, מהם חדש חסר תשעה
 6 ועשרים בלבד, ואף על פי שחדשה של לכנה יתר על זה
 7 בשעות, וחדש מלא משלשים יום, ואף על פי שחדשה של
 8 לכנה פחות מזה בשעות - פדי שלא לחשב בתדש שעות,
 9 אלא ימים שלמים.
 10 ג. אלו הנה חדשיה של לכנה תשעה ועשרים יום ומחצה
 11 בלבד, היו כל השנים חדש מלא וחדש חסר, והיו זמי שנת
 12 הלכנה שלש מאות ארבעה וחמשים יום, ששה חדשים
 13 חסרים וששה מלאים; אבל מפני החלקים שיש בכל חדש
 14 וחדש יותר על חצי היום, יתקבץ מהם שעות וימים, עד
 15 שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יותר על המלאים,
 16 ובמקצת השנים חדשים מלאים יותר על החסרים.
 17 ד. יום שלשים, לעולם עושין אותו ראש חדש בתשובון
 18 זה: אם הנה החדש שעבר חסר, יהיה יום שלשים ראש
 19 החדש הבא. ואם הנה החדש שעבר מלא, יהיה יום
 20 שלשים ראש חדש, הואיל ומקצתו ראש חדש, ויהיה
 21 תשלום החדש המלא שעבר; ויהיה יום אחד ושלושים ראש
 22 החדש הבא, וממנו הוא המנין, והוא יום הקביעה. ולפיכך
 23 עושין ראשי חדשים בתשובון זה, חדש אחד יום אחד
 24 בלבד, וחדש אחד שני ימים.
 25 ה. סדר החדשים המלאים והחסרים לפי חשבון זה, כף
 26 הוא: תשרי, לעולם מלא; וחדש טבת, לעולם חסר;
 27 ומטבת ואילך, חדש אחד מלא ואחד חסר על הסדר.
 28 כיצד? טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר
 29 חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר. ובשנה
 30 המעברת, אדר ראשון מלא, ואדר שני חסר.
 31 ו. נשארנו שני החדשים, שהם מרחשון וכסלו - פעמים
 32 יהיו שניהם מלאים, ופעמים יהיו שניהם חסרים, ופעמים
 33 יהיה מרחשון חסר וכסלו שלם. ושנה שיהיו בה שני
 34 חדשים אלו מלאים, היא שנקראו חדשיה 'שלמים'; ושנה
 35 שיהיו בה שני חדשים אלו חסרים, נקראו חדשיה 'חסרין';
 36 ושנה שיהיה בה מרחשון חסר וכסלו מלא, נקראו חדשיה
 37 'כסדרין'.
 38 ז. דרך ידיעת השנה, אם חדשיה מלאים, או חסרים, או
 39 כסדרין לפי חשבון זה - כף הוא: תדע תחלה יום שנקבע
 40 בו ראש השנה שתמצא לידע סדור חדשיה, כמו שבארנו
 41 בפרק שביעי; ותדע יום שנקבע בו ראש השנה שלאחריה,
 42 ותחשב מנין הימים שביניהן חוץ מיום הקביעה של זו ושל
 43 זו. אם תמצא ביניהם שני ימים, יהיו חדשי השנה חסרים;
 44 ואם תמצא ביניהם שלשה ימים, יהיו כסדרם; ואם תמצא
 45 ביניהם ארבעה ימים, יהיו שלמים.
 46 ח. כמה דברים אמורים? בשניהם השנה שתמצא לידע
 47 סדור חדשיה פשוטה. אבל אם היתה מעברת - אם תמצא

47 שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת ניסן הבאה בתחלת יום
48 ששי. ועל דרך זו, עד סוף העולם, תקופה אחר תקופה.
49 ו. אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן
50 של שנה זו - תדע תחלה באיזה יום מימי השבוע תהיה,
51 ובאיזה יום יקבע ניסן של שנה זו, וכמה שנים גמורות
52 עברו מן המחזור; ותקח לכל שנה אחד עשר, ותוסיף על
53 סכום הימים שבעה ימים בזמנים אלו, והשלף הכל שלשים
54 שלשים; והנשארו פחות משלשים, תתחיל למנות מראש
55 החדש ניסן. אם יגיע ליום התקופה, מוטב; ואם לאו, הוסף
56 יום או שני ימים או שלשה ימים על המנין, עד שיגיע
57 ליום התקופה. ואם תהיה השנה מעברת, תתחיל למנות
58 מראש החדש אדר שני; וליום שיגיע החשבון, באותו היום
59 מן החדש תהיה התקופה.

60 ז. כיצד? הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת
61 ניסן של שנת שלשים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית
62 ממחזור מאתים ושלשים - מצאנו ראש חדש ניסן נקבע בה
63 בתמישי, ותקופת ניסן בתמישי, ולפי שהיתה שנה זו
64 תשיעית למחזור, יהיו השנים הגמורות שמונה; כשתקח
65 לכל שנה מהן אחד עשר יום, יהיו כל הימים שמונה
66 ושמונים; תוסיף שבעה, הרי הכל חמשה ותשעים; תשליף
67 הכל שלשים שלשים, נשארו חמשה ימים; כשתתחיל
68 למנות חמשה ימים מראש החדש ניסן שהיה בתמישי, יגיע
69 החשבון ליום שני. וכבר ידענו שאין התקופה בשני בשבת,
70 אלא בתמישי; לפיכך תוסיף יום אחר יום, עד שתגיע
71 לתמישי שהוא יום התקופה - נמצאת תקופת ניסן בשנה
72 זו, ביום שמיני מחדש ניסן. ועל הדרך הזאת תעשה בכל
73 שנה ושנה.

74 ח. זה שאמרנו 'תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום
75 התקופה', לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד
76 או שנים או שלשה; ופלא גדול הוא, שתהיה צריך להוסיף
77 ארבעה. ואם מצאת שאתה צריך להוסיף יתר על זה, תדע
78 שטעית בחשבון, ותחזר ותחשב בדקדוק.

פָּרָק י

79
80 א. שנת החמה, למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע
81 מחכמי ישראל, אומר שהיא שלש מאות חמשה ושלשים יום
82 וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה
83 וארבעים רגע; והרגע, אחד מששה ושבעים בחלק. ולפי
84 חשבון זה, תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלכנה
85 עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק
86 ושמונה וארבעים רגע - סימן להן 'כ"א קכ"א מ"ח. ולא
87 תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה כלל, אלא בכל
88 מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלכנה הפשוטות
89 והמעברות.

90 ב. בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה, אחד ותשעים
91 יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד

1 קח שתראה, וקח לכל מחזור מהם שעה אחת וארבע
2 מאות וחמשה ושמונים חלקים; וקבץ כל החלקים שעות,
3 וכל השעות ימים, ותגרע מן הכל שבעה ימים ותשע שעות
4 ושש מאות ושלשים וארבעים חלקים; והשארו תוסיף אותו
5 על מולד ניסן של שנה ראשונה מן המחזור, יצא לך באיזו
6 שעה ובכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של אותה השנה
7 הראשונה באותו מחזור. וממנה תתחיל למנות אחד
8 ותשעים יום ושבע שעות ומחצה, לכל תקופה ותקופה.
9 ואם תרצה לידע תקופת ניסן של שנה זו שהיא שנת כף
10 וכף במחזור שאתה עומד בו, קח לכל המחזורין השלמים
11 שעה וארבע מאות וחמשה ושמונים חלקים לכל מחזור;
12 ולכל השנים הגמורות ששלמו מן המחזור, עשרה ימים
13 ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל שנה;
14 וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבעה ימים ותשע שעות ושש
15 מאות ושלשים וארבעים חלקים, והשארו תשליכם חדשי לבנה
16 תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות ושבע מאות שלש
17 ותשעים חלקים. והנשארו פחות מחדש לבנה, תוסיף אותו
18 על מולד ניסן של אותה השנה, ותדע זמן תקופת ניסן של
19 אותה השנה, בכמה יום בחדש היא ובכמה שעה. תקופת
20 ניסן לפי חשבון זה, אינה לעולם אלא או בתחלת הלילה,
21 או בתצי הלילה, או בתחלת היום, או בתצי היום; ותקופת
22 תמוז, לעולם אינה אלא או בשבע שעות ומחצה, או
23 בשעה אחת ומחצה, בין ביום, בין בלילה; ותקופת תשרי,
24 לעולם אינה אלא או בתשע שעות, או בשלש שעות, בין
25 ביום, בין בלילה; ותקופת טבת, לעולם אינה אלא או
26 בעשר שעות ומחצה, או בארבע שעות ומחצה, בין ביום,
27 בין בלילה. אם תרצה לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו
28 שעה תהיה התקופה - קח שנים גמורות שעברו משנת
29 היצירה עד שנה שתראה, והשלף הכל שמונה ועשרים
30 שמונה ועשרים; והנשארו פחות משמונה ועשרים, קח לכל
31 שנה ושנה יום אחד ושש שעות, וקבץ הכל, והוסף עליו
32 שלשה, והשלף הכל שבעה שבעה; והנשארו מן הימים ומן
33 השעות, תתחיל למנות מתחלת ליל אחד בשבת. ולאשר
34 יגיע החשבון, בו תהיה תקופת ניסן. ולמה מוסיפין
35 שלשה? לפי שתקופה ראשונה של שנת היצירה היתה
36 בתחלת ליל רביעי.

37 ה. כיצד? הרי שרצינו לידע תקופת ניסן של שנת שלשים
38 ותשע מאות [- שנת ד'תתקל] וארבעת אלפים ליצירה -
39 כשתשליף הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים, תשארו
40 שנה אחת; תקח לה יום אחד ושש שעות, ותוסיף עליו
41 שלשה, נמצאת תקופת ניסן, כליל חמישי שש שעות
42 בלילה. וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת
43 תמוז בשעה ומחצה מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע
44 שעות ומחצה, תהיה תקופת תשרי בתשע שעות מיום
45 חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת
46 טבת בארבע שעות ומחצה מליל ששי; וכשתוסיף עליה

ספקות; ויש מי שפדקדק הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה
 בחשבון ראית הירח, אלא צלל במים אדירים, והעלה חרש
 בידו.
 ג. ולפי ארץ הימים ורב הבדיקות והחקירות, נודע למקצת
 החכמים דרכי חשבון זה; ועוד, שיש לנו בעקרים אלו
 קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים
 לכל. ומפני כל אלו הדברים, כשר בעיני לבאר דרכי חשבון
 זה, כדי שיהיה נכון לכל מי שמלאו לבו לקרבה אל
 המלאכה לעשות אותה.
 ד. ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו
 צריכין להם בזמן הזה; שאלו הדרכים, דרכים רחוקים
 ועמקים הם, והוא סוד העבור [ראה ערכו בעמוד קג] שהיו
 החכמים הגדולים יודעים אותו, ואינן מוסרין אותו לכל
 אדם אלא לסמוכים נבונים. אבל זה החשבון בזמן שאין
 בית דין לקבץ על הראיה שאנו מחשבין בו היום, אפלו
 תינוקות של בית רבן מגיעין עד סופו, בשלשה ארבעה
 ימים.
 ה. שמה יתבונן חכם מחכמי האמות, או מחכמי ישראל
 שלמדו חכמת נון, בדרכים אלו שאני מחשב בהן לראית
 הירח - ויראה קרוב מעט במקצת הדרכים, ויעלה על דעתו
 שנתעלם ממנו דבר זה ולא ידענו שיש באותה הדרך קרוב.
 אל יעלה זה על דעתו - אלא כל דבר שלא דקדקנו בו,
 מפני שידענו בעקרי הגימטריות [החשבונות] בראיות
 ברורות, שאין דבר זה מפסיד בידיעת הראיה, ואין חוששין
 לו; לפיכך לא דקדקנו בו.
 ו. וכן כשיראה בדרך מן הדרכים חסרון מעט מחשבון
 הראוי לאותה הדרך - בכונה עשינו זה; לפי שיש כנגדו
 יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר לאמתו בדרכים קרובים
 בלא חשבון ארץ - כדי שלא יפלה האדם שאינו רגיל
 בדברים אלו, ברב החשבונות שאין מועילין בראית הירח.
 ז. העקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה לכל חשבונות
 האצטגנינות, בין לדרכי חשבון הראיה, בין לשאר דברים
 - אלו הם: הגלגל, מחלק בשלש מאות וששים
 מעלות [ראה ערכו בעמוד קג]; כל מזל ומזל שלשים
 מעלות, והתחלה מתחלת מזל טלה. וכל מעלה [ראה ערכו
 בעמוד קג] ומעלה, ששים חלקים; וכל חלק וחלק, ששים
 שניות; וכל שניה ושניה, ששים שלישיות. וכן תדקדק
 החשבון, ותחלק כל זמן שתראה.
 ח. לפיכך, אם יצא לך בחשבון שפוכב פלוני מקומו בגלגל
 בשבעים מעלות ושלושים חלקים וארבעים שניות, תדע
 שפוכב זה הוא במזל תאומים בחצי מעלת אחת עשרה
 ממזל זה - לפי שמזל טלה שלשים מעלות, ומזל שור
 שלשים, נשאר עשר מעלות ומחצה ממזל תאומים,
 וארבעים שניות מחצי המעלה האחרון.
 ט. וכן אם יצא מקומו בגלגל [ראה ערכו בעמוד קג] בשלש
 מאות ועשרים מעלות, תדע שפוכב זה במזל דלי בעשרים

ושלשים רגע - סימן להם צ"א ז' תקי"ט ל"א. וכשתדע
 תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשב מאותו רגע מנין
 זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת
 השנה שהיא רביע.
 ג. תקופת ניסן לפי חשבון זה, היתה בשנה ראשונה של
 יצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים
 וארבעים חלקים - סימן להם ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם
 בכל שנה ראשונה של כל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע
 שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים.
 ד. כשתדע תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור,
 תחשב ממנה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות
 ותשעה עשר חלקים ואחד ושלושים רגע לכל תקופה
 ותקופה, עד סוף המחזור.
 ה. אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה,
 תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל
 שנה מהן תוספתה, והיא י' כ"א קכ"א מ"ח; וקבץ כל
 הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים,
 כדרך שתחשב במולדות; ותגרע מן הכל תשע שעות ושש
 מאות ושנים וארבעים חלקים, והנשאר - תשליכו חדשי
 לבנה; והנשאר שאין בו חדש לבנה, תוסיף אותו על מולד
 ניסן של אותה שנה. וכרגע שיעיזע בו המנין, תהיה תקופת
 ניסן של אותה השנה.
 ו. מראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו היו סומכין
 לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהן
 מעברין מפני הזמן, או מפני הצורך - לפי שחשבון זה, הוא
 האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתבאר
 באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת
 החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביע יום.
 ז. וחשבון שתי התקופות האלו שבארנו דרךם, הכל בקרוב
 הוא, ובמחלה השמש האמצעי, לא במקומה האמתי; אבל
 במקום השמש האמתי - תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו,
 בכמו שני ימים קדם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה,
 בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב
 לפחות מרביע יום.

פרק יא

א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין
 בדקדוק ויודעים אם יראה הירח או לא יראה [בליל
 שלושים] - ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי
 החכמות ולעמד על הסודות [של העיבור], יתאנה לידע
 אותן הדרכים שמחשבין בהם - עד שידע אדם אם יראה
 הירח בליל זה, או לא יראה.
 ב. ודרכי החשבון, יש בהם מחלוקות גדולות בין חכמי
 הגוים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות [זמן הקפת
 השמש] והגימטריות [הנדסה ומתמטיקה]. ואנשים חכמים
 גדולים נשתבשו בהם, ונתעלמו מהם דברים ונולדו להם

48 אג; והמהלך שיהיה בגלגל המזלות שהוא פעמים יותר
 49 ופעמים חסר - הוא המהלך האמתי [ראה ערכו בעמוד אג],
 50 ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח האמתי.
 51 טז. כבר אמרנו, שאלו הדרכים שאנו מבארים בהלכות
 52 אלו, אינן אלא לחשבון ראית הירח בלבד; לפיכך, עשינו
 53 העקר [תאריך מתקופת הרמב"ם שמוננו יתחיל החשבון]
 54 שממנו מתחילין לעולם לחשבון זה, מתחלת ליל חמישי
 55 שיומו יום שלישי לחדש ניסן משנה זו - שהיא שנת שבע
 56 עשרה ממחזור מאתיים וששים, שהיא שנת שמונה ושלשים
 57 ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה, שהיא שנת תשע
 58 ושמונים וארבע מאות וארבע לשטרות, שהיא שנת תשע
 59 ומאה וארבע לחרבן בית שני. וזו היא השנה שאנו קוראים
 60 אותה 'שנת העקר' בחשבון זה.
 61 יז. ולפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל, כמו
 62 שבארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר
 63 ירושלים, ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה
 64 שבועה ימים - שבהם רואין את הירח תמיד, ובאים
 65 ומעידים בבית דין. ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השווה
 66 המסבב באמצע העולם פנגד רוח צפונית, בכמו שתיים
 67 ושלשים מעלות - עד חמש ושלשים, ועד תשע ועשרים;
 68 וכן הוא נוטה באמצע הישוב [ראה ערכו בעמוד אג] פנגד
 69 רוח מערב, בכמו ארבע ועשרים מעלות - עד שבע
 70 ועשרים, ועד אחת ועשרים.

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ג

פְּרָק יב

73 א. מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע ועשרים
 74 שעות, תשעה וחמשים חלקים ושמונה שניות - סימנם
 75 נט"ח. נמצא מהלכה בעשרה ימים, תשע מעלות ואחד
 76 וחמשים חלקים ושלש ועשרים שניות - סימנם ט' נ"א
 77 כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום, שמונה ותשעים מעלות
 78 ושלשה ושלשים חלקים ושלש וחמשים שניות - סימנם
 79 צ"ח ל"ג. ונמצא שארית מהלכה בארץ יום, אחר
 80 שתשליף כל שלש מאות וששים מעלות כמו שבארנו,
 81 מאתיים וחמש וששים מעלות ושמונה ושלשים חלקים
 82 וחמשים שניות - סימנם רס"ה ל"ח נ'. ונמצא שארית
 83 מהלכה בעשרת אלפים יום, מאה שש ושלשים מעלות
 84 ושמונה ועשרים חלקים ועשרים שניות - סימנם קל"ו כ"ח
 85 כ'. ועל הדרך הזה, תכפל ותוציא מהלכה לכל מגן
 86 שתתקף; וכן אם תרצה לעשות סימנין ידועים אצלך
 87 למהלכה לשני ימים, ולשלשה, ולארבעה, עד עשרה -
 88 תעשה. וכן אם תרצה להיות לך סימנין ידועים מוכנין
 89 למהלכה לעשרים יום, ולשלשים, ולארבעים, עד מאה -
 90 תעשה; ודבר גלוי הוא וידוע, מאחר שידעת מהלך יום
 91 אחד. וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך, מהלך אמצע
 92 השמש [ראה ערכו בעמוד אג] לתשעה ועשרים יום, ולשלש

1 מעלה בו. ועל דרך זו, בכל המנינות. וסדר המזלות, כך
 2 הוא: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים,
 3 עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים.
 4 י. בכל החשבונות כלם, כשתקבץ שארית לשארית או
 5 כשתוסיף מגן על מגן - תקבץ כל מין עם מינו: השניות
 6 עם השניות, והחלקים עם החלקים, והמעלות עם המעלות.
 7 וכל זמן שיתקבץ מן השניות ששים, תשים חלק ותוסיף
 8 על החלקים; וכל שיתקבץ מן החלקים ששים - תשים
 9 אותו מעלה, ותוסיף אותה על המעלות; וכשתקבץ
 10 המעלות, תשליף אותן שלש מאות וששים שלש מאות
 11 וששים, והנשאר משלש מאות וששים ולמטה, הוא
 12 שתופסין לחשבון.
 13 יא. וכל החשבונות כלם, כשתרצה לגרע מגן ממגן - אם
 14 יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה שגורעין ממנו אפלו
 15 בחלק אחד - תוסיף על זה שגורעין ממנו שלש מאות
 16 וששים מעלות, כדי שיהא אפשר לגרע זה המגן ממנו.
 17 יב. ביצד? הרי שהצריך החשבון לגרע מאתיים מעלות
 18 וחמשים חלקים וארבעים שניות, סימן ר' נ' מ', ממאה
 19 מעלות ועשרים חלקים ושלשים שניות, סימן ק' כ' ל' -
 20 תוסיף על המאה שלש מאות וששים, יהיו המעלות ארבע
 21 מאות וששים; ותתחיל לגרע השניות מן השניות. תבוא
 22 לגרע ארבעים משלשים, אי אפשר; תרים חלק אחד מן
 23 עשרים החלקים, ותעשה אותו ששים שניות, ותוסיף על
 24 השלשים, ונמצאו השניות תשעים; תגרע מהם הארבעים,
 25 ישאר חמשים שניות. ותחזור לגרע החמשים חלקים
 26 מתשעה עשר חלקים, שפבר הרימות מהם חלק אחד
 27 ועשיתו שניות - ואי אפשר לגרע חמשים מתשעה עשר;
 28 לפיכך, תרים מעלה אחת מן המעלות, ותעשה אותה ששים
 29 חלקים, ותוסיף על התשעה עשר, ונמצאו החלקים תשעה
 30 ושבעים; תגרע מהן החמשים, ישאר תשעה ועשרים
 31 חלקים. ותחזור לגרע המאתיים מעלות מן ארבע מאות
 32 ותשע וחמשים מעלות, שפבר הרימות מעלה אחת ועשיתה
 33 חלקים; ישאר מאתיים ותשע וחמשים מעלות. ונמצא
 34 השאר, סימנו רנ"ט כ"ט נ'. ועל דרך זו, בכל גרעון וגרעון.
 35 השמש והירח,
 36 (יג), וכן שאר השבעה כוכבים - מהלך כל אחד ואחד
 37 מהן בגלגל שלו, מהלך שנה: אין בו לא קלות, ולא כבדות
 38 - אלא כמהלכו היום, כמו מהלכו אמש, כמו מהלכו למחר,
 39 כמו מהלכו בכל יום ויום. וגלגלו של כל אחד מהם, אף
 40 על פי שהוא מקיף את העולם, אין הארץ באמצעו.
 41 יד. לפיכך, אם תערך [תשווה ביחס לגלגל המזלות] מהלך
 42 כל אחד מהם לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו,
 43 שהוא גלגל המזלות [ראה ערכו בעמוד אג] - ישתנה הלוכו,
 44 ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות פחות או יותר על
 45 מהלכו אמש או על מהלכו למחר.
 46 טו. מהלך השנה שמהלך הכוכב או השמש או הירח
 47 בגלגלו, הוא הנקרא 'אמצע המהלך' [ראה ערכו בעמוד

48 בחמש עשרה מעלות בו ושבעה ושלשים חלקים ממעלת
 49 שש עשרה. והאמצע שיצא בחשבון זה, פצעים יהיה
 50 בתחלת הלילה בשנה, או קדם שקיעת החמה בשעה, או
 51 אחר שקיעת החמה בשעה; ודבר זה לא תחוש לו בשמש
 52 בחשבון הראיה, שהרי אנו משלימים קרוב זה 'מעגלים'
 53 בחשבון כשנחשב לאמצע הירח. ועל הדרך הזאת תעשה
 54 תמיד לכל עת שתראה, ואפלו אחר אף שנים - שתקבץ
 55 כל השארית ותוסיף על העקר, יצא לך המקום האמצעי;
 56 וכן תעשה באמצע הירח, ובאמצע כל פוכב וכוכב - מאחר
 57 שתדע מהלכו ביום אחד כמה הוא, ותדע העקר שממנו
 58 תתחיל, ותקבץ מהלכו לכל השנים והימים שתראה ותוסיף
 59 על העקר, ויצא לך מקומו במהלך אמצעי. וכן תעשה
 60 בגבה השמש - תוסיף מהלכו באותם הימים או השנים על
 61 העקר, יצא לך מקום גבה השמש לאותו היום שתראה. וכן
 62 אם תראה לעשות לך עקר אחר שתתחיל ממנו חוץ מעקר
 63 זה שהתחלנו ממנו בשנה זו, כפי שיהיה אותו עקר בתחלת
 64 שנת מחזור ידוע, או בתחלת מאה מן המאות - הרשות
 65 בידך. ואם תראה להיות העקר שתתחיל ממנו משנים
 66 שעברו קדם עקר זה, או לאחר כמה שנים מעקר זה - הדרך
 67 ידועה. כיצד היא הדרך? כבר ידעת מהלך השמש לשנה
 68 סדורה, ומהלכה לתשעה ועשרים יום, ומהלכה ליום אחד.
 69 ודבר ידוע, שהשנה שחדשיה שלמים, היא יתרה על
 70 הסדורה יום אחד; והשנה שחדשיה חסרין, היא חסרה מן
 71 הסדורה יום אחד. והשנה המעברת, אם יהיו חדשיה
 72 כסדרן, תהיה יתרה על השנה הסדורה שלשים יום; ואם
 73 היו חדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה אחד ושלשים
 74 יום; ואם היו חדשיה חסרין, היא יתרה על הסדורה תשעה
 75 ועשרים יום. ומאחר שכל הדברים האלו ידועים, תוציא
 76 מהלך אמצע השמש לכל השנים והימים שתראה, ותוסיף
 77 על העקר שעשינו - יצא לך אמצעה ליום שתראה משנים
 78 הפאות, ותעשה אותו היום עקר; או תגרע האמצע
 79 שהוצאת מן העקר שעשינו, ויצא לך העקר ליום שתראה
 80 משנים שעברו, ותעשה אותו אמצע עקר. וכזה תעשה
 81 באמצע הירח ושאר הכוכבים, אם יהיו ידועים לך. וכבר
 82 נתבאר לך מפלל דברינו, שפשם שתדע אמצע השמש לכל
 83 יום שתראה ממים הפאים, כף תדע אמצעה לכל יום
 84 שתראה ממים שעברו.

פָּרָק יג

85
 86 א. אם תראה לידע מקום השמש האמתי [ראה ערכו בעמוד
 87 קג] בכל יום שתראה, תוציא תחלה מקומה האמצעי [ראה
 88 ערכו בעמוד קג] לאותו היום על הדרך שבארנו, ותוציא
 89 מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה השמש ממקום
 90 השמש האמצעי. והנשאר, הוא הנקרא 'מסלול
 91 השמש' [ראה ערכו בעמוד קג].
 92 ב. ותראה כמה מעלות הוא מסלול השמש: אם יהיה
 93 המסלול פחות ממאה ושמונים מעלות, תגרע מנת

1 מאות וארבעה וחמשים יום, שהם מי שנת הלכנה בזמן
 2 שחדשיה כסדרם - והיא הנקראת 'שנה סדורה'; שבזמן
 3 שיהיו לך אמצעיות אלו מוכנין, יהיה החשבון קל עליך
 4 לראית הירח, לפי שתשעה ועשרים יום גמורים מליל
 5 הראיה עד ליל הראיה של חדש הבא; וכן בכל חדש וחדש
 6 אין פחות מתשעה ועשרים יום ולא יתר, שאין חפצנו בכל
 7 אלו החשבונות אלא לדעת הראיה בלבד. וכן מליל הראיה
 8 של חדש זה עד ליל הראיה לאותו החדש לשנה הבאה,
 9 שנה סדורה או שנה ויום אחד; וכן בכל שנה ושנה. ומהלך
 10 השמש האמצעי לתשעה ועשרים יום, שמונה ועשרים
 11 מעלות וחמשה ושלשים חלקים ושניה אחת - סימן כ"ח
 12 ל"ה א'; ומהלכה לשנה סדורה, שלש מאות ושמונה
 13 וארבעים מעלות וחמשה וחמשים חלקים וחמש עשרה
 14 שניות - סימן שמ"ח נ"ה ט"ו.
 15 ב. נקדה אחת יש בגלגל השמש [ראה ערכו בעמוד קג],
 16 וכן בשאר גלגלי השבעה כוכבים, בעת שיהיה הכוכב בה,
 17 יהיה גבוה מעל הארץ כל מאדו; ואותה הנקדה של גלגל
 18 השמש ושאר הכוכבים חוץ מן הירח, סוכבת בשנה,
 19 ומהלכה בכל שבעים שנה בקרוב, מעלה אחת. ונקדה זו,
 20 היא הנקראת 'גבה'. גבה השמש [ראה ערכו בעמוד קג] -
 21 מהלכה בכל עשרה ימים, שניה אחת וחצי שניה, שהיא
 22 שלשים ושלשיות; נמצא מהלכו במאה יום, חמש עשרה
 23 שניות, ומהלכו באלף יום, שני חלקים ושלשים שניות;
 24 ומהלכו בפעשרת אלפים יום, חמשה ועשרים חלקים. ונמצא
 25 מהלכו לתשעה ועשרים יום, ארבע שניות; ומהלכו בשנה
 26 סדורה, שלש וחמשים שניות. כבר אמרנו, שהעקר שממנו
 27 ההתחלה בחשבון זה, הוא מתחלת ליל חמישי שיומו
 28 שלישי לחדש ניסן משנת שמונה ושלשים ותשע מאות
 29 וארבעת אלפים לציירה. ומקום השמש במהלכה האמצעי
 30 היה בעקר הזה, בשבע מעלות ושלשה חלקים ושתיים
 31 ושלשים שניות ממזל טלה - סימן ז' ג' ל"ב; ומקום גבה
 32 השמש היה בעקר זה, בשש ועשרים מעלות וחמשה
 33 וארבעים חלקים ושמונה שניות ממזל תאומים - סימן
 34 כ"ו מ"ה ח'. כשתראה לידע מקום השמש במהלכה
 35 האמצעי בכל זמן שתראה, תקח מנין הימים שמתחלת יום
 36 העקר עד היום שתראה, ותוציא מהלכה האמצעי באותן
 37 הימים מן הסימנין שהודענו; ותוסיף הכל על העקר,
 38 ותקבץ כל מין עם מינו. והיוצא, הוא מקום השמש
 39 במהלכה האמצעי לאותו היום. כיצד? הרי שרצינו לידע
 40 מקום השמש האמצעי בתחלת ליל השבת שיומו ארבעה
 41 עשר יום לחדש תמוז משנה זו, שהיא שנת העקר - מצינו
 42 מנין הימים מיום העקר עד תחלת יום זה שאנו רוצים לידע
 43 מקום השמש בו, מאה יום; לקחנו אמצע מהלכה למאה
 44 יום, שהוא צ"ח ל"ג נ"ג, והוספנו על העקר, שהוא ז' ג'
 45 ל"ב. יצא מן החשבון, מאה וחמש מעלות ושבעה ושלשים
 46 חלקים וחמש ועשרים שניות - סימן ק"ה ל"ז כ"ה;
 47 ונמצא מקומה במהלך אמצעי בתחלת ליל זה, במזל סרטן

47 לכל מעלה חלק אחד - ויהיה מנת המסלול שהוא חמש
48 וששים, מעלה אחת וששה וארבעים חלקים.
49 ח. וכן אלו היה המסלול שבע וששים, היתה מנתו מעלה
50 אחת ושמונה וארבעים חלק. ועל דרך זו תעשה בכל
51 מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות, בין בחשבון
52 השמש בין בחשבון הירח.
53 ט. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמתי בתחלת
54 ליל השבת ארבעה עשר יום לחדש תמוז משנה זו - תוציא
55 אמצע השמש תחלה לעת הזאת, וסימנו ק"ה ל"ז כ"ה כמו
56 שבארנו; ותוציא מקום גבה השמש לעת הזאת, יצא לך
57 סימנו פ"ו מ"ה כ"ג. ותגרע מקום הגבה מן האמצעי, יצא
58 לך המסלול שמונה עשרה מעלות ושנים וחמשים חלקים
59 ושתי שניות - סימנם י"ח נ"ב ב'. ואל תקפיד בכל מסלול
60 על החלקים, אלא אם יהיו פחות משלשים אל תפנה
61 אליהם; ואם היו שלשים או יותר, תחשב אותם מעלה
62 אחת, ותוסיף אותה על מנין מעלות המסלול. לפיכך, יהיה
63 מסלול זה תשע עשרה מעלות, ותהיה מנתו על הדרך
64 שבארנו שמונה ושלשים חלקים.
65 י. ולפי שהמסלול הזה היה פחות ממאה ושמונים, תגרע
66 הפנה שהיא שמונה ושלשים חלקים מאמצע השמש, ישאר
67 מאה וארבע מעלות ותשעה וחמשים חלקים וחמש ועשרים
68 שניות - סימנם ק"ד נ"ט כ"ה. ונמצא מקום השמש האמתי
69 בתחלת ליל זה, במזל סרטן בתחמש עשרה מעלות בו, פחות
70 שניות. ואל תפנה אל השניות כלל, לא במקום השמש ולא
71 במקום הירח, ולא בשאר השבונות הראיה - אלא חקר על
72 החלקים בלבד; ואם יהיו השניות קרוב לשלשים, עשה
73 אותם חלק והוסיפו על החלקים.
74 יא. ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת שתראה, תדע יום
75 התקופה האמתי כל תקופה שתראה, בין תקופות הבאות
76 אחר עקר זה שממנו התחלנו, בין תקופות שעברו משנים
77 קדמוניות.

פְּרָק יד

78
79 א. הירח, שני מהלכים אמצעיים יש לו - הירח עצמו
80 מסבב בגלגל קטן שאינו מקיף את העולם, ומהלכו
81 האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא 'אמצע המסלול' (ראה
82 ערכו בעמוד קג); והגלגל הקטן עצמו מסבב בגלגל גדול
83 המקיף את העולם, ומהלך אמצעי זה של גלגל הקטן
84 באותו הגלגל הגדול המקיף את העולם, הוא הנקרא
85 'אמצע הירח' (ראה ערכו בעמוד קג). מהלך אמצע הירח
86 ביום אחד, שלש עשרה מעלות ועשרה חלקים וחמש
87 ושלשים שניות - סימנם י"ג ל"ה.
88 ב. נמצא מהלכו בעשרה ימים, מאה ואחת ושלשים מעלות
89 וחמשה וארבעים חלקים וחמשים שניות - סימנם קל"א
90 מ"ה נ'. ונמצא שארית מהלכו במאה יום, מאתיים ושבע
91 ושלשים מעלות ושמונה ושלשים חלקים ושלש ועשרים

1 המסלול (ראה ערכו בעמוד קג) ממקום השמש האמצעי;
2 ואם יהיה המסלול יותר על מאה ושמונים מעלות עד שלש
3 מאות וששים, תוסיף מנת המסלול על מקום השמש
4 האמצעי. ומה שיהיה אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו,
5 הוא המקום האמתי.
6 ג. ודע, שאם יהיה המסלול מאה ושמונים בשנה, או שלש
7 מאות וששים - אין לו מנה, אלא יהיה המקום האמצעי
8 הוא המקום האמתי.
9 ד. וכמה היא מנת המסלול? אם יהיה המסלול עשר
10 מעלות, תהיה מנתו עשרים חלקים; ואם יהיה עשרים
11 מעלות, תהיה מנתו ארבעים חלקים; ואם יהיה שלשים
12 מעלות, תהיה מנתו שמונה וחמשים חלקים; ואם יהיה
13 ארבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה עשר
14 חלקים; ואם יהיה חמשים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת
15 ותשעה ועשרים חלקים; ואם יהיה ששים מעלות, תהיה
16 מנתו מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים; ואם יהיה שבעים
17 מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשים חלקים;
18 ואם יהיה שמונים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושבעה
19 וחמשים חלקים; ואם יהיה תשעים מעלות, תהיה מנתו
20 מעלה אחת ותשעה וחמשים חלקים; ואם יהיה מאה,
21 תהיה מנתו מעלה אחת ושמונה וחמשים חלקים; ואם
22 יהיה מאה ועשר, תהיה מנתו מעלה אחת ושלשה וחמשים
23 חלקים; ואם יהיה מאה ועשרים, תהיה מנתו מעלה אחת
24 וחמשה וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה ושלשים, תהיה
25 מנתו מעלה אחת ושלשה ושלשים חלקים; ואם יהיה מאה
26 וארבעים, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה עשר חלקים;
27 ואם יהיה מאה וחמשים, תהיה מנתו מעלה אחת וחלק
28 אחד; ואם יהיה מאה וששים, תהיה מנתו שנים וארבעים
29 חלקים; ואם יהיה מאה ושבעים, תהיה מנתו אחד ועשרים
30 חלקים; ואם יהיה מאה ושמונים בשנה, אין לו מנה כמו
31 שבארנו, אלא מקום השמש האמצעי, הוא מקומה האמתי.
32 ה. היה המסלול יותר על מאה ושמונים מעלות - תגרע
33 אותו משלש מאות וששים מעלות, ותדע מנתו. כיצד? הרי
34 שהיה המסלול מאתיים מעלות - תגרע אותו משלש מאות
35 וששים, ישאר מאה וששים מעלות; וכבר הודענו, שמנת
36 מאה וששים מעלות, שנים וארבעים חלקים - וכן מנת
37 המאתיים, שנים וארבעים חלקים.
38 ו. וכן אם היה המסלול שלש מאות מעלות - תגרע אותו
39 משלש מאות וששים, ישאר ששים; וכבר ידעת, שמנת
40 ששים מעלות, מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים - וכן
41 היא מנת השלש מאות מעלות. ועל דרך זו, בכל מנין
42 ומנין.
43 ז. הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות - וכבר ידעת
44 שמנת הששים, היא מעלה אחת ואחד וארבעים חלק, ומנת
45 השבעים, היא מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים; נמצא
46 בין שתי המנות עשרה חלקים, ולפי חשבון המעלות יהיה

48 קשת עד תחלת מזל דלי, תגרע מאמצע הירח שלשים
49 חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל דלי עד חצי דגים,
50 תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים.
51 ו. ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו, או תגרע ממנו,
52 או תניח אותו כמות שהוא - הוא אמצע הירח לאחר
53 שקיעת החמה בכמו שליש שעה באותו הזמן שתוציא
54 האמצע לו, וזה הוא הנקרא אמצע הירח לשעת הראיה.

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ג

פרק טו

55
56
57 א. אם תרצה לידע מקום הירח האמתי [ראה ערכו בעמוד
58 קג] בכל יום שתתקן, תוציא תחלה אמצע הירח לשעת
59 הראיה לאותו הלילה שתתקן, וכן תוציא אמצע המסלול
60 ואמצע השמש לאותו העת. ותגרע אמצע השמש מאמצע
61 הירח, והנשאר תכפל אותו - וזה הוא הנקרא מרחק
62 הכפול [ראה ערכו בעמוד קג].

63 ב. וכבר הודענו, שלא באנו בכל אלו החשבונות שעשינו
64 בפרקים אלו, אלא לדעת ראית הירח; ולעולם אי אפשר
65 שיהיה מרחק זה הכפול כליל הראיה שראתה ביה הירח,
66 אלא מחמש מעלות עד שתים ושלשים מעלות - ואי אפשר
67 שיוסיף על זה, ולא יגרע ממנו.

68 ג. הואיל והדבר כן, התבונן במרחק זה הכפול - אם יהיה
69 המרחק הכפול חמש מעלות או קרוב לחמש, אין חוששין
70 לתוספת ולא תוסיף כלום; ואם יהיה המרחק הכפול משש
71 מעלות עד אחת עשרה מעלות, תוסיף על אמצע המסלול
72 מעלה אחת; ואם יהיה מרחק הכפול משתים עשרה מעלות
73 עד שמונה עשרה מעלות, תוסיף על אמצע המסלול שתי
74 מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול מתשע עשרה מעלות עד
75 ארבע ועשרים מעלות, תוסיף על אמצע המסלול שלש
76 מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול מחמש ועשרים מעלות
77 עד אחת ושלשים מעלות, תוסיף על אמצע המסלול ארבע
78 מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול משתים ושלשים מעלות
79 עד שמונה ושלשים מעלות, תוסיף על אמצע המסלול
80 חמש מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול מתשע ושלשים
81 מעלות עד חמש וארבעים מעלות, תוסיף על אמצע
82 המסלול שש מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול משש
83 וארבעים מעלות עד אחת וחמשים מעלות, תוסיף על
84 אמצע המסלול שבע מעלות; ואם יהיה המרחק הכפול
85 משתים וחמשים מעלות עד תשע וחמשים מעלות, תוסיף
86 על אמצע המסלול שמונה מעלות; ואם יהיה המרחק
87 הכפול מששים מעלות עד שלש ושלשים מעלות, תוסיף על
88 אמצע המסלול תשע מעלות. ומה שיהיה אמצע המסלול
89 אחר שתוסיף עליו מעלות אלו, הוא הנקרא מסלול
90 הנכון [ראה ערכו בעמוד קג].

91 ד. ואחר כך תראה כמה מעלות הוא המסלול הנכון - אם
92 היה פחות ממאה ושמונים מעלות, תגרע מנת המסלול הזה

1 שניות - סימנם רל"ז ל"ח כ"ג. ונמצא שארית מהלכו באף
2 יום, מאתים ושלש עשרה מעלות ושלשה ועשרים חלקים
3 וחמשים שניות - סימנם רי"ו כ"ג נ'. ונמצא שארית מהלכו
4 בעשרת אלפים יום, שלש מעלות ושמונה וחמשים חלקים
5 ועשרים שניות - סימנם ג' נ"ח כ'. ונמצא שארית מהלכו
6 בתשעה ועשרים יום, שתים ועשרים מעלות ושלשה חלקים
7 ושלש וחמשים שניות - סימנם כ"ב ו' נ"ו. ונמצא שארית
8 מהלכו בשנה סדורה, שלש מאות וארבע וארבעים מעלות
9 ושלשה ועשרים חלקים ושלש וארבעים שניות - סימן להם,
10 שמ"ד כ"ו מ"ג. ועל דרך זו, תכפל לכל מנין ימים או שנים
11 שתתקן.

12 ג. ומתוך אמצע המסלול ביום אחד, שלש עשרה מעלות
13 ושלשה חלקים וארבע וחמשים שניות - סימנם י"ג ג' נ"ד.
14 נמצא מהלכו בעשרה ימים, מאה ושלשים מעלות ותשעה
15 ושלשים חלקים בלא שניות - סימנם ק"ל ל"ט. ונמצא
16 שארית מהלכו במאה יום, מאתים ושלש ועשרים מעלות
17 ותשעה ועשרים חלקים ושלש וחמשים שניות - סימנם
18 רכ"ו כ"ט נ"ג. ונמצא שארית מהלכו באף יום, מאה
19 וארבע מעלות ושמונה וחמשים חלקים וחמשים שניות -
20 סימנם ק"ד נ"ח נ'. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
21 יום, שלש מאות ותשע ועשרים מעלות ושמונה וארבעים
22 חלקים ועשרים שניות - סימנם שכ"ט מ"ח כ'. ונמצא
23 שארית מהלכו לתשעה ועשרים יום, שמונה עשרה מעלות
24 ושלשה וחמשים חלקים וארבע שניות - סימנם י"ח נ"ג ד'.
25 ד. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה, שלש מאות וחמש
26 מעלות ושלש עשרה שניות בלא חלקים - סימנם ש"ה י"ג.
27 מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי שהוא העקר
28 לחשבונות אלו, במזל שור מעלה אחת וארבעה עשר
29 חלקים ארבעים ושלש שניות - סימנם א' י"ד מ"ג. ואמצע
30 המסלול היה בעקר זה, ארבע ושמונים מעלות ושמונה
31 ועשרים חלקים ושתיים וארבעים שניות - סימנם פ"ד כ"ח
32 מ"ב. מאחר שתדע מהלך אמצע הירח, והאמצע שהוא
33 העקר שעליו תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל עת
34 שתתקן, על דרך שעשית באמצע השמש; ואחר שתוציא
35 אמצע הירח לתחלת הלילה שתתקן - התבונן בשמש, ודע
36 באי זה מזל הוא.

37 ה. אם יהיה השמש מחצי מזל דגים עד חצי מזל טלה,
38 תניח אמצע הירח כמות שהוא; ואם תהיה השמש מחצי
39 מזל טלה עד תחלת מזל תאומים, תוסיף על אמצע הירח
40 חמשה עשר חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל
41 תאומים עד תחלת מזל אריה, תוסיף על אמצע הירח
42 שלשים חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל אריה עד
43 חצי מזל בתולה, תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר
44 חלקים; ואם תהיה השמש מחצי מזל בתולה עד חצי מזל
45 מאזניים, הניח אמצע הירח כמות שהוא; ואם תהיה השמש
46 מחצי מזל מאזניים עד תחלת מזל קשת, תגרע מאמצע
47 הירח חמשה עשר חלקים; ואם תהיה השמש מתחלת מזל

48 שניות - סימנם נ"ג ל"ו ל"ט; ותוציא אמצע המסלול לעת
 49 זו, יצא לך אמצעו מאה ושלוש מעלות ואחד ועשרים
 50 חלקים ושש וארבעים שניות - סימנם ק"ג כ"א מ"ו; תגרע
 51 אמצע השמש מאמצע הירח, ישאר שבע עשרה מעלות
 52 ושמונה וחמשים חלקים ושש שניות - וזה הוא המרחק;
 53 תכפל אותו, יצא לך המרחק הכפול חמש ושלושים מעלות
 54 וששה וחמשים חלקים וששים עשרה שניות - סימנם ל"ה
 55 ג"ו י"ב; לפיכך תוסיף על אמצע המסלול חמש מעלות,
 56 כמו שהודענו, ויצא לך המסלול הנכון, מאה ושמונה
 57 מעלות ואחד ועשרים חלקים, ואין מקפידין על החלקים
 58 במסלול, כדרך שבארנו בשמש.
 59 ט. ובאנו לחקר [לחשב] על מנת זה המסלול הנכון, שהוא
 60 מאה ושמונה - נמצאת מנה שלו חמש מעלות וחלק אחד;
 61 ולפי שהמסלול הנכון היה פחות ממאה ושמונים, תגרע
 62 המנה שהוא חמש מעלות וחלק אחד מן אמצע הירח;
 63 ישאר שמונה וארבעים מעלות וחמשה ושלושים חלקים
 64 ותשע ושלושים שניות; תעשה השניות חלק, ותוסיף על
 65 החלקים. ונמצא מקום הירח האמתי בשעה זו, במזל שור
 66 בשמונה עשרה מעלות וששה ושלושים חלקים ממעלת
 67 תשע עשרה - סימנם י"ח ל"ו. ועל הדרך הזה תדע מקום
 68 הירח האמתי בכל עת ראיה שתראה, מתחלת שנה זו שהיא
 69 העקר, עד סוף העולם.

פרק טז

71 א. העגולה [ראה ערכו בעמוד קג] שסובב בה הירח תמיד,
 72 היא נוטה מעל העגולה שסובבת בה השמש תמיד - חצייה
 73 נוטה לצפון, וחצייה נוטה לדרום; ושתי נקודות יש בה זו
 74 כנגד זו, שבהן פוגעות שתי העגולות זו בזו. לפיכך,
 75 כשיהיה הירח באחת משתיהן, נמצא סובב בעגולה של
 76 שמש כנגד השמש בשנה; ואם יצא הירח מאחת משתי
 77 הנקודות, נמצא מהלך לצפון השמש או לדרומה. הנקודה
 78 שממנה יתחיל הירח לנטות לצפון השמש, היא הנקראת
 79 ראש' [ראה ערכו בעמוד קג]; והנקודה שממנה יתחיל הירח
 80 לנטות לדרום השמש, היא הנקראת זנב' [ראה ערכו בעמוד
 81 קג]. ומהלך שנה יש לזה הראש, שאין בו לא תוספת ולא
 82 גרעון; והוא הולך במעלות אחרונות, מטלה לדגים ומדגים
 83 לדלי, וכן הוא סובב תמיד.
 84 ב. מהלך הראש האמצעי ביום אחד, שלשה חלקים ואחת
 85 עשרה שניות; נמצא מהלכו בעשרה ימים, אחד ושלושים
 86 חלקים ושבע וארבעים שניות; ונמצא מהלכו במאה יום,
 87 חמש מעלות ושבעה עשר חלקים ושלוש וארבעים שניות
 88 - סימנם ה' י"ז מ"ג; ונמצא מהלכו בארבעה יום, ששים
 89 וחמשים מעלות ושבעה וחמשים חלקים ועשר שניות -
 90 סימנם נ"ב נ"ז י'; ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
 91 יום, מאה ותשע וששים מעלות ואחד ושלושים חלקים
 92 וארבעים שניות - סימנם קס"ט ל"א מ'. ונמצא מהלכו
 93 לתשעה ועשרים יום, מעלה אחת ושנים ושלושים חלקים

1 הנכון מאמצע הירח לשעת הראיה; ואם היה המסלול
 2 הנכון יותר על מאה ושמונים מעלות עד שלש מאות
 3 וששים, תוסיף מנת זה המסלול הנכון על אמצע הירח
 4 לשעת הראיה. ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו או
 5 תגרע ממנו, הוא מקום הירח האמתי לשעת הראיה.
 6 ה. ודע, שאם יהיה המסלול הנכון מאה ושמונים בשנה,
 7 או שלש מאות וששים בשנה - אין לו מנה, אלא יהיה
 8 מקום הירח האמצעי לשעת הראיה, הוא מקום הירח
 9 האמתי.

10 ו. וכמה הוא מנת המסלול? אם יהיה המסלול הנכון עשר
 11 מעלות, תהיה מנתו חמשים חלקים; ואם יהיה המסלול
 12 הנכון עשרים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושמונה
 13 ושלושים חלקים; ואם יהיה המסלול שלשים, תהיה מנתו
 14 שתי מעלות וארבעה ועשרים חלקים; ואם יהיה ארבעים,
 15 תהיה מנתו שלש מעלות ושלושה חלקים; ואם יהיה
 16 חמשים, תהיה מנתו שלש מעלות וארבעה וארבעים
 17 חלקים; ואם יהיה ששים, תהיה מנתו ארבע מעלות וששה
 18 עשר חלקים; ואם יהיה שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות
 19 ואחד וארבעים חלקים; ואם יהיה שמונים, תהיה מנתו
 20 חמש מעלות; ואם יהיה תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות
 21 וחמשה חלקים; ואם יהיה מאה, תהיה מנתו חמש מעלות
 22 ושמונה חלקים; ואם יהיה מאה ועשר, תהיה מנתו ארבע
 23 מעלות ותשעה וחמשים חלקים; ואם יהיה מאה ועשרים,
 24 תהיה מנתו ארבע מעלות וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה
 25 ושלושים, תהיה מנתו ארבע מעלות ואחד עשר חלקים;
 26 ואם יהיה מאה וארבעים, תהיה מנתו שלש מעלות ושלושה
 27 ושלושים חלקים; ואם יהיה מאה וחמשים, תהיה מנתו שתי
 28 מעלות ושמונה וארבעים חלקים; ואם יהיה מאה וששים,
 29 תהיה מנתו מעלה אחת וששה וחמשים חלקים; ואם יהיה
 30 מאה ושבעים, תהיה מנתו תשעה וחמשים חלקים; ואם
 31 יהיה מאה ושמונים בשנה, אין לו מנה כמו שאמרנו - אלא
 32 מקום הירח האמצעי, הוא המקום האמתי.

33 ז. ואם יהיה המסלול הנכון יתר על מאה ושמונים מעלות,
 34 תגרע אותו משלש מאות וששים, ותדע מנתו, כדרך
 35 שעשית במסלול השמש; וכן אם יהיו במנין המסלול
 36 אחדים עם העשרות, תקח מן היתר שבין שתי המנות כפי
 37 האחדים. כדרך שבארנו במסלול השמש במנות שלו, כך
 38 תעשה במסלול הנכון במנות שלו.

39 ח. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום הירח האמתי בתחלת
 40 ליל ערב שבת שיומו שני לחודש איר משנה זו שהיא שנת
 41 העקר - ומנין הימים הגמורים שמתחלת ליל העקר עד
 42 תחלת ליל זה שאנו רוצים לידע מקום הירח האמתי בו,
 43 תשעה ועשרים; ותוציא אמצע השמש תחלה לליל זה, יצא
 44 לך אמצעה חמש ושלושים מעלות ושמונה ושלושים חלקים
 45 ושלוש וששים שניות - סימנם ל"ה ל"ח ל"ג; ותוציא
 46 אמצע הירח לשעת הראיה לעת זו, יצא לך אמצעו שלש
 47 וחמשים מעלות וששה ושלושים חלקים ותשע ושלושים

48 שיגיע לחמש מעלות; ויחזור ויתקרב, עד שלא יהיה לו
49 רחב.
50 י. אם תרצה לידע רחב הירח כמה הוא בכל עת שתראה,
51 ואם צפוני הוא או דרומי - תוציא מקום הראש ומקום
52 הירח האמתי לאותה העת, ותגרע מקום הראש ממקום
53 הירח האמתי; והנשא, הוא הנקרא 'מסלול הרחב' [ראה
54 ערכו בעמוד קג]. אם יהיה מסלול הרחב ממעלה אחת עד
55 מאה ושמונים, תדע שרחב הירח צפוני; ואם יהיה המסלול
56 יתר על מאה ושמונים, תדע שרחב הירח דרומי; ואם יהיה
57 מאה ושמונים בשנה או שלש מאות וששים בשנה, אין
58 לירח רחב כלל. ותחזור ותראה מנת מסלול הרחב כמה היא,
59 והוא שיעור נטייתו לצפון או לדרום; והוא הנקרא 'רחב
60 הירח הדרומי' או 'הצפוני', כמו שבארנו.
61 יא. וכמה היא מנת מסלול הרחב [ראה ערכו בעמוד קג]?
62 אם יהיה מסלול הרחב עשר מעלות, תהיה מנתו שנים
63 וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול הזה עשרים מעלות,
64 תהיה מנתו מעלה אחת ושלשה וארבעים חלקים; ואם
65 יהיה המסלול שלשים, תהיה מנתו שתי מעלות ושלשים
66 חלקים; ואם יהיה המסלול ארבעים, תהיה מנתו שלש
67 מעלות ושלשה עשר חלקים; ואם יהיה המסלול חמשים,
68 תהיה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים; ואם יהיה
69 המסלול ששים, תהיה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים;
70 ואם יהיה המסלול שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות ושנים
71 וארבעים חלקים; ואם יהיה המסלול שמונים, תהיה מנתו
72 ארבע מעלות וחמשה וחמשים חלקים; ואם יהיה המסלול
73 תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות.
74 יב. ואם יהיו אחדים עם העשרות - תקח הראוי להם לפי
75 היתר שבין שתי המנות, כמו שעשית במסלול השמש
76 ובמסלול הירח. כיצד? הרי שהיה מסלול הרחב שלש
77 וחמשים מעלות - וכבר ידעת שאלו היה המסלול חמשים,
78 היתה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים, ואלו היה
79 המסלול ששים, היתה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים;
80 נמצא היתר בין שתי המנות, שלשים חלקים, שלשה חלקים
81 לכל מעלה; ונמצא לפי חשבון מסלול זה שהוא שלש
82 וחמשים, מנתו שלש מעלות ותשעה וחמשים חלקים. ועל
83 דרך זו, תעשה בכל מנין ומנין.
84 יג. מאחר שתדע מנתו של מסלול הרחב עד תשעים כמו
85 שהודענוך, תדע מנות של כל מנינות המסלול; שאם יהיה
86 המסלול יתר על תשעים עד מאה ושמונים - תגרע המסלול
87 ממאה ושמונים, והנשא תדע בו המנה.
88 יד. וכן אם היה המסלול יתר ממאה ושמונים עד מאתיים
89 ושבעים - תגרע ממנו מאה ושמונים, והנשא תדע בו
90 המנה.
91 טו. ואם היה המסלול יתר על מאתיים ושבעים עד שלש
92 מאות וששים - תגרע אותו משלש מאות וששים, והנשא
93 תדע בו המנה.
94 טז. כיצד? הרי שהיה המסלול מאה וחמשים - תגרע אותו

1 ותשע שניות - וסימנם א' ל"ב ט'; ונמצא מהלכו לשנה
2 סדרה, שמונה עשרה מעלות וארבעה וארבעים חלקים
3 ושתיים וארבעים שניות - סימנם י"ח מ"ד מ"ב. ואמצע
4 הראש בתחלת ליל חמישי שהוא העקר, היה מאה ושמונים
5 מעלות ושבעה וחמשים חלקים ושמונה ועשרים שניות -
6 סימנם ק"פ נ"ז כ"ח.
7 ג. אם תרצה לידע מקום הראש בכל עת שתראה - תוציא
8 אמצעו לאותו העת כדרך שתוציא אמצע השמש ואמצע
9 הירח, ותגרע האמצע משלש מאות וששים מעלות,
10 והנשא - הוא מקום הראש באותה העת; וכנגדו, לעולם
11 יהיה מקום הנוב.
12 ד. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום הראש לתחלת ליל ערב
13 שבת שיומו שני לחדש אפר משה זו שהיא שנת העקר -
14 ומנין הימים הגמורים מתחלת ליל העקר עד תחלת ליל זו
15 שאנו רוצים לידע מקום הראש בו, תשעה ועשרים יום.
16 ה. תוציא אמצע הראש לעת הזאת על הדרך שידעת, והוא
17 שתוסיף מהלכו לתשעה ועשרים יום על העקר; יצא לך
18 אמצע הראש מאה ושתיים ושמונים מעלות ותשעה ועשרים
19 חלקים ושבע ושלשים שניות - סימנם קפ"ב כ"ט ל";
20 תגרע אמצע זה משלש מאות וששים, ישאר לך מאה ושבע
21 ושבעים מעלות ושלשים חלקים ושלש ועשרים שניות -
22 סימנם קע"ז ל' כ"ג; וזה הוא מקום הראש, ואל תפנה אל
23 השניות. נמצא מקום הראש, במזל בתולה בשבע ועשרים
24 מעלות ושלשים חלקים; ומקום הנוב כנגדו, במזל דגים
25 בשבע ועשרים מעלות ושלשים חלקים.
26 ו. לעולם יהיה בין הראש ובין הנוב, חצי הגלגל בשנה;
27 לפיכך, כל מזל שתמצא בו מקום הראש, יהיה הנוב במזל
28 שביעי ממנו בכמו מנין המעלות והחלקים בשנה - אם
29 יהיה הראש בעשר מעלות במזל פלוני, יהיה הנוב בעשר
30 מעלות במזל שביעי ממנו.
31 ז. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הנוב ומקום הירח
32 האמתי, התבונן בשלשתם - אם מצאת הירח עם הראש או
33 עם הנוב במעלה אחת וחלק אחד, תדע שאין הירח נוטה
34 לא לצפון השמש ולא לדרומה; ואם ראת הירח לפני
35 מקום הראש והוא הולך כנגד הנוב, תדע שהירח נוטה
36 לצפון השמש; ואם היה הירח לפני מקום הנוב והרי הוא
37 הולך כנגד הראש, תדע שהירח נוטה לדרום השמש.
38 ח. הנטיה שנוטה הירח לצפון השמש או לדרומה, היא
39 הנקראת 'רחב הירח' [ראה ערכו בעמוד קג]; אם היה נוטה
40 לצפון, נקרא 'רחב צפוני', ואם היה נוטה לדרום, נקרא
41 'רחב דרומי'. ואם היה הירח באחת משתי הנקודות - לא
42 יהיה לו רחב, כמו שבארנו.
43 ט. לעולם לא יהיה רחב הירח יתר על חמש מעלות, בין
44 בצפון בין בדרום; אלא כף הוא דרכו: תחיל מן הראש,
45 ויתרחק מעט מעט, והמרחק הולך ונוסף עד שיגיע לחמש
46 מעלות; ויחזור ויתקרב מעט מעט, עד שלא יהיה לו רחב
47 כשיגיע לנוב; ויחזור ויתרחק מעט מעט, והמרחק נוסף עד

47 הראשון עֶשֶׂר מַעֲלוֹת בְּשׁוּה או פְּחוֹת - תִּדְעַ שְׂאִין הַיָּרֵחַ
 48 יִרְאֶה כָּלל בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה הָאֲרֶזֶף
 49 הָרֵאשׁוֹן יָתֵר עַל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת, וְדַאי יִרְאֶה בְּכָל
 50 גְבוּל יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה הָאֲרֶזֶף הָרֵאשׁוֹן מֵעֶשֶׂר מַעֲלוֹת עַד
 51 אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים - תִּצְטַרֵּף לְדָרֶשׁ וְלַחְקֹר בְּחֻשְׁבוֹנוֹת הָרֵאִיָּה,
 52 עַד שֶׁתִּדְעַ אִם יִרְאֶה אִם לֹא יִרְאֶה.
 53 ה. וְאִלּוּ הֵם חֻשְׁבוֹנוֹת הָרֵאִיָּה: הַתְּבוּנָן וְיִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּאִיזָה
 54 מִזֵּל הוּא - אִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל טְלָה, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף הָרֵאשׁוֹן
 55 תִּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל שׁוֹר, תִּגְרַע מִן
 56 הָאֲרֶזֶף הָרֵאשׁוֹן מַעֲלָה אַחַת; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל תְּאוּמִּים, תִּגְרַע
 57 מִן הָאֲרֶזֶף שְׁמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל סֶרְטָן,
 58 תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל
 59 אַרְיָה, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
 60 בְּמִזֵּל בְּתוּלָה, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף שְׁבַעַה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם
 61 יִהְיֶה בְּמִזֵּל מֵאוֹנִיָּם, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף אַרְבָּעָה וְשָׁלֹשִׁים
 62 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל עֶקְרָב, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף אַרְבָּעָה
 63 וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל קֶשֶׁת, תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף
 64 שֵׁשָׁה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל גְּדִי, תִּגְרַע מִן
 65 הָאֲרֶזֶף אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּלִי, תִּגְרַע
 66 מִן הָאֲרֶזֶף שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּגִים,
 67 תִּגְרַע מִן הָאֲרֶזֶף שְׁמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְהַנְּשָׂאָר מִן הָאֲרֶזֶף
 68 אַחַר שֶׁתִּגְרַע מִמֶּנּוּ אִלּוּ הַחֲלָקִים, הוּא הַנִּקְרָא 'אַרְזֶף
 69 שְׁנִי' [ראוה ערכו בעמוד קג].
 70 ו. וְלָמָּה גּוֹרְעִין חֲלָקִים אֵלָיו? לְפִי שֶׁמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי
 71 אֵינוֹ הַמְקוֹם שֶׁיִּרְאֶה בּוֹ, אֲלָא שְׁנִי יֵשׁ בִּינֵיהֶם בְּאַרְזֶף
 72 וּבְרַחֲב, וְהוּא הַנִּקְרָא 'שְׁנִי הַמְרָאָה'; וְשְׁנִי מְרָאָה הָאֲרֶזֶף
 73 בְּשַׁעַת הָרֵאִיָּה, לְעוֹלָם גּוֹרְעִין אוֹתוֹ מִן הָאֲרֶזֶף, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.
 74 ז. אֲבָל שְׁנִי מְרָאָה הַרְחֵב - אִם הָיָה רַחֵב הַיָּרֵחַ צְפוּנִי,
 75 גּוֹרְעִין חֲלָקִים שֶׁל שְׁנִי מְרָאָה הַרְחֵב מִן הַרְחֵב הָרֵאשׁוֹן;
 76 וְאִם הָיָה רַחֵב הַיָּרֵחַ דְּרוּמִי, מוֹסִיפִין הַחֲלָקִים שֶׁל שְׁנִי
 77 מְרָאָה הַרְחֵב עַל הַרְחֵב הָרֵאשׁוֹן. וְיִמָּה שֶׁיִּהְיֶה הַרְחֵב
 78 הָרֵאשׁוֹן אַחַר שֶׁמוֹסִיפִין עָלָיו אוֹ גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ אוֹתָם
 79 הַחֲלָקִים, הוּא הַנִּקְרָא 'רַחֵב שְׁנִי' [ראוה ערכו בעמוד קג].
 80 ח. וְכַמָּה הֵם הַחֲלָקִים שֶׁמוֹסִיפִין אוֹ גּוֹרְעִין אוֹתָן? אִם יִהְיֶה
 81 הַיָּרֵחַ בְּמִזֵּל טְלָה, תִּשְׁעָה חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל שׁוֹר,
 82 עֶשְׂרֵה חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל תְּאוּמִּים, שֵׁשָׁה עֶשֶׂר
 83 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל סֶרְטָן, שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים;
 84 וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל אַרְיָה, שְׁמוֹנֶה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
 85 בְּמִזֵּל בְּתוּלָה, אַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל
 86 מֵאוֹנִיָּם, שֵׁשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל עֶקְרָב,
 87 חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל קֶשֶׁת, אַרְבָּעָה
 88 וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל גְּדִי, שֵׁשָׁה וְשָׁלֹשִׁים
 89 חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּלִי, שְׁבַעַה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם
 90 יִהְיֶה בְּמִזֵּל דְּגִים, שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲלָקִים.
 91 ט. וּמֵאַחַר שֶׁתִּדְעַ חֲלָקִים אֵלָיו, תִּגְרַע אוֹתָם מִן הַרְחֵב
 92 הָרֵאשׁוֹן, אוֹ תוֹסִיף אוֹתָם עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ - וְיִצְאָ לָךְ
 93 הַרְחֵב הַשְּׁנִי. וְיִכְבֵּר יְדַעְתָּ אִם הוּא צְפוּנִי אוֹ דְּרוּמִי, וְתִדְעַ

1 מֵמֵאָה וְשְׁמוֹנִים, נִשְׂאָר שְׁלֹשִׁים. וְיִכְבֵּר יְדַעְתָּ, שֶׁמִּנְתַּ שְׁלֹשִׁים,
 2 שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְכֵן תִּהְיֶה מִנְתַּ מֵאָה
 3 וְחֲמִשִּׁים, שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים.
 4 יז. הָרִי שֶׁהָיָה הַמְּסֻלוּל מֵאֵתִים - תִּגְרַע מִמֶּנּוּ מֵאָה וְשְׁמוֹנִים,
 5 יִשְׂאָר עֶשְׂרִים. וְיִכְבֵּר יְדַעְתָּ, שֶׁמִּנְתַּ עֶשְׂרִים, הִיא מַעֲלָה אַחַת
 6 וְשָׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְכֵן אִם תִּהְיֶה מִנְתַּ מֵאֵתִים, תִּהְיֶה
 7 מַעֲלָה אַחַת וְשָׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים.
 8 יח. הָרִי שֶׁהָיָה הַמְּסֻלוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ מֵשָׁלֹשׁ
 9 מֵאוֹת וְשָׁשִׁים, נִשְׂאָר שָׁשִׁים. וְיִכְבֵּר יְדַעְתָּ, שֶׁמִּנְתַּ שָׁשִׁים,
 10 אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְכֵן הִיא מִנְתַּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת,
 11 אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, בְּכָל הַמְּגִנְנוֹת.
 12 יט. הָרִי שֶׁרְצִינוּ לִידַע רַחֵב הַיָּרֵחַ כְּמָה הוּא, וְיִבְאִיזוּ רוּחַ הוּא
 13 אִם צְפוּנִי וְאִם דְּרוּמִי, בְּתַחֲלַת לַיַּל עֶרֶב שַׁבַּת שְׁנֵי לַחֲדָשׁ
 14 אֵיךְ מִשְׁנֶה זוֹ; וְיִכְבֵּר יְדַעְתָּ, שֶׁמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי, הָיָה בְּלִיל
 15 זָה בְּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים מִמִּזֵּל שׁוֹר -
 16 סִימְנוּ י"ח מ'; וּמְקוֹם הָרֵאשׁ הָיָה בְּאוֹתָהּ הַעֵת, בְּשַׁבַּע
 17 וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים מִמִּזֵּל בְּתוּלָה - סִימְנוּ כ"ז
 18 ל'. תִּגְרַע מְקוֹם הָרֵאשׁ מִמְּקוֹם הַיָּרֵחַ, יִצְאָ לָךְ מְסֻלוּל הַרְחֵב
 19 מֵאֵתִים אַחַת וְשָׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וְשֵׁשָׁה חֲלָקִים - סִימְנוּ רל"א
 20 ו'. - לְפִי שְׂאִין מִשְׁגִּיחִין עַל הַחֲלָקִים בְּכָל הַמְּסֻלוּל. וְנִמְצָא
 21 הַמִּנְהָ שֶׁל מְסֻלוּל זָה בְּדִרְכֵים שְׁבַעַנִּי בְּפָרָק זָה, שְׁלֹשׁ
 22 מַעֲלוֹת וְשָׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְזָה הוּא רַחֵב הַיָּרֵחַ
 23 בְּתַחֲלַת לַיַּל זָה, וְהוּא דְּרוּמִי - שֶׁהָרִי הַמְּסֻלוּל יָתֵר עַל מֵאָה
 24 וְשְׁמוֹנִים.
 25 פָּרָק יז
 26 א. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ כְּדִי שִׁיְהִי עֲתִידִים וּמוֹכְנִים
 27 לִידִיעַת הָרֵאִיָּה, וְיִכְשַׁתְּרָצָה לְדַעַת זֹאת, תִּתְחַיל וְתִחַשֵּׁב
 28 וְתוֹצִיא מְקוֹם הַשְּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם
 29 הָרֵאשׁ לְשַׁעַת הָרֵאִיָּה, וְתִגְרַע מְקוֹם הַשְּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי מִמְּקוֹם
 30 הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי; וְהַנְּשָׂאָר, הוּא הַנִּקְרָא 'אַרְזֶף רֵאשׁוֹן' [ראוה
 31 ערכו בעמוד קג].
 32 ב. וּמֵאַחַר שֶׁתִּדְעַ מְקוֹם הָרֵאשׁ וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ, תִּדְעַ רַחֵב
 33 הַיָּרֵחַ כְּמָה הוּא, וְאִם הוּא רַחֵב צְפוּנִי אוֹ דְּרוּמִי; וְהוּא
 34 הַנִּקְרָא 'רַחֵב רֵאשׁוֹן' [ראוה ערכו*]. וְהִזְהַר בְּאַרְזֶף הַזֶּה
 35 הָרֵאשׁוֹן וּבְרַחֲב הָרֵאשׁוֹן, וְיִהְיֶה שְׁגִיחָם מוֹכְנִין לְפָנֶיךָ.
 36 ג. וְהַתְּבוּנָן בְּאַרְזֶף זָה הָרֵאשׁוֹן: אִם יִצְאָ לָךְ תִּשְׁעָה מַעֲלוֹת
 37 בְּשׁוּה אוֹ פְּחוֹת - תִּדְעַ בְּדַאי שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְעוֹלָם שֶׁיִּרְאֶה
 38 הַיָּרֵחַ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִין אַתָּה צָרִיךְ
 39 חֻשְׁבוֹן אַחַר; וְאִם יִהְיֶה הָאֲרֶזֶף הָרֵאשׁוֹן יָתֵר עַל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
 40 מַעֲלוֹת - תִּדְעַ בְּדַאי שֶׁהַיָּרֵחַ יִרְאֶה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִין
 41 אַתָּה צָרִיךְ חֻשְׁבוֹן אַחַר; וְאִם יִהְיֶה הָאֲרֶזֶף הָרֵאשׁוֹן מִתְּשַׁע
 42 מַעֲלוֹת וְעַד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה - תִּצְטַרֵּף לְדָרֶשׁ וְלַחְקֹר בְּחֻשְׁבוֹנוֹת
 43 הָרֵאִיָּה, עַד שֶׁתִּדְעַ אִם יִרְאֶה אוֹ לֹא יִרְאֶה.
 44 ד. כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי
 45 מִתְּחַלַּת מִזֵּל גְּדִי עַד סוּף מִזֵּל תְּאוּמִּים. אֲבָל אִם הָיָה מְקוֹם
 46 הַיָּרֵחַ מִתְּחַלַּת מִזֵּל סֶרְטָן עַד סוּף מִזֵּל קֶשֶׁת, וְיִהְיֶה הָאֲרֶזֶף

48 הירח מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים. אבל אם הנה
 49 הירח מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת, יהיה הדבר
 50 הפך - שאם יהיה רחב הירח צפוני, תוסיף המעגל על
 51 הארץ השני; ואם יהיה רחב הירח דרומי, תגרע המעגל מן
 52 הארץ השני. ומה שיהיה הארץ השני אחר שתוסיף עליו
 53 או תגרע ממנו, הוא הנקרא 'ארץ השלישי'. ודע, שאם לא
 54 יהיה שם נליות מעגל, ולא נתן החשבון לקחת מן הרחב
 55 השני כלום - יהיה הארץ השני עצמו, הוא הארץ
 56 השלישי [ראה ערכו בעמוד קג] בלא פחות ולא יתר.
 57 יב. ואחר כך תחזור ותראה הארץ השלישי הזה, והוא
 58 המעלות שבין הירח והשמש - באיזה מזל הוא: אם יהיה
 59 במזל דגים או במזל טלה, תוסיף על הארץ השלישי
 60 שתותו; ואם יהיה הארץ במזל דלי או במזל שור, תוסיף
 61 על הארץ השלישי חמישיתו; ואם יהיה הארץ במזל גדי
 62 או במזל תאומים, תוסיף על הארץ השלישי שתותו; ואם
 63 יהיה הארץ במזל קשת או במזל סרטן, תניח הארץ
 64 השלישי כמות שהוא, ולא תוסיף עליו, ולא תגרע ממנו;
 65 ואם היה הארץ במזל עקרב או במזל אריה, תגרע מן הארץ
 66 השלישי חמישיתו; ואם יהיה הארץ במזל מאזניים או במזל
 67 בתולה, תגרע מן הארץ השלישי שלישיתו. ומה שיהיה
 68 הארץ השלישי אחר שתוסיף עליו, או תגרע ממנו, או תניח
 69 אותו כמות שהוא - הוא הנקרא 'ארץ רביעי'. ואחר כך
 70 תחזור אצל רחב הירח הראשון, ותקח ממנו שני שלישי
 71 לעולם - וזה הוא הנקרא 'מנת גבה המדינה' [ראה ערכו
 72 בעמוד קג]. ותתבונן ותראה - אם יהיה רחב הירח צפוני,
 73 תוסיף מנת גבה המדינה על הארץ הרביעי; ואם יהיה רחב
 74 הירח דרומי, תגרע מנת גבה המדינה מן הארץ הרביעי.
 75 ומה שיהיה הארץ הרביעי אחר שגורעין ממנו, או
 76 שמוסיפין עליו - הוא הנקרא 'קשת הראיה'.
 77 יג. כיצד? הרי שבאנו לחקר אם יראה הירח כליל ערב
 78 שבת שני לחודש איך משנה זו או לא יראה - תוציא מקום
 79 השמש האמתי ומקום הירח האמתי ורחב הירח לשעה זו
 80 כמו שהודענוך. יצא לך מקום השמש האמתי, בשבע
 81 מעלות ותשעה חלקים ממזל שור - סימנו ז' ט'; ויצא לך
 82 מקום הירח האמתי, בשמונה עשרה מעלות וששה ושלשים
 83 חלקים ממזל שור - סימנו י"ח ל"ו; ויצא לך רחב הירח,
 84 ברוח דרום שלש מעלות ושלשה וחמשים חלקים - סימנו
 85 ג' נ"ג, וזה הוא הרחב הראשון; ותגרע מקום השמש
 86 ממקום הירח, ישאר אחת עשרה מעלות ושבעה ועשרים
 87 חלקים - סימנו י"א כ"ו, וזה הוא הארץ הראשון; ולפי
 88 שהיה הירח במזל שור, יהיה שנוי מראה הארץ מעלה
 89 אחת, וראוי לגרע אותה מן הארץ הראשון; יצא לך הארץ
 90 השני, עשר מעלות ושבעה ועשרים חלקים - סימנו י" כ"ז;
 91 וכן יהיה שנוי מראה הרחב עשרה חלקים, ולפי שרחב
 92 הירח היה דרומי, ראוי להוסיף עליו שנוי המראה שהוא
 93 עשרה חלקים; יצא לך הרחב השני, ארבע מעלות ושלשה
 94 חלקים - סימנו ד' ג'; ולפי שהיה הירח בשמונה עשרה

1 כמה מעלות וכמה חלקים נעשה זה הרחב השני; ותכין
 2 אותו לפניך, ויהיה עתיד.
 3 י. ואחר כך תחזור ותקח מן הרחב השני הזה מקצתו, מפני
 4 שהירח נלוז [ראה ערכו*] מעט במעגלו. וכמה היא המקצת
 5 שתקח ממנו? אם יהיה מקום הירח מתחלת מזל טלה עד
 6 עשרים מעלה ממנו, או מתחלת מזל מאזניים עד עשרים
 7 מעלה ממנו - תקח מן הרחב השני שני חמשי; ואם יהיה
 8 הירח מעשרים ממזל טלה עד עשר מעלות ממזל שור, או
 9 מעשרים ממזל מאזניים עד עשר מעלות ממזל עקרב - תקח
 10 מן הרחב השני שלישיתו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות
 11 ממזל שור עד עשרים ממנו, או מעשר מעלות ממזל עקרב
 12 עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו; ואם יהיה
 13 הירח מעשרים מעלות ממזל שור עד סופו, או מעשרים
 14 ממזל עקרב עד סופו - תקח מן הרחב השני חמישיתו;
 15 ואם יהיה הירח מתחלת מזל תאומים עד עשר מעלות
 16 ממנו, או מתחלת מזל קשת עד עשר מעלות ממנו - תקח
 17 מן הרחב השני שתותו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות
 18 ממזל תאומים עד עשרים ממנו, או מעשר ממזל קשת עד
 19 עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני חצי שתותו; ואם יהיה
 20 מקום הירח מעשרים ממזל תאומים עד חמש ועשרים
 21 ממנו, או מעשרים ממזל קשת עד חמש ועשרים ממנו -
 22 תקח מן הרחב השני רביע שתותו; ואם יהיה מקום הירח
 23 מחמש ועשרים ממזל תאומים עד חמש מעלות ממזל
 24 סרטן, או מחמש ועשרים ממזל קשת עד חמש מעלות
 25 ממזל גדי - לא תקח כלום, לפי שאין כאן נליות מעגל;
 26 ואם יהיה הירח מחמש ממזל סרטן עד עשר ממנו, או
 27 מחמש ממזל גדי עד עשר ממנו - תקח מן הרחב השני
 28 רביע שתותו; ואם יהיה מקום הירח מעשר ממזל סרטן עד
 29 עשרים ממנו, או מעשר ממזל גדי עד עשרים ממנו - תקח
 30 מן הרחב השני חצי שתותו; ואם יהיה מקום הירח
 31 מעשרים ממזל סרטן עד סופו, או מעשרים ממזל גדי עד
 32 סופו - תקח מן הרחב השני שתותו; ואם יהיה הירח
 33 מתחלת מזל אריה עד עשר מעלות ממנו, או מתחלת מזל
 34 דלי עד עשר מעלות ממנו - תקח מן הרחב השני
 35 חמישיתו; ואם יהיה הירח מעשר מעלות ממזל אריה עד
 36 עשרים ממנו, או מעשר ממזל דלי עד עשרים ממנו - תקח
 37 מן הרחב השני רביעיתו; ואם יהיה הירח מעשרים ממזל
 38 אריה עד עשר ממזל בתולה, או מעשרים ממזל דלי עד
 39 עשר מעלות ממזל דגים - תקח מן הרחב השני שלישיתו;
 40 ואם יהיה הירח מעשר ממזל בתולה עד סופו, או מעשר
 41 ממזל דגים עד סופו - תקח מן הרחב השני שני חמשי.
 42 וזאת המקצת שתקח מן הרחב השני, היא הנקראת 'מעגל
 43 הירח' [ראה ערכו בעמוד קג].
 44 יא. ואחר כך תחזור ותתבונן ברחב הירח, ותראה אם הוא
 45 צפוני אם דרומי - אם היה צפוני, תגרע מעגל הירח הזה
 46 מן הארץ השני; ואם היה רחב הירח דרומי, תוסיף המעגל
 47 הזה על הארץ השני. כמה דברים אמורים? בשעה מקום

48 **כא.** ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שלש עשרה מעלות
49 עד סוף ארבע עשרה מעלות, או יתר על ארבע עשרה
50 מעלות, ויהיה הארץ הראשון תשע מעלות, או יותר - ודאי
51 יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות
52 מזה - לא יראה. ועד כאן, סוף הקצין.

53 **כב.** כיצד? באנו להתבונן בקשת הראיה של ליל ערב שבת
54 שני לחדש אפר משנה זו - יצא לנו בחשבון קשת הראיה,
55 אחת עשרה מעלות ואחד עשר חלקים, כמו שידעת; ולפי
56 שהיתה קשת הראיה בין עשר עד ארבע עשרה, ערכנו
57 (השונו) אותה אל הארץ הראשון; וכבר ידעת שהארץ הנה
58 בליל זה, אחת עשרה מעלות ושבעה ועשרים חלקים. ולפי
59 שהיתה קשת הראיה יתר על אחת עשרה מעלות, והיה
60 הארץ הראשון יתר על אחת עשרה - ידע שודאי יראה
61 בליל זה, לפי הקצין הקצובות. וכן תעשה בכל קשת
62 וקשת, עם הארץ הראשון שלה.

63 **כג.** וכבר ראינו מן המעשים האלו, כמה חשבונות יש בו,
64 וכמה תוספות, וכמה גרעונים - אחר שיגענו הרבה, עד
65 שהמצאנו דרכים קרובים שאין בחשבונם עמק גדול:
66 שהיה, עקלקלות גדולות יש במעגלותיו; ולפיכך אמרו
67 חכמים: "שמע ידע מבואו", ירח לא ידע מבואו. ואמרו
68 חכמים: 'פעמים בא בארבה, פעמים בא בקצרה' - כמו
69 שתראה מחשבונות אלו, שפעמים תוסיף ופעמים תגרע,
70 עד שתמצא קשת הראיה; ופעמים תהיה קשת הראיה ארבה
71 ופעמים קצרה, כמו שבארנו.

72 **כד.** וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנגן זה,
73 ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים,
74 והראיה על כל דבר ודבר - היא חכמת התקופות
75 והגימטריה, שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה, והם
76 המצויים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים שחברו חכמי
77 ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר, לא הגיעו אלינו.
78 ומאחר שכל אלו הדברים, בראיות ברורות הם, שאין בהם
79 דפי, ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם - אין חוששין
80 למחבר, בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם גוים;
81 שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתו בראיות שאין
82 בהן דפי - אין סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו,
83 אלא על הראיה שנתגלתה והטעם שנודע.

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ג

פְּרָק יח

85 **א.** דבר ידוע וברור, שאם יוציא [יראה] לך החשבון
86 שהיית יראה בלילה - אפשר שיראה, ואפשר שלא יראה
87 מפני העבים שמכסין אותו, או מפני שהוא גיא [עמוק], או
88 שהיה הר גבוה פגגד רוח מערב לאנשי אותו המקום,
89 שנמצאו כאלו הם יושבין בגיא; שהיית לא יראה למי
90 שהוא במקום נמוך, אפלו היה גדול, ויראה למי שהוא
91 עומד בראש הר גבוה ותלול, אף על פי שהיית קטן
92

1 מעלות ממזל שור, ראוי לקח מן הרחב השני רביעיתו,
2 והוא הנקרא 'מעגל הירח' [ראה ערכו בעמוד קג]; יצא לך
3 מעגל הירח לעת זו, מעלה אחת וחלק אחר, לפי שאין
4 מדקדקין בשניות.

5 **יד.** ולפי שרחב הירח דרומי, ומקום הירח האמתי בין ראש
6 גדי וראש סרטן - ראוי להוסיף המעגל על הארץ השני;
7 יצא לך הארץ השלישי, אחת עשרה מעלות ושמונה
8 ועשרים חלקים - סימנו י"א כ"ח; ולפי שהארץ הנה במזל
9 שור, ראוי להוסיף על הארץ השלישי חמישיתו, שהוא שתי
10 מעלות ושמונה עשר חלקים; ויצא לך הארץ הרביעי, שלש
11 עשרה מעלות וששה וארבעים חלקים - סימנו י"ג מ"ו;
12 וחסרנו אצל הרחב הראשון, ולקחנו שני שלישי - יצא מנת
13 גבה המדינה, והוא שתי מעלות וחמשה ושלושים חלקים;
14 ולפי שהיה הרחב דרומי, ראוי לגרע מנת גבה המדינה מן
15 הארץ הרביעי; ישאר לך אחת עשרה מעלות ואחד עשר
16 חלקים - סימנו י"א י"א. וזו היא קשת הראיה [ראה ערכו
17 בעמוד קג] בלילה הנה. ועל דרך זה, תעשה ותדע קשת
18 הראיה כמה מעלות וכמה חלקים יש בה, בכל ליל ראיה
19 שתראה, לעולם.

20 **טו.** ואחר שתמצא קשת זו, תבין בה. ודע, שאם תהיה קשת
21 הראיה תשע מעלות או פחות, אי אפשר שיראה בכל ארץ
22 ישראל; ואם תהיה קשת הראיה יתר על ארבע עשרה
23 מעלות, אי אפשר שלא יראה, ויהיה גלוי לכל ארץ ישראל.
24 **טז.** ואם תהיה קשת הראיה מתחלת מעלה עשירית עד
25 סוף מעלת ארבע עשרה - תערוף קשת הראיה אל הארץ
26 הראשון, ותדע אם יראה הירח או לא יראה, מן הקצין שיש
27 לו; והן הנקראין 'קצי הראיה' [ראה ערכו בעמוד קג].

28 **יז.** ואלו הם קצי הראיה: אם תהיה קשת הראיה מיתר על
29 תשע מעלות עד סוף עשר מעלות, או יתר על עשר, ויהיה
30 הארץ הראשון שלש עשרה מעלות, או יותר - ודאי יראה;
31 ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה -
32 לא יראה.

33 **יח.** ואם תהיה קשת הראיה מיתר על עשר מעלות עד סוף
34 אחת עשרה מעלות, או יתר על אחת עשרה, ויהיה הארץ
35 הראשון שתיים עשרה מעלות, או יותר - ודאי יראה; ואם
36 תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - לא
37 יראה.

38 **יט.** ואם תהיה קשת הראיה מיתר על אחת עשרה מעלות
39 עד סוף שתיים עשרה מעלות, או יתר על שתיים עשרה,
40 ויהיה הארץ הראשון אחת עשרה מעלות, או יותר - ודאי
41 יראה; ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות
42 מזה - לא יראה.

43 **כ.** ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שתיים עשרה מעלות
44 עד סוף שלש עשרה מעלות, או יתר על שלש עשרה, ויהיה
45 הארץ הראשון עשר מעלות, או יותר - ודאי יראה; ואם
46 תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - לא
47 יראה.

48 רבנו, כף היא: שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החדשים
 49 חדש אחר חדש, בית דין קובעין חדש מעבר משלשים יום,
 50 וחדש חסר מתשעה ועשרים יום. וכן מחשבין, וקובעין
 51 חדש מעבר וחדש חסר - בקביעה לא בקדושה, שאין
 52 מקדשין אלא על הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא,
 53 או חסר אחר חסר, כמו שיראה להם מן החשבון.
 54 ט. ומתפנין לעולם בחשבונם, שאם יראה הירח בחדש
 55 הבא, יראה בזמנו או בליל עבורו, לא שיראה קדם זמנו,
 56 שהוא ליל שמונה ועשרים. ובחשבונות הראיה האלו
 57 שבארנו, יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי אפשר
 58 שלא יראה; ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש, או
 59 עושין חדש חסר אחר חדש חסר. ולעולם אין פוחתין
 60 מארבעה חדשים המעברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה
 61 חדשים המעברין. וגם לעבור חדשים אלו שמעברין לפי
 62 חשבון זה, עושין סעודת עבור החדש שאמרנו בפרק
 63 שלישי.
 64 י. וכל שתמצא בתלמוד מדברים שמראין שבית דין סומכין
 65 על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם, והרשות
 66 בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחסר רבי תשעה חדשים
 67 בשנה, וכל פיוצא בזה - הכל על עקר זה הוא בנוי, בזמן
 68 שלא נראה החדש בזמנו.
 69 יא. וכן זה שאמרו חכמים שמעברין את החדש לצד, הוא
 70 בחדשים אלו שמעברין אותם לפי חשבון, ועושין אחד
 71 מלא ואחד חסר; ויש להם לעבר חדש אחר חדש, או לחסר
 72 - בזה הוא שמעברין לצד, מפני שלא נראה הירח בזמנו;
 73 אלא [אבל] בעת שיראה הירח בזמנו, שהוא תחלת היותו
 74 נראה אחר שנתקבץ עם השמש - מקדשין לעולם, ואי
 75 אפשר לא לדחות ולא לעבר.
 76 יב. וכל הדברים האלו, בזמן שיש שם בית דין, וסומכין
 77 על הראיה; אבל בזמנים אלו, אין סומכין אלא על הקביעה
 78 בזה החשבון האמצעי, הפשוט בפי כל ישראל, כמו
 79 שבארנו בהלכות אלו.
 80 יג. יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריות, שאם
 81 יראה הירח בארץ ישראל, יראה בכל מדינות העולם שהן
 82 למערב ארץ ישראל ומכונות פנגדה [באותו קווי רוחב]; ואם
 83 יתן החשבון שלא יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה
 84 במדינות אחרות שהן למערב ארץ ישראל ומכונות פנגדה.
 85 לפיכך, אם יראה הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל,
 86 אין בזה ראיה שנוראה הירח בארץ ישראל.
 87 יד. אבל אם לא יראה הירח בראש ההרים במדינה
 88 המערבית המכונת פנגד ארץ ישראל, בידוע שלא נראה
 89 בארץ ישראל.
 90 טו. וכן אם לא יראה הירח בארץ ישראל, בידוע שלא
 91 יראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכונות
 92 פנגדה; ואם יראה בארץ ישראל, אפשר שיראה במדינות
 93 מזרחיות, ואפשר שלא יראה. לפיכך, אם יראה במדינה
 94 שהיא למזרח ארץ ישראל ומכונת פנגדה, בידוע שנוראה

1 ביותר; וכן יראה למי ששוכן על שפת הים, או למי
 2 שמהלך בספינה בים הגדול, אף על פי שהוא קטן ביותר.
 3 ב. וכן בימות הגשמים, אם יהיה יום צח, יראה הירח יותר
 4 ממה שיראה בימות החמה; לפי שבימות הגשמים, אם
 5 יהיה צח, יהיה האויר דף הרבה יראה הרקיע בטהר יותר,
 6 מפני שאין שם אבק שיתערב באויר. אבל בימות החמה,
 7 יהיה האויר כאלו הוא מעשן מפני האבק, ויראה הירח קטן.
 8 ג. וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערה
 9 לה עם שני הקצין שלהם בצמצום - יהיה הירח קטן
 10 ביותר, ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר. ואם תמצא
 11 קשת הראיה והארץ הראשון ארצין הרבה, והוסיפו על סוף
 12 הקצים שלהם מעלות - יראה הירח גדול; ולפי ארץ הקשת
 13 והארץ הראשון יהיה גדול וגליתו לכל.
 14 ד. לפיכך, ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבבם -
 15 שהם: זמן הראיה, ומקומה; ושאלין את העדים: 'באיזה
 16 מקום ראיתם?' שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן
 17 החשבון שיראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראיה תשע
 18 מעלות וחמשה חלקים, והיה הארץ הראשון שלש עשרה
 19 מעלות בשנה, ובאו עדים שראוהו - אם היה בימות החמה,
 20 או שהיה במקום נמוך - חוששין להם, ובודקין אותם
 21 הרבה; ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר -
 22 ודאי יראה, אם לא יהיו שם עבים [עננים] המבדילין.
 23 ה. עדים שראו החדש בזמנו ובאו והעידו, וקבלום בית דין
 24 וקדשו את החדש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים יום
 25 מן היום המקדש, וליל שלשים לא נראה הירח - מפני שאי
 26 אפשר לו להראות, או מפני שכסוהו עבים; והרי בית דין
 27 מצפין לו כל יום שלשים כמו שבארנו, ולא באו עדים,
 28 ועברו את החדש, ונמצא יום ראש החדש השני יום אחד
 29 ושלושים כמו שבארנו.
 30 ו. והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החדש
 31 השני, וליל שלשים לא נראה הירח - אם תאמר שפך
 32 מעברין ראש חדש זה ועושין אותו שלשים, וקובעין ראש
 33 החדש השלישי יום אחד ושלושים - כף אפשר שלא יראה
 34 הירח בליל שלשים גם מחדש זה, ונמצאו מעברין והולכין
 35 ועושין חדשים שלשים אחר שלשים כל השנה כלה, ונמצא
 36 בחדש אחרון, אפשר שיראה הירח בליל חמשה ועשרים
 37 בו, או בליל ששה ועשרים - ואין לך דבר שחוק והפסד
 38 יותר מזה.
 39 ז. ואל תאמר שהדבר הזה, דבר שאינו מצוי הוא שלא
 40 יראה הירח בכל השנה; אלא דבר קרוב הוא הרבה, ופעמים
 41 רבות יארע זה וכיוצא בו, במדינות שזמן הגשמים שם ארוך
 42 והעבים רבים; שאין אנו אומרים שלא יראה הירח בכל
 43 השנה, אלא שלא יראה בתחלת החדשים, ויראה אחר כך.
 44 ופעמים לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה, וחדשים
 45 שאפשר שיראה בהם - לא יראה מפני העבים, או מפני
 46 שהיה קטן ביותר, ולא נתפנו אדם לראותו.
 47 ח. אלא הקבלה שבירח החכמים, איש מפי איש מפי משה

מזלות; וההתחלה, מתחלת מזל טלה: עשר מעלות, נטייתם
 ארבע מעלות; ועשרים מעלות, נטייתם שמונה מעלות;
 שלשים מעלות, נטייתם אחת עשרה מעלות ומחצה;
 וארבעים מעלות, נטייתם חמש עשרה מעלות; חמשים
 מעלות, נטייתם שמונה עשרה מעלות; ששים מעלות,
 נטייתם עשרים מעלות; שבעים מעלות, נטייתם ששים
 ועשרים מעלות; שמונים מעלות, נטייתם שלש ועשרים
 מעלות; תשעים מעלות, נטייתם שלש ועשרים מעלות ורביעי
 מעלה.

ח. ואם יהיו אחרים במגן, תקח להם מנתם מבין שתי
 הנטיות, כמו שבארנו בשמש ובכרח. כיצד? חמש מעלות,
 נטייתם שתי מעלות; ואם היה מגן המעלות שלש ועשרים,
 נטייתם תשע מעלות. ועל דרך זו, בכל האחרים שעם
 העשרות.

ט. ומאחר שתדע הנטייה של מעלות מאחת עד תשעים,
 תדע נטיית פלן פדרף שהודענום ברחב הירח: שאם היה
 המגן יותר על תשעים עד מאה ושמונים, תגרע אותו
 ממאה ושמונים; ואם היה יותר על מאה ושמונים עד
 מאתיים ושבעים, תגרע ממנו מאה ושמונים; ואם היה יותר
 על מאתיים ושבעים עד שלש מאות וששים, תגרע אותו
 משלש מאות וששים. והנשאר, תדע נטייתו, והוא נטיית
 אותו המגן שבדרך, בלא גרעון ולא תוספת.

י. אם תרצה לידע כמה מעלות הוא הירח נוטה מעל הקו
 השנה כנגד צפון העולם, או כנגד דרום העולם - תדע
 תחלה כמה נטיית המעלה שהיא מקום הירח האמתי, ולא יזו
 רוח היא נוטה לצפון או לדרום; ותחזר ותחשב ותוציא
 רחב הירח הראשון, ותראה אם הוא צפוני או דרומי. אם
 נמצאו רחב הירח ונטיית מעלתו ברוח אחת, כגון שהיה
 שניהם צפוניים או דרומיים - תקבץ שניהם; ואם נמצאו
 בשתי רוחות, כגון שהיה האחד דרומי והאחד צפוני -
 תגרע המעט משניהם מן הרב, והנשאר הוא מרחק הירח
 מעל הקו השנה באותה הרוח שהיה בה הרב משניהם.

יא. כיצד? באנו לידע כמה הירח נוטה מעל הקו השנה
 בליל הראיה שהוא שני לתדש אייר משנה זו - וכבר ידעת,
 שמעלת הירח היתה תשע עשרה ממזל שור, נטייתה בצפון
 כמו שמונה עשרה מעלות, ורחב הירח היה בדרום כמו
 ארבע מעלות; תגרע המעט מן הרב, ישאר ארבע עשרה
 מעלות. ונמצא הירח רחוק מעל הקו השנה ארבע עשרה
 מעלות לרוח צפון, שהרי המגן הרב שהוא שמונה עשרה
 מעלות היה צפוני; וכל חשבון זה בקרוב בלא דקדוק, לפי
 שאינו מועיל בראיה.

יב. אם תרצה לידע לאיזו רוח מרוחות העולם יראה הירח
 נוטה, תחשב ותדע מרחקו מעל הקו השנה; אם יהיה על
 הקו השנה או קרוב ממנו בשתיים שלש מעלות, בצפון או
 בדרום - יראה מכון כנגד אמצע מערב, ותראה פגמיתו
 מכונת כנגד מזרח העולם בשנה.

יג. ואם יהיה רחוק מעל הקו השנה לצפון העולם - יראה

בארץ ישראל; ואם לא יראה במדינה המזרחית, אין בזה
 ראיה, אלא אפשר שיראה בארץ ישראל.

טז. וכל אלו הדברים - בשהיו המדינות שבמערב
 ושבמזרח מכונות, כגון שהיו נוטות לצפון העולם משלשים
 מעלות עד חמש ושלשים מעלות; אבל אם היו נוטות
 לצפון יותר מזה או פחות, משפטים אחרים יש להן - שהרי
 אינן מכונות כנגד ארץ ישראל. ודברים אלו שבארנו בערי
 מזרח ומערב, אינם אלא להגיד כל משפטי הראיה להגדיל
 תורה ולהאדירה - לא שיהיו בני מזרח או בני מערב סומכין
 על ראית הירח, או תועיל להם כלום; אלא לעולם אין
 סומכין אלא על קדוש בית דין שבארץ ישראל, כמו
 שבארנו כמה פעמים.

פרק יט

א. לפי שאמרו חכמים, שבכלל דברים שהיו בודקין בהם
 את העדים, אומרים להן: 'להיכן היה הירח נוטה' - כשר
 בעיני יהודים דרך חשבון זה; ואין אני מודקדק בו, לפי
 שאינו מועיל בראיה כלל. ותחלת חשבון זה, לידע נטיית
 המזלות תחלה.

ב. העגולה [ראה ערכו בעמוד קג] שהיא עוברת במחצית
 המזלות שבה מהלך השמש, אינה עוברת באמצע העולם
 מחצי המזרח לחצי המערב, אלא נוטה היא מעל הקו
 השנה המסבב באמצע העולם, כנגד צפון ודרום - חציה
 נוטה לצפון, וחציה נוטה לדרום.

ג. ושתי נקודות יש בה שפוגעת בהן בעגולת הקו השנה
 המסבב באמצע העולם - הנקדה האחת ראש מזל טלה,
 הנקדה השניה שפנגדה ראש מזל מאזניים. ונמצאו ששה
 מזלות נוטות לצפון, מתחלת טלה עד סוף בתולה; וששה
 נוטות לדרום, מתחלת מזל מאזניים עד סוף מזל דגים.

ד. ומראש מזל טלה יתחילו המזלות לנטות מעט מעט,
 ולהתרחק מעל הקו השנה כנגד הצפון עד ראש סרטן;
 ויהיה ראש סרטן רחוק מעל הקו השנה לרוח צפון, שלש
 ועשרים מעלות ורביעי מעלה בקרוב. ויחזרו המזלות
 להתקרב לקו השנה מעט מעט, עד ראש מאזניים שהוא על
 קו השנה. ומראש מאזניים יתחילו לנטות ולהתרחק כנגד
 רוח דרום, עד ראש גדי; ויהיה ראש גדי רחוק מעל הקו
 השנה לרוח דרום, שלש ועשרים מעלות ורביעי מעלה.
 ויחזרו המזלות להתקרב מעט מעט כנגד הקו השנה, עד
 ראש טלה.

ה. נמצא ראש טלה וראש מאזניים, מסבב על הקו השנה;
 ולפיכך, כשתהיה השמש בשני ראשים אלו, לא תהיה נוטה
 לא לצפון ולא לדרום, ותזרח מחצי מזרח ותשקע בחצי
 מערב, ויהיה היום והלילה שוין בכל הישוב.

ו. הרי נתברר לך, שכל מעלה ומעלה ממעלות המזלות
 נוטה לצפון או לדרום, ויש לנטייתה שעור; ורחב הנטייה,
 לא תהיה יותר על שלש ועשרים מעלות ורביעי בקרוב.
 ז. ואלו הם השעורים של נטיות, לפי מגן המעלות של

ה. תעניות אלו שגזרין על הצבור מפני הצרות, אינן יום
 אחר יום; שאין רב הצבור יכולים לעמד בדבר זה. ואין
 גזרין בתחלה תענית, אלא בשני בשבת ובחמישי שלאחריו
 ובשני שלאחריו; וכן על סדר זה, שני וחמישי ושני, עד
 שירחמו.
 ו. אין גזרין תענית על הצבור, לא בשבתות ולא ביקמים
 טובים. וכן אין תוקעין בהם, לא בשופר ולא בחצוצרות;
 ולא זועקים ומתחננים בהם בתפלה, אלא אם כן היתה עיר
 שהקיפוה גוים, או נהר, או ספינה המטרפת בהם. אפלו
 יחיד הנרדף מפני גוים, ומפני לסטים, ומפני רוח רעה -
 מתענין עליהם בשבת, וזועקין ומתחננים בתפלות. אבל
 אין תוקעין, אלא אם כן תקעו לקבץ את העם לעזר אותם
 ולהצילם.
 ז. וכן אין גזרין תענית בתחלה בראשי חודשים, או בתנפה
 ופורים, או בחלו של מועד; ואם התחילו להתענות על
 הצרה אפלו יום אחד, ופגע בהן יום מאלו - מתענין,
 ומשלימין היום בתענית.
 ח. תעניות אלו שמתענין על הצרות - אין מתענין בהן לא
 עבודות, ולא מניקות, ולא קטנים; ומתפרין לאכל בלילה, אף
 על פי שמתענין למחר - חוץ מתענית המטר, כמו שיתבאר.
 וכל תענית שאוכלין בה בלילה, בין צבור בין יחיד - הרי
 זה אוכל ושותה, עד שיעלה עמוד השחר; והוא, שלא ישן;
 אבל אם ישן, אינו חוזר ואוכל.
 ט. כשם שהצבור מתענים על צרתן, כך היחיד מתענה על
 צרתו. כיצד? הרי שהיה לו חולה, או תועה במדבר, או
 אסור בבית האסורין - יש לו להתענות עליו, ולבקש
 רחמים בתפלתו; ואומר 'עגנו' בכל תפלה שמתפלל. ולא
 יתענה בשבתות, ולא במועדות, ולא בראשי חודשים, ולא
 בתנפה ופורים.
 י. כל תענית שלא קבלה עליו היחיד מבעוד יום, אינה
 תענית. כיצד מקבלה? כשיתפלל תפלת מנחה, אומר
 בתפלה 'עגנו', וגומר בלבו להתענות למחר. אף על פי
 שהוא אוכל בלילה, לא הפסיד כלום; וכן אם גמר וקבל
 עליו להתענות שלשה או ארבעה ימים זה אחר זה - אף
 על פי שהוא אוכל בכל לילה ולילה, לא הפסיד תעניתו,
 ואינו צריך פונה לכל יום יום מבעודו.
 יא. קבל עליו מבעוד יום להתענות למחר בלבד, והתענה,
 וללילה נמלך להתענות [גם] ביום שני - אף על פי שלן
 בתעניתו, אינה תענית, מפני שלא קבלה עליו מבעוד יום;
 ואין צריך לומר, שהיה אוכל ושותה בלילה, והשפים בבקר
 ונמלך להתענות - שאין זו תענית כלל.
 יב. הרואה חלום רע - צריך להתענות למחר, כדי שישוב
 ויעור למעשיו, ויחפש בהם, ויחזור בתשובה; ומתענה,
 ואפלו בשבת. ומתפלל 'עגנו' בכל תפלה, אף על פי שלא
 קבלה מבעוד יום. והמתענה בשבת - מתענה יום אחר,
 מפני שבטל ענג שבת.
 יג. מתענה אדם שעות [חלק מהיום], והוא שלא יאכל כלום

בין מערב העולם ובין צפון, ותהיה פגימתו נוטה ממנגד
 מזרח העולם כנגד דרום העולם;
 יד. ואם יהיה רחוק מעל הקו השווה לדרום העולם - יראה
 בין מערב העולם ובין דרומו, ויראה פגימתו נוטה ממנגד
 מזרח העולם כנגד צפון העולם; ולפי רב המרחק, ולפי רב
 הנטיה.
 טו. ומחקירת העדים, שאומרים להם: 'כמה היה גבוה?'
 ודבר זה יודע מקשת הראיה - שבזמן שתהיה קשת הראיה
 קצרה, יראה הירח כאלו הוא קרוב מן הארץ; ובזמן
 שתהיה ארכה, יראה גבוה מעל הארץ, ולפי ארך קשת
 הראיה, לפי גובה מעל הארץ בראית העינים.
 טז. הרי באנו השבונות כל הדרכים שצריכין להם בדיעת
 הראיה, ובחקירת העדים, כדי שיהיה הכל ידוע למבינים,
 ולא יחסרו דרך מדרכי התורה, ולא ישוטטו לבקש אחריה
 בספרים אחרים - "דרשו מעל ספר ה', וקראו - אחת מהנה
 לא נעדרה".

ברוך רחמנא דסייען

הלכות תעניות

מצות עשה אחת, והיא לזעק לפני ה' בכל עת צרה גדולה
 שתבוא על הצבור. ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה מן התורה, לזעק [להתפלל בקול] ולהריע
 בחצוצרות [מכוסף כבכלי המקדש] על כל צרה שתבוא על
 הצבור, שנאמר: "על הצר הצר אתכם - והרעתם
 בחצוצרות"; כלומר, כל דבר שיצר לכם, כגון בצרת ודבר
 וארבה וכיוצא בהן, זעקו עליהן והריעו.
 ב. ודבר זה, מדרכי התשובה הוא: שבזמן שתבוא צרה
 וזעקו לה וזריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע
 להן - כפתוב: "עונותיכם הטו אלה לכם", וזה הוא שיגרם
 להם להסיר הצרה מעליהם.
 ג. אבל אם לא יזעקו, ולא יריעו, אלא יאמרו: 'דבר זה
 ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקרית' - הרי זו דרך
 אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסף
 הצרה וצרות אחרות. הוא שתכוב בתורה: "והלכתם עמי
 בקרי - והלכתי עמכם בחמת קרי"; כלומר, כשאביא
 עליכם צרה כדי שתשובו - אם תאמרו שהיא קרי [מקרה],
 אוסיף לכם חמת אותו קרי.
 ד. ומדברי סופרים [חכמים], להתענות על כל צרה שתבוא
 על הצבור, עד שיתחמו מן השמים. ובימי התעניות האלו,
 זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד; ואם
 היו במקדש, מריעין בחצוצרות ובשופר; השופר מקצר
 [קול קצר], והחצוצרות מאריכות - שמצות היום
 בחצוצרות. ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא
 במקדש, שנאמר: "בחצוצרות וקול שופר - הריעו לפני
 המלך ה'".

מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום, אין
 צועקים ולא מתריעים בשבת, כמו שאמרנו - חוץ מצרת
 המזונות, שצועקים עליה אפלו בשבת; אבל אין מתריעים
 עליה בהצטרות בשבת.
 ג. על הצרת שונאי ישראל לישראל כיצד? גוים שבאו
 לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מהן מס, או לקח מדם
 ארץ, או לגזר עליהם שמד אפלו במצנה קלה - הרי אלו
 מתענים ומתריעים, עד שיירחמו. וכל הערים שסביבותיהם,
 מתענים; אבל אין מתריעים, אלא אם כן תקעו להתקבץ
 לעזרתן.
 ד. על החרב כיצד? אפלו חרב של שלום, כגון שערכו
 מלחמה גוים עם גוים ועברו במקום ישראל, אף על פי
 שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה - הרי זו צרה, ומתענים
 ומתריעין עליה, שגאמר: "וחרב לא תעבר בארצכם",
 מכלל שראית המלחמה - צרה.
 ה. איזה הוא דבר? עיר שיש בה חמש מאות רגלי, ויצאו
 ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה; ויצאו ביום
 אחד, או בארבעה ימים - אין זה דבר. היו בה אלף, ויצאו
 ממנה ששה מתים בשלשה ימים זה אחר זה - הרי זה דבר;
 ויצאו ביום אחד, או בארבעה ימים - אין זה דבר. וכן לפי
 חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים ששבתו
 ממלאכה, בכלל מני אנשי המדינה לענין זה.
 ו. היה דבר בארץ ישראל, מתענים שאר גליות ישראל
 עליהם. היה דבר במדינה, ושירות הולכות ובאות ממנה
 למדינה אחרת - שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות
 זו מזו.
 ז. אין מתענין על חיה רעה, אלא בזמן שהיא משלחת
 [מהשמים, תופעה לא טבעית]. כיצד? נראתה בעיר ביום,
 הרי זו משלחת. נראתה בשדה ביום - אם ראתה שני בני
 אדם, ולא ברחה מפניהם - הרי זו משלחת. ואם הייתה
 השדה הסמוכה לאגם, וראתה שני בני אדם ורדפה אחריהן
 - הרי זו משלחת; לא רדפה אחריהן, אינה משלחת. ואם
 הייתה באגם - אפלו רדפה אחריהן - אינה משלחת, אלא
 אם כן טרפה שניהן ואכלה אחד מהן. אבל אם אכלה
 שניהן באגם - אינה משלחת, מפני שזה הוא מקומה;
 ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.
 ח. בתים הפנימיים במדרבות ובארצות הנשמות [שוממות] -
 הואיל והם מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק
 מצריסה - הרי זו משלחת; ואם לא הגיעה למדה זו, אינה
 משלחת, שאלו בני אדם, הם שספנו בעצמם ובאו למקום
 החיות.
 ט. שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו -
 כגון שלוח נחשים ועקרבים, ואין צריך לומר צרעין
 ויתושיין והדומין להן - אין מתענים עליהם, ולא מתריעים;
 אבל זועקים בלא תרועה.
 י. על הארבה ועל החסיל - אפלו לא נראה מהם אלא כנף
 אחד בכל ארץ ישראל, מתענים ומתריעין עליהם; ועל

שאר היום. כיצד? הרי שהיה טרוד בחפציו ומתעסק
 בצרכיו ולא אכל עד חצות, או עד תשע שעות, ונמלך
 להתענות בשעות שנשארו מן היום - הרי זה מתענה אותן
 שעות, ומתפלל בהן 'עגנו', שהרי קבל עליו התענית קדם
 שעות התענית; וכן אם אכל ושתה, ואחר כך התחיל
 להתענות שאר היום - הרי זה תענית שעות.
 יד. כל השווי בתענית - בין שהיה מתענה על צרתו, או על
 חלומו, בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם - הרי זה לא
 ינהג עדינין בעצמו, ולא יקל ראשו, ולא יהיה שמח וטוב
 לב, אלא הוא ואונן, כענין שגאמר: "מה יתאונו אדם חי,
 גבר על חטאיו". ומתן לו לטעם את התבשיל, ואפלו בכדי
 רביעית - והוא שלא יבלע, אלא טועם ופולט. שכח ואכל,
 משלים תעניתו.
 טו. יחיד שהיה מתענה על החולה, ונתרפא, על צרה,
 ועברה - הרי זה משלים תעניתו. ההולך במקום שמתענים
 למקום שאין מתענים, הרי זה מתענה ומשלים; הלך ממקום
 שאין מתענים למקום שמתענים, הרי זה מתענה עמהן.
 שכח ואכל ושתה, אל יתראה בפניהם; ואל ינהג עדינין
 בעצמו.
 טז. צבור שהיו מתענים על הגשמים, וירדו להם גשמים
 - אם קדם חצות - לא ישלימו, אלא אוכלים ושותים,
 ומתכנסים, וקוראים הלל הגדול; שאין אומרים הלל
 הגדול, אלא בנפש שבעה וכרש מלאה. ואם אחר חצות -
 הואיל ועבר רב היום בקדשה, ישלימו תעניתם. וכן אם היו
 מתענים על צרה ועברה, או על שמד ובטל - אם קדם
 חצות, לא ישלימו; ואם אחר חצות, ישלימו.
 יז. בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות, בית
 דין והזקנים יושבים בבית הכנסת, ובדקים על מעשה
 אנשי העיר, מאחר תפלת שחרית עד חצות היום; ומסירים
 המכשולות של עברות, ומזהירים ודורשים וחוקרים על
 בעלי חמס ועברות ומפרישים אותם, ועל בעלי זרוע
 ומשפילים אותם, וכיוצא בדברים אלו. ומחזי היום ולערב
 - רביע היום קוראים בכרכות וקללות שבתורה, שגאמר:
 "מוסר ה', בני, אל תמאס; ואל תקץ בתוכחתו", ומפטירים
 בנביא בתוכחות מענין הצרה; ורביע היום האחרון -
 מתפללים מנחה, ומתחננים וזועקים ומתודים כפי כחן.

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ג

פרק ב

א. אלו הן הצרות של צבור שמתענין ומתריעין עליהן: על
 הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל
 חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל
 הירקון, ועל המפלת, ועל החללים, ועל המזונות [שהחלו
 הסחורות], ועל המטר.
 ב. כל עיר שיש בה צרה מפל אלו - אותה העיר מתענה
 ומתריעת, עד שתעבר הצרה; וכל סביבותיה - מתענות ולא

מתוך מהדורת חזק

46 גִּשְׁמִים, מִתְחִילִים תַּלְמִידֵי חֻכְמַיִם בְּלִבָּד לְהִתְעַנּוֹת, שְׁנֵי
 47 וְחֲמִשִּׁי וְשֵׁנִי; וְכָל הַתַּלְמִידִים [ת"ח] רְאוּיִים לָכֶּה.
 48 ב. הַגִּיעַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסֻלּוֹ, וְלֹא יָרְדוּ גִשְׁמִים - בֵּית דִּין
 49 גּוֹזְרִין שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת עַל הַצְּבוּר, שְׁנֵי וְחֲמִשִּׁי וְשֵׁנִי; וּמִתְרִין
 50 בְּהֵן לְאָכַל וּלְשִׁתּוֹת בְּלִילָה. וְאֲנָשִׁי מִשְׁמֵר [כַּהֲנִים הַעֲבוּדִים
 51 בַּמִּקְדָּשׁ אוֹתוֹ שְׁבוּעַ] אֵין מִתְעַנִּים עִמָּהֶם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹסְקִים
 52 בְּעִבּוּדָה. וְכָל הָעַם נִכְנָסִים לְבִתֵּי כְּנִסְיוֹת, וּמִתְפַּלְלִין
 53 וְזוֹעְקִים וּמִתְחַנְּנִים, כְּדָרְךָ שְׁעוֹשִׁין בְּכָל הַתַּעֲנִיּוֹת.
 54 ג. עָבְרוּ אֵלָיו וְלֹא נִעֲנּוּ - בֵּית דִּין גּוֹזְרִין שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת
 55 אַחֲרוֹת עַל הַצְּבוּר, חֲמִשִּׁי וְשֵׁנִי וְחֲמִשִּׁי; וּבְשִׁלֵּשׁ אֵלָיו
 56 אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין מִבְּעוֹד יוֹם, כְּמוֹ שְׁעוֹשִׁין בְּצוּם כְּפוּר. וְאֲנָשִׁי
 57 מִשְׁמֵר מִתְעַנִּים מִקְצַת הַיּוֹם, וְלֹא מִשְׁלֵמִין; וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב,
 58 וְהֵם הַעוֹסְקִין בְּעִבּוּדָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, לֹא יִהְיוּ מִתְעַנִּים כָּל
 59 עָקֵר. וְכָל תַּעֲנִית שְׂאוֹכְלִין בָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם - אִם אָכַל וּפְסַק,
 60 וְגַמַּר שְׁלֹא לְאָכַל - אֵינוֹ חוֹזֵר וְאוֹכֵל, אִף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁהוֹת
 61 בַּיּוֹם.
 62 ד. בְּשִׁלֵּשׁ תַּעֲנִיּוֹת אֵלָיו, כָּל הָעַם אֲסוּרִין בְּעִשְׂתֵּי מִלְּאָכָה
 63 בַּיּוֹם, וּמִתְרִין בְּלִילָה. וְאֲסוּרִין בְּרַחֲצֵצַת כָּל הַגּוּף בַּחֲמִין,
 64 אָבַל פְּנֵי יָדָיו וְרַגְלָיו מִתָּר; לְפִיכָּה נּוֹעֲלִים אֶת הַמְּרַחֲצָאוֹת.
 65 וְאֲסוּרִין בְּסִיכָה; וְאִם לְהַעֲבִיר אֶת הַזֶּהֱמָה, מִתָּר. וְאֲסוּרִין
 66 בְּתִשְׁמִישׁ הַמָּטָה, וּבְנִעִילַת הַסַּנְדָּל בְּעִיר; אָבַל בְּדָרְךָ, מִתָּר
 67 לְנֹעַל. וּמִתְפַּלְלִין בְּבִתֵּי כְּנִסְיוֹת, וְזוֹעְקִים וּמִתְחַנְּנִים כְּשֶׁאֵר
 68 הַתַּעֲנִיּוֹת.
 69 ה. עָבְרוּ אֵלָיו וְלֹא נִעֲנּוּ - בֵּית דִּין גּוֹזְרִין שִׁבְעַת תַּעֲנִיּוֹת
 70 אַחֲרוֹת עַל הַצְּבוּר, שְׁנֵי וְחֲמִשִּׁי וְשֵׁנִי וְחֲמִשִּׁי וְשֵׁנִי וְחֲמִשִּׁי
 71 וְשֵׁנִי. וּבְאֵלּוֹ הַשִּׁבְעַת בְּלִבָּד, עֲבֹרוֹת וּמִנִּיקוֹת מִתְעַנּוֹת, אָבַל
 72 בְּשֶׁאֵר הַתַּעֲנִיּוֹת, אֵין עֲבֹרוֹת וּמִנִּיקוֹת מִתְעַנּוֹת; וְאִף עַל פִּי
 73 שֶׁאֵין מִתְעַנּוֹת, אֵין מְעַנְּגִין עֲצָמָן כְּפִנּוּקִין, אֲלֵא אוֹכְלוֹת
 74 וְשׁוֹתוֹת כְּדֵי קִיּוֹם הַנֶּלֶד.
 75 ו. וּבְשִׁבְעַת תַּעֲנִיּוֹת אֵלָיו, אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר מִתְעַנִּין וּמִשְׁלֵמִין;
 76 וְאֲנָשִׁי בֵּית אָב מִתְעַנִּין מִקְצַת הַיּוֹם, וְלֹא מִשְׁלֵמִין. וְכָל דָּבָר
 77 שֶׁהוּא אֲסוּר בְּשִׁלֵּשׁ אֲמָצְעִיּוֹת, אֲסוּר בְּאֵלּוֹ הַשִּׁבְעַת
 78 הָאַחֲרוֹנוֹת.
 79 ז. וְיִתְרוֹת אֵלָיו, שִׁבְהֵן בְּלִבָּד מִתְרִיעִין וּמִתְפַּלְלִין בְּרַחוּב
 80 הָעִיר, וּמִוִּרְדִּין זָקֵן לְהוֹכִיחַ לְעַם כְּדֵי שִׁשְׁיֻבוּ מִדְּרָכָם,
 81 וּמוֹסִיפִין שֵׁשׁ בְּרָכוֹת בְּתַפְלַת שְׁחִירַת וּבְתַפְלַת מִנְחָה -
 82 וְנִמְצְאוּ מִתְפַּלְלִין אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים בְּרָכוֹת. וְנוֹעֲלִין אֶת
 83 הַתְּנִיּוֹת, וּבְשֵׁנִי מִטִּין [פּוֹתְחִין מֵעַט] לְעַת עָרֵב וּפּוֹתְחִין אֶת
 84 הַתְּנִיּוֹת; אָבַל בְּחֲמִשִּׁי, פּוֹתְחִין כָּל הַיּוֹם, מִפְּנֵי כְּבוֹד
 85 הַשִּׁבְתָּה. וְאִם יֵשׁ לְחִנּוֹת שְׁנֵי פְתָחִים, פּוֹתְחֵן אַחַת וְנוֹעֵל
 86 אַחַת; וְאִם יֵשׁ לְחִנּוֹת אֲצֻטְבָה [סֶפֶסֶל לַחֲנֹת הַסְּחוּרָה] לְפָנֶיהָ
 87 - פּוֹתְחֵן כְּדָרְכּוֹ בְּחֲמִשִּׁי, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.
 88 ח. עָבְרוּ אֵלָיו וְלֹא נִעֲנּוּ - מִמְּעֻטִּין כְּמִשְׂאָ וּמִתֵּן, וּבְכַנְּיָן שֶׁל
 89 שְׂמֻחָה כְּגוֹן כִּיּוֹר וְצִיּוֹר [קִישׁוֹט הַקִּירוֹת], וּבְנִטְיַעָה שֶׁל
 90 שְׂמֻחָה כְּגוֹן מִינֵי הַדָּס וְאַהֲלִים [בַּשְּׂמִיּוֹת]. וּמִמְּעֻטִּין בְּאֲרוֹסִין
 91 וּנְשׂוּאִין, אֲלֵא אִם כֵּן לֹא קָנַם מִצּוֹת פְּרִיָה וּרְבִיָה; וְכָל מִי

1 הַגּוֹבָאֵי [מִין אַרְבַּה], בְּכָל שֶׁהוּא. אָבַל הַחֲגָב - אֵין מִתְעַנִּין
 2 עֲלָיו, וְלֹא מִתְרִיעִין, אֲלֵא זוֹעְקִין בְּלִבָּד.
 3 יא. עַל הַשְּׂדֵפוֹן וְעַל הַיִּרְקוֹן - מִשְׁנִיתְחִיל בְּתַבּוּאָה; וְאֲפִלּוּ
 4 לֹא הִתְחִיל אֲלֵא בְּמָקוֹם קָטָן כְּמִלָּא פִי תַנּוּר [שְׁנִיתוֹ לֹא פּוֹת
 5 מִמְנָה לְחֵם הַמִּמְלָא פִי הַתַּנּוּר], גּוֹזְרִין עֲלָיו תַּעֲנִית וּמִתְרִיעִין.
 6 יב. עַל הַמַּפְלַת כִּיצַד? הֲרֵי שְׂרָבְתָהּ בְּעִיר מִפְּלַת כְּתִלִּים
 7 בְּרִיאִים [חוקים] שֶׁאֵינֶם עוֹמְדִים בְּצַד הַנְּהָר - הֲרֵי זֹו צָרָה,
 8 וּמִתְעַנִּים וּמִתְרִיעִים עֲלֶיהָ. וְכֵן עַל הַרְעֵשׁ [רַעֲיַד אֲדַמְחָה]
 9 וְעַל הַרוּחוֹת שֶׁהֵם מִפְּלִין אֶת הַבְּנֵן וְהוֹרְגִין, מִתְעַנִּין
 10 וּמִתְרִיעִין עֲלֶיהָ.
 11 יג. עַל הַחֲלָיִים כִּיצַד? הֲרֵי שְׂיַרְדַּ חֲלֵי אֶחָד לְאֲנָשִׁים הַרְבֵּה
 12 בְּאוֹתָהּ הָעִיר, כְּגוֹן אֲסַפְרָה [מְחֹלַת גְּרוֹן] אוֹ תְּרַחוּר [חֹסֶם]
 13 וְכִיּוּצָא בְּהֵן, וְהֵיוּ מֵתִים בְּאוֹתוֹ הַחֲלֵי - הֲרֵי זֹו צָרַת צְבוּר,
 14 וְגּוֹזְרִין לָהּ תַּעֲנִית וּמִתְרִיעִין. וְכֵן חֲכוּף לַח, הֲרֵי הוּא כְּשִׁחִין
 15 פּוֹרַח, וְאִם פֶּשֶׁט בְּרַב הַצְּבוּר, מִתְעַנִּין וּמִתְרִיעִין עֲלָיו; אָבַל
 16 חֲכוּף יָבֵשׁ, צוֹעְקִים עֲלָיו בְּלִבָּד.
 17 יד. עַל הַמְּזוֹנוֹת כִּיצַד? הֲרֵי שֶׁהִזְלוּ דְבָרִים שֶׁל סְחוּרָה
 18 שָׂרֵב חֲזֵי אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר מִקֵּם, כְּגוֹן כְּלֵי פִּשְׁתָּן בְּכִבְל
 19 וְזֵין וְשִׁמּוֹן בְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל, וְנִתְמַעַט הַמִּשְׂאָ וְהַמִּתֵּן, עַד
 20 שֶׁיִּצְטָרֵף הַתַּגָּר לְמַכֵּר שָׁוָה עֲשָׂרָה בְּשִׂשָׁה וְאַחַר כֵּן יִמְצָא
 21 לֹחֶק - הֲרֵי זֹו צָרַת צְבוּר, וּמִתְרִיעִין עֲלֶיהָ [בַּתְּפִילָה]
 22 וְזוֹעְקִין עֲלֶיהָ בְּשִׁבְתָּהּ.
 23 טו. עַל הַמְּטָר כִּיצַד? הֲרֵי שָׂרְבוּ עֲלֵיהֶם גִּשְׁמִים עַד שֶׁיִּצְרוּ
 24 לָהֶם - הֲרֵי אֵלּוֹ מִתְפַּלְלִים עֲלֵיהֶם; שֶׁאֵין לָךְ צָרָה גְדוֹלָה
 25 מִזֹּו, שֶׁהִבְתִּים נּוֹפְלִין וְנִמְצְאוּ בְּתֵיבָהּ קְבֵרֵיהֶם. וּבְאַרְצָה
 26 יִשְׂרָאֵל אֵין מִתְפַּלְלִין עַל רַב הַגִּשְׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲרָץ
 27 הָרִים, וּבְתֵיבָהּ בְּנוּיּוֹת בְּאַבְנִים; וְרַב הַגִּשְׁמִים טוֹבָה לָהֶם,
 28 וְאֵין מִתְעַנִּים לְהַעֲבִיר אֶת הַטּוֹבָה.
 29 טז. תַּבּוּאָה שֶׁצְּמַחָה וְנִמְנַע הַמְּטָר, וְהִתְחִילוּ צְמַחִין לִיבֵשׁ
 30 - הֲרֵי אֵלּוֹ מִתְעַנִּים וְזוֹעְקִים עַד שֶׁיִּרְדוּ גִשְׁמִים, אוֹ עַד
 31 שֶׁיִּיבְשׁוּ הַצְּמַחִים. וְכֵן אִם הַגִּיעַ זְמַן הַפֶּסַח אוֹ קְרוֹב לוֹ
 32 בְּאַרְצָה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא זְמַן פְּרִיחַת הָאֵילָנוֹת שֶׁם, וְלֹא יָרְדוּ
 33 גִּשְׁמִים - הֲרֵי אֵלּוֹ מִתְעַנִּים וְזוֹעְקִים עַד שֶׁיִּרְדוּ גִּשְׁמִים
 34 הֲרֵאוּיִין לְאֵילָנוֹת, אוֹ עַד שֶׁיִּצְעֵר זְמַנָּם.
 35 יז. וְכֵן אִם הַגִּיעַ זְמַן חַג הַסִּכּוֹת, וְלֹא יָרְדוּ גִּשְׁמִים הַרְבֵּה
 36 כְּדֵי לְמִלְּאֵת מִקֵּם הַבוֹרוֹת וְהַשִּׁחִין וְהַמְּעֻרוֹת - הֲרֵי אֵלּוֹ
 37 מִתְעַנִּין עַד שֶׁיִּרְדַּ גִּשְׁם הֲרֵאוּי לְבוֹרוֹת; וְאִם אֵין לָהֶם מִים
 38 לְשִׁתּוֹת - מִתְעַנִּים עַל הַגִּשְׁמִים בְּכָל עַת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם
 39 מִים לְשִׁתּוֹת, וְאֲפִלּוּ בַּיּוֹמֹת הַחֲמָה.
 40 יח. פְּסָקוֹ הַגִּשְׁמִים בֵּין גִּשְׁם לְגִשְׁם אַרְבַּעִים יוֹם בַּיּוֹמֹת
 41 הַגִּשְׁמִים - הֲרֵי זֹו מַכַּת בְּצָרַת, וּמִתְעַנִּים וְזוֹעְקִים עַד שֶׁיִּרְדוּ
 42 הַגִּשְׁמִים, אוֹ עַד שֶׁיִּצְעֵר זְמַנָּם.

פֶּרֶק ג

43
 44 א. הֲרֵי שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָהֶם גִּשְׁמִים כָּל עָקֵר מִתְחַלַּת יְמוֹת
 45 הַגִּשְׁמִים - אִם הַגִּיעַ שְׁבַעָה עֶשֶׂר בְּמִרְחַשׁוֹן, וְלֹא יָרְדוּ

45 ומוסיף בענינות אלו כפי כחו, עד שיכניע לבם, וישובו
46 תשובה גמורה.
47 ג. ואחר שגומר זה דברי כבושין, עומדין בתפלה; ו
48 ומצמידין שלית צבור הראוי להתפלל בענינות אלו. ואם
49 היה אותו שאמר דברי הכבושין ראוי להתפלל, מתפלל;
50 ואם לאו, מורידין אחר.
51 ד. ואיזה הוא הראוי להתפלל בענינות אלו? איש שהוא
52 רגיל בתפלה, ורגיל לקרות בתורה בנביאים ובכתובים,
53 ומטפל [בילדים] ואין לו [די פרנסתו], ויש לו יגיעה בשדה.
54 ולא יהיה בכניו ובכניו ביתו וכל קרוביו והנלוים עליו בעל
55 עברה - אלא יהיה ביתו ריקן מן העברות. ולא יצא עליו
56 שם רע בגלדותו, שפל ברף, ומרצה לעם; ויש לו נעימה,
57 וקולו ערב. ואם היה זקן עם כל המדות האלו, הרי זה
58 מפאָר; ואם אינו זקן, הואיל ויש בו כל המדות האלו,
59 יתפלל.
60 ה. ושלית צבור מתחיל, ומתפלל עד ברפת גואל ישראל;
61 ואומר זכרונות ושופרות מעין הצרה, ואומר: "אל ה'
62 בצרתה לי קראתי ויענני", "אשא עיני אל ההרים",
63 "ממעמקים קראתיך, ה'", "תפלה לעני כי יעטף וגו'".
64 ו. ואומר דברי תחנונים כפי כחו; ואומר: 'ראה בענינו,
65 וריבה ריבנו, ומהר לגאלנו, ומתחנן; ואומר בסוף תחנוני:
66 'מי שענה את אברהם בחר המורה, הוא יענה אתכם
67 וישמע קול צעקתכם ביום הזה; ברוף אתה ה', גואל
68 ישראל.'
69 ז. ומתחיל להוסיף שש ברכות שהוא מוסיף, זו אחר זו;
70 מתחנן בכל אחת מהן בדברי תחנונים, ופסוקים מדברי
71 קבלה ומפתחי הקדש כפי שהוא רגיל, וחותרם בכל אחת
72 מהן בתחימות אלו:
73 ח. בראשונה הוא חותרם - 'מי שענה את משה ואבותינו
74 על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום
75 הזה; ברוף אתה ה', וזכר הנשפחות'.
76 ט. בשנייה הוא חותרם - 'מי שענה את יהושע בגלגל, הוא
77 יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה; ברוף אתה ה',
78 שומע תרועה'.
79 י. בשלישית הוא חותרם - 'מי שענה את שמואל במצפה,
80 הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה; ברוף
81 אתה ה', שומע צעקה'.
82 יא. ברביעית הוא חותרם - 'מי שענה את אליהו בחר
83 הפרמל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה;
84 ברוף אתה ה', שומע תפלה'.
85 יב. בחמישית הוא חותרם - 'מי שענה את יונה ממעי הדגה,
86 הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה; ברוף
87 אתה ה', העונה בעת צרה'.
88 יג. בששית הוא חותרם - 'מי שענה את דוד ושלמה בנו
89 בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום

1 שקים מצות פריה ורביה, אסור לו לשמש מטתו בשני
2 רעבון. ומעטין בשאילת שלום בין אדם לחברו; ותלמידי
3 חכמים לא ישאלו שלום, כנזופין וכמנדין למקום, ועם
4 הארץ שנתן להם שלום, מחזירין לו בשפה רפה וכבד
5 ראש.
6 ט. תלמידי חכמים חוזרין לבדם, ומתענים חמישי ושני
7 וחמישי ושני, עד שיצא ניסן של תקופה; אבל לא הצבור
8 - שאין גוזרין על הצבור בשביל גשמים שלא ירדו יתר
9 משלש עשרה תעניות אלו. וכשמתענים היחידים עד שיצא
10 ניסן, מתרין לאכל בלילה; ומתרין בעשית מלאכה,
11 ובחיצה, וסיכה, ותשמיש, ונעילת הסנדל, כשאר כל
12 התעניות. ומפסיקין לראשי חדשים ולפורים. יצא ניסן של
13 תקופה, והוא כשתגיע השמש לתחלת מזל שור - אין
14 מתענים; שאין הגשמים בזמן הזה, אלא סימן קללה,
15 הואיל ולא ירדו כל עקר מתחלת השנה.
16 י. במה דברים אמורים? בארץ ישראל, וכל הדומה לה.
17 אבל מקומות שעונת הגשמים שלהן קדם שבועה עשר
18 במרחשון, או לאחר זמן זה - כשיגיע זמנם ולא ירדו
19 גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני; ומפסיקין
20 בראשי חדשים, וזנפה ופורים. ושוהין אחריו כן כמו שבועה
21 ימים; אם לא ירדו גשמים - בית דין גוזרין על הצבור
22 שלש עשרה תעניות, על הסדר שאמרנו.
23 יא. כל תענית שגוזרין הצבור בחוצה לארץ - אוכלין בה
24 בלילה, ודינה כדן שאר התעניות; שאין גוזרין על הצבור
25 תענית כגון צום פפור, אלא בארץ ישראל בלבד, ובגלל
26 המטר, ובאותן עשר תעניות, שהן שלש אמצעות ושבע
27 אחרונות.
28 **פרק ד**
29 א. בכל יום ויום משבע תעניות האחרונות של מטר,
30 מתפללים על סדר זה: מוציאים את התבה לרחובה של
31 עיר, וכל העם מתקבצים ומתפסים בשקים; ונותנין אפר
32 מקלה [- שריפה] על גבי התבה ועל גבי ספר תורה, כדי
33 להרגיל את הבכיה, ולהכניע לבם. ואחד מן העם נוטל מן
34 האפר, ונותן בראש הנשיא ובראש אב בית דין במקום
35 הנחת תפלין, כדי שיפלטו וישובו; וכל אחד ואחד נוטל
36 ונותן בראשו.
37 ב. ואחר כך מצמידין ביניהן, והן יושבין, זקן חכם. לא
38 היה שם זקן חכם, מצמידין חכם; לא היה שם לא זקן ולא
39 חכם, מצמידים אדם של צורה [- חשוב]. והוא אומר
40 לפניהם דברי כבושין: 'אחינו, לא שק ולא תענית גורמין,
41 אלא תשובה ומעשים טובים - שכן מצינו באנשי נינוה,
42 שלא נאמר בהם 'וירא האלהים את שקם ואת תעניתם',
43 אלא 'וירא האלהים את מעשיהם'. ובקבלה [שקיבלנו
44 מהנביאים] הוא אומר: 'וקרעו לבבכם ואל בגדיכם'.

מתוך מהדורת חזק

הצרות; שפזכרון דברים אלו, נשוב להיטיב, שנאמר: 45
 "והתודו את עונם ואת עון אבותם". 46
ב. ואלו הן: יום שלשה בתשרי - שבו נהרג גדליה בן 47
 אחיקם, ונכתב גזלת ישראל הנשארת, וסבב להתם גלותם 48
 [- גלו כשנהרג]; וצשירי בטבת - שבו סמך מלך בכל 49
 נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק; 50
 ושבעה עשר בתמוז, חמשה דברים ארעו בו - נשתברו 51
 הלווחות, ובטל התמיד מבית ראשון, והבקעה ירושלים 52
 בחרבן שני, ושרף אפוסטמוס הרשע ספר תורה, והעמיד 53
 צלם בהיכל. 54
ג. ותשעה באב, חמשה דברים ארעו בו - נגזר על ישראל 55
 במדבר שלא ינסו לארץ; וחרב הבית בראשונה, ובשניה; 56
 ונלכדה עיר גדולה ובית תור [- ביתר] הנה שמה, והיו בה 57
 אלפים ורכבות מישראל, והיה להם מלך גדול [בן כחיבא], 58
 ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהיא המלך המשיח, ונפל 59
 ביד גוים ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן 60
 המקדש; ובו ביום המוכן לפרענות, חרש טורנוסרופוס 61
 הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו, לקים "ציון - 62
 שדה תחרש". 63
ד. וארבעת ימי הצומות האלו - הרי הן מפרשין בקבלה: 64
 "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי". 65
 צום הרביעי - זה שבעה עשר בתמוז, שהוא בחדש 66
 הרביעי; וצום החמישי - זה תשעה באב, שהוא בחדש 67
 החמישי; וצום השביעי - זה שלשה בתשרי, שהוא בחדש 68
 השביעי; וצום העשירי - זה עשרה בטבת, שהוא בחדש 69
 העשירי. 70
ה. ונהגו כל ישראל בזמנים אלו, להתענות בשלשה עשר 71
 באדר, זכר לתענית שנתענו בימי המן, שנאמר: "דברי 72
 הצמות ונצקתם". ואם חל שלשה עשר באדר להיות 73
 בשבת, מקדימין ומתעניין בחמישי, שהוא אחד עשר. אבל 74
 אחד מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת, דוחין אותו 75
 לאחר השבת; חל להיות בערב שבת, מתעניין בערב שבת. 76
 ובכל הצומות האלו, אין מתריעין ולא מתפללין תפלת 77
 נעילה; אבל קורין בתורה שחרית ומנחה ב'ויחל משה". 78
 ובכלן אוכלים ושותין בלילה, חוץ מתשעה באב. 79
ו. משפנס אב, ממעטין בשמחה. ושבת [שבוע] שחל 80
 תשעה באב להיות בתוכה, אסור לספר ולכבס וללבוש כלי 81
 מגהץ, אפלו כלי פשתן, עד שיעבר התענית; ואפלו לכבס 82
 ולהניח לאחר התענית, אסור. וכבר נהגו ישראל, שלא 83
 לאכל בשר בשבת זו, ולא ינסו למרחץ, עד שיעבר 84
 התענית; ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מראש החדש 85
 עד התענית. 86
ז. תשעה באב - לילו פיומו לכל דבר, ואין אוכלין אלא 87
 מבעוד יום; ובין השמשות שלו, אסור כיום הכפורים. ולא 88
 יאכל בשר ולא ישתה יין [ישן] בפסעודה המפסיק בה; אבל 89
 שותה הוא יין מגתו שיש לו שלשה ימים או פחות, ואוכל 90

הזה; ברוך אתה ה', המרחם על הארץ. וכל העם עונין 1
 'אמן' אחר כל ברכה וברכה, פדרף שעונין אחר כל 2
 הברכות. 3
יד. ואומר 'רפאנו ה' ונרפא וכו', וגומר התפלה על הסדר; 4
 ותוקעין בתוצאות. וכסדר הזה עושין בכל מקום. 5
טו. קשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים, היו 6
 מתפנסין בהר הבית פנגד שער המזרח, ומתפללין פסדר 7
 הזה, וכשמגיע שליח צבור לומר 'מי שענה את אברהם', 8
 אומר: 'ברוך אתה ה' אלהים אלהינו, אלהי ישראל מן 9
 העולם ועד העולם; ברוך אתה ה', גואל ישראל'. והן עונין 10
 אחריו: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'; ומזן הפנסת 11
 [שמש בית הכנסת] אומר לתוקעים: 'תקעו הפתנים, תקעו! 12
 וחזר המתפלל ואומר: 'מי שענה את אברהם בהר המוריה, 13
 הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה'; ואחר כך 14
 תוקעין הפתנים, ומריעין ותוקעין. 15
טז. וכן בברכה השניה לזו, שהיא ראשונה מן השש 16
 שמוסף אותן, חותם בה: 'ברוך אתה ה' אלהים, אלהי 17
 ישראל מן העולם ועד העולם; ברוך אתה ה', זוכר 18
 הנשפחות'. והן עונין: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם 19
 ועד'; ומזן הפנסת אומר להם: 'הריעו בני אהרן, הריעו'. 20
 וחזר שליח צבור ואומר: 'מי שענה את משה ואבותינו על 21
 ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה'; 22
 ואחר כך מריעין, ותוקעין ומריעין. 23
יז. וכן על כל ברכה וברכה, באחת אומר 'תקעו', ובאחת 24
 אומר 'הריעו' - עד שיגמר כל שבע הברכות; ונמצאו 25
 הפתנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין, ופעם מריעין 26
 ותוקעין ומריעין - שבע פעמים. ואין עושין סדר זה, אלא 27
 בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם, תוקעין 28
 בתוצאות ובשופר, כמו שאמרנו. 29
יח. שבע תעניות האלו - כל מקום שגזרין אותם שם - 30
 אחר שמתפללין, יוצאים כל העם לבית הקברות, ובוכין 31
 ומתחננים שם; כלומר: 'הרי אתם מתים פאלו, אם לא 32
 תשובו מדרכיכם'. ובכל תענית מתעניתי הצרות שגזרין 33
 על הצבור, מתפללין תפלת נעילה בכל מקום. 34
יט. ירדו להם גשמים - עד מתי יהיו יורדים, ויפסקו 35
 הצבור התענית? משירדו בעמק הארץ התרבה [שאינה 36
 מעובדת] טפח, ובבינונית טפחים, ובעבודה [- מעובדת] - 37
 עד שירדו בעמקה שלשה טפחים. 38
יום ש"ק ג' אייר ה'תשע"ג 39
פרק ה 40
א. יש שם [במצאות] ימים, שכל ישראל מתענים בהן מפני 41
 הצרות שארעו בהם - פדי לעורר הלבבות ולפתח דרכי 42
 התשובה. ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה 43
 אבותינו שהיה כמעשינו עתה - עד שגרים להם ולנו אותן 44

מְשַׁמְעֵי קוֹל שֶׁל שִׁיר - אֲסוּר לְשַׁמַּח בְּהֵן, וְאֲסוּר לְשַׁמְעָן, 48
מִפְּנֵי הַחֲרָבָן. וְאֶפְלוּ שִׁירָה בְּפֶה עַל הַיַּיִן - אֲסוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: 49
"בְּשִׁיר, לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן"; וּבְכָר נִהְגוּ כֹּל יִשְׂרָאֵל, לומר דְּבָרֵי 50
תְּשֻׁבָחוֹת אוֹ שִׁיר שֶׁל הַדָּאוֹת לְאֵל וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן עַל הַיַּיִן. 51
טו. וְאַחַר כֵּן גָּזְרוּ עַל עֲטֻרוֹת [- מִיּוֹ כְּתוּר] תְּתַנֵּים כָּלֵל [- חוּק 52
וְתוֹקְנָה]: שְׁלֹא יַעֲיֹחַ הַחֲתָן בְּרֵאשׁוֹ שׁוּם כָּלִיל [- כְּתוּר], 53
שֶׁנֶּאֱמַר: "הַסִּיר הַמְצַנֶּפֶת, וְהָרִים הַעֲטֻרָה". וְכֵן גָּזְרוּ עַל 54
עֲטֻרוֹת כְּלוֹת, אִם הָיוּ כֶּסֶף אוֹ זָהָב; אֲבָל שֶׁל גְּדִיל [- נְחוּשְׁתַּן], 55
מִתְּרַת לְכֹלָה. 56

טז. מִי שֶׁרָאָה עָרֵי יְהוּדָה בְּחֲרָבָן - אָמַר: "עָרֵי קְדֻשָּׁה הָיוּ 57
מִדְּבָר", וְקוֹרֵעַ. רָאָה יְרוּשָׁלַיִם בְּחֲרָבָנָה - אָמַר: "בֵּית קְדֻשָּׁנוּ 58
וְתַפְאֵרְתָנוּ וְגו'", וְקוֹרֵעַ. וּמֵהֵיכָן חָיָב לְקַרֵּעַ? מִן הַצּוּפִים; 59
וּכְשִׁיגִיעַ לְמִקְדָּשׁ, קוֹרֵעַ קֹרַע אַחֵר. וְאִם פָּגַע בְּמִקְדָּשׁ תַּחֲלָה, 60
כְּשִׁיבֹא מִדְּרָךְ הַמִּדְּבָר - קוֹרֵעַ עַל הַמִּקְדָּשׁ, וּמוֹסִיף עַל 61
יְרוּשָׁלַיִם. 62

יז. כָּל הַקְּרָעִים הָאֵלוּ כָּלֵן, קוֹרֵעַ בְּיָדוֹ מְעַמָּד; וְקוֹרֵעַ כָּל 63
כְּסוּת שֶׁעָלָיו, עַד שִׁיגְלָה אֶת לְבוֹ. וְאִינוּ מֵאַחָה [תּוֹפֵר] קְרָעִים 64
אֵלוּ לְעוֹלָם, אֲבָל רִשְׁאֵי הוּא לְשַׁלְּלָן לְמַלְלָן לְלִקְטָן [- תְּפִירוֹת 65
חִלּוּשׁוֹת] וּלְתַפְרָן כְּמִין סְלָמוֹת [- תְּפִירָה שְׂאִינָה יִשְׂרָאֵל]. 66

יח. הָיָה הוֹלֵךְ וּבָא לְיְרוּשָׁלַיִם, הוֹלֵךְ וּבָא - אִם תּוֹף שְׁלֹשִׁים 67
יּוֹם, אִינוּ קוֹרֵעַ קֹרַע אַחֵר; וְאִם לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יּוֹם, חוֹזֵר 68
וְקוֹרֵעַ. 69

יט. כָּל הַצּוּמוֹת הָאֵלוּ, עֲתִידִים לְבָטֵל לִימֵת הַמְּשִׁיחַ; וְלֹא 70
עוֹד, אֲלֹא שֶׁהֵם עֲתִידִים לִהְיוֹת יָמִים טוֹבִים וְיָמֵי שְׁשׁוֹן 71
וְשִׁמְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, צוּם הַרְבִּיעִי וְצוּם 72
הַחֲמִישִׁי וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה 73
לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחָה, וּלְמַעֲדֵים טוֹבִים; וְהֶאֱמַתְּ וְהִשְׁלֹם אֶהְבֹּו". 74
בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִינָן 75

הַלְכוֹת מְגִלָּה וְחֲנֻכָּה

יש בכָּלֵן שְׁתֵּי מְצוֹת עֲשֵׂה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאִינָן מִן 77
הַמְּנִינָן. וּבְאֹר שְׁתֵּי מְצוֹת אֵלוֹ - בְּפָרְקִים אֵלוֹ. 78

פָּרָק א

א. קְרִיאַת הַמְּגִלָּה בְּזִמְנָהּ, מְצוֹת עֲשֵׂה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; 80
וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים, שֶׁהֵיא תְּתַנֵּי נְבִיאִים. וְהַכֹּל תְּיָבִים 81
בְּקְרִיאַתָּה - אֲנָשִׁים, וְנָשִׁים, וְגֵרִים, וְעַבְדִּים מְשֻׁחָרְרִין; 82
וּמְחַנְכִין אֶת הַקְּטָנִים לְקְרוֹתָהּ. וְאֶפְלוּ כְּהֵנִים בְּעַבְדוֹתָם, 83
מְבַטְלִין עַבְדוֹתָם וּבְאִין לְשַׁמֵּעַ מִקְרָא מְגִלָּה; וְכֵן מְבַטְלִים 84
תַּלְמוּד תּוֹרָה לְמִקְרָא מְגִלָּה - קַל וְחָמֵר לְשַׁאֵר מְצוֹת שֶׁל 85
תּוֹרָה, שֶׁכָּלֵן נִדְחִין מִפְּנֵי מִקְרָא מְגִלָּה. וְאִין לָךְ דְּבַר שְׁנֵדָחָה 86
מִקְרָא מְגִלָּה מִפְּנֵיו, חוּץ מִמַּת שְׂאִין לוֹ קוֹבְרִין; שֶׁהַפּוֹגֵעַ 87
בּוֹ - קוֹבְרוֹ תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּן קוֹרֵא. 88

ב. אֶחָד הַקּוֹרֵא, וְאֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ מִן הַקּוֹרֵא - יֵצֵא יָדֵי 89
חֻבּוֹתָ; וְהוּא, שִׁשְׁמַע מִמֵּי שֶׁהוּא חָיָב בְּקְרִיאַתָּה. לְפִיכָךְ, 90
אִם הָיָה הַקּוֹרֵא קָטָן אוֹ שׁוֹטָה - הַשּׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ לֹא יֵצֵא. 91
ג. מְצוּה לְקְרוֹת אֶת כָּלָהּ. וּמְצוּה לְקְרוֹתָהּ בְּכֹלָהּ, וּבִיּוֹם; 92

בְּשִׁיר מְלִיחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹ יָתֵר. וְלֹא יֵאכַל שְׁנֵי 1
תְּבַשְׂלִין. 2

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׂאֵבֵל עָרַב תִּשְׁעָה בָּאֵב אַחַר 3
חֲצוֹת; אֲבָל אִם סַעַד קָדַם חֲצוֹת - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מִפְּסִיק 4
בָּהּ, אוֹכַל כֹּל מַה שִׁירְצָה. וְעָרַב תִּשְׁעָה בָּאֵב שֶׁחַל לִהְיוֹת 5
בְּשִׁבְתָּ - אוֹכַל וְשׁוֹתָה כֹּל צָרְכוֹ, וּמַעֲלָה עַל שְׁלֹחֲנוֹ אֶפְלוֹ 6
כְּסַעֲוֹדַת שְׁלֵמָה; וְכֵן תִּשְׁעָה בָּאֵב עֲצָמוֹ שֶׁחַל לִהְיוֹת בְּשִׁבְתָּ, 7
אִינוֹ מַחְסֵר כְּלוֹם. 8

ט. זוֹ הִיא מִדַּת כָּל הָעָם, שְׂאִינָן יְכוּלִין לְסַבֵּל יוֹתֵר מִדֵּי. 9
אֲבָל חֲסִידִים הֵרָאוּשׁוּנִים, כֵּן הִיָּתָה מִדַּתָּן - עָרַב תִּשְׁעָה בָּאֵב 10
הָיוּ מְבִיאִים לוֹ לְאָדָם לְבַדּוֹ פֶּת חֲרָבָה בְּמַלְחָה, וְשׁוֹרָה בְּמִיָּם, 11
וְיוֹשֵׁב בֵּין תַּנּוּר לְכִירִים וְאוֹכְלָה; וְשׁוֹתָה עֲלֶיהָ קִיתוֹן שֶׁל 12
מִים בְּדָאָה וּבְשִׁמְמוֹן וּבְכִנְיָה, כְּמִי שִׁמְתוֹ מִטָּל לְפָנָיו. וְכִנְיָה 13
רְאוּי לְחַכְמִים לְעֲשׂוֹת, אוֹ קְרוֹב מְזָה; וּמִיָּמֵינוּ לֹא אֲכַלְנוּ 14
עָרַב תִּשְׁעָה בָּאֵב תְּבַשְׂלִין, אֶפְלוֹ שֶׁל עֲדָשִׁים, אֲלֹא אִם כֵּן 15
הָיָה בְּשִׁבְתָּ. 16

י. עֲבָרוֹת וּמְנִיקוֹת, מִתְּעַנּוֹת וּמְשִׁלְמוֹת [- עַד טִיוּם הַצּוּם] 17
בְּתִשְׁעָה בָּאֵב. וְאֲסוּר בְּרַחֲצָה בֵּין בְּחִמּוּן בֵּין בְּצוּגָן, וְאֶפְלוֹ 18
לְהוֹשִׁיט אֲצַבְעוֹ בְּמִים; וְאֲסוּר בְּסִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג, וּבְנִעִילַת 19
הַסַּנְדֵּל, וּבְתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה - כִּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וּמִקּוּם שֶׁנִּהְגּוּ 20
לְעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֵאכָה, עוֹשִׁין; וּמִקּוּם שֶׁנִּהְגּוּ שְׁלֵא לְעֲשׂוֹת, 21
אִינָן עוֹשִׁין. וּבְכָל מְקוּם, תְּלַמְדֵי חֲכָמִים בְּטָלִין בּוֹ. וְאֶמְרוּ 22
חֲכָמִים, שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה בּוֹ מְלֵאכָה, אִינוֹ רוֹאֵה סִימָן בְּרָכָה. 23
יא. תְּלַמְדֵי חֲכָמִים אִינָן נוֹתְנִין זֶה לְזֶה שְׁלוֹם בְּתִשְׁעָה בָּאֵב, 24
אֲלֹא יוֹשְׁבֵין דְּיוּם [מַצְטַעֲרִים] נֶאֱנָחִים, בְּאֲבָלִים; וְאִם נָתַן 25
לָהֶם עִם הָאֶרֶץ שְׁלוֹם, מְחֻזְרִים לוֹ בְּשִׁפָּה רַפָּה וְכַבֵּד רֵאשׁ. 26
וְאֲסוּר לְקְרוֹת בְּתִשְׁעָה בָּאֵב בְּתוֹרָה אוֹ בְּנִבְיָאִים אוֹ 27
בְּכַתוּבִים, וּבְמִשְׁנָה וּבְהַלְכוֹת וּבְתַלְמוּד וּבְהַגְדוֹת; וְאִינוּ 28
קוֹרֵא אֲלֹא בְּאִיּוֹב, וּבְקִינּוֹת, וּבְדְבָרִים הַרְעִים שֶׁבִּירְמִיָּהּ. 29
וְתִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן בְּטָלִין בּוֹ. וּמִקְצַת חֲכָמִים נוֹהֲגִין שְׁלֵא 30
לְהִנִּיחַ בּוֹ תְּפִלִין בְּרֵאשׁ. 31

יב. מְשַׁחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תִּקְנוּ חֲכָמִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר, 32
שְׂאִין בּוֹנִין לְעוֹלָם בְּנֵין מִסֵּד וּמְכִיר [מַצְוִיר צִיּוּרִים] כְּבָנֵין 33
הַמְּלָכִים, אֲלֹא טַח בֵּיתוֹ בְּטִיט, וְסָד בְּסִיד, וּמְשִׁיר מְקוּם אִמָּה 34
עַל אִמָּה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח בְּלֹא סִיד. וְהַלּוֹקַח חֲצֵר מְסִדָּת 35
וּמְכִירָתָהּ, הָרִי הִיא כְּחֻזְקָתָה [שֶׁנֶּעֱשֵׂאָה גִוּוּ], וְאִין מְחֻזְבִּים אוֹתוֹ 36
לְקַלְף הַכֶּתֶלִים. 37

יג. וְכֵן הִתְקִינוּ, שֶׁהַעוֹרֵף שֶׁלֹּחַן לְעֲשׂוֹת סַעֲוֹדָה לְאוֹרְחִים, 38
מַחְסֵר מִמֶּנּוּ מְעַט, וּמִנִּיחַ מְקוּם פְּנוּי בְּלֹא קַעֲרָה מִן הַקַּעֲרוֹת 39
הַרְאוּיוֹת לְתַת שָׁם. וּכְשֶׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה תְּכַשִּׁיטָהּ הַכֶּסֶף 40
וְהַזָּהָב, מְשִׁירָת מִין מְמִינֵי הַתְּכַשִּׁיט שְׁנוֹהֲגַת בְּהֵן, כְּדֵי שְׁלֵא 41
יִהְיֶה תְּכַשִּׁיט שְׁלֹם. וּכְשֶׁהִתְחַתּוּ נוֹשֵׂא, לּוֹקַח אֶפְרַר מְקַלָּה וְנוֹתַן 42
בְּרֵאשׁוֹ מְקוּם הַנְּחַת הַתְּפִלִין. וְכֹל אֵלוֹ הַדְּבָרִים, כְּדֵי לְזַכֵּר 43
יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם אֲשַׁכְּחֶךָ, יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי. 44
תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי לְחִפִּי, אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִי, אִם לֹא אֲעֲלֶה אֶת 45
יְרוּשָׁלַיִם עַל רֵאשׁ שְׁמַחְתִּי". 46

יד. וְכֵן גָּזְרוּ שְׁלֵא לְנַגֵּן בְּכֹלֵי שִׁיר, כְּלָם; וְכֹל מִינֵי זִמֹּר, וְכֹל 47

48 קוראין אותה אלא בזמנה, שהוא יום ארבעה עשר יום
49 תמשה עשר: בני כפרים ובני עירות, קוראין בארבעה
50 עשר; ובני כרפין, קוראין בתמשה עשר.
51 י. בן עיר שחלף לכרף [עיר המוקפת], ובן כרף שחלף לעיר
52 - אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא
53 חזר, קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר
54 זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. וכרף, וכל
55 הסמוך לו, וכל הנראה עמו - אם אין ביניהם יתר על
56 אלפים אמה - הרי זה ככרף, וקוראין בתמשה עשר.
57 יא. עיר שהיא ספק, ואין ידוע אם היתה מקפת חומה
58 בימות יהושע בן נון, או אחר בן הקפה - קוראין בשני
59 הימים, שהם ארבעה עשר ותמשה עשר, ובלילה; ו
60 ומכרין על קריאתה בארבעה עשר בלבד, הואיל והוא זמן
61 קריאתה לרב העולם.
62 יב. קראו את המגלה באדר, ואחר כך עברו בית דין את
63 השנה - חזרין וקוראין אותה באדר השני, בזמנה.
64 יג. אין קוראין את המגלה בשבת - גזרה, שמה שחללה
65 בידו, וזלף אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע
66 אמות ברשות הרבים; שהכל חייבים בקריאתה, ואין הכל
67 בקראין בקריאתה. לפיכך, אם חל זמן קריאתה בשבת,
68 מקדימין וקוראין אותה קדם השבת; ושואלין ודורשין
69 בהלכות פורים באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.
70 יד. כיצד? יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת - בני
71 עירות מקדימין וקוראין בערב שבת, ובני כפרים קוראים
72 בזמנם באחד בשבת. חל יום תמשה עשר להיות בשבת -
73 בני כפרים מקדימין וקוראין בערב שבת, שהוא יום ארבעה
74 עשר; ובני עירות קוראין בו ביום, שהוא זמנם, ונמצאו
75 הכל קוראין בארבעה עשר.

פרק ב

76
77 א. הקורא את המגלה למפרע [הקדים פסוקים אחרונים
78 לראשונים], לא יצא. קרא ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק
79 שני לו, וחזר וקרא פסוק ששכח, וחזר וקרא פסוק שלישי
80 - לא יצא, מפני שקרא פסוק אחד למפרע; אלא כיצד
81 עושה? מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.
82 ב. מצא צבור שקראו חציה - לא יאמר: 'אקרא חציה
83 האחרון עם הצבור, ואחזר ואקרא חציה ראשון'; שזה
84 קורא למפרע. אלא קורא מתחלה ועד סוף על הסדר. קרא
85 ושקה מעט, וחזר וקרא - אף על פי ששקה כדי לגמר את
86 כלה - הואיל וקרא על הסדר, יצא.
87 ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו. הלועז
88 [- מדבר בשפה זרה] ששמע את המגלה הכתובה בלשון
89 הקדש, ובכתב הקדש - אף על פי שאינו יודע מה הן
90 אותיות, יצא ידי חובתו. וכן אם היתה כתובה יונית ושמעה
91 - יצא, אף על פי שאינו מכיר, ואפילו היה השומע עברי.
92 ד. היתה כתובה תרגום [ארמית], או בלשון אחרת
93 מלשונות הגוים - לא יצא ידי חובתו בקריאתה, אלא

1 וכל הלילה פשר לקריאת הלילה, וכל היום פשר לקריאת
2 היום. ומכרף קדם קריאתה בלילה: 'ברוך אתה ה' אלהינו
3 מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא
4 מגלה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נסים
5 לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו
6 מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. וביום,
7 אינו חוזר ומכרף 'שהחיינו'. ומקום שנהגו לכרף אחריה,
8 מכרף: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, האל הרב את
9 ריבנו והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו
10 מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו; ברוך אתה ה',
11 האל הנפרע לעמו ישראל מפל צריהם, האל המושיע'.
12 ד. איזה הוא זמן קריאתה? זמנים הרבה תקנו לה,
13 שגאמר: "בזמניהם"; ואלו הם זמני קריאתה: כל מדינה
14 שהיתה מקפת חומה מימי יהושע בן נון, בין בארץ בין
15 בחוצה לארץ - אף על פי שאין לה עכשו חומה, קורין
16 בתמשה עשר לאדר; ומדינה זו, היא הנקראת 'כרף'. וכל
17 מדינה שלא היתה מקפת חומה בימות יהושע, אף על פי
18 שהיא מקפת חומה עתה - קוראין בארבעה עשר; ומדינה
19 זו, היא הנקראת 'עיר'.
20 ה. שושן הבירה - אף על פי שלא היתה מקפת חומה בימי
21 יהושע בן נון, קוראין בתמשה עשר; שבה היה הגס,
22 שגאמר: "וגוה בתמשה עשר בו". ולמה תלו הדבר בימי
23 יהושע? כדי לחלק כבוד לארץ ישראל שהיתה תרובה
24 באותו הזמן, כדי שיהיו קוראין כבני שושן, ויחשבו כאלו
25 הם כרפין מקפין, אף על פי שהם עתה תרבינן, הואיל והיו
26 מקפין בימי יהושע; ויהיה זכרון לארץ ישראל בגס זה.
27 ו. בני הכפרים שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני
28 ובתמישי, תקנו להם שיהיו מקדימין וקוראים ביום הכניסה
29 [- יום שמתכנסים בו]. כיצד? אם חל ארבעה עשר להיות
30 בשני או בתמישי, קוראין בו ביום; ואם חל להיות ביום
31 אחר חוץ משני ותמישי, מקדימין וקוראין בשני או
32 בתמישי הסמוך לארבעה עשר.
33 ז. כיצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת - מקדימין
34 וקוראין בתמישי, שהוא יום אחד עשר; חל להיות בשלישי
35 - קוראין בשני, שהוא יום שלשה עשר; חל להיות ברביעי
36 - קוראין בשני, שהוא יום שנים עשר. וכל אלו שמקדימין
37 וקוראין קדם ארבעה עשר, אין קוראין אותה בפחות
38 מעשרה.
39 ח. כפר שאין נכנסין [מתכנסים] בו בשני ובתמישי, אין
40 קוראין אותה אלא בארבעה עשר. וכל עיר שאין בה עשרה
41 בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי צבור - הרי היא ככפר,
42 ומקדימין וקוראין ביום הכניסה; ואם אין בעיר עשרה בני
43 אדם, תקנתו קלקלתו [- כמות האנשים המצומצמת היא
44 הגורמת לקרוא ב"ד], והרי הם כאנשי עיר גדולה, ואין
45 קוראין אלא בארבעה עשר.
46 ט. במה דברים אמורים, שמקדימין וקוראין ביום הכניסה?
47 בזמן שיש להם לישראל מלכות. אבל בזמן הזה - אין

יג. שני הימים האלו, שהן ארבעה עשר וחמשה עשר, 47
 אסורין בספד ותענית, לכל אדם בכל מקום - בין לבני 48
 כרפים, שהן עושין חמשה עשר בלבד, בין לבני עירות, 49
 שהם עושים ארבעה עשר בלבד. ושני הימים אסורים 50
 בספד ותענית באדר הראשון, באדר השני. אנשי כפרים 51
 שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים, מתרים 52
 בספד ותענית ביום קריאתה, ואסורין בשני הימים האלו, 53
 אף על פי שאין קוראין בהם. 54
 יד. מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועירות, ויום 55
 חמשה עשר לבני כרפים - להיותם ימי משתה ומחקה, 56
 ומשלות מנות לרעים ומתנות לאביונים. ומתיר בעשית 57
 מלאכה; ואף על פי כן, אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו 58
 חכמים: 'כל העושה מלאכה ביום פורים, אינו רואה סימן 59
 ברכה'. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי - אם 60
 חלקו מעות לאביונים ביום קריאתם, יצאו; אבל המשתה 61
 והשמחה, אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר, ואם 62
 הקדימו - לא יצאו. וסעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא 63
 ידי חובתו. 64
 טו. כיצד חובת סעודה זו? שאיכל בשר ויתקן סעודה נאה, 65
 כפי אשר תמצא ידו; ושותה יין, עד שישתכר ויגדל 66
 בשכרות. וכן חייב אדם לשלח שתי מנות של בשר, או של 67
 מיני תבשיל, או שני מיני אכלין - לחברו, שגאמר: 68
 "וימשלות מנות איש לרעהו" - שתי מנות, לאיש אחד. וכל 69
 המרבה לשלח לרעים, משבח. ואם אין לו [מנות], מחליף 70
 עם חברו - זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, 71
 כדי לקיים: "וימשלות מנות איש לרעהו". 72
 טז. וחיוב לחלק לעניים ביום הפורים; אין פוחתין משני 73
 עניים; נותן לכל אחד מתנה אחת, או מעות או מיני תבשיל 74
 או מיני אכלין, שגאמר: "וימתנות לאביונים" - שתי מתנות, 75
 לשני עניים. ואין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט 76
 ידו לטל, נותנין לו; ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת. 77
 יז. מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים, מלהרבות 78
 בסעודתו ובשלוח לרעיו - שאין שם שמחה גדולה 79
 ומפארה, אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, 80
 שהמשמח לב האמללים האלו מדמה בשכינה, שגאמר: 81
 "להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדכאים". 82
 יח. כל ספרי הנביאים וכל הכתובים, צתידין לבטל לימות 83
 המשיח, חוץ ממגלת אסתר - והרי היא קצמת בחמשה 84
 חמשי תורה, וכהלכות של תורה שבכל פה, שאינן בטלין 85
 לעולם. ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל, שגאמר: "כי 86
 נשכחו הצרות הראשונות וכו'" - זמי הפורים לא יבטלו, 87
 שגאמר: "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, 88
 וזכרם לא יסוף מזרעם". 89

המפיר אותה לשון בלבד; והוא, שתהיה פתיבה בכתב 1
 אותה לשון. אבל אם היתה פתיבה בכתב עברי, וקראה 2
 ארמית לארמי - לא יצא; שנמצא זה קורא על פה, וכיין 3
 שלא יצא הקורא ידי חובה, לא יצא השומע ממנו. 4
 ה. הקורא את המגלה בלא פונה, לא יצא. כיצד? היה 5
 פותכה, או דורשה [קורא ודורש], או מגיחה [בודקה] - אם 6
 כן לבו לצאת בקריאה זו, יצא; ואם לא כן לבו, לא יצא. 7
 קרא, והוא מתנמנם - הואיל ולא נרדם בשנה, יצא. 8
 ו. במה דברים אמורים, שהמכוון לבו בכתיבתה יצא? 9
 בשמתכוון לצאת בקריאתה שקרא בספר שמעתיק ממנו, 10
 בשעה שהוא כותב; אבל אם נתכוון לצאת בקריאת זו 11
 [שקורא מתוך הספר] שכותב - לא יצא, שאינו יוצא ידי 12
 חובתו אלא בקריאתה מספר שכלה פתיבה בו בשעת 13
 קריאה. 14
 ז. הקורא את המגלה וטעה בקריאתה, וקרא קריאה 15
 משבשת [אך הענין לא שובש] - יצא, לפי שאין מדקדקין 16
 בקריאתה. קראה עומד, או יושב - יצא, ואפלו בצבור; 17
 אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה, מפני כבוד צבור. 18
 קראה שנים, אפלו עשרה, כאחד - יצאו הקוראים, 19
 והשומעים מן הקוראים; וקורא אותה גדול עם הקטן, 20
 ואפלו בצבור. 21
 ח. אין קוראין בצבור, במגלה הפתיבה [ברצף] בין [שאר 22
 ספרים] הפתובים; ואם קרא, לא יצא - אלא אם כן היתה 23
 יתרה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהיה לה הכר. 24
 אבל יחיד קורא בה, ואפלו אינה חסרה ולא יתרה, ויוצא 25
 בה ידי חובתו. 26
 ט. אין פותבין את המגלה אלא בדיו, על הגויל [עור 27
 מעובד] או על הקלף כספר תורה. ואם כתבה במי עפצא 28
 וקלקנתוס [מיני דיו], כשרה; פתיבה בשאר מיני צבעונין, 29
 פסולה. וצריכה שרטוט, פתורה עפמה; ואין העור שלה 30
 צריך עבדה לשמה. היתה פתיבה על הנר, או על עור 31
 שאינו מעבד, או שפתיבה גוי, או מין - פסולה. 32
 י. היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות - אם רשומן נפר 33
 - אפלו היו רבה, כשרה. ואם אין רשומן נפר - אם היה 34
 רבה שלם, כשרה; ואם לאו, פסולה. השמיט בה הסופר 35
 אותיות או פסוקים, וקראן הקורא על פה - יצא. 36
 יא. המגלה צריכה תפינה, עד שיהיו כל עורותיה מגלה 37
 אחת. ואינה נתפרת אלא בגדין, כספר תורה; ואם תפרה 38
 שלא בגדין, פסולה. ואינו צריך לתפר את כל היריעה, 39
 כספר; אלא אפלו תפר בגדין שלש תפירות בקצה היריעה, 40
 ושלש באמצעה, ושלש בקצה השנית - כשרה, מפני 41
 שנקראת 'אגרת'. 42
 יב. וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ו'עשרת' בנשימה 43
 אחת, כדי להודיע לעם שכלם נחלו ונהרגו כאחד. ומנהג 44
 כל ישראל, שהקורא את המגלה, קורא ופושט באגרת; 45
 וכשיגמר, חוזר וכורכה בלה, ומברך. 46

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ז ניסן-ג' אייר ה'תשע"ג

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ג

הלכות מעשר

פרק יא

א. אסור למכר את הדמאי [יבול ספק מעושר] לעם הארץ, או לשלח לו דמאי - מפני שהוא מסייע לזה לאכל דבר האסור; אבל מוכרין ומשלחין אותו לתלמיד חכמים - שאין תלמיד חכמים אוכל עד שייעשר, או עד שיודיעו אדם גאמן שנה מעשר.

ב. כל המשפיעין [המוכרים] במדה גסה [שמוסיפים ללקוח], כגון הסיטונות ומכרי תבואה - מתרין למכר את הדמאי ושלחו; מפני שהן מוסיפין על המדה, התקינו חכמים שיהיה הלוקח או זה שנשלתחו לו הוא המפריש מעשר דמאי. אבל המודדין במדה דקה [במדויק] - הואיל והמוכר משתפר, הוא מפריש; ולא ימכר ולא ישלח, אלא מתקן.

ג. וכמה היא מדה גסה? ביבש, חצי סאה; ובלח, מדה שהיא מחזקת שנה דינר מאותו דבר הלח.

ד. סלי זיתים וענבים, וקפות של ירק - אף על פי שהוא מוכרן אסורה [לא במדויק אלא בהערכה], אסור למכרן דמאי.

ה. אמר אחד מהן: 'בוא ונתקן הפרות האלו', בין שהיה מוכר בדקה או בגסה - המוכר מפריש תרומה, והלוקח מפריש מעשר שני; ודבר זה, תנאי בית דין הוא.

ו. חבר [נאמן על המעשרות] ועם הארץ שגישו את אביהן עם הארץ - יכול הוא לומר לו: 'טל אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני', 'אתה זין שבמקום פלוני, ואני זין שבמקום פלוני'; אבל לא יאמר לו: 'טל אתה חטים ואני שעורים', 'טל אתה את הלח, ואני אטל את היבש' - מפני שנה מוכר דמאי.

ז. מי שהיה נושא ירק, וכבד עליו משאו, ורצה להשליך ממנו על הדרך כדי להקל ממשאו - לא ישליך עד שייעשר; כדי שלא יהיה תפלה לעמי הארץ שאוכלין אותו כדמאי.

ח. הלוקח ירק מן השוק, ומשך - אף על פי שלא שקל ולא מדד ולא נתן דמים, ונמלך להחזיר לבעל התנות - לא יחזיר עד שייעשר.

ט. המוציא פרות בדרך - אם רב מכניסין לכתיהן - פטור מלעשר, שעדין לא נקבעו למעשר. ואם רב מכניסין למכר בשוק, הרי אלו דמאי; ומחצה למחצה, דמאי.

י. נטלן לאכלן, ונמלך להצניען - לא ישהה אותן אצלו עד שייעשר, כדי שלא יהיה תפלה לאחרים. ואם מתחלה נטלן שלא יאבדו - הרי זה מתר לשוהותן אצלו עד שירצה לאכלן או לשלחן או למכרן, יעשר אותן דמאי.

יא. קנובת ירק [פסולת עלים] הנמצאת בגנה, הרי זו פטורה מן הדמאי; ושל בעל הבית הנמצאת בבית, חיבת. שעל גבי האשפה בכל מקום, מתרת.

יב. הנותן לפנדקית לבשל לו ולאפות - מעשר את שהוא נותן לה, כדי שלא יהא תפלה לאחרים; ומעשר את שהוא נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה להחליף של זה בזה. אבל הנותן לחמותו, בין שנשא בתה בין שארסה, או לשכנתו, פת לאפות, ותבשיל לבשל - אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית, מפני שאינה חשודה להחליף. במה דברים אמורים? בזמן שנתן לה שאור לעסה ותבלין לקדרה [לתבשיל]. אבל אם לא נתן - חושש משום מעשרות [שמא התבלין לא מעושר], ולפיכך מעשר מה שיטל ממנה; וחושש משום שביעית, ולפיכך אם היתה שנת שמטה - הפת אסורה, שמא השאור מספיחי שביעית הוא.

יג. המוליך חטין לטחן עם עם הארץ - הרי הן כחזקתן, שאינו חשוד להחליף; הוליקן לטחן עם הנכרי - הרי הן דמאי, שמא החליפן בחטיו של עם הארץ. וכן המפקיד אצל עם הארץ - הרי הן כחזקתן, שאינו חשוד להחליף הפקדון.

יד. עם הארץ שהיה משתמש בחנותו של חבר - אף על פי שהחבר יוצא ונכנס - הרי זה מתר, ואינו חושש שמא החליף.

טו. המפקיד פרותיו אצל הנכרי - הרי הן כפרותיו של נכרי; שחזקתו להחליף הפקדון. והיאך דינם? אם היו פרות שעדין לא נגמרה מלאכתן, ונגמרו ביד ישראל אחר שלקח הפקדון - מפריש מעשרות כמו שבארנו. ואם היו פרות שהפקיד טבלים, ונגמרה מלאכתן - חייב להפריש, שמא לא החליף הגוי; ולפיכך יראה לי, שהמעשרות שיפריש ספק. אבל אם הפקיד חלין מתקנין, אינו צריך להפריש כלום; שאפלו החליף הגוי - פטורין, כמו שבארנו בהלכות תרומה: "דגגך", ולא דגן גוי.

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ג

פרק יב

א. הלוקח [קונה] פרות ממי שאינו גאמן על המעשרות, ושכח לעשרן, ונכנסה שבת או יום טוב, שאינו יכול לעשר - הרי זה שואלו, ואם אמר לו: 'מעשרין הן' - אוכל על פיו בשבת; וכן אם אמר לו אחד שאינו גאמן: 'מעשרין הן' - אוכל על פיו באותה שבת, ואפלו היו לו פרות אחרות מתקנין מאותו המין; מפני שאימת שבת על עמי הארץ, ואינו עובר בה עברה.

ב. אף על פי שהוא אוכל על פיו בשבת - הרי זה לא יאכל מאותן הפרות למוצאי שבת, עד שייעשר דמאי [מספק] על

מתקנין, אָבַל פְּרוֹת חֲבָרֵי מִתְקַנִּין וּמַעֲשָׂרִין - אֵינוֹ נֶאֱמָר; 46
 שְׂמָא קְנוּנְיָא הֵן עוֹשִׂין זֶה עִם זֶה, וְיִהְיֶה הַשְּׂכָר בִּינְיָהֶן. 47
יא. הַמוֹכֵר פְּרוֹת בְּסוּרְיָה - שְׂטַחִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ ע"י דוּד, וְנוֹהֲגִים 48
 בַּח חֵלֶק מִדִּינֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: 'מִשָּׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן' 49
 - חֵיב הַלּוֹקֵחַ לַעֲשׂוֹר; 'מַעֲשָׂרִין הֵן' - נֶאֱמָר, שֶׁהִפֵּךְ שְׂאֵסֵר 50
 הוּא הִפֵּךְ שֶׁהִתִּיר. 'מִשָּׁלֵי הֵן' [כְּלוּמַר מִסּוּרֵי] - חֵיב לַעֲשׂוֹר; 51
 'מַעֲשָׂרִין הֵן' - נֶאֱמָר, שֶׁהִפֵּךְ שְׂאֵסֵר הוּא הִפֵּךְ שֶׁהִתִּיר. וְאִם 52
 יָדוּעַ שִׁישׁ לֹו קִרְקַע בְּסוּרְיָה, וְהִיָּה רֹב מִמְּכָרָו מִשְׁדָּהוּ - חֵיב 53
 הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹר, שֶׁחֻקָּתוֹ שֶׁהִבִּיא מִשְׁדָּהוּ. 54
יב. עֲנִיִּים שְׂאֵמְרוּ: 'פְּרוֹת אֵלוֹ שֶׁל לֵקֵט שְׂכַחָה וּפֶאֶה הֵן' 55
 - הָרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנִין כֹּל זְמַן הַגְּרָנוֹת, שֶׁהִלְקֵט וְהִשְׂכַּחָה וְהִפֵּאֶה 56
 מִצִּוּוֹתָיו; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב מִן הַגֶּרֶן, כְּדֵי שִׁיִּצֵּא וְיִבֹּא בּוֹ 57
 בַּיּוֹם. וְאִם אָמְרוּ: 'שֶׁל מַעֲשָׂר עֲנֵי הֵן' - הָרִי אֵלוֹ נֶאֱמָנִין, 58
 כֹּל הַשָּׁנָה שְׁלוֹ כְּלָה. וְאֵינָן נֶאֱמָנִין, אֲלֵא עַל דְּבַר שְׂדֵרְךָ בְּנֵי 59
 אָדָם לִתְּן אוֹתוֹ. 60
יג. כִּיִּצַד? חֲטִיִּים אֵלוֹ לֵקֵט שְׂכַחָה וּפֶאֶה הֵן, נֶאֱמָנִין. 'קִמַּח 61
 זֶה מַחֲטִים שֶׁל לֵקֵט שְׂכַחָה וּפֶאֶה הוּא', אֵינָן נֶאֱמָנִין. וְאֵין 62
 צְרִיף לֹוֹמֵר, שְׂאֵין נֶאֱמָנִין עַל הַפֶּת לֹוֹמֵר 'מִשָּׁל מִתְּנוֹת עֲנִיִּים 63
 הוּא', אֲלֵא מִתְּעַשְׂרֵת דְּמָאֵי. 64
יד. נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׂעוּרָה שֶׁל אֲרוֹ; וְאֵין נֶאֱמָנִין עֲלָיו, בֵּין 65
 חֵי בֵּין מְבָשֵׁל. נֶאֱמָנִין עַל הַפּוֹל; וְאֵינָן נֶאֱמָנִין עַל הַגְּרִיסִין, 66
 בֵּין חֵיִן בֵּין מְבָשֵׁלִין. נֶאֱמָנִין עַל הַשָּׂמֶן לֹוֹמֵר: 'שֶׁל מַעֲשָׂר 67
 עֲנֵי הוּא'; וְאֵין נֶאֱמָנִין לֹוֹמֵר: 'שֶׁל זֵיתֵי נִקּוּף [פֶּאֶה] הוּא'. 68
 נֶאֱמָנִין עַל הַיֶּרֶק, חֵי; וְאֵין נֶאֱמָנִין עֲלָיו מְבָשֵׁל, אֲלֵא אִם כֵּן 69
 הִיָּה דְּבַר מוֹעֵט, שֶׁכֵּן דָּרָךְ בְּעֲלֵי בָתִּים, לִתְּן מְעַט יֶרֶק מְבָשֵׁל 70
 מִקְדָּרְתוֹ לְעֵנִי; וּמִתּוֹךְ שֶׁיִּכּוֹל לֹוֹמֵר: 'בְּעַל הַבַּיִת נִתְּנוּ לִי', 71
 כֹּוֹל לֹוֹמֵר: 'אֲנִי בִשְׁלֵתִיהוּ מִמִּתְּנוֹתֵי'. 72
טו. וְכֵן בֵּן לֹוִי שְׂאָמַר: 'פְּרוֹת אֵלוֹ, מִמַּעֲשָׂר שְׁנִטְלָה 73
 תְּרוּמָתוֹ הֵן' - הָרִי זֶה נֶאֱמָן לְעוֹלָם עַל תְּרוּמַת מַעֲשָׂר, כִּשֶׁם 74
 שִׁישְׂרָאֵל נֶאֱמָן עַל תְּרוּמָה גְּדוּלָה; אֲבָל אֵינוֹ נֶאֱמָן עֲלָיו 75
 לְפִטְרוֹ מִמַּעֲשָׂר שָׁנִי. 76
טז. אֵין כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ אֲמוּרִין אֲלֵא בְּעַם הָאֶרֶץ, שְׂאֵינוֹ 77
 לֹא חֲשׂוּד וְלֹא נֶאֱמָן. אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֲשׂוּד לְמַכֵּר תְּרוּמָה 78
 לְשֵׁם חֵלִין - אֲסוּר לִקַּח מִמֶּנּוּ כֹּל דְּבַר שִׁישׁ בּוֹ זָקַת תְּרוּמָה 79
 וּמַעֲשָׂר, אֲפִלּוֹ קִרְבֵי דָגִים, מִפְּנֵי שְׁנוּתֵיהֶן בִּהְיוֹן שָׂמֶן. וְאֵין 80
 אֲסוּר אֲלֵא כֹל שֶׁלְּפָנָיו; אֲבָל אוֹצְרוֹ [מַחֲסוּן] - מִתֵּר לִקַּח 81
 מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּנִירָא לְעַרְב תְּרוּמָה בְּאוֹצְרוֹ - שְׂמָא 82
 יָדוּעַ הַדְּבָר, וְיִפְסִיד הַכֹּל. וְכֵן חֲחֲשׂוּד עַל מַעֲשָׂר שָׁנִי לְמַכְרוֹ 83
 לְשֵׁם חֵלִין, אֵין לֹוֹקְחֵין מִמֶּנּוּ דְּבַר שִׁישׁ עֲלָיו זָקַת מַעֲשָׂר. 84
 וְכֹל זֶה - קִנְס מִדְּבָרֵיהֶם. 85
יז. חֲשׂוּד שֶׁהֵעִיד עַל שֶׁל אַחֲרִים - נֶאֱמָן; חֻזְקָה, אֵין אָדָם 86
 חוֹטֵא וְלֹא לֹו. וְאֵין צְרִיף לֹוֹמֵר, עִם הָאֶרֶץ. לְפִיכָךְ, עִם הָאֶרֶץ 87
 שְׂאָמַר: 'זֶה טָבֵל וְזֶה תְּרוּמָה, זֶה וְדָאֵי וְזֶה דְּמָאֵי' - אֲפִלּוֹ 88
 בְּשִׁלּוֹ, נֶאֱמָן. אָמַר: 'אֵלוֹ פְּרוֹת מִתְקַנִּין' - בְּשֶׁל אַחֲרִים, 89
 נֶאֱמָן; וְהוּא, שֶׁלֹא יִרְאֶה כְּעוֹשֵׂה קְנוּנְיָא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. 90

הַכֹּל, עַל שְׂאֵכֵל בְּשֶׁבֶת, וְעַל הַנִּשְׂאָר; שֶׁלֹא הִקְלוּ 1
 וְהֶאֱמִינוּהוּ, אֲלֵא לְצַרְף אוֹתָהּ שֶׁבֶת. הִיָּתָה שֶׁבֶת, וְיוֹם טוֹב 2
 סְמוּךְ לָהּ, וּשְׂאֵלוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן - אוֹכֵל אֶף בְּשָׁנִי, מִפְּנֵי שֶׁלֹא 3
 נִרְאָה לַעֲשׂוֹר בִּינְיָתִים; וְכֵן בְּשָׁנֵי זְמַיִם טוֹבִים שֶׁל גְּלִילוֹת. 4
ג. הַנִּשְׂבָּע עַל חֲבָרוֹ שִׁיאֵכֵל אֲצִלוֹ בְּשֶׁבֶת, וְהוּא אֵינוֹ 5
 מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת - שׂוֹאֵלוֹ וְאוֹכֵל עַל פִּיו בְּשֶׁבֶת 6
 הִרְאֵשׁוּנָה בְּלִבְד; אֲבָל בְּשֶׁבֶת שָׁנִיָּה - אֶף עַל פִּי שְׂנַדָּר מִמֶּנּוּ 7
 הִנְיָה אִם לֹא יֵאֵכֵל אֲצִלוֹ - לֹא יֵאֵכֵל, עַד שִׁיעֲשׂוֹר דְּמָאֵי. 8
ד. מִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן, שְׂרָאִינוּהוּ שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשָׂר 9
 מִפְּרוּתָיו שֶׁהֵן דְּמָאֵי, וְרָאִינוּהָ שֶׁחֻזְרָה וְנִפְלָה בְּפָנָיו בֵּין 10
 לְמָקוֹם אַחֵר בֵּין לְמָקוֹמָה, וְאָמַר: 'חֻזְרָתִי וְהִפְרָשְׁתִּי אוֹתָהּ' 11
 - נֶאֱמָן אֲפִלּוֹ בַחֵל, וְאוֹכֵל עַל פִּיו; כִּשֶׁם שֶׁאֵימַת שֶׁבֶת עַל 12
 עֲמֵי הָאֶרֶץ - כִּף אֵימַת דְּמוּעַ [תְּעוּבוֹת תְּרוּמָה וְחוּלִין] 13
 עֲלֵיהֶן, וְאֵינָן חֲשׂוּדִין לְהֵאֵכֵל אֶת הַמְדָּמַע. 14
ה. מִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן, שְׂרָאִינוּהוּ שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשָׂר רֵאשׁוֹן 15
 מִפְּרוֹת אֵלוֹ, וְאָמַר שֶׁהִפְרִישׁ מֵהֶן מַעֲשָׂר שָׁנִי - נֶאֱמָן. 16
 הִפְרִישׁ בְּפָנָיו מַעֲשָׂר שָׁנִי, וְאָמַר שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשָׂר הִרְאֵשׁוֹן 17
 - אֵינוֹ נֶאֱמָן; שֶׁהִשְׁנִי שְׁלוֹ הוּא [וְאוֹכֵל בִּירוּשָׁלַיִם], 18
 וְהִנְאָמָן עַל הַשָּׁנִי אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הִרְאֵשׁוֹן, וְהִנְאָמָן עַל 19
 הִרְאֵשׁוֹן נֶאֱמָן עַל הַשָּׁנִי. לְפִיכָךְ, מִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן שֶׁהוֹצִיא 20
 פְּרוֹת מִבֵּיתוֹ, וְאָמַר: 'אֵלוֹ מַעֲשָׂר רֵאשׁוֹן' - נֶאֱמָן, וְאֵין 21
 מִפְּרִישֵׁין מֵהֶן תְּרוּמָה גְּדוּלָה וּמַעֲשָׂרוֹת; וְאִם אָמַר: 'אֵלוֹ 22
 מַעֲשָׂר שָׁנִי' - אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְהָרִי הֵן דְּמָאֵי, וּמִפְּרִישֵׁין מֵהֶן 23
 תְּרוּמַת מַעֲשָׂר. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא פּוֹדֶה אֶת כָּלֵן. 24
ו. הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת: 'קַח לִי מִמִּי 25
 שֶׁהוּא מַעֲשָׂר', וְהִלֵּךְ וְלִקַּח וְהִבִּיא לּוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְאִם אָמַר 26
 לּוֹ: 'קַח לִי מֵאִישׁ פְּלוֹנִי' - הָרִי זֶה נֶאֱמָן לֹוֹמֵר: 'מִמֶּנּוּ 27
 לִקַּחְתִּי'; שֶׁהָרִי מִתְּנִירָא, שְׂמָא יִשְׁאֲלֵנּוּ. הִלֵּךְ לִקַּח לּוֹ מֵאוֹתוֹ 28
 פְּלוֹנִי, וְאָמַר: 'לֹא מִצִּאֲתִי, וְלִקַּחְתִּי לָךְ מֵאַחֵר שֶׁהוּא נֶאֱמָן' 29
 - אֵינוֹ נֶאֱמָן. 30
ז. הַנִּכְנָס לְעִיר, וְאֵינוֹ מִכִּיר אָדָם שָׁם, וְאָמַר: 'מִי כָּאֵן 31
 נֶאֱמָן? מִי כָּאֵן מַעֲשָׂר?' וְאָמַר לּוֹ אַחָד: 'אָנִי' - אֵינוֹ נֶאֱמָן. 32
 אָמַר לּוֹ: 'אִישׁ פְּלוֹנִי' - הָרִי זֶה נֶאֱמָן; וְהוֹלֵךְ וְלֹוֹקֵחַ מֵאוֹתוֹ 33
 פְּלוֹנִי, אֶף עַל פִּי שְׂאֵינוֹ מִכִּירוֹ, וְאוֹכֵל עַל פִּיו. הִלֵּךְ לִקַּח 34
 מִמֶּנּוּ, וְשָׂאֵל לּוֹ: 'מִי כָּאֵן מוֹכֵר יִשָּׁן? אָמַר לּוֹ: 'זֶה שֶׁשְׁלַחְךָ 35
 אֲצִלִּי' - אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּגוּמְלִין זֶה אֶת זֶה, הָרִי אֵלוֹ 36
 נֶאֱמָנִין. 37
ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנֵי שְׂאֵינוֹ מִכִּיר אָדָם שָׁם. אֲבָל 38
 אִם מִכִּיר שָׁם אָדָם, לֹא יִקַּח אֲלֵא מִן הַמַּמְקָה; וְאִם שֶׁהָה 39
 שָׁם שְׁלִשִׁים יוֹם - אֶף עַל פִּי שְׂאֵינוֹ מִכִּיר שָׁם אָדָם, לֹא 40
 יִקַּח אֲלֵא מִן הַמַּמְקָה. 41
ט. וְלֹא הִתִּירוֹ דְּבָרִים אֵלוֹ, אֲלֵא בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת; אֲבָל 42
 לְעֵנִין פְּרוֹת שְׂבִיעִית, אוֹ לְעֵנִין טְהוֹרוֹת - לֹא יִקַּח אֲלֵא מִן 43
 הַמַּמְקָה. 44
י. הַחֲמִרִין שֶׁנִּכְנְסוּ לְעִיר, וְאָמַר אַחָד מֵהֶן: 'פְּרוֹת אֵלוֹ אֵינָן 45

45 הדמאי, ואין אומרין: 'שמא מפרות הארץ אצרו'. וכן תמור
 46 יחידי שנקנס לצור, והוא טעון פרות - פטור מן הדמאי,
 47 שחזקתן משדה העיר.
 48 ז. הלוקח מבצלי אוצר בצידון - חיב בדמאי, מפני שהיא
 49 קרובה יתר מצור, שחזקתה שאוצרין מפרות הארץ
 50 שחזקתו עולי בבל; אבל הלוקח מן החמרין בצידון -
 51 פטור מן הדמאי, מפני שחזקתן שמביאין מחוצה לארץ.
 52 ח. הלוקח מן הגוי בארץ שחזקתו עולי בבל - אם היה
 53 תגר גוי שהוא לוקח מישראל, הרי פרוטיו דמאי; לפיכך,
 54 בראשונה, בזמן שהיה רב ארץ ישראל ביד ישראל, היה
 55 הלוקח מכל תגר גוי מעשר דמאי פלוקח מעם הארץ.
 56 ט. איזה הוא תגר? זה שהביא ושהו שלש; אבל אם הביא
 57 פעם אחת, אפלו הביא שלשה משואין בבת אחת, או
 58 שהביא הוא ובנו ופועל - עדין לא החזק תגר.
 59 י. כשגזרו על הדמאי, לא גזרו על פרות חוצה לארץ
 60 שנקנסו לארץ.
 61 יא. פרות הארץ שרבו על של חוצה לארץ, הרי אלו חיבין
 62 בדמאי; ושל חוצה לארץ שרבו על פרות הארץ, וכן דברים
 63 שחזקתם תדיר מחוצה לארץ, כגון אגוזים ודרמסקניות [מין
 64 שזיך] - הרי אלו פטורין מן הדמאי.
 65 יב. לא הלכו חכמים בפרות חוצה לארץ, לא אחר המראה,
 66 ולא אחר הטעם, ולא אחר הריח - אלא אחר הרב: כל
 67 שרבו לו, מתר; ושלל רבו לו, אסור. כיצד? רבו בעיר אבל
 68 לא במדינה, או שרבו במדינה ולא רבו בעיר, רבו בקר ולא
 69 רבו בבקעה, או שרבו בבקעה ולא רבו בקר, רבו לחנוני
 70 ולא רבו לבעל הבית, רבו לבעל הבית ולא רבו לחנוני -
 71 זה שרבו בו, מתר; ומקום שלא רבו בו, חיב בדמאי.
 72 יג. רבו פרות חוצה לארץ בשוק, ונתמעטו - חזר השוק
 73 לישנו: הלוקח ממנו חיב בדמאי.
 74 יד. ואלו דברים שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על הדמאי:
 75 הלוקח פרות לזריעה או להאכיל לבהמה, או קמח לעורות
 76 או למלוגמא או לרטיה [תחבושות], שמן להדלקת הנר או
 77 לסוף בו את הכלים, זין לקילור [משחה], וחלת [תחבושת
 78 חלה של] עם הארץ, והמדמע [תרומה וחולין מעורבים],
 79 והלקוח בכסף מעשר שני, ושיירי המנחות, ותוספת
 80 הפסחים - כל אלו פטורין מן הדמאי; וכיין שאמר לו עם
 81 הארץ: 'מתקנין הן', אינו צריך לעשר.
 82 טו. הלוקח פרות לאכילה, ונמלך עליהן לבהמה - הרי זה
 83 לא ימכרם לגוי, ולא יאכילם לבהמה אפלו לבהמת אחרים,
 84 עד שיתקנם דמאי.
 85 טז. שמן ערב - פטור מן הדמאי, שאין חזקתו לאכילה.
 86 שמן שלוקח הסורק לתת אותו בצמר - פטור מן הדמאי,
 87 מפני שהוא נבלע בצמר; אבל שהאורג לוקח לסוף בו
 88 אצבעותיו, חיב בדמאי - מפני שהוא נבלע בגופו, וסיכה
 89 בשתיה היא בכל מקום.
 90 יז. גוי ששאל מישראל [הנאמן על המעשרות] לתן לו שמן

1 יח. המוכר פרות לחברו, ואחר שיצאו מתחת ידו, אמר
 2 ללוקח: 'פרות שמכרתי לך טבליים הן', הבשר בשר בכור
 3 היה, 'היין זין נסוף' - שורת הדין שאינו נאמן, אפלו היה
 4 המוכר חבר. והזריז, מחמיר על עצמו; ואם האמינו - הרי
 5 זה משבח, אפלו היה המוכר עם הארץ.

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ג

פרק יג

8 א. פרות שחזקתן מן ההפקר - כגון השיתין [תאנים
 9 מדבריות], והרימין [שיח של פירות גרועים], והעזריות,
 10 ובנות שוח [תאנים לבנות], ובנות שקמה [תאנים מדבריות],
 11 והגפנין [מין ענבים], ונובלות תמרה [תמרים שנפלו מהרוח],
 12 והן שעדין לא הטילו שאור [שלא נגמר בישולם], והנצפה
 13 [צלף], והנספר, וכיוצא בהן - פטורין מן הדמאי. והלוקח
 14 אותן מעם הארץ - אינו צריך להפריש מהן לא תרומת
 15 מעשר ולא מעשר שני, מפני שחזקתן מן ההפקר. אפלו
 16 אמר לו עם הארץ 'אינן מעשרין' - הרי אלו פטורין מן
 17 המעשרות, עד שיגדע לו שהן מן השמור.
 18 ב. הבכורות [פירות שהבשילו ראשונים] והספיות [שהבשילו
 19 בסוף] שבבקעה, פטורין מן הדמאי [- מעשר מספק];
 20 ושבגנה - חיבין, מפני שהן נשמרין. ואלו הן הבכורות?
 21 כל הפרות שבפרו עד שלא הושיבו שומר על הבקעה
 22 לשמר פרוטיה; והספיות - הן הפרות שישארו אחר
 23 שיקפלו המקצועות [מחצלות לייבוש] מן השדות, ויניחום
 24 בלא שומר. וכן החמץ העשוי מן התמרים, פטור מן
 25 הדמאי.
 26 ג. כשגזרו על הדמאי [לעשרו], לא גזרו אלא על פרות
 27 הארץ שחזקתו בה עולי בבל בלבד, שהוא מקזיב ולפנים;
 28 וכיב עצמה, כלחוצה. וכל הפרות הנמצאות מקזיב ולחוצה
 29 - פטורין מן הדמאי, שחזקתן מפרות מקום שנמצאו בו.
 30 ד. פרות שידוע שהן מפרות הארץ שחזקתו עולי בבל,
 31 אף על פי שהן נמצאות בסוריה [שטחים שנכבשו ע"י דוד],
 32 ואין צריך לומר, בארץ שחזקתו עולי מצרים בלבד - הרי
 33 אלו חיבין בדמאי, ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר
 34 שני. לפיכך, הדבילה השמנה שאין כמותה אלא בארץ
 35 שחזקתו עולי בבל, וכן התמרים הגדולים, והחרובין
 36 הגדולים השוין [ישרים], והארז הלבן ביותר, והפמון הגדול
 37 - מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריה; וכן כל פיוצא
 38 בפרות אלו.
 39 ה. התמרים שהביאו פרות לצור, חיבין בדמאי - שחזקתן
 40 מהארץ שחזקתו עולי בבל, שהיא הקרובה לה; והארז,
 41 אין חוששין לו - אלא כל הארז הנמצא חוצה לארץ
 42 שחזקתו עולי בבל, פטור מן הדמאי, אלא אם פן היה נכר,
 43 כמו שבארנו.
 44 ו. הלוקח מבצלי אוצרות [מחטנים] בצור - פטור מן

46 - שָׁאֲנֵי אוֹמְרִים: 'חֲטִיִּים שֶׁל אִמְשׁ הָיָה מִשָּׁל אֶחָד, וְשָׁל הַיּוֹם
47 מִשָּׁל אֶחָד'.
48 ו. הַלּוֹקֵחַ מִן הַפְּלִטָּה (כֹּהֵן מִהַנְּחֻתָּוּם וּמוֹכֵר לֹאחֲרָיִם) - אָף
49 עַל פִּי שֶׁחָן דְּפוּסִין הִרְבָּה - מִעֵשֶׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל;
50 שֶׁהַנְּחֻתָּוּם שֶׁהוּא מוֹכֵר לַפְּלִטָּה עוֹשֶׂה עִסְתּוֹ דְּפוּסִין הִרְבָּה.
51 אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מִן הַמִּנְפּוּל - מִעֵשֶׂר מִכָּל דְּפוּס וְדָפוּס;
52 שֶׁהַמִּנְפּוּל לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵי נְחֻתוּמִין.
53 ז. תִּשְׁעָה מִנְפּוּלִין שְׁלוֹקֵחִין מִעֵשֶׂר נְחֻתוּמִין - הוֹאִיל
54 וְאֶחָד מֵהֶן לּוֹקֵחַ מִשְׁנֵים - כָּל הַלּוֹקֵחַ מֵאֶחָד מִן הַתִּשְׁעָה,
55 מִעֵשֶׂר מִכָּל דְּפוּס וְדָפוּס.
56 ח. הַלּוֹקֵחַ מִן הָעֵנִי, וְכֵן הָעֵנִי שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ פְּרוּסוֹת פֶּת אוֹ
57 פֶּלְחֵי דְבִלָּה [תֵּאנָה מִיּוֹבֶשֶׁת] - מִעֵשֶׂר מִכָּל אַחַת וְאַחַת.
58 וּבִתְמָרִים וּבְגִרְוֹגְרוֹת, בּוֹלֵל הַכֹּל וּמִעֵשֶׂר. אֵימָתִי? בְּזֶמֶן
59 שֶׁהַמִּתְּנָה מְרַבָּה; אֲבָל בְּמִתְּנָה מוֹעֲטָת, מִעֵשֶׂר מִכָּל מִתְּנָה
60 וּמִתְּנָה.
61 ט. שֶׁחָק אֵת הַפֶּת וְעֵשֶׂה אוֹתָהּ פְּרוּרִין, וְאֵת הַגְּרוֹגְרוֹת
62 וְעֵשֶׂה אוֹתָן דְּבִלָּה - מִעֵשֶׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל.
63 י. פּוֹעֲלִים אוֹ אוֹרְחִים שֶׁהָיוּ מְסַבִּין וְאוֹכְלִין, וְהוֹתִירוּ
64 פְּרוּסוֹת - מִעֵשֶׂר מִכָּל אַחַת וְאַחַת.
65 בְּרִיד רְחֻמָּא דְּסִיעִין

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ג

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

67 יֵשׁ בְּכֻלָּן תִּשְׁעַת מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת
68 לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְהַפְרִישׁ מִעֵשֶׂר שְׁנֵי;
69 (ב) שְׁלֹא לְהוֹצִיא דְמִיּוֹ בְּשָׂר צָרְכֵי הָאָדָם, חוּץ מֵאֲכִילָה
70 וּשְׂתִיָּה וְסִיכָה; (ג) שְׁלֹא לְאָכְלוּ בְּטִמְאָה; (ד) שְׁלֹא לְאָכְלוּ
71 בְּאִינְוִיָּה; (ה) שְׁלֹא לְאָכַל מִעֵשֶׂר שְׁנֵי שָׁל דְּגָן חוּץ
72 לִירוּשָׁלַיִם; (ו) שְׁלֹא לְאָכַל מִעֵשֶׂר תִּירוֹשׁ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם;
73 (ז) שְׁלֹא לְאָכַל מִעֵשֶׂר יֵצֵהר חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; (ח) לְהִיּוֹת נָטַע
74 רְבִיעִי בְּלוֹ קֹדֶשׁ, וְדִינוֹ לְהֵאָכֵל בִּירוּשָׁלַיִם לְכַעֲלֵיו כְּמִעֵשֶׂר
75 שְׁנֵי לְכָל דָּבָר; (ט) לְהַתְּנוּת וְדוּי הַמִּעֵשֶׂר. וּבִאֹר מִצְוֹת
76 אֵלוּ - בְּפָרְקִים אֵלוּ.
77

פרק א

78 א. אֲחֵר שֶׁמְּפָרִישִׁין מִעֵשֶׂר רֵאשׁוֹן בְּכָל שָׁנָה - מְפָרִישִׁין
79 מִעֵשֶׂר שְׁנֵי, שְׁנֵי אֲמָר: "עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֵת כָּל תְּבוּאֹת וְרָעֵד";
80 וּבְשָׁנָה שְׁלִישִׁית וְשְׁשִׁית [מִשְׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה] - מְפָרִישִׁין מִעֵשֶׂר
81 עֵנִי חֵלֶף מִעֵשֶׂר שְׁנֵי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
82 ב. בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי, הוּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמִעֵשֶׂר תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת
83 וְיִרְקוֹת; וְכָל מְקוֹם שְׁנֵי אֲמָר 'רֵאשׁ הַשָּׁנָה' סֵתֵם, הוּא אֶחָד
84 בְּתִשְׁרִי. וּבְחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בְּשִׁבְט, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמִעֵשֶׂר
85 הַאִילָנוֹת. כִּיצַד? תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת
86 [- שֶׁצָּחַחוּ שְׁלִישׁ מִגּוֹדֵל] לְפָנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁלִישִׁית -
87 אָף עַל פִּי שְׁנֵי אֲמָר וְנִאֲסָפוּ בְּשְׁלִישִׁית, מְפָרִישִׁין מֵהֶן מִעֵשֶׂר
88

1 עַל מִכְתּוֹ - בְּיָדָי [טַבַּל], אֲסוּר; וּבִדְמָאִי, מִתֵּר. נִתָּן הַגּוֹי
2 שָׁמֶן עַל גְּבִי טְבִילָה לְהַתְּעַגֵּל [לְהַתְּגַלְגֵּל] עָלֶיהָ - מִשְׁעֵמֵד,
3 מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל לִישֵׁב אַחֲרָיו.
4 יח. מִי שֶׁנִּפְּל שָׁמֶן דְּמָאִי עַל בְּשָׂרוֹ - מִשְׁפָּשְׁפוֹ, וְאִינוֹ
5 חוֹשֵׁשׁ. הַלּוֹקֵחַ יֵין לְמוֹרִיס [צִיר דָּגִים] אוֹ לְאֵלּוֹנִיתִית [יֵין
6 מְעוּרָב בְּשֶׁמֶן], קִטְנִיּוֹת לְעִשׂוֹתָן שְׁחִינִין [לְטוּחָנִים וְלַעֲרָבִים
7 בְּדַבְשׁ] - חֵיב בְּדְמָאִי. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ מוֹרִיס שְׁנֵי בּוֹ יֵין
8 אֵלּוֹנִיתִית, אוֹ שְׁלֵקַח שְׁחִינִין - הָרִי אֵלּוֹ פְּטוּרִין מִן הַדְּמָאִי;
9 שְׁלֹא גְזָרוּ עַל תַּעֲרֻכַת דְּמָאִי. וְאִם הָיָה הַדָּבָר שֶׁחֵיב בְּדְמָאִי
10 שְׁנֵי אֲמָר, כְּגוֹן תְּבִלִין וְשָׂאוֹר - הוֹאִיל וְטַעְמוֹ נָפֵר, אֵינֶן
11 בְּטִלִין, וְנִמְצָאָת כָּל הַתַּעֲרֻכַת חֵיבַת בְּדְמָאִי.
12 יט. כָּל אֵלּוֹ הַפְּטוּרִין מִן הַדְּמָאִי שְׁלֹא גְזָרוּ עָלֶיהֶן - אִם
13 הַתְּקִינֵן דְּמָאִי וְהַפְּרִישׁ מֵהֶן תְּרוּמַת מִעֵשֶׂר וּמִעֵשֶׂר שְׁנֵי, מֵה
14 שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי; אֲבָל אִם תִּקֵּן אֵת הַדְּמָאִי כְּיָדָי וְהַפְּרִישׁ
15 מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָּה וּמִעֵשֶׂרוֹת, אוֹ שֶׁתִּקֵּן אֵת הַדְּמָאִי כְּדְמָאִי
16 - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.
17 כ. כָּל הָעִיר מוֹכְרִין וְדָאִי וְאֶחָד מוֹכֵר דְּמָאִי, וְלֵקַח וְאֵין
18 יָדוּעַ מִמֵּי לֵקַח - כִּיצַד מִתְּנָה? מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
19 מִעֵשֶׂר, וְנוֹתֵן לְכֹהֵן; וּמְפָרִישׁ מִעֵשֶׂר שְׁנֵי בְּלֶבֶד, וְהָרִי הוּא
20 כְּמִעֵשֶׂר שְׁנֵי שֶׁל דְּמָאִי.
21 כא. וְכֵן אִם הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי קִפּוֹת, אַחַת טְבִיל וְאַחַת מִתְּקֵן,
22 וְאֶבְרָה אַחַת מֵהֶן - הָרִי זֶה מְפָרִישׁ מִן הַשָּׁנָה תְּרוּמָה גְדוּלָּה
23 וְתְרוּמַת מִעֵשֶׂר, וְנוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן שִׁירְצָה; וּמְפָרִישׁ מִעֵשֶׂר שְׁנֵי
24 בְּלֶבֶד, כְּדְמָאִי.

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ג

פרק יד

27 א. הַלּוֹקֵחַ [קוֹנֵה] מִן הַסִּיטוֹן [סִיטוֹנָאִי], וְחִזּוֹר וְלֵקַח מִמֶּנּוּ
28 פַּעַם שְׁנֵיָה - לֹא יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מִין
29 אֶחָד, אֲפִלּוּ מִקְּפָה אַחַת, אָף עַל פִּי שֶׁמְּכִיר אֵת הַחֵבִית
30 שֶׁהִיא הִיא; מִפְּנֵי שֶׁהַסִּיטוֹן לּוֹקֵחַ מֵאֲנָשִׁים הִרְבָּה וּמוֹכֵר,
31 וְשָׂמָא לֵקַח זֶה שֶׁמְּכֵר בְּתַחֲלָה מֵעַם הָאָרֶץ שֶׁפְּרוּתָיו דְּמָאִי,
32 וְזֶה שְׁלֵקַח בְּסוֹף מִחְבֵּר שֶׁפְּרוּתָיו מִתְּקַנִּין; וּכְבֵר בְּאֲרָנוּ,
33 שְׁאִין מִעֵשֶׂרִין מִן הַחֵיב עַל הַפְּטוּר, וְלֹא מִן הַפְּטוּר עַל
34 הַחֵיב. וְאִם אָמַר הַסִּיטוֹן: 'מִשָּׁל אֶחָד הֵן' - נִאָּמַן.
35 ב. הָיָה מוֹכֵר קִשׁוֹת [קִישׁוּא] אוֹ יֶרֶק, וְהֵן מְבִיאִין וְצוֹבְרִין
36 לְפָנָיו - הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מִעֵשֶׂר מִכָּל קִשׁוֹת וְקִשׁוֹת, וּמִכָּל אֲגָדָה
37 וְאֲגָדָה, וּמִכָּל תְּמָרָה וְתִמְרָה.
38 ג. הַלּוֹקֵחַ מִבְּעַל הַבַּיִת, וְחִזּוֹר וְלֵקַח מִמֶּנּוּ שְׁנֵיָה - מִעֵשֶׂר
39 מִזֶּה עַל זֶה, אֲפִלּוּ מִשְׁתֵּי קִפּוֹת, אֲפִלּוּ מִשְׁתֵּי עֲצוּרוֹת;
40 שֶׁחֻקָּתוֹ שְׁאִינוֹ מוֹכֵר אֶלָּא מִשָּׁלוֹ.
41 ד. בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק - בְּזֶמֶן שֶׁמְבִיאִין לוֹ
42 מִגְּנוּתָיו, מִעֵשֶׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; וּבְזֶמֶן שֶׁמְבִיאִין לוֹ מִגְּנוּת
43 אַחֲרוֹת - אִם לֵקַח מִמֶּנּוּ וְחִזּוֹר וְלֵקַח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנֵיָה, לֹא
44 יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה.
45 ה. הַלּוֹקֵחַ פֶּת מִן הַנְּחֻתָּוּם, לֹא יַעֲשֶׂר מִן הַחֻמְשָׁה עַל הַצּוֹנְנַת

מתוך מהדורת חזק

- 1 שני; ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה
2 של שלישית, מפרישין מהן מעשר עני. וכן פרות האילן
3 שבאו לעונת המעשרות [כל פרי בעונתו] קדם חמשה עשר
4 בשבט של שלישית - אף על פי שנגמרו ונאספו אחרי כן
5 בסוף שנה שלישית, מתעשרין לשעבר ומפרישין מהן
6 מעשר שני. וכן אם באו לעונת המעשרות קדם חמשה עשר
7 בשבט של רביעית - אף על פי שנגמרו ונאספו ברביעית,
8 מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר
9 חמשה עשר בשבט, מתעשרין להבא.
- 10 ג. והתרוכין - אף על פי שחנטו פרותיהן קדם חמשה עשר
11 בשבט - מתעשרין להבא, הואיל ומעשרותיהן מדברי
12 סופרים [מתקנת חכמים]. יראה לי, שאין הדברים אמורים,
13 אלא בחרובי צלמונה וכיוצא בהן - שאינן ראוין למאכל רב
14 אדם, והן הן שמעשרותיהן מדברי סופרים; אבל שאר
15 החרובין, יראה לי שהן כשאר פרות האילן.
- 16 ד. הירק - בשעת לקיטתו, עשורו. כיצד? אם נלקט ביום
17 ראש השנה [ע"י גוין] של שלישית - אף על פי שבאו לעונת
18 המעשרות ונגמר בשניה, מפרישין ממנו מעשר עני; ואם
19 נלקט ברביעית, מעשר שני.
- 20 ה. וכן האתרוג בלבד משאר פרות האילן - הרי הוא כירק,
21 והולכין אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית. כיצד? אם
22 נלקט בשלישית אחר חמשה עשר בשבט - מפרישין ממנו
23 מעשר עני, אף על פי שנגמר בשניה; נלקט בה קדם חמשה
24 עשר בשבט, מפרישין ממנו מעשר שני. וכן אם נלקט
25 ברביעית קדם חמשה עשר בשבט, מפרישין ממנו מעשר
26 עני.
- 27 ו. ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו, אתרוג בת ששית
28 שנכנסה לשביעית [מיו קטנית] שפטורה ממעשרות - אפלו
29 היתה פזית ונעשת ככד, חזקה במעשרות.
- 30 ז. האבינות [הפרי] של צלף - נוטנין עליהן חמרי אילן
31 וחמרי זרעים: שאם היו משנה שניה שנכנסה לשלישית,
32 ונלקטו קדם חמשה עשר בשבט - מפרישין מעשר ראשון,
33 ואחר כך מפריש מעשר [שני] אחר ופודהו; ואחר שפודהו -
34 נוטנין לעניים, ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני. ונמצא כמי
35 שהפריש מעשר שני ומעשר עני.
- 36 ח. הארז והדחן [מיו קטנית] והפרגין והשמשמן - אף על
37 פי שהשרישו קדם ראש השנה - אין הולכין בהן אלא אחר
38 גמר הפרי, ומתעשרין להבא. וכן פול המצרי - אף על פי
39 שמקצתו השריש קדם ראש השנה, ומקצתו לאחר ראש
40 השנה - צובר גרנו לתוכו, ותורם ומעשר מן הכל כאחד;
41 שהכל הולך אחר גמר הפרי.
- 42 ט. הבצלים הסריסים [שאינם מוציאים עלים, ומשקים אותם
43 הרבה] שמנע מהן מים שלשים יום לפני ראש השנה, ושל
44 בעל [- הסריסים, שנודעו במקום גשמים] שמנע מהן שלש
45 עונות [של השקאה] לפני ראש השנה - מתעשר לשעבר; מנע
46 מהן פחות מכאן - אף על פי שהתחילו ליבש קדם ראש
47 השנה, מתעשרין להבא.
- י. פול המצרי שהביא שליש לפני ראש השנה - אם זרעו
לזרע, מתעשר לשעבר; וזרעו לירק, מתעשר להבא. וזרעו
לזרע ולירק, או שזרעו לזרע וחסב עליו לירק - מעשר
מזרעו על ירקו, ומירקו על זרעו. לא הביא שליש לפני ראש
השנה - אם זרעו לזרע, זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת
לקיטתו; והוא, שלקט ממנו לפני ראש השנה, אבל אם לקט
אחר ראש השנה - בין ירקו בין זרעו מתעשר להבא. וזרעו
לזרע, וחסב עליו לירק - הולכין אחר מחשבתו. וזרעו לירק,
וחסב עליו לזרע - אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן
מנע ממנו שלש אריות [השקאות]; והוא, שהביא שליש לפני
ראש השנה; אבל הביא אחר ראש השנה, אף על פי שלא
נמנע מלארות ממנו שלש אריות. וזרעו לזרע, ונעשה כלו
קצצים גמורים [גדלו הזרעים לגמרי] לפני ראש השנה - זרעו
מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו; מקצתו עשה קצצין
גמורין, ומקצתו לא עשה - זה הוא שאמרו: 'צובר גרנו
לתוכו, ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו'.
יא. פרות שנה שניה שנתעברו בפרות שלישית, או של
שלישית ברביעית - הולכין אחר הרב. מקצה למקצה -
מפריש מעשר שני מן הכל, אבל לא מעשר עני; שמעשר
שני חמור, שהרי הוא קדש, ומעשר עני חל. וכן פרות שהן
ספק אם פרות שניה הן או פרות שלישית, מפריש מהן
מעשר שני.
- יב. כל הפטור ממעשר ראשון, פטור מן השני ומן העני; וכל
שחייב בראשון, חייב בהן. וכל התורם [- אדם הראוי
לתרום], מעשר; וכל שאינו תורם, אינו מוציא מעשר זה. וכל
מי שאם תרם, תרומתו תרומה - כף אם עשר מעשר זה, הרי
הוא מעשר; וכל מי שאין תרומתו תרומה - כף אם הוציא
מעשר זה, אינו מעשר.
- יג. פרות שהוציא מהן מעשר ראשון קדם שיקבעו
[שיתחייבו] למעשר - הרי זה אוכל מהן צראי, קדם שיוציא
מעשר שני; שאין הראשון קובע לשני. אבל משונקבעו
למעשר - אף על פי שהוציא את הראשון - אסור לאכל
מהם צראי, עד שיוציא את השני או את מעשר עני.
יד. מעשר שני - הואיל והוא טעון הבאת מקום [-
לירושלים] - אין מביאין אותו מחוצה לארץ, כבכור בהמה;
לפיכך, לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריה [- מקומות
שכבש דוד ולא נתקדשו בקדושת הארץ]. ויראה לי, שמעשר
שני שמפרישין בארץ שנער [בבל] ובארץ מצרים - פודין
אותו שם, ומביאין דמיו לירושלים; וכן יראה לי, שלא
חייבו מקומות אלו במעשר שני, אלא כדי לקבוע מעשר עני
- כדי שיהיו עניים ישראל סומכין עליהן.
- יום שישי ב' אייר ה'תשע"ג
- פרק ב
- א. מעשר שני נאכל לבדו לפני פנים מחומת ירושלים -
שנאמר: 'ואכלת לפני ה' אלהיך, במקום אשר יבחר לשכן

מחיצות (חומות העיר); וכן פרות הנלקחין בכסף מעשר, 47
 שגאמר: "ואכלת שם, לפני ה' אלהיך". עבר והוציא, או 48
 שיצאו בשנגה - יחזרו ויאכלו בירושלים. וקליטת מחיצות, 49
 מדבריהם [מתקנת חכמים]. אפלו מעשר שאין בחמשו שנה 50
 פרוטה, שהוא מדבריהם - מחיצות קולטות אותו, ואסור 51
 להוציאו; אבל מעות מעשר שני - נכנסין לירושלים, 52
 ויוצאין. 53
 י. פרות שנגמרה מלאכתן, ועברו בתוך ירושלים, ויצאו - 54
 אינו יכול להוציא עליהן מעשר שני מפרות אחרות שלא 55
 נכנסו לירושלים; אלא יחזר מעשר שני שלהן ויאכל 56
 בירושלים, ואינו נפדה בחוץ. אפלו עשה כל הפרות האלו 57
 מעשר שני אחר שיצאו, על פרות אחרות שלא נכנסו - 58
 יחזרו כלם, ויאכלו בירושלים; חמך הוא במחיצות - הואיל 59
 וקלטו, קלטו. 60
 יא. פרות שלא נגמרה מלאכתן, שעברו בירושלים ויצאו, 61
 כגון סלי ענבים לגת, וסלי תאנים במקצה [לייבוש] - מתר 62
 לפדות מעשר שני שלהן בחוץ; וכן פרות דמאי - אף על 63
 פי שנגמרה מלאכתן, ועברו בירושלים ויצאו - פודין 64
 מעשר שני שלהן בחוץ. 65
 יב. פרות מעשר שני שנטמאו בירושלים, ופדן - אם 66
 נטמאו בולד הטמאה [כגון: מאכל שנטמא ע"י שנגע בדבר 67
 טמא] - אסור להוציאן, אלא יאכלו בפנים; מפני שולד 68
 הטמאה מדבריהם. ואם נטמאו באב הטמאה, או שנטמאו 69
 בחוץ ואפלו בולד הטמאה - אף על פי שנטמאו בירושלים 70
 - הרי אלו נפדין, ונאכלין בכל מקום. 71
 יג. במה דברים אמורים? בשהכניסן על מנת שלא תתפשן 72
 המחיצות; אבל אם לא התנה - הואיל ונכנס והרי הוא 73
 טהור מן התורה, שאין ולד מטמא שני מן התורה, כבר 74
 קלטוהו מחיצות, ואינו יוצא. 75
 יד. תלתן [מין תבואה] של מעשר שני - מתר לאכלה 76
 צמחונין [בתחילת גדילתם], שפך היא ראוייה לאכילה; וכן 77
 פרישני [מאכל בהמה] מעשר שני, יאכלו צמחונין. ואם 78
 עשה מהם עסה - הרי זו מתרת להכנס לירושלים 79
 ולהוציא, שאינן בכלל הפרות; ואם נטמאו בירושלים, 80
 פדו ויאכלו בחוץ. 81
 טו. אילן שהוא עומד לפנים מן החומה, ונפו [ענפיו] 82
 נוטה חוץ לחומה - אין אוכלין תחת נופו מעשר שני; 83
 ומעשר שנגנס תחת נופו - אין פודין אותו, שהרי הוא כמה 84
 שנגנס לירושלים. 85
 טז. בתים שבצד החומה, שפתחיהן לפנים מן החומה 86
 וחללן לחוץ - מכנגד החומה ולפנים, פלפנים לכל דבר; 87
 ומכנגד החומה ולחוץ, אין אוכלין שם ואין פודין שם 88
 להחמיר. הנה חללן לפנים ופתחיהן לחוץ - מכנגד החומה 89
 ולחוץ פלחוץ, פודין בו ואין אוכלין; ומכנגד החומה 90
 ולפנים, אין אוכלין שם ואין פודין להחמיר. והחלונות 91
 ועיבי החומה, כלפנים. 92

שמו שם וגו'". ונוהג בפני הפית [בזמן המקדש] ושל לא בפני 1
 הפית, אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הפית, שגאמר: 2
 "מעשר דגנך תירשך ויצהרך, ובכרת בקרך וצאנך" - מפי 3
 השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, מה בכור אינו נאכל 4
 אלא בפני הפית, אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הפית. 5
 ב. מדת חסידות, שפודין מעשר שני בזמן הזה בשוהו, 6
 כדרך שפודין אותו בפני הפית. והורי הגאונים, שאם רצה 7
 לפדות שנה מנה בפרוטה לכתחלה בזמן הזה - פודה; לא 8
 יהיה זה חמור מן ההקדש [שמותר לפדותו בפרוטה]; 9
 ומשליף הפרוטה לים הגדול. 10
 ג. וכן אם חלל מעשר שנה מנה על שנה פרוטה מפרות 11
 אחרות, הרי זה מחלל; ושורף את הפרות שחלל עליהן, 12
 כדי שלא יהיו תקלה לאחרים, כפדיון נטע רבעי - פירות 13
 של שנה רביעית - לאחר ערלה [בזמן הזה, כמו שבארנו 14
 בהלכות אסורי מאכלות]. 15
 ד. כשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה בירושלים - 16
 כך אין פודין אותו שם, ואין מחללין אותו שם, ואין 17
 מוכרין אותו. ואם נכנס לירושלים, אף בזמן הזה - אין 18
 מוציאין אותו משם, אלא מניחין אותו שם עד שיגרב. וכן 19
 אם עבר והוציאו משם, מניחין אותו עד שיגרב. לפיכך, 20
 אין מפרישין מעשר שני בירושלים בזמן הזה, אלא 21
 מוציאין את הפרות בטבלן חוץ לעיר, ומפרישין אותו שם, 22
 ופודהו. ואם הפרישו שם בזמן הזה, יגרב. 23
 ה. כל האוכל פזית מעשר שני, או ששתה ממנו רביעית 24
 זין חוץ לחומת ירושלים - לוקה, שגאמר: "לא תוכל לאכל 25
 בשעריך, מעשר דגנך וגו'"; ולוקה על כל אחד ואחד בפני 26
 עצמו. לפיכך, אם אכל שלשון חוץ לחומה, לוקה שלש 27
 מלקיות - שגאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך 28
 תירשך ויצהרך", ונאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר 29
 דגנך וגו'"; למה פרטו, ולא נאמר 'לא תאכלם בשעריך'? 30
 לחיב על כל אחד ואחד בפני עצמו. 31
 ו. אינו לוקה מן התורה, עד שיאכל אותו אחר שנגנס 32
 לחומת ירושלים - שגאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך וגו'", 33
 "ואכלת לפני ה' אלהיך וגו'"; בין שנגנס למקום אכילתו, 34
 ויאכלו חוץ - לוקה; אבל אם אכלו קדם שיכנס לירושלים, 35
 מפין אותו מפת מרדות מדבריהם. 36
 ז. מקצת מעשר בפנים, ומקצתו בחוץ - האוכל מזה שעדין 37
 לא נכנס, מפין אותו מפת מרדות; והאוכל בחוץ מזה 38
 שנגנס, לוקה. 39
 ח. אין פודין מעשר שני בירושלים אלא אם כן נטמא, 40
 שגאמר: "כי ירחק ממך המקום" - ברחוק מקום הוא נפדה, 41
 ואינו נפדה במקום. הנה הוא בפנים ומשאו בחוץ, אפלו 42
 היה אחז אותו בקנה - הואיל ולא נכנס המעשר, הרי זה 43
 מתר לפדותו שם בצד החומה. 44
 ט. מעשר שני שנגנס לירושלים - אפלו של דמאי - פירות 45
 טפק מעושרים] - אסור להוציאו משם, שכבר קלטוהו 46

יום שבת קודש ג' אייר ה'תשע"ג

פרק ג

1 א. האוכל מעשר שני בטמאה לוקה, שנאמר: "ולא בערתי
2 ממנו בטמא" - בין שהמעשר טמא והאוכל טהור, בין
3 שהמעשר טהור והאוכל טמא; והוא, שיאכל אותו
4 בירושלים קדם שיפדה - שאינו לוקה על אכילתו בטמאה,
5 אלא במקום אכילתו. אבל אם אכלו בטמאה חוץ
6 לירושלים, מפין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן].
7 ב. ואפלו להדליק בו את הגר אחר שנטמא - אסור עד
8 שיפדה, שנאמר: "ולא בערתי ממנו בטמא".
9 ג. כבר בארנו, שהמעשר שנטמא, אפלו בירושלים - פודין
10 אותו, ויאכל; ואוכלין את דמיו בטהרה, בתורת פרות
11 מעשר, כמו שיתבאר. אפלו נטמאו הפרות פלן פשהן טבל
12 - מפריש מעשר שני בטמאה, ופודה.
13 ד. הערל - פטמא; ואם אכל מעשר שני - לוקה מן התורה,
14 כדרך שלוקה על אכילת תרומה; שהתרומה קרויה 'קדש',
15 ומעשר שני קרוי 'קדש' - שהרי נאמר בו: "קדש לה".
16 וטמא שטבל - אוכל מעשר שני, אף על פי שלא העריב
17 שמשו [- טרם שקעה השמש, שאז יטהר לגמרי].
18 ה. האוכל מעשר שני באנינות של תורה - לוקה, שנאמר:
19 "לא אכלתי באני ממנו"; והוא, שיאכל אותו במקום
20 אכילתו, בירושלים. אבל אם אכלו בחוץ באנינות, או
21 שאכלו בפנים באנינות של דבריהם [מתקנת חכמים] - מפין
22 אותו מכת מרדות.
23 ו. אינה הוא אוגן? זה המתאבל על אחד מן הקרובים
24 שהוא חיב להתאבל עליהם. וביום המיתה בלבד - הוא
25 אוגן מן התורה, וללילה - אוגן מדבריהם, שנאמר:
26 "ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני ה'", היום אסור
27 וללילה מתר. נשתקה המת ימים רבים, ואחר כך נקבר -
28 כל אותן הימים שאחר יום המיתה, עם יום הקבורה, הוא
29 אוגן מדבריהם; ואין יום הקבורה תופש לילו.
30 ז. ולא מעשר שני בלבד, אלא כל הקדשים פלן - אם אכלן
31 באנינות של תורה, לוקה; ובאנינות דבריהם, מפין אותו
32 מכת מרדות.
33 ח. אין נותנין פרות מעשר שני לעם הארץ, ולא פרות
34 הנלקחות [הניקנות] במעות מעשר, ולא מעות מעשר -
35 מפני שהוא בחזקת טמאה. ומתר לאכל מעשר שני של
36 דמאי [- פירות טפוק משוורים] באנינות, ולהתנו לעם הארץ;
37 והוא, שיאכל פנגדו. אין מפקידין מעשר שני אצל חבר,
38 שמא ימות ונמצא המעשר תחת יד בנו עם הארץ; אבל
39 מפקידין מעשר שני של דמאי אצל עם הארץ.
40 ט. מעשר שני, אסור לאבד אפלו מעוטו בדרךים, אלא
41 מוליכו כל שהוא, או מוליך דמיו לירושלים; ומתר לאבד
42 מעוט מעשר שני של דמאי בדרךים. וכמה היא מעוט?
43 פחות מפגורגרת [- תאנה], בין באכל שלם בין בפירוד; אבל

44 פגורגרת, אין מאבדין אותו. המפריש מעשר שני של דמאי
45 פחות מפגורגרת - הרי זה נותנו לעם הארץ, ואוכל פנגדו.
46 אבל לא יפרישונו לכתחלה לאבדו, שאין מפרישין לאבד.
47 י. מעשר שני נתן לאכילה ושתיה, שנאמר: "ואכלת לפני
48 ה' אלהיך וכו'"; וסיכה, כשתיה. ואסור להוציאו בשאר
49 צרכיו, כגון שיקח בו בלים ובגדים ועבדים - שנאמר: "לא
50 נתתי ממנו למת", כלומר לא הוצאתי אותו בדבר שאינו
51 מקיים את הגוף; ואם הוציא ממנו בשאר דברים - אפלו
52 בדבר מצוה, כגון שלקח ממנו ארון ותכריכים למת מצוה
53 - הרי זה אוכל פנגדו בתורת מעשר.
54 יא. במעשר - אוכל דבר שדרכו להאכל, ושותה דבר
55 שדרכו לשתות, וסוף דבר שדרכו לסוף; ולא יסוף יין וחמץ,
56 אבל סוף הוא את השמן. ולא יחטט את הפרות להוציא מהן
57 משקין, חוץ מזיתים וענבים בלבד. ואין מפטמין את השמן
58 [במיני מרקחת], אבל מפטמין את היין. ואין מחזיבין אותו
59 לאכל פת שעפשה ושמן שנסרח; אלא כיון שנספסל מאכל
60 אדם, פקעה ממנו קדשה.
61 יב. כל שמתר לזרים לאכלו בתרומה, כף מתר במעשר שני
62 לאכלו בתורת חלין. שמרים של מעשר שני שנתן עליהן
63 מים - [בפעם ה -] ראשון הרי זה אסור כמעשר, ושני מתר
64 בקלין; של דמאי, ואפלו ראשון - מתר.
65 יג. יין של מעשר שפפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו,
66 השבח לפי חשבון [- יבאר לקמן]; וכן דגים שנתבשלו עם
67 קפלוטות [מין חציר] של מעשר שני והשביחו, השבח לפי
68 חשבון.
69 יד. עסה של מעשר שאפיה והשביחה, השבח לשני -
70 למעשר שני. זה הפלל: כל ששכחו נפר [בטעמו] - אם
71 הותר [הוסיף] במדה, השבח לפי חשבון; ואם לא הותרה
72 מדה, השבח לשני בלבד. וכל שאין שכחו נפר - אפלו
73 הותר במדה, השבח לשני בלבד.
74 טו. כיצד השבח לפי חשבון? יין של מעשר ששנה שלשה,
75 שפפל לתוכו דבש ותבלין שנה זוז אחד, והוסיפו במדתו,
76 והשביחוהו והרי הכל שנה חמשה - חושבין הכל [באופן]
77 יחסי בין המעשר לחולין [בארבעה ורביעי] - בכפולות של ארבע
78 וחלוקות לדביעות, בחלקים יחסיים. וכן על דרך זו בשאר
79 הדברים.
80 טז. מעשר שני - אף על פי שנתן לסיכה - אין נותנין אותו
81 לא על גבי צנית, ולא על גבי חזזית [- חבורות]; ואין עושין
82 ממנו קמיע וכיוצא בו; שהרי לא נתן לרפואה.
83 יז. מעשר שני - ממון גבוה הוא, שנאמר: "לה' הוא".
84 לפיכך, אינו נקנה במתנה, אלא אם נתן לו השכל והמקבל
85 מפריש המעשר; ואין מקדשין בו את האשה, ואין מוכרין
86 אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מרהינין [- כעין משכון] ואין
87 מחליפין אותו.
88 יח. כיצד אין ממשכנין אותו? לא יכנס לביתו, וימשכנו
89 מעשר שני שלו. עבר ומשכן, מוציאין אותו מידו. כיצד אין
90 מרהינין אותו? לא יאמר לו: 'הא לך מעשר זה ויהיה בך',
91 אבל

19 בבית הפנסות; אבל משלמין מהן דברים של גמילות חסדים, וצריך להודיע [למקבל שזה מעשר].
 20 כב. לא יאמר אדם לחברו: 'העל את הפרות האלו לירושלים, ואתה נוטל מהן חלקך' - שנמצא זה כנותן שכר ממעשר שני על הבאתו לירושלים; אבל אומר לו: 'העלם, שנאכלם ושנשתם בירושלים'.
 24 כג. ואומר אדם לחברו בירושלים לסוף אותו בשמן מעשר שני, ואף על פי שידו נסוכה; ואין זה כשכר סיכתו.
 26 כד. כבר בארנו, שהמעשר ממון גבוה. לפיכך אני אומר, שהגונב מעשר שני, אינו משלם תשלומי כפל; והגוזלו, אינו משלם חמש.
 29 כה. המקדיש מעשר שני שלו לברק הבית - הרי זה פודה אותו מי שפודהו [- כל הרוצהו], על מנת לתן להקדש את שלו ולמעשר שני את שלו [פודה פעמיים, תחילה מההקדש ואח"כ פודה המעשר לחולין].

1 ותן לי עליו חלין'. ביצר אין מחליפין אותו? לא יאמר: 'הא לך יין מעשר, ותן לי שמן מעשר'. אבל אומר לו: 'הא לך יין, שאין לי שמן, ואם רצה חברו לתן לו שמן, מתר - שהרי לא החליף עמו, אלא הודיעו שאין לו, ואם רצה הלה לתן, יתן'.
 6 יט. מעשר שני - אין שוקלין כנגדו [כמשקולת] אפלו דיגרי זהב, ואפלו לחלל עליהן מעשר שני אחר; וגזר - שמה יבנו ממנו משקלות, ונמצאו הפרות חסרין, והוא שוקל בהן מעות לחלל עליהן מעשר אחר, ונמצא מוציא מעשר לחלין בפחות מדמיו.
 11 כ. האחים שחלקו [בירושה] מעשר שני, לא ישקלו זה כנגד זה. וכן מעות מעשר שני - אין שוקלין כנגדן, ואין מוכרין אותן, ואין מחליפין, ולא מרהינין, ולא יתנם לשלחני להתנאות בהן, ולא ילנה אותן להתגדל בהן; ואם הלון שלא יעלו חלדה, מתר.
 15 כא. ואין פורעין מהן את המלוה, ואין עושין מהן שושבינות [מתנות נישואין], ואין משלמין מהן פגמולין [עבור פירות ששלח לו מחותנו], ואין פוסקין מהן צדקה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ז ניסן-ג' אייר ה'תשע"ג

57 בחשכת האפלה. דע, שהחשבון הזה שאנו מחשבים היום ויודעים בו ראשי החדשים והמוצדים, אין מתר לעשותו אלא בארץ ישראל בלבד; אבל בשעת הדחק ובחג העדר חכמים מארץ ישראל, אז מתר לבית דין הסמוך (הסמוך לכה) בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע חדשים בחופה לארץ. כדרך שעשה רבי עקיבא, כמו שנתבאר בתלמוד (ברכות טג.) — ובזה יש קשי גדול, והידוע (שכמעט תמיד בית דין הגדול אמנם היה בארץ ישראל, והם שיקבעו חדשים ויעברו שנים בדרכים המקבלות אצלם ובהתקבצם יחד.
 66 ויש כאן יסוד גדול מאד מיסודות האמונה, שלא ידעוהו ולא ירגישו בו אלא המעמיקים חקר. הנינו: זה שאנו מחשבים היום בחופה לארץ בסדר העבור שבדינו ואומרים שיום זה ראש חודש יום זה חג — לא בגלל חשבוננו אנו עושים אותו חג בשום אופן, אלא מפני שבית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעו יום זה חג או ראש חודש, ומפני שהם אמרו שהיום ראש חודש או היום חג, הוא נעשה חג או ראש חודש, בין שהיתה פעלתם זו על פי חשבון או על פי ראיה, כמו שנמסר לנו בקבלה (ראש השנה כה.): "אשר תקראו אתם (ויקרא כג, ב) — אין לי מועדות אלא אלו", כלומר: אשר יאמרו הם שהם מועדות, אפלו שוגגין אפלו אנוסין אפלו מטעין, כמו שבא לנו בקבלה. ואין אנו עושים היום חשבון אלא כדי שגדע את היום שקבעו בו בני ארץ ישראל, כיון שבסדר זה עצמו מחשבים וקובעים היום — לא בראיה; ועל קביעתם אנו סומכים — לא על חשבוננו. ואין חשבוננו

34 יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ג
 35 יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ג
 36 יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ג
 37 יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ג
 38 מצות עשה קנג.
 39 המצוה הקנ"ג — הצווי שאנו יתעלה לקדש חדשים ולחשב חדשים ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש (קביעת יום ראש-חדש נקרא "קידוש"), והוא אמרו יתעלה: "החדש הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב, ב), ובפרוש נאמר (ראש השנה כב.): "עדות זו תהא מסורה לכם", כלומר: מצוה זו אינה מסורה לכל-אחד ואחד כשפת בראשית (השבת. על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא ממעשה בראשית) — שכל-אחד מונה ששה ימים ושוכת בשביעי — כך שגם כל-אדם הרואה את-הלבנה יעשנו ראש חודש, או יחשב בחשבון התורני (חשובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה) ויעשה ראש חודש, או יראה שהאביב אחר (אחת הסיבות לעיבור השנה) וזולתו (או סיבה אחרת) ממה שאוי להתחשב בו ויוסיף חודש — אלא מצוה זו לא יעשה לעולם אלא בית דין הגדול ובראשית ישראל ורקא. לפיכך בטלה אצלנו היום הראיה מחמת העדר בית דין הגדול, כמו שבטלה הקרבת הקרבנות מחמת העדר המקדש. ובזה טעו המינים הנקראים כאן במזרח 'קראים', וזהו היסוד שגם לא כל-הרבנים עמדו עליו, והחלו מגששים עמהם

1 אֵלָא לְגִלּוּזֵי מַלְתָּא (לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), וְהָבֵן זֶה
2 הַיֵּטֵב.

3 וְהִנְנִי מוֹסִיף לָךְ בְּאוּר: אֵלוּ הִנְחֵנוּ, לְמִשְׁל, שְׂפָנֵי אֶרֶץ
4 יִשְׂרָאֵל יַעֲדוּנוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֲלִילָה לְאֵל מַלְעָשׂוֹת
5 זֹאת, לְפִי שֶׁכָּבֵר הַבְּטִיחַ שְׁלֵא יִמְחָה וְלֹא יִשְׂרַשׂ אֶת-
6 שְׂאֵרֵית הָאָמָה לְגַמְרֵי — וְלֹא יִהְיֶה שָׁם בֵּית דִּין בְּנִמְצָא,
7 וְלֹא יִהְיֶה בַּחוּצָה לְאֶרֶץ בֵּית דִּין שְׁנֹסְמֵךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל —
8 הָרִי אֲזוּ לֹא הִזָּה חֲשׂוֹבֵנוּ זֶה מוֹעִיל לָנוּ כְּלָל בְּשׂוּם אֶפֶן,
9 לְפִי שְׂאֵין לָנוּ לְחַשֵּׁב בַּחוּצָה לְאֶרֶץ וְלַעֲבֹר שָׁנִים וְלַקְבּוּעַ
10 חֲדָשִׁים אֵלָא בְּאוֹתָם הַתְּנָאִים הַנְּזַכְרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ "כִּי
11 מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדַבְרָהּ מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב, ג). וְאִם
12 יִתְבּוֹנֵן מִי שֵׁישׁ לוֹ דַּעַה שְׁלֵמָה בְּדַבְרֵי הַתְּלִמּוּד שֶׁבְּעֵנֵן
13 זֶה, יִתְבָּאֵר לוֹ כֹּל-מֵה-שְׂאֵמְרֵנוּ בְּרוּר שְׂאֵין בּוֹ שׂוּם סִפְק.
14 וְהִנֵּה יֵשׁ רְמָזִים בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, הַמּוֹרֹת עַל יְסוּדוֹת הַסֵּדֵר
15 שְׂאֵנוּ סוּמְכִים עָלָיו בִּידִיעַת רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים וְעַבּוּר שָׁנִים,
16 מֵאַלְהָ אֶמְרוּ: "וְשִׁמְרָתְ אֶת-הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמִים
17 יָמִימָה" (שמות יג, ט). אֶמְרוּ (מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי):
18 "מִלְּמַד שְׂאֵין מְעַבְרִין אֶת-הַשָּׁנָה אֵלָא בְּפִרְק הַסְּמוּךְ
19 לְמוֹעֲד" (בחדוש אדר — הסמוך למועד פסח) וְאֶמְרוּ (שם):
20 "מִנֵּין שְׂאֵין מְעַבְרִין אֶת-הַחֲדָשׁ אֵלָא בְּיוֹם וְאֵין מְקַדְשִׁין
21 אֶת-הַחֲדָשׁ אֵלָא בְּיוֹם? תְּלִמּוּד לֹמַר: מִיָּמִים יָמִימָה."
22 וְאֶמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה" (שם יב, ב), אֶמְרוּ (מגילה
23 ה): "חֲדָשִׁים אֶתָּה מַחְשֵׁב לְשָׁנָה, וְאֵי אֶתָּה מַחְשֵׁב יָמִים"
24 — מִשְׁמַע שֶׁהַהוֹסְפָה בָּהּ לֹא תִּהְיֶה אֵלָא חֲדָשׁ שְׁלֵם.
25 וְאֶמְרוּ: "חֲדָשׁ יָמִים" (במדבר יא, כא) — אֶמְרוּ: "יָמִים אֶתָּה
26 מַחְשֵׁב לְחֲדָשׁ וְאֵין אֶתָּה מַחְשֵׁב שְׁעוֹת". וְאֶמְרוּ: "שְׁמוֹר
27 אֶת-הַחֲדָשׁ הָעֶבֶיב" (דברים טז, א) — מִשְׁמַע שֶׁבְּשָׁנִים שְׁלָנוּ
28 חוֹבָה שֶׁנִּשְׁמּוֹר בָּהֶן תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה, וְלִפְיָךְ יִהְיֶה שְׁנוֹת
29 חֻמָּה (למרות שחישוב החדשים מבוסס על מהלך הירח). וְכָבֵר
30 נִתְבָּאֵרוּ כֹּל-דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּשְׁלֵמוֹת בְּפִרְק א' מִסֵּנְהֵדְרִין
31 (יא). וְכַמְּסַכְתָּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה (ב). וְגַם בְּכָרְכוֹת (סג).

37 אֶמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִיֹּם שְׂמַחְתְּכֶם וְכַמּוֹעֲדֵיכֶם וְכַבְּרֵאשֵׁי
38 חֲדָשֵׁיכֶם וְתַקְעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, ט). וְכַפְרוֹשׁ אֶמְרוּ
39 (ראש השנה כו:), שְׂמִצְוֹת הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת. וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ
40 דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסִפְרֵי (פרשת בהעלותך) וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (כו:)
41 וְתַעֲנִיּוֹת (טו). וְכֵן אָנוּ מְצוּיִים לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת בְּזִמְן
42 הַצְּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנִּצְעַק אֵלָיו יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שְׂאֶמַר: "וְכִי-
43 תְּבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם וְגו'" (שם, ט).

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ג

מצות עשה נט.

44 הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת
45 בְּמַקְדָּשׁ בְּעֵת הַקְּרִבַת כָּל-קָרְבָן מִקְרִבְנוֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא
46 אֶמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִיֹּם שְׂמַחְתְּכֶם וְכַמּוֹעֲדֵיכֶם וְכַבְּרֵאשֵׁי
47 חֲדָשֵׁיכֶם וְתַקְעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, ט). וְכַפְרוֹשׁ אֶמְרוּ
48 (ראש השנה כו:), שְׂמִצְוֹת הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת. וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ
49 דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסִפְרֵי (פרשת בהעלותך) וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (כו:)
50 וְתַעֲנִיּוֹת (טו). וְכֵן אָנוּ מְצוּיִים לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת בְּזִמְן
51 הַצְּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנִּצְעַק אֵלָיו יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שְׂאֶמַר: "וְכִי-
52 תְּבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם וְגו'" (שם, ט).

יום שבת קודש ג' אייר ה'תשע"ג

מצות עשה נט:

53 הַלְכוֹת מַגִּילָה וְהַנוּכָה פִּרְק א-ב. נִדְפַס לְעִיל עִמ' **צא-צג בשיעור לג' פרקים.**
54 הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת
55 בְּמַקְדָּשׁ בְּעֵת הַקְּרִבַת כָּל-קָרְבָן מִקְרִבְנוֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא
56 אֶמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִיֹּם שְׂמַחְתְּכֶם וְכַמּוֹעֲדֵיכֶם וְכַבְּרֵאשֵׁי
57 חֲדָשֵׁיכֶם וְתַקְעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, ט). וְכַפְרוֹשׁ אֶמְרוּ
58 (ראש השנה כו:), שְׂמִצְוֹת הַיּוֹם בַּחֲצֹצְרוֹת. וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ
59 דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסִפְרֵי (פרשת בהעלותך) וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (כו:)
60 וְתַעֲנִיּוֹת (טו). וְכֵן אָנוּ מְצוּיִים לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת בְּזִמְן
61 הַצְּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנִּצְעַק אֵלָיו יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שְׂאֶמַר: "וְכִי-
62 תְּבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם וְגו'" (שם, ט).

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ג

מצות עשה קנג. נט.

הַמִּצְוָה הַקְנ"ג נִדְפְסָה בְּיוֹם הַקּוֹדֵם.

32 הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְתַקְעַ בַּחֲצֹצְרוֹת
33 בְּמַקְדָּשׁ בְּעֵת הַקְּרִבַת כָּל-קָרְבָן מִקְרִבְנוֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא

לקסיקון מושגים המוזכרים בהלכות קידוש החודש

סדר הערכים הוא לפי א-ב, בהשמטת קידומות דקדוקיות (ה, ב, ל, ש, ו).

- לאחר הוספה או גריעה של מעגל הירח מאורך שני, מקבלים את האורך השלישי.	אורך השלישי
- ההפרש בין מקום השמש האמיתי למקום הירח האמיתי.	אורך ראשון
- ההפרש בין מקום השמש למקום הירח כפי שנראה לעין.	אורך שני
- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים (יחידות זמן)...	אלף ושמונים חלקים
- מיקום הירח בגלגל הגדול, כאילו אין גלגל הקפה.	אמצע הירח
- מהלך הכוכב ביחס לגלגל שלו.	אמצע המהלך
- מיקום הירח בגלגל ההקפה.	אמצע המסלול
- בזמנם לא ידעו על חצי הכדור המערבי, וירושלים היתה באמצע חצי הכדור המזרחי, נוטה למערב...	אמצע השמש
- מהלך הממוצע של השמש.	גובה השמש
- מקום שבו השמש נמצאת בנקודה הרחוקה מכדור הארץ.	גלגל
- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ מכל צדדיו (כמו גלדי בצל), בכל גלגל קבוע.	גלגל המזלות
- גלגל רוחני בשמים שבו קבועים קבוצות כוכבים שכל קבוצה מסמלת מזל.	גלגל השמש
- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ שבו קבועה השמש.	גלגל, מוחלק בשלוש מאות ושישים מעלות
- כל כדור או חישוק מחולק ל- 360 חלקים, שכל חלק נקרא מעלה.	הילוכם האמצעי
- חשבון ממוצע ולא מדויק.	זנב
- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.	חודש הסר
- חודש בן 29 יום.	חודשי הלכנה
- משך זמן שבין מפגש אחד של הירח והשמש, לבין מפגש שני.	חלקים
- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים.	חצות היום
- הזמן שבו השמש נמצאת בדיוק מעל ראשו של אדם.	יום (ה) לילה
- הרמב"ם חילק באופן קבוע את היום והלילה, ל- 12 שעות יום, ו- 12 שעות לילה, בין בקיץ ובין בחורף, כשהלילה מתחיל בשעה 6 אחה"צ.	מהלך האמיתי
- מהלך הכוכב ביחס לגלגל המזלות.	מהלך /מהלכם/ האמצעי
- חשבון ממוצע ולא מדויק.	מולד
- הזמן שבו הירח נמצא בקו ישר עם השמש וכדור הארץ.	מזל
- קבוצה של כוכבים בצורות שונות הפרוסים בגלגל השמיני.	מחזור
- יחידה של 19 שנים שחוזרת על עצמה בקביעת השנים הפשוטות והמעוברות.	מנת גובה המדינה
- מרחק ירושלים מקו המשווה, ויש שינויים בשקיעת הירח אם הוא צפונית לגלגל המזלות או דרומית לו.	מנת המסלול
- הסטייה שבין מקום האמצעי לבין מיקומה האמיתי.	מנת מסלול הרוחב
- המרחק ברוחב שבין הירח לגלגל המזלות.	מסלול הנכון
- מרחק הירח מגובה גלגל ההקפה.	מסלול הרוחב
- מרחק הירח ממקום הראש.	מסלול השמש
- ההפרש שבין מיקום השמש לבין הנקודה שבה היא מרוחקת מכדור הארץ.	מעגל הירח
- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות, לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקעת הירח.	מעלה
- חלק אחד מתוך 360 חלקים שמקיפים כל כדור.	מקום הירח האמיתי
- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של הירח.	מקום השמש האמיתי
- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של השמש.	מקומה האמצעי
- מקום לא מדויק אלא ממוצע של אותו כוכב בשמים.	מקומם האמיתי
- מקום האמיתי של הכוכב בשמים, (ולא הממוצע).	מרחק הכפול
- המרחק שבין מקום הירח לבין מקום גובה הירח.	גלז
- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקע הירח.	סוד העיבור
- חשבונות שעל פיהם בנוי הלוח העיברי - שהיו במשך שנים בסוד.	עגולה
- העיגול - המסלול.	קיבוץ האמיתי
- מולד האמיתי, כשהשמש והירח נמצאים באותו קו לרואה מכדור הארץ.	קוצי הראייה
- גבולות הראייה, וזה תלוי בשני גורמים א. זמן שהירח גלוי לעין ב. המרחק שבין השמש לירח.	קשת הראייה
- מרחק האמיתי בין השמש והירח לרואה אותם מכדור הארץ.	ראש
- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.	רוחב הירח
- נטיית הירח לצפון השמש או לדרומה.	רוחב הארץ
- מסלול הירח ביחס למסלול השמש, צפוני או דרומי.	רוחב שני
- מחשב את ההבדל בין מרכז הארץ לבין האדם הרואה את הרוחב הראשון.	שנת (ה) חמה
- זמן שבו השמש מקיפה סיבוב שלם סביב כדור הארץ.	שנת /שנת של/ לבנה
- זמן שבו הירח מקיף 12 פעם את כדור הארץ.	תקופה
- משך זמן שבו השמש מקיפה רבע סיבוב סביב כדור הארץ.	תקופת ניסן
- הזמן שבו השמש עומדת בתחילת מזל טלה.	

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 בגזירתך גרמת שיכלו בעולם הזה ולעולם הבא - שכיון שלא יולדו
60 כלל, לא יחיו גם לעולם הבא. ועוד, שפרעה הרשע ספק מתקיימת
61 נזירתו, ספק אינה מתקיימת - שהרי יתכן שהקב"ה לא יקיים הגזירה,
62 ואילו אתה צדיק, ואם כן בנדאי שנוזרתך מתקיימת - שהקב"ה
63 יקיימה, כמו שנאמר 'ותגדל אומר ויקם לך'. שמע עמרם בקול בתו ועמר
64 והחזיר את אשתו, ובעקבותיו עמדו בולן והחזירו אף הם את
65 נשותיהן.
66 שואלת הגמרא, מאחר שהתבאר שכוננת הפסוק שחזר ולקחה, מדוע
67 נאמר 'ויקח' - שמשמעו ליקוחין ראשונים, הרי 'ויחזור לבת לוי' מיפני
68 ליה לבתו, שהרי היתה אשתו מקודם. מתרצת הגמרא, אמר רבי
69 יהודה בר יבנאי, נלמד מלשון 'ויקח', שעשה לו עמרם בליקוחין השניים
70 כמעשה בליקוחין הראשונים, והיינו שהושבה באפריון, ואחרון ומרים
71 מן קריון לפני, ומלאכי השרת אמרו עליה 'אם הבנים שמחה'.
72 שואלת הגמרא, הרי נאמר שלקח 'את בת לוי', ואם כן קשה, וכי אפשר
73 בת מאה ושלשים שנה היא - האם יתכן לפרש שמדובר על הליקוחין
74 השניים, שהיתה אז יוכבד בת מאה ושלשים שנה, וקרי' לה - וקורא לה
75 הכתוב 'בת' - שמשמע שהיתה ילדה, ולא קראה אשה. מביאה הגמרא
76 מקור לכך שהיתה אז בת מאה ושלשים שנה, דאמר רבי חמא ברבי
77 חנינאי, נאמר כשירדו בני יעקב למצרים 'כל הנפש לבית יעקב הבאה
78 מצרימה שבעים', ואף שמנין המפורטים בפסוקים שם אינו אלא ששים
79 ותשע, הנפש השבעים זו יוכבד, שהורתה בדרך, ולירדה בין החומות
80 - כשננטו בני יעקב למצרים השלימה את מנין שבעים, שנאמר לגבי
81 יוכבד, 'אשר ילדה אתה ללוי במצרים', ומכך שנאמר 'אשר ילדה'
82 משמע שרק לירדה היתה במצרים, אך ואין הורתה במצרים. ומאחר
83 שנולדה ביום כניסתם למצרים, נמצא שכשחזר עמרם ולקחה היתה בת
84 מאה ושלשים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יהודה, נקראה בת לפי
85 שגדלו בה סימני נערות כבת.
86 'ותהר האשה ותלד בן', שואלת הגמרא, מדוע אמר הכתוב 'ותהר'
87 האשה' לאחר 'ויילך איש ויקח וגו', והא הות מעיקרא ביה תלתא ירחי
88 מעיקרא - והרי היתה מעוברת במשה מהנישואין הראשונים, והיה זה
89 שלושה חודשים לפני שחזר ולקחה. מתרצת הגמרא, אמר רבי יהודה
90 בר יבנאי, כתבה התורה את ההריון בסמוך ללידה ומקיש לירדה
91 להורתה, כדי ללמד, שמה הורתה של יוכבד שלא בצער, אף לירדה
92 שלא בצער, מאן לנשים צרכניות כיוכבד, שלא היו בפיחתה של
93 תנה - לא נגזר עליהם צער בהריון ובלידה, כפי שנגזר על חוה.
94 כשנולד משה נאמר, 'ותרא אותו כי טוב הוא'. תניא, מהו הטובה
95 שראתה בו רבי מאיר אומר, ראתה שטוב שמו של התינוק. רבי יהודה
96 אומר שהוסיפו שם י-ה בשמו וטוביה שמו, רבי נחמיה אומר, ראתה
97 ברוח הקודש שעתידי להיות הגון לנביאות. אחרים אומרים, שנולד
98 בששוא מהול. וחקמים אומרים שבשעה שנולד משה נתמלא הבית
99 בילול אור, ולמדו כן דתניב הכא 'ותרא אותו כי טוב הוא', וכתניב
100 התם בבריאת העולם 'ירא אלהים את האור כי טוב', הרי שהאור
101 נקרא טוב.
102 'ותצפניהו שלשה ירחים', מבארת הגמרא, שיכלה להצפינו שלושה
103 חדשים משום ולא מנו מצרים אלא משעה דאחרת - המצרים ספרו
104 תשעה חודשים לעיבורה רק מיום שהחזירה עמרם בליקוחין השניים,
105 אבל והיא הות מעיקרא ביה - למעשה היתה מעוברת במשה מומן
106 הנישואין הראשונים, והיה זה תלתא ירחי מעיקרא - שלושה חודשים
107 לפני שהחזירה פעם שניה. נמצא שילדה בסוף הששה חודשים מהליקוחין
108 השניים, ולכן יכלה להצפינו עוד שלושה חודשים לפי שלא חשדו בה
109 שתלד עד שיעברו תשעה חודשים מנישואיה. שואלת הגמרא על מה
110 שנאמר 'לא יכלה עוד הצפינו', אמאי, הרי כמו שהצפינה אותו שלשה
111 חודשים תצפינה ותיול - תמשיך להצפינו. ומישבת, אלאי - הטעם שלא
112 יכלה להצפינו, לפי שכל חיבא יהוה שמעי מצרא דמתליד ינוקא -
113 כשהיו המצרים שומעים שנולד תינוק לישראל, היו מגלים את התינוק
114 על ידי שממנו ינוקא התם - היו מביאים לשם תינוק אחר, כי יוכי
115 דלישמעניהו ועמיו (בהדיחה) - כדי שהתינוק של ישראל ישמע אותו
116 ויבכו, ולכן לא יכלה להצפינו עוד את משה מחשש שיגלוהו כן. וכמו

1 דיקא נמי - שלא היה כלב בנו של קנז, מדקתיב בכמה מקומות 'כלב בן
2 יפנה הקנז', ולא 'בן קנז' כמו שאמר על עתניאל, שמע מינה שלא היה
3 בנו, אלא שהיה מאנשי ביתו של קנז.
4 הגמרא חוזרת לפרש את הפסוק 'וכלב בן חצרון הוליד את עוזבה אשה
5 ואת יריעות, ואלה בניה ישר ושובב וארדון'. עוזבה זו מרים, ולמה נקרא
6 שמה עוזבה, לפי שהכל עזובה מתחילתה - בתחילה כשהיתה חולנית
7 מחמת צרעתה. עוזבה כל בחורי ישראל ולא רצו לישא אותה. שואלת
8 הגמרא על הנאמר שכלב הוליד את עוזבה שהיא מרים, וכי הוליד אותה,
9 והלא מינסב הוה נסיב לה - הרי היא היתה אשתו ולא בתו. עונה
10 הגמרא, אמר רבי יוחנן, כל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו
11 הכתוב פאילו ילדה, וכלב נשאה לשם שמים. וכן מה שנאמר שהוליד
12 את יריעות, היינו שנשא את מרים, ונקראה כן לפי שהיו פניה דומין
13 ליריעות - מחמת חוליה היו פניה ירקרקות בלי תואר אדמומית. ומה
14 שנאמר בהמשך הפסוק 'ואלה בניה', דרשו אל תקרי 'בניה' - שאין אלו
15 שמות בניה, אלא שמות של בנותיה - בעלה שנקרא כן שבנה אותה
16 בנישואין ובנים כשאר נשים. וכוננת הפסוק, שנקרא 'אשר' על שם שיש
17 את עצמו - לבל יטעה בטעות המרגלים. וכן נקרא 'שוכב' על שם
18 ששיכב - המריד את יצרו ולא השתתף בעצת המרגלים. וכן נקרא
19 'ארדון' על שם שרדה וכפה את יצרו שהסיתו לטעות בטעות
20 המרגלים. ואיבא דאמרי שנקרא 'ארדון', על שהיו פניה של מרים
21 לאחר שנתרפאה דומין לודד.
22 עוד נאמר 'ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה',
23 מבארת הגמרא מקרא זה על כלב ומרים, 'אשחור', זה כלב, ולמה
24 נקרא שמו אשחור, כיון שהושחרו פניו בתעניות - מחמת שקיבל על
25 עצמו תעניות כדי שינצל מעצת המרגלים. וכן נקרא 'אבי', לפי שנקשה
26 לה - למרים באב - שדאג לרפואתה ולמונות הצריכים לחולה. ונקרא
27 'תקוע' לפי שתקע את לבו לאביו שבשמים - קיבל על עצמו שלא
28 להיות בעצת המרגלים. מבארת הגמרא שמה שנאמר שכלב 'היו שתי
29 נשים' איך הביאור כפשוטו, אלא שנעשה מרים בשתי נשים, כלומר
30 'שחלאה ונערה', לא חלאה ונערה הוא - לא היו שתי נשים שנקראו
31 כן, אלא מרים עצמה בתחילה נקראת 'חלאה' - על שם חוליה שהיה
32 בתחילה, ולבסוף נרפאה ונקראה 'נערה' - על שם תואר פניה שהיתה
33 כנערה. עוד כתוב שם, 'ובני חלאה צרת וצחה ואתן', ודרשו אף
34 מקרא זה על מרים, שנקראה 'צרת' על שם שנעשית צרה לחברותיה -
35 שהיו מקנאות ביופיה, וכן נקראה 'צחה' על שם שהיו פניה מאירות
36 ודומין בצחיהם, ונקראה 'אתן' לפי שכל הרוואה אותה מתאה
37 למשכב נשים ומוליד אתן לאשתו שתשכב עמו.
38 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוקים בענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק,
39 'ויצו פרעה לכל עמו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת
40 תחיון', אמר רבי יוסי ברבי חנינאי, גזירה זו גזר פרעה אף על עמו נור.
41 ואמר רבי יוסי ברבי חנינאי, שלש גזירות להשליך הנוגדים ליאור גזר
42 פרעה, בתחילה גזר על הנוגדים לישראל ולא הושיב שומרים על כך,
43 אלא סמך על המילדות ואמר להן 'אם בן הוא והמתן אותו'. ולבסוף -
44 לאחר מיכן הושיב שומרים על הדבר ואמר להם 'כל הבן הילוד היארה
45 תשליכוהו', אך עדיין לא גזר אלא על ישראל. ולבסוף כשואמרו לו
46 איצטנגינו שדיין ללך מה שומעין של ישראל, אף על עמו נור.
47 'ויילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי', שואלת הגמרא, להיכן הלך
48 עמרם. דורשת הגמרא, אמר רב יהודה בר יבנאי, שהלך עמרם בעצת
49 מרים בתו - שיעצה לו לקדשה בשנית. וכפי ששינוי בברייתא, תנא,
50 עמרם גדול הדור היה והכל נשמעים לדבריו, ולכן בין (שראה
51 שאמר) 'שגזר פרעה הרשע על ישראל ש'כל הבן הילוד היארה
52 תשליכוהו', אמר עמרם, וכי לשוא אנו עמלין בלידתם, שהרי ייהרגו
53 לבסוף על ידי עבדי פרעה. ולכן עמד ויגיד את אשתו, ובעקבותיו
54 עמדו בולן ויגישו אף הם את נשותיהן. אמרה לו בתו מרים, אמאי,
55 קשה נזרתך - לגרש הנשים, יותר משל פרעה - שגזר להשליך הבנים
56 ליאור, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת שגישו את
57 נשותיהם, ובכך גזרת כליה על הזכרים ועל הנקיבות. ועוד, שפרעה לא
58 גזר אלא בעולם הזה - שהרי הנוגדים שימותו יחיו לעולם הבא, ואתה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד א

רש"י

דיקא נמי דכתיב. קרא אתרינא כי משתעי בכלב לא קריה בן קנא כדכתיב בעתניאל אלא הקניז, מאנשי ביתו ומגדולי של קנא: עובד שהכל עובדו. שמתחלה חולנית היתה פדקרי לה היא יריעות, ולקמן קרי לה נמי חלאה ועובדה, שעובדה כל בחורי ישראל מלשא אותה: והא מיסב נקבת. כדכתיב ותמת עובדה ויקח לו וגו' אלמא אתתיה הוא: לשם שמים. כגון זו שהיתה חולה ונשאה לשם שמים, שבדק באחיה אחר ומשה וראה אותם צדיקים, ורוב גנים דומין לאחי האם בב"ב ביש נוהלין (דף ק"ג): ליריעות. בלי תאר אדנומית, דמתמת חליה היתה ויקרקת: בוניה. אלו שמות בעלה, שבגאה ועשאה מבנה כשאר נשים בנשואין ובנים. ישר ושוכב וארדון: שישר

את עצמו. מלטעות את טעות המרגלים: ששכב בל עצמו. מעצתו, לשון הבת השוכבה (ומיה לא) ויצאנית ומורדת. הכי נמי קרי ליה מרד בקרא אתרינא על שם שקמר בעצת מרגלים: שרדה ביצרו. שהיה מיטתו לטעות עצמו: שהושחרו פניו. שקבל עליו תעניות הרבה שינצל מעצת מרגלים: שנעשה לה פאב. להתעסק בה ברכאות ומזונות הצריכן לחולה: שתקע את לבו לאכיו שבשמים. שלא להיות בעצת מרגלים: חלאה. חלי ולבסוף נערה. שנתרפאה מחליה וחזרה בתאר פנים כנערה ויבני חלאה. ובניי חלאה שנגבית ונתרפאת, משבחין היו להיות צרת וצרה ואתנן צרה לחברותיה. מתקבאות בפייה מוליד אתנן לאשתו. שהיה מתאהב למשכב נשים: אף על עמו גור. דרש רבי תחומא. יום שגולד משה אמרו איצטנגניו היום גולד מושיען של ישראל ואין אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי, ועמד וקצץ כל עמו ובקש מהן לתן לו הולדת בו ביום וגור אף על עמו: בתחלה והמתן אותו. לא הושיב שומרים אלא סמך על המלדות: תשליכוהו. שהושיב שומרין וקסודין לדבר: ולבסוף על עמו. כדפרישית. וכיון שעבר היום ועדין רואין איצטנגניו שלא לקה. העמיד הגזרה עד יום שהשקר ליאור: גדול הדור היה. והיו הכל נשמעין לדבריו: על הזכרים ועל הנקבות. שלא יולידו לא זכר ולא נקבה: אלא בעולם הזה. שגולדים ומתים וחוזרים ותיים הן לעולם הבא. אתה גזרת בעולם הזה בעולם הבא, שכיון שאינם גולדים אינן באין לעולם הבא: בת מאה ושלשים. כדמקורש ואילו שגולדה בירידתן למצרים. וישראל עמדו שם ר"י שנה ומשגולד משה לא נתעבבו אלא פ' שנים כדכתיב ומשה בן שמונים שנה וגו' כדברם אל פרעה (שמות י) ואתה שנה יצאה, נמצא שעברו מירדתם עד שגולד משה ק'ל שנה, ובשהחזיר עצמם את יולד חזרה וקברו וזיקה מעברת משה כדאמרינן לקמן בשמעתין: דאמר רבי חמא. ביש נוהלין: זו יוכבד. כפרטן של יורדי מצרים: אתה מוצא שבועים חסר אחת, ובכללן אתה אומר הכאה מצרמיה שבועים, זו יוכבד שהשלימה מניין כבניסתו לעיר: סימני גזרות. חזרה לימי עלמיה בארץ כנשים ובחאר פנים ופטשו הקמטים: והא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעברא. מקמי דאתררה כדלקמן: מקיש לדיתה וכו', לא נכתב תרין זה אלא לדרוש קר: כפתקה של חנה. בגור דין שלה ושטר גזרות קלתה דעצבו והריון: הוה לנביאות. קאתה ברחו הקיש שעתי ולחיות הגון לנבואה: והצפניה שלשה ירחים. שלשה חדשים וכלה להצפניה. שלא הלכו המצרים לברוך אחריה אלא לסוף תשעה ירחים משהחזירה, והיא הוה מעברא ביה תלתא ירחי מעברא, ומקרא נקרא לן אמאי הצפניה ותיוול. מאור שצפון במסתרם היה כדכתיב ותצפנהו. מה יש לה לדאג. ומעני התם. וצועק שם, ודרך תינוק לצעוק בששומע קול תינוק חברו: אחוזו לנו שופלים. בת קול אומר למי הים אחוזו לנו שופלים שמונים וגו'. ונתקח לו תבת גמא מאי שנא גומא, אמר רבי אלעזר, מיפן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל קד למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. רבי שמואל בר נחמאי אמר, דבר רד, שכול לעמוד בפניו דבר רד ויכבד דבר קשה. ויתחמרה בחמור ובנפת' תנא, חמר מבפנים, ונפת מבחוץ, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. ויתשם בה את הילד ויתשם בפופו רבי אלעזר אומר, ים סוף. רבי שמואל בר נחמאי אמר,

אחרים אומרים גולד כשהוא מהול. ומקשים מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים לאו היינו ר"מ ובשלהי הוריות (דף ק"ג) אמר דאסקוה לר"מ אחרים ובפ"ק דברכות (דף ק"ג) בגמרא מאימתי קורין שמע בשחרית אפליגו ר"מ ואחרים וא"ר שראה בקונטרס צרפת שמועות שקיבל מאלישע בן אבדיה קבעום בשם אחרים מפני שהיה שמו אחר אבל שאר שמועות קבעום בשמו ולא מסתברא דהא לרבי נתן אסקו יש אומרים ואית לך שכל שמועותיו קבעו כך ולר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא נראה דלאחר דאסקוהו אחרים חזר בו ואמר גולד כשהוא מהול וכן בפ' קמא דברכות: חמר מבחוץ ופת מבפנים. פירש רבי בשם ר"ש שכל קלונמוס זה זה בתוך התיבה והחמר היה מכסה את חופת אבל מבחוץ לא יצפה שלא ירגישו כי הגומא דומה לקנה היאור ולא יבחינו התיבה בתוך קנה היאור: בשביל

דיקא נמי, דכתיב 'הקניז', שמע מינה. 'עובדה' זו מרים, ולמה נקרא שמה 'עובדה' שהכל עובדה מתחילתה. 'הוליד' והלא מינסב הוה נסיב לה, אמר רבי יוחנן, כל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו התובת כאילו ילדה. 'יריעות' שהיו פניה דומין ליריעות. 'ואלה בניה' אל תקרי 'בניה' אלא 'בוניה'. 'ישר' שישר את עצמו. 'שוכב' ששיכב את יצרו. 'וארדון' שרדה את יצרו, ואיפא דאמריו על שהיו פניה דומין לורד. 'ולאשחור אבי תקוע' היו שתי נשים חלאה ונערה, 'אשחור', זה כלב, ולמה נקרא שמו 'אשחור' שהושחרו פניו בתעניות. 'אבי', שנעשה לה פאב. 'תקוע' שתקע את לבו לאכיו שבשמים. 'היו שתי נשים' נעשה מרומם כשתי נשים, 'חלאה ונערה', לא חלאה ונערה הוא, אלא בתחילה 'חלאה' ולבסוף 'נערה'. 'ובני חלאה צרת וצרה ואתנן', 'צרת' שנעשית צרה לחברותיה, 'צרה' שהיו פניה דומין בצרתים, 'אתנן' שכל הרואה אותה מוליד אתנן לאשתו. ויצו פרעה לכל עמו' אמר רבי יוסי ברבי חנינא, אף על עמו גור. ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, שלש גזירות גור, ולבסוף 'כל הבן הילוד היארה תשליכוהו', ולבסוף אף על עמו גור. 'ולדך איש מבית לוי' להיכן הלך, אמר רב יהודה בר זבינא, שהלך בעצת בתו. תנא, עמרם גדול הדור היה, ביון (שראה שאמרו) [שגור] פרעה הרשע 'כל הבן הילוד היארה תשליכוהו', אמר לישואו אנו עמלין, עמד וגירש את אשתו, עמדו פולין וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גור אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות, פרעה לא גור אלא בעולם הזה ואתה בעולם הזה ולעולם הבא, פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו, ספק אינה מתקיימת. אתה צדיק, בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר 'ותגור אמר ויקם לד'. עמד והחזיר את אשתו, עמדו פולין והחזירו את נשותיהן. 'ויקח', 'ויהויר' מיפעי ליה, אמר רבי יהודה בר זבינא, שעשה לה מעשה לקוחין, הושיבה באפריין, ואחרן ומרים מרקדו לפניה וכלאכי השרת אמרו אם הבנים שמחה. 'את בת לוי', אפשר בת מאה ושלשים שנה הויה, וקרי לה 'בת', דאמר רבי חמא ברבי חנינא, זו יוכבד, שהורתה בדרך, ולדתה בין החומות, שנאמר 'אשר ילדה אתה ללוי במצרים', לדתה במצרים, ואין הורתה במצרים. אמר רבי יהודה, שגולדו בה סימני נערות. ויתרה האשה ותלד בו, והא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעברא, אמר רבי יהודה בר זבינא, מקיש לדיתה להורתה, מה הורתה שלא בצער, אף לדתה שלא בצער, מאפן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חנה. 'ותרא אותו כי טוב הוא' תנא, רבי מאיר אומר, טוב שמו. רבי יהודה אומר, טוביה שמו. רבי נחמיה אומר, הגון לנביאות. אחרים אומרים, גולד כשהוא מהול. וחקמים אומרים, בשעה שגולד משה נתמלא הברות פולו אור, פתוח הקא ויתרא אותו כי טוב הוא, וכתיב התם 'וירא אלהים את האור כי טוב'. ויתצפנהו שלשה ירחים, דלא מגו מצרים אלא משעה דאתררה, והיא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעברא. אמאי, התצפניה ותיוול. אלא כל היכא דהוה שמעי מצראי דמתוליד ינוקא, ממטו ינוקא התם, פי היכי דלישמעניהו ומעני (בהדרוה), דכתיב 'אחוזו לנו שופלים שופלים קמנים וגו''. ונתקח לו תבת גמא מאי שנא גומא, אמר רבי אלעזר, מיפן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן, וכל קד למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. רבי שמואל בר נחמאי אמר, דבר רד, שכול לעמוד בפניו דבר רד ויכבד דבר קשה. ויתחמרה בחמור ובנפת' תנא, חמר מבפנים, ונפת מבחוץ, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. ויתשם בה את הילד ויתשם בפופו רבי אלעזר אומר, ים סוף. רבי שמואל בר נחמאי אמר,

סוטה. פרק ראשון - המקנא מביא דף יב עמוד ב

תוספות

רש"י

אגם. של עצי ערבה וקנים דקין, והוא קנה וסוף דקרא, קנה קנים, סוף ערבה דקה: לרחוץ. לטבול שם לשם גרות: וכן הוא אומר וכו', שהשב ומתנקה מעונו קרוי רחוץ: לשון מיתה. כדמפרש ואזיל, שהיו ממחות בקדה הצלתו של צדיק: דאמר מר. גבי שרביט ההובב דאחשורוש במסכת מגילה: בשני רשעים. דעוג מלך הבשן במסכת ברכות בתחלת פרק הראה: שרפכתה. לשון דאישתרבובי: שראתה עמו שכינה. והאי את לשון עם, כמו לא שלח יעקב את אחיו (בראשית מט): נער. גדול משמע: בעל מום. והוא לר' ונפסל בקול לעבודת השיר: ואין אחר נופל. ליאור, שאותו היום בטלו גזרתם: וכי יאמרו אליכם, העובדי כוכבים דרשו כמותנו אל האבות: המצפצפים והמהינים. נביא קרי לשון גנאי, שהם מצפצפין כעגורים ומהיגים כיונים, מוציאין קול בגרונם ואין יודעין מה אומרים, כך דרך איצטגנינין אינן רואין אלא סימן אבל לא פרושו של כל דבר: ראו. איצטגניני פרעה: שמושיעין של ישראל בו, והך מלתא לאו ר' אלעזר קאמר לה, דקרא לאו אמצרים קאי, אלא גמרא קאמר לה, וקאי אחז דאמרין לעיל ואין אחר נופל, וכדרכי אלעזר דאמר שאין יודעים מה הוינן, הלך ראו המצרים ולא ידעו מה ראו: כיון דשריית למשה במים, כל זמן שהיה ביאור אין לקות גדולה מוז ובטלה סימן של לקיחה: רגלי. בשבילי, כמו וברך ה' אותך לרגלי (בראשית לו): בשבילי נצלתם. שבטלו מצרים את גזרתם: שניה על הים. כ"א בניסן נאמרה פדתניא בסדר עולם מרעמסט לסכות ומסכות לאיתם ומאיתם לפני פי החירות הרי ג', בריביעי ויגד למלך מצרים כי ברח העם, חמישי וששי דפפו מצרים ואחריהם, אור שביעי ירדו לים שנאמר ויאר את הלילה, לשחרית אמרו שירה, יום שביעי היה, וירט אחרון של פסח היה: דאמר מר בשבעה באדר מת משה, בפ"ק דקדושין (ף טז) ולפינן לה בקרבות מואב שלשים יום, וכתבי משה עבדי מת ועתה קום עבדו, וכתבי כי בעוד שלשת ימים אתם עובדים את ה' וירדן וגו', וכתבי והעם עליו מן הירדן בעשור לחדש הראשון, צא מתוך ליג' למפרע תמצא שבשבעה באדר מת משה, ומנין שבשבעה באדר נולד שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו', מה ת"ל היום, היום מלאו ימי ותאכלו כדאמר' ביומא והו' וכן ג' חדשים שהצפינתו: רבו של ראשון, לא חסר אלא ז' ימים ורבו של ג' דהיינו ניסן ואמצעי שלם אדר השני שלם: מאי שנא מן העבריות, דקאמרה לה, מכלל דמצריות לא ניתא לה: דבר טמא, זו שאבילתה דברים טמאים והתינוק טועם בחלבה כל מה שתאכל כדאמר' ביומא והו' טע: גבי לשד השמן: את מי יורה דעה, למי למד הקב"ה תורה, למי שגמל והפריש עצמו מתלב טמא ונתתק מן השדים השטמים, כמו ויתק משם (בראשית יט): שהלכה בפוריות בעלמה. שכל כחה עליה, כמו חזק ואמץ (בראשית לו) וקיים ונעלם: שהעלימה את דבריה, שלא אמרה שהיא אחותו ושהיא מביאה את אמו: הילכי את הילד, הרי לך שליח: שהיתה מתנבאה בשהיא אחות אהרן, עד שלא נולד משה, והיינו הנביאה אחות אהרן:

מאי

ואומרת

1 נצלתם כולכם. תימה אדרבה
2 בשבילי נגזרו הגזרות שראו
3 איצטגניני פרעה יש לומר הוא היה הראשון
4 המושלך ליאור וגזירה ראשונה אם בן הוא
5 והמתן אותו לא בשבילי היתה אלא משום
6 ונלחם בנו ודרך אנשים להלחם:
7 הסוף' כיון דחזו דקא בעת לאצולי למשה, אמרו לה, גבירתנו, מנהגו של עולם מלך בשר ודם
8 גזר גזירה, אם כל העולם פולח אין מקיימין אותה, בניו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עובדת
9 על גזרת אביו. בא גבריאל ותכבן בקרקע. ויתשלח את אמתה ותקחה' רבי יהודה ורבי נחמיה,
10 חד אמר ידה וחד אמר שפחתה. מאן דאמר ידה, דכתיב 'אמתה'. ומאן דאמר שפחתה, כדלא
11 כתיב ידה. ולמאן דאמר שפחתה, הא אמרת בא גבריאל ותכבן בקרקע. דשייר לה הדיא, דלאו
12 אורחא דבת מלפא למיקם לחודה. ולמאן דאמר ידה, ליכתוב ידה, הא קא משמע לן
13 דאישתרבב אישתרבובי, דאמר מר, וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא
14 בשני רשעים, דכתיב 'שני רשעים שברת' ואמר ריש לקיש אל תיקרי שברת אלא שריבכתה.
15 'ותפתח ותראהו את הילד' ותר א מביעי ליה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה שכינה עמו.
16 'והנה נער בכח' קרוי ליה 'ילד' וקרוי ליה 'נער', תנא, הוא ילד וקולו כנער, דברי רבי יהודה.
17 אמר לו רבי נחמיה, אם פן עשיתו למשה רבינו בעל מום, אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת
18 נעורים פתיכה, אמרה, שמא לא אזכה לחופתו. 'ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה' מנא
19 ידעה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה אותו מהול. 'זה' אמר רבי יוחנן, מלמד שנתנבאה
20 שלא מדעתה, 'זה' נופל ואין אחר נופל, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'וכי יאמרו אליכם
21 דרשו אל האבות ואל הודענים המצפצפים והמהינים', צופין ואינם יודעין מה צופין, מהיגים ואינן
22 יודעים מה מהיגים. ראו שמושיעין של ישראל במים הוא לוקח, עמדו וגזרו 'כל הפן הילוד
23 היארה תשליכהו', כיון דשריית למשה אמרו, תו לא חיונן כי ההוא סימנא, בטלו לגזרתיהו,
24 והם אינן יודעין שעל מי מריבה הוא לוקח, דאמר רבי הקא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'הפה
25 מי מריבה אשר רבו', 'הפה' שראו איצטגניני פרעה וטעו, והיינו דקאמר משה 'ישש מאות אלה
26 רגלי וגו'', אמר להן משה לישראל בשבילי, נצלתם כולכם, רבי חנינא בר פפא אמר, אותו
27 היום עשרים ואחד בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם,
28 מי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה ולקח ביום זה, רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום
29 ששה בסיון היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד
30 לקבל תורה מחר סיני ביום זה, ולקח ביום זה, בשלמא למאן דאמר בשושה בסיון, משפחת לה
31 ג' ירחי, דאמר מר, בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד משה, ומשבעה באדר ועד ששה
32 בסיון תלתא ירחי. אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה. אותה שנה
33 מעופרת היתה, רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. 'ותאמר אחתו אל בת פרעה
34 האלך וקראתי לך אישה מינקת מן העברית' ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על
35 כל המצריות פולן ולא ינק. אמר, פה שעתיד לדבר עם השכינה, וינק דבר טמא, והיינו דכתיב
36 'את מי יורה דעה וגו'', למי יורה דעה ולמי יבין שמועה, לגמולי מחלב ולעתיקי משדים. 'ותאמר
37 לה בת פרעה לבי וגו'' אמר רבי אלעזר, מלמד שהלכה בפוריות בעלמה. רבי שמואל בר נחמני
38 אמר, 'העלמה' שהעלימה את דבריה. 'ותאמר לה בת פרעה הילכי את הילד הזה' אמר רבי
39 קמא ברבי חנינא, מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, 'הילכי' הא שליכי. 'ואני אתן את
40 שכרד' אמר רבי חמא ברבי חנינא, לא דיין לצדיקים שפחזרין להן אבידתן, אלא שנותנין להן
41 שכרן. 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו'', אחות אהרן ולא אחות משה. אמר רב עמרם
42 אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה בשהיא אחות אהרן,

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 והמהגנים" - שמכנים את נביאיהם בלשון גנאי, 'מצפצפי' היינו שצופין
60 - רואים שיש סימן, ואינם יודעין מה צופין בסימן זה, ומהגנים היינו
61 שמהגנים - מוציאים קול בגרונם, ואינן יודעים מה מהגנים, ומבארת
62 הגמרא מדוע בטלה הגזירה, שבתחילה כשראו האיציטגנינים, שפושעין
63 של ישראל במים הוא לזקה - עתיד ללקות במים, עמדו ונזו ושל
64 הפן הילוד היארה תשליכוהו, כדי שאכן ילקה ולא יוכל להשיעין. ולכך
65 בינו דשדויה למשה - לאחר שהושלך משה ליאר, אמרו, תו לא חוינו
66 כי הוא סמקא - איננו רואים יותר סימן זה, ובמלול לגזירתיהו - בטלו
67 את גזרת כל הבן הילוד היארה תשליכוהו. אך מבארת הגמרא, שהם -
68 האיציטגנינים אינן יודעין שאין פירוש ראייתם שיעש במים, אלא ששל
69 חטא מי מריבה הוא לזקה שלא יכנס לארץ. וכמו דאמר רבי חמא
70 ברבי חנינא, מאי דכתיב 'המה מי מריבה אשר רבו', מהו 'המה',
71 שמשמע שהם אלו שדובר בהם כבר, אלא שראו איציטגניני פריעה
72 שעתידי משה ללקות במים, ומעו שסברו שיעש במים, אך פירוש ראייתם
73 הנכון הוא, שעתידי ללקות על חטא מי מריבה, וזהו 'המה' - הם המים
74 שראו איציטגניני פריעה. והיינו דקאמר משה - כיון שעל ידי משה בטלה
75 הגזרה להשליך הנולדים ליאר, לכן אמר משה 'שש מאות אלה רגלי
76 העם אשר אנכי בקרב ונו', מה שנאמר 'רגלי' היינו שאמר להן משה
77 לישראל 'שש רגלי, שכיון שהייתי במים סברו המצרים שכבר לקיתי
78 ובטלו גזירתם, ונצלתם בכולכם מגזירתם.

79 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה יום הושלך משה ליאר. רבי
80 הנינא בר פפא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאר בעשרים ואחד
81 בניסן היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא,
82 רבוננו של עולם, וכי ראוי שמי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה
83 - כ"א בניסן שהוא יום קריעת ים סוף, ילקה ביום זה. רבי אחא בר
84 הנינא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאר, בששה בסיון היה,
85 ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם,
86 מי שעתיד לקבל תורה מחר סיון ביום זה, שהרי קבלת התורה הייתה
87 בו סיון. ילקה ביום זה. שואלת הגמרא, בשלמא למאן דאמר שהושלך
88 ליאר בששה בסיון, אם כן משפחת לה ג' ירחי - מובן מה שנאמר
89 בפסוק שהצפינה אותו שלשה חודשים מיום לידתו עד שהשליכה אותו
90 ליאר, כיון דאמר מר, בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד
91 משה, ומשבעה באדר ועד ששה בסיון הם תלתא ירחי. אלא למאן
92 דאמר שהשליכוהו ליאר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה,
93 הרי מז' אדר עד כ"א ניסן הם פחות משלושה חודשים. מתרצת הגמרא,
94 אותה שנה שהושלך משה ליאר, שנה מעוברת הייתה - שהיו בה שני
95 אדרים, ומשה נולד באדר ראשון, ומה שאמר 'ותצפנו שלשה חדשים',
96 אינם ג' חדשים שלמים, אלא רובו של ראשון - החודש הראשון היינו
97 מז' אדר עד סוף אדר ראשון, ורובו של אחרון - החודש השלישי היינו
98 מא' ניסן עד כ"א ניסן, ואמצעי שלם - החודש השני היינו כל חודש אדר
99 ב'.

100 "ותאמר אחתו אל בת פריעה האלך וקראתי לה אשה מינקת מן
101 העברות ותיניק לך את הילד", שואלת הגמרא, ומאי שנא מעבריות -
102 מדוע אמרה לה שתביא לה מינקת דוקא מהעבריות, שמשמע שלא
103 חפצה בת פריעה שתיניק מן המצריות. ומשיבה, מלמד שהחזירוהו -
104 תחילה סובבוהו למשה על כל הנשים המצריות פולן כדי שיניקו אותו,
105 ולא ינק - לא הסכים לינוק, משום שאמר הקב"ה, וכי פה שעתיד לרבר
106 עם השכינה, יינק דבר טמא - מאשה שאכלה דברים טמאים, והתינוק
107 טועם בחלבא את הדברים הטמאים. וכיון שלא רצה לינוק מזה, אמרה
108 לה מרים, האלך ואקרא לאשה מן העבריות שתניקוהו. והיינו דכתיב
109 "את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולה מחלב ונו", ומבארת
110 הגמרא, למי יורה דעה - למי לימד הקב"ה תורה, ולמי הוא יבין
111 שמועה, לגמולי - למי שהבדיל עצמו ונגמל מחלב טמא, ולעתיקי -
112 למי שהעתיק עצמו משדים טמאות.

113 "ותאמר לה בת פריעה לבי ונו", אמר רבי אלעזר מה שאמר 'העלמה'
114 מלמד, שהלכה מרים לה מינקת פרויות פעלמה - כנערה שכל
115 כוחה עליה. ורבי שמואל בר נחמני אמר מה שאמר 'העלמה' היינו
116 שהעלימה את דבריה - שלא אמרה שהיא אחותו ומביאה את אם הילד.

1 הניחה אותו באגם - מקום שגדלים בו קנים דקים ועצי ערבה על שפת
2 הנהר, וסוף היינו עצי ערבה, ומצינו שנקראים כן בדכתיב 'לנה וסוף
3 קמלו' - קנה היינו קנים, וסוף היינו ערבה דקה.

4 עוד כתוב 'ותרד בת פריעה לרחין על היאר', אמר רבי יוחנן משום
5 רבי שמעון בן יוחי, פסוק זה מלמד שירדה בת פריעה לרחין -
6 להתנקות מגלולי אביה - שירדה לטבול לשם גירות. וכן הוא אמר -
7 מצינו שהשיבה מעונות נקראת רחיצה, שנאמר 'אם רחין ה' את צאת
8 בנות ציון ונו'. בהמשך הפסוק נאמר 'ונצרתיה הלכת על יד היאר
9 ונו', אמר רבי יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה, וכפי שיתבאר
10 שהמיתן גבראוי לפי שמיהו בה על שהצילה את משה. וכן הוא אמר
11 - מצינו במיתה לשון הליכה, שאמר עשו 'הנה אנכי הולך למות'.
12 בהמשך נאמר 'ותרא את התכה בתוך הסוף', אומרת הגמרא, בין
13 דחיו - ראו נערותיה של בת פריעה, דקא פרו לאצולי למשה - שרוצה
14 בתיה להציל את משה מן היאור, מיהו בה ואמרו לה, גברתנו, מנהנו
15 של עולם הוא, שבשלקך בשר ודם גזור גזירה, גם אם כל העולם פולו
16 אין מקיימין אותה, בנינו ונני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על
17 גזירת אביך שאמר להטביעם. כא המלאך גבראוי והקטן פקרקע
18 ומתו.

19 'ותשלח את אמתה ותקחה', נחלקו רבי יוחנן ורבי חמיה מהי
20 אמתה, חד - אחד מהם אמר שהושיטה ידה והביאה את התיבה אליה,
21 וחד אמר ששלחה את שפחתה להביא את התיבה. מבארת הגמרא, מאן
22 דאמר דיה, טעמו הוא משום דכתיב 'אמתה', ופירש כשבוטו שאמה
23 היא יד. ומאן דאמר שפחתה, פירש כך מדלא כתיב דיה - אם כוונת
24 הפסוק שהושיטה את ידה, היה לו לכתוב 'ידה' כלשון התורה בכל מקום,
25 אלא מוכח שפירושו שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את
26 שפחתה, קשה שהיא אמתה פא גבראוי והקטן פקרקע ומתו, ואם כן
27 כיצד שלחה שפחה. מתרצת הגמרא, דשייר לה חרא - גבראיל השאיר
28 לה שפחה אחת שלא מתה, משום דלא אורחא דבת מלכא למיקם
29 לחודה - אין דרכה של בת מלך להתהלך לבדה, ושלחה את אותה
30 שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את ידה, ליבתוב -
31 שתכתוב התורה ידה כלשון התורה בכל מקום. מתרצת הגמרא, הא קא
32 משבעה זן - לכך נאמר 'אמה', והשמיענו דאישתריב אישתריבוי -
33 נגשה נס שהתארכו ידה לאמתה הרבה כדי שתוכל להגיע לתיבה. דאמר
34 מר לגבי שרבוב שרביטו של אחשוורוש, וכן אתה מוצא שנעשה נס זה
35 באמתה של בת פריעה שנתארכה, וכן אתה מוצא בשני רשעים -
36 שיניו של עוג מלך הבשן שנתארכו. דכתיב 'שני רשעים שפרת', ואמר
37 ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא שריבפתה - שהארכו שיניו.

38 'ותפתח ותראהו את הילד', שואלת הגמרא, מדוע נאמרו 'ותראהו',
39 הרי ותרא מיבעי ליה. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מה שנאמר
40 'ותראהו' אינו מתייחס לילד, אלא שראתה שכינה עמו. בהמשך הפסוק
41 נאמר 'והנה נער בקה', שואלת הגמרא, מדוע בתחילת הפסוק כתיב ליה
42 - נקרא משה 'לד' שנאמר 'ותראהו את הילד', ואילו בהמשך וקרי ליה
43 - נקרא משה 'נער', ומשמע שהיה גדול. ומשיבה, תנא, הוא לד וקולו
44 כנער - לעולם היה קטן באיבריו בילד, אך נקרא גם 'נער' לפי שהיה
45 קולו חזק כשל נער, דכתיב רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן -
46 לדבריה שהיה קולו כנער בילדותו, נמצא שקולו משונה משאר בני אדם,
47 ועשיתו - החשבתו למשה רבינו שהוא לוי לפעל מום בקולו, ופסול
48 הוא לעבודת השיר. מתרצת הגמרא, אלא כך יש לפרש, מה שנקרא נער,
49 מלמד שעשיתה לו אמו חופת נעורים בדיותו בתיבה, כיון שאמרה,
50 שפא לא אזכה לחופתו - להשתתף בחופתו.

51 'ותקמל עקרו ותאמר מילדי העברים הוא', שואלת הגמרא, מאן דעה
52 - מהיכן ידעה בתיה שמילדי העברים הוא, הרי גם בני המצרים הושלכו
53 ליאר. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, כיון שראתה אותו מהול
54 הבינה כי מישרה הוא. ומה שנאמר 'וח', אמר רבי יוחנן מלמד
55 שנתבטא שלם מרעהה, והמשמעות בדבריה, ש'וח' - משה נופל
56 ליאר, ואין אחר נופל ליאר מכאן ואילך. והיינו דאמר - וזהו שאמר
57 רבי אלעזר, לגבי נביאי עובדי כוכבים, מא דכתיב 'וכי יאמרו אליכם
58 העובדי כוכבים דרשו כמותו אל האבות ואל הירענים המצפצפים

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

59 אמרו שפר', ודרשו על כר, אמר רבי אבהו אל תקרי אמרי שפר',
60 אלא אמרי ספר' - שהביא את שטר המכירה ממצרים. ממשיתה הגמרא
61 ואומרת, שבאותו זמן, חוששים שהוא בריה דרן - בנו של רן בן יעקב, תמן
62 תנה - היה שם בעת המכירה, ונפרן ליה אוידיה - כבדו אותנו
63 מלשמוע, אמר להו חושים לבני יעקב, מאי האי - מדוע אתם מתעבבים
64 מלקבור את יעקב, ואמרו ליה קא מעכב האי - עשו מעכב אותנו עד
65 דאתי נפתלי מארעא דמצרים וביא עמו את שטר המכירה של המערה.
66 אמר להו חושים, ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא
67 מוטל בבדין. שקל - נטל חושים קולפא - מקל, מתייה - והכה בו
68 ארשייה - על ראשו של עשו והרגו. ומזמת המכה נתין - נשרו עיניה
69 - עיניו של עשו, ונפלו על אפרעא - רגליו דיעקב. פתחינהו יעקב
70 לעיניה - פתח יעקב את עיניו ואחיד - וחיד, והיינו דכתיב "ישמח
71 צדיק כי חיה נקם, פעמיו ירחיק בדם הרשע", ולכן שמח יעקב שחזה
72 בבנם שנקמו בעשו. ובפאתיה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה,
73 דכתיב למה אשבל גם שניכם יום אחד, ואף על גב דמיתתן של
74 עשוי ויעקב לא פיום אחד הוא, מכל מקום נחשב ששילכה את שניהם
75 ביום אחד כיון שקבורתן מיהא ביום אחד הוא.
76 נאמר יעל יוסף לקבור את אביו, וכן בעקת חזרתו נאמר אחרי קבור
77 את אביו, הרי שיחש הכתוב את קבורת יעקב ליוסף. שואלת הגמרא,
78 כיצד הניחוחו אחיו ליטול לבדו את השם של קבורת אביהם, וכי ואי לא
79 עסק ביה יוסף - אם לא היה יוסף מתעסק בקבורתו, אחיו לא הו
80 מעסקי ביה לקבורו, והכתיב וישאו אותו בניו ארצה כנען, נמצא
81 שאף שאר האחים התעסקו בקבורת יעקב, ואם כן מדוע נתנו לו שתיקרא
82 הקבורה על שמו. מתרצת הגמרא, שאמרו שאר האחים, הניחו לו ליוסף
83 להתעסק בקבורת יעקב יותר מאיתנו, מפני שכבודו במלכים - כבודו של
84 יעקב שיוסף שהוא מלך יתעסק בקבורתו, יותר מכהןיומות - ממה
85 שנתעסק בו אנו.
86 שנינו במשנה, מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה כו'. תנו
87 רבנו, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שקל ישראל
88 ביון נתעסקו בבניה מהמצרים, ששאלו מהם כלי כסף וכלי זהב, והוא
89 - משה נתעסק במצות - העלאת ארונו של יוסף, שנאמר וקם לב יוסף
90 מצות וגו'. ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור - שלקח משם
91 עצמותיו, אמרו חז"ל, סרח בת אשר נשתתרה מאותו הדור, והלך
92 משה אצלה, אמר לה משה, כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה
93 לו ארון של מתבת כבד עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנהר -
94 הנהר שממנו כל ארץ מצרים שותה, ועשו כן בדי שיתברכו בזכותו
95 מימיו של הנהר. הלך משה ועמד על שפת נהר הגילום, אמר לו, יוסף
96 יוסף, הגיע העת שנשבע תקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם,
97 והגיעה עת קיום השבעה שהשבעת את ישראל להעלותך לקבורה
98 בארץ קדושה. אם אתה מראה עצמך שנוכל לקיים שבעתך, מוטב,
99 אך אם לאו, הרי אנו מנוקין משכונעתך, כיון שלא היתה השבעה אלא
100 אם נוכל לקיימה. מיד צף ארונו של יוסף על מי הנהר, ונטלו משה.
101 ומבאר הברייתא, ואל תתמה היאך שיהיה ברזל צף על המים, שהרי
102 כתיב בתלמודי אלישע, ויהי האחד מפיל תקורה ואת הפרזל נפל אל
103 המים וגו', אהה ארוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל
104 ונראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויגף הפרזל, הרי
105 שאלישע הנביא הציף את הפרזל על המים, משום שרצון יראיו יעשה.
106 והלא - ולכן אין לתמוה על הדבר, שהרי הדברים קל וחומר, ומה
107 אלישע שהיה תלמידו של אליהו, ואלהיו היה תלמידו של משה,
108 שהרי תורתו של משה לימד לאליהו, ומצינו שצף הפרזל מפניו, מפני
109 משה רבינו על אהת כמה וכמה.
110 רבי נתן אומר, לא היה הארון מונח בגילוס, אלא בקברניט - בקבורת
111 של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניט של מלכים -
112 במקום קבורתיהם, ואמר, יוסף, הגיע עת שנשבע תקדוש ברוך הוא
113 שאני גואל אתכם, והגיעה זמן קיום השבעה שהשבעת את ישראל
114 להעלות עצמותיך, אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אנו
115 מנוקין משכונעתך, באותה שעה נודעו ארונו של יוסף והכיר משה
116 שהוא ארונו, ונטלו משה והביאו אצלו.

1 ואומרת מרים בנבואה, עתידה אמי שתלך בן שמושע את ישראל.
2 וכיון שגולד משה, נתמלא כל הברית פולה אור, והבינו כי אכן גולד
3 מושיען של ישראל, עמד אביה עמרם, ונשקה על ראשה, ואמר לה,
4 בתי נתקיימה נבואתיך שעתיך לילד לנו מושיען של ישראל. אך וכן
5 שהטילוהו לאור, עמד אביה וטפחה - חבט על ראשה, ואמר לה,
6 בתי היכן נבואתיך - משום שחשב שימות ביאור. והיינו דכתיב
7 "ותתצב אחתו מרחק לדעה מה עשה לו", דוקא היא עמדה לראותו
8 היות והיתה בטוהה שינצל, ועמדה שם כד לידע מה יהא בסוף נבואתה
9 - מה יעלה בסופה.
10 שנינו במשנה שיוסף זכה לקבור את אביו, וכו'. מבאר הגמרא עניני
11 קבורת יעקב, ושואלת, מאי שנא מעיקרא - מדוע בתחילה כשעלו
12 לקבור את יעקב, הקדימו את המצרים ליוסף ואחיו, דכתיב ויעל יוסף
13 לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו', והדר - ואחר כך
14 נאמר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו, ומאי שנא ואילו לבסוף -
15 בשעת חזרתם מהקבורה, הקדימו את יוסף ואחיו למצרים דכתיב תחילה
16 וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו, והדר - ואחר כך נאמר וכל העלים
17 אתו לקבר את אביו - דהיינו המצרים, כלומר להיפך מכפי שיצאו
18 בתחילה. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא יצאו
19 המצרים ככבודן של ישראל, לא נתנו ברוך וכן קבורתו, ולכן הקדימו לראת
20 לפנים, ולבסוף לאחר קבורת יעקב, שראו אז ככבודן, נתנו ברוך
21 כבוד, ונתנו להם להקדים ולחזור לפניהם. ומבאר הגמרא מהו הכבוד
22 שראו בישראל, דכתיב ויבאו עד גרון האמד אשר בעבר הירדן ויספרו
23 שם מספך גדול וכבד מאד, וגורן האמד משמעו שהיה גורן מאטד, וקשה
24 וכי גורן יש לו לאמד - וכי דרך לאסוף אטדן ולעשות הימנו גורן. לכן
25 אמר רבי אבהו, לא היה זה גורן מאטדים אלא שהמקום נקרא גורן
26 האטד, מלמד שהקיפוהו בתרים לארונו של יעקב, כגורן זה
27 שמקיפים לו אמד של קוצים לשומרו מסביב, ומי הקיפוהו, שכאן בני
28 עשו ובני שמעאל ובני סבורה, החלו קבור יעקב, שאלו את כתריהם
29 בארונו. והמצרים שראו כבוד זה, החלו אף הם לנהוג כבוד בבני. תנא,
30 בולם - בני עשו ובני ישמעאל ובני סטורה. מתחילה למלכותה באו -
31 להלחם בבני יעקב כדי שלא יקבר יעקב במערת המכפלה, אך ביון שראו
32 את כתר של יוסף תלוי בארונו של יעקב, נמלו בולן בתריהן
33 ותלאום בארונו של יעקב. תנא, שלשים וששה בתרים נתלו בארונו
34 של יעקב.
35 וינספדו שם מספך גדול וכבד מאד". תנא מהו ההספד הגדול והכבד
36 שנעשה, שאפילו הסוסים ואפילו החמורים נעצבו על פטירתו (מאילו
37 מאילו).
38 אומרת הגמרא, ביון שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב, אתא
39 עשו, וקא מעכב - עיכב אותם מלקבורו שם, וכך אמר לון - לבני
40 יעקב, הרי נאמר למרא קרית הארבע הוא חבורן, ואמר רבי יצחק
41 הטעם שנקראת המערה לקרית ארבע, לפי שאלו שנקברו בה ארבע
42 זוגות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ורעה.
43 וכשמת יצחק נשאר שני קברים אותם ירשו שנינו, וכיון שאיהו - יעקב,
44 קברה ללאה במערה דבריה - בחלקו שקיבל בירושה, אם כן, והאי -
45 הקבר דפייש - שנתר, דיי - שלי הוא. אמרו ליה בני יעקב, הרי
46 ובניתה - מכרת ליעקב את חלקך במערה בשעה שמכרת את הבכורה.
47 אמר להו עשוי, נהי דוביני פבירותא - אמנם מכרת את חלק הבכורה,
48 שלא אקבל פי שנים בירושה, אך פשיטותא - את חלק הפשוט שלי מי
49 זביני - האם מכרתיו. אמרו ליה בני יעקב, אין - אכן מכרת אף את חלק
50 הפשיטות במערה, דכתיב שאמר יעקב ליוסף "בקרבי אשר בריתי לי
51 בארץ מצרים שמה תקברני", ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
52 יהוצקד, מה שנאמר בריתי, אין בירה אלא לשון מכירה, שכן בברי
53 תם קורין למכירה בירה, נמצא שמכרת אף חלק זה. אמר להו עשוי,
54 אם אכן מכרתו לכם זאת, תבו לי אינרתא - הראו לי שטר המכירה על
55 חלקי במערה. אמרו ליה בני יעקב, אינרתא בארעא דמצרים היא -
56 השטר נמצא במצרים. חשבו האחים ביניהם ומאן ניזיל - מי ילך להביאו
57 מארץ מצרים, והחליטו שניזיל - ילך נפתלי, משום דקליל בי אינרתא
58 - הליכתה קלה ומחירה כשל איל. דכתיב נפתלי אלה שלחה נתן

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד א

רש"י

1 **מאי שנא מעיקרא**, דאקדמינהו למצרים מקמי אדני יוסף, ומאי שנא לבסוף
2 דכתביה הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו; וכו'. דרך לאסוף אטדין ולעשות מתן
3 גרן: **שמן קיפין לו אסר**. גדר של קוצים: **שליש** וששה פתרים. י"ב נשיאים
4 לישמעאל וכו' אלופים נמנו בעשו. ואת כ"ה הן, תימן וקנז נמנו ב' פעמים. ואת
5 קרן נמנו ב' פעמים, שני קרן הן, אחד
6 מבני אלוה ואתו מבני אהליבמה, ומימי
7 ל"ה הן וכתרו של יוסף הרי ל"ה: **קא מעבב**.
8 שלא יקברוהו שם: **אמר**. קרית ארבע שמה
9 שאינה מחוקת אלא ד' זוגות. הא דאיר
10 יצחק לאו מלתא דעשו היא אלא גמרא
11 אומר ליה למימר טעמא דעבובא, דודאי
12 כן היה דבריו עשו שאינה מחוקת אלא ח'
13 קברים: איחיו. יעקב: **קברה ללאה בדידיה**.
14 בחלק המגיעו פדכתבי ושמה קברתי את
15 לאה; וזינתיה. כשמקברת הבכורה: נהו
16 דזיבניתי לבכורתי. ולא אטול פי שנים
17 אלא כמדהוה פשיטותא מי זיבני. חלקי
18 בחלק פשוט לא מקברתי א"ל אין.
19 פשיטותיך נמי וזנת חלקי במערה זו
20 לגמרי, שכן אמר אבינו בשעת מיתת אשר
21 בריתי לי, ואין כירה אלא לשון מכירה כמו
22 ואברה לי בחמשה עשר כסף (והש"ס) וכו' **אמר**
23 **תא**. הראו שטר מכירה: וקרין אודניה.
24 כבדו אגזיו משמוע: **מאי האי**. למה אינכם
25 קוברין ורואו שקיל גולפיה. מקל, כמו
26 גולפי טובי בלע מאבימי בערכין (וה"ל כ"ג): **ואי**
27 **לא אעסק ביה יוסף אחיו מי לא הוי**
28 **מעסקי ביה**. כלומר היאך הניחוהו אחיו
29 ליוסף לטול לו את השם לבדו של קבירת
30 אביהם, וכי פרקו מעליהן העל ולא חשו לו,
31 ואם לא נתעסק בו הוא הם לא היו עסקין
32 בו, והכתבי רואו קביו, אלאמא אף הם
33 היו עסקין במשאו וקבורתו. ומסקנא פתיב
34 אחרי קברו את אביו, תלה היתבו בו שהוא
35 היה עקר הדבר: **אמר**. אחיו ביניהן הניחו
36 לו להתעסק בו כנגד בלגו: **כבודו**. של
37 אבינו כמלך יותר מבהדיוטות, שיוסף מלך
38 הוא: **נתעסקי בכבודו**. של מצרים: **כדי**
39 **שיתקברו מימיו**. תמיד לפי שאין ארץ
40 מצרים שותה ממי גשמים אלא שבלה
41 עשיתה יאורים ותיצים מנילוס עד סוף
42 המדינה כמה פרסאות, ונילוס עולה
43 ומשקה ומתברך וממלא אותן יאורים
44 ומשקין מתן השדות, וזיבני דכתבי (וה"ל כ"ד)
45 ויהי אם לא יבלה מקל משפחות וגו' לא
46 עליהם יהיה הגשם, ואם משפחת מצרים
47 לא תעלה ולא תבא ובאהו ולא עליהם,
48 ואין פתיב כאן הגשם אלא ולא עליהם
49 יהיה אותו נהר שחן שותין ממנו. וזיבנין כן
50 עודאל תרגל ולא עליהם תיסק נילוס: ויהי
51 האחד תרגל הקורה וגו'. בתלמוד
52 אלישע פתיב במלכים: והוא **שאו**.
53 השאילוהו לו: תלמידו של משה. ולא
54 שלמד מפיו, אלא תורתו של משה למדו
55 לאליהו: **כפברניט של מלכים**. בקברות
56 של מלכים, ולשון זיני הוא:

1 **סרח** בת אשר נשתירה מאותו הדור. תימה והלא מכיר ויאיר בן מנשה נולדו
2 בימי יעקב והיו מבאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של
3 יוסף י"ל שסוד הגאולה נמסר לסרח כראיתא בפירקי ר"א (פיק ממ) וכיון שבא משה
4 הלכו זקני ישראל אצלה לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה
5 לפני הקץ ונמלכו עתה בה ואמרה להם מה
6 לשון אמר לכם המושע הזה אמרו לה
7 פקוד פקדתי אמרה להם א"כ הוא לכך
8 הלך גם משה אצלה. מתוספת רבי:
סמלין

ואומרת עתידה אפי שתלד בן שמושיע את ישראל.

נבואתיה. וכיון שהטילוהו לאור, עמד אביה ומפקחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיה,
והיניו דכתבי ופתתב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו, לדע מה יהא בסוף נבואתיה: יוסף
זכה וכו': **מאי שנא מעיקרא**, דכתבי ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פריעה וגו',
והדר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו. ומאי שנא לבסוף, דכתבי וישב יוסף מצרימה הוא
ואחיו והדר וכל העלים אתו לקבר את אביו. אמר רבי יוחנן, פתחילה עד שלא ראו בכבודן
של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. ולבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתבי ויבאו עד גרן
האסד' וכי גרין יש לו לאסד, אמר רבי אבהו, מלמד שהקיפוהו פתרים לארזו של יעקב,
כגורן זה שמקופים לו אסד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, כולם למלחמה
באו, כיון שראו כתרן של יוסף תלוו בארזו של יעקב, נטלו כולם פתריהן ותלאום בארזו של
יעקב. תנא, שלישים וששה פתרים נתלו בארזו של יעקב. ויספרו שם מספד גדול וכבד מאד'
תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), כיון שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו,
קא מעבב. אמר להן מ'מרא קרית הארבע הוא חברון, ואמר רבי יצחק קרית ארבע, ארבע
וזוגות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. איחיו קברה ללאה בדידיה,
והאי דפיושי, דידי הוא. אמרו ליה, זיבנתה. אמר להו, נהי דזיבני כפירותא, פשיטותא מי זיבני.
אמרו ליה, אין דכתבי בקברי אשר בריתי לי' ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק,
אין כירה אלא לשון מכירה, שכן בכרבי הים קרוין למכירה 'כירה'. אמר להו, הכו לי איגרתא.
אמרו ליה, איגרתא בארעא דמצרים היא. ומאן נזיל, נזיל נפתלי דקליל פי איילתא, דכתבי
נפתלי אילה שלחה נתנו אמרי שפר', אמר רבי אבהו, אל תקרי 'אמרי שפר' אלא אמרי ספר.
חושם בריה דרן, תמן הוה וקרין ליה אודניה, אמר להו מאי האי, ואמרו ליה קא מעבב
האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, יהא אבי
אבא מוטל בבזיון, שקל קולפא, מחייה ארישיה, נתון עיניה ונפלו אפרעא דיעקב. פתחינהו
יעקב לעיניה ואחיה, והיניו דכתבי 'ישמח צדיק כי חוה נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע'. באותה
שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתבי 'למה אשכל גם שניכם יום אחד, ואף על גב
דמיתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא. ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא
הווי מעסקי ביה, והכתבי וישאו אותו בניו ארצה כנען. אמרו הניחו לו, כבודו במלכים יותר
מבהדיוטות: מי לנו גדול מיוסף כו'. תנו רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו,
שכל ישראל כולן נתעסקו בבניה והוא נתעסק במצות, שנאמר 'חכם לב יקח מצות וגו'. ומנין
היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו, סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור, הלך
משה אצלה, אמר לה, כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו, ארון של מתכת עשו לו
מצרים, וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר
לו, יוסף יוסף, הגיע העת שגשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה
שהשבעת את ישראל. אם אתה מראה עצמך מוטב, אם לאו, הרי אנו מנוקין משבועתך.
מדי, צף ארזו של יוסף, ואל תתמה היאך ברזל צף, שהרי פתיב ויהי האחד מפיל הקורה
ואת הברזל נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו
את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל'. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו
של אליהו, ואלהיו תלמידו של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבינו, על אחת כמה וכמה.
רבי נתן אומר, בקברניט של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניט של מלכים, אמר,
יוסף, הגיע עת שגשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את

1 **ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אנו מנוקין משבועתך, באותה שעה נודעו**
2 **ארזו של יוסף, נטלו משה והכניאו**
3 **אצלו. וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארזות הללו, אחד של מת ואחד של שכניה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין**
4 **ושבין אומרים, מה טובן של שני ארזות הללו. אמרו, אחד של מת ואחד של שכניה. וכי מה דרכו של מת להלך עם שכניה. אמרו,**
קיים

סוטה. פרק ראשון - המקנא מביא דף יג עמוד ב

תוספות

רש"י

קנים זה מה שכתוב בזה. אגדה זו מפורשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה, פתיב בזה אנכי וכתוב בזה התחת אליהם אנכי, פתיב בזה לא יהיה לך וכתוב בזה האלהים אני ירא, לא תשא - הי פרעה, זכור את יום השבת - וטבח טבח והכן, ואין זה אלא יום השבת, וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו, וכן כל עשרת הדברות, לא תשא את אויך בלבבך, לא תסם ולא תטר, וחי אחיך עמך: ואי לא איעסק ביה משה וכו', כלומר היאך הניחו ישראל למשה להתעסק בו לבדו, וכי לא חשו לשבועה, ואם לא נתעסק בו משה לא היו הם מתעסקין: הַכְּתִיב וכו', אלמא לאחר שנפטר משה בערבות מואב נתעסקו בהן ישראל והעבירים את הירדן: ותו אי לא הוו מתעסקי ביה ישראל. לאחר שנפטר משה בניו מי לא הוו מיעסקי ביה, והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו והכתיב בשכם והיו לבני יוסף לנחלה וגו', אלמא בנחלתם קברוהו דחביב היה עליהם: אמרו, בניו בעצמם, הניחו לו שיתעסקו בו כל ישראל: כבודו במרבים יותר מבממעטין, וישראל אמרו בעצמם בעוד משה קים, הניחו שיתעסק בו משה לבדו, כבודו בגדולים יותר מבממעטין: משכם נבדוהו, כדכתיב וישלחוהו מעמק חברון ויבא שכם, ושם היו רועין, דרוקו אינה מקום, והאי דכתיב (טו) ויאמר האיש נסעו מזה וגו', קף אמר לו, אהה אומר את אחי אנכי מבקש, סעו מן האחוה הזאת ואין מחזיקין עצמון באחין לה, כי שמעתי אומרים נלכה ונבקש דתות ודינין היאך להמיתו אם יבא אצלנו: תבא פתיב ויחך משה, ולא שאר העם: אף מורידין אותו מגדולתו, דכתיב ויהי בעת ההיא וירד יהודה' רבי שמואל בר נחמני אמר, אף קוצר אשתו ובניו, דכתיב וחקמת בת שוע אשת יהודה וגו' וכתוב וימת ער ואונן'. אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו, מפני שלא מיחה בכבוד אביו, דקאמר ליה 'עבדך אבינו', ולא אמר להו ולא מירי, ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתמיא רבי תמא ברבי חנינא, מפני מה מות יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות: ויוסף הורד מצרימה' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורד' אלא 'הוריד', שהוריד איצטנגניי פרעה מגדולתו. ויגנהו פוטיפר סרים פרעה' אמר רב, שקנאו לעצמו (בא גבריאל וסירסו) בא גבריאל ופרעו, מעיקרא פתיב 'פוטיפר', ולבסוף 'פוטיפרע': מי לנו גדול ממושה וכו': ויאמר ה' אלי רב לך' אמר רבי לוי, ב'רב' בישר, ב'רב' בישרוהו, ברב בישר, רב לכם'. ברב בישרוהו, רב לך'. דבר אחר, רב לך' רב יש לך, וכמו יהושע, דבר אחר, רב לך', שלא יאמרו, הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבן, וכל קף למה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום גמלא שיהנא: ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' שאין תלמוד לומר 'היום', היום מלאו ימי ושנותי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש, דכתיב 'את מספר ימיו אמלא'. לא אוכל עוד לצאת ולבוא, מאי לצאת ולבוא, אילמא לצאת ולבא ממש, והכתיב 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא נס לחה', וכתוב 'ועל משה מערבת מואב אל הר נבו', ותניא שתיים עשרה מעלות היו שם ופסקו משה בפסיעה אחת. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, 'לצאת ולבוא' ברברי תורה, מלמד שנשתתמו ממנו שערי חכמה. ויולך משה ויהושע ויתצבו באהל מועד' תנא, אותה שבת של דיו זוגי היתה, ניטלה רשות מזה וניתנה לזה. (ותניא) אמר רבי יהודה, אילמלא מקרא פתוב אי אפשר לאומרו. היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב 'ועל משה מערבת מואב אל הר נבו', ונבו בחלקו של ראובן קיימא, דכתיב 'ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו'', (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים), והיכן משה קבור, בחלקו של גד, דכתיב 'ונרא ראשית לו וגו'', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה היו, ארבעה מילין, אותן ארבעה מילין מי הוליכו, מלמד שהיה משה מופל ככנפי שכינה, ומלאכי השרת אומרים 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', והקדוש ברוך הוא אומר 'מי יקום לי עם מרעים מי יתנצב לי עם פעלי און'. וישמואל אמר, 'מי בהחכם, ומי יודע פשר דבר'. ורבי יוחנן אמר, 'החכמה מאין תמצא'. ורב נחמן אמר, 'וימת שם משה וגו''. סמליון אמר, 'וימת שם משה', ספרא רבה דישׂראל. תניא רבי אלעזר הגדול אומר, שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, פנגד מחנה ישראל, בת קול משמיע ואומר 'וימת משה' ספרא רבה דישׂראל. ויש אומרים לא מת משה, פתיב תבא וימת שם, וכתוב התם 'ויהי שם עם ה', מה לחלן עומד וכשמש, אף כן עומד ומשמש. ויזכור אתו בני בארץ מואב מול בית פעור' אמר רבי ברכיה, סימן בתוך סימן, ואפילו הכי 'ולא ידע איש את קברתו', וכבר שלחה מלכות הרשעה, אצל

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 א"ל עוד בדבר הזה, אמר רבי לוי, לשון זה שאמר רב לר' בא לדרוש, שכיין שבשעת מחלוקת קורח ועדתו, ב'רב' ב'ישר - ענה להם בלשון רב, לכן נענש בכך ש'רב' ב'ישרוהו. ומפרשת הגמרא, ב'רב ב'ישר, היינו מה שאמר משה לקרח ועדתו, רב לבם בני לוי, כלומר שדי לכם במה שיש לכם. וכיון שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, נענש באותו לשון וברב ב'ישרוהו, ולכן נאמר לו רב לך וגו'. דבר אחר - באופן אחר מתפרש לשון רב לך, רב יש לך, שהגיע זמן מלכותו, ומנו - ומידו אותו רב, והושע, ולכן הגיע זמנו להיפטר מן העולם, שאין מלכותך נוגעת במלכותו כמלא נגימה. דבר אחר, רב לך, מלשון די לך, ביקשו הקב"ה שלא ירבה עוד בבקשה על זה. כדי שלא יאמר הרואים, רב - הקב"ה, בפה קשה הוא, שאינו שומע לתלמידו, ותלמיד - משה בפה סרן הוא יתר על המידה. שואלת הגמרא, וכל כך למה - מדוע באמת לא התקבלה תפילתו של משה שרצה להיכנס לארץ ישראל. ומשיבה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום גמלא שיחנא - לפי כח הגמל מרבים את משאו, והרי זה משל, שאף כאן לפי גודל צדקתו של משה הרבו לדקדק עליו.

75 "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא, וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". דורשת הגמרא, אחר שכבר נאמר שהוא בן מאה ועשרים שנה, שאין תלמוד לומר - מה הוצרך הכתוב לומר שוב 'היום', אלא יש לדרוש מכך, שהיום מלא ימי הוצאתו שנושתי בן מאה ועשרים שנה, כלומר שביום זה נולדתי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומקדוש לחודש - שנפטרים מן העולם באותו יום ובאותו חודש שבו נולדו, דכתיב את מספר ימיך אמלא'. ודורשת הגמרא מה שנאמר לא אוכל עוד לצאת ולבוא, מאי הכוונה לצאת ולבא, אילימא - אם תפרש שתשש כוחו ואינו יכול עוד לצאת ולבא ממש, יקשה והכתיב ומשה בן מאה ועשרים שנה באתו לא נס לחו, ומתפרש שעד סוף ימיו לא נס ממנו לחלוותי כוחו. וכן כתיב ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו, ותנא - שנינו בברייתא ששתיים עשרה מעלות היו שם - בערבות מואב, ופסען משה - את כולן בפסיעה אחת עד הר נבו, הרי שהיה כוחו עמו. אלא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, מה שנאמר לצאת ולבוא, היינו בדברי תורה, ומלמד ששנתתמו ממשנו עשרי חכמה, ולא יכל ללמוד תורה.

92 "והיה משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד", תנא, אותה שבת שמת בה משה, של דיו וזני היתה - שני זוגות היו בה, משה בתחילת היום ויהושע בסופו, ובאותה שבת נימלה רשות מזה - ממשה, וניתנה לזה - ליהושע.

96 (ותנא) אמר רבי יהודה, אילמלא המקרא דלהלן לגבי מקום קבורת משה בתוב, אי אפשר היה לאמר - לומר דבר זה מעצמנו. ומבאר היכן משה מת, בעבר הירדן שהוא בחלקו של ראובן, דכתיב בהמשך המקרא, ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו, ונבו הרי בחלקו של ראובן קיימא, דכתיב ויבני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו' (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן וימרים), הרי שמיתתו היתה בחלקו של ראובן. ותיכן משה קבור, בעבר הירדן בחלקו של גד, דכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספן וגו', הרי שנקבר בנחלתו של גד. ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה - מרחק הוי, ארבעה מילין. שואלת הגמרא, את אותן ארבעה מילין שמנחלת ראובן לנחלת גד, מי הוליכו, הרי לא התעסקו ישראל בקבורתו. ומשיבה, מלמד, שהיה משה מופל כבנפי שבינה, והשכינה המרעים במעשיהם, להזכיר לשמי. של גד, והוא דבר שאלמלא היה מוכח כן מהפסוקים, אי אפשר היה לאמר מעצמנו.

110 אומרת הגמרא, ומלאכי השרת אומרים בהספידם את משה, שעליו נאמר צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. והקדוש ברוך הוא אומר על משה אחר פטירתו, מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און - מי יקום עתה להוכיח המרעים במעשיהם, להזכיר לשמי. ושמאל אמר שהספידו הקב"ה כן, מי בהחכמה, ומי יודע פשר דבר - מי יהיה כמשה לפשר בינם לאביהם שבשמים כמותו. ורבי יוחנן אמר שהספידו הקב"ה באומר, ותחכמה מאן תמצא, לאחר פטירתו של

1 קיים זה - יוסף, את כל מה שכתוב בזה - בלוחות הברית, ולכן ראוי לו שישאו את ארונו לצד ארון הברית.

3 שנינו במשנה שמשנה הוא זה שנתעסק בהעלאת ארונו של יוסף, שואלת הגמרא, ואי לא עסקי ביה משה - וכי אם לא היה משה מתעסק להעלות עצמותיו, ישראל לא היו מיעסקי ביה, וכי לא חשו לקיים שבעתם שהשביעם יוסף לעשות כן. והכתיב לאחר מיתת משה, ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, הרי מבואר שכל ישראל התעסקו בארונו של יוסף וקברוהו, ומדוע נקראת קבורתו רק על שם משה. ותו - ועוד קשה, מדוע הניחו בני יוסף לבני ישראל שיקברוהו, וכי לא איעסקי ביה ישראל, בניו של יוסף לא היו מיעסקי ביה לקבורו, וכי לא היה חביב עליהם, והכתיב בהמשך הפסוק ביהושע ויהיו לבני יוסף לנחלה שקברוהו בנחלתם, הרי שהיה חביב עליהם, ואם כן מדוע לא התעסקו הם בקבורתו. מתרצת הגמרא על השאלה האחרונה, שאמר בני יוסף בינם לבין עצמם, הניחו לו - לאבינו יוסף, ויתעסקו בקבורתו כל בני ישראל, לפי שבבדו במצרים יתר ממצרים - כבוד הוא לו שיתעסקו בקבורתו כל בני ישראל שהם מרובין, יותר ממה שיתעסקו בו רק בניו שהם מועטים. ותו - משיבה הגמרא על השאלה הראשונה, שכשהיה משה חי, אמרו בני ישראל, הניחו לו יוסף שיתעסק בקבורתו משה לבדו, לפי שבבדו בגדולים יותר ממצרים - כבוד הוא לו שיתעסק בקבורתו משה לבדו שהוא אדם גדול יותר ממה שיתעסקו בו שאר ישראל שוק קטנים.

22 נאמר בפסוק ואת עצמות יוסף אשר האלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, ושואלת הגמרא, מאי שנא - מדוע קברוהו דוק בשכם. אמר רבי חמא ברבי חנינא, משכם נבחוהו - שמכרוהו לישמעאלים, שהרי נאמר בפסוק שיעקב שלחו אל אחיו הרועים בשכם. לכך אמרו ישראל, ולשכם נחזיר אבדתו - ישיבוהו לקבורה.

27 שואלת הגמרא, קשו קראי אהרדי - הפסוקים סותרים האחד את השני, שבפסוק אחד כתיב וינח משה את עצמות יוסף עמו, הרי שמשנה הוא שהתעסק בהעלאתו במשך כל הארבעים שנה במדבר. וכתיב - ואילו בפסוק אחר כתוב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו', הרי שכל ישראל העלו. ומתרצת הגמרא, אמר רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא אמרו, וכא אחר ונמרו, מעלה עליו הכתוב - על זה שנמרו, כאילו הוא עשאו את הדבר כולו. רבי אלעזר אומר, אף מן השמים מורידין אותו - את זה שהתחיל ולא גמר מעשיו מגדולתו, דכתיב אצל יהודה אחר מכירת יוסף, ויהי בעת ההיא וירד יהודה - שירד מגדולתו, כיון שהוא התחיל בהצלת יוסף ואמר לאחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, והיה לו לגמור ולהצילו מיד אחיו ולהשיבו לאביו. רבי שמואל בר נחמני אמר, עונשו של המתחיל ואינו גומר חמור, שאף קובר את אשתו ובניו בחייה, דכתיב ויתמת בת שוע אשת יהודה וגו' וכתוב וימת עד ואונן, הרי מבואר שמתו אשתו ובניו.

42 אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו - שכשצוה את אחיו להעלות עצמותיו ממצרים, אמר והעליתם את עצמותי, והרי היה חי. מפני שלא מיחה בכבוד אביו, דקאמר ליה - שאמרו לו אחיו ברדתם למצרים עבדך אבינו, ולא אמר להו ולא מיד - לא מיחה בהם על שקראו ליעקב עבד. ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג את עצמו ברבנות.

49 ויוסף הורד מצרימה אמר רבי אלעזר, אל תיקרי הורד אלא הוריד, שהוריד יוסף את אצטגני פרעה מגדולתו - שלא ידעו לפתור את חלום פרעה כמותו. עוד נאמר, ויקנהו פוטיפר סרים פרעה, אמר רב, שנקאו - פוטיפר את יוסף מחמת יופיו לעצמו - למשכב זכור. ונכא נכריאל וסרסו) בא נכריאל ופירעו - סירס את פוטיפר סירוס מרובה. וההוכחה לכך היא, שמעיקרא כתיב פוטיפר, ולבסוף - בפרשה הבאה, נוספה לשמו האות ע' ונקרא פוטיפרע, והיינו משום שנעשה סריס.

57 שנינו במשנה, מי לנו גדול ממשנה וכו'. דורשת הגמרא את הפסוקים שנאמרו בענין מיתת משה. נאמר ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

52 משה את עצמו למיתה בעבור ישראל, שְׁנֵאמֵר - לאחר חטא העגל
 53 אמר משה, "ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך ונגו",
 54 הרי שחסכים למות למענם. ומה שנאמר 'ואת פשעים נמנה', היינו
 55 שְׁנֵמְנָה עִם מְתֵי מִדְבָר וראוי לו לחלוק אתם את השכר, לפי שנמנה
 56 למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו שנאמר 'זיתעבר בי ד'
 57 למענכם'. ומה שנאמר 'והוא חמא רבים נשא', שנשא על עצמו עוון
 58 ישראל, בכך שביפר על מעשה העגל. ומה שנאמר 'ולפשעים יפניע',
 59 היינו שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ויכופר להם
 60 עונותם, ואין לשון 'פניעה', אלא אחת מלשונות התפלה, שְׁנֵאמֵר
 61 'ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל
 62 תפגע בי', הרי שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

63 בפרשת סוטה נאמר 'והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה
 64 עליה', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו סוטה, ומבארת
 65 המשנה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה משאר המנחות.
 66 משנה. הנה הבעל מביא את קרבן מנחתה של אשתו לבית המקדש,
 67 שנאמר 'והביא את קרבנה עליה; בתוך כפיפה מצרית - בסל של נצרי
 68 דקל זרדים הגדלים סביב הדקל, ונותנה על ידיה של האשה בחגיעו
 69 לבית המקדש כדי ליגעה.
 70 ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כל המנחות, תחילתן
 71 - כשמביא את המנחה מביתו וסופן - כשמביאם לעזרה בכלי שרת -
 72 המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וזו - מנחת סוטה
 73 תחלתה - כשמביאה מביתו, מביאה בכפיפה מצרית - סל מנצרי דקל
 74 שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וסופה - כשמביאה לעזרה לעשות
 75 בה סדר הקרבתה, לפני הקמיצה מניחה בכלי שרת. כל המנחות
 76 מעינות שמן ולבונה - שנאמר 'יצק עליה שמן ונתן עליה לבונה, וזו
 77 אינה מעינה לא שמן ולא לבונה - שנאמר 'לא יצוק עליו שמן ולא יתן
 78 עליו לבנה וגו'. כל המנחות - מלבד מנחת העומר באות מן התפין -
 79 שנאמר 'סלת חיטים תעשה אותם, וזו באה מן השעורים - שנאמר
 80 'שעורית היפה קמו שעורים'. מנחת העומר אף על פי שפאה מן
 81 השעורים אינה דומה למנחת סוטה, שהיא היתה באה גרש - מהמובחר
 82 ומנופה שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח ב"ג נפה עד שנעשה כעין
 83 סלת חיטים, וזו - מנחת סוטה באה קמח - מעורב הקמח עם קליפת
 84 השעורה. רבן גמליאל אומר הטעם שמנחת סוטה באה מקמח שעורים
 85 הוא, שבשם שמעשיה מעשה בהמה - שהפקירה עצמה לתשמיש למי
 86 שאינו בן וגוה כך קרבנה עשוי משעורים שהם מאכל בהמה.
 87 גמרא מבארת הגמרא תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר (וכל
 88 כך למה) מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי האשה, כדי
 89 ליגעה - כדי שתהיה לסוטה יגיעה בהבאת הקרבן, והטעם שרצתה
 90 התורה ליגעה הוא כדי שתתוודר בה מחמת היגיעה מדבריה ותודה
 91 שזינתה, ולא תיבדק על ידי המים המאירים שיגרמו לה למות. ויש
 92 ללמוד מכאן, שאם ככה חסה תורה על עוברי רצונו - שחיי חסה על
 93 האשה שזינתה ועברה על רצונו של מקום, כל וחומר שחסה על עושי
 94 רצונו. שואלת הגמרא וממאי שהטעם שרצתה התורה שתחזור בה ולא
 95 תיבדק משום דחקה הוא, דילמא רצתה התורה שתחזור בה כי היכי
 96 דלא יצטרכו להכין את המים המאירים ותימחק מגילה ששם ה' כתוב
 97 בה. עונה הגמרא, רבי אליעזר אינו יכול ללמוד שעושים כן כדי שלא
 98 תימחק המגילה, משום שקסבר

1 גמרא - מושל של בית פעור, ואמרו לו, הראנו היכן משה קבור.
 2 ולא הצליחו למצוא מקום זה, שכשעמדו למעלה, נדמה היה להם
 3 שמקום קבורתו למטה, וכשעמדו למטה, נדמה היה להם שהוא קבור
 4 למעלה. ואף שנחלקו לשתי בירות - קברות, אותן שעומדים
 5 למעלה, היה נדמה להן מקום קבורתו למטה, ואותן שעמדו למטה,
 6 נדמה היה להן שהוא קבור למעלה, לקיים מה שנאמר במקרא 'ולא
 7 ידע איש את קברתו', רבי חמא ברבי חנינא אמר, אף משה רבינו
 8 בעצמו אינו יודע היכן הוא קבור, דבתיב הקא - בפרשת קבורתו 'ולא
 9 ידע איש את קברתו, ובתיב התיב "ואת הקרבה אשר ברך משה
 10 איש האלהים", הרי שמשה נקרא איש, וראיה שאף הוא לא ידע מקום
 11 קבורתו.
 12 ואמר רבי חמא ברבי חנינא, אף שלא זכה ליכנס לארץ ישראל בחייו,
 13 מפני מה לא העלו את עצמותיו לארץ ישראל כדרך שהעלו את
 14 עצמותיו של יוסף, אלא נקבר משה אצל בית פעור. וביאר שעשו כן
 15 כדי לכפר על מעשה - חטא של פעור, שחטאו בכנות מואב. ואמר
 16 רבי חמא ברבי חנינא, מאי דבתיב 'אחרי ה' אלהיכם תלכו',
 17 שמשמעותו ללכת בקרבת ה' ובי אפשר לו לאדם להלך אחר שכניה,
 18 והלא כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אכלה הוא, ואם כן לא ניתן ללך
 19 אחריו. אלא כך היא כוונת הפסוק, שצריך האדם להלך אחר מדותיו
 20 של הקדוש ברוך הוא - לנהוג כמדותיו. דהיינו, מה הוא - הקב"ה
 21 מלביש ערומים, דבתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו בתנות עור
 22 וילבשם', אף אתה התנהג כן והלבש ערומים. וכן כפי שהקדוש ברוך
 23 הוא מיקר חולים, דבתיב בבואו לבקר את אברהם אחר מילתו 'ורא
 24 אליו ה' באלוני ממרא', אף אתה בקר חולים. וכן מה הקדוש ברוך
 25 הוא ניתם אבליים, דבתיב 'ויחה אחרי מות אברהם ויברך אלהים את
 26 יצחק בנו' - שניחמו על אביו וברכו אלוים ברכת אבליים, אף אתה
 27 נחם אבליים. וכן מה הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דבתיב 'ויקבר
 28 אתו בני', אף אתה קבור מתים.

29 כיון שהזכירה הגמרא שהלביש הקב"ה את אדם וחיה בכנתו עור, דנה
 30 הגמרא מהם הבתנות עור שהלבישם. נחלקו בזה רב ושמאול, חד -
 31 אחד מהם אמר, שהיו מדבר הקא מן העור - צמר, וחד אמר שהיה
 32 זה פשתן, ונקרא כן לפי שהוא דבר שהעור נהנה ממנו שלובשים אותו
 33 סמוך לעור. דרש רבי שמלאי, התורה בתחלתה עוסקת בגמילות
 34 חסדים, וסופה עוסק בגמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים,
 35 שנכתב עשה הקב"ה חסד לאדם וחיה, דבתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם
 36 ולאשתו בתנות עור וילבשם', וסופה עוסקת בגמילות חסדים,
 37 דבתיב 'ויקבר אתו בני'.

38 דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאנה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל,
 39 וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע משובה הוא צריך. אלא כך
 40 אמר משה בתפלתו ובקשתו ליכנס לארץ, הרבה מצות נצטוו ישראל,
 41 ואין מתקיימין - חלק מהן אלא בארץ ישראל, לכן אכנס אף אני
 42 לארץ, כדי שיתקיימו המצוות כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך
 43 הוא, כלום מה שאתה מבקש לקיים המצוות התלויות בארץ, אין זה
 44 אלא בכדי לקבל שכר עליהם, אם כן מעלה אני עליך כאילו עשיתם
 45 ותקבל שכר עליהם. שְׁנֵאמֵר 'לכן אחקל לו ברבים, ואת עצומים
 46 יחלק שלל, תחת אשר הערה למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא
 47 חמא רבים נשא, ולפשעים יפניע', ונדרש מקרא זה לגבי משה, לכן
 48 אחקל לו - שכרו ברבים, וכול - שמא תאמר שיהיה שכרו רק
 49 באחרונים, ולא בראשונים - האבות, תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק
 50 שלל' - שמתן השכר יהיה באברהם יצחק ויעקב, שהיו עצומים בתורה
 51 ובמצות. ומה שנאמר 'תחת אשר הערה למות נפשו', הוא לפי שפסר

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

מפני מה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום שקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

גמטרא. מושל. כמה שאמר קומוס ושלטון, וחברו ריהטון קורטון גסטרא (קלטת דף לט): ויברך אלהים את יצחק. נחמו על אבינו וברכו ברכת אבליים: דבר הקא מן העור. של צמר הוא: שהעור נהנה מפניו. של פשתן שאדם לובש סמוך לעורו: תחילתו גמילות חסדים. הלביש ערמים: ולפושעים יפגיע. בשביל פושעים הפגיע: הערה. הריק:

הדרן עלך המקנא

מביא את מנחתה. אין סדר המנשה וסדר הפרשה מכוונין שהרי כך סדר הפרשה קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את מנחתה הכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד האשה בשער נקבור ואוחז בבגדיה וסותר את שערה ונותן את המנחה על ידיה וביד הכהן מים המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא או סדר הפרשה:

כדי ליגיעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך למימר דריש טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן מינה מדי דמריבי מיניה וקרא סתמא כתיב וכולל הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא כגון לא תחבול בגד אלמנה משמע בין עניה ועשירה וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן אותה אתה משיא לה שם רע בשכינותיה מתוך שאתה משיב לה העבט ונאמר עניה דוקא אין ממשכנין אותה (וכ"ט דף קטו).

גמטרא של בית פעור, הראנו היכן משה קבור. עמרו למעלה, נדמה להם למטה. למטה, נדמה להם למעלה. נחלקו לשתי ביותו, אותן שעומרים למעלה, נדמה להן למטה. למטה, נדמה להן למעלה, לקיים מה שאמר ולא ידע איש את קברתו. רבי הקא ברבי חנינא אמר, אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור, פתיב הקא ולא ידע איש את קברתו, ופתיב התם וזאת הברכה אשר ברח משה איש האלהים. ואמר רבי הקא ברבי חנינא, מפני מה נקבר משה אצל בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור. ואמר רבי הקא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכניה, והלא כבר נאמר 'כי ה' אלוהיך אש אכלה הוא', אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. מה הוא מלביש ערומים, דכתיב 'ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו פתנות עור וילבשם', אף אתה תלביש ערומים. הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה' באלוני ממר', אף אתה בקר חולים. הקדוש ברוך הוא ניהם אבליים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו', אף אתה נהם אבליים. הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אתו בני', אף אתה קבור מתים: 'פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר הקא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה מפניו. דרש

הדרן עלך המקנא

היה מביא את מנחתה. הבעל דכתיב והביא את קרבנה עליה וגו' (מקדש טו): כפיפה מצרית. סל של צברי דקל, ורדים שגדלין סביב הדקל: כדי ליגיעה. בגמרא מקרש טעמא: תחילתו וסופן. השתא משמע כשמביאה מביטו מביאה בכלי שרת לעורה: וסופה בכלי שרת. קדם קמיצה: כל המנחות טעונות שמן ולבונה. דכתיב ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה ויקלף ט. ולקמיה פריך והאיכא מנחת חוטא: וזו אינה טעונה. דכתיב בה לא יצוק עליה שמן וגו' (מקדש טו) באות מן החטאי. דכתיב סלת חטים תעשה אותם (מטו טו): מנחת העמר פאה מן שעורים. במסכת מנחות (דף סח) לפינן לה מקראי: פאה גרש. דכתיב גרש פרמל תקריב את מנחת בבורך (ויקרא טו) ובמסכת מנחות (דף טו) אמרין במנחת העמר הכתוב מדבר: גרש. בשעורים מקרר שבו, מנפה ב"ג נפה כעין סלת חטים: קמה. הכל מעורב כמו שנטחו: גמ' וכל קד למה. לקח אגו טורחין ליגיעה. על עוברי רצונו. שאם ונתה עברה על רצונו של מקום ורוצה שתודה שלא תיבדק: קסבר. האי תנא דאמר משום דחקה דוקא:

רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו פתנות עור וילבשם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אתו בני'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאוו משה רבינו ליפנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מפריה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא פארץ ישראל, אפנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, פלוג אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך פאילו עשיתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר הערה למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא חטא רבים נשא, ולפשעים יפגיע', לכן אחלק לו ברבים, וכול פאחרונים ולא פראשונים, תלמוד לומר 'את עצומים יחלק שלל' פאברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה ובמצות. תחת אשר הערה למות נפשו, שמסר עצמו למיתה, שנאמר 'ואם אין מחני נא וגו''. ואת פשעים נמנה, שנמנה עם כתי מדרב. והוא חטא רבים נשא, שכיפר על מעשה העגל. ולפשעים יפגיע, שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר 'אתה אל התפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

משנה. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגיעה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות באות מן החטין וזו פאה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שפאה מן השעורין, היא היתה פאה גרש, וזו פאה קמה. רבן גמליאל אומר, בשם שמעשה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה. גמרא תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל קד למה) כדי ליגיעה כדי שתחזור בה. אם פכה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. וממאי משום דחקה הוא, דילמא פי חיכי דלא תימחק מגילה, קסבר משקה

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 המנחות. ותנאי, לפני ה', יבול פמערב - אם היה כתוב רק לפני ה' היינו מפרשים שמגשיה אל הקיר המערבי של המזבח, תלמוד לומר אל פני המזבח - לכך נאמר אל פני המזבח, ופני המזבח הם בצד דרום ששם נמצא הכבש שעולים בו למזבח. אי אל פני המזבח יבול פדרום - ואם היה כתוב רק אל פני המזבח, היינו מפרשים שמגשיה אל הקיר הדרומי של המזבח, תלמוד לומר לפני ה' - לכך נאמר לפני ה' דהיינו לצד המערבי, הא ביצד - כיצד יתכן שיגשיה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח, אלא שמגשיה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו - מגשיה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ובאופן זה נחשב שהגשיה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח.

60 מביאה הגמרא שרפי אלעוד אמר, כיון שנאמר גם לפני ה' וגם אל פני המזבח יבול ויגשיה פמערבה של קרן או לדרומה של קרן - היינו יכולים לומר שיכול להגשיה להיכן שיחפון, או לצד מערב של הקרן ויקיים לפני ה' או לצד דרום ויקיים אל פני המזבח, אך אין זה נכון משום שאמרת - יש להשיב ולומר, שדוקא במקום שאי אפשר לקיים דין אחד משני הפסוקים - בזה צריך לומר שכונת התורה היא שיעשה אחד מהשנים, אך בכל מקום שאתה מוצא שני מקראות שאחד מהם עצמו ומקומו דברי חבירו - שהדין שנאמר בפסוק אחד ניתן ליישב בו עם מה שנאמר בו וגם עם מה שנאמר בפסוק השני, ואחד מהם עצמו ומקומו דברי חבירו - ואילו הדין שנראה מהפסוק השני מתיישב עם מה שנאמר בו עצמו אך סותר את מה שנאמר בפסוק הראשון, מניחין את הדין שנראה מהפסוק השני שמקיים עצמו ומקיים חבירו, ותופסין את הגשת המנחה, בשאתה אומר לפני ה' פמערב - אם נרצה לקיים רק את מה שנאמר בפסוק לפני ה' ולהגיש לצד מערב, ביפלתה אל פני המזבח פדרום לא נקיים כלל את מה שנאמר אל פני המזבח שמשמע שצריך להגיש לצד דרום, ובשאתה אומר אל פני המזבח פדרום קיימתה לפני ה' פמערב - אך אם נקיים את מה שנאמר בפסוק אל פני המזבח ונגיש לצד דרום, נקיים גם את מה שנאמר לפני ה' דהיינו לצד המערב, הא ביצד - להיכן יגיש ויקיים את שני הדגים, ויגיש לדרומה של קרן - מגיש את המנחה לקיר הדרומי של המזבח ואין צריך שיהיה כנגד חודה. שואלת הגמרא והיכן קיימתה בזה את מה שנאמר לפני ה', והרי התבאר ש"ב אמות של המזבח היו מכוונות כנגד היכל וקירותיו וזויות המזבח אינם מכוונות כנגד ההיכל, נמצא שלא קיים לפני ה'. מבארת הגמרא, אמר רב אשי קסבר האי תנא פוליה מוזהב בצפון קאי - רבי אליעזר סבר כשיטת רבי יוסי הגלילי, שכל ל"ב אמות המזבח היו בצפון העזרה, כלומר שש עשרה אמות הדרומיות של המזבח בלבד היו כנגד חציו הצפוני של ההיכל, נמצא שאף העומד בצד הקיר הדרומי של המזבח עומד כנגד ההיכל, ומגיש את המנחה לקיר הדרומי סמוך ביותר למערב, ובכך מקיים גם את מה שנאמר לפני ה' שהרי הוא כנגד ההיכל, ומן אל פני המזבח שהרי מגיש לצד דרום.

100 שואלת הגמרא מאי כוונת הברייתא במה שאמרה ודיו - ומשמע שהיינו סבורים שיש לו לעשות יותר. ומשיבה, אמר רב אשי, איצטרופי - הברייתא הוצרכה לומר כן משום שפלקא דעתך אמניא תיבעי הנשת מנחה גופה - היינו סבורים שאין די בהגשת הכלי עם המנחה למזבח אלא צריך לכופ את הכלי ולהקריב את סולת המנחה עצמה שתהיה נוגעת במזבח, קמשמע לן שדי בנגיעת הכלי במזבח. שואלת הגמרא ואימא הכי נמי - מנין לתנא של הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל קיר המזבח. ומשיבה, אמר קרא והקריבה אל הפה וכו', והגשיה אל המזבח, הוקשה הגשת הכהן למזבח להקרב הבעלים לכהן, מה הקריבה אצל פהו בכלי אף הנשיה אצל מוזהב בכלי. - שכשם שנתנית המנחה לכהן הוא בכלי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בכלי.

101 עוד מבואר בברייתא ומסלק את לובנתה לצד אחד. מבארת הגמרא שעושה כן כי היכי דלא תקמוין בתרי מנחה - כדי שבשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, פדתנן קמיין ועלה פדיו צדור או פתיר מלה או קודם לכוונה פסול - אם נתערב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פסולה, מפני שהקומץ צריך להיות שלם מסולת

1 שסדר בדיקת הסוטה הוא, שתחילה מוחים את מגילת סוטה אל המים ומשקה את המים, וגם לאחר שהשקה משאירים את המנחה על ידיה ואחר כך מקריב את מנחתה, ולכן הוכרח לומר שהטעם שרצתה התורה ליגעה כדי שתודה ולא תיבדק הוא משום שחסה עליה שלא תמות, דאי משום מגילה שלא תיחמק, מדוע ממשיכים ליגעה הא כבר אפתיקא לה.

7 כל המנחות בו. מקשה הגמרא ודמינהו, שנינו בברייתא קרר מנחות ביצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו בקלות - כעין סלים של כסף ושל זהב, ונותנה כשמוגה לעזרה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת - הבינה הגמרא שכשנותן את המנחה בכלי שרת צריך שתהיה דעתו שהכלי יקדשה, ונותן עליה בעל הקרבן שמנה ולבנותה ומוליכה אצל פהו, וכהן מוליכה אצל מוזהב החיצון ומגשיה - שיגע הכלי בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו די בכך. ומסלק הכהן את הלבונה שבתוך הכלי לצד אחד של הכלי, כדי שלא יתערב בקומץ חלק מן הלבונה, וקומץ - נוטל הכהן בקמיצתו ממקום שנתרבה שמנה - במקום שהמנחה בלולה היטב בשמן, ונותנו לתוך כלי שרת אחר ומקדשו בכלי שרת שבנית, והלכו יתפרש טעם הדבר. ומלקט את לבנותה שנותרה בכלי הראשון ונותנה על גביו - על גבי הקומץ, ומעלה אותו לגבי מוזהב ומעלהו - את הקומץ שהלבונה נתונה על גביו ומקדשו בכלי שרת, ומולחו ונותנו על גבי האשים שעל המזבח. לאחר שקרב הקומץ, שרייה של המנחה שנתרו בכלי נאכלין לכהנים, ורשאין תהנים ליתן לתובה - לתוך השירים וין ושמן ודבש, ואין אסורין לעשות בשיירי המנחה אלא מלחמץ - לגרום להם שיהימו. מבארת הגמרא הקושיא מהברייתא, קתני מיהא, שהביאו את המנחה מבית בעל הקרבן בקלות של כסף ובקלות של זהב ורק לאחר הבאתה לעזרה הניחיה בכלי שרת, ואילו במשנה מבואר שאף תחילתן בכלי שרת. מתרצת הגמרא, אמר רב פפא אבא בבלים הראויין לכלי שרת - אין כוונת המשנה שנותנה מתחילה בכלי שרת, אלא שנותנה בכלים הראויים לקדשן ולעשות מהם כלי שרת. מדייקת הגמרא, מכלל - משמע מהמשנה דכפיפה מצרית לא תהא - אינה ראויה להיות כלי שרת ולכן אין מביאין בה אלא מנחת סוטה. במאן, דלא פרבי יוסי פרבי יהודה - דין זה הוא כדעת רבי ולא כרבי יוסי ברבי יהודה, דתנאי כלי שרת שעשאו של עין, רבי פוסל ורבי יוסי פרבי יהודה מכשיר - הבינה הגמרא שהטעם שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת הוא משום שעשויה מעץ וכרבי, אך לדעת רבי יוסי ברבי יהודה גם כפיפה מצרית ראויה לכלי שרת. דוחה הגמרא אפילו תימא שמשנתנו סוברת כרבי יוסי פרבי יהודה, מכל מקום כפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת, אמר דאמר רבי יוסי יהודה פחשובין - שאף רבי יוסי ברבי יהודה לא התיר לכלי שרת אלא כלי עץ שחשובים אך בפחותין כפי אמר - וודאי לא סבר שעושים כלי שרת מדברים פחותים ובוזיים כמדייפה מצרית, שהרי מי לית ליה לרבי יוסי פרבי יהודה הקריבהו נא לפתחך - וכי לא סבר רבי יוסי ברבי יהודה את הלימוד מהפסוק הקריבהו נא לפתחך הירצך או הישא פניך, שאין להביא קרבן מדברים פחותים.

44 מבואר בברייתא ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. סברה הגמרא שכשמניח את המנחה בכלי שרת עליו להתכוון שהכלי יקדשה, שמעת מיהא כלי שרת אין מקדשין אלא מועת - ומוכח שכלי שרת אינם מקדשים את מה שבתוכם אלא אם כן הנותן מתכוון לכך. דוחה הגמרא, אימא כוונת הברייתא היא שנותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת - הטעם שהצריכה התורה להניח את המנחה בכלי שרת, הוא כדי שתקדש המנחה בכלי, אך אף אם אינו מתכוון שהכלי יקדשה הכלי מקדשה. ונותן עליה בעל המנחה שמנה ולבנותה, שפאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה. ומוליכה אצל פהו, דכתוב והביאה אל בני אהרן וגו'. וכהן מוליכה אצל מוזהב, דכתוב והגשיה (אצל) [אל] המזבח.

55 מבואר בברייתא מגשיה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. שואלת הגמרא, מנלן שמקום הגשת המנחה הוא בחודה של קרן מערבית דרומית, עונה הגמרא, דכתוב וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח' - משמע שזו היא תורת כל

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

43 שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין ובאה סלת -
 44 שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת העומר, אף על
 45 פי שהיא באה מן השעורין, מכל מקום יש בה מעלה שמעונה שמן
 46 ולבונה, ובאה גרש - שמנפים היטב את קמח השעורים לבל יהיה מעורב
 47 בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת סוטה, אין בה אף מעלה מאלו
 48 המעלות, שכן אינה מעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין,
 49 ובאה קמח שאינו מנופה.
 50 התבאר שמנחת חוטה אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא ברייתא
 51 בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון ברין הוא - היה ראוי שתהא מנחת
 52 חוטה מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטה נשבר שיקלו
 53 במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו
 54 מהודר. וברין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר כל החטאות, שנקראו
 55 חטאת חלב מעונה נסכים כקרבנות נדר ונדבה, כדי שלא יהא חוטה
 56 נשבר. ומפני מה אמרה התורה בפרשת נסכים לפלא נדר או בנדבה,
 57 ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת
 58 אינה מעונה נסכים, כדי שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי
 59 הנסכים. וממשיכה ברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי
 60 שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, אבל חטאותו של מצורע ואשמו
 61 מעונין להביא עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על
 62 חטא, אלא להכשירו ליטהר, ולכך הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא,
 63 וכי קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני והאמר רבי שמואל בר
 64 נחמני אמר רבי יוחנן, על שכעה דברים - חטאים, נגעים באין וכו' -
 65 על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים מחמת החטא,
 66 וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואיך אמרו שאינם באים על
 67 החטא. מתרצת הגמרא, ה"תם - במצורע, אין הקרבן בא על החטא, כיון
 68 שעל ידי הייסורים והבושה שהיו לו מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא
 69 שמחמתו בא הנגע. ופי' מיתי קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי
 70 לאשתרוי בקדשים הוא דקא מיתי - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא
 71 קרבן. שואלת הגמרא, אלא מעתה לדברך, שהטעם שמביאין נסכים על
 72 חטאת מצורע הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר -
 73 שמביא הנזיר חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן,
 74 לפי שלא חטא הנזיר בניירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה
 75 הגמרא, סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
 76 הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, פרבי אלעזר הקפרי,
 77 דאמר שזיר נמי חוטה הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין לאדם
 78 להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש חשש שמו
 79 יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו באה על חטא.
 80 שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשיה מעשה בהמה, כך
 81 קרבנה כו', מביאה הגמרא, תניא, אמר להן רבן גמליאל להכמנים,
 82 סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא מן
 83 השעורים כמין חומר - כמו תכשית שמחברים אותו לשני קצוות צוארי
 84 החלוק לנוי.

1 ומקמירו בכלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה לאחר
 2 שהעלהו בכלי שרת מקמיר ליה, והרי עדיין לא מלחו, ובהמשך
 3 הברייתא מבואר ש'מלחו ונותנו על גבי האשים', ומשמע שאינו מקטירו
 4 אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת הברייתא שמעלהו בכלי
 5 שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו בכלי שרת על מנת להקמירו
 6 לאחר מכן כשמולחו.
 7 מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי האשים,
 8 אומרת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח
 9 וגי".
 10 עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שרייה נאכלין. שואלת
 11 הגמרא, מנין שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השיריים לכהנים.
 12 ומשיבה, דכתיב "והקמיר הכהן את אופרתה וגי", וכתיב בפסוק הבא
 13 לאחר מכן, "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" - והיינו שלאחר
 14 הקטרת הקומץ הותרה הנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו. מבארת
 15 הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ ומותרים השיריים באכילה, למר
 16 כדאית ליה ולמר כדאית ליה - נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו,
 17 דאיתמר בברייתא, הקומץ, מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מותר
 18 את השיריים באכילה, רבי תניא אמר, משתשלוט בו האור - ממת
 19 שאחזה בו האש אפילו מעט, הותרו השיריים באכילה. רבי יוחנן אמר
 20 אין השיריים מותרים אלא משתיצת האור ברובו.
 21 בהמשך הברייתא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
 22 לתוכו וזו ושמון ודבש. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהותר לתת לתוכו
 23 יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתים למשחה
 24 ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לנדולה, כלומר שיאכלו את
 25 מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אובלין, - ולכן מותר לתת
 26 בשירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.
 27 מה שמבואר בברייתא לגבי השיריים ואין אסורין אלא מלחמין, מבארת
 28 הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב "לא תאפה חמין חלקם", ואמר רבי
 29 שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על הנאמר קודם לכן,
 30 כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם לאכילה לא תאפה
 31 חמין.
 32 שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה כו'. שואלת הגמרא, וכי
 33 וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה, והאיכא מנחת
 34 חוטה - דהיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים, כגון שנכנס למקדש
 35 בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות ושבועת ביטוי, שאף היא אינה
 36 טעונה שמן ולבונה, דרשמנא אמר "הביא את קרבנו אשר חטא עשירת
 37 האפה סלת לחטאת לא ישום עליה שמן ולא יתן עליה לבנה". מתרצת
 38 הגמרא, התנא של משנתנו כשמה החילוקים בין מנחת חוטה לשאר
 39 מנחות, לא מנה כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת
 40 סוטה, אלא הכי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - כל המנחות
 41 יש בהן לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
 42 החיטין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטה, אף על פי

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' א

11 לפי שאין פושטין ידיו בגזל. רבי שמואל בר נחמני אמר, הטעם
 12 שלקחה גומא, לפי שהיא דבר רך, שיכול לעמוד - להחזיק מעמד אם
 13 תיתקל התיבה בפני דבר רך ובפני דבר קשה, שהרך, כשנתקל באבן
 14 חוזר לאחוריו ולא נשבר. ומה שכתוב 'ותחמרה בתמר ובנפת', תנא,
 15 טחו את התיבה בתמר מבפנים, ונפת מבחוץ ולא מבפנים, כדי שלא
 16 ירית אותה צדיק רית רע של הזפת.
 17 'ותשם בה את הילד ותשם בפסוה על שפת היאור', מבארת הגמרא
 18 מהו סוף זה, רבי אלעזר אומר, הניחה אותו בים סוף. רבי שמואל בר
 19 נחמני אמר

1 דכתיב אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וגי', כלומר,
 2 בת קול אומרת למי הים בשעה שהכניסו המצרים לתוכם, תטיעו את
 3 השועלים - דהיינו התינוקות המצרים, שהם היו מחבלים את הכרמים
 4 בעוד כרמנו סמדר - שעל ידם היו מגלים את התינוקות של ישראל,
 5 שבעוד שהם קטנים ורכים נקראים סמדר.
 6 'ותקח לו תבת גמא ותחמרה בתמר ובזפת ותשם בה את הילד',
 7 שואלת הגמרא, מאי שנא - מדוע הניחתו בגומא, הרי גופו ישתמר יותר
 8 בשאר עצים חזקים יותר. מתרצת הגמרא, אמר רבי אלעזר, מינן יש
 9 להביא ראיה לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מנפשן - ולכן
 10 השתמשה בדבר זול. וכל כך למה - מדוע חביב עליהם ממונם מגופם,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

טעונה נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בנדר ונדבה ד"ל ה"פ
בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל
בכור ומעשר אינו בדין:

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר
סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא

דדא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף
ועופות אינם טעונים נסכים כדאייתא
בפרק שתי מדות (מנחות דף טז) והכי איתא
בהויא נמי בפרק קמא דנדרים (דף טז)

ובפרק ג' דנזיר (דף טז) דאף על גב דקרא
בנזיר טמא כתיב אגן אפילו נזיר טהור
קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא
הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא

הואיל ושנה בחטא וקשה משמעא
קמייתא דנזיר (דף טז) דתנן אהא נאה הרי
זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות
קאמר אמר שמואל שפוטסו בשערו ואמר

אתנאה נזירא עביד מילתא דעבירה
ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר
הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי
נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא

אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר
טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר
שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי
אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא

וסתמא דגמרא דהכא ודפ"ג דנזיר (דף טז)
לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה
נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא
לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה

דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא
דתענית (דף טז) כל היושב בתענית נקרא
חוטא טבר לה כרבי אלעזר הקפר

ותענית כנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק
דנדרים (דף טז) רבי אלעזר הקפר אומר וכו'
מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם
מיידי בנזיר טהור כדפרישית ומדמי ליה

ישב בתענית והשתא אית לן למימר
דסתמא דגמרא דנדרים נמי דמדמי ישב
בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאיתו

הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי
שמעער את עצמו מכל דבר שהרי ישב
בתענית ומתחרט כנזיר טמא שמתחרט

משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל
נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה
דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (נע"ט דף
טז) דישב בתענית נקרא חוטא ובפרק

החובל (ב"ק דף טז) פריך ואין אדם רשאי
לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע
לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

ה"ג ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה.
מקטירו ס"ד ודרי עדיין לא מלקהו וסיפא קתני ומולחו ונתנו על גבי האשם,
אלמא השתא הוא דמקטר ליה. אלא אימא מעלחו להקטירו בכלי שרת.
כלומר מעלחו בכלי שרת להקטירו לאתר שימלחנה: קרב הקמין למר פדאית
ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתיר שירים

באכילה מאימתי חשיב קריבה להתייר
שירים, לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת
האור ברבו, ולרבי הנינא משתשלוט בו
ואפלו מעט: למשחה. גבי מתנות כהנה

כהניב (פמקדג יח), לך נתתם למשחה: לא
תאפה חמין חלקם וגו'. אפלו חלקם
שירים לא תאפה חמין, דדרשינן ליה האי
חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת

חוטא. הבא על חטא דמטמא מקדש
ושבועת העדות ושבועת פטוי, דכתיב התם
ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא טו)
ח"ק וכו'. כלומר לא קתני מלקתא באנפי

נפשיה, אלא כרוך וקני הכי, כל המנחות
טעונות שמן ולבונה ובאות חשין, כלומר
ושאינם טעונות באות מיהת חשין ובאות
סלת, כלומר קרא מהני מעליהא אית בהו

ביצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו':
שלא יהא חוטא נשפר. להקל במנחתו
יותר משאר מנחות: חטאת חלב. כל
חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתר חלב

כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (דף טז)
וכתיב בהריה פרשת חטאת: נסכים. סלת
למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית
החין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: ומפני

מה אינם טעונות. דכתיב בפרשת נסכים
(פמקדג טו) לפלא נדר או בנדרה, הבא בנדר
ונדרה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם
טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של

מצורע. איתרבו בהדיא לנסכים במסכת
מנחות בפרק שתי מדות (דף טז) על שכבה
דכרים נגעים באין, ומפרש להו בערבין
בפרק של בערבין (דף טז) מנגיעה איפטר

ליה. יסורים ובשתי של נגע כפפור לו על
אותו חטא: וכי קא מייתי קרבן
לאשתרוי בקרשים הוא דמייתי. שיש
טמאות שהצריכן הכותב כפרה לטהרתו, וב

חובה וילדת ומצורע ונזיר שנטמא: חטאת
נזיר. שמביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה
ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער עצמו מן
הניזן חומר. בוטרין בלע"ז, והוא של חוב.

וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי:
דשמעיה

חוטא. סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא
הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תניא, אומר להן רבן
גמליאל לחכמים, סופרים, גיחורו לי ואדרשנה כמין חומר,

דשמעיה

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טז) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייתי דהא כבר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף טז) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא לר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר
טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
אלעזר הקפר והוא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף טז) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
דנטק בכל דוחא הני נקט נמי הכא כי האי לישראל: כמין חומר. רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרות דפילון (נע"ט דף טז) בשמים מעורבין
תרום בלולה דפילא ענין אחר פי' רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמך כלומר מה מעשיך:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נהי דף טז.) לרבי ישמעאל כל ג' שמינה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דיליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי ביור הן מי לא עסקינן שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בן שיצק מן הדידין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן בפי' דידיים (מ"ג) עשה בן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין ואפ"ה קתני (סס מ"ה) מים שנתחום מטבל בהן את גלוסקין פסולות ושחאו מדיח בהן אין כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדיח ידים אלא הדחת כלים ומי נתחום כדקתני התם:

ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי ביור הן ומי ביור כשירין כמי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהו כשרי כרתנן במסכת מקואות פ"ז (מ"ג) דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהכא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (ק"ג) לא מסיק הכי גבי בישולי עובדי כוכבים ונראה דהכא נמי אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:

נתאכמו והחזירין לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא בנראה וחזור ונראה הוא בפ' לולב הגזול (פוכי דף ג"ג) קא מבעיא לן ולא אפשר ועוד מאי שנא מהא דאמר בובדיים פ"ב (ק"ד) י"ח בגדי כהונה שהיו מקורעין ואי משושטשין ועבד עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלהן חזור להתיירן כדמייתי ברייתא פרק המזבח מקדש (ס"ג דף פ"ח) בגדי כהונה אין עשין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא בנתר ולא באהל ופרכינן הא בבנים מכבסין אמר אביהו ד"ק הונוגעי למים מכבסין אותן בנתר אלמא דמכבסין אותן ולא אמר דנדרחו. מ"ד:

והא התם הדידי ומפשיטי. פרשיי מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגיעים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארו ונשני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

לרבות

וגו', מלמד שהיה מתקן מבחיון ומכניס בקרקע המשפן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

המשפיעה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרפנה מאכל בהמה. אמר ליה, התייבח עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שמשפיעה מעשה בהמה, כך קרפנה מאכל בהמה: משנה. היה מביא פולי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמשמעט בפתב כך ממעט בפנים.

וכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה, בשהוא מגביה ונוטל עפר מתחתיה, ונותן פדי שרפאה על המים, שנאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשפן יקח הפהו ונתן אל המים' גמרא. תנא, פולי של חרס חרשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר פלי פלי

ממצורע, מה להלן חרס חרשה, אף כאן חרס חרשה. והתם מגלו, דכתיב 'ושחט את הצפור האחת אל פלי חרש על מים חיים', מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף פלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים אף כאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר רבי יוחנן, מי פיור. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין הן. וחקמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למיפרד,

מה למצורע שכן מעיין עץ ארו ואזוב ושני תולעת. אמר רבה, אמר קרא 'בכלי (חרס) [חרש]', פלי שאמרתי לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים שלא נשתנו, אף פלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן פיון

דאידיהו אידיהו, או דיקאמא פיון דהדרור הדור. תא שמע, רבי אלעזר אומר, עץ ארו ואזוב ושני תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, דדרי ומפשיטי. התם, דאיסקלוף איסקלופי: כנסם להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פינות שאמה פונה, לא יהו אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול יתקן מבחיון ויכניס, תלמוד לומר 'בקרע המשפן'. אי בקרקע המשפן, יכול יתפור בקרדומות, תלמוד לומר 'אשר יהיה'. הא ביצד, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידיך, 'ומן העפר אשר יהיה

היה כתיב בקרקע וה"א בעינן בקרקע המשפן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול דרין בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יתפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מניח בקרקעית המשפן שעה אחת, הא ביצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזור ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידיך. פליגא אדך קמייתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחיון ומכניס בפניו להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע הייכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין דילפינן מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים. דשילה משפן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב וגבעון אין משפן בה טוטה. דהא כמה קוואי ולא היה שם ארון אלא מזהב הנחושט לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיתות קדשים (ק"ג) ובמגלה (ק"ג): אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין

אחר קדשתו התר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

רש"י

המשפיעה לרבי מאיר דאמר בו, בפ"ק (גפ"ק דף ט"ז) גבי במדה שאדם מודה: עניה. לא האכילתו מעדנים, למה מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשיתה מעשה בהמה. שהפקירה עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: מתני' היה מביא. הפהו: פולי. כוס של מים: מן הפיור. דכתיב מים קדושים (פמק"ז ט"ו) ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: לשם שמשמעט. כך יהודה בכתב המגלה לקמן במתני', כך ממעט כאן במים: ומקום היה שם. נפר מתוך שאר רצפת ההיכל: טבעת קבועה בה. לאחזה בטבעתה ולהגביהה מביין הרצפה שהיא כלה באבני שיש: כדי שרפאה. צריך לתן שיעור שיהא נראה ונפר על פני המים: ונתן אל המים. מדלא כתיב ונתן במים אלא אל המים משמע שלא יהא נבלע בתוכן: גמי מאי טעמא דרבי ישמעאל. דבעי חדשה: גמר ממצורע. ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש וגו': שלא נעשה בהן מלאכה. דהא חיים כתיב: לר' ישמעאל. דפרכתא הא אלפיה: הכי נמי. דבעינן מים חיים לטוטה, דהא מן הפיור הוא נוטל, ושמינין ליה לר' ישמעאל בעלמא דאמר מי פיור מי מעיין הן דהיינו חיים: משאר מימות הן. אם רצה לתן ליתובי מי מקוה יתן: איכא למיפרד.

בהא גז' דרבי ישמעאל דגמר פלי פלי ממצורע: רבי למצורע שכן מעיין בו. לפיכך פלי שלו חרש, תאמר בסוטה שאין בה כל אלה: אמר רבה וכו' בכלי שאמרתי לך כבר. הכי משמע ליה לרבה מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתב בכלי חרש, משמע שבכר הזכר פלי זה במקום אחר. ואמר רחמנא הכא שפאותרו כלי שאמרתי לך במקום אחר קח אותם. ומאי ניהו דמצורע: לא שנו. רבנן דמתני' דבעו חרס ומכשרי בישן: אלא שלא נתאכמו. השחרור פניו על ידי האור: דיקא דמים. אע"ג דלא גמרי ממצורע, מיהו מנה ובה גמרי כלי דסוטה מים סוטה. ונהי דמי סוטה לרבנן לאו תמי ניהו דמכשרי בשאר מימות מידת לא נשתנו, וכלי נמי בעינן דלא נשתנה: החזירין לבבשן, של יוצר שמצרפים בו את הקדרות של חרס חדשות: שהפשיל קפתו לאחוריו. מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה, ש"מ אמלאכה לא קפיד. אשנויא קפיד, ואלו נתעקמו במשאוי: והא [התם] דהדרי ומפשיטי. וקתני פסולין, אלמא פיון דאידיהו אידיהו. דאיסקלוף, שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתן. דשנויא דלא הדר הוא: דאמר מר. בסדר יומא (ק"ג) ובשחיטת קדשים (ק"ג) וז"ל לה מפונים פונים דשנים עשר בקר דים שעשה שלמה: ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשפן. אי לא

היה כתיב בקרקע וה"א בעינן בקרקע המשפן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול דרין בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יתפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מניח בקרקעית המשפן שעה אחת, הא ביצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזור ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידיך. פליגא אדך קמייתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחיון ומכניס בפניו להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע הייכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין דילפינן מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים. דשילה משפן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב וגבעון אין משפן בה טוטה. דהא כמה קוואי ולא היה שם ארון אלא מזהב הנחושט לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיתות קדשים (ק"ג) ובמגלה (ק"ג): אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין

אחר קדשתו התר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

היה כתיב בקרקע וה"א בעינן בקרקע המשפן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול דרין בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יתפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מניח בקרקעית המשפן שעה אחת, הא ביצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזור ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידיך. פליגא אדך קמייתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחיון ומכניס בפניו להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע הייכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין דילפינן מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים. דשילה משפן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב וגבעון אין משפן בה טוטה. דהא כמה קוואי ולא היה שם ארון אלא מזהב הנחושט לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיתות קדשים (ק"ג) ובמגלה (ק"ג): אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין

אחר קדשתו התר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

היה כתיב בקרקע וה"א בעינן בקרקע המשפן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול דרין בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יתפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מניח בקרקעית המשפן שעה אחת, הא ביצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזור ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידיך. פליגא אדך קמייתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחיון ומכניס בפניו להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע הייכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין דילפינן מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים. דשילה משפן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב וגבעון אין משפן בה טוטה. דהא כמה קוואי ולא היה שם ארון אלא מזהב הנחושט לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיתות קדשים (ק"ג) ובמגלה (ק"ג): אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין

אחר קדשתו התר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

היה כתיב בקרקע וה"א בעינן בקרקע המשפן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול דרין בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יתפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מניח בקרקעית המשפן שעה אחת, הא ביצד יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזור ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידיך. פליגא אדך קמייתא, ותנאי היא בדרקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחיון ומכניס בפניו להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע הייכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא בין דילפינן מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב וגבעון ובית עולמים. דשילה משפן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הכתוב, ונב וגבעון אין משפן בה טוטה. דהא כמה קוואי ולא היה שם ארון אלא מזהב הנחושט לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיתות קדשים (ק"ג) ובמגלה (ק"ג): אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מבארת הגמרא, אָמַר רַבָּא מה ששנינו במשנה לדעת רבנן שלא הצריכו
 55 שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו מלאכה, לֹא שָׁנוּ
 56 דבר זה אֲלָא בכלי שֵׁלֵא נְתַאבְמוּ פְּנִיּוֹ - לא הושרו פניו בשימוש באש,
 57 אֲבָל נְתַאבְמוּ פְּנִיּוֹ מחמת שימוש באש, פְּסוּלִין. שואלת הגמרא, מֵאֵי
 58 מַעֲמָא שהדין כן לדעת חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע.
 59 ומשיבה, שאף שלא למדו ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה
 60 צריך להיות דְּיוּמָא דְּמִיּוֹם של סוטה, שהרי נאמר בפסוק "ולקח הכהן מים
 61 קדשים בכלי חרש", הוקש הכלי למים, מֵה מִיּוֹם שֵׁלֵא נְשִׁתְנוּ מראיתם,
 62 אָף כִּלֵי צִרְיָא להיות שֵׁלֵא נְשִׁתְנוּ מראיתו.
 63 כִּעֵי רַבָּא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה יהיה
 64 הדין אם הכלים נְתַאבְמוּ, וְהַחֲזִירָן לְתוֹךְ בְּבִשְׁן הָאֵשׁ - החזיר הכלים
 65 לכבשן עד שחזרו הכלים וְנִתְלַבְּנוּ, מֵהוּ, האם הכלי כשר או לא. מִי
 66 אֲמִירָנָא בִּיּוֹן דְּאִידְחָו - שנפסל הכלי פעם אחת להשקאת הסוטה, אִידְחָו
 67 - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם נתלבנו בשנית, אִו דִּילְמָא בִּיּוֹן
 68 דְּהָדוּר הָדוּר - כיון שחזר למראיתו הראשונה כשר כבתחילה. מביאה
 69 הגמרא ראיה ממה שמצינו לגבי מצורע, תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֲלֵעָזָר אָמַר
 70 עַץ אֲרוֹ וְאוּזב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת שְׁהַפְּשִׁיל בְּהוֹן קוּפְתָא לְאַחֲרָיו -
 71 שהשתמש ביון והתעקמו, פְּסוּלִין לטהרת המצורע. מדייקת הגמרא, וְהָא
 72 הָתֵם הָדְרִי וּמַפְּשִׁי - הרי אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מובח
 73 שכיון שנדרחה פעם אחת אינו חוזר לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אִין
 74 שהושרו אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אִין
 75 להוכיח משם, משום שְׁהָתֵם דְּאִיקְלוּף אִיקְלוּפִי - בברייתא מדובר באופן
 76 שמחמת המשווה התקלף העץ מקליפתו וכן האוּזב ולא ניתן להחזירם
 77 לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את הכלים -
 78 יהיה כשר כבתחילה.
 79 שנינו במשנה שהכהן היה נִבְנָם לְהִיבֵל וְפָנָה לִימִינוֹ וְכוּ'. שואלת
 80 הגמרא, מֵאֵי מַעֲמָא עָשָׂר את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
 81 הגמרא, משום דְּאָמַר מִר בַּל פִּינוֹת שְׁאֵתָה פּוּנָה, לֹא יְהוּ אֲלָא דְרָךְ
 82 יָמִין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי הים שנעשה שלמה שהיה מונח על
 83 יָיב בקר עשויות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני עשר בקר
 84 ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימיה ושלשה פנים נגבה, ושלשה פנים
 85 מזרחה והים עליהם מלמעלה", מנה הכתוב את סדר עמידתם כסדר
 86 הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך ימינו, הולך תחילה
 87 לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
 88 מְקוּם הָיָה שָׁם אִמָּה בִּו, וכשהוא מגביהה נוטל עפר מתחתיה. תִּנּוּ רַבָּנָן
 89 דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'וְזָמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יְהִי
 90 בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, וְכוּל יִתְקַן מִפְּחוּץ וְיִבְנִים -
 91 היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן ולהכניסו למשכן. תְּלָמוּד
 92 לִימָר - לכך נכתב 'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן, ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית
 93 המשכן ואין די בעפר הנכנס למשכן. ממשיכה הברייתא, אִי בְּקִרְקַע
 94 הַמִּשְׁכָּן - אילו לא היה נאמר 'וְזָמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יהיה בקרקע המשכן' אלא
 95 'וְזָמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר בקרקע המשכן, וְכוּל יִתְפּוֹר בְּקִרְדוּמוֹת - היינו סבורים
 96 שאם לא מצא שם עפר רך שנח ליטלו, צריך להביא קרדום ולחפור
 97 בקרקע המשכן ליטול ממנה העפר. תְּלָמוּד לִימָר 'אֲשֶׁר יְהִי' שאינו
 98 צריך לחפור בקרקע, אלא הָא הָא בְּצִדָּה יַעֲשֶׂה, אם יש שם עפר רך שניתן
 99 לקחתו בקלות, הָבֵא אותו, ואם אִין שָׁם עֶפֶר תִּיחֹחַ, תֵּן שָׁם עֶפֶר ותיטלו,
 100 ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תִּנּוּ אִידְךָ - בברייתא שניה נחלקו
 101 תנאים בבירור זה. נאמר בפסוק 'וְזָמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יְהִי וְהָיָה וְגו'', מכך שלא
 102 נאמר בקרקע המשכן, מְלָמוּד שְׁהָיָה מְלָמָא את העפר מִפְּחוּץ וְיִבְנִים
 103 להיכל ונתון אל המים, ואין צריך להניחו בקרקע אלא להביא. בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן
 104 - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן
 105 ולא הונח שם, אִיִּי בִּן יְהוּדָה אָמַר מקרא זה בא לְהִבְיָא - לרבות,
 106 קִרְקַע

דְּשִׁמְעִיהָ רבן גמליאל לְרַבִּי מֵאִיר דְּקָאָמַר לעיל שהטעם שמנחת סוטה
 1 באה מעל השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שְׁהִיא הָאֲבִילָתוֹ -
 2 את הבעול מְעַרְבֵי עוֹלָם כדי לפתותו, לְפִיכָךְ קִרְבָּנָה מקום שעורים
 3 שהוא מְאָכַל בְּהֵמָה. אָמַר לִיה רבן גמליאל לרבי מאיר לא יתכן לפרש
 4 שהוא טעם הדבר, משום שְׁהִתְיַחַש עֲשִׂירָה, עֲנִיָּה מֵאִי אִיבָא לְיָמִיר
 5 בשלמא באופן שהסוטה עשירה והאכילה את הבעול מערבי עולם יתכן
 6 טעם זה, אך באופן שהיא עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה.
 7 אֲלָא כִּךְ הוא טעם הדבר, בְּשֵׁם שְׁמַעֲשִׂיהָ מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה, כִּךְ קִרְבָּנָה
 8 מְאָכַל בְּהֵמָה - כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה
 9 עצמה לתשמיש למי שאינו בו זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
 10 מְשֻׁנָּה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, הָיָה מְבִיא הַכֹּהֵן פִּילֵי שֵׁל חֲרָם
 11 - כוס מחרס, וְנִתְּן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹאֵג מִיּוֹם מִן הַבַּיִת - שהרי התורה
 12 אמרה 'מים קדושים', ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי. רַבִּי יְהוּדָה
 13 אָמַר אינו נותן בכלי אלא רְבִיעִית מים, שְׁכֶשֶׁם שְׁמַמְעֵט בְּכֶתֶב -
 14 שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה אלא מעט פסוקים, כִּךְ
 15 מְעַט בְּמִיּוֹם - שכיון שהכתב מועט אין צריך מים מרובים למחקו, ודי
 16 במים מועטים לכך. נִבְנָם הַכֹּהֵן לְהִיבֵל וְפָנָה לִימִינוֹ - לפי דרשו חז"ל
 17 שכל פניות שאדם פונה לא יהיו אלא דרך ימין, וּמְקוּם הָיָה שָׁם שניכר
 18 ובלט מתוך שאר ריצפת ההיכל, וגודלו אִמָּה עַל אִמָּה, וּמְבִילָא שֵׁל שִׁישׁ
 19 וּמְבַעַת הָיְתָה קְבוּעָה פָּה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
 20 מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. בְּשֵׁהוּא מְנַבְיָה את
 21 השיש וְנוֹטֵל עֶפֶר מִתַּחְתֶּיהָ, וְנִתְּן הָעֶפֶר בכוס המים כְּרִי שְׁוִיָּאָה עַל
 22 הַמִּיּוֹם - שיהיה ניכר העפר ונראה במים, שְׁנָאָמַר 'וְזָמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יְהִי
 23 בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח תַּחְתָּיו וְנִתְּן אֶל הַמִּיּוֹם' - והיינו ממה שנאמר 'אל
 24 המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא
 25 יהיה נראה על המים.
 26 נִמְרָא. תִּנּוּ שנינו בברייתא, פִּילֵי שֵׁל חֲרָם צִרְיָא שיהיה הכוס של חרס
 27 חֲרֻשָּׁה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דְּרַבִּי רַבִּי יְשַׁמְעָאל. שואלת
 28 הגמרא, מֵאֵי מַעֲמָא דְּרַבִּי יְשַׁמְעָאל צִרְיָא הכלי להיות חדש. ומשיבה,
 29 נִמְרָא כִּלֵי כִּלֵי מְצוּרְעָה בגזירה שוה, נאמר לגבי סוטה 'בכלי חרש/
 30 ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים', ולומדים מֵה לְהִלְךְ צִרְיָא
 31 שיהיה כלי חֲרָם חֲרֻשָּׁה אִף כֵּאֲן חֲרָם חֲרֻשָּׁה. שואלת הגמרא, וְהָתֵם -
 32 במצורע מְנַלְךְ צִרְיָא כלי חרס חדש. עונה הגמרא, דְּכֶתִיב 'וְשִׁחַט אֶת
 33 הַצֹּפֹר הָאֵחָת אֶל כִּלֵי חֲרָשׁ עַל מִיּוֹם חַיִּים' - הוקש הכלי למים, מֵה
 34 מִיּוֹם חַיִּים שֵׁלֵא נַעֲשֶׂתָה בְּהוֹן מְלָאכָה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין
 35 שלא נעשתה בהם מלאכה, אָף הַכִּלֵי שֵׁלֵא נַעֲמַר במצורע, צִרְיָא להיות
 36 שֵׁלֵא נַעֲשֶׂתָה בוֹ מְלָאכָה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צִרְיָא
 37 שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אִי כיון שלמד רבי ישמעאל דין סוטה
 38 מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף, מֵה לְהִלְךְ -
 39 במצורע, צריך שיהיו מִיּוֹם חַיִּים, אִף כֵּאֲן בסוטה צִרְיָא מִיּוֹם חַיִּים - שלא
 40 נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לְרַבִּי יְשַׁמְעָאל הסובר שבסוטה
 41 צִרְיָא כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה ממצורע, הָכִי נָמִי - סובר גם
 42 שמי הסוטה הם מי מעיין שלא נעשתה בהם מלאכה. כמו דְּאָמַר רַבִּי
 43 יוֹחָנָן, מֵה הֵם מִי בַּיּוֹר שִׁמְחָה מְכִינִים מִי סוטה, רַבִּי יְשַׁמְעָאל אָמַר מִי
 44 מְעִינֵין הֵן - כפי שהתבאר שלמד בגזירה שוה ממצורע, וְהַכְּמִים אֲמָרִים
 45 מְשָׁאֵר מִיּוֹמוֹת הֵן - יכולים לקחת אף ממי מקדוה.
 46 מִקְשָׁה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה ממצורע,
 47 והרי אִיבָא לְמִפְּרָךְ גזירה שוה זו, מֵה לְמַצוּרְעָה שהחמירה התורה בדינו
 48 שֶׁכֵּן מְעוּן עַץ אֲרוֹ וְאוּזב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת - ולכן החמירה התורה להצריכו
 49 כלי חדש ומים חיים, משום שאין כן בטוטה שאין בה דברים אלו. מתרצת
 50 הגמרא, אָמַר רַבָּה מִכָּה שְׁאָמַר רַבָּא לגבי סוטה 'ולקח מים קדושים
 51 בְּכִלֵי (חֲרָם) [חֲרָשׁ]', ולא נאמר ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע
 52 שהכלי שנאמר כאן הוא כלי ידוע, כלומר כִּלֵי שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ בְּכָר -
 53 שכבר דיבר עליו הכתוב במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
 54

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

44 שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד לבדו, ומאי שייך
 45 עוד, מלבד דהאי שייך - ששייר עפר מי סוטה. מתרצת הגמרא ששייר
 46 מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה.
 47 דתניא בברייתא, לגבי התגלחת השניה שעושה המצורע ביום השביעי
 48 שלאחר התגלחת הראשונה. נאמר בפסוק "ויהי ביום השביעי יגלה את
 49 כל שעריו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שעריו יגלו",
 50 ודורשים כן, מה שנאמר 'את כל שעריו' הוא כולל, ומה שנאמר 'את
 51 ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה
 52 עליו לגלה, ומה שנאמר 'ואת כל שעריו יגלו' תור וכולל. והמידה היא,
 53 שכלל ופרט וכולל, אי אהיה דן את הכלל האחרון אלא כעין הפרט.
 54 ולכן דורשים, מה הפרט שהוזכרו בפסוק שחייב לגלחם, מפורש בהם
 55 שהם מקום כינום שער - שיש בהם ריבוי שער, ונראה - שאינם
 56 במקומות נסתרים, אף כל מקום בגופו שיש בו כינום שער ונראה צריך
 57 לגלח את השיער בהם. מבאר הגמרא, מה רבי הכלל, רבי שיער
 58 הרגלים - שיער הערה שחייב לגלחו. ומאי מעט הפרט שאינו חייב
 59 לגלח, מעט השיער דבר השחי שאינו נראה, ודבוליה גופיה - שער
 60 שבזרועותיו ושוקיו שאינו מקום כינום שיער. והלכתא למשה מסיני
 61 עקרה את מה שנדרש בכלל ופרט וכולל, ואמרה שאף בתגלחת השניה
 62 מנלן את כל גופו ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק
 63 בדלעת, דתני, בא לו לתקוף את המצורע את תגלחתו הראשונה
 64 מעביר תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, וקתני סיפא במשנה שם
 65 וביום השביעי מנלן התגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר בה
 66 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד מהכלל
 67 ופרט וכולל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי סוטה.
 68 דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער, משום
 69 שפי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שהלכה עוקבת הם
 70 מקרא מפורש, אבל הא - בתגלחת מצורע, אין ההלכה עוקבת מה
 71 שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרבנן היא - עוקרת דין שנלמד מכלל
 72 ופרט וכולל. רב פפא דוחה באופן אחר ואמר שאין הדין במצורע נחשב
 73 שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל בברייתא, הם דברים שהלכה עוקבת
 74 ועוקבת את מה שנאמר בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת
 75 הנוזיר, שההלכה עקרה ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות
 76 אלא בעפר - יכול לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר
 77 דברים והנוזיר ילקה אף על שאר אופני גילות, כלומר שההלכה הפותחה
 78 ממה שנאמר בתורה, אבל הא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותחה ממה
 79 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומקפדת היא - שיגלח מלבד את
 80 המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכולל, אף את שיער ידיו ורגליו ושיער
 81 בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא תוספת. רב אשי
 82 דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה ההלכה את מה שנאמר
 83 בתורה, אלא שהא מתניתא - הברייתא שדרשה מכלל ופרט וכולל
 84 שהתגלחת השניה היא רק במקום הנראה וכינוס שיער, כני - מי הוא
 85 התנא ששנאה, רבי ישמעאל היא דרריש בכל התורה כולל ופרט,
 86 ולדעתו כך הוא הדין, שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

1 שילה נזב ונגעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם נקראים
 2 משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו צריך פסוק
 3 לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן ללמוד זאת מקל
 4 וחומר, ומה במומאה קלה - איסור כניסה למקדש בטומאה שדינו
 5 בכרת, לא חלק הפתוב בין המשכן למקדש. במומאה אשת איש
 6 שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי מיתתה בחנק, לא כל שכן שהשווה
 7 המשכן ומקדש לבדוקה ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות
 8 מקדש, מה תלמוד לומר - לאיזה צורך נכתב 'בקרקע המשכן', אומר
 9 איסי בן מנחם, שמקרא זה בא לרבות שלא יביא מתוך קופתו - שלא
 10 די בזה שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 11 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה הגמרא.
 12 מסתפקת הגמרא, איכתיא להו, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו עפר
 13 תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה, לגבי מצות
 14 כיסוי הדם נאמר בתורה וכתבו בעפר, ונחלקו בית שמאי ובית הלל האם
 15 גם אפר קרוי עפר וכסוי או לאו. אומרת הגמרא, אולי דבר
 16 שמאי לא תיבעי לך - שודאי אין האפר כשר למי סוטה, בין דאמרי
 17 לא מצינו אפר שקרוי עפר ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו
 18 כשר לסוטה. כי תיבעי לך אולי דבר הלל דאמרי מצינו לגבי אפר
 19 פרה אדומה, אפר שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יהא הדין
 20 לגבי מי סוטה. האם אף על גב דאמרי עפר, הקא לגבי סוטה שבקרקע
 21 המשכן בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט
 22 אפר. או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
 23 והאי 'בקרקע המשכן' נכתב או לכדאיסי בן יהודה - שבא לרבות דין
 24 סוטה גם בבית עולמים, או ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתי - ללמד
 25 שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו למשכן. מביאה הגמרא
 26 ראייה לפשוט הספק, תא שמע שנינו בברייתא, דאמר רבי יוחנן משום
 27 רבי ישמעאל, בשלשה מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת -
 28 עוקרת את הנאמר בפירוש במקרא. ואלו הם, התורה אמרה בפרשת
 29 כיסוי הדם 'ושפר את דמו וכסוה בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא,
 30 והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכסות בקל דבר. כמו כן התורה
 31 אמרה לגבי איסור הנוזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נזרו תער לא
 32 יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בתיער, והלכה למשה מסיני אמרה
 33 שהנוזיר אסור להעביר את שערות ראשו בקל דבר. כמו כן התורה
 34 אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו',
 35 וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכתוב גט
 36 בקל דבר - אף על עלה של זית או על הניזר ועל הלוח של עץ. מבאר
 37 הגמרא את איתא, אפס איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי
 38 ישמעאל ליתשוב נמי האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה
 39 שנאמר בתורה, שהתורה אמרה שיטול עפר ויתננו במים, וההלכה אמרה
 40 שאף אפר כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה,
 41 ורבי ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 42 שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושייר - לא מנה עפר
 43 מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה בפירוש.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' ב

10 שם עם ה', ולמדו, מה להלן באותם ארבעים יום, היה משה עומד
 11 ומשמש לפני ה', אף כאן בעלייתו להר לא מת משה, אלא עומד
 12 ומשמש הוא לפני ה'.
 13 עוד דרשו על המקרא 'ויקבר אתו בני בארץ מואב בית פעור',
 14 אמר רבי ברכיה, במקרא זה נאמרו סימן פתוח סימן - סימנים רבים
 15 היכן הוא מקום קבורתו של משה, גיא, ארץ מואב, ומול בית פעור,
 16 ואפילו הכי נאמר 'ולא ידע איש את קברתו', שאיש אינו יודע היכן
 17 הוא מקום קבורתו. ויבבר שקלחה פעם אחת מלכות רומי הרשעה, אצל

1 משה. ורב נחמן אמר הספדו של הקב"ה היה באומרו 'וימת שם משה
 2 עבד ה' וגו', שמיתת משה היא העדר גדול לדורו. סמילין - שם חכם
 3 אמר, שהספדו היה באומרו 'וימת שם משה', שהיה ספרא רבה
 4 דישראל. עוד דרשו על כך, תניא רבי אליעזר הגדול אומר, שיעור
 5 השמעת הקול בעת פטירת משה היה שנים עשר מיל על שנים עשר
 6 מיל, שהוא כנגד שיעור מנחם ישראל, והיתה הבת קול משמיע
 7 ואומר 'וימת משה' ספרא רבה דישראל. ויש אומרים שלא מת משה
 8 כלל, אלא עלה גופו לשמים כאלוהו, והוכיחו כן מדרתיב הקא לשון
 9 'וימת שם', וכתיב תתם לגבי הארבעים יום שהיה משה בשמים, ויהי

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה שמא קלה. לנכס בטמאת הגוף למקדש, שאינה במיתת ב"ד אלא ברת, לא חלק התבואה בין מקדש למשכן, שצאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כז) את משכן ה' טמא (פסוק יט): לא כל ששן. שהשן מקדש ומשכן לבדקה ולבערה מתוך: אי"ב מה תלו בפרקע שלא יביא מתוך

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם אומר: אינו צריך ומה בטומאה קלה, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש המורה, לא כל ששן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המששן"? שלא יביא מתוך קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר ששן? "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר ששן? "עפר", מאי? אף על גב דאמרי "עפר", הכא "בפרקע המששן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המששן" לנדאיסי בן יהודה ולנדאיסי בן מנחם הוא דאיתי תא שמו, דאמר ר' יוחנן משום ר' ינאי: בלשמה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה "ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מצורע, דתניא "היה כיום השביעי יגלח את כל שערו" לל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו" פרט, "ואת כל שערו יגלח" חזר וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כניום שער ונראה, אף כל מקום כניום שער ונראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיעט? מיעט בית השחי ודכוליה גופיה. והלכתא מגלח פרלעת, דתנן בא לו להקריף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: כי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר כי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מני? ר' ישמעאל היא, דדריש כללי ופרטי, כדלעת

קפתו. תלו כלי וכן להיכל, אלא מקרקעיתו יטול, ואם אין שם יביא ויניח שם וא"כ יטלנו, ונתקיים אשר יהיה ונתקיים בפרקע כדדרשין לעיל. ובספרי לא תני הכי להך ברייתא. ואומר אני מדרש שני הוא בפנים אחרים: פלוגתא דב"ש וב"ה בשחיטת חליץ (דף פח) גבי כסוי הדם אלא כדב"ה דאמרי אפר קרוי עפר דכתיב (פסוק יט) ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, וב"ש אומרים עפר שרפה נקרא. עפר סתמא לא אקרי: הכא בפרקע המששן כתיב. דאין תירא הוא, דהא אתרבי מאשר יהיה דאין צריך להפרו משם, הלכך למעוטי אפר אתא ולמדרש דבעין דומיא דפרקע המששן: עוקבת. מקפתא את עקבו מעמדו ועוקרת. בג' מקומות הלכה למשה מסיני באה ועוקרת את הפסוק: התורה אמרה בעפר. לענין כסוי הדם, ולא הכשיר דבר אחר: והלכה בכל דבר. המגדל צמחים, גנון (הגיר) והזרנין והסיד והרסית ולבנה שכתשה: התורה אמרה ספר. לענין גט פירות: והלכה בכל דבר. שכתבו עליו, על עלה של זית על הגייר ועל הלוח: התורה אמרה תער. לא יעבור על ראשו בגזיר: והלכה בכל דבר. דתנן (דף קז ע"ב) נדר שגלח בין בוגו בין בתער או שפספו כל שהוא חיוב. וא"ת אין זו עוקבת אלא תוספת, איברא עוקרת היא. שמלקין אותו על קר, ואסור להכות את ישראל בהנם שהרי אמרה תורה (דברים סז) לא יוסיף פן יוסיף. ואנ"ג דבגלחו קראי דרשי בשחיטת חליץ (דף פח) ובגטין (דף קכא) ובגזיר (דף קכא) לר' ישמעאל לא משמע ליה קראי, דוכתב לה דמרבין מניה לרבות כל דבר דריש ליה בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת ככסף כדדרשין לה התם, וכן בלן, אלא אהלכה למשה מסיני סמכין וקראי אסמכתא בעלמא הוא, הלכך שאר מדרשים רבויין דכל התורה בלה לא חשיב להו ר' ישמעאל בהלכה עוקבת ומקרא אלא הני תלת, ובמסכת קדושין ירושלמי מצאתי משנה זו דר' ישמעאל, ואין תער מן השלשה אלא מרצע, והכי תניא התם, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים, התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער משפת הוא: ואם איתא, דאפר נמי קשר ליחשב נמי דבאה הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעוניה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לא ממשמעוניה ממש נפקא ליה לענין כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשיבניהו לבלו ממונות: שייר מצורע. שהיא צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' ותיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו תסם, דמשמע כל גופו וזרועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פרלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כניום שער שיהא שם קבוץ שער הרבה, למעוטי וזרועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעוטי בית השחי: שייר הרגלים. דאותו מקום, ולשאנא מעלייתא נקט: והלכה מגלח בלו פרלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: פרלעת. במסכת נגעים (פ"ד מ"ג) להקריף. ולגלחו בלו. לשון לא תסיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו', דלאו תער קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי פרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שריא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא. בגון ספר תער עפר דכתיב בנדאי והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתניתא. דקתני מקום כניום שער ונראה: דדריש. כל התורה בלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (דף ק"ב) רבי ישמעאל שמש את רבי נחניאי בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גשם וזו שהיה דורש כל התורה בפרטי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבא בפ' החליל (דף ק"ב):

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהוי נמחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קודשים (בכזס דף ק"ד) כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוו: ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (דף ט"ז) למשכן מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כז) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי וברישי מסכת עירובין (דף ג:) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואנ"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הזה אתי שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים הואי ריצפה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טרף בקלפי (וי"ט דף ק"ג) דמיתיי ברייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אי לא אהל מועד שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (דף ג:) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד החויל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק הוציא לו (וי"ט דף ג:) רב ששת אמר כי לא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשב נמי הא. תימה היכי מצי למיפשט מדר' ישמעאל והא סבירא ליה כבית שמאי דאפר לא אקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמבעי ליה אלא אליביה דבה אי"ב ה"ז אפר בכלל משמעוניה דפר משום דהכא בפרקע כתיב: תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (דף ט"ז) גבי הענקא וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דנחת למניינא דוקא הוא משום דקתני כסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מזה כו' ואם איתא דמיתת האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה אשה:

מאי

וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו תסם, דמשמע כל גופו וזרועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פרלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כניום שער שיהא שם קבוץ שער הרבה, למעוטי וזרועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעוטי בית השחי: שייר הרגלים. דאותו מקום, ולשאנא מעלייתא נקט: והלכה מגלח בלו פרלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: פרלעת. במסכת נגעים (פ"ד מ"ג) להקריף. ולגלחו בלו. לשון לא תסיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו', דלאו תער קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי פרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שריא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא. בגון ספר תער עפר דכתיב בנדאי והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתניתא. דקתני מקום כניום שער ונראה: דדריש. כל התורה בלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (דף ק"ב) רבי ישמעאל שמש את רבי נחניאי בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גשם וזו שהיה דורש כל התורה בפרטי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבא בפ' החליל (דף ק"ב):

כדלעת

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 **מאי** הוה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שוירא הוה אם כן תפשוט וי"ל
2 דלא איתבריר להו האי דשיירא אי משום טעמא כדפר"י ולא שוירא הוא
3 אי משום דתנא נחת לשיורא: **מביא** מים שדס צפור ניכר בהם וכמה רביעית
4 ורבנן ההוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובב' ג' מינין (פ"ל דף
5 ת"ט) קא חשיב ליה בהדי עשר רביעיות
6 ממשח חיוריתא וקא פריך התם ותו ליכא
7 והא איכא ומייתי ממתניתין דהכא היה מביא
8 פיילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא
9 מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא
10 חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא
11 דמאי לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין
12 לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג
13 התם בפ"ק דמסכת ידים (פ"ג) ואמר לא סגי
14 ליה לשנים רביעית דבעי לאתרון נמי
15 רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי של
16 חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה
17 ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר
18 תנא קמא כ"ל שהוא אבל הכא רבנן מודו
19 בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי
20 ברביעית מיטו לכתחילה מביא חצי לוג
21 כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד
22 מטרחין את המצורע היה מביא פיילי של
23 חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים
24 והא דתנן בב' שתי מדות (מנחות דף פ"ה) רביעית
25 מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ר'
26 ישמעאל היא: **מביא** מים שדס ניכר בהם
27 וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר
28 מרביעית והא תנן בפ"ז דמסכת מקואות
29 (פ"ט) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי
30 בשילהי פ"ק דשחיטת חולין (דף ק"ג) ובפ"ק
31 דמכות (דף ק"ג) ג' לוגין מים שנפל לתוכן
32 קורטוב יין ומריהון כמראה יין אלמא
33 דאפילו יין ניכר בג' לוגין וב"ש דם דסומק
34 טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולא
35 בשינוי מראה דעלמא (מ"ד) והשתא לא
36 תקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מודא
37 דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ב) ופרק
38 גיד הנשה (פולין דף ט"ז) לרבי יהודה דילף למין
39 במינו דאין כ"ל מביא דכתיב ולקח מים
40 ופר דמינס השעיר הדבר ידוע שדמו של פר
41 מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא
42 בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את
43 זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר
44 ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי
45 כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר הרי
46 הוא בעין: **קטנה** ונודחית מפני המים מזה.
47 תימה אליבא דמאן קא מביעיא ליה אי
48 לרבי ישמעאל פשיטא דפטול דהא בעי
49 שיהא דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי
50 אדוכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון
51 ספיקא אלא שהיה תמיה על דברי ר'
52 ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור
53 ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים
54 מדחין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים
55 ניכרין כגון גדולה והכי קים לרבנן
56 לשעוריה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם
57 ברביעית דומיא דפ"ק דר"ה (דף י"ג) דאמר
58 ליה רבי יוחנן לרבי יואל מי קים להו לרבנן
59 לרבי וכו' שינוי הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מלכים ב' כ"ג) וישרוף אותה בנוח קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (מלכים ב' כ"ג) וי"ל אותו שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר א"ע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שיניה** הכתוב במשמעו. תימה וכו' מפני כך שינה והאמר בפרק ביטוי הדם (פולין דף פ"ה) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

1 **מאי** הוה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שוירא הוה אם כן תפשוט וי"ל
2 דלא איתבריר להו האי דשיירא אי משום טעמא כדפר"י ולא שוירא הוא
3 אי משום דתנא נחת לשיורא: **מביא** מים שדס צפור ניכר בהם וכמה רביעית
4 ורבנן ההוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובב' ג' מינין (פ"ל דף
5 ת"ט) קא חשיב ליה בהדי עשר רביעיות
6 ממשח חיוריתא וקא פריך התם ותו ליכא
7 והא איכא ומייתי ממתניתין דהכא היה מביא
8 פיילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא
9 מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא
10 חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא
11 דמאי לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין
12 לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג
13 התם בפ"ק דמסכת ידים (פ"ג) ואמר לא סגי
14 ליה לשנים רביעית דבעי לאתרון נמי
15 רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי של
16 חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה
17 ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר
18 תנא קמא כ"ל שהוא אבל הכא רבנן מודו
19 בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי
20 ברביעית מיטו לכתחילה מביא חצי לוג
21 כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד
22 מטרחין את המצורע היה מביא פיילי של
23 חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים
24 והא דתנן בב' שתי מדות (מנחות דף פ"ה) רביעית
25 מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ר'
26 ישמעאל היא: **מביא** מים שדס ניכר בהם
27 וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר
28 מרביעית והא תנן בפ"ז דמסכת מקואות
29 (פ"ט) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי
30 בשילהי פ"ק דשחיטת חולין (דף ק"ג) ובפ"ק
31 דמכות (דף ק"ג) ג' לוגין מים שנפל לתוכן
32 קורטוב יין ומריהון כמראה יין אלמא
33 דאפילו יין ניכר בג' לוגין וב"ש דם דסומק
34 טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולא
35 בשינוי מראה דעלמא (מ"ד) והשתא לא
36 תקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מודא
37 דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ב) ופרק
38 גיד הנשה (פולין דף ט"ז) לרבי יהודה דילף למין
39 במינו דאין כ"ל מביא דכתיב ולקח מים
40 ופר דמינס השעיר הדבר ידוע שדמו של פר
41 מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא
42 בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את
43 זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר
44 ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי
45 כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר הרי
46 הוא בעין: **קטנה** ונודחית מפני המים מזה.
47 תימה אליבא דמאן קא מביעיא ליה אי
48 לרבי ישמעאל פשיטא דפטול דהא בעי
49 שיהא דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי
50 אדוכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון
51 ספיקא אלא שהיה תמיה על דברי ר'
52 ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור
53 ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים
54 מדחין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים
55 ניכרין כגון גדולה והכי קים לרבנן
56 לשעוריה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם
57 ברביעית דומיא דפ"ק דר"ה (דף י"ג) דאמר
58 ליה רבי יוחנן לרבי יואל מי קים להו לרבנן
59 לרבי וכו' שינוי הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מלכים ב' כ"ג) וישרוף אותה בנוח קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (מלכים ב' כ"ג) וי"ל אותו שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר א"ע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שיניה** הכתוב במשמעו. תימה וכו' מפני כך שינה והאמר בפרק ביטוי הדם (פולין דף פ"ה) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוז המאור"

59 מערבים את הדם במים, אלא יעשה האי - טבילה אחת לחודיה בדם,
 60 והאי - טבילה נוספת לחודיה במים, לכן כתב רחמנא בדרם ובמים
 61 ללמדנו שצריך לערבן יחדיו. מבאר הגמרא, ורבי ישמעאל סבר שדין
 62 זה שצריך לערבן יחד, נלמד מקרא אחרניא, שכתוב 'ושחט את
 63 הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים' וגו' - וכיון ששוחט את
 64 הציפור על המים, ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ורבנן
 65 שהוצרכו ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי נלמד מהחיא
 66 מהפסוק ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 67 אלא הנה אמינא לישחטיה סמוך למנא - צריך לשחוט את הצפור
 68 סמוך לכלי עם המים, ויניקטיהו - יאחו בידיו לוורידין של הצפור
 69 השחוט באופן שלא יצא הדם לכלי שבו המים, אלא וקבליה לרם
 70 במנא אחרניא - את הדם מהוורידים יקבל בכלי אחר, ויטבול בכל כלי
 71 בנפרד, קא משמע לן - לכך נאמר 'טבל במים ובדם', להשמיענו שצריך
 72 לטבול בשנים יחד כשהם מעורבים.
 73 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, בעא מיניה רבי ירמיה מרבי
 74 ירמא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם מרובה,
 75 וכשנשפך דמה לכלי עם הרביעית מים, ומדחת את המים - נראה הכל
 76 כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם הייתה ציפור קטנה שדמה
 77 מועט, וכשנשפך דמה אל הכלי עם הרביעית מים, ונדחת מפני המים
 78 - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים מותר המצורע. אמר ליה
 79 רבי ירמא, לאו אמינא לך - וכי לא אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך
 80 לבר מהילכתא - אל תהרהר אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק
 81 שהסתפק בו אינו שייך במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו,
 82 בצפור דדור שיערו רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד
 83 כדי שמדחת את המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 84 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך, שנדחת
 85 מפני המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר הדם במים.
 86 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן את
 87 העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח הכהן ונתן
 88 אל המים'. ועל כך שנו בברייתא, תנו רבנן, אם הקדים ונתן את העפר
 89 בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקאת הסוטה, שנאמר 'ומן העפר וכו'
 90 יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את העפר אל המים ולא את המים
 91 על העפר, ובסוף הפרשה נאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת',
 92 ללמד שצריך לעשות כסדר שנאמר בפרשה, ורבי שמעון מכשיר
 93 בדיעבד אף אם נתן את העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא מאי
 94 מעמא דרבי שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב,
 95 דכתוב לגבי אפר פרה אדומה 'ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת
 96 ונתן עליו מים חיים אל כלי', ותניא, אמר רבי שמעון, מפני מה נאמר
 97 עפר? ורבי עפר הוא, והלא אמר הוא, אלא שינה הכתוב במשמעו
 98 וכתב עפר במקום אפר, לרין ליהונו - כדי שנלמד פרה אדומה מסוטה
 99 בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה עפר, ונאמר להלן -
 100 לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה, צריך שיתן עפר על גבי מים
 101 - ולא מים על העפר, אף כאן - באפר פרה אדומה צריך שיתן העפר
 102 על גבי מים. ומאותה גזרה שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה
 103 אדומה, ומה כאן - באפר פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם
 104 הקדים את העפר למים כשיר, אף להלן - לגבי סוטה, אם הקדים את
 105 העפר למים, בדיעבד כשיר. שואלת הגמרא, והתם - באפר פרה, מנלן
 106 שאם הקדים את האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, הרי קרא בתיבי
 107 בפרה אדומה שלכאורה סותרים זה את זה, בתיבי 'ונתן עליו מים חיים',
 108 אלמא - משמע שנותן את האפר ברישא ועליו נותן את המים, ובתיבי
 109 'מים חיים אל כלי', אלמא - משמע שנותן את המים ברישא אל הכלי,
 110 ואין דבר בכלי החרוץ בין המים לכלי ששעת נתינתם. הא כיצד מקיימים
 111 את שתי המשמעויות הללו, אם רצה ליתן תחילה זה - המים נותן, ואם
 112 רצה ליתן תחילה זה - האפר, נותן וכשר. אלא שלומדים בגזירה שוה
 113 מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו יתן את האפר. מבאר הגמרא,
 114 ורבנן הסוברים לגבי מי סוטה שאף בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים
 115 פסול, סוברים שגם לגבי אפר פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת
 116 הפסוקים באופן זה, שמה שנאמר 'ונתן מים חיים אל כלי' הוא בדיקא

1 והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בלעצת אף
 2 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא מני רבי עקיבא
 3 היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל, אלא הדרוש
 4 ריבוי ומיעוטי - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות אף דברים שאינם
 5 כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות שאינם כעין הפרט,
 6 כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער. ומצינו שלדעה שדורשת
 7 את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל גופו. ותניא בברייתא, נאמר
 8 בפסוק 'והיה כיום השביעי יגלח את כל שערו' ריבה הפסוק שיגלח
 9 את כל שערו, ולאחר מכן נאמר 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו',
 10 מיעט הפסוק שאינו צריך לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר
 11 בהמשך 'ואת כל שערו יגלח' חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר
 12 מקומות, והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעט וריבה, הריבוי
 13 האחרון חזר וריבה הכל. מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה -
 14 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח. ומאי
 15 מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעט שיער שפתוך החוטם -
 16 שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה, כיון שאינו דומה
 17 כלל לפרט.
 18 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, מאי הוי עלה - האם אפר כשר
 19 למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, תא שמע, דאמר
 20 רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע המשכן עפר למי
 21 הסוטה, מביא רבובית ירק - פירורי ירק שנרקב והתפורר ונעשה כעין
 22 עפר, ומקדש בהנחתו על קרקע המשכן ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי
 23 סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, ולא היא
 24 - אין הדימוי נכון, אלא דוקא רבובית ירק הוא דתנאי עפר ולכן ראוי
 25 למי סוטה, אך אפר לא תנאי עפר ואינו ראוי למי סוטה.
 26 בדי שיראה על המים. תנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם שצריכין
 27 שיראו וניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר סוטה, שצריך לתת
 28 כשיער שיראה על פני המים, צריך שיתן כשיער שיראה על פני המים.
 29 את אפר הפרה במים, הדין שיתן כשיער שיראה על פני המים.
 30 ורוק יבמה - כשממאן היבם ליבם את אשת אחיו וחולצת לו להיות
 31 מותרת לנישוא, אמרה התורה 'ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה
 32 נעלו מעל רגלו וירקה בפניו', וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שהרוק
 33 ניכר. משום רבי ישמעאל אמרו, אף דם צפור - הנעשה בטהרת
 34 מצורע, צריך ליתנו כשיער שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, מאי
 35 מעמא דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, דכתוב
 36 לגבי טהרת המצורע 'את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת שני
 37 התולעת ואת האזוב וטבל אותם בדם הצפור וגו'', ותניא בברייתא,
 38 אם היה נאמר רק בדם, וכול - היינו יכולים לפרש שיתבל רק בדם
 39 ולא במים, תלמוד לומר - לכך נאמר גם 'ומים', ואי היה נאמר רק
 40 במים, וכול - היינו יכולים לפרש שיתבל רק במים ולא בדם, תלמוד
 41 לומר - לכך נאמר גם בדם, הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים מערב
 42 בהם דם צפור, וצריך שיהיו המים כשיער שדם ציפור ניכר בהן
 43 ומקיים בזה טבילה בדם ובמים. וכתב הוא שיעור המים שדם הציפור
 44 ניכר בהם - רביעית.
 45 מבאר הגמרא, ורבנן שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים שצריכים
 46 שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות ניכר במים,
 47 אלא תהא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין שצריך להטביל בדם
 48 ובמים, דהכי קאמר רחמנא במה שאמר ויטבל אותה ואת הצפור
 49 החיה בדם הצפור השחוט על המים, ואמביל בדם ובמים יחדיו, אך
 50 אין צריך שיהיה ניכר. מבאר הגמרא ורבי ישמעאל, מנין למד שצריך
 51 שיהיה ניכר, הרי הוצרך הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצה הגמרא
 52 אם כן - כדעת רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיתבלם בדם
 53 ומים ואף שאין הדם ניכר, לכתוב רחמנא רק 'וטבל בהם', שהרי כבר
 54 נאמר בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 55 במים, בדרם ובמים' למה לי - מדוע הורה התורה וכתבה כן, בהכרח
 56 לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר הגמרא,
 57 ורבנן שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן, משום שאי כתב
 58 רחמנא 'וטבל בהם' ולא היה נכתב 'בדם ובמים', הנה אמינא שאין

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

58 מְיַעֲוֵטָא - באה למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
 59 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק 'אם
 60 לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר בעלמא, שדי
 61 לומר בלשון לאו, ונדע שֶׁמִּכְלָל שאמר לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ את ההיפך -
 62 הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא נשמעת קללה - שאם שטתה
 63 לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו במגילת סוטה, שאין כותבים בה
 64 אלא הקללות שנאמרו לה אם שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִיָּם
 65 יש בפסוק זה משמעות קללה, כיון ש'הִנְקִי' בְּתִיב בכתוב חסר ולא הינקי,
 66 ונדרש הפסוק בשני אופנים, אם לא שטיה טומאה תחת אישך, הנקי -
 67 מלשון נקיות, ואם שטיה, הנקי - מלשון חנק.
 68 דְרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נשואים שזכו - הולכים שניהם בדרך
 69 ישרה ואינם נואפים, שְׂכִיבָה שרויה בְּיַדְהוֹן, שהרי שמו של הקב"ה נמצא
 70 בהם, יו"ד באיש והי"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים בדרך ישרה,
 71 הקב"ה מסלק שמו מביניהם, הי"ד מהאיש והה"א מהאשה, ונמצא שהם
 72 אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכְלֵתָן. אֲמַר רַבָּא, אם לא זכו, וְהָאִשָּׁה - האש
 73 של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר וממחרת לאכול, מְדַאֵשׁ משל האיש,
 74 (מֵאִי מְצַמָּא), משום שהיא - אש של האשה מְצַרָּה - גם לפני
 75 שהסתלקה הה"א היו האותיות אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָאִי -
 76 אש של האיש, לֹא מְצַרָּה - הי"ד של השכיבה הפסיקה באמצע.
 77 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מַה אֲמָרָה תוֹרָה הֵבָא עֶפֶר לְסוּסָה, לומר שאם וְזָתָה
 78 - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בְּן פֶּאֶרְהָם אֲכִינוּ, דְּבִתִּיב
 79 בִּיה 'זאנכי עֶפֶר וְאֶפֶר', ואם לא וְזָתָה - שזינתה, תמות ותתחזר
 80 לְעַפְרָה. עוד דְרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבָרְהָם אֲכִינוּ 'זאנכי עֶפֶר
 81 וְאֶפֶר', והראה את מידת ענוותנותו, וְכוּ בְּנֵי לֵב מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר
 82 ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲרוּמָה, וְעֶפֶר כוֹסָה. שואלת הגמרא וכי רק
 83 אלו המצוות שייכות בעפר ואפר, וְהָאִיבָא נְמִי מצות עֶפֶר בִּיסוּי הָדָם,
 84 ומדוע לא אמר שזכו לזה בזכות אמירת אברהם 'זאנכי עפר ואפר'.
 85 מתרצת הגמרא, הָתָם במצות כִּסוּי הָדָם, הֲכֹשֶׁר מְצוּה אִיבָא - יש בזה
 86 קיום מצוה, אך הַנְּאִי לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר
 87 פרה ועפר סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת
 88 וכן מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו. וכן
 89 שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים בישראל,
 90 ואם זינתה יועיל שנפקדת בזרע וכן מבטלת הלעו מעל בניה.
 91 עוד דְרִשׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֶר אֲבָרְהָם אֲכִינוּ, "אם מחוט ועד שרוך
 92 נֶעְלָא אַחַך מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, וְכוּ בְּנֵי כַגַּד זֶה לֵב
 93 מְצוּה, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט שֶׁל תִּבְכַּת, וכנגד מה שאמר
 94 'שרוך נעל' זכו לוֹרְצוּעָה שֶׁל תִּפְלִין. שואלת הגמרא, בְּשֹׁלְמָא רְצוּעָה
 95 שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה, דְּבִתִּיב "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ
 96 כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיהָ וִירָאוּ מִמֶּךָ", וְתִנְיָא בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל
 97 אֲמַר כִּיצַד רואים ששם ה' נקרא על ישראל, אֵלּוּ תִפְלִין שְׂבָרָאשׁ -
 98 שיש בהם רוב השם של הקב"ה, שהש"ן כתובה בקמט העור שבבתינו,
 99 והדל"ת ברצועות, ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה
 100 ממצות תפילין. אֵלּא חוּט שֶׁל תִּבְכַּת מֵאִי היא ההנאה שיש לישראל
 101 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה שיש
 102 הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו, דְּתִנְיָא
 103 בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאלו הנקבל פני שכינה, שְׁתִּיחַ רַבִּי
 104 מֵאִיר אֲמַר, מַה נִּשְׁתַּנֶּה צַעַב הַתִּבְכַּת שֶׁנֶּצְטוּ ליתנו בציצות יותר מִכָּל
 105 מִינֵי צְבָעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתִּבְכַּת דוֹמָה מראיתו לים, וְיָם דוֹמָה הוא
 106 במראהו לְרִקְנֵי, וְרִקְנֵי דוֹמָה לְכַסָּא תַּבְבּוּד. שְׂנֵאמֶר לגבי הרקיע
 107 "וִירָאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלָיו בְּמַעֲשֵׂה לְבַנְת הַסַּפִּיר וּבְעַצֵּם
 108 הַשָּׁמַיִם לְמַהֲרָה, וּבְתִיב לגבי כסא הכבוד "כְּמַרְאֵה אֲבָן סַפִּיר דְּמוֹת
 109 כְּסֵא", הרי שהספיר שהוא הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 110 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה והכתבת בספר שהוא
 111 קלף. אִינוּ בּוֹתֵב אותה לֹא עַל הַלּוּחַ של עץ, וְלֹא עַל הַנִּייר העשוי
 112 מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה כעור שניתן
 113 לכתוב עליו, וְלֹא עַל

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים בהם
 2 מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות וקללות',
 3 שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות שיחולו על
 4 האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם הפסוקים בהם נכתב
 5 שמקבלת האשה על עצמה את השבועות, האלות והקללות שמחיל
 6 עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב הכהן במגילת הסוטה ונמחק
 7 במים.
 8 משנה. כָּא לֹא הכהן לְבִתּוֹ אֶת הַמְגִילָה של הסוטה, מֵאִיָּהּ מְקוּם -
 9 פסוק הוא בּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ' (ו)אם לא שָׁכַב
 10 אִישׁ אוֹתְךָ וְגו', וְאֶת כִּי שְׂמִית תַּחַת אִישׁךָ הנקי ממי המרים המאריים
 11 האלה". וְאִינוּ בּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר לאחר מכן, 'וְהִשְׁבִּיעַ
 12 הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', אלא מדגל על
 13 חלק זה וְבוֹתֵב את המשך הפסוק "וְתָן ה' אוֹתְךָ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבָעָה בת
 14 ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה
 15 בְּמַעֲרֵה, לְצַבוֹת בְּמִן וְלְגַפְל יוֹד", עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה,
 16 וְאִינוּ בּוֹתֵב את מה שנאמר בהמשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 17 רַבִּי יוֹסִי אֲמַר מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הִיָּה
 18 מְפָסִיק בכתביה הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
 19 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם את
 20 הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי יְהוּדָה אֲמַר
 21 כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ בּוֹתֵב - יזרה הכהן בעצמו, ולא יכתוב אֵלּא את האלות
 22 המפורשות בפסוקים, "וְתָן ה' אוֹתְךָ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבָעָה וְגו'", וְכֹא הַמִּים
 23 הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵה וְגו', וְאִינוּ בּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק
 24 "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 25 גמרא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִפְּלִגִי - מה טעם של התנאים
 26 שנחלקו מדיכן היה כותב. ומשיבה, כְּהָא קְרָא קְמִיפְלִגִי - נחלקו כיצד
 27 לדרוש המקרא "וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכַסֵּף", רַבִּי מֵאִיר
 28 סָבַר, אם היה נאמר וְכָתַב את אֵלוֹת, היינו סבורים שאינו כותב אלא
 29 את אֵלוֹת מִמֶּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר 'הָאֵלוֹת', לְרִבּוֹת
 30 - שכותב גם את הקללות הַנְּאִוֹת מְחַמַּת בְּרִבּוֹת. ומה שנאמר 'אֵלֶּה'
 31 שמשמעו שיתכות אלות אלו ולא אחרות, לְמַעֲוֵטִי - שאינו כותב
 32 במגילת סוטה את הקללות שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה - קללות שנאמרו בפרשת
 33 כי תבוא, ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור ה"א, לְמַעֲוֵטִי - שאינו כותב את
 34 הַצְּוֹאוֹת שציותה התורה לכהן להשביע את האשה, וְקַבְּלוֹת הָאִשָּׁה,
 35 שאומרת אָמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי הסובר שלא היה מפסיק, סבר שבוֹלְהוּ - כל
 36 הדרשות נדרשות בְּרִקְנָאמְתִי - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש
 37 רבי מאיר מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי
 38 יוֹסִי וסבר שממה שנאמר וְכָתַב אֶת האלות האלה, היתור של 'את' בא
 39 לְרִבּוֹת שכותב גם צְוֹאוֹת וְקַבְּלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר שלא
 40 דרש כן, הוא משום שְׂאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי יְהוּדָה הסובר
 41 שכותב רק מִיתֵה ה' אותך, וכן אינו כותב את הקבלה שבסוף הפרשה,
 42 טעמו, שבוֹלְהוּ הה"א שנאמרו בפסוק בְּמַעֲוֵטִי דְרִישׁ לְהוּ - באים
 43 למעט, וכך דרש, 'אֵלוֹת, אֵלוֹת מִמֶּשׁ' - שכותב את האלות המפורשות
 44 בפסוקים, 'הָאֵלוֹת, הָאֵלֶּה' באה לְמַעֲוֵטִי שאינו כותב קְלָלוֹת הַנְּאִוֹת
 45 מְחַמַּת בְּרִבּוֹת - דהיינו 'אם לא שכב וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵטִי שאינו
 46 כותב את הקללות שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה, וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲוֵטִי צְוֹאוֹת
 47 וְקַבְּלוֹת.
 48 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה לרבות
 49 שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה' באה למעט
 50 שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׂנָא הָאִי ה"י של 'האלות'
 51 דְּמִרַבִּי בִּיה - שדרוש שבאה לרבות, וְמֵאִי שְׂנָא הָאִי ה"י של 'האלה'
 52 דְּמַעֲוֵטִי בִּיה - שדרוש שבאה למעט, ואינו סובר כרבי יהודה ששניהם
 53 באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר שה"י דְּנִבְיָה דְרִיבּוּיָא - ה"א
 54 שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא מילה שבאה לרבות - שכותב את
 55 האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת
 56 ברכות, ואילו ה"י דְּנִבְיָה דְּמַעֲוֵטָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה',
 57 שהיא מילה שבאה למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

תוספות

1 האלות רבות קלות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהכא דריש ר"מ ה"י
2 דהאלות ובפ"ק דהוריות (דף ע"ג) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו
3 איכא למיתמה דר"י דריש הכא ה"י דריבויא למעט והתם דריש קהל הקהל
4 לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהכא משמע דלא דריש את האלות
5 ובפ"ק דמנחות (דף ע"ג) אמר ר"י סבר את וכל
6 הלבונהו לרבותא (קורטן) אחר:

7 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הכא פרש"י
8 דתדרוש הכי טומאה תחת אישך
9 חינקי אבל בסוף פרק שבעת העדות (משניות
10 דף ע"ג) פירש הנקי בלא יוד' כמו חנקי וקאי
11 אקרא דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי
12 חנקי ממים המורים האלה ואת כי שבית
13 והתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו
14 אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה
15 וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא
16 ונשאל רבי והא בפ"ק דנדרים (דף ע"ג) אמר
17 בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא
18 לקרבן מני מתני' אי ר"מ לא לית ליה מכל
19 לאו והכי דייק נמי בסוף הפירק (דף ע"ג) ובשית
20 פרק שני (דף ע"ג) אע"ג דאיסורא גידתא הוא
21 והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה
22 ממונא הוא שאסר ממונו על חבריו:

23 **מפני** שהתכלת דומה לים. בירושלמי
24 דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת
25 דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים
26 לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספרי וכתבי
27 ואראה והנה (על) ואלו הרקיע וגו' (ויקרא יג'
28 **אינו** כותב וכו' על הנייר אלא על
29 המגילה. תימה בפ' המוציא (שבת דף
30 פ"ה) דתנן קלף כודי לכתוב עליו פרשה קטנה
31 שבתפילין שמע ישראל אמאי לא קתני
32 פרשת סוטה דרעורר זוטא טפי אורי'
33 דפרשת סוטה לא שכיח כפרשת תפילין
34 ואמרין התם (דף פ"ה) כל מילתא דשכיח ולא
35 שכיח אולר רבנן בטר שכיח לקולא: **לא** על
36 הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה
37 אמאי לא מריבין כל מילי מוכתב כדאמרין
38 פרק שני דגיטין (דף ע"ג) ספר אין לי אלא ספר
39 מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן
40 מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים
41 ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
42 היכא

הואיכא נמי עפר פיסויי הדים? התם הכשח מצוה איכא, הנאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר
אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל' וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין.
בשלמא רצועה של תפילין, דכתיב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' ותניא, ר' אליעזר
הגדול אומר: אלו תפילין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה
גשתנה תכלת מפל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא
הקבוד, שנאמר: 'וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למטה'
וכתיב: 'כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על

אובלתן. שהקפ"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש: ודאשה עדיפא מדאישי. אש של אשה קשה וממקרת לאכול ולפרע משל איש: מאי מעמא האי מיצרה.
אש של אשה נוחה להדליק מה, שאין את של שם מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש, אבל של איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד, שהי"ד של שכינה מפסיקת:
הנאה ליכא, ואין זה קבול שכן, אבל כן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ונרעה זרע, ומבטלת לעו מעל בניה,
ואפר פרה לטחון ולזכות את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל. שהבריח עצמו מן הגול: חוט של תכלת. כנגד מחוט, ורצועה של תפילין
כנגד שרוף, והיינו רצועה: בשלמא רצועה של תפילין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה תשתנה
תכלת. שהוקטרו הכותב לציצית: שהתכלת דומה לים כו'. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. וזו איצטריכו כל
הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבוד, הלכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, ותכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו
תכלת דומה למראה הים, ואנן חזוניהן דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא הקבוד. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתביב ככסא הקבוד
כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לוח. של עין יייר. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גליד' ונעושו כמו עור:

1 **מתני'** מואם לא שכב איש אותך. ואם לא שפית טמאה וגו', שהן קללות
2 הבאות מחמת ברכות. דמשמע הא אם שפית לא הנקי, ואת כי שפית טמאה תחת
3 אישך וכי נטמאת וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך וגו' וכאו המים
4 המאירים וגו', וכן הן סודרין בפרשה, אלא שהשבועה הכהן את האשה בשבועת
5 האלה ואמר הכהן לאשה מפסיק בראש
6 יתן ה' אותך, ואינו כותבו דאינו אלא
7 צוואה שמצוה הכהן להשבועה, וגם בסוף
8 וכאו המים המאירים במעין לצבות כסן
9 ולנפיל ירך אינו כותב סוף המקרא ואמר
10 האשה, דהיינו קבלה שהאשה תקבל עליה
11 שבועה, ואין זו מה האלות: לא היה
12 מפסיק, משתחיל אם לא שכב איש אותך
13 עד אמן אמן, שהיה כותב צוואה דוהשביע
14 הכהן את האשה וקבלה דואמרה האשה
15 אמן אמן: כל עצמו, לשנא בעלמא הוא,
16 יתיר בעצמו שלא יתא כותב אלא אלות
17 לבדו, ואפלו אם לא שכב איש אותך והנקי
18 לא היה כותב, וכ"ש והשביע הכהן, ואינו
19 כותב ואמרה האשה אמן לא שכב איש סוף
20 המקרא הנה: נמו' אלות ממש. יתן ה'
21 אותך, וכאו המים המאירים האלה במעין
22 וגו': קללות הבאות וכו', הנקי מפי
23 המרים: אלה, מיעוטא הוא: שבמשה
24 תורה, דאי כתב קרא וכתב את האלות
25 בספר היה משמע אלות שבמשה תורה,
26 יבכה ה' בשפחת, אלה איקרו דכתיב והיה
27 בשמעו את דברי האלה הזאת וגו' (דברים
28 ט: צוואות, והשביע הכהן את האשה,
29 דלא תיקא לא ידלג, הלכך איצטרך
30 למעטינהו: וקבלת אמן. ולקמיה פריך מ"ש
31 האי ה' דמברה ביה ומיש האי ה' דממעט
32 ביה: פלה. ורביא בךאמרת, אלות אלות
33 ממש, האלות הקללות הבאות מחמת
34 ברכות, אלה למעוטי שבמשה תורה
35 ושבתורת כהנים, אבל ה"י דהאלה לא
36 תדרוש למעוטי צוואות וקבלות, דאתא את
37 ורבינהו, וה"י דהאלה אורחיה הוא: ור"י
38 בלחה, והיינו דקרא מעוטי דרש להו:
39 דלגפי רבוי. דהאלות דקאי אכותב: דלגפי
40 מעוט. אלה דמיעוטא הוא, אלה ולא
41 אלהות: והא לית ליה לר"מ מכלל לאו
42 אתה שומע הן, דשמעין ליה דבעי תנאי
43 כפול, דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו
44 כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, דכתיב
45 ביה אם יעברו ויבן, ואם לא יעברו, הא לא
46 כפליה מכלל לאו לא תשמע הן: א"ד
47 תנחום הנקי כתיב. בלא יוד, דמשמע
48 הנקי אם לא שכב, ותדרוש הכי שטמאה
49 תחת אישך חנקי: וכו'. ללכת בדרך ישרה
50 שלא יתא הוא נואף ולא היא נואפת:
51 שכינה ביניהם. שהי חלק את שמו ושכנו
52 ביניהן, יוד באיש והי באשה: לא וכו' אש

מתני' בא לו לכתוב את המגילה, מאיזה מקום הוא
כותב? מ'ואם לא שכב איש' וגו', 'ואת כי שפית תחת
אישך', ואינו כותב 'והשבועה הכהן את האשה', וכותב
יתן ה' אותך לאלה ולשבועה... וכאו המים המאירים
האלה במעין לצבות כסן ולנפיל ירך', ואינו כותב 'ואמרה
האשה אמן אמן'. ר' יוסי אומר: לא היה מפסיק, ר' יהודה
אומר: כל עצמו אינו כותב אלא 'יתן ה' אותך לאלה
ולשבועה וגו' וכאו המים המאירים האלה במעין', ואינו
כותב 'ואמרה האשה אמן אמן': נמו' במאי קא מיפלגי?
במאי קרא קמפלגי, 'וכתב את האלה האלה הכהן
בספר'; ר' מאיר סבר: 'אלות אלות ממש, האלות'
לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. 'אלה' למעוטי
קללות שבמשה תורה, 'האלה' למעוטי צוואות וקבלות
אמן. ור' יוסי פולחו בךאמרת, 'את' לרבות צוואות
וקבלות. ור' מאיר אתים לא דריש, ור' יהודה, פולחו
במעוטי דריש להו, 'אלות אלות ממש, האלות'
למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות, 'אלה' למעוטי
קללות שבמשה תורה, 'האלה' למעוטי צוואות וקבלות.
ור' מאיר, מאי שנא האי ה"י דמריב ביה ומאי שנא האי
ה"י דמעוטי ביה? ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י
דגביה דמיעוטא מיעוטא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל
לאו אתה שומע הן? אמר ר' תנחום: 'הנקי' כתיב. דריש
ר' עקיבא: איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש
אובלתן. אמר רבא: ודאשה עדיפא מדאישי, מאי מעמא
האי מצרף והאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה
תורה הבא עפר לשוטה? וכתה, ויצא ממונה בן פאברהם
אבינו, דכתיב ביה: 'עפר ואפר', לא וכתה, תחזור לעפרה.
דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר
ואפר' וכו' בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה.
והאיכא נמי עפר פיסויי הדים? התם הכשח מצוה איכא, הנאה ליכא. דרש רבא: בשכר שאמר
אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל' וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין.
בשלמא רצועה של תפילין, דכתיב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' ותניא, ר' אליעזר
הגדול אומר: אלו תפילין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה
גשתנה תכלת מפל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא
הקבוד, שנאמר: 'וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למטה'
וכתיב: 'כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
אובלתן. שהקפ"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש: ודאשה עדיפא מדאישי. אש של אשה קשה וממקרת לאכול ולפרע משל איש: מאי מעמא האי מיצרה.
אש של אשה נוחה להדליק מה, שאין את של שם מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש, אבל של איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד, שהי"ד של שכינה מפסיקת:
הנאה ליכא, ואין זה קבול שכן, אבל כן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ונרעה זרע, ומבטלת לעו מעל בניה,
ואפר פרה לטחון ולזכות את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל. שהבריח עצמו מן הגול: חוט של תכלת. כנגד מחוט, ורצועה של תפילין
כנגד שרוף, והיינו רצועה: בשלמא רצועה של תפילין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה תשתנה
תכלת. שהוקטרו הכותב לציצית: שהתכלת דומה לים כו'. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. וזו איצטריכו כל
הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבוד, הלכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, ותכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו
תכלת דומה למראה הים, ואנן חזוניהן דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא הקבוד. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתביב ככסא הקבוד
כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לוח. של עין יייר. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גליד' ונעושו כמו עור:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי"נ התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שגייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחיקה

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59

גיתא למה אמר ר' ירמיהו כותב תני ר"א ובר שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם נגזר על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסבי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים א"ל הרי זו שאלה אי"ר יוסי איננה שאלה כלום גזרו הסופרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וזו למחיקה נתנה לא צריכא ודלא הואיל ונתנה למחיקה:

שנאמר ומזה כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואינו זו דיו שאין בו קנקנתום הוא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפתר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נתנין קנקנתום לתוך הדין:

מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה יליפין מהכא בפ"ב דמגילה (ק"ה ע"ב) דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מזהה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא משמעתי דיניי נפשות והאי קרא דביום הנחילו משמעתי דיניי ממונות אלא מוהוקע אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כדיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה: **דכתיב** וכתב את האלות הדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ה ע"ב) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ג ע"ב) ובמסכת מגילה (ק"ה ע"ב) דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה דכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמריי מרבותינו דשמעו אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע איתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו דלרשא אחריתי: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. ירושלמי ר' קורספא אמר איתפלגין ר' יוחנן ור"ל דוד אמר משיבוע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משיבוע טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד משיבוע ואח"כ כותב אית ליה חוקה תורה מעכב על הסדר ומהו דאמר כותב ואח"כ משיבוע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה אי"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה ב"ה הוציאו לו (מ"ח ע"ב) דמשמע דכ"ע סבירא להו הכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים ק"ה ע"ב) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משיבוע סוממין רב פפא סבא משימה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך ההוא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא הכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכונן כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר רבי התם דאמר וזהו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו דלעיל דרביעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רתמנא והלכה דלמשה מטיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרין בפ"ק דגיטין (ק"ה ע"ב) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שנים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ה ע"ב) אמר אביי האי נאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינהו לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש חיבת רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וטרא שירטט וכתב ליה לכולהו פרשתא מתקף לה מר בר רב אשי והא לא ניתן לכתב והילכתא כמר וטרא אע"ג דלא ניתן לכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים ברוקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה א"כ דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או ולא הכא דאמרין בהקומץ רבה (מנחות ק"ה ע"ב) ובמגילה (ק"ה ע"ב) הלכתא מוזהה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא תימא הכא אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהה שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמרין שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פיאות הגולגונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות י"ז) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ה ע"ב) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהה ולישנא כאמתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזהה דיש בה על מלכות שמים בן עיקר דאי ס"ת ממש משמעתי ההוא קרא דאמת א"כ הא דגוסינן בפ"ב דמגילה (ק"ה ע"ב) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת דהיינו ספר שם תפירה בפשתן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסיקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ה ע"ב) ובמגילה (ק"ה ע"ב) הילכתא מוזהה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מילא משיני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטטן וגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבתו כל הפסור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא וי"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השיטין אבל בד' פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא ופירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פיאות מוצאין רבינו יב"א במסכת גיטין שמיטת ימיר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתיבין לשום פסוק אלא לאמריה בעלמא לפרוס בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותבין שמימא אותו לשום פסוק בי גויא וזנא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט כשמימא לשום פסוק:

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

15 סוֹמְיָה דינה להיעשות דוקא ביום.
 16 ועוד אמר רבא, אם כְּתֻבָּה - את המגילת סוטה לְמִפְרַע - מסופה
 17 לתחילתה, הרי היא פְּסוּלָה, דְּכָתִיב "וְכָתַב אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֹהִים",
 18 ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה בִּי דְּכָתִיבָא - בסדר
 19 שנכתבה הפרשה במקרא.
 20 ועוד אמר רבא, אם כְּתֻבָּה הכהן - את המגילת סוטה קוֹדֵם שְׁתִּכְבֵּל
 21 עֲלֶיהָ הסוטה את הַשְּׂבִיעָה שמשביעה הכהן, הרי היא מגילה פְּסוּלָה,
 22 [שְׁנַאמַר] תחילה 'וְהַשְּׂבִיעַ' הכהן את האשה וגו', 'ואמרה האשה אמן
 23 אמן', וְאַחַר כֵּן נאמר 'וְכָתַב' את האלת האלה הכהן בספר וגו', הרי
 24 שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את השבועה.
 25 ועוד אמר רבא, אם כְּתֻבָּה הכהן - את המגילת סוטה אַחֲרֵת - ללא
 26 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פְּסוּלָה, שהרי 'בְּסִפְרָא אָמַר
 27 רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני' שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אֵלָא כותבים
 2 עַל הַמְּגִילָה - קלף שעובד כל צרכו. שְׁנַאמַר "וכתב את האלת האלה
 3 הכהן בְּסִפְרָא", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה באה לבאר באיזה
 4 דיו יש לכתוב המגילה, וְאִינוּ כּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹם - שרף אילן שמתכו
 5 במים, וְלֹא בְּקִנְקִנְתוֹם - שהוא מין מהעפר המשחיר. וְלֹא בְּכָל דְּבָר
 6 שְׂרוּשָׁם - שנבלע בתוך הקלף ואינו נמחק, אֵלָא בְּדִיו של שרף שרישומו
 7 נמחה במים. שְׁנַאמַר "וכתב את האלת האלה הכהן וּמָחָה אֵל מִי
 8 המרים", שמשמע שכותב על הספר בְּכָתֵב שֵׁיבֹל לְמַחֹת במים, ולכן
 9 אין כותבים בקומוס ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
 10 נמרא. אָמַר רַבָּא, מְגִילַת סוֹמְיָה שְׁכָתְבָה בְּלִילָה, הרי היא פְּסוּלָה. מֵאִי
 11 טַעֲמָא אֲתִינָא בגזירה שוה תוֹרָה האמורה במגילת סוטה, מתוֹרָה
 12 האמורה במשפט, כְּתִיב הָאֵל - לגבי מגילת סוטה, "וְעָשָׂה לָהּ כַּהֲנֵן
 13 אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וְכָתִיב הָתָם - לגבי זקן ממרא, "עַל פִּי הַתּוֹרָה
 14 אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמִּשְׁפָּט", מֵחַ מִשְׁפָּט אין דנים אלא ביום, אִם מְגִילַת

נקודות משיחות קודש - מזמור קיב

המשך מעמוד ג

כי היסוד בלימוד תורה הוא שאינו נוגע כמות הלימוד, אלא עצם הקניית חשיבות הלימוד. כמו שמצינו בגמרא⁶ אודות אחד האמוראים ש"הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בכי רב (הי' הולך שלושה חודשים מביתו לבית המדרש, ונוסע מביתו אחר הפסח ולומד יום אחד, וחוזר לביתו . . בחג הסוכות)⁷, והוה קרו ל'י' בר בי רב דחד יומא (והיו קוראים לו הבן של רב ליום אחד)". כלומר, למרות שרוב הזמן הוא הטלטל בדרכים ורק במקצת זמן הוא הי' בבהמ"ד, בכ"ז כיון שחיותו ורצונו הי' בבהמ"ד, זה פעל עליו שכל משך הזמן יתכלל ויתקדש להיות כאילו למד בו תורה. ועל יסוד זה מובן גם שכללות לימוד התורה אינו באותו הסוג של לימודי חול העוסקים בעניני הטבע, כמ"ש⁸ "להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור", שכן בלימוד תורה התכלית היא בעצם הלימוד שעל ידו מתקשרים עם נותן התורה⁹, ואילו בלימודי חול התכלית היא אינו בעצם הלימוד אלא בשביל שיוכל להתפרנס מהן ברווח לעבודת ה'¹⁰, "קדרום לחתוך בהן"¹¹ (שכן ע"י חטא עץ הדעת¹² נפלו ניצוצות קדושה ונתלכשו בענינים אלו, וצריך לבררם רק במדה ההכרחית). ולכן מנצלים כל זמן פנוי למלאות אותו בלימוד תורה. ועאכו"כ שהשעות הראשונות של היום - שאז הראש והלב פנויים יותר - מוקדשים ללימוד תורה, ורק בסוף היום לומדים לימוד חול¹³. וע"י חינוך באופן כזה זוכים להעמיד "דור ישרים יבורך", ויתברכו בכל המצטרך להם, וע"י יתברכו גם כלל ישראל בכל מקום שהם¹⁴.

(6) חגיגה ה, ב.

(7) פרש"י שם.

(8) שמיני י, י.

(9) ראה תניא פ"ד.

(10) ראה שם ספ"ח. ובהנסמן שם ב"מראי מקומות הגהות והערות קצרות" שם (ע' עב).

(11) ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"י.

(12) תניא שם.

(13) ראה לקו"ש ח"ב ע' 327.

(14) משיחת פורים ה'תשט"ז.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

ועוד אמר רבא, אם פתקה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפיין -
 עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה פסולה,
 משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב ספר' בלשון יחיד, ומשמע
 שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים ושלשה ספרים.
 ועוד אמר רבא, אם פתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה, ופתק
 את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה בפרשה,
 ופתק את האות אחת השניה, וכן עשה עד סוף הפרשה, פסולה, אף
 שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד מדקדוק "העמיד
 את האשה לפני ה' וישש לה תורה את כל התורה הזאת", שצריך
 שתהיה כולה כתובה יחד.
 פני - הסתפק רבא, אם פתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות - לכל
 אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ופתקן - את שתי המגילות לתוך כוס
 אחר, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל אחת מהם לשתת
 מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, שנאמר בפרשה וצעה
 לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים סדר בדיקת הסוטה צריך
 להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש להסתפק האם פתיקה לשמה
 פני - שרק כתיבת המגילה צריכה להיות לשמה, וממילא והאיכא -
 באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון.
 או דילמא לא די שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא
 פני נמי שהמתיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר
 הדבר שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שאכן
 פני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן הקודם יהיו
 המים פסולים. מה יהיה הדין אם פתקן - את שתי המגילות כב' כוסות
 - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה אחת, ותרך לאחר מיכן
 וצירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו - האם מים אלו כשרים
 או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם מחיקה לשמה פני -
 המחיקה עצמה צריכה להיעשות באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו,
 וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את
 המחיקות כדינם, וישתו שתיהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די
 שהכתיבה והמחיקה יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת
 לשתות את המים שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא
 - הסוטה הזו אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם
 מהמים שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי
 שותה אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שצריכה
 הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן הקודם יהיו
 המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו דידה קא
 שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים. מה יהיה הדין
 אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, תרך הכהן ופתקן - את
 המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות מכוס אחת, מהו - האם
 מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם יש
 פרייה - שכשמשלשק, נחשב הדבר כאילו התברר שהמים שניתנו בכוס
 של האחת הם המים שנעשו עבורה, והמים שניתנו בכוס של השניה הם
 המים שנעשו עבורה, ויהיו המים כשרים לבדיקה. או אין פרייה - אין
 זה נחשב שהתברר שכל אחת מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה -
 ויהיו המים פסולים. מסיקה הגמרא, תיקן - נשאר הדבר בספק.
 פני רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי, אלא

הללו, אמרו להם ישראל, ארון אחד הוא של מת, ואחד של השכינה.
 חזרו ושאלו, ובי מה, דרבך של מת להלך עם ארון שבו השכינה לצידו.
 אמרו להם ישראל,

ועוד אמר רבא, אם פתקה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפיין -
 עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה פסולה,
 משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב ספר' בלשון יחיד, ומשמע
 שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים ושלשה ספרים.
 ועוד אמר רבא, אם פתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה, ופתק
 את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה בפרשה,
 ופתק את האות אחת השניה, וכן עשה עד סוף הפרשה, פסולה, אף
 שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד מדקדוק "העמיד
 את האשה לפני ה' וישש לה תורה את כל התורה הזאת", שצריך
 שתהיה כולה כתובה יחד.
 פני - הסתפק רבא, אם פתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות - לכל
 אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ופתקן - את שתי המגילות לתוך כוס
 אחר, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל אחת מהם לשתת
 מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, שנאמר בפרשה וצעה
 לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים סדר בדיקת הסוטה צריך
 להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש להסתפק האם פתיקה לשמה
 פני - שרק כתיבת המגילה צריכה להיות לשמה, וממילא והאיכא -
 באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון.
 או דילמא לא די שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא
 פני נמי שהמתיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר
 הדבר שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שאכן
 פני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן הקודם יהיו
 המים פסולים. מה יהיה הדין אם פתקן - את שתי המגילות כב' כוסות
 - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה אחת, ותרך לאחר מיכן
 וצירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו - האם מים אלו כשרים
 או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם מחיקה לשמה פני -
 המחיקה עצמה צריכה להיעשות באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו,
 וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את
 המחיקות כדינם, וישתו שתיהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די
 שהכתיבה והמחיקה יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת
 לשתות את המים שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא
 - הסוטה הזו אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם
 מהמים שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי
 שותה אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שצריכה
 הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן הקודם יהיו
 המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו דידה קא
 שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים. מה יהיה הדין
 אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, תרך הכהן ופתקן - את
 המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות מכוס אחת, מהו - האם
 מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם יש
 פרייה - שכשמשלשק, נחשב הדבר כאילו התברר שהמים שניתנו בכוס
 של האחת הם המים שנעשו עבורה, והמים שניתנו בכוס של השניה הם
 המים שנעשו עבורה, ויהיו המים כשרים לבדיקה. או אין פרייה - אין
 זה נחשב שהתברר שכל אחת מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה -
 ויהיו המים פסולים. מסיקה הגמרא, תיקן - נשאר הדבר בספק.
 פני רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי, אלא

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' א

ובל אותן שנים שהיו ישראל במדברך בדרך עלייתם לארץ כנען, היו
 שני ארונות הללו, אחד של מת - ארונו של יוסף, ואחד של שכינה -
 ארון הברית שבו היו הלוחות, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושכין
 שראו זאת זה לצד זה ואמרו, מה פירבן של - מה הם שני ארונות

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

1 כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י [שפי'] בדפין של ס"ת
2 מפרק בתרא דגיטין (דף ק"ג) דתנן שירי מקצת הגט וכתבו בדף השני
3 והעדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעררה כדאמר' בפרק
4 שני דגיטין (דף ק"ג) אהא הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא
5 בן שטיה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו
6 וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
7 רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעררה
8 ובהקומץ רבה (מנחות דף ל"ג) גבי מוזהב אמר
9 נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה
10 על שני דפין פסולה מתיבי כתבה על שני
11 דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף
12 אחד כשירה ראייה לשני סיפין קא אמר
13 אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין
14 זה מזה קאמר שאין מעורין להכי מפרש
15 נמי הכא שני דפין שאינן מעורין ופירש
16 ר"י הא דאמר נמי בפ' ראוהו ב"ד (ל"ט דף
17 אפי' לרבנן דאמרי קרן פרה פסול כיון
18 דאית בה גילדי כשנים ושלוש שופרות דמי
19 ואע"ג דמחבריה התם נמי דרכו להוסיף
20 בכל שנה גלד אחד והרי הוא כמביאו
21 משופר אחר ומדבקו לזה דרתנן דיבק
22 שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
23 היתה ברייתו בבת אחת וניכר התוספת
24 ולא מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו
25 על ב' דפין ותפין יחד דפסול דאחא דוקא
26 כשכתב חצי מגילת סוטה על דף זה וחציה
27 על דף אחר אמרינן דחשיב שני פסוקים
28 וד"ה אם כתב לה שתי מגילות ומחק
29 לתוך כוס אחד וכן גבי גט אם נתן לה שני
30 גיטין אע"ג דכל חד וחד שלם הוא וספר
31 אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
32 בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים
33 כדאמרינן בפ' שור שנגח (פ"ג דף ק"ג) כופר
34 אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה
35 כופרין ובפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ה)
36 ליניקוט תרתי תלת פרי אחד אמר רחמנא
37 ולא שנים או שלשה פירות ואין להקשות
38 מאי שנא משנתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי
39 חזר וחלקן מהו יש ברירה לא אין ברירה דמדלחן המבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (פ"ג דף ק"ג) דהתם לא הוכר חלקן של אחד
40 מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ברירה משני לוגין שאני עתיד להפריש דמיתיה בפ' מרובה (פ"ג דף ק"ג) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו
41 ברירות בעייתו כל האט דהתם (פ"ג דף ק"ג) אבל דמי לברירה דמיתיה בבבל מערבין (פ"ג דף ק"ג) שתי נשים שלקחו קניניה בעירוב או שנתנו דמי קנינין לכוון איזה שירצה
42 יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן
43 לעולה ושל חבירתה לחטאת אינ' איפכא דאמר' ברירה ואע"ג דדחי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגי בין ברירה
44 שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (פ"ג דף ק"ג) דמיתיה מתני' ר' יהודה אמר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות
45 דמי חטאת שמתו בעליה וקא פריך ונברור ד' זווי ונשדי במיא והנך לישתרו ר' יהודה לית ליה ברירה מנלן ומייתי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני אי
46 אלמא מדמי ברירה דאם בא חכם למזרח אע"ג דליכא חיכרא מעיקרא לברירה דארבעה זווי דהוכר מעיקרא אי' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני ומדא
47 נמי דתנן בפ' מעילה (דף ק"ג) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד
48 שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברירה כי האי גוונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה
49 מידא לא איתבריר לן התם במאי פלוגי ומדא נמי ליכא למפשט דמיתיה בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף ק"ג) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום
50 ותיקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהמחק של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן דמאורייתא חד בתיה בטל וריב"א הקשה
51 בפ' הוציאו לו (פ"ג דף ק"ג) אהא ונברור ד' זווי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ג) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו שלמי ונתערבו הרי לוקח בן
52 ג' בהמות אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בכי האי גוונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח ביהו בהמה לחטאת ונימא הוברר
53 הדבר דאלו הוה דמי חטאת לא אמר' מיהו מכל הני חזי רבא למימר מיהו רבא למימר ברירה כי האי גוונא אם כן בה התערבות שבעולם יחזור
54 וחלק משום ברירה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (דף ק"ג) דייקמא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ברירה דבר לח ובפרק התערבות (מנחות דף
55 ב) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן
56 המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתויא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת
57 ניכרין מי אמרינן ברירה וכו' הרי הובררו מימיה אי דילמא אין ברירה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי
58 בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה קא מבעיא ליה אי מי לא בדקי יד משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום
59 דטהורה היא: בע"ר רבא השקה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קט"ו) כרכן כוס אבן אבן ידי מצה לא יצא אלמא אין דרך אכילה
60 בכך דהתם מפקס חובי בין המצה ובין בית הבלעיה אבל הכא דלא מפקס קא מבעיא ליה: על מה היא אומרת אמרין. בפרק שליש שבעות (דף ק"ג) כל
61 הטיענה בעל כאלו מוציא שבעות בפירוש שבעות העדות (מסכת דף ק"ג) אמרין על ש' קבלה יש בו שבעה ויש בה אומנת דברים:

1 על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשוין עמודים: כתב אות אחת ומחקה.
2 על המים, וחזר וכתב אות שלאחריה ומחקה עד שהשלים את כלה פסול, דכתיב
3 את כל התורה עד שתהא כלה באחד: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ועשה לה
4 לשמה: מחיקה נמי. בכוס לשמה לעצמה, שהיא נכר המחיקה שהיא לשמה:
5 השקה בסיב. שהוא הלול כדרך
6 שהתינוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב
7 כדרך מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה
8 מפרש היכי דמי: משביעני עליה. בשם,
9 ומזכיר שם: שלא נטמאת. שאת אומר
10 אמת שלא נטמאת, היינו שבועה שאין עמה
11 אלה: שאם נטמאת יבואו ביד. המים
12 לצבות בטרן בו, והיינו אלה: אמר רבא
13 אלה לחודיה קיימא בו, שבועה ואלה יש
14 כאן ושניהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
15 האלה שהשבועה של אלה: משביעני עליה
16 שאם נטמאת יבואו ביד. דאיכא השתא
17 שבועת האלה, שמשביע את האלה
18 שתחול: שבועה ליכא. על האשה, וקרא
19 כתיב והשביע את האשה: משביעני עליה
20 שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביד.
21 משביעני עליה שיהא אמת מה שאמרת
22 בפנינו שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד
23 המים, דקיימא שבועה אאשה שלא נטמאת
24 ואאלה שתחול: מתני' אמן על האלה וכו',
25 לכך הוצרכה לכפול: ארוסה ונשואה. על
26 בדי גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונות
27 של אירוסין אע"פ שלא היה בו קנוי, ומכאן
28 לגלגול שבועה מן התורה:
29 שומרת
30 שבועה שיש עמה אלה? אמר רב עמרם אמר רב: "משביעני עליה שלא נטמאת, שאם נטמאת
31 יבואו ביד". אמר רבא: אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעני
32 עליה שאם נטמאת יבואו ביד". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא? אלא אמר רב אשי,
33 משביעני עליה שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד: מתני' על מה היא אומרת "אמן אמן",
34 אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיית ארוסה ונשואה
35 ושומרת

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

רש"י

1 **אמן** שלא אטמא. ירושלמי לא שהיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו
 2 אלא המים פקודים בה כשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת**
 3 יבם שזינתה אסורה ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קדושין תופסין בחיבי לאוין
 4 ופליגי אדר"ע הכא מודו כדאמר בהאשה רבה (בבבב טז ע"ב) דכתיב בה לא תהיה

אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה
 5 והיה לזר אלמא דקרא משוי לה כערוה
 6 ולא תפסי דאין קידושין משום דאגידא ביה
 7 והיא כארוסתו שזינתה:
 8 **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב
 9 המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (ק) ^ה
 10 מפרש דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה
 11 ונראה אע"ג דפסיק דלית הילכתא כרב
 12 המנונא הילכתא כוותיה דאמר בהאשה
 13 רבה (בבבב טז ע"ב) דרב סבירא ליה דאין
 14 קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא
 15 ליה ואמר בעניתינו צריכה גט ופסיק
 16 אמריה כשמואל ורב גידל אמר רב היא
 17 כרב המנונא וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא
 18 ליה ההם דאין קידושין תופסין ביבמה
 19 ופשיט לה ר' יוחנן ממתני' דלאחר שחלוץ
 20 לין יבמין וא"ל רבי ינאי אי לאו דדלאי לך
 21 חספא מי משכחת מרגינתא תוהיה וא"ל
 22 ר"ל לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה היא
 23 מתני' ר"ע היא ומיהו ר"ל לא פליג אדר'
 24 יוחנן דהא דאין מוקי התם באותו הפרק (ק) ^ה
 25 הא דקתני ומה במקום שבא על האיסור קל
 26 נאסר האוסר בשומרת יבם וכדבר המנונא
 27 ובסוף ההיא גמרא ובשלהי החולץ (טז ע"ב)
 28 אמרינן נמי אביי מספקא ליה אי כרב
 29 אי כשמואל ובפ' הזורק בגיטין (ק) ^ה פליגי
 30 לישני דגמרא אי מתני' הוה יתובתא לרב
 31 המנונא אי הוה סייעתייהו דהתם מצו
 32 למידידי סייעתייהו כי הכא לאוקמייה מתניתין
 33 כר"ע אלא דדחי לה מלישנא דמתני' גופיה
 34 בירושלמי מפרש היאך קילס רבי ינאי לרבי
 35 יוחנן שקרא עליו הולים וזב מכיס בני אל
 36 יליו מעניין חכם בני ושמה לבי תן לחכם
 37 ויחכם עוד וישמע חכם ויסק א"ל ר"ל
 38 בתר כל אלו פשיק לויסה: יכול הוא פתר
 39 ליה כר"ע ותו דחי ליה התם ויתבינה מה
 40 איכפת לו ממזר גבי קיני התורה אמרה
 41 וקנא את אשתו מפילו מקצת אשתו ולפום
 42 מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב
 43 המנונא והכי גרס התם שומרת יבם
 44 שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
 45 יהושע בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר
 46 ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה
 47 ותני בן נועלמה מעיני אישה ולא מעיני
 48 יבמה רבי יעקב בן זבדי בשם ר' אבדו
 49 מעשה היה וככהת היתה והתורה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכוח אין בה
 50 לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר
 51 ינאי בחבורה נמנו ומרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי בירושלמי א"ר
 52 שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים מנין שאין קדושין תופסין וכו':
 53 **מהו** שזינתה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל
 54 על קינו גירש כמי שחולץ הדין עבדיא קינא לה וגירשה החזירה ונסתרה אי
 55 תימא גירש כמי שמחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מחל
 56 אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה וגירשה
 57 והחזירה ונסתרה שנתה ולא בדקו אותה המים שחורה היא או מאחר שאין המים
 58 בודקין את האשה טמאה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי כורכמית תוכיח ששתתה ושינתה ושילשה לפני שמעיה ואבטליון: **קבלנו** עדותו
 59 בשני אנשים. י"ע בפ"ק דקידושין (ק) ^ה דמוקמינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר
 60 ונשנה ולפירוש רש"י התם נישא שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' ומתוספת רבי: **ורבנן** בראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דבבבב (ק) ^ה שאדם מביא
 61 קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה
 62 בפעם אחת על כולן ומביא מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקנאות אלא הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחור וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורות ושונה שנית:
 63 **הרזן** עלך היה מביא

1 **שומרת יבם** וכוונסה. ואם היתה יבמתו וכוונסה וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה
 2 שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצוה וממתנת ליבם
 3 שייבמנה, כמו ואביו שמר את הדבר (בבבב טז ע"ב). לא תשומר על חסאתי (ויק"ו יז) **אמן**
 4 **שלא נטמאתי**. היינו קבלת שבועתי, ואם נטמאתי יבאי בו היינו קבלת אלה כדרך
 5 שהשביעה, כדאמר לעיל בגמרא משיביעי
 6 עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בידך,
 7 והיינו פירושו דאמן על השבועה אמן על
 8 הקלה דתניא ברישא: **אמן שלא אטמא**.
 9 שאם תטמא לאחר זמן מים מערערין אותה
 10 לאחר שתטמא, כדתניא בברייתא בגמרא:
 11 **ולא על אחר שתתגרש בו**, ואפלו לר"מ
 12 דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת**.
 13 בגירושיה, דאינה נאסרת עליו לחזור לו
 14 אלא אם לא נטמא על ידי קדושין, דכי כתיב
 15 (ויק"ו כז) ולא יוכל בעלה הראשון אשר
 16 שלחה לשוב לקחתה אחר קדושין ונשואין
 17 כתיב, כדכתיב וזאתה לאיש אחר ושגגה
 18 האיש האחרון: **גמ'** שנתה. כשהיא שומרת
 19 יבם: **אסורה ליבמה**. כאשר שנתה תחת
 20 בעלה שאסורה לבעלה: **מקתני שומרת**
 21 **יבם**. שמשביעה על זנות שנתה כשהיא
 22 שומרת יבם: **אי אסרת בשלמא**. ונתה
 23 נאסרת עליו, משום הכי מתנה ע"י לגלגל אף
 24 על אותו זנות, אלא אי אסרת בו: **אין**
 25 קדושין תופסין, לאשה האסורה על
 26 המקדשה הלא. ורבנן פליגי עליה ואמרי,
 27 בחיבי ברייתא דאין דלא תפסי אכל בחיבי
 28 לאוין תפסי, אלמא לר"ע משוי חיבי לאוין
 29 במורות לענין אסוריהם בחיבי ברייתא
 30 שהולך ממזר, ולגבי לאסור על בעלה נמי כי
 31 היכי דהבא על אשת איש שהיא בכרת
 32 אסורה על בעלה כן הבא על שומרת יבם
 33 נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת המת
 34 החוצה לאיש זר (ויק"ו כז) אסורה על יבמה:
 35 **ומשוי לה**. לחיבי לאוין: **כי ערוה**. דכרת:
 36 **נישואין הראשונים**. כגון גרשה והחזירה
 37 וקנא לה ונסתרה: **(על נישואי אחיו) מהו**.
 38 לגלגל זנות שתחת אחיו, דהא דתנן במתני'
 39 ארוסה ונשואה שומרת יבם וכוונסה לאו
 40 בכרזא אתתא קאי ושישקנה יבם וכוונסה לאו
 41 על האירוסין ונשואין של אחיו, אלא מלי
 42 מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על
 43 ארוסה ונשואה, ואם היבם שנקנסה משקה
 44 מתנה עמה שומרת יבם וכוונסה: **הא אסירה**
 45 **הכי נמי דמתנה**, וזו נאסרת עליו בזנות
 46 ונשואין דראשונים לעולם וכן בזנות ונשואי
 47 אחיו, כדאמר בפ"ק (בבבב טז ע"ב). ואם מת חולצת
 48 ולא מתיבמת: **לא בשאמר ר"מ אמן שלא**
 49 **אטמא**. עלתה על דעתה שתבדוק עכשיו על
 50 העתיד: **מערערין אותה**. חוזרין לה לתוך
 51 גרוה באדם החתן ע"י משקה נראה כשהיא ערערה, והוא לשון זעקת שבר וערערו
 52 (בבבב טז ע"ב) **על נישואין אחרונים**. לר"מ דאמר מתנה על העתיד מהו שנתה עמה
 53 בגלגול שבועה שלא נטמאת יבמתו וכוונסה ונשואה: **ואחר כך יחזיקנה**.
 54 טעמא דתשומא בימי גרושיה דלא מיתסרא עליה, הא תשומא לאחר חזרה הכי נמי
 55 דמתני עכשיו: **תורת הנקנאות**. תורה אחת לכל הנקנאות, שכלן יעשה לה בתורה
 56 הזאת: **רבי יהודה אומר זאת**. מיעטא הוא. זאת ולא אחרת: **חופר שיתין**. להכניס
 57 מים לעולי רגלים בידות וכוונסה: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה
 58 ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה, וקבלנו עדותו כן נחונא ששקנה השני,
 59 רבי

1 **ושומרת יבם** וכוונסה. **אמן שלא נטמאתי**, ואם
 2 **נטמאתי יבאו בי**. ר' מאיר אומר: **אמן שלא נטמאתי אמן**
 3 **שלא אטמא**. הכל שוין שאין מתנה עמה לא על קודם
 4 **שתתגרס ולא על אחר שתתגרש**. נסתרה לאחר ונטמאת,
 5 **ואחר כך החזירה**, לא היה מתנה עמה. **זה הפלל: כל**
 6 **שתבעל ולא היתה אסורה לו לא היה מתנה עמה: גמ'**
 7 **אמר רב המנונא: שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה**.
 8 **ממאי? מדקתני "שומרת יבם וכוונסה"**. אי אמרת בשלמא
 9 **אסירה**, משום הכי מתנה בהרה, אלא אי אמרת לא
 10 **אסירה**, היכי מתנה בהרה? והתנן, זה הפלל: **כל שאילו**
 11 **תיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה! אמרי**
 12 **במערבא: לית הילכתא כרב המנונא**. אלא הא דקתני
 13 **"שומרת יבם וכוונסה"** הא מני ר' עקיבא היא, דאמר,
 14 **אין קדושין תופסין בחיבי לאוין**, ומשוי לה פי ערוה.
 15 **בעי ר' ירמיה: מהו שזינתה אדם על נישואין הראשונים?**
 16 **על נישואי אחיו מהו? תא שמע זה הפלל, כל שתיבעל**
 17 **ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה**. הא אסירה
 18 **הכי נמי דמתנה**, שמע מינה ר' מאיר אומר: **אמן שלא**
 19 **נטמאתי וכו'**: **תניא לא בשאמר ר' מאיר אמן שלא אטמא**,
 20 **שאם תטמא מים בודקין אותה מעכשיו**, אלא לכשתטמא
 21 **מים מערערין אותה ובודקין אותה**. בעי רב אשי: מהו
 22 **שזינתה אדם על נישואין האחרונים? השתא מיהא לא**
 23 **אסירה ליה**, או דילמא זימנין דמגרש לה והדר מהדר
 24 **לה? תא שמע הפל שוין שלא היה מתנה עמה לא על**
 25 **קודם שתתגרס, ולא על אחר שתתגרש**. נסתרה לאחר
 26 **ונטמאת ואחר כך יחזיקנה לא היה מתנה**, הא יחזיקנה
 27 **ויתמא הכי נמי דמתני**, שמע מינה. תנו רבנן: **"זאת תורת**
 28 **הנקנאות" מלמד שהאשה שותה ושונה**, ר' יהודה אומר
 29 **"זאת" שאין האשה שותה ושונה**. אמר ר' יהודה: **מעשה**
 30 **והעיד לפנינו נחונא הופר שחין שהאשה שותה ושונה**,
 31 **וקיבלנו עדותו בשני אנשים**, אבל לא באיש אחד. והכמים
 32 **אומרים: אין האשה שותה ושונה**, בין באיש אחד בין
 33 **בשני אנשים**. ותנא קמא נמי הכתיב **"זאת"**? **ורבנן בתראי**
 34 **נמי הא כתיב "תורת"**? **אמר רבא: באיש אחד ובעל**
 35 **אחד דכולי עלמא לא פליגי דאין האשה שותה ושונה**,

דכתיב:
 גרוה באדם החתן ע"י משקה נראה כשהיא ערערה, והוא לשון זעקת שבר וערערו
 (בבבב טז ע"ב) **על נישואין אחרונים**. לר"מ דאמר מתנה על העתיד מהו שנתה עמה
 בגלגול שבועה שלא נטמאת יבמתו וכוונסה ונשואה: **ואחר כך יחזיקנה**.
 טעמא דתשומא בימי גרושיה דלא מיתסרא עליה, הא תשומא לאחר חזרה הכי נמי
 דמתני עכשיו: **תורת הנקנאות**. תורה אחת לכל הנקנאות, שכלן יעשה לה בתורה
 הזאת: **רבי יהודה אומר זאת**. מיעטא הוא. זאת ולא אחרת: **חופר שיתין**. להכניס
 מים לעולי רגלים בידות וכוונסה: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה
 ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה, וקבלנו עדותו כן נחונא ששקנה השני,
 רבי

ירושלמי כורכמית תוכיח ששתתה ושינתה ושילשה לפני שמעיה ואבטליון: **קבלנו** עדותו
 בשני אנשים. י"ע בפ"ק דקידושין (ק) ^ה דמוקמינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר
 ונשנה ולפירוש רש"י התם נישא שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' ומתוספת רבי: **ורבנן** בראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דבבבב (ק) ^ה שאדם מביא
 קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה
 בפעם אחת על כולן ומביא מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקנאות אלא הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחור וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורות ושונה שנית:
הרזן עלך היה מביא

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

59 הבעל, אינו יכול לגלגל ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה
60 נאסרת מחמתה אינו משביעה, **הא אסירה** - אך על זנות שנאסרת
61 מחמתה על הבעל, **הכי נמי דמתנה** ומגלגל עליה כן. **שמע מינה** - ואם
62 כן יש לפשוט ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים
63 נאסרת עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו
64 נאסרת להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
65 שהן בעילות שאסורות.
66 שנינו במשנה, **רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'**. **תניא** מבארת
67 הברייתא כוונת רבי מאיר, **לא כשאמר רבי מאיר** - מה שאמר רבי מאיר
68 שאומרת גם **אמן שלא אטמא** - שנשבעת שלא תזנה בעתיד, לא עלה
69 על דעתו לומר **שאם בעתיד תטמא, המים בודקין אותה מעכשיו,**
70 **אלא** כך היא כוונתו, **לכשתטמא** - אם בעתיד תעבור על שבועתה
71 ותזנה, **המים ששתתה כשהביאה על מה שנסתרה מערערין אותה** -
72 יחזור לה לתוך גרונה, **ובודקין אותה** - ויבררו שוינתה.
73 **כעו** - הסתפק **רב אשי**, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא תזנה
74 בעתיד, **מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים** - האם יכול להשביעה
75 גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן הנישואין
76 השניים. מבארת הגמרא את עדי הספק, האם משביעה רק שלא תזנה
77 תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה עליו תוך כדי
78 הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן הנישואין הראשונים, **מיהא**
79 **לא אסירה ליה** - אף אם תזנה בזמן הנישואין השניים, לא נאסרה עליו
80 לזמן הנישואין הראשונים, אינו יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. **או**
81 **דילמא**, כיון שזימנין **המגרש לה והדר מהדר לה** - אף שלא תיאסר
82 בנישואין אלו, אך כיון שסוף סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה
83 שבועה על כך, מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **תא שמע** שנינו
84 במשנתנו, **הכל שזין שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם**
85 **שתתארס, ולא על זנות שתיה לאחר שתתגרש ממנו, ולכן אף אם**
86 **בזמן שהיתה גרושה נסתרה לאחד ונטמאת** - זינתה עם אחר, **ואחר כך**
87 **החזירה** בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא היה
88 **מתנה עמה** - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק על זנות בזמן
89 שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, **הא יחזירה ותיטמא** - אך אם תזנה
90 לאחר שיחזירה שוב, **הכי נמי דמתני** - יכול לגלגל עליה שבועה על כך,
91 **שמע מינה** - מוכח כהצד השני של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל
92 עליה גם שבועה זו.
93 הברייתא דגם כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים אותה
94 במים המאריים. **תני רבנן**, נאמר במקרא בפרשת סוטה **"ואת תורת**
95 **הקנאות"** ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא לאשתו
96 יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שותה ושונה על כל
97 פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. **רבי יהודה חולק ואומר**, מהמילה
98 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה ושונה - שאין משקים
99 אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא לה בעלה ונסתרה - אין
100 משקים אותה. **אמר רבי יהודה, מעשה והעיד לפנינו נחוניא חופר**
101 **שיחיו, שהאשה שותה ושונה פעם שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן,**
102 **בשני אנשים** - שאם שתתה פעם אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם
103 השני קינא לה נסתרה, ומשקים אותה שוב. **אין לא באיש אחד** - אך
104 אם אותו בעל קינא לה פעם שניה ונסתרה, אין לא משקים אותה שוב.
105 **וחכמים אומרים** - שיטה שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה,
106 **בין באיש אחד** שקינא לה שני פעמים, **ובין בכו' אנשים** שונים. שואלת
107 הגמרא, **ותנא קמא נמי** שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף
108 בבעל אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי **הכתיב 'ואת' למעט, ומה**
109 **ימעטו מפסוק זה, וכן קשה, ורבנן בתרא נמי** - על דעת חכמים
110 שבריייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני אנשים,
111 יש להקשות שהרי **הא כתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה ריבה מקרא**
112 **זה, מתרצת הגמרא, אומר רבא, באיש אחד ובוכל אחד** - בעל אחד
113 שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיטתר עם אותו פלוני ונסתרה עמו,
114 **דכולי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין האשה שותה ושונה אחד**
115 שנסתרה עם אותו בוועל שנית.

1 **ושומרת יבם ויבנתה** - אם נישואיה של אשה זו בתורת יבום הם, שמת
2 אחיו ללא בנים ויבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל עליה גם
3 שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן שהמתנה ליבום.
4 חזרת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת הסוטה אמן על האלה
5 אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על השבועה פירושו שאומרת **אמן**
6 **שלא נטמאתי** - מקבלת עליה את השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה
7 **היינו, ואם נטמאתי יבואו בי** - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו
8 עליה הקללות האמורות במקרא. **רבי מאיר חולק ואומר**, שמלבד
9 שאומרת **אמן שלא נטמאתי** - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר,
10 אומרת גם **אמן שלא אטמא** - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו
11 גם להבא, ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר
12 שתזנה. ומבארת המשנה, **שהכל שזין** - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
13 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, אלא מודים שאין מתנה עמה - אין
14 מגלגלים עליה שתשבע, **לא על כך שלא זינתה קודם שתתארס לו, ולא**
15 **על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו, כלומר, שעל כך שאם לאחר**
16 **שהתגרשה נסתרה לאחד ונטמאת** - זינתה עם אחר, **ואחר כך החזירה**
17 **בעלה הראשון, לא היה מתנה עמה** - לא השביע אותה, משום שאף אם
18 תזנה בעודה גרושה, אינה נאסרת לחזור אליו. ומבארת המשנה שאינה
19 נשבעת על זמנים אלו, משום שזה **הכלל**, אין משביעים אותה אלא על
20 כך שלא זינתה זנות שנאסרה בה על בעלה, אך **כל שתבעל ולא היה**
21 **אסירה לו** - על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
22 שהתארסה לו, **לא היה מתנה עמה** ומגלגל עליה שבועתה.
23 **גמרא. אמר רב המנונא, אלא נטמאת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,**
24 **אסירה ליבמה** - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת הגמרא
25 **מאי למדו שנאסרת עליו, ומשביעה, יש להוכיח כן במשנתנו, דמתני**
26 **שומרת יבם ויבנתה** - שאם יבם את אשת אחיו וקינא לה ונסתרה לאחר
27 הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בעודה שומרת יבם, **אי אפרת**
28 **בשלבא** - אם נאמר שאם זינתה בעודה שומרת יבם, **אסירה** - נאסרת
29 להתיבם ליבם, כרב המנונא, **משום הכי מתנה פהיה** - מובן הדבר
30 שמגלגל עליה שבועה זו. **אלא אי אפרת** שאף אם זינתה בעודה שומרת
31 יבם, **לא אסירה** - אינה נאסרת בכך על היבם, **הכי מתנה פהיה** -
32 היאך מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה, **והתנן** - במשנתנו, **זה**
33 **הכלל, כל שאילו תיבעל ולא תהא אסירה לו** - על זנות שלא אוסרת
34 אותה על בעלה, **לא היה מתנה עמה** - לא היה משביעה. אלא מוכח
35 מהמשנה גמרא המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
36 מביאה הגמרא **אמר רבמירבא** - אמרו בארץ ישראל, **לית הילכתא**
37 **כרב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.** שואלת
38 הגמרא, **ואלא הא דמתני במשנתנו, שומרת יבם ויבנתה** - ומוכח
39 שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה בעודה שומרת
40 יבם. עונה הגמרא, **הא מני** - התנא של המשנה **רבי עקיבא היא דאמר**
41 **אין קידושין תופסין בתיבי לאוין** - אדם שקידש אשה שאסורה עליו
42 באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן אם תלד לו הולד ממנו. כלומר,
43 **ומשוי לה** - שרבי עקיבא מחשיב אשה שאסורה באיסור לאו, **כי ערוה**
44 - כאשה שאסורה באיסור כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה
45 לשוק באיסור לאו, אם עברה על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם,
46 שזינתה תחת בעלה שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם,
47 ולכן סבר התנא שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה
48 לא נפסק כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיבי לאוין
49 משום שאינם נחשבים כחיבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
50 נאסרת על היבם.
51 **כעו** - הסתפק **רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין הראשונים** -
52 אדם שגרש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה ונסתרה בנישואין
53 שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחתיו בנישואין
54 הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את היבמה וקינא לה ונסתרה,
55 **על נישואי אחיו מהו** - האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
56 כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה הגמרא ראייה הגמרא לפשוט
57 הספקות, **תא שמע**, שנינו במשנתנו, **זה הכלל, כל שתבעל ולא תהא**
58 **אסירה לו לא היה מתנה עמה** - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על

מלכים א יא יח-כט

יא יח וַיִּקְמוּ מִמֶּדִּינָה וַיָּבֹאוּ פֶּאֶרְזָן וַיִּקְחוּ אֲנָשִׁים עִמָּם מִפֶּאֶרְזָן וַיָּבֹאוּ מִצְרִים אֶל־פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּתְּנוּ לוֹ בַּיִת וְלֶחֶם אָמַר לוֹ וְאַרְצָן נָתַן לוֹ: יט וַיִּמְצָא הַדָּד תָּן בְּעֵינֵי פְרַעֲהַ מְאֹד וַיִּתְּנוּ לוֹ אִשָּׁה אֶת־אֲחֹת אִשְׁתּוֹ אֲחֹת תַּחְפְּנִים הַגְּבִירָה: כ וַתֵּלֶד לוֹ אֲחֹת תַּחְפְּנִים אֵת גַּנְבַת בְּנוֹ וַתִּגְמְלוּהוּ תַּחְפְּנִים בְּתוֹךְ בַּיִת פְּרַעֲהַ וַיְהִי גַנְבַת בַּיִת פְּרַעֲהַ בְּתוֹךְ בְּנֵי פְרַעֲהַ: כא וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי־שָׁכַב דָּוִד עִם־אֲבֹתָיו וַכִּי־מָת יוֹאָב שֶׁר־הַצְּבָא וַיֹּאמֶר הַדָּד אֶל־פְּרַעֲהַ שְׁלַחְנִי וְאַלְךָ אֶל־אַרְצִי: כב וַיֹּאמֶר לוֹ פְּרַעֲהַ כִּי מָה־אַתָּה חֹסֵל עִמִּי וְהִנֵּךְ מִבְּקֵשׁ לָלֶכֶת אֶל־אַרְצֶךָ וַיֹּאמֶר א לא פִּי שְׁלַח תִּשְׁלַחְנִי: כג וַיִּקָּם אֱלֹהִים לוֹ שְׁטֵן אֶת־רִזּוֹן בֶּן־אֱלִידָע אֲשֶׁר בָּרַח מֵאֵת הַדָּדָעוֹר מֶלֶךְ־צוֹבָה אֲדִנְיוֹ: כד וַיִּקְבֹּץ עָלָיו אֲנָשִׁים וַיְהִי שֶׁר־גָּדוֹד בַּהֲרָג דָּוִד אֲתָם וַיִּלְכוּ דְמִשְׁקָל וַיִּשְׁבוּ בָּהּ וַיִּמְלְכוּ בְּדַמְשֶׁק: כה וַיְהִי שְׁטֵן לְיִשְׂרָאֵל כַּל־יָמָיו שְׁלָמָה וְאֶת־הַרְעָה אֲשֶׁר הִדָּד וַיִּקְץ בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ עַל־אֲרָם: כו וַיִּרְבְּעָם בֶּן־נִבְטָא אֶפְרָתִי מִן־הַצְּרֹרָה וְשֵׁם אָמוֹ צְרוּעָה אִשָּׁה אֲלֻמָּנָה עֶבֶד לְשְׁלָמָה וַיִּרַם יָד בְּמֶלֶךְ: כז וַזֶּה הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָרִים יָד בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּנָה אֶת־הַמְּלוּא סֹנֵר אֶת־פְּרִיץ עִיר דָּוִד אָבִיו: כח וְהָאִישׁ יִרְבְּעָם גְּבוּר חֵיל וַיֵּרָא שְׁלָמָה אֶת־הַנְּעָר כִּי־עָשָׂה מְלָאכָה הוּא וַיִּפְקֹד אֹתוֹ לְכָל־סֶבֶל בַּיִת יוֹסֵף: כט וַיְהִי בַּעַת הַהִיא וַיִּרְבְּעָם יֵצֵא מִירוּשָׁלַם וַיִּמְצָא אֹתוֹ אַחִיהָ הַשִּׁילֹנִי הַנְּבִיא בְּדַרְדָּר וְהוּא מִתְכַּפֶּה בְּשְׁלָמָה חֲדָשָׁה וּשְׁנֵיהֶם לְבָדָם בְּשָׂדֶה:

רש"י

רזון: (כו) וירם יד במלך. הוכיחו ברבים: (כז) וזה הדבר. אשר הוכיחו עליו: שלמה בנה את המלוא. ובבנין זה סגר את פרץ העיר דוד, שהיה הפרץ אחורי המלוא, אמר לו: אביך פרץ פרצות בחומה ליכנס בו עולי רגלים, ואתה גדרת אותה, לעשות אנגריא לבת פרעה, להושיב שם עבדיה ומשרתיה (סנהדרין קא ב): (כח) וירא שלמה את הנער. קודם לכן: כי עושה מלאכה הוא. מהיר במלאכתו וזריז: לכל סבל בית יוסף. (תרגום): לכל מסקי מיסין דבית יוסף, מנשה ואפרים, לפי שמשבט אפרים היה:

מצודת ציון

(יט) הגבירה. המלכה: (כ) ותגמלוהו. ענין הפרדת היונק משדי אמו, כמו (בראשית כא ה) ביום הגמל: (כד) גדוד. חיל אנשים: (כה) ויקץ. מאס, כמו (שם כז מה) קצתי בחיי: (כח) ויפקד. ענין מנוי וגזברות, כמו (שם לט ה) מאז הפקיד אותו: סבל. משא המס:

מצודת דוד

(יח) ויקומו ממדין. כי ברחו דרך מדין, ומשם באו לפארן, ולקחו עמם אנשים משם, ללכת למצרים למרבית אנשים, להיות נראה בעיני פרעה לשר וגדול: ויתן. פרעה נתן לו בית לשבת בה, ואמר לתת לו לחם מאכלו, ואף נתן לו ארץ לנחלה: (כ) בית פרעה. בבית פרעה: בתוך בני וכו'. להיות מגודל עמם ודומה להם: (כא) אל ארצי. כי חשב לאסוף

אנשים ללחום בישראל, בשמעו שמת המלך ושר הצבא המכים באדום, וכאילו עמם מתה הגבורה מישראל: (כב) כי מה אתה. רצה לומר: וכי מה אתה חסר בהיותך עמי, בתמיה, ומדוע תבקש ללכת אל ארצך: (כד) בהרוג. בעת שהרג דוד חיל הדרעוור, ברח אז רזון, וקבץ אליו אנשים, ויהי להם לראש, ובשוב הדרד לארצו, הלך גם הוא ואנשיו אל דמשק ומשלו בה, והיה דעתו להתחבר עם הדרד וללחום בישראל: (כה) כל ימי שלמה. מעת שסרח עד יום מותו: ואת הרעה. רצה לומר: רעתו של רזון היתה עם הרעה אשר עשה הדרד, כי אם היה לבדו לא היה יכול לו: ויקץ. מאס בישראל, ולא אבה שימשל עוד בארם כאשר מאז, ששם דוד נציבים בארם כמו שנאמר בשמואל ב (ח ט): וימלוך. ומלך הוא בארם, ולא נציב מלך מישראל: (כו) אפרתי. מבני אפרים: וירם יד. מרד בו, בעוד היה עבד לו: (כז) וזה הדבר. רצה לומר: בדבר הזה מרד במלך, אשר גינה מעשיו בפרסום, ואמר שלמה בנה את המלוא, ודוד הלא הניחו פנוי, להתאסף בו לעת הצורך: סגר וכו'. רצה לומר: מאז היתה פרוצה חומת עיר דוד, לצאת ולבוא בה אל המלך, להגיש אליו דברי ריבותם, והנה שלמה סגר הפרצה, כאילו אינו חושש לעשות משפט העם: (כח) כי עושה מלאכה. רצה לומר: שהוא מהיר וזריז במעשיו: ויפקד אותו. מאז עד לא הרים בו יד, מינהו על סבל בית יוסף, רוצה לומר: לגבות מהם המס: (כט) ויהי בעת ההיא. כאשר מינהו, ויצא מירושלים ללכת לגבות המס: והוא. על אחיה השילוני חזור: ושניהם לבדם. ולא היה שם מי, לגלות הדבר אשר יעשה:

תהלים עח יט-לז

עח. יט וַיִּדְבְּרוּ בְּאֱלֹהִים אָמְרוּ הַיּוֹכֵל אֵל לַעְרוֹךְ שְׁלַחַן בְּמִדְבָּר: כ הֵן הִפְהִי צוּר | וַיַּזְוִבוּ מִיַּם וַנְּחַלִּים
 יִשְׁטַפוּ הַגַּם-לֶחֶם יוֹכֵל תַּת אִם-יִכֹּן שָׁאֵר לְעַמּוֹ: כא לָכֵן | שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבֵּר וְאֵשׁ נִשְׁקָה בֵיעֶקֶב
 וַגַּם-אֵף עָלָה בְיִשְׂרָאֵל: כב פִּי לֹא הֵאֱמִינוּ בְּאֱלֹהִים וְלֹא כִמְחוּ בִישׁוּעָתוֹ: כג וַיִּצְוּ שְׁחָקִים מִמַּעַל וְדַלְתֵי
 שָׁמַיִם פָּתַח: כד וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַלַּיְלָה וּדְגַן-שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ: כה לֶחֶם אֲפִירִים אָכַל אִישׁ צִידָה שְׁלַח
 לָהֶם לְשֹׁבַע: כו יִסַּע קָדִים בְּשָׁמַיִם וַיִּנְהַג בְּעֵזוֹ תִימָן: כז וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם כַּעֲפָר שָׁאֵר וַכְּחֹל יָמִים עוֹף
 בְּנֶף: כח וַיִּפֹּל בְּקֶרֶב מַחְנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁפַּנְתָּיו: כט וַיִּאֲכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ מְאֹד וַתֵּאֱוָתֵם יְבֹא לָהֶם: ל לֹא-זָרוּ
 מִתֵּאֱוָתֵם עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם: לא וְאֵף אֱלֹהִים | עָלָה כְּהֶם וַיִּהְרַג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחֲוָרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ:
 לב בְּכֹל-זֹאת חֲטָאוּ-עוֹד וְלֹא-הֵאֱמִינוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו: לג וַיִּכְלַבְהֶבֶל יְמִיהֶם וַשְׁנוֹתָם בַּפִּתְלָח: לד אִם-הִרְגַם
 וּדְרָשׁוּהוּ וְשָׁבוּ וְשַׁחְרוּ-אֵל: לה וַיִּזְכְּרוּ בְיַד-אֱלֹהִים צוּרֵם וְאֵל עֲלִיּוֹן גָּאֲלָם: לו וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם
 יִכְזְּבוּ-לוֹ: לו וְלִבָּם לֹא-נָכוֹן עַמּוֹ וְלֹא נֶאֱמְנוּ בְּכַרְתּוֹ:

רש"י

בפיהם. ואף ה' חרה בעם, דבר אחר לא זרו מתאותם לא נטרחקו מתאותם עד שבאת להם הפורענות: (לא) ובחורוי ישראל. נבחרים שבהם והאספסוף הם הזקנים שנאמר בהם אספה לי (שם): (לד) אם הרגום ודרשוהו וגו'. אף היא לא באמת אלא בפתוי בפה וכזבו בלשונם: (לז) ולבם. לא כפיהם נכון. ואף עפ"כ והוא רחום להם ומכפר עונם תמיד ולא השחיתם:

מצודת ציון

(יט) לערוך. ענין סדור: (כ) תת. מל' נתיצה: שאר. בשר כמו אכלו שאר עמי (מליכה א): (כא) ויתעבר. מל' עברה וזעם: נשקה. מל' היסק והבערה: (כה) אבירים. חזקים: צידה. מזון: (כו) בעזו. בחזקו: (לא) במשמניהם. מל' שמן: הכריע. ענין הנפילה על ברכים: (לד) ושחרו. ענין דרישה כמו שוחר טוב (משלי יח):

(כ) שאר. בשר: (כא) ואש נשקה ביעקב. כמו ובערו והשיקו (יחזקאל ט) שהוא ל' היסק ותבערה כדכתיב ותבער במ אש ה': (כה) להם אבירים. לחמם של מלאכים, ד"א אבירים איברים שהיה נבלע בכל האברים ולא היו צריכים לנקביהם: (כו) יסע קדים. ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלמים (במדבר י"א): (כז) שאר. בשר: (ל) לא זרו מתאותם. לא נעשו זרים מתאותם כי כל תאותם השיגו: עוד אכלם

מצודת דוד

(יט) היוכל. האם יוכל לערוך במדבר שלחן מלא להאכילם בשר: (כ) הן. אמרו הן ראינו כי הכה צור וזב המים וזה לבד ראינו לזה ננסה לדעת אם גם יוכל תת את הלחם ר"ל הבשר כמ"ש את קרבני לחמי (במדבר כז) אם יכין שאר, כפל הדבר במ"ש: (כא) ויתעבר. נתמלא עברה וזעם: ואש נשקה. בערה כאש חמתו וכפל הדבר במ"ש וכפל עוד לומר וגם אף וכו': (כב) כי לא האמינו. שיוכל למלאות משאלותם: ולא בטחו.

מבלי נסיון: (כג) ויצו. הלא כבר צוה השחקים וכו': (כד) וימטר. וכבר המטיר המן וראו א"כ שידו לא תקצר: ודגן שמים. הוא המן וכפל הדבר במ"ש: (כה) לחם אבירים. לחם מן השמים הקרואים אבירים שהוא ענין חוזק וכן נאמר עליהם חזקים כראי מוצק (איוב לו): אכל איש. כאומר הלא דבר תימה הוא שאיש נברא מהאדמה אכל לחם שמים: לשובע. ר"ל להשביעם מכל מין שירצו כי טעמו במן כל המטעמים ושאלו א"כ הבשר שלא כהוגן: (כו) יסע. עכ"ז הסיע ונשב רוח קדים מן השמים: תימן. רוח דרום כי הרוח היתה ממקצוע דרומית מזרחית: (כז) כעפר. מרובה כעפר: עוף כנף. עוף בעל כנף: (כה) בקרב מחנהו. למען לא יטריחו ללכת אחריהם למרחוק: סביב למשכנותיו. כפל הדבר במ"ש: (כט) ותאותם. בדבר הנסיון אשר נסו את ה': (ל) לא זרו. עם כי לא נעשו זרים מתאותם כי המקום מילא משאלותם והיה עוד אכלם בפיהם אוכלים ומתענגים בהם: (לא) ואף. עכ"ז לעומת זה עלה בהם אף ה' בעת ההיא: במשמניהם. בהחשובים שבהם: ובחורוי. הנבחרים שבהם כרעו ונפלו: (לב) בכל זאת. אף אחרי רואם שהמקום משלם גמול עכ"ז חטאו עוד בדבר המורגלים: (לג) ויכל. עי"ז כלה ימיהם בהבל ובכהלה כי היו נעים ונדים במדבר ומתו שמה: (לד) אם הרגם. כאשר אמר להרגם במדבר חזרו ודרשו לה': (לה) ויזכרו. היו זוכרים בפיהם אשר אלהים הוא חזקם: (לו) ויפתוהו. אבל לא היה בלב שלם רק חשבו לפתות את ה' בפיהם ויכזבו לפניו בלשונם: (לז) ולבם. אבל לבם לא היה נכון עם ה':

יהל אור

כזכר בפ' כי תשא שם. פ' עקב תוך הפרשה רצ"ג א' (שהוא פ"ו ריש עמוד ד') ס"פ כי תבא רצ"ח ד' (שהוא צ"ג א':

לו ויפתוהו. פ"ק דתענית ד"ח ע"א. רבות כי תשא פמ"ב קנ"ז ב' (שהוא מ"א ב') מצורע פי"ב קפ"ה ב' (שהוא כ' ב') במדבר פ"ז רכ"ג ד' (שהוא ט"ז ד')

ה וכן שני כלים, אחד יפה מנה, ואחד יפה אלף זון; זה אומר: יפה שלי, וזה אומר: יפה שלי – נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מנח עד שיבא אליהו. אומר רבי יוסי: אם בן, מה הפסיד הרמאי? אלא הכל יהא מנח עד שיבא אליהו.

ו המפקיד פרות אצל חברו, אפילו הן אובדין – לא יגע בהן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אברה לבעלים.

ז המפקיד פרות אצל חברו – הרי זה יוציא לו חסרונות: לחטין ולארוז – תשעת הצאי קבין לפור; לשעורין ולדחן – תשעת קבין לפור; לכסמין ולזרע פשתן – שלש סאין לפור; הכל לפי המדה, הכל לפי הזמן. אומר רבי יוחנן בן נורי: וכי מה אכפת להן לעכברין, והלא אוכלין בין מהרבה ובין מקמעא! אלא, אינו מוציא לו חסרונות אלא לכור פירוש ברטנורא

ה וכן שני כלים. לרבנן אצטריכא ליה. ולא זו אף זו קתני, לא מיבעיא במנה ומאתים דליכא פסידא דשכירת כלי, אמרו רבנן נותן לזה מנה ולזה מנה, אלא אפילו בשני כלים דאיכא פסידא שצריך לשבר הכלי הגדול כדי לתת ממנו דמי הקטן, ולכשיבא אליהו נמצא שבעל הכלי הגדול הפסיד שנשבר הכלי שלו, וסלקא דעתך אמינא דבהא מודו רבנן לר' יוסי שהכל יהא מנח עד שיבא אליהו. קממשמע לן והלכה כחכמים:

ו אבדוים. על ידי עכברים או רבובין: לא יגע בהן. למכרן לפי שרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חברו. קב שלו חביב עליו ע"י שעמל בו, מתשעה קבין של אחרים שיקח בדמיהן אם ימכרם. ולא אמרו רבנן הרי זה לא יגע בהן, אלא שלא אבדו אלא עד כדי חסרונן המפורש במשנתנו, לחטים ולאורז תשעה קבין אבדו וכו'. אבל אם אבדו יותר מכדי חסרונן, מודים חכמים לרבן שמעון בן גמליאל דמוכרן בבית דין. והלכה כחכמים:

ז המפקיד פירות אצל חברו. ועירבן הנפקד עם פירותיו והיה מסתפק מהן ואינו יודע שיעור מה שאכל. כשבא להחזירן יוציא לו חסרונות, יפחות כמה הם תגלים לחסור: תשעת הצאי קבין לכור. הכור שלשים סאין, והסאה ששה קבין: הכל לפי המדה. כן לכל כור וכו': הכל לפי הזמן. שהנחת בידו. לכל שנה ושנה ינכה לו כך: מה איכפת להו לעכברים. כך אוכלים ממדה מועמת כמו ממדה מרובה. הלכך תשעה קבין חצאי קבין לשנה בן לכור בן לעשרה כורין: אם היתה מדה

משניות מבוארות – קהתי

ונרקבים, או שהעכברים אוכלים מהם, לא יגע בהן – למכרם, ומבואר הטעם בגמרא, לפי שרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חברו, כלומר שחביבים על האדם פירות מעטים של שדהו מפירות מרובים שהוא קונה מאחרים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אברה לבעלים – שמציל ממנו של המפקיד. והלכה כותנא קמא. ברם, בגמרא אמרו, שאם אבדו יותר מכדי חסרונם הרגיל (כפי שיבואר במשנה הבאה), אף חכמים מודים לרבי שמעון, שמוכרם בפני בית דין.

באור משנה ז

המפקיד פירות אצל חברו, הרי זה לא יערבם עם פירותיו, ואם עבר ועירבם, ואינו יודע כמה יש בהם משלו, כיצד הוא מחשב את חסרונם כשהוא בא להחזירם? על כך דנה משנתנו.

המפקיד פרות אצל חברו – ועירבם חברו עם פירותיו, והיה אוכל מהם, ואינו יודע כמה (גמרא). הרי זה יוציא לו חסרונות – כשבא להחזיר את הפירות למפקיד, ינכה לו מה שרגילים לחסור על ידי אכילת העכברים: לחטין ולארוז – בגמרא מבואר: לאורז קלוף, תשעת הצאי קבין לפור – הכור הוא שלושים סאה, והסאה ששה קבים (הקב 2 ליטרים בערך). נמצא הכור מאה ושמנים קב; ובאה המשנה ללמד שמוציא לו ארבעה קבים וחצי הקב לכור, היינו אחד מארבעים (2½ אחוזים); לשעורין ולדחן, תשעת קבין לפור – היינו אחד מעשרים (5 אחוזים); לכסמין ולזרע פשתן, שלש סאין לפור – היינו אחד מעשרה (10 אחוזים), הכל לפי המדה – אותו שיעור הוא מנכה לו לכל כור וכו'; הכל לפי הזמן – שלפי שיעור זה מנכה לו לכל שנה ושנה. אומר רבי יוחנן בן נורי: וכי מה אכפת להן לעכברין – כמה הפקיד אצלו? והלא אוכלין – העכברים אותו שיעור, בין מהרבה ובין מקמעא – ממעט! אלא, אינו מוציא לו חסרונות אלא לכור אחד בלבד – אפילו הפקיד אצלו כורים הרבה. בגמרא מובאת ברייתא: אמרו לו רבני יוחנן: הרבה אובדות מהן. הרבה מתפורות מהן – כלומר שלדעת תנא קמא לא משום העכברים בלבד מנכים השיעור האמור, אלא אף מסיבות אחרות, שכן הרבה אובדות, הרבה מתפורות, וברכות הטובה רבו הסיבות המפסידות אותה (המאירי); ובירושלמי מבואר הטעם, שהעכברים מתקבצים לרוב כשרואים תבואה הרבה, שכן אמרו שם: העכברים הללו רשעים הם, שכרואים הרבה פירות לא די להם שאוכלים בעצמם אלא מזמינים

באור משנה ה

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד אותו דין בשני כלים. וכן שני כלים – שניים שהפקידו אצל אחד שני כלים: אחד יפה מנה – כלי אחד שווה מאה זון, ואחד יפה אלף זון – כלומר זה הפקיד כלי השווה מאה זון וזה כלי השווה אלף זון; וכשבאים לתבוע את הכלים, זה אומר: יפה שלי – הכלי השווה אלף זון הוא שלי, וזה אומר: יפה שלי – ואין הנפקד זוכר מי מהם בעל הכלי היפה, שאף כאן מדובר (כמו שבארנו במשנה הקודמת). שהביאו שניהם את כליהם בחבילה אחת (לדעת הרמב"ם). או שהפקידו שניהם כאחד זה בפני זה (לשיטת רש"י). שבכגון זה יכול הנפקד לומר, שהואיל ולא הפקידו זה על זה ולא חשדו איש את רעהו, אף הוא לא שם לבו לדקדק ולזכור מי נתן כלי זה ומי כלי זה; הלכך נותן את הקטן – הכלי השווה מנה – לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני – שמוכר את הכלי של אלף זון ונותן מדמיו מאה זון לשני (ינימוקי יוסף); ברם, רש"י מפרש, שישבור מהכלי הגדול כשיעור דמי הקטן (וכן מבאר הרב מברטנורא); ונראה שלדעת רש"י מדובר כאן בכלי שאין שבירתו מפסידתו כולו (המאירי); והשאר יהא מנח עד שיבא אליהו – ויברר את הספק, או שיתפשרו ביניהם. אומר רבי יוסי: אם בן – שכל אחד מקבל דמי הכלי הקטן, מה הפסיד הרמאי – בעל הכלי ששוויו מנה? והרי קיבל את שלו, ולעולם לא יודה על האמת, אלא הכל יהא מנח עד שיבא אליהו – כדי שאף הרמאי יפסיד, שמא יודה. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע רבותא לדעת תנא קמא, שלא זו בלבד שבשניים שהפקידו מנה ומאתים נותן מנה לזה ומנה לזה, שהרי לאחר שיתברר הדבר, לא יהא הפסד לבעל המאתיים, אלא אפילו בשניים שהפקידו שני כלים, שעל ידי שנותן לאחד מהם דמי הקטן מתוך הגדול, הרי לכשיתברר הדבר יהא כאן הפסד לבעל הכלי הגדול: או משום שצריך לשבור עכשו את הכלי הגדול (לפי פירוש רש"י). או משום שצריך למכרו (לפי הרמב"ם). ונמצא שלא יחזור הכלי בעינו לבעליו, מכל מקום אף בזה סובר תנא קמא, שנותן את הקטן לאחד מהם ומתוך הגדול נותן דמי הקטן לשני. והלכה כותנא קמא.

באור משנה ו

המפקיד פרות אצל חברו, אפילו הן אובדין – שהם הולכים

אחד בלבד. רבי יהודה אומר: אם היתה מדה מרבה – אינו מוציא לו חסרונות, מפני שמותירות. ח יוציא לו שתות לזין. רבי יהודה אומר: המש. יוציא לו שלשת לגין שמן למאה: לג ומחצה שמרים, לג ומחצה פלע. אם היה שמן מזוקק – אינו מוציא לו שמרים; אם היו קנקנים ישנים – אינו מוציא לו פלע. רבי יהודה אומר: אף המוכר שמן מזוקק לחברו פל ימות השנה – הרי זה מקבל עליו לג ומחצה שמרים למאה. ז המפקיד חבית אצל חברו, ולא יחדו לה הפעלים מקום, ומלטלה ונשברה; אם מתוך ידו נשברה, לצרפו – חיב, לצרפה – פטור; אם משהניחה נשברה, בין לצרפו בין לצרפה – פטור. יחדו לה הפעלים מקום, ומלטלה ונשברה; לצרפה – פטור.

פירוש ברטנורא

מרובה. שהפקיד אצלו הרבה, מעשרה כורים ולמעלה, לא יוציא לו חסרונות: מפני שהן מותירות. שבימות הגרון כשמפקדים החטים, יבשים, ובימות הגשמים כשמחזיר גופחות. ובאכילת עכברים אינו נחסרין כל כך לכל כור וכור, דכולי האי לא אבלי עכברים מעשרה כורין, הלכך נפחתו משלמת למה שעכברים אוכלים. ואין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוחנן בן נורי. וכל השיעורים הללו בארץ ישראל וכימי התנאים. אבל כשאר ארצות ובזמנים הללו, הכל כפי מה שרגילים הורעים לחסר באותה מדינה ובאותו זמן:

ח יוציא לו שתות לזין. אם הפקיד אצלו יין ועירבו עם יינו, הקנקנים בולעים שתות: רבי יהודה אומר חומש. שהקרקע שהיו עושים ממנו הקנקנים באתריה דרבי יהודה בלע חומש. והכל לפי המקום: אף המוכר וכו'. כשם שאמרו שמרים במפקד, כך אמרו במוכר. שהמוכר שמן לחבירו ונתן לו מתוך חביותיו שמן מזוקק תמיד שהוא מסתפק ממנו, הרי הלוקח מקבל עליו לפחות לו לוג ומחצה מחמת שמרים לכל מאה לוג. ואין הלכה כר' יהודה: ט לא יחדו לה הפעלים מקום. בבית שומר, לומר לו זוית זו השאלני: לצרפו. להשתמש בה: לצרפה. שהיתה במקום שקרובה להשתבר: אם משהניחה. שכלה תשמישו הניחה במקום משתמר. בין שטלטלה מתחלה לצרכו, בין שטלטלה לצרכה, פטור. דאמרין משהחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחלה, ואינו עליה אלא

משניות מבוארות – קהתי

ונתן לו שמן מזוקק, וכגון שחברו קנה אצלו בשעת כתישת הזיתים שמן לכל השנה, מאה לוגים או מאתיים, ועומד השמן בחביותיו של המוכר, ומוסרו לו מעט מעט (המאירי), הרי זה – הלוקח, מקבל עליו – שינכה לו המוכר, לג ומחצה שמרים למאה – כלומר לוג ומחצה לכל מאה לוג כנגד השמרים. ברם חכמים חולקים על רבי יהודה וסוברים, שהמוכר בבת אחת דרכו למחול על ניכוי זה, ואינו מנכה לו כלום; והלכה כחכמים. ויש מפרשים, שלדעת רבי יהודה אפילו מכר לו שמן מזוקק, כלומר שאמר כך במפורש ללוקח, מקבל עליו לוקח לוג ומחצה למאה; וחכמים סוברים: הואיל ואמר המוכר במפורש שנותן לו שמן מזוקק, אינו מקבל שמרים כלל. ברם, אם מכר לו שמן סתם, ונתן לו שמן מזוקק, אף לדעת חכמים מקבל לוג ומחצה למאה (”מגיד משנה” על הרמב”ם הלי מכירה יח, ט).

גם את חבריהם לאכול עמהם. רבי יהודה אומר: אם היתה מדה מרבה – אם הפקיד אצלו מידה מרובה, ומבואר בברייתא בגמרא שהיא עשרה כורים, אינו מוציא לו חסרונות – אינו מנכה לו מה שחסרו על ידי אכילת העכברים, מפני שמותירות – שכן בימות הגרון, בזמן שמפקדים, התבואה יבשה, ובימות הגשמים, כשמחזירים, התבואה תפוחה, והרי בעשרה כורים משלימה התפחות את החסרונות שעל ידי אכילת העכברים (רש”י; ברטנורא). ויש מפרשים: מפני שמותירות – שהמפקיד עשרה כורים ויותר, הריהו נתן במידה גדושה, ואילו הנפקד מחזירם בצמצום, וסובר רבי יהודה שהיתרות עולות כנגד החסרונות (הראב”ד; המאירי). והלכה כותנא קמא. וכל השיעורים הללו לא נאמרו אלא בארץ ישראל וכימי התנאים, אבל כשאר ארצות ובזמנים הללו, הכל כפי מה שרגילים הורעים לחסר באותה מדינה ובאותו זמן (ברטנורא; פירוש המשנה להרמב”ם).

באור משנה ט

להבנת משנתנו יש להקדים, שמי שהופקד אצלו דבר ונטלו להשתמש בו, הריהו נעשה גזלן עליו ונתחייב באחריותו. ואם החזירו אחר כך למקומו, נחלקו בזה רבי ישמעאל ורבי עקיבא, שלדעת רבי ישמעאל, כיון שהחזירו חזר השומר לדינו שלא להתחייב באונסיו, ולדעת רבי עקיבא, כל זמן שלא הודיע לבעלים על כך הריהו חייב באחריותו, שמשעה ששלח בו יד כלתה שמירתו ממנו, ודינו כגזלן, שדין הנוטל על דעת להשתמש כדיון הנוטל על דעת לגנוב או לגזול. ושני בברייתא (בגמרא): הנוגב טלה מן הנודר וטעל מן הכיס (כלומר מי שנמסר לו עדר לשמירה וגנב ממנו טלה, או שנמסר לו בפקידון אריק מלא סלעים, וגנב ממנו סלע אחד – גמרא בבא קמא פ”ח, ב). למקום שנבני יחזיר: דברי רבי ישמעאל (כלומר שלדעת רבי ישמעאל אם יחזיר למקומו הריהו חזר לדינו בתורת שומר). רבי עקיבא אומר: צריך דעת בעלים (כלומר שאין החזרתו מועילה לו עד שידוע על כך לבעלים, וכל זמן שאין ידיעת הבעלים, הריהו חייב באחריותו).

המפקיד חבית אצל חברו, ולא יחדו לה הפעלים מקום – שלא קבע המפקיד מקום מיוחד בבית השומר להעמיד בו את החבית, ומלטלה – השומר, שהעבירה ממקום למקום, ונשברה – באונס: אם מתוך ידו נשברה – שבשעה שטלטלה נפלה מתוך ידו ונשברה, לצרפו – אם טלטלה לצורך עצמו, כגון שרצה להשתמש בה בשביל לעלות עליה ליטול איזה דבר ממקום גבוה שבבית, חזק – בתשלומי החבית, לפי שנעשה שואל שלא מדעת הבעלים, וכל השואל שלא מדעת נעשה גזלן להתחייב בכל אונסין (המאירי), לצרפה – אם טלטלה לצורך החבית, כגון שעמדה במקום שעלולה היתה להישבר ובא להעבירה למקום המשתמר, פטור – כדן שומר שפטור על אונסין. אם משהניחה נשברה – שלאחר שהניח את החבית במקום המשתמר, נשברה שם, בין לצרפו בין לצרפה – בין שטלטלה לצורך עצמו בין שטלטלה לצורך החבית, פטור – שאנו אומרים:

באור משנה ח

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד במי שהפקיד אצל חברו יין או שמן, ועירבו חברו עם יינו או עם שמנו, כמה יוציא לו חסרונות?

יוציא לו שתות לזין – המפקיד יין אצל חברו, ועירבו חברו עם יינו, ונסתפק ממנו, ואינו יודע כמה נטל, כשיחזיר למפקיד את יינו, ינכה לו אחד משה מפיקדונו, כנגד מה שחסר היין על ידי הקנקנים שספגו מעט, וכנגד מעט השמרים ששקעו לשולי הקנקנים. רבי יהודה אומר: חמש – ינכה לו אחד מחמישה. בגמרא מבואר, שטעמו של רבי יהודה, לפי שבמקומו היו עושים את הקנקנים מחרס כזה שהיה בולע יותר; והכל לפי המקום. יוציא לו שלשת לגין שמן למאה – המפקיד שמן אצל חברו ועירבו חברו עם שמנו כדרך שבארנו לעיל ביין, כשיחזיר למפקיד את שמנו, הואיל והשמן אינו נבלע כל כך כמו היין, לא ינכה לו אלא שלושת לוגין למאה (3 אחוזים), היינו: כנגד לג ומחצה שמרים – השוקעים לשולי הקנקנים, וכנגד לג ומחצה פלע – מה שנבלע ונספג בקנקנים; לוג הוא רביעית הקב (כחצי ליטר). אם היה שמן מזוקק – אם השמן שהפקיד אצלו היה שמן מזוקק, בלי שמרים, אינו מוציא לו שמרים – אינו מנכה לו כנגד שמרים אלא כנגד בלע בלבד. אם היו קנקנים ישנים – שספגו שמן הרבה ושוב אינם בולעים, אינו מוציא לו פלע – אינו מנכה לו כנגד בליעת הקנקנים. רבי יהודה אומר: אף המוכר שמן מזוקק לחברו פל ימות השנה – רבי יהודה סובר: כשם שאמרו לנכות שמרים במפקד כך אמרו במוכר, שהמוכר לחברו שמן סתם,

בין מתוך ידו ובין משהניחה, לצרכו – חיב, לצרכה – פטור.
 י המפקיד מעות אצל חברו, צָרָרן וְהַפְשִׁילָן לְאֲחֻרָיו, או שְׁמַסְרָן לְבָנוּ וְלִבְתּוֹ הַקְטָנִים, וְנָעַל בְּפָנֵיהֶם שְׁלֵא פְרָאוי – חיב, שְׁלֵא שְׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִים; וְאִם שְׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִים – פְּטוֹר.
 יא המפקיד מעות אצל שְׁלַחְנִי, אִם צְרוּרִין – לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ – אֵינוֹ חֵיב בְּאֲחֻרֵיהֶן; מִתְרִין – פִּירוּשׁ בִּרְטוּרָא

כשומר חנם ופטור על אונסיה, ואע"פ שלא הודיע לבעלים לומר נטלתי והחזרתי. ורישא דמתניתין רבי ישמעאל היא, דאמר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו שהוא פטור דלא בעינן דעת בעלים. והאי דקתני לא יחדו לה הבעלים מקום, לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא יחדו לה הבעלים מקום והחזירה למקומה לאחר שנשתמש בה לצרכו שהוא פטור, ואע"פ שלא הודיע לבעלים, שהרי החזירה למקום המיוחד לה, אלא אפילו לא יחדו לה הבעלים מקום, דלאו למקום מיוחד לה החזירה, פטור, הואיל והחזירה למקום משתמר, דלא בעינן דעת בעלים: **ובין משהניחה לצרכו חיב.** סיפא זו אתאן לרבי עקיבא דאמר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו וגאנם, לעולם הוא חיב, עד שידוע לבעלים שגנב והחזיר. והכא נמי לאחר שנשתמש בה לצרכו ונעשה גולן עליה אע"פ שהניחה במקום המשתמר, חיב. והאי דקתני כסיפא יחדו לה הבעלים מקום, לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא לא יחדו שהוא חיב משהניחה לאחר שנשתמש לצרכו, דהא לא הניחה במקום המיוחד לה, אלא אפילו יחדו לה מקום שחזר והניחה במקומה, חיב, דבעינן דעת בעלים. ורישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע. והכי מוקמינן לה בגמרא:
י צָרָרן. והפשיילן לאחוריו. אע"פ ששמירה מעולה היא, חיב, שהמולך מעות של פקדון ממקום למקום אין להם שמירה אלא בידו, דכתיב (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך, אע"פ שצוררים הם, יהיו בידך. ואם בבית הוא, אין להם שמירה אלא בקרקע, ובכותל, בטפה הסמוך לתקרה או בטפה הסמוך לארץ. שאין דרך הנגבים לחפש שם. ואם שמר בענין אחר, פושע הוא וחיב. אלא אם כן התנה מתחלה עם המפקיד שעל מנת כן הוא מקבל הפקדון שלא יתחייב בכל השמירות הללו: **לבנו ולבתו הקטנים.** אבל לגדולים, נשבעים הם ששמרו כדרך השומרים ופטור. ולא אמרינן בהא שומר שומר לשומר חיב, שדרך האדם להפקיד מה שהפקיד בידו, ביד אשתו ובניו. וכל המפקיד, על דעת שיתנם הנפקד ביד אשתו ובניו הוא מפקיד:
יא אם צרוּרין. והתומין, או קשורים קשר משונה: **לא ישתמש בהן.** אבל אם אינם חתומים או קשורים קשר משונה אע"פ שצרוּרין, הרי הן כמתרין וכאילו אינם

משניות מבוארות – קהתי

כן פשע בשמירתו, היינו שלא שמר את הפיקדון כראוי. משנתנו באה ללמד איו שמירה דרושה לפיקדון של מעות.
המפקיד מעות אצל חברו, צָרָרן – קשר חברו את המעות בסודרו, **והפשיילן לאחוריו –** והניח את המעות הצרוורות על כתפו, וכגון שקיבל את הפיקדון בדרך והיה צריך להביאו לביתו, או שְׁמַסְרָן – שמסר חברו את המעות, **לְבָנוּ וְלִבְתּוֹ הַקְטָנִים –** שאינם בני שמירה, **וְנָעַל בְּפָנֵיהֶם –** בפני הקטנים, **שְׁלֵא פְרָאוי –** ויש גורסים: או נעל בפניהם שלא כראוי, כלומר: או שהניח את המעות בביתו ובתיבתו ונעל בפני המעות שלא כראוי; ובכך המקריס הללו. אם נגנבו או אבדו, **חיב –** השומר לשלם למפקיד, **שְׁלֵא שְׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִים –** שהמולך מעות של פיקדון ממקום למקום, אין להן שמירה אלא בידו, וחכמים מצאו על כך רמז בתורה, שנאמר (דברים י"ד, כח): "וצרת הכסף בידך" – אף על פי שצרוּרין, יהיו בידך; ברם, בבית אין למעות שמירה אלא בקרקע, או בכותל בתוך טפה הסמוך לתיקרה או בתוך טפה הסמוך לקרקע. ואם שמר את המעות באופן אחר, אין זו שמירה כדרך השומרים, ואם נאנסו חיב, אלא אם כן התנה מתחילה עם המפקיד, שעל מנת כן הוא מקבל את פיקדונו שלא יתחייב בכל השמירות הללו. ואם מסר את המעות לבנו ולבתו הקטנים, חיב, מהטעם שבארנו לעיל, שאינם בני שמירה. אבל אם מסרן לבנו ולבתו הגדולים, הרי הם נשבעים ששמרו כדרך השומרים – לאחר שנשבע השומר שסמך את המעות לידם **(וחב"ם) –** ופטור, ואין אומרים בזה: שומר שמסר לשומר חיב, שדרך האדם להפקיד פיקדון שקיבל ביד אשתו ובניו, וכל המפקיד, על דעת כן הוא מפקיד שיתנם השומר ביד אשתו ובניו. **וְאִם שְׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִים –** ונגנבו או שאבדו, **פְּטוֹר –** מלשלם, ששומר חנם פטור על הגניבה ועל האבידה.

באור משנה יא

משנתנו באה ללמד במי שקיבל מעות לפיקדון, שיש ודינו כשומר שכר, שחייב על הגניבה ועל האבידה.
המפקיד מעות אצל שְׁלַחְנִי – המחליף ופורט מטבעות, וזוקק למעות תדיר, **אִם צְרוּרִין –** הן המעות, **לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן –** השולחני; בגמרא מבואר, דווקא כשהן צרוורות והתומות, או שהן קשורות קשר משונה, שבזה גילה המפקיד את דעתו שאינו רוצה שהשולחני ישתמש בהן; **לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ –** המעות אצל השולחני, **אֵינוֹ חֵיב בְּאֲחֻרֵיהֶן –** שהרי אינו אלא שומר חנם. **מִתְרִין –** אבל אם המעות מותרות, כלומר שאינן צרוורות; והוא הדין כשהן צרוורות

משחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחילה, ואינו עליה אלא שומר שפטור על אונסיה. בגמרא מבואר, שדין זה של משנתנו הוא לדעת רבי ישמעאל הסובר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו, שעדיין דינו כשומר ואינו חיב באונסיו, כמו שהבאנו בהקדמה למשנתנו. ונקטה המשנה "ולא יחדו לה הבעלים מקום" לרבותא; שאין צורך לומר כשייחדו לה הבעלים מקום, והחזירה למקומה לאחר שנשתמש לצרכו, שהוא פטור, ואף על פי שלא הודיע על כך לבעלים, שהרי החזירה למקום המיוחד לה, אלא אפילו לא יחדו לה הבעלים מקום, ונמצא שלא למקום המיוחד לה החזירה, מכל מקום הואיל והחזירה למקום המשתמר, הריהו פטור, שהחזרה מועילה אף שלא מדעת בעלים. **יחדו לה הבעלים מקום –** שקבע המפקיד מקום מיוחד בבית השומר להעמיד בו את החבית, **וְנָטְלָתָּה –** השומר, **וְנִשְׁפְּרָה –** באונס, **בין מתוך ידו –** שנשברה בשעה שטלטלה, **ובין משהניחה –** שנשברה לאחר שהניחה במקומה, **לְצָרְכּוֹ –** אם טלטלה לצורך עצמו, שרצה להשתמש בה, **חיב –** בתשלומי החבית, **לְצָרְכָּה –** אבל אם טלטל את החבית לצורך שמירתה, **פְּטוֹר –** בגמרא מבואר, שהסיפא היא לדעת רבי עקיבא, הסובר בגונב טלה מן העדר והחזירו למקומו, שהוא חיב באונסיו עד שידוע לבעלים שגנב והחזיר; ואף כאן כיון שטלטלה לצרכו נעשה גולן עליה, ואף על פי שהחזירה למקומה, הואיל ולא הודיע לבעלים על כך, הריהו חיב. ומה שנקטה הסיפא "יחדו לה הבעלים מקום", הרי זו לרבותא לדעת רבי עקיבא; שאין צורך לומר כשלא יחדו לה הבעלים מקום, שאם טלטלה לצרכו, שהוא חיב, אפילו נשברה משהניחה, שהרי לא למקום המיוחד לה החזירה, אלא אפילו יחדו לה הבעלים מקום, והחזירה למקומה, מכל מקום הואיל והשתמש בה לצרכו, ולא הודיע לבעלים, הריהו חיב, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו.

בארנו משנתנו, כרוב המפרשים (לפי הגמרא), שהרישא היא כדעת רבי ישמעאל והסיפא היא כדעת רבי עקיבא. ברם, יש מפרשים (בגמרא), שמשנתנו כולה היא כרבי ישמעאל, אלא שבסיפא מדובר שהניח את החבית, לאחר שטלטלה, שלא במקומה המיוחד לה, הלכך אינה נקראת חזרה, שאף לדעת רבי ישמעאל חיב הוא להחזיר למקום שגנב. אבל אם החזירה למקומה המיוחד לה, אף על פי שטלטלה לצרכו, פטור, שהואיל והחזירה חזר לדינו כשומר, להיות פטור מאונסים (וכן מפרש גם המאירי).

באור משנה י

כבר בארנו ששומר חנם אינו חיב על גניבה ועל אבידה ועל אונסים אחרים, אלא אם

יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָף אִם אָבְדוּ – תֵּיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן. אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין צְרוּרִין וּבֵין מְתָרִים – לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְפִיכָף אִם אָבְדוּ – אֵינוֹ תֵּיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן. הַחֲנוּנִי כִּבְעַל הַבַּיִת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַחֲנוּנִי כִּשְׁלַחְנִי. יב הַשּׁוֹלֵחַ יָד בַּפְּקָדוֹן – בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים: יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבְיִתְרָה; וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים: פְּשַׁעַת הוֹצָאָה; רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: פְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה. הַחוֹשֵׁב לְשַׁלֹּחַ יָד בַּפְּקָדוֹן – בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים: תֵּיב; וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים: אֵינוֹ תֵּיב, עַד שִׁישְׁלַח בּוֹ יָד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב, ו): "אִם־לֹא שְׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאכַת רַעְהוּ". פִּיצַד? הֲטָה אֶת הַחֲבוּת וְנִטְלָה הַיְמָנָה רַבִּיעִית, וְנִשְׁבְּרָה – אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֲלָא רַבִּיעִית; הַגְּבִיחָה וְנִטְלָה הַיְמָנָה רַבִּיעִית וְנִשְׁבְּרָה – מְשַׁלֵּם דְּמֵי כֶּלֶה.

פירוש ברטנורא

קשורים כולל, ומותר להשתמש בהן: חייב באונסין. ואפילו לא נשתמש בהן היו עליהם שומר שטר, מפני שיכול להשתמש בהם, וחייב בגניבה ואבדה. ואם נשתמש, הוּו מלוה גביה וחייב אף באונסין: רבי יהודה אומר בשולחני. והלכה כרבי יהודה: יב ילקה בחסר וביתר. כמה שחסר הפקדון, וכמה שהותר. כגון הפקיד אצלו רחל טעונה צמר, או מעוברת, ונזונה או ילדה לאחר ששלח בה יד, משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה, ונמצא שהוא לוקה כמה שחסר אצלו, וביתר, שאם נתעברה או טענה צמר כשהיא אצלו, משלם אותה טעונה ומעוברת כמות שהיא עכשיו, והרי לוקה ביתר: ובית הלל אומרים בשעת הוצאה. מבית הבעלים, אם טעונה טעונה, ואם רקנית רקנית: רבי עקיבא אומר בשעת התביעה. כמו שהוא הפקדון בשעת העמדה בדין. דכתיב (ויקרא ד) לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו, יתן כמו שהוא ביום אשמתו, ביום שמתחייב בו בדין. והלכה כבית הלל: החושב לשלוח יד בפקדון. אמר בפני עדים אמול פקדונו של פלוני לעצמו: בית שמאי מחייבים. דכתיב (שמות כב) על כל דבר פשע, משעה שדובר לשלוח יד הו פושע: עד שישלח בו יד. דכתיב אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. והיא על כל דבר פשע, דרשי ביה בית הלל, אמר לעבדו ולשולחו לשלוח יד בפקדון מנין שהוא חייב, תלמוד לומר על כל דבר פשע: פיצד הטה את החבית. השתא מפרש למלתייהו דבית הלל. ואית ספרים דלא גרסי כיצד. ומלחא באנפה נפשח היא: ונשברה. לאחר זמן: אינו משלם אלא רביעית. דשליחות יד אינו מחייב באונסים עד שימשוך או יגביה דהוי קניה: הגביחה ונטל. לאו דוקא נטל, דמכיו אברהה על מנת ליטול חייב באונסיה אפילו לא נטל ממנה כלום. ואם נטל רביעית מן החבית והחמיץ היין הנשאר בחבית אחר כן, אע"פ שלא הגביה החבית משלם כל היין, שהוא גרם ליין שהחמיץ, וגירי דידיה הוא דאהני ליה:

משניות מבוארות – קהתי

כולה, אם נתיקרה משלם כשווייה בשעה ששיבר אותה; ואם הוזלה, משלם כשעת הגזילה, היינו כשעה ששלח בה יד, ובא רבי עקיבא וחולק עליהם בענין זה, וסובר שמשלם תמיד כשווייה בשעת התביעה בדין, בין הוזלה בין הוקרה (תוספות). בגמרא מבואר טעמו של רבי עקיבא, שנאמר (ויקרא ה, כד): "לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו" – כמו שהוא ביום אשמתו, היינו ביום שמתחייב בו בדין. והלכה כבית הלל. החושב לשלוח יד בפקדון – שאמר בפני עדים שישלח יד בפקדון, בית שמאי אומרים: תיב – עליו באונסים כאלו שלח בו יד, שנאמר (שמות כב, ח): "על כל דבר פשע", משעה שדיבר לשלוח יד הריהו פושע (גמרא; ברטנורא). ובית הלל אומרים: אינו תיב – עליו באונסים, עד שישלח בו יד – ממש, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם־לֹא שְׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאכַת רַעְהוּ" – ומה שכתוב "על כל דבר פשע" דרשו בית הלל: "שיכול אין לי אלא הוא (השומר עצמו שלח יד בפקדון), אמר לעבדו ולשולחו (לשלוח יד בפקדון) מניין (שהוא חייב)? תלמוד לומר: "על כל דבר פשע" פיצד – חייב בשליחות יד? ויש שאין גורסים תיבת "כיצד" ולפי זה באה המשנה ללמד עכשיו דין בפני עצמו. הטה את החבית – של יין, שהופקדה אצלו, ולא הגביחה כולה, ונטל הימנה רביעית – הלוג יין, ונשברה – החבית לאחר זמן, באונס, אינו משלם – למפקיד, אלא רביעית – שלא קנה את החבית להתחייב באונסיה, הלכך אינו חייב לשלם אלא בעד אותה רביעית שנטל. ברם, אם היין החמיץ לאחר מכן, משלם בעד כל היין, לפי שלא החמיץ אלא מחמת מעשיו (חיצים שלו גרמו לכך). שכן דרך היין להחמיץ בכלי חסר, ומזיק בידים הוא. הגביחה ונטל הימנה רביעית – בגמרא מבואר: לאו דווקא נטל, אלא הגביחה על מנת ליטול הימנה רביעית, אף על פי שלא נטל, ונשברה – לאחר מכן באונס, מְשַׁלֵּם דְּמֵי כֶּלֶה – דמי כל החבית, שהואיל והגביחה על דעת לשלוח בה יד קנאה להתחייב באונסיה.

באור משנה א

שתי המשניות הראשונות של פרקנו עוסקות בדני הקנין של מיטלטלים. וכבר שנינו (קידושין א, ה), שמיטלטלים אינם נקנים אלא במשיכה (וכן בהגבהה או במסירה – עיין הקדמתנו לבאור משנה קידושין א, ד). כלומר הלוקח חפץ או בעל חיים מחברו, כל זמן שלא משך אותו, אף על פי שכבר נתן את דמיו לחברו לא קנאו, וכל אחד מהם רשאי לחזור בו. אבל משימשוך הלוקח את מקחו, אף על פי שערין לא נתן דמיו, קנה אותו,

אלא שאינן חתומות או שאינן קשורות קשר משונה כי אם קשר רגיל (גמרא). יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן – רשאי השולחני להשתמש בהן, שיוודע המפקיד שהשולחני זקוק למעות, ועל מנת כן הפקידן אצלו; לְפִיכָף אִם אָבְדוּ – ואפילו לא השתמש בהן, תֵּיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן – שהואיל והמעות מזומנות לו להשתמש בהן, הרי דינו כשומר שטר, והלכך חייב בגניבה ובאבידה. ברם, אם השתמש בהן, הרי זה מלווה אצלו, וחייב אף באונסים. אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת – המפקיד מעות אצל בעל הבית, שאינו שולחני, בֵּין צְרוּרִין וּבֵין מְתָרִים – אפילו אין המעות קשורות, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן – אינו רשאי להשתמש בהן, לְפִיכָף אִם אָבְדוּ, אֵינוֹ תֵּיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָן – כדין שומר חנם. הַחֲנוּנִי – המפקיד מעות אצל חנווני, כִּבְעַל הַבַּיִת – דינו של החנווני כדין בעל הבית, שאפילו מותרין לא ישתמש בהן; דְּבִרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַחֲנוּנִי כִּשְׁלַחְנִי – שאף החנווני צריך למעות תדיר, ואם הן מותרין, רשאי הוא להשתמש בהן. והלכה כרבי יהודה.

באור משנה יב

משנתנו דנה בשומר ששלח יד בפקדון או שחשב לשלוח בו יד, מהו חיובו. הַשּׁוֹלֵחַ יָד בַּפְּקָדוֹן – שנעשה עליו גזלן, ונתחייב אפילו באונסיו, בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים: יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבְיִתְרָה – השומר יענש בין כמה שחסר הפיקדון ובין כמה שהותר, ומבואר בגמרא, כגון שהופקדה אצלו רחל טעונה צמר, ולאחר ששלח בה יד גזזה, היינו שחסרה אצלו, הריהו משלם אותה ואת גזותיה, וזהו שאמרו: "ילקה בחסר"; או כגון שהופקדה אצלו רחל גזוזה ולאחר ששלח בה יד נטענה צמר, הרי הוא משלם כפי שווייה לאחר שנטענה, וזהו שאמרו: ילקה ביתר. תעונה הֵלֵל אֹמְרִים: פְּשַׁעַת הוֹצָאָה – מבית הבעלים, אם טעונה טעונה ואם גזוזה גזוזה (גמרא; ברטנורא); ויש מפרשים דברי בית הלל: כשעת הגזילה, כלומר כשעה ששלח בה יד, שאז הוציאה מרשות בעלים (ורשי: "תפארת ישראל"). רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: פְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה – כמו שהיתה בשעה שתבע המפקיד את השומר בדין. ויש מפרשים, שרבי עקיבא אינו מדבר בשבח גזילה, כמו שבארנו בדברי בית שמאי ובית הלל, אלא בענין יוקר וזול, שכן בין לדעת בית שמאי ובין לדעת בית הלל, אם נתייקר הפיקדון, משלם כשעה שהוציאו מן העולם, כגון השולח יד בחבית של יין שהופקדה אצלו, ואחר כך שבר את החבית

פרק רביעי

א הִזְהִיב קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף, וְהִכְסֵף אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַהֶבֶה. הִנְחֵשֶׁת קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף, וְהִכְסֵף אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַנְּחֻשֶׁת. מְעוֹת הָרְעוּת קוֹנֵה אֶת הַיְּפוֹת, וְהַיְּפוֹת אֵינָן קוֹנֵה אֶת הָרְעוּת. אֲסִימוֹן קוֹנֵה אֶת הַמְּטַבֵּעַ, וְהַמְּטַבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת אֲסִימוֹן. הַמְּטַלְטְלִין קוֹנִים אֶת הַמְּטַבֵּעַ, וְהַמְּטַבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַמְּטַלְטְלִין. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל הַמְּטַלְטְלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה. **ב** בַּיֵּצֵד? מִשְׁךְ הַיִּמְנו פְּרוֹת וְלֹא נָתַן לוֹ מְעוֹת – אֵינוֹ יוֹכֵל לְחַזֵּר בּוֹ. נָתַן לוֹ מְעוֹת וְלֹא מִשְׁךְ הַיִּמְנו פְּרוֹת – יוֹכֵל לְחַזֵּר בּוֹ. אֲבָל אָמְרוּ: מִי שִׁפְרַע מֵאֲנָשֵׁי דוֹר הַמְּבוּל וּמְדוֹר הַפְּלָגָה, הוּא עֲתִיד לְהַפְרַע מִמֵּי שְׂאִינוֹ עוֹמֵד בְּדַבְרוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: כָּל שֶׁהִכְסֵף בְּיָדוֹ – יָדוֹ עַל הָעֵלְיוֹנָה.

פירוש ברטנורא

ד **א** הִזְהִיב קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף. כל דבר שהוא חשוב להיות מטבע וחריף לינתן בהוצאה, דין מעות יש לו, ואינו קונה את שכנגדו שאינו חשוב מטבע ואינו חריף בהוצאה כמותו. ומי שאין טבעו חשוב וחריף, דין פירות יש לו, ומשיכתו הוא קיום דבר. לפיכך מבי משך האחד דינרי זהב, קנה השני דינרי כסף בכל מקום שהם, ואין אחד מהם יכול לחזור בו. דינרי זהב הוא פירות לגבי דינרי כסף; והכסף אינו קונה את זהב. דינרי כסף שהם חריפים בהוצאה, דין מעות יש להם לגבי דינרי זהב. ואם משך האחד דינרי כסף, לא קנה האחר דינרי זהב עד שימשך, דמעות אין קנות. והיינו מעמא נמי שבחוששת קונה את הכסף, דפרוטות של נחוששת שאין טבעו חשוב כל כך, הוא פירי לגבי דינרי כסף, והכסף אינו קונה את הנחוששת: **מעות הרעות**. שנפסלו: **אסימון**. שנעשה במדת המטבע היוצא אלא שעדיין לא טבעו עליו צורה: **כל המיטלטלין קונין זה את זה**. אם החליף אלו באלו, כיון שמשך האחד קנה חברו. והאי כל, לאתווי אפילו כים מלא מעות בכים מלא מעות: **ב נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו**. זה וזה. והקנת חכמים היא. דדבר תורה מעות קנות, כראשכחן גבי הקדש הכתיב ונתן הכסף וקם לו, ומה טעם אמרו משיכה קונה ולא מעות, גזירה שמא יצח לוקח מקחו בבית מוכר זמן מרובה ותפול דליקה בשכונת המוכר ולא יחוש לטרוד ולהציל, לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם יצדח, דכיון דאם יתיקרו ברשותו יתיקרו ויחזור בו מן המכר ויהא השכר שלו, כדריה חשיב להו וטרח ומציל: **אבל אמרו מי שפרע וכו'**. אע"פ שיכול לחזור בו, אוררין אותו בבית דין ואומרים עליו מי שפרע מדור המכול ומדור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה ומן המצריים ששטפו כים, הוא עתיד ליפרע

משניות מבוארות – קהתי

אָת הַמְּטַבֵּעַ – שדין האסימון כדין סחורה לגבי המטבע, **וְהַמְּטַבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת אֲסִימוֹן** – שהמטבע הוא מעות לגבי האסימון, ומעות אינן קונות. **הַמְּטַלְטְלִין קוֹנִים אֶת הַמְּטַבֵּעַ** – שעל ידי משיכת המיטלטלים ניקנה המטבע, ואפילו מטבע שאינו יוצא, כמו מעות רעות ואסימון (תוספות), **וְהַמְּטַבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַמְּטַלְטְלִין** – היינו שכל מטבע שהוא הריהו מעות לגבי מיטלטלים, ומעות אינן קונות. **זֶה הַכֶּלֶל: כָּל הַמְּטַלְטְלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה** – בקנין חליפין, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו. שאם החליף אדם מיטלטלים במיטלטלים, כגון פרה בחמור או יין בשמן, אף על פי ששיערו תחילה כמה שווה זה וכמה שווה זה, ואחר כך החליפו, כיון שמשך האחד בשל חברו, קנה חברו בחליפיו בכל מקום שהם, אף על פי שעדיין לא משכם, כגון אם בעל הפרה משך את החמור או בעל היין את השמן, הרי קנה בעל החמור את הפרה או בעל השמן את היין, ונעשה ברשותו ובאחריותו. יש נוסחאות שאין גורסים את התיבות "זה הכלל" (הרי"ף והרא"ש ועיין "תוספות יום טוב").

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד (מה שכבר הזכרנו בהקדמה למשנה הקודמת). שכיון שמשך הלוקח את מקחו, אף על פי שעדיין לא נתן מעות למוכר, נגמר הקנין. ואין אחד מהם יכול לחזור בו. אבל כל זמן שלא משך הלוקח את מקחו, אף על פי שכבר נתן מעות, יכול כל אחד מהם לחזור בו. ומכל מקום כל החזור בו, לאחר שנתן הלוקח מעות, לא עשה מעשה ישראל, והייב קללת "מי שפרע" כמבואר במשנה.

בַּיֵּצֵד – משיכת הסחורה עושה קנין ונתינת המעות אינה עושה קנין? **מִשְׁךְ הַיִּמְנו** – הלוקח מן המוכר, פְּרוֹת – שלקח אצלו, **וְלֹא נָתַן לוֹ מְעוֹת** – אף על פי שעדיין לא נתן לו דמי הפירות (משנתנו נקטה "פירות" במונח סחורה בכלל). **אֵינוֹ יוֹכֵל לְחַזֵּר בּוֹ** – לא הלוקח ולא המוכר. **נָתַן לוֹ מְעוֹת** – הלוקח למוכר, **וְלֹא מִשְׁךְ הַיִּמְנו פְּרוֹת** – אף על פי שכבר שלם לו בעד הסחורה שלקח אצלו, הואיל ועדיין לא משך את סחורתו, **יֹכֵל לְחַזֵּר בּוֹ** – כל אחד משניהם. **אֲבָל אָמְרוּ** – חכמים: **מִי שִׁפְרַע מֵאֲנָשֵׁי דוֹר הַמְּבוּל וּמְדוֹר הַפְּלָגָה** – ובכרייתא הוסיפו: ומאנשי סדום ועמורה וממצריים בים, **הוּא עֲתִיד לְהַפְרַע מִמֵּי שְׂאִינוֹ עוֹמֵד בְּדַבְרוֹ** – בגמרא מבארים, שבית הדין אומרים כך למי שחוזר בו, ואחר כך מחזיר המוכר ללוקח את המעות. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: כָּל שֶׁהִכְסֵף בְּיָדוֹ, יָדוֹ עַל הָעֵלְיוֹנָה** – רבי

ואין אחד מהם יכול לחזור בו. ונחלקו אמוראים בגמרא (בבא מציעא מז, ב): **דעת ריש לקיש משיכה מפורשת מן התורה, שנאמר (ויקרא כה, יד): "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך"** – דבר הנקנה מיד ליד. ולדעת רבי יוחנן מן התורה מעות קנות (שמשתנו הלוקח את דמי מקחו. קנה אותו. ואין אחד מהם יכול לחזור בו). ומבואר ברש"י, שנאמר: **"ונתן הכסף וקם לו"** (המונה לכתוב האמור בהקדש: "ויסוף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו" ויקרא כו, יט). אלא שחכמים תקנו שתהא משיכה קונה ולא יהו מעות קנות, גזירה שמא יאמר המוכר ללוקח: נשרפו חטיף בעלייה, כלומר שמא יתן הלוקח דמי הסחורה שלקח ויניחנה בבית המוכר ותיפול דליקה בשכונת המוכר, ולא יטרח המוכר להציל את סחורתו של חברו המונחת אצלו, מאחר שבאחריות הלוקח היא, הלכן תיקנו חכמים, שכל זמן שלא משך הלוקח את מקחו, עדיין הוא ברשותו ובאחריותו של המוכר, כדי שישתדל להצילו. והלכה כרבי יוחנן. ויש גם קנין חליפין. שהמחליף מיטלטלים במיטלטלים, כיון שמשך האחד את של חברו קנה חברו בחליפים בכל מקום שהם. ברם, מטבע אינו נקנה בחליפין, לפי שדעתו של אדם על הצורה, שחשיבות המטבע מצד צורתו היא, והצורה עלולה להיבטל (גמרא). מכאן דנה משנתנו במחליף מין אחד של מטבעות במין אחר, והיא באה ללמדנו שאותו המטבע העובר לסוחר נגזר ביותר להוצאה נחשב למעות, והמטבע שכנגדו דינו כסחורה, ובמשיכתו נעשה הקנין. **הִזְהִיב** – המטבע של זהב, **קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף** – את המטבע של כסף, שאם נתן אדם לחברו דינר זהב בעשרים וחמישה דינרי כסף, כיון שמשך חברו את דינר הזהב, קנה את דינרי הכסף בכל מקום שהם (היינו שחייב חברו ליתן לו עשרים וחמישה דינרי כסף כמו שפסק עמו. אם חדשים חדשים, אם ישנים ישנים – **גמרא: ומביט**), ואין אחד מהם יכול לחזור בו, שהמטבע של זהב נחשב כסחורה לגבי המטבע של כסף, לפי שאינו עובר לסוחר ואינו נוח להוצאה כמו הכסף, הלכן משיכת הזהב קונה את דינר זהב, לא אבל אם נתן לחברו עשרים וחמישה דינרי כסף כדינר זהב, לא קנה את דינר הזהב עד שימשוך אותו, לפי שדינרי הכסף מעות הם, ומעות אינן קונות, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו. **הִנְחֵשֶׁת קוֹנֵה אֶת הַכֶּסֶף** – הבא להחליף מטבעות נחוששת במטבע של כסף, נעשים המטבעות של נחוששת כסחורה לגבי הכסף, לפי שאין פרוטות הנחוששת יוצאות בכל מקום כדינרי הכסף, הלכן משיכת הנחוששת קונה את הכסף, **וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֵה אֶת הַנְּחֻשֶׁת**, שהכסף נחשב כמעות לגבי הנחוששת, ומעות אינן קונות. **מְעוֹת הָרְעוּת** – מטבעות שנפסלו (רש"י); ויש מפרשים: מטבעות שנמחקה צורתם ואינן יוצאות אלא בדוחק (תוספות; הרשב"א) **קוֹנֵה אֶת הַיְּפוֹת** – המטבעות העוברים לסוחר, שדין המעות הרעות כסחורה, וניקנות במשיכה, **וְהַיְּפוֹת אֵינָן קוֹנֵה אֶת הָרְעוּת** – שדינן כמעות לגבי הרעות, וכל זמן שלא משך את הרעות לא קנה אותן. **אֲסִימוֹן** – מטבע שאין עליו צורה, קוֹנֵה

ג האונאה ארבע כסף, מעשרים כסף וְאַרְבַּע כֶּסֶף לְסַלֵּעַ, שְׁתּוֹת לְמִקְחָהּ. עַד מְתֵי מִתָּר לְהַחְזוֹר? עַד כְּדֵי שְׂרִירָה לְתַגְרָא אוּ לְקָרְבוֹ. הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד: הָאוֹנְאָה שְׂמוֹנֶה כֶּסֶף לְסַלֵּעַ, שְׁלִישׁ לְמִקְחָהּ; וְשִׁמְחוּ תַגְרֵי לוֹד. אָמַר לָהֶם: כָּל הַיּוֹם מִתָּר לְהַחְזוֹר. אָמְרוּ לוֹ: יָצִיחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בְּמִקְוֵמֵנוּ; וְחֲזוֹר לְדַבְרֵי חֻכְמָיִם.

ד אָחַד הַלּוֹקֵחַ וְאָחַד הַמּוֹכֵר – יֵשׁ לָהֶן אוֹנְאָה. בְּשֵׁם שְׂאוֹנְאָה לְהַדְיוּט, כִּן אוֹנְאָה לְתַגְרָא; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין

פירוש ברטנורא

ממי שאינו עומד בדוכרו, ואחר כך מחזיר לו את מעותיו: רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה. רבי שמעון אמלתיה דתנא קמא קאי דאמר נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו בין מוכר בין לוקח ואתא רבי שמעון למימר דזמנין דמי שהכסף בידו דהיינו המוכר שקבל את הכסף ידו על העליונה, ובידו לקיים את המכר אם ירצה ואין הלווקח יכול לחזור בו, כגון שהיתה עליותו של לוקח שכורה אצל המוכר, דהשתא אם המוכר רוצה שהיה המכר קיים אין הלווקח יכול לחזור בו אף על פי שלא משך, דמעמא מאי אמור רבנן משיכה קונה ולא מעות, גזירה שמא יאמר לו מוכר ללוקח נשרפו חמין בעליה, הכא דעליה דלוקח היא אי נפלה דליקה איהו מרח ומיתיה לה. ואין הלכה כרבי שמעון. אלא אף על פי שעליותו של לוקח שכורה אצל המוכר, כל זמן שלא משך יכול לחזור בו בין לוקח בין מוכר:

ג האונאה ארבעה כסף. ארבעה מעות כסף שהם שש מעות בדנר, והסלע ארבע דינרין: מעשרים וארבע כסף לסלע. אם היה המקח ברמי הסלע שהוא עשרים וארבע מעות דהשתא היא אונאה שתות למקח, חייב להשיב לו כל אונאתו ארבעה כסף: עד מתי מותר להחזיר. מי שנתאנה. והא דנקט לשון מותר, לאשמועינן דליכא אפילו מי שפרע להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו: עד כדי שיראה. המקח לתגר או לאחרי מקרוביו. ואם שהה יותר, מחל על אונאתו. והמוכר לעולם חזר, שהרי אין המקח בידו שיוכל להראות לתגר או לקרובו אם נתאנה. ואם נודע שבא לידו דבר כיוצא בממכרו וידע שטעה ושחק ולא תבע, אינו יכול לחזור ולתבוע, שהרי מחל: ושמחו תגרי לו. שהיו בקיאים בסחורה ומוכרין ביוקר. ואין הלכה כר' טרפון:

ד אין לתגר אונאה. מפני שהוא בקי ומסתמא אחולי אחיל גביה, והאי דובנא הכי, משום דאתרמי ליה זבינא אחריתי. והשתא הוא דקבעי למיהדר ביה. ואין הלכה

משניות מבוארות – קהתי

עד מתי יכול המתאנה לחזור ולתבוע את האונאה, או לבטל את המקח? ונקטה המשנה לשון "מותר", כדי להשמיענו, שבכגון זה שתבוע אונאתו או מחזיר את המקח אין אפילו "מי שפרע"; עד כדי שיראה – כשיעור הזמן שיוכל להראות את המקח, לתגר – לסוחר, או לקרובו – הבקי, כדי להיודע אם נתאנה. ואם שהה יותר מזה, שוב אינו יכול לחזור ולתבוע את האונאה או לבטל את המקח, לפי שאנו אומרים שכבר מחל על אונאתו. במה דברים אמורים? בלוקח שנתאנה, לפי שהמקח בידו, אבל אם המוכר נתאנה, לעולם חזר באונאה, וכל שכן בביטול מקח, לפי שאין המקח בידו שיוכל להראות לתגר או לקרובו, ואינו יודע את השווי של הדבר שמכר עד שיראה כמותו הנמכר בשוק. לפיכך אם היה המקח דבר שאין שווינו במינו, אינו חוזר אלא עד כדי שישאל על שער שבשוק. וכן אם נודע שבא לידו של המוכר שוב מכירה כזו וידע שטעה ולא תבע, אינו יכול לחזור ולתבוע, שכן הסתם מחל (דמב"ם ה"א מ"ח יב, ו-ז). הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד: הָאוֹנְאָה – שיעור האונאה שחייבים להחזיר, שמונה כסף לסלע – שמונה מעות כסף לכל סלע, היינו: שליש למקח – שסלע היא עשרים וארבע מעות, והרי שמונה מעשרים וארבע הן שליש, וְשִׁמְחוּ תַגְרֵי לוֹד – שהיו בקיאים במקח וממכר ומוכרים ביוקר, ושמחו על הוראתו של רבי טרפון, שיוכלו להשתכר הרבה, והלקוחות לא יוכלו להחזיר, אָמַר לָהֶם – רבי טרפון לתגרים: כָּל הַיּוֹם מִתָּר לְהַחְזוֹר אוּ לְקָרְבוֹ – היינו לחזור ולתבוע את האונאה או לבטל את המקח. אָמְרוּ לוֹ – התגרים לרבי טרפון: יָצִיחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בְּמִקְוֵמֵנוּ – כדין שנתאנה בו קודם הוראתו, שכן מוטב שתאנה האונאה שתות למקח, ושלא יהא שיעור הזמן אלא עד כדי שיראה לתגר או לקרובו, וְחֲזוֹר לְדַבְרֵי חֻכְמָיִם – שהאונאה שתות למקח.

באור משנה ד

אָחַד הַלּוֹקֵחַ וְאָחַד הַמּוֹכֵר – בין שנתאנה הלווקח ובין שנתאנה המוכר בשתות למקח, יֵשׁ לָהֶן אוֹנְאָה – דין אונאה ששינוי במשנה הקודמת, שנאמר: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו", הרי שהזכרו כאן שניהם, גם המוכר וגם הלווקח. בְּשֵׁם שְׂאוֹנְאָה לְהַדְיוּט – שיש דין אונאה לאדם שאינו בקי בסחורה, כִּן אוֹנְאָה לְתַגְרָא – לסוחר שהוא בקי במסחר, ואין אומרים, שהואיל והוא תגר ודאי הרגיש באונאתו ומחל עליה מתוך חישובים מסחריים שלו, אלא בין הדיוט בין תגר יש להם דין אונאה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

שמעון חולק על תנא קמא וסובר, שאם הלווקח נתן מעות ולא משך מהמוכר את הפירות, המוכר, שהכסף בידו, יכול לחזור בו, אבל הלווקח אינו יכול לחזור בו ("תוספות יום טוב": "תפארת ישראל") ואין הלכה כרבי שמעון.

בארנו את דברי רבי שמעון לפי "תוספות יום טוב". אבל הרב מברטנורא מפרש (בעקבות הגמרא והרמב"ם) שרבי שמעון בא להשמיע, שיש ואפילו לא משך הלווקח את הפירות, כיון שנתן למוכר את המעות, ידו של המוכר על העליונה, שאם הוא רוצה היהו מקיים את המכר, ואין הלווקח יכול לחזור בו, והיינו שאם הפירות היו מונחים בעליותו של לוקח שהיתה שכורה למוכר, יד המוכר על העליונה, ואין הלווקח יכול לחזור בו, שהרי מה טעם אמרו חכמים: משיכה קונה ולא מעות? גזירה שמא יאמר המוכר ללוקח: נשרפו חמין בעליה, אבל כאן שהעלייה של לוקח היא, הרי בטל אותו החשש, שאם תיפול דליקה, הלווקח בעצמו יציל, הלכך משנתן הלווקח את המעות, שוב אינו יכול לחזור בו (עיין "תוספות יום טוב" שמקשה על פירוש זה).

באור משנה ג

מכאן ועד סוף פרקנו עוסקות המשניות בדני אונאה. – כתוב בתורה (ויקרא כה, יד): "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך. אל תונו איש את אחיו". מכאן שאסור למוכר או לקונה להונות את חברו, ושלושה שיעורים אמרו חכמים בהונאה: א. שיעור שחייבים להחזיר: ב. שיעור שאין חייבים להחזיר, משום שדרך בני אדם למחול עליו; ג. שהמקח בטל. משנתנו באה ללמד ששיעור ההונאה שחייבים להחזיר הוא שתות (אחד מששה) והרי נמצאנו למדים, שכל אונאה שהיא פחות משתות אין חייבים להחזירה, וכל שהיא יתירה על השתות המקח בטל.

הָאוֹנְאָה – שיעור האונאה שחייבים להחזיר, אַרְבַּע כֶּסֶף – ארבע מעות כסף, מְעַשְׂרִים וְאַרְבַּע כֶּסֶף לְסַלֵּעַ – כלומר מעות כסף שיש מהן עשרים וארבע בסלע, ושיעור האונאה ארבע מעות לכל סלע, היינו: שְׁתּוֹת לְמִקְחָהּ – אחד מששה במחיר החפץ שקנה, כגון חפץ השווה סלע שנמכר בעשרים ושמונה מעה, ונתאנה הלווקח בארבע מעות, או שנמכר בעשרים מעה ונתאנה המוכר בארבע מעות, זוהי אונאה שתות שחייבים להחזירה. ואם היתה האונאה יתירה על שיעור זה, יכול המתאנה לבטל את המקח ולהחזיר את החפץ שקנה. לפי החשבון של שתות למקח שבארנו לעיל יוצא, שנתאנה הלווקח בשביעית המעות ששילם, היינו ארבע מעות כסף מעשרים ושמונה. אבל בגמרא מפרשים, שהאונאה היא גם בשתות למעות, כגון אם קנה חפץ שווה עשרים מעה בעשרים וארבעה מעה, שהתאנה הלווקח בשתות מעותיו, או אם קנה חפץ השווה עשרים ושמונה מעה בעשרים וארבעה מעה, שהתאנה המוכר בשתות מעות. עַד מְתֵי מִתָּר לְהַחְזוֹר – כלומר

אונאה לתגר. מי שהטל עליו – ידו על העליונה; רצה, אומר לו: תן לי מעותי, או: תן לי מה שאוניתי. ה כמה תהא הסלע חסרה, ולא יהא ביה אונאה? רבי מאיר אומר: ארבעה אפרין, אפר לדינר. רבי יהודה אומר: ארבעה פנדינות, פנדין לדינר. רבי שמעון אומר: שמונה פנדינות, שני פנדינות לדינר. ו עד מתי מתר להחזיר? בכפרים – עד פדי שיראה לשלחני; ובכפרים – עד ערבי שבתות. אם היה מכירה – אפלו לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו; ואין לו עליו אלא תרעמת. ונתנה למעשר שני, ואינו חושש, שאינו אלא נפש רעה.

פירוש ברטנורא

כר' יהודה: מי שהוטל עליו ידו על העליונה. מי שנתנה: תן לי מעותי. אם נתנה לוקח. ומתניתין רבי יהודה הנשיא היא. ולית הלכתא כוותיה, אלא אם האונאה שתות, קנה ומחזיר אונאה. יותר משתות, כמל מקח: **ה כמה תהא סלע חסרה**. מטבע היוצא וממיד הוא שוחק וחסר, כמה תחסר ואם הוציאה לא תהא אונאה: **ארבע אפרין**. לסלע: **איפר לדינר**. והוא אחד מן עשרים וארבע בו. דשש מעה כסף הוא דינר, מעה שני פנדיונים, פנדין שני אפרין: **ארבעה פנדיונים**. אחד משנים עשר: **שמונה פנדיונים**. שתות. כשאר אונאה. וכן הלכה:

ו בכפרים. שיש שם שלחני. עד כדי שיראה לשולחני: **בכפרים**. שאין שם שלחני: **עד ערבי שבתות**. שבא להוציאה בערב שבת לסעודת שבת, או ידע אם יוכל להוציאה וקבלה ממנו: **ואם היה מכירה**. הכי קאמר, ואם חסיד הוא ורצה לעשות לפנים משורת הדין, אם מכיר שהוא הסלע שנתן לו, יקבלנה ממנו אפילו לאחר שנים עשר חודש: **ואין לו עליו אלא תרעומת**. הכי קאמר, ואחר שאינו חסיד ולא רצה לקבלה ממנו, אין לזה עליו אלא תרעומת. דאיתו הוא דאפסיד אנפשיה שלא החזירו בזמנו: **ונתנה למעשר שני**. אחסרה כדי אונאה קאי. ונתנה למעשר שני בשוויה ואינו חושש משום אסימון שאין מעשר שני מתחלל אלא במטבע שיש בו צורה, דשם מטבע יש עליו, דמי שאינו לוקחה בשוויה בתורת מטבע אלא כמו נכסא של כסף, אינו אלא נפש רעה:

משניות מבוארות – קהתי

יש דעה בגמרא, שמחלוקת התנאים שבמשנתנו היא אף בשאר כל אונאה במקח ומכור. ויש דעה, שבמטבעות בלבד נחלקו התנאים כאן, לפי שמעות להוצאה ניתנו, וכיון שאין לוקחים ממנו מטבע חסר, אינו מוחל אף בפחות משתות. ברם, ההלכה היא, שבין באונאת המקח ובין באונאת מטבע שיעור האונאה שחייבים להחזיר הוא שתות (רמב"ם הל' מכירה יב. ט).

באור משנה ו

עד מתי מתר להחזיר – את הסלע החסרה כדי שיעור אונאה? ואמנם באונאת מקח שנינו (לעיל משנה ג), שזמן תביעת האונאה עד שיראה לתגר או לקרובו, אבל שונה הוא מטבע, שלא כל אדם בקי בו, הלכך שואלת המשנה, מהו זמן תביעת האונאה במטבע? **בכפרים** – שיש שם שולחנים, **עד פדי שיראה לשלחני** – שאין מכיר במטבע חסרונו ודמיו אלא השולחני; **ובכפרים** – שאין השולחני מצוי שם, **עד ערבי שבתות** – צריך הוא להחזיר עד ערבי שבתות, שהוא בא לעיר להוציאה בשוק לצורכי שבת, וידע אם יקבלה ממנו בשווייה. **אם היה מכירה** – אם זה שנתן את הסלע החסרה לחברו היה מכירה, שהיא אותה סלע שנתן לו, **אפלו לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו** – כלומר ראוי לו ממדת חסידות, שיהא מקבלה ממנו. **ואין לו עליו אלא תרעמת** – כלומר שאם אינו רוצה לקבלה לאחר הזמן הקצוב ברישא, אין לו עליו אלא תרעומת, שהואיל ולא החזירה בזמנה, הוא שגרם לעצמו את ההפסד, **ונתנה למעשר שני** – מותר לפדות באותה סלע, החסרה כדי שיעור אונאה, פירות של מעשר שני, בשיעור סלע יפה (רמב"ם הל' מעשר שני ד, יט), **ואינו חושש** – שמה דינה כמטבע שנפחתה צורתו, מאחר שהיא יוצאת על ידי הדחק, **שאינו אלא נפש רעה** – שמי שאינו מקבלה בשווייה בתורת מטבע אינו אלא נפש רעה, היינו קמצן וצר עין.

אין אונאה לתגר – שסובר רבי יהודה, הואיל והוא תגר ובקי במחיר הסחורה, מן הסתם ידע על אונאתו ומחל עליה. ואין הלכה כרבי יהודה. **מי שהטל עליו** – כלומר מי שנתנה, **ידו על העליונה** – לבוא בתביעה כרצונו: **רצה, אומר לו** – הלוקח למוכר, אם נתנה הלוקח: **תן לי מעותי** – ויהא המקח בטל, **או: תן לי מה שאוניתי** – דמי האונאה, והמקח קיים. והוא הדין כשנתנה המוכר, רצה אומר ללוקח: תן לי מקחי, או תן לי מה שאוניתי. משנתנו היא כרבי יהודה הנשיא, ואין הלכה כמותו, אלא כרבי נתן (בבביתא). הסובר שאם שיעור ההונאה הוא שתות למקח, המקח קיים, אלא שחייב המאנה להחזיר את ההונאה. ברם, אם האונאה יתירה על שתות, בטל המקח, כמו שכבר הזכרנו במשנה הקודמת. וכן פוסק רבא בגמרא: "פחות משתות – נקנה מקח, יותר על שתות – בטל מקח, שתות – קנה ומחזיר אונאה".

באור משנה ה

כשם שיש דין אונאה במחיר הסחורה, כך יש דין אונאה אף במטבעות, שכן מטבע היוצא משתחק מחמת שימושו תדיר, והוא חסר ממשקלו. משנתנו באה ללמד, מהו שיעור האונאה במטבעות, ונחלקו בזה תנאים.

כמה תהא הסלע חסרה – ממשקלה, **ולא יהא ביה אונאה** – כשארם נותן אותה לחברו כסלע שלמה, אף על פי שהשתחקה קצת? **רבי מאיר אומר**: **ארבעה אפרין** – לסלע, כלומר אם חסרים ארבעה איסרים, **אפר לדינר** – והוא אחד מעשרים וארבעה, שהסלע ארבעה דינרים, והדינר עשרים וארבעה איסרים (הדינר = 6 מעות כסף; מעה כסף = 2 פנדינות; הפנדין = 2 איסרים). **רבי יהודה אומר**: **ארבעה פנדינות** – לסלע, **פנדין לדינר** – והוא אחד משנים עשר, שהדינר שנים עשר פנדינות, כמו שהבאנו לעיל. **רבי שמעון אומר**: **שמונה פנדינות** – לסלע, **שני פנדינות לדינר** – והיא שתות, כשאר כל אונאה, ששינו במשנה הקודמת.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

1 "והאמר לה פת פרעה היליכי את תלך תהז והינקהו לי ואתן את
2 שכרך, ותקח האשה הילד ותניקהו", מבארת הגמרא, **אמר רבי חמא**
3 **ברבי חנינא**, נורקה בה רוח נבואה והיא **מתנבאה**, **ואינה יודעת מה**
4 **מתנבאה**, שלשן 'היליכי' בנוטריקון, היינו **תא** – תינק זה, **שליכי** –
5 שלך הוא, ואכן כך הדבר שהרי היה בנה של יוכבד. הניק אורו 'ואני
6 אתן את שכרך', **אמר רבי חמא ברבי חנינא לא היין לצדיקים**

7 שמהדין להן את אבידתן, אלא שנותנין להן שכרן על כך.
8 נאמר בפסוק לאחר קריעת ים סוף, "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן
9 את התף וגו'", שואלת הגמרא, מפני מה נאמר **אחות אהרן**, ולא נאמר
10 **אחות משה**, ומשיבה, **אמר רב עמרם אמר רב**, **ואמר לה אמר רב**
11 **נחמן אמר רב**, מלמד שהיתה מרים מתנבאה כן, עוד בטרם נולד משה,
12 כשהיא רק **אחות אהרן** ולא **אחות משה**.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף נ עמוד א. אלא הכי קאמר יוציא את כל הנשאר ממנו: ואת פר החטאת. קושיא הוא והכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת גבי יום הכפורים ולאחר מתן דמו משתעי קרא להוציאם לשריפה: בעור ובשר ופרש. היכא דמשתעי קרא בגוף הפר שעורו ובשרו ופרשו כולן יחד כי התם כולי עלמא לא פליגי דמיקרי פר: כי פליגי לגבי ביאת פנים שאינו מכניס שם אלא הדם: כמה הוכשר לבא. מה יעשה כדי שיהא רשאי ליכנס יביא פר חי לעזרה ויעשה עבודות שבענין: ותיפוק ליה. בעיין דבעינן לעיל דעל כרחין אין אחר נכנס בשחיטתו דהא חטאת שמתו בעליה היא: חטאת צבור היא. הואיל ועליו ועל אחיו הכהנים בא (ועל כל קהל ישראל) דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ובעד כל קהל ישראל) (שם): אמר לו רבי מאיר. במס' תמורה (דף יד.) היא: לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור. לאו מכלל דשמעיה לתנא קמא דאמר דצבור היא והיינו טעמא דדחי: אמר לו רבי יעקב. לתנא קמא דר' מאיר תרווייהו לחד תנא קמהדרי דאמר קרבן צבור דוחה, קרבן יחיד אינו דוחה: חגיגה. מפרש לקמיה מאי טעמא קרי ליה קרבן צבור: חביתי כהן גדול. זמנן קבוע בכל יום כתמיד, חגיגה אין זמנה קבוע לדחות שבת שהרי יש לה תשלומין כל שבעה:

דף נ עמוד א. מקשה הגמרא עוד: בפרשת קרבנות יום הכיפורים, אחר שחיתתן זריקת דמן של הפר והשעיר נאמר (ויקרא טז כז), 'וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאתָ וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאתָ וְגו' יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש וגו', ומוכח שאף לאחר זריקת הדם נקרא בתורה 'פר'. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, במקום שמדובר על העזר ובשר ופרש של הפר, דבולי עלמא לא פליגי שנקרא 'פר' אף לאחר שחיטה, ולכן בפר יום הכיפורים שהתורה מצווה לשרוף את העזר והבשר והפרש, כתבה התורה 'פר', כי פליגי בדם הפר לבדו, האם שייך לומר ש'פר' האמור בתורה היינו דם הפר, מר סבר דם איקרי פר, ומר סבר דם לא איקרי פר.

הגמרא מוכיחה כמו מ' שסובר 'בפר' ואפילו בדמו של פר: אמר רב אשי, מסתברא כמאן דאמר דם איקרי פר, דכתיב בפרשת עבודת יום הכיפורים (שם ג) 'בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר', ואם נאמר ש'פר' אין פירושו דמו של פר אלא פר ממש, אטו בקרניה מעייל ליה - האם אוחז הכהן בקרניו של הפר ומכניסו לפני ולפנים, אלא ודאי הכוונה שייכנס בדרמו של הפר, וקרי ליה בתורה 'פר', מוכח שדמו של פר גם כן נקרא פר. ואידך - מ' שסובר שדמו של פר אינו נקרא פר יפרש הפסוק כך, שאין הכוונה 'בזאת יבא אהרן אל הקדש' שביבא את הפר כשנכנס לקודש, אלא כך פירושו, כמה הוכשר אהרן לבא אל הקדש - מה הוא נצרך לעשות כדי שיהא רשאי להכנס, בפר בן בקר לחטאת - על ידי שביבא פר חי לעזרה ויעשה את העבודות האמורות בענין. שואלת הגמרא על גוף הספק גבי שחט ומות אם יכול כהן אחר להכנס בדמו או לא: ותיפוק ליה שיש טעם אחר לומר שאין אחר יכול להכנס בדמו, דחטאת שמתו בעליה היא - שהרי הפר שמביא הכהן גדול הוא קרבן חטאת, וחטאת שמתו בעליה הלכה למשה מסיני היא דלמיתה אולא. מתרצת הגמרא: אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא, אמרי תלמידך שכן אמר רב עמרם, פר של יום הכיפורים חטאת צבור היא, שבא לכפר על כל ישראל, ולא חטאת יחיד, וחטאת צבור לא למיתה אולא. ומצינו שנקרא הפר חטאת צבור, דתנן במסכת תמורה (דף יד.), דעת תנא קמא, שקרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה וקרבנות יחיד אינן דוחות שבת וטומאה, אמר לו רבי מאיר, והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח, דקרפן יחיד הוא, ודוחה את השבת ואת הטומאה. ומדייק רב עמרם מהמשנה, לאו מכלל - מדברי רבי מאיר משמע דאיכא למאן דאמר שפר של יום הכיפורים וחביתין ופסח, קרבנות דצבור הם, שהרי תנא קמא סובר שרק קרבנות ציבור דוחים את השבת.

הקשה לו רבא: ולטעמיה הא דקתני בברייתא, אמר לו רבי יעקב לתנא שאומר שכל קרבנות ציבור דוחים שבת וטומאה, והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת קרבנות ציבור דוחים שבת וטומאה, והרי פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים מפורש בתורה שהם קרבנות ציבור, ועל כרחך צריך לומר שלא נחלקו על קרבנות אלו אם הם קרבנות יחיד או ציבור, אלא כך פירושו, לתנא קמא קא מתדר ליה, דשמעיה דקאמר - שנקט כלל לכל הקרבנות, שלעולם קרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה וקרפן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה, אמר לו רבי מאיר לתנא קמא על דבריו שקרבן יחיד אינו דוחה שבת וטומאה, וכי קרבן יחיד בללא הוא שאינו דוחה, והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח, דקרפן יחיד לכל הדעות הוא ודוחין את השבת ואת הטומאה, ואמר לו רבי יעקב לתנא קמא על דבריו שקרבן ציבור דוחה שבת וטומאה, וכי קרבן צבור בללא הוא שכולם דוחים, והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה, דקרפן צבור הוא לדברי הכל, ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה, אלא נקוט האי בללא בידך - תפוס כלל זה בידך, כל קרבן שזמנו קבוע - שקבעה תורה זמן הקרבתו ואם עבר זמנו אין לו תשלומין דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו בקרבן יחיד כגון פסח וחביתין, לפי שצריך להקריבן בזמנו, וכל קרבן שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה, ואפילו בקרבנות צבור כגון פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים, לפי שאין זמנם עובר ויכול להקריבם אחר כך בחול ובטוהרה. ונמצא שדחה רבא את ראיית רב עמרם שפר של יום הכיפורים הוא קרבן ציבור, וסובר שאינו קרבן ציבור.

ומדייק אביי: אָבֵל פְּגִי עֲשִׂירִים לְעֵנִיִּים לֵאמֹר, כלומר, בגדים שבדי
 עניים אין צריך שיהיה בהם שיעור החשוב גם בעיני עשירים
 [–שלושה על שלושה טפחים] כדי שיקבלו טומאה, אלא די בשלש על
 שלש אצבעות. ואם כן גם לגבי שיעור בשר צלי לעירוב, אף
 שלפרסיים אין הוא משמש כליפתן, ולכן עליהם להניח ממנו כדי
 שיעור שתי סעודות ממנו עצמו, אין שאר בני האדם שדרכם ללפת
 בו את הפת נגררים אחריהם, אלא די להם בשיעור כדי ללפת בו שתי
 סעודות.

משיך אביי ומבאר: וְכִי תִּמְאָה, הָכֵא לְחֹמְרָא וְהָכֵא לְחֹמְרָא,
 כלומר, בכל מקום דנים לחומרא, ולכן לגבי קבלת טומאה מחמירים
 לעניים שגם בגד בשיעור שראוי רק להם מקבל טומאה. ומאידך לגבי
 עירוב בצלי, אין רוב העולם הולכים לפי דרכם, אלא מחמירים
 לכולם לערב בשיעור שתי סעודות מהצלי עצמו, כדרך הפרסיים.
 וְהַתְּנִיָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אָמַר, מְעַרְבִין עִירוּבֵי תַחֲמוּמִין
 לְחֹלְהָ וְלִזְנוֹן (שִׁמְמַעְטִים בְּאִכְלֵיהוּ) בְּדֵי מִזְוָנָא – כמה שהוא רגיל
 לאכול בשתי סעודות, וְלִרְעֵבָתָא – ולאדם שדרכו לאכול יותר מאדם
 רגיל, מערבים במזון שתי סעודות בשיעור קְעוּדָה בִּיְנוֹנִית שֶׁל כָּל
 אָדָם. הרי שלענין עירוב הולכים תמיד לקולא, ודי בשיעור מועט
 הראוי למערב עצמו, ומאידך גם הרעבתן דיו בשיעור של אדם
 בינוני.

מסיקה הגמרא: קְשִׁיָּא על רב יוסף, שאמר שהולכים בבשר צלי אחר
 הפרסיים שאוכלים אותו בלא לחם. אלא באמת רוב העולם מערבים
 לפי דרכם, בשיעור ליפתן של שתי סעודות.

בברייתא שנינו את דברי רבי שמעון בן אלעזר שרעבתן דיו לערב
 בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני, הגמרא מקשה שתירה מדבריו
 בענין אחר.

מת מטמא טומאת אהל, והיינו שאדם וכלים הנמצאים תחת אהל
 אחד עם המת נטמאים ממנו כאילו נגעו בו. מת הנמצא בבית ודלת
 הבית סגורה, אדם או כלים הנמצאים בחלל הפתחים מבחוץ תחת
 המשקוף, אינם תחת אהל המת כיון שהדלת חוצצת בינם לבין המת,
 אמנם אף על פי כן הם נטמאים מדיון סוף טומאה לצאת, והיינו שביין
 שעתיד המת לצאת אל הבית דרך הפתח, רואים את הדלת כאילו
 היא פתוחה, ונמצא שחלל הפתח הוא חלק מאהל המת. ובאהלות
 (פ"ג מ"ג) שנינו, שאם יש לבית כמה פתחים, וכולם סגורים, כיון שאין
 ידוע דרך איזה פתח יוציאו את המת, כל הפתחים טמאים. ולהלן
 יתבאר שזוהו דווקא באופן שכל הפתחים גדולם לכל הפחות ארבעה
 טפחים על ארבעה טפחים, או שכל הפתחים קטנים משיעור זה, אבל
 אם יש פתח אחד בשיעור זה, ושאר הפתחים קטנים מהשיעור, רק
 הפתח הגדול טמא, שודאי יוציאו את המת דרכו. וטעם שיעור זה,
 ששיעור חכמים שזוהו שיעור פתח הראוי להוציא דרכו את המת.
 הברייתא שלפנינו דנה במת שגופו גדול, מהו שיעור הפתח הראוי
 לו, שיציל על שאר הפתחים הקטנים ממנו שלא יטמאו.

מקשה הגמרא: וְכִי אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר הָכֵי, שאף לרעבתן
 משערים לפי אדם בינוני, וְהַתְּנִיָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אָמַר, עוֹג
 מְלֶךְ הַבְּשָׁן (וכלומר, אדם שגופו גדול) שמת, ונמצא בבית שיש בו
 כמה פתחים סגורים, פִּתְחוּ בְּמִלּוּאוֹ – רק פתח שהוא במידת גופו
 נחשב ל'פיתחו' ולא כשאר מתים ששיעור פיתחם הוא ארבעה
 טפחים על ארבעה טפחים, ולכן אם אחד מפתחי הבית הוא כמידת
 גופו, רק פתח זה טמא, ושאר הפתחים הקטנים טהורים, אבל אם כל
 הפתחים קטנים ממידתו, כולם טמאים, ואף פתח קטן בשיעור מלא
 אגרוף בלבד. הרי שמשערים למת כפי מידתו, ולא לפי אדם בינוני
 שפיתחו ארבעה טפחים, ומדוע לענין עירוב אמר רבי שמעון בן
 אלעזר שאף לרעבתן משערים שיעור שתי סעודות לפי שיעורו של
 אדם בינוני.

מתרצת הגמרא: וְאִפְּי שֶׁהֵבִיא אֶת הַבְּרִייתָא מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן
 בן אלעזר, שרעבתן מערב בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני ישיב
 לך, הָתָם בַּפֶּתַח אֵהֵל הַמֵּת, אם נאמר שרק הפתח בשיעור ארבעה

טמא, משום שזוהו הפתח שממנו יצא המת, הִיכִי לְעֵבֶר – כיצד
 יעשו כדי להוציא את המת משם, וכי הִדְוִמְי נְהִדְמִיָּה [וְנִפְקָה] –
 ננתח אותו לאיברים איברים וכך נוציאנו. אלא ודאי עתידים להרחיב
 את אחד מהפתחים למידתו, ולכן אין עדיפות לפתח הגדול ארבעה,
 שהרי גם אותו יצטרכו להרחיב, ולפיכך כל הפתחים טמאים, ואף זה
 שיש בו כמלא אגרוף בלבד, כיון שאין ידוע איזה חור ירחיבו כדי
 להוציאו. אבל לגבי עירוב אין משערים לרעבתן כשיעור אכילתו,
 כיון שהוא משונה משאר בני האדם, ובטל מנהגו למנהג שאר
 העולם.

מסתפקת הגמרא: אִיבְעִיָּא לָהּ, האם פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
 בֶּן אֱלֶעָזָר, וסוברים שאין הברל בגדול גופו של המת, אלא בכל אופן
 אם יש פתח בשיעור ארבעה, שאר הפתחים הקטנים טהורים, או לא
 חולקים עליו.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבָּה פֶּר פֶּר הֵנָּה
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עוֹג מְלֶךְ הַבְּשָׁן שֶׁמֶת וְנִמְצָא בְּבֵית שֵׁישׁ בּוֹ כְּמַה
 פִּתְחוּם סְגוּרִים, דינו כשאר מתים, וְפִתְחוּ בְּאֶרְבָּעָה טַפְחִים, כלומר,
 אם יש פתח בשיעור ארבעה על ארבעה, רק פתח זה טמא ואף שאי
 אפשר להוציאו מפתח זה, ושאר פתחים הקטנים טהורים. ומפורש
 שחולקים חכמים על רבי שמעון בן אלעזר.

דוחה הגמרא: לעולם אין חכמים חולקים על רבי שמעון בן אלעזר,
 אלא הָתָם – דברי רבי יוחנן אמורים באופן דְּאִיבָּא פְּתִיחִים קְמִינִים
 מארבעה מִזְוָנָא, וְאִיבָּא פִּתְחַי הִדְוִי אֶרְבָּעָה, באופן זה אף רבי
 שמעון בן אלעזר מודה שרק הפתח הגדול טמא, וְדִדְרָא בִּי קָא מִרְוּחַ
 בְּהֵוָּא קָא מִרְוּחַ – שכשיבוא להוציא את המת מן הבית ויצטרך
 להרחיב את אחד מהפתחים כדי להוציאו, ודאי ירחיב את הפתח
 שרחב ארבעה, ולא את אחד מהפתחים הקטנים, וזה מה ששינוי 'עוג
 מלך הבשן פיתחו בארבעה', שפתח בשיעור ארבעה טפחים מציל על
 שאר פתחים הקטנים מלטמאות. ומה ששנה רבי שמעון בן אלעזר
 ש'עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו', היינו באופן שכל הפתחים גדולים
 מארבעה טפחים, שאז כל זמן שאין פתח אחד גדול כמידתו של עוג,
 כל הפתחים טמאים, שאין ידוע איזה מהם ירחיבו להוציאו דרכו, ורק
 אם יש פתח כמידתו, שאז בודאי מפתח זה יוציאוהו, הרי הוא מציל
 על שאר הפתחים מלטמאות, ורק פתח זה טמא.

הגמרא ממשיכה לעסוק במיני אוכלים ושיעורם לענין עירוב: אָמַר
 רַב חֵיָּיא פֶּר רַב אֲשֵׁי אָמַר רַב, מְעַרְבִין בְּבִשְׂרַי חֵי, כפי שהתבאר
 לעיל (טז).

אָמַר רַב שִׁימִי פֶּר חֵיָּיא, מְעַרְבִין בְּבִיצִים חֵי – שאינם מבושלות,
 מפני שראויות הן לאכילה לכל אדם. מבררת הגמרא: וְכַפָּה בִיצִים
 הם שיעור ללפת בהם את הפת של שתי סעודות. משיבה הגמרא:
 אָמַר רַב נַחְמָן פֶּר יִצְחָק, ביצה (אחת), סִינִי [–רב יוסף] אָמַר, שְׁתֵּי
 – שתי ביצים.

שנינו במשנה: הַגֹּדֵר מִן הַמְּזוּז מוֹתֵר בְּמִים כּו' ובמלח, לפי שאינם
 דבר מזון.

מדייקת הגמרא: מְלַח וּמִים הוּא דְּלֵא אִיקְרִי מְזוּז, הָא כָּל מִילֵי
 אִיקְרִי מְזוּז, לִימָא תִּיהוּ תִּיבְתָא – האם נאמר שתהיה מכאן
 פירכא לְדָרְב וּשְׁמוּאֵל, דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרוּוּיָהּ, אִין מְבַרְבִּין
 'בְּזָרָא מִינֵי מְזוּזוֹת' אֲלֵא עַל מֵאכֵל מְתַמְשֵׁת הַמְּיָנִין – מיני דגן
 בְּלֶבֶד, שהם חטים ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, הרי
 ששאר הדברים חוץ ממינים אלו אינם נקראים 'מזון', ואילו מדברי
 המשנה מבואר שכל מיני מאכל ומשקה מלבד מים ומלח נקראים
 'מזון'.

תמזה הגמרא: וְלֵאוֹ אוֹתְבִינִיהּ דְּחָא זִמְנָא – וכי לא סתרנו פעם
 אחת (ברכות לז) את דבריהם של רב ושמואל מדברי ברייתא שמבואר
 בה שלא כדבריהם. משיבה הגמרא: אכן כן, אך לִימָא תִּיהוּ
 תִּיבְתִייהוּ נְפִי מְהָא – נאמר שיקשה עליהם גם ממשנתנו.
 רב הונא מתקן את דברי משנתנו כדי שלא יסתרו דבריה את דברי
 רב ושמואל: אָמַר רַב הוּנָא, מִשְׁנַתְנוֹ עוֹסְקַת בְּאוּמָר קוֹנֵם כָּל הַיָּזָן

1 לוימא תהוי תיובתא - ואם תאמר: והא מאן דפליג ארב ושמואל לא פליג אלא באורו
2 ודוחן, ואם כן תקשה לכולהו: ועוד: תיקשי ליה מתניתין ד"כיצד מברכין" (ברכות
3 מ.ב.) דיש כמה דברים דמברכין עליו "שהכל" או "בפירוש הקונטרס:" ויש לומר: דדוקא לרב
4 ושמואל פריך דלא חשיבי אורו ודוחן, אף על גב דקבעי נמי סעודתא עלייהו, אם כן סבידא
5 להו דכל מיילי לא מיקרו מוזן אלא חמשה מינין
6 בלבד. אבל מאן דפליג עלייהו, סבר שפיר דכל
7 מיילי איקרו מוזן, אך דלא תקנו "בורא מיני
8 מוזנות" אלא דך דקבעי סעודתא עלייהו ואאורו
9 ודוחן קבעי נמי. **בבר** זו עלי אין מערבין לו בה
10 - טימה לרבינו יצחק: אמאי נקט בהאי שבעה
11 ובהאי נרד? בשבעה גופה או בנדר גופיה הוה
12 מצי לפלוגי דהיכא דאסר עליה באבילה -
13 מערבין לו בה, בהנאה - אין מערבין לו בה.
14 ועוד: דאמר לקמן (עירובין לא, א): לכולי עלמא
15 אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו
16 ליהנות ניתנו, ומצות דליכא תנא דפליג - והא
17 רבי אליעזר דבסמוך, דאמר: כבר זו עלי, דאין
18 מערבין לו בה משום דאסור בהנאה. אם כן סבר
19 דמערבין לו לדבר הרשות, או מצות ליהנות
20 ניתנו ונראה כרבינו שמואל בן מאיר, דמפרש:
21 דאין מערבין לו בה - אפילו אמר קונם אבילת
22 כבר זו עלי. משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי
23 לאחלוףי בהקדש אבל אמר שבעה, אפילו אמר
24 שבעה שלא אתנה בכבר זו, כיון דלא מיתחלף
25 בהקדש - מערבין לו בה. דאין מערבין אלא
26 לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו. ונקט
27 שבעה שלא אוכל - דאפילו הוי בקונם אין
28 מערבין לו בה. וקשה לפירושו: דכי פריך בסמוך
29 לרב הונא יפלוג וליתני בדידה - לישני מהכי
30 קאמר: אבל אמר עלי - נעשה כאומר כבר זו
31 הקדש, ואין מערבין לו בה. ולפירוש הקונטרס
32 ניחא, דאין לו תלות בהקדשות דאסירי לדידה
33 ולאחריני. ויש לומר: דלא מצי לשנויי מהכי משום
34 דמסיים בה לפי שאין מערבין בהקדשות, משמע
35 דדוקא בהקדשות - אבל בקונמות מערבין.
36 תרומה

אָבֵל בְּגָדֵי עֲשִׂירִים לְעִנִּים - לא! וְכִי תִּמְאָ: הַכָּא
2 לְחֻמְרָא וְהָכָא לְחֻמְרָא, וְהִתְנַאי: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר
3 אָמַר: מְעַרְבִין לְחֻלְהָ וְלִזְקָן פְּרִי מִזֶּזֶן, וְלִרְעֵבָתָן בְּסַעֲדָתָהּ
4 בִּינוּנִית שֶׁל כָּל אָדָם? קִשְׁיָא. וְיָמֵי אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
5 אֱלִיעֶזֶר הַכִּי? וְהִתְנַאי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אָמַר: עוֹג
6 מִלֶּךְ הַבָּשָׁן פִּיתְחוּ כְּמִלּוּאוֹ! וְאַפְּי: הֵתֵם הִיכִי לְעֵבֶד
7 - הַדּוּמִי נְהַדְמִיָּה, [וְנִפְקִיָּה?!] אִיבְעִיָּא לְהוּ: פְּלִיגִי רְגְלֵי
8 עֲלֵיהּ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר, אוֹ לֹא? תָּא שְׁמַע, דְּאָמֵר
9 רַבָּה בַר בַּר הֲנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עוֹג מִלֶּךְ הַבָּשָׁן
10 פִּיתְחוּ בְּאַרְבַּעָה. הֵתֵם דְּאִיכָּא פְתָחִים קְטַנִּים טוֹבָא,
11 וְאִיכָּא חַד דְּהוּי אַרְבַּעָה. דְּוֵדָא פִּי קָא מְרוּחַ - בְּהֵהוּא
12 קָא מְרוּחַ. אָמַר רַב חֵיָא בַר רַב אֲשִׁי, אָמַר רַב: מְעַרְבִין
13 בְּבִשְׂרַי חַי. אָמַר רַב שִׁמְיָ בַר חֵיָא: מְעַרְבִין בְּבִצִּים
14 חַיִּית. וְכִמְהָ? אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: אַחַת. סִינֵי
15 אָמַר: שְׂתִים. "הַנּוֹדֵר מִן הַמּוֹזֵן - מוֹתֵר בְּפִים כו'". מִלַּח
16 וְיָמִים הוּא דְלָא אִיקְרִי מוֹזֵן, הָא פֶּל מִיַּלְי אִיקְרִי מוֹזֵן.
17 לִימָא תִּיהוּי תִּיּוֹבְתָא דְרַב וְשְׁמוּאֵל, דְּרַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי
18 תְּרוּוּיְהוּ: אִין מְבָרְכִין "בּוֹרָא מִינֵי מוֹזְנוֹת" אֵלָּא עַל
19 חֲמִשָּׁה מִינִין, דְּהוּי מִן דָּגָן, דְּוִינֵי וְסַעֲדֵי
20 לִבָּא. אֵלָּא כְּגוֹן דְּאָמַר "אֲסַר עֲלֵי כָל הוּן",
21 דְּמִשְׁמַע כָּל דְּבַר הַמְּשַׁבֵּעַ דְּכָל מִיַּלְי זְוִינֵי חוּץ
22 מִמֵּים וּמְלַח, אֲבַל מִסַּעֲדֵי לֹא סַעֲדֵי וְלֹא מִיקְרו
23 מוֹזֵן. גֵּינִסְר - אַרְצֵי יַם כִּנְרַת, וּפְרִוּתֵיהּ
24 מִתּוֹקִין. דְּלֹא טַעֲמִים לִי יוֹנָא - לֹא אֲבַלְתִּי
25 לְשׁוּבַע, וְעַדְמִין אֲנִי רַעַב. יוֹנָא סַלְקָא בְּרַתְךָ
26 - לֹא גְרִיסְתָּן אִיכָּא, אֲלֵא בְּמִסְכַּת בְּרֻכּוֹת.
27 וְהָכָא גְרִיסְתָּן: מוֹנָא מוֹנָא. מְעַרְבִין לוֹ בַּהּ -
28 דְּלֹא נִדְרָא אֲלֵא מֵאֲבִילָה. וְאִי מִשּׁוּם דְּלֹא חוּיָא
29 לִיה - הָא חוּיָא לְאַחֲרֵינֵי, מִיַּד דְּהוּא אֲנוּד
30 בִּין. כְּבַר זוֹ עֲלִי - מִשְׁמַע: כָּל דְּבַר הַנֶּאֱתָה
31 קִאֲסַר עֲלֵיהּ. מֵאִי לֹא דְאֲמַר עֲלִי - וְשַׁמַּע
32 מִינָה דְלֹא אֲסַר אֲנִינֵי אֲדַעְתֵּיהּ אֲלֵא דְרַךְ
33 עֵקֶר הַנֶּאֱתָה, וְכִי נִדְרָא אֲדַעְתָּ דְאֲבִילָה
34 נִדְרָא. לֹא דְאֲמַר הוּי זוֹ - "שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכַל
35 כְּבַר זוֹ". הַקְּדֵשׁ - וְדֵאִי אֲסַר בְּכָל הַנְּאוּת,
36 וְאִינוּ רֵאוּי לְשׁוּם אֲדָם. בְּרִידִיה - בְּכִבְרֵי שֶׁל
37 חוּלְטִין. אֵלֵא מֵאִי כָל חֵיבָא דְאֲמַר עֲלִי מְעַרְבִין
38 - דְּלֹא מִשְׁמַע אֲלֵא אֲבִילָה. קִשְׁיָא רִישָׁא -
39 דְּקִתְנֵי: אִימְתִי - כּוּמָן שְׁאֲמַר "שְׁבוּעָה שְׁלֹא
40 אֲטַעֲמֵנָה", דְּמִשְׁמַע: וְכִי אֲמַר "עֲלִי" - לֹא.
41 וּמִשְׁנֵי הָא לֹא קִשְׁיָא, דְּחִסּוּרֵי מִיחְסָרָא כו' עַד
42 נַעֲשֵׂה כְּאוֹמֵר כו' דְּלֹא מִסִּיק אֲדַעְתֵּיהּ לְאַסּוֹר
43 עֲלֵיו אֲלֵא דְרַךְ הַנֶּאֱתָה, דְּהִינּוּ אֲבִילָה. אֲדָם
44 אוֹסֵר עֲצָמוּ בְּאוֹכַל - שְׁתַּלְתָּ הַנּוֹדֵר בְּמַעֲשֵׂה
45 שְׁחוּא עוֹשֵׂה בְּעַצְמוֹ, דְּהִינּוּ שְׁלֹא אוֹכַל.
46 מְעַרְבִין לוֹ בַּהּ - דְּהָא הַנָּהָא דְּמִמִּילָא הִיא,
47 וְלֹא אִיהוּ עֵבֶד. אוֹכַל הַנֶּאֱסַר עַל הָאֲדָם -
48 כְּגוֹן "כְּבַר זוֹ תִּיאֲסַר עֲלִי", או "שְׁבוּעָה שְׁלֹא
49 אֲהַנֵּה מְכַבֵּר זוֹ", דְּהִשְׁתָּא לֹא תֵּלֵה אִיטוֹר
50 בְּמַעֲשֵׂה שְׁבוּעָה, אֲלֵא אֲפִילוּ הַנָּהָא דְּמִמִּילָא
51 - אִין מְעַרְבִין לוֹ בַּהּ. לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא: "כְּבַר
52 זוֹ עֲלִי" מְעַרְבִין לוֹ בַּהּ - דְּאֲמַר (עִירׁוּבִין לֹא, א.) אִין מְעַרְבִין אֲלֵא לְדָבַר מְצוּהָ, וּמְצוּת לֹא לִיהנות נִיתְּנוּ. הַלְכָךְ, מִשּׁוּם הַנָּהָא לֹא אִיכַפְתָּ לָךְ, אִין מִשּׁוּם דְּלֹא חוּיָא לִיה - הָא
53 חוּיָא לְאַחֲרֵינֵי, וְדוּמֵא נְדוּרֵי בִין. כְּבַר זוֹ הַקְּדֵשׁ - לֹא חוּיָא לֹא לְרִידִיָּה וְלֹא לְאַחֲרֵינֵי, וְאֵנן סַעֲדָה הִרְאוּיָה בְּעֵינֵי, כְּדַלְקָמֵן, זֶה עֵיקֶר.

שְׁמַעְרִבִין

1 הכי גרסינן. אבל בגדי עשירים לעניים לא - כלומר: לעניים לא בעינן בגדי עשירים,
2 אלא כיון דלידידהו חו - אולי בתרייהו, הכא נמי, אף על גב דלפרסאי לאו ליפתן
3 הוא, כיון דלידידן הוי ליפתן - וסיגי בשיעור זוטא. הכא לחומרא - דכיון דחוה להו,
4 מקבלי טומאה. והכא לחומרא - דעד דהוי ליפתן לכולי עלמא, ליבעי שיעורא
5 רבה. והתניא - גבי עירוב, דכיון דחוה לזקן
6 ולחולה, אף על גב דלכל אדם לא הוי מוזן
7 שתי סעודות - מערבין מיהא למאן דחוי.
8 וגבי רעבתן דאכיל טפי - סגי בביונות.
9 אלמא: לקולא אולינן. פתחו כמלואו -
10 להציל על שאר פתחים, ואי ליכא פתח דחוי
11 ליה - כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין.
12 הדומי ניהדמיה - ינתחורו לאיברין. פליגי
13 רבנן - גמט בבית. פתחים קטנים - פחותין
14 מארבע. בהחאה מרווח - הלכך מציל על
15 כולן אבל כולן שוין, בארבע או בשער אמות
16 - כולן טמאין, קלא ידעי בהי מרווח ומפיק.
17 ואפילו נפתח אחד מן התאחרים סגורין, או
18 חישב עליו להוציאו באחד מן. דתנן בגמרא
19 במסכת ביצה (ל.ב.) הוא טמא וכולן טהורים
20 - הני מיילי היכי דהאי חוי ליה, ואפילו
21 כולוהו חוי ליה אבל היכא דליכא חד חוי ליה,
22 ובעי מרווח וכולן שוין - לא ידעינן בהי
23 מרווח. סיני - קרי רב יוסף, לפי שהיה בקי
24 במשניות ובברייתות. ולאו אותביניה חדא
25 זימנא - ביכיצד מברכין (ל.ה.ב.) כאומר כל
26 הון עלי - מתניתין דאסר ליה בכל מיילי לאו
27 דאמר יאסר עלי מוזן - דודאי לא מיקרי מוזן
28 אלא חמשה מינין, דהווי מין דגן, דויניי וסעדי
29 ליבא. אלא כגון דאמר "אסר עלי כל הון",
30 דמשמע כל דבר המושבע דכל מיילי זייני חוץ
31 ממים ומלח, אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו
32 מוזן. גינוסר - ארץ ים כנרת, ופירותיה
33 מתוקין. דלא טעמים לי יונא - לא אבלתי
34 לשובע, ועדיין אני רעב. יונא סלקא ברתך
35 - לא גרסינן אכא, אלא במסכת ברכות,
36 והכא גרסינן: מונא מונא. מערבין לו בה -
37 דלא נדר אלא מאבילה. ואי משום דלא חויא
38 ליה - הא חויא לאחרני, מידי דהוה אנויר
39 בין. כבר זו עלי - משמע: כל דבר הנאמרה
40 קאסר עליה. מאי לאו דאמר עלי - ושמע
41 מינה דלא אסר אנויר אדעתיה אלא דרך
42 עיקר הנאמרה, וכי נדר אדעתא דאבילה
43 נדר. לא דאמר הוי זו - "שבעה שלא אוכל
44 כבר זו". הקדש - ודאי אסר בכל הנאות,
45 ואינו ראוי לשום אדם. ברידיה - בכבר של
46 חולטין. אלא מאי כל חיבא דאמר עלי מערבין
47 - דלא משמע אלא אבילה. קשיא רישא -
48 דקתני: אימתי - כומן שאמר "שבעה שלא
49 אטעמנה", דמשמע: וכו' אמר "עלי" - לא.
50 ומשני: הא לא קשיא, דחיסורי מייחסרא כו' עד
51 נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור
52 עליו אלא דרך הנאמרה, דהיינו אבילה. אדם
53 אוסר עצמו באוכל - שתלת הנדר במעשה
54 שהוא עושה בעצמו, דהיינו שלא אוכל.
55 מערבין לו בה - דהא הנאה דממילא היא,
56 ולאו איהו עביד. אוכל הנאסר על האדם -
57 כגון "כבר זו תיאסר עלי", או "שבעה שלא
58 אהנה מכבר זו", דהשתא לא תלה האיטור
59 במעשה שבוטפו, אלא אפילו הנאה דממילא
60 - אין מערבין לו בה. לישנא אחרינא: "כבר
61 זו עלי" מערבין לו בה - דאמר (עירובין לא, א.) אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו. הלכך, משום הנאה לא איכפת לך, אין משום דלא חויא ליה - הא
62 חויא ללאחרים, ודומיא נדויר בין. כבר זו הקדש - לא חויא לא לדידיה ולא לאחרני, ואנן סעודה הראויה בעינן, כדלקמן, זה עיקר.

שְׁמַעְרִבִין

1 **תרומה** נמי אפשר דמתשיל ולא מצי לאוקמה בתרומה ביד כהן דתו לא מצי לאתשולי
 2 עליה, כדאמר בפרק "הגדר מן הירק" (גדרים דף נט,א) - מדהתני בחולין,
 3 משמע דווקא בחולין. אבל בתרומה, אפילו ביד ישראל לא. **ולפרוש** עליה ממקום אחר
 4 - השתא סלקא דעתך דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. ואף על
 5 גב דרבה דאית ליה הכנה אמרינן בפירקא (לחב.)

6 התחילת דיומ קונה עירוב, וכותיה קיימא לן -
 7 מכל מקום מותר לתקן הטבל, דלא גזרו עליו בין
 8 השמשות עד שתהא לילה ניכרת וידוע, והא
 9 התנן באב בתראמה מוליקין (שבת ל"ד,א) דספק
 10 חשיכה אי מעשרין את הודיא - והיינו כרבנן
 11 דרבי אפילו הכי קא סלקא דעתך דהך מתניתין
 12 דהכא - אתאי כרבי, משום דאיכא משניות
 13 טובא דמוקי להו התלמוד לקמן כרבי. ואם
 14 תאמר: אם כן, אמאי קתני מתניתין אבל לא
 15 בטבל, הא חזי לתקוני בין השמשות ואין לומר
 16 דהתניא אתאי דלא כרבי, מדריש לקמן (עירובין
 17 לד,ב) רישא רבי וסיפא רבנן, ולא פריך רישא
 18 וסיפא רבנן ומציעתא רבי! ועוד: דפריך לקמן
 19 אבל לא בטבל פשטא משמע דליכא מאן
 20 דפליג, ומיהו, איכא למימר. הא דפריך פשיטא -
 21 היינו משום דמרישא שמעינן לה, דקתני מערבין
 22 בדמאי דמשמע אבל לא בטבל, ויש לומר: דאינו
 23 מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא
 24 לשום אדם, כגון תרומה דחזיא לכהנים, ותדע,
 25 דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות - אף על
 26 גב דאפשר לאיתשולי עליהו. **לא** נחשדו
 27 חברים - אף על גב דמשום כבוד שבת שרי,
 28 כדאמר ב"חאשה רבה" (יבמות צג,א) - היינו
 29 שצריך לאכול אותן פירות בשבת, אבל הכא
 30 מיירי דאין צריך לאוכלן בשבת, ואף על גב דאין
 31 מערבין אלא לדבר מצוה - לא התירו לתרום
 32 שלא מן המוקף אלא לכבוד שבת, ולא לצורך
 33 מצוה אחרת. **אלא** סומכוס סבר לה כרבנן -
 34 ואם תאמר: מהאי טעמא נמי נזיר לא יערב ביין,
 35 כיון דשבות הוא לשאול על הגדרים בשבת,
 36 כדאמרין פרק "מי שהחשיך" (שבת קנ"א) ויש
 37 לומר: דלצורך שבת נשאלין, כדאמרין התם
 38 והאי חזי צורך שבת - שיהיה מותר לשתות יין
 39 בשבת.

40 **תרומא** אחולה ואזקן - ואם תאמר:
 41 ולוקמא נמי כרבנן דסומכוס, "והכל
 42 לפי מה שהוא אדם" - אחולה ואזקן, דלרבנן
 43 מערבין חולה וזקן כדי מוונן, דמקילי טפי
 44 מסומכוס דאמר: אפילו במידי דלא חזי ליה
 45 מערבין משום דחזי לאחריני, כל שכן דמערבין
 46 במידי דחזי ליה אף על גב דלא חזי לאחריני. ויש
 47 לומר: דלרבנן אין מערבין לחולה ולזקן כדי
 48 מוונן, אלא בסעודה בינונית, דהא כיון דלא בעי
 49 מידי דחזי ליה - אם כן לחולה וזקן מערבין נמי
 50 אפילו במאכל דלא חזי להו, אלא לבריאי -
 51 ובמידי דלא חזי ליה ליהודי על כרחך שיערו
 52 בסעודה בינונית, ואם כן גם במידי דחזי להו
 53 בעינן שיעור סעודה בינונית, דאין סברא שיהא
 54 לרבנן שני שיעורין לחולה ולזקן, אי נמי הכל לפי
 55 מה שהוא אדם - משמע נמי לאפוקי ישראל
 56 בתרומה, והא דנקט תרומא אחולה ואזקן -
 57 הוא הדין דהוה מצי למינקט אישראל בתרומה, אלא נקט חולה וזקן משום דרבינו משמשן
 58 בן אברהם איירי ביה.

59 **ומר** סבר אהל זרוק שמיא אהל - דוקא כשמונה הוי אהל, אבל בשעת זריקה, אפילו
 60 רבי יוסי ברבי יהודה מטמא, דבאותה שעה לא חשיב אהל כלל, מידי דהוה אעוף
 61 פורח ואטילת המנפפת, דתנן באהלות (פרק שמיני משנה ה) דאין מביאין ואין חוצצין, והכי נמי

1 **שמערכין לגדול** - למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחיב בעניו, ואף על גב
 2 דלמחר לא חזי ליה - הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין. **אבל** - אמת, **מכעור יום**
 3 - של ערב יום הכפורים. **כמאן דלא כהננה** - הא מתניתין דמשמע שהיו בית
 4 שמאי מודין בעירוב, דלא כהננה. **עירב בשחורים** - היה לבוש שחורים והלך וישב
 5 בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביחה
 6 שקדש עליו דיומ, וחזר לביתו. **כל כלי**
 7 **תשמישו** - משמע דאי לא אפיק כל צרכי
 8 תשמישו, לא הוי עירוב לדידה. **דמתשיל**
 9 **אניורותיה** - ישאל להכם ויתיר לו נדרו,
 10 והא יין ראוי לו. **מיתשיל עליה** - ויפתח
 11 בחרטה: לא נתכוונתי לכך, ותנן (נזיר לא,א):
 12 הקדש טעות אינו הקדש, **הרמא לטבלא** -
 13 וטבל לא חזי, **ולפירוש עליה ממקום אחר** -
 14 לבתר דמתשיל עליה והדרא לטבלא, בין
 15 השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר:
 16 פירות שיש לי שביתי יהו תרומה על זו,
 17 ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה, מוקף
 18 - סמוך כמו: "מקיפין בבעו" (חולין מ"ב), -
 19 שסומכים זו לזו, ורוקאין אם דומות זו לזו,
 20 וכמו: "מקפת וקורא לה שם" דמסכת נדה
 21 בפרק בתרא (ע"ב,א), **שלא מן המוקף** -
 22 מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי, דליתיה
 23 מיניה וביה. **דלית ליה שיעורא** - שמון שתי
 24 סעודות מצומצמות הניח, ואי מפרשי תרומה
 25 מיניה כל דהו - בצר ליה שיעור עירוב, **ומאי**
 26 **פסקא** - בתמיה, כלומר: מאי האי תירוצא?
 27 וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן
 28 עירובו אלא בצמזום, דנקט סתם במילתיה,
 29 הכי, **סבר לה כרבנן** - דפליגי עליה דרבי,
 30 לקמן (עירובין לד,ב), נזרו עליו בין השמשות
 31 - כבשבת עצמה, והגבהת תרומה שבות
 32 היא, וכיון דמעיקרא לא תקנה, ובעית למימר
 33 אי בעי חזי להווי שעתא דמתשיל עליה
 34 כל מקום שהיא והדרה לטבלא, והדר אמר:
 35 תרומתה בצפון שבת, ומעשר ראשון
 36 בדרומה, וכן כולם, אם כן מתקן ליה בין
 37 השמשות וקעבר אשבות, וקניית עירוב כשזו
 38 כנס זה ויצא יש **שאמרו** - יש דברים
 39 שאמרו שיעורן לפי מה שהוא אדם, ואין
 40 שיעורן שוה בכל, **מלא הפניו קמרת** - ביום
 41 הכפורים. **תרומא** - להא דתלי שיעורא
 42 באדם עצמו - אחולה וזקן ולקולא, ולא
 43 ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו, **מנפח אדם**
 44 **בית הפרס** - שדה שנחרש בה קבר, דכולה
 45 ספיקא משום עצמות היא, ועצמות בלא בשר
 46 אינו מטמא באהל, ובשנמפח לפני רגליו, אם
 47 יש שם עצם גדול - נראה מאליו, ועצם קטן
 48 - נראה בנפיחה, ואינו מסיטו ברגליו, **שגירש**
 49 - בדריסת רגלי בני אדם, **מחור** - שכבר
 50 נידשו עצמות שבו ונפתחו מכשעורה, **אהל**
 51 **וזיקן** - אהל המטלטל, **שמיא אהל** -
 52 חרוצין בינו לבין הטומאה, **איין העמים** -
 53 מטמאה באהל, **שידה** - מרכבת נשים, עגלה
 54 עשויה כקפסא, **מגדל** - אהל זרוק
 55 **לאו שמיא אהל** - וכל שאינו אהל אינו
 56 חרוצין, **שמיא אהל** - וחרוצין, ובגדולה
 57 עסקינן, שמחזקת ארבעים סאה בלח שדה כוריים ביבש, דאי קטנה - כלי היא
 58 ומקבלת טומאה ולא חייצא, ורבנן דמתניתין כרבי סבירא להו, ובין לרבי יהודה ובין
 59 לרבנן כסומכוס סבירא להו, דאמר: מידי דחזי ליה למיכליה בהדיא שעתא בעינן,
 מערבין

1 **שמערכין לגדול** - למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחיב בעניו, ואף על גב
 2 דלמחר לא חזי ליה - הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין. **אבל** - אמת, **מכעור יום**
 3 - של ערב יום הכפורים. **כמאן דלא כהננה** - הא מתניתין דמשמע שהיו בית
 4 שמאי מודין בעירוב, דלא כהננה. **עירב בשחורים** - היה לבוש שחורים והלך וישב
 5 בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביחה
 6 שקדש עליו דיומ, וחזר לביתו. **כל כלי**
 7 **תשמישו** - משמע דאי לא אפיק כל צרכי
 8 תשמישו, לא הוי עירוב לדידה. **דמתשיל**
 9 **אניורותיה** - ישאל להכם ויתיר לו נדרו,
 10 והא יין ראוי לו. **מיתשיל עליה** - ויפתח
 11 בחרטה: לא נתכוונתי לכך, ותנן (נזיר לא,א):
 12 הקדש טעות אינו הקדש, **הרמא לטבלא** -
 13 וטבל לא חזי, **ולפירוש עליה ממקום אחר** -
 14 לבתר דמתשיל עליה והדרא לטבלא, בין
 15 השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר:
 16 פירות שיש לי שביתי יהו תרומה על זו,
 17 ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה, מוקף
 18 - סמוך כמו: "מקיפין בבעו" (חולין מ"ב), -
 19 שסומכים זו לזו, ורוקאין אם דומות זו לזו,
 20 וכמו: "מקפת וקורא לה שם" דמסכת נדה
 21 בפרק בתרא (ע"ב,א), **שלא מן המוקף** -
 22 מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי, דליתיה
 23 מיניה וביה. **דלית ליה שיעורא** - שמון שתי
 24 סעודות מצומצמות הניח, ואי מפרשי תרומה
 25 מיניה כל דהו - בצר ליה שיעור עירוב, **ומאי**
 26 **פסקא** - בתמיה, כלומר: מאי האי תירוצא?
 27 וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן
 28 עירובו אלא בצמזום, דנקט סתם במילתיה,
 29 הכי, **סבר לה כרבנן** - דפליגי עליה דרבי,
 30 לקמן (עירובין לד,ב), נזרו עליו בין השמשות
 31 - כבשבת עצמה, והגבהת תרומה שבות
 32 היא, וכיון דמעיקרא לא תקנה, ובעית למימר
 33 אי בעי חזי להווי שעתא דמתשיל עליה
 34 כל מקום שהיא והדרה לטבלא, והדר אמר:
 35 תרומתה בצפון שבת, ומעשר ראשון
 36 בדרומה, וכן כולם, אם כן מתקן ליה בין
 37 השמשות וקעבר אשבות, וקניית עירוב כשזו
 38 כנס זה ויצא יש **שאמרו** - יש דברים
 39 שאמרו שיעורן לפי מה שהוא אדם, ואין
 40 שיעורן שוה בכל, **מלא הפניו קמרת** - ביום
 41 הכפורים. **תרומא** - להא דתלי שיעורא
 42 באדם עצמו - אחולה וזקן ולקולא, ולא
 43 ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו, **מנפח אדם**
 44 **בית הפרס** - שדה שנחרש בה קבר, דכולה
 45 ספיקא משום עצמות היא, ועצמות בלא בשר
 46 אינו מטמא באהל, ובשנמפח לפני רגליו, אם
 47 יש שם עצם גדול - נראה מאליו, ועצם קטן
 48 - נראה בנפיחה, ואינו מסיטו ברגליו, **שגירש**
 49 - בדריסת רגלי בני אדם, **מחור** - שכבר
 50 נידשו עצמות שבו ונפתחו מכשעורה, **אהל**
 51 **וזיקן** - אהל המטלטל, **שמיא אהל** -
 52 חרוצין בינו לבין הטומאה, **איין העמים** -
 53 מטמאה באהל, **שידה** - מרכבת נשים, עגלה
 54 עשויה כקפסא, **מגדל** - אהל זרוק
 55 **לאו שמיא אהל** - וכל שאינו אהל אינו
 56 חרוצין, **שמיא אהל** - וחרוצין, ובגדולה
 57 עסקינן, שמחזקת ארבעים סאה בלח שדה כוריים ביבש, דאי קטנה - כלי היא
 58 ומקבלת טומאה ולא חייצא, ורבנן דמתניתין כרבי סבירא להו, ובין לרבי יהודה ובין
 59 לרבנן כסומכוס סבירא להו, דאמר: מידי דחזי ליה למיכליה בהדיא שעתא בעינן,
 מערבין

58 ויהיה מותר ביין. וכיון שבשעת חלות העירוב, והיינו בין השמשות
 59 של כניסת השבת, יכול הנזיר לתקן שיהיה היין ראוי לו, חל עירובו,
 60 שכל שבידו לתקנו נחשב כראוי לו.
 61 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי תְרוּמָה נְמִי אֶפְשָׁר דְּמִיתְשִׁיל עֵלְיָהּ** – אם
 62 כן מדוע לסומכוס אין מערבים לישראל בתרומה, והרי יכול בשעת
 63 חלות העירוב [בין השמשות] לילך לחכם ולהתחרט על תרומתו,
 64 ויעקור החכם את הפרשתו, ויתבטל מהפירות שם תרומה, ויהיו
 65 ראויים לו. מתרצת הגמרא: **אִי מְתִישִׁיל עֲלָה הָדְרָא לְמִיבְלָא** – אם
 66 ישאל על תרומתו, יחזרו הפירות שעירב בהם להיות טבל, ושוב
 67 אסורים לו באכילה, ואינם ראויים לעירוב.
 68 חזרת הגמרא ומקשה: **וְאַחַר שִׁישָׁאל עַל תְּרוּמָתוּ, לִפְרוּשׁ עֲלָה**
 69 **מְקוּמָא אַחַר** – יפריש עליהם תרומה מפירות אחרים של טבל שיש
 70 לו בביתו. וכיון שבידו לעשות כן, אף אם לא עשה זאת אלא עירב
 71 בתרומה כמו שהיא, תחשב לראויה לו כיון שהיה בידו להתירה לו
 72 באכילה בשעת חלות העירוב. מתרצת הגמרא: **לֹא נְחָשְׁדוּ חֲבִירִים**
 73 **וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים לְתָרוּם שְׁלֹא מִן הַמְּקוּפָּה** – מדבר שאינו סמוך לו
 74 באותו כלי, מפני שאסור לעשות כן, ולכך אם ישאל על תרומתו
 75 ויחזרו הפירות לטבלם לא יוכל להפריש עליהם תרומה מפירות
 76 שבביתו.
 77 חזרת הגמרא ומקשה: **וְלִפְרוּשׁ עֲלָה מִיְנִיהָ וְכִיָּה** – יפריש עליהם
 78 תרומה מתוך פירות אלו עצמם, והפירות הנותנים יותרו לו באכילה,
 79 וכיון שיכול לעשות כן, אף עתה תחשב התרומה כראויה לו באכילה.
 80 מתרצת הגמרא: המשנה עוסקת באופן דְּלִית בָּהּ שְׁעִירָא – שאין
 81 בעירוב שהניח שיעור מספיק לכך, שהניח שיעור שתי סעודות
 82 בצמצום, ואם ישאל על תרומתו יפריש חלק מהפירות לתרומה, לא
 83 ישאר חולץ בשיעור שתי סעודות הנצרך לעירוב.
 84 תמזה הגמרא: **וְכִיָּה** – מה תירוצו הוא זה, וכי **פְּסִקָא** – החליט התנא
 85 שכל אדם מערב בשיעור מצומצם של שתי סעודות, ולכן אמר בתם
 86 שלדעת סומכוס אין מערבים לישראל בתרומה. שהרי לדברך אם
 87 מניח יותר מכך, נחשב התרומה לראויה לו, כיון שיכול להישאל
 88 על תרומתו, ולחזור ולהפריש מצאת הפירות לתרומה, ולערב
 89 בשאר הפירות. ובודאי אילו היה נאמר דין זה רק באופן שהניח שתי
 90 סעודות מצומצמות, לא היה התנא סותם דבריו כך.
 91 הגמרא חוזרת בה ומבארת באופן אחר מדוע אין לומר שישאל עליה
 92 ושוב יפריש עליה תרומה: **אֵלָּא, סוּמְכוּס סָבַר לָהּ בְּרַבְּנָא דְאַמְרֵי**
 93 **(להלן לה.) כִּל דְבַר שְׁהוּא מְשׁוּם שְׁבֹתָה** – כל דבר שגורו חכמים שלא
 94 לעשותו בשבת, נִזְרָו עֲלֵיו גַם בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת של כניסת השבת, כמו
 95 בשבת עצמה, ושלא כרבי הסובר (שם) שבין השמשות לא גזרו חכמים
 96 שבות. ולכן באופן שעירב לישראל בתרומה, אי אפשר לומר
 97 שראויה היא לו כיון שיכול להישאל עליה ותחזור לטבילה ויפריש
 98 ממנה תרומה, שהרי חלות העירוב וקניית השביתה על ידו נעשית
 99 בבין השמשות של כניסת השבת, ואז אסור לו להפריש ממנה תרומה
 100 משום שבות, ולכך אין התרומה נחשבת ראויה לו בשעת חלות
 101 העירוב.
 102 הגמרא מביאה משנה השנויה כשיטת סומכוס: **בְּמֵאן אֲזֵלָא הָא דְתַנְּנָא**
 103 **(כלים פיזי מ"א), י"ש מידות שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים, שְׁהֵם נִמְדוּדוֹת הַכֹּל לְפִי מַה**
 104 **שְׁהוּא אֲדָם, הַגְּדוּל לְפִי מִידָתוֹ וְהַקָּטָן לְפִי מִידָתוֹ, וְאִין שִׁיעוּרָם שׁוּה**
 105 **לְכָל, וְאֵלּוּ הֵם, כֹּלָא קוּמְצוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַקוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, שְׁכָל כֹּהֵן**
 106 **קוֹמֵץ כְּדָרְכוּ כְּפִי גוֹדֵל יָדוֹ, וְאִין שִׁיעוּר קְבוּעַ לְקוֹמֵץ. וְכֹלָא תַּפְּנִיזוֹ שֶׁל**
 107 **הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל הַמְקַטֵּיר אֶת הַקִּמְחָת בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים בְּקוֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים,**
 108 **שְׁכָל כֹּהֵן גְּדוֹל מִמֶּלֶא מִלֵּא חֲפִנּוֹ שְׁלוֹ. וְהַשְׁוֵתָה מִלֵּא לְזַנְיָו וְ– מִלֵּא**
 109 **לְחִיּוֹן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים חִיּוֹב חֲטָאָת, וְאִין שִׁיעוּר קְבוּעַ לְכָר, אֵלָּא**
 110 **מִשְׁעָרִים לְכָל אֶחָד לְפִי מֵלֵא לְזַנְיָו, וְכִמְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְעִירוּב**
 111 **תְּחוּמִין, שְׁמַעֲרִבִים לְכָל אֶחָד כְּפִי שִׁיעוּרוֹ הַצָּרִיךְ לוֹ לְשֵׁנֵי סְעוּדוֹת,**
 112 **וְאִין בּוּזָה שִׁיעוּר קְבוּעַ. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: בְּמֵאן שְׁנוּיָה מִשְׁנָה זֹו**
 113 **שְׁמַשְׁעִרִים אֶת הָעִירוּב לְכָל אֶחָד כְּפִי שִׁיעוּרוֹ, אֲמַר רַבִּי יוֹרְאֵ,**
 114 **סוּמְכוּס הִיא, דְאַמְרַהּ, מֵאִי דְחָזִי לִיהָ בְּעִינָן** – שצריך לערב בדבר

1 שְׁמַעֲרִבִין עִירוּבֵי תְּחוּמִין לְגְדוּל וְ– בֶן י"ג שָׁנָה שֶׁהֵבִיא שְׁתֵי שְׁעוּרוֹת,
 2 וְחִיּוֹב בְּכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, אִף עַל פִּי שֶׁהֵמַאכַל אִינוּ
 3 רְאוּי לֹו לְאִכִּילָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, מִחֲמַת מִצְוַת הָעִינוּי, וְבַהֲכַרְח טַעַם
 4 הַדָּבָר הוּא מִפְּנֵי שְׂדֵי בְּכָךְ שְׂרָאוּי הַמַּאכַל לְאִכִּילָה לְקַטְנִים הַפְּטוּרִים
 5 מֵעִינוּי. אֲמַרוּ לָהֶן בֵּית שְׁמַאֵי, אֲכָל – אִמַּת הוּא שְׁמַעֲרִבִים לְגְדוּל
 6 בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אֲמַרוּ לָהֶן בֵּית הַלֵּל, בְּשֵׁם שְׁמַעֲרִבִין לְגְדוּל בְּיוֹם
 7 הַכִּיפּוּרִים, כִּדְ מַעֲרָבִין לְזוּר בֵּינָן כִּיּוֹן שְׂרָאוּי הוּא לְאַחֲרִים,
 8 וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה כִּיּוֹן שְׂרָאוּי הוּא לְכַהֲנִים.
 9 הַגְּמָרָא מְבַאֲרַת מַה יַעֲנֵנו בֵּית שְׁמַאֵי הַזּוֹכְחָתָם שֶׁל בֵּית הַלֵּל: וְכִיָּת
 10 שְׁמַאֵי סוּבְרִים, שְׁבַמַּת צָרִיךְ שִׁיהָה הָעִירוּב רְאוּי לְאִכִּילָה לְמַעֲרַב
 11 עֲצָמוֹ, וְהָתָם – בְּמַעֲרַב לְיוֹם הַכִּיפּוּרִים אִיכָּא סְעוּדָה הִרְאִיָּה לְמַעֲרַב
 12 עֲצָמוֹ מִכְּעוּד יוֹם, אֲבַל הָכָּא – בְּמַעֲרַב לְזוּר בֵּינָן וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה,
 13 לִיכָּא סְעוּדָה הִרְאִיָּה לְמַעֲרַב עֲצָמוֹ אִפִּילוֹ מִכְּעוּד יוֹם, וְלִכְךָ אִינוּ
 14 יֹכֵל לְעַרְב בּוּזָה.
 15 שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא לְעִיל שְׁסוּבְרִים בֵּית שְׁמַאֵי שְׁאִין מַעֲרָבִים בֵּינָן לְזוּר
 16 מִכִּיּוֹן שְׁנַצְרַךְ שִׁיהָה הַמַּאכַל שְׁמַעֲרָבִים בּוֹ רְאוּי לְמַעֲרַב עֲצָמוֹ.
 17 וּמִשְׁמַע שְׁסוּבְרִים שְׁכָל שְׁהוּא רְאוּי לְאִכִּילָה נִיתֵן לְעַרְב בּוֹ. עַתָּה
 18 הַגְּמָרָא מְבִיאָה שִׁטָּה נּוֹסֶפֶת בְּדַעַתָּם שֶׁל בֵּית שְׁמַאֵי לְעַנְיָן עִירוּבֵי
 19 תְּחוּמִין. אֹמַרְתָּ הַגְּמָרָא: בְּרִיּוּתָא זֹו בְּמֵאן, דְּלֵא בְּתַנְּנִיהָ, דְּתַנְּנִיא,
 20 תַּנְּנִיהָ אוּמְרָא, כִּל שְׁעִימָן שֶׁבֶת בֵּית שְׁמַאֵי לֹא הָיוּ מְזִידִים בְּעִירוּב
 21 תְּחוּמִין, עַד שִׁיּוּצִיא מַעֲרַב שְׁבֹת מִפְּתוֹ וְכָל כְּלֵי תְּשִׁמִּישׁוֹ וְהַנְּצָרִים
 22 לוֹ בְּשַׁבָּת לְשֵׁם – לְמַקּוֹם שְׂרָצָה לְקַנוֹת בּוֹ שְׁבִיתָה [בְּסוּף אֲלֵפִים
 23 אֲמַת מִבֵּיתוֹ], שְׂאֵז נַחֲשָׁב שְׁקוּבַע אֶת דִּירְתוֹ שֶׁם, וְיֹכֵל לְלַכַּת מִשֵּׁם
 24 אֲלֵפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, אֲבַל שְׁבִיתָה בְּרַגְלֵיו בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת בְּאוֹתוֹ
 25 מְקוּם, אוֹ הַנַּחַת מוֹזֵן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, אִינָה מוֹעִילָה לְדַעַתָּם.
 26 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: בְּמֵאן אֲזֵלָא הָא דְתַנְּנִיא – כְּשִׁיטַּת מִי שְׁנוּיָה
 27 הַבְּרִיּוּתָא שְׁשִׁינוּ בּוֹ, עִירָב בְּשַׁחְוִרִים – הֵלֵךְ בְּעַרְב שְׁבֹת לְסוּף
 28 אֲלֵפִים אֲמָה כְּדִי לְקַנוֹת שְׁבִיתָה שֶׁם כְּשִׁהוּא לְבוֹשׁ בְּבַגְדִים שַׁחְוִרִים,
 29 וּמִשְׁחִשִּׁיכָה חוֹר לְבִיתוֹ, לְמַחְרַת, כְּשִׁיוּצָא מִמְּקוֹם הַשְּׁבִיתָה וְהֵלָּא,
 30 לֹא יֵצֵא בְּבַגְדִים לְבָנִים, כִּיּוֹן שְׁבַגְדִים אֵלּוּ לֹא הָיוּ כְּנִיסַת הַשְּׁבֹת
 31 בְּמַקּוֹם שְׂרָצָה לְקַנוֹת בּוֹ שְׁבִיתָה. וְכֵן אִם עִירָב בְּלְבָנִים, לֹא יֵצֵא
 32 לְמַחְרַת מַחוּץ לְמַקּוֹם הַשְּׁבִיתָה בְּבַגְדִים שַׁחְוִרִים. בְּמֵאן.
 33 מְבַאֲרַת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, תַּנְּנִיהָ הִיא וְאֵלִיכָּא דְבִית
 34 שְׁמַאֵי, שְׁצָרִיךְ לְהוּצִיא לְמַקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ אֶת כָּל כְּלֵי תְּשִׁמִּישׁוֹ
 35 הַצְּרִיכִים לוֹ לְשַׁבָּת, וְלִכְךָ אִם לֹא הוּצִיא לְשֵׁם אֵלּא אֶת בְּגָדֵי
 36 הַשַּׁחְוִרִים, אִינוּ יֹכֵל לְמַחְרַת לְהוּצִיא אֶת בְּגָדֵי הַלְּבָנִים, וְכֵן לְהִפְרֹךְ.
 37 תְּמַזְהָה הַגְּמָרָא: וְכִי לְתַנְּנִיהָ, זֶה שִׁיעָא בְּעַרְב שְׁבֹת לְקַנוֹת שְׁבִיתָה
 38 בְּבַגְדִים לְבָנִים, בְּבַגְדִים שַׁחְוִרִים הוּא דְלֵא יֵצֵא לְמַחְרַת, הָא בְּלְבָנִים
 39 יֵצֵא, הָאֵמַר תַּנְּנִיהָ שְׁשִׁינוּ קוֹנָה שְׁבִיתָה עַד שִׁיּוּצִיא מִפְּתוֹ וְכָלִי
 40 תְּשִׁמִּישׁוֹ לְשֵׁם, וְכָל שְׁלֵא הוּצִיא אֵלּא אֶת בְּגָדֵי הַלְּבָנִים וְלֹא אֶת
 41 בְּגָדֵי הַשַּׁחְוִרִים אִינוּ עִירוּב כָּלֵל, וְאִינוּ יֹכֵל לְצַאֵת שְׁבֹת מַחוּץ
 42 לְתְּחוּמוֹ.
 43 מְבַאֲרַת הַגְּמָרָא: הָכִי קְאָמַר הַתְּנַא בְּבִרְיָתָא, עִירָב בְּלְבָנִים, וְהוּצָרָךְ
 44 בְּשַׁבָּת לְבַגְדִים שַׁחְוִרִים, אִינוּ עִירוּב, וְאִף בְּלְבָנִים שֶׁהוּצִיא מַעֲרַב
 45 שְׁבֹת לְמַקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ לֹא יֵצֵא מַחוּץ לְתְּחוּמוֹ, שְׁכִיּוֹן שְׁלֵא הוּצִיא
 46 בְּעַרְב שְׁבֹת לְמַקּוֹם הַשְּׁבִיתָה אֶת כָּל כְּלֵי תְּשִׁמִּישׁוֹ הַצְּרִיכִים לוֹ לְשַׁבָּת
 47 זֹו, אִין הָעִירוּב חֵל. וּמַעַתָּה מִיּוֹשֵׁב מַה שֶׁהַתְּבַאֵר לְעִיל, שְׁבִירְנָו,
 48 בְּמֵאן שְׁנוּיָה בְּרִיּוּתָא זֹו, אֲמַר רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק, תַּנְּנִיהָ הִיא,
 49 וְאֵלִיכָּא דְבִית שְׁמַאֵי.
 50 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: מַעֲרָבִין לְזוּר בֵּינָן וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה [אִף שְׁאִינוּ רְאוּי
 51 לָהֶם, כִּיּוֹן שְׂרָאוּי הוּא לְאַחֲרִים], סוּמְכוּס אוּמְרַהּ, [מַעֲרָבִים לִישְׂרָאֵל]
 52 בְּחַזְלִין, אֲבַל לֹא בְּתְרוּמָה, שְׁאִין מַעֲרָבִים אֵלּא בְּדָבָר הָרְאוּי לְאִכִּילָה
 53 לְמַעֲרַב עֲצָמוֹ. הַגְּמָרָא דְנָה שִׁיטַּת סוּמְכוּס בְּדִין עִירוּב לְזוּר בֵּינָן.
 54 מְדִיּוּקָתָה הַגְּמָרָא: וְאֵלּוּ לְזוּר בֵּינָן לֹא פְּלִיג – וְאֵילוֹ עַל מַה שֶׁהַתִּיר
 55 תְּנָא קָמָא לְעַרְב לְזוּר בֵּינָן לֹא נַחֲלַק סוּמְכוּס. מֵאִי שְׁעִמָּא.
 56 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֶפְשָׁר דְּמִתְשִׁיל אֲנִיּוּרְתָּיהָ – יֹכֵל הַנְּזִיר לִילַךְ
 57 לְחֲכֵם, וְלַהֲתַחַרְט עַל מַה שְׁנֹדַר לְהִיּוֹת נְזִיר, וְיִתִּיר לוֹ הַחֲכֵם אֶת נִדְרוֹ,

קרבן עולה יצא, אף שאסור בהנאה, משום שמצות לאו ליהנות
 ניתנו, לימא פתנאי אמרה לשמעיה – האם נאמר שדבריו שניים
 במחלוקת תנאים, שחכמים טוברים מצוות ליהנות ניתנו, ולדעתם לא
 יצא ידי חובתו.
 משיבה הגמרא: אמר לך רבא, אי כניא להו – לו היו טוברים
 חכמים דאין מערבין אלא לדבר מצוה, היו מודים שאפשר להניח
 העירוב בקבר, כיון דלכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו. והכא
 בהא קמיפלגי, מר (רבי יהודה) סבר, אין מערבין אלא לדבר
 מצוה, וכיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו, יכול להניח העירוב בקבר,
 ומר (וחכמים) סבר מערבין אפילו לדבר הרשות, ולכך אם יניח
 את העירוב בקבר הרי הוא נהנה ממנו.
 שואלת הגמרא: אלא הא דאמר רב יוסף (להלן פב), אין מערבין אלא
 לדבר מצוה, לימא פתנאי אמרה לשמעיה.
 משיבה הגמרא: אמר לך רב יוסף, דכולי עלמא אין מערבין אלא
 לדבר מצוה, ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו, ובהא
 קמיפלגי, מר (רבי יהודה) סבר, כיון דקנה ליה עירוב לא נהא
 ליה דמינפרא – לאחר שעירובו קנה לו שבתה, שוב לא איכפת לו
 שישמר שם עירובו, ואין הוא נהנה במה שהעירוב משתמר שם, ומר
 (וחכמים) סבר, דגם לאחר שקנה שבתה, נהא ליה דמינפרא
 עירובו במקום זה במשך השבת, דאי איצטרך אכיל ליה, ולכך אם
 יערב בקבר, הרי הוא נהנה ממנו, ולכן אסרו חכמים לערב בקבר.

משנה

כפי שהתבאר במשנה הקודמת (כו), העירוב צריך להעשות מדבר
 המותר באכילה. משנתנו ממשיכה לבאר דברים שמעריבים ושאינן
 מעריבים בהם: מערבין פתמאי – בככר לחם הנלקח מעם הארץ
 החשוד שלא הפריש מעשרות, שאסור לאכלו מספק עד שפירש
 ממנו מעשר, ובמעשר ראשון של הלוי שנמלה תרומתו –
 שהופרשה ממנו תרומת מעשר לכהן, ובמעשר שני והקדש שנפדו.
 והפניהם מעריבים בחלה שהופרשה מן העיסה (ובתרוומה). אכל לא
 מעריבים במגדל, היינו בפירות שלא הופרש מהם תרומות ומעשרות,
 ולא במעשר ראשון שלא נמלה תרומתו, ולא במעשר שני והקדש
 שלא נפדו, שעל אף שיכול לפדותם והיו מותרים באכילה, מכל
 מקום עתה עדיין לא פדאם. שכל דברים אלו אסורים באכילה, ואין
 מעריבים אלא בדבר הראוי לאכילה.

גמרא

מקשה הגמרא: וכי מערבין בפתמאי, הא לא חזי ליה – הרי אינו ראוי
 למערב, שאסור לו באכילה. מתרצת הגמרא: מינו דאי בעי מפקר
 להו לנכסיה והיו עני וחזו ליה, השתא נמי חזי ליה – מתוך שאם
 היה מפקיד את נכסיו והיה עני, פירות הדמאי היו ראויים לו לאכילה,
 אף עתה שלא הפקיד, נחשב הדמאי כראוי לו ויכול לערב בו. ומנן
 שעני מותר בדמאי, דתנן (דמאי פ"ג מ"א), מאכילין את העניים דמאי,

מערבין לבתן מהור בתרומה שהורה בקבר, כלומר, אפשר להניח
 העירוב על הקבר. וקשה, היכי איל – כיצד הולך הכהן אל העירוב
 בשדה תיבה ומגדל, והא פיון דאחתיא אימיה לה – והרי מיד
 שהונחה בקבר נטמאה ממנו. כלומר, אכן אפילו לעירוב המונח בבית
 הקברות יכול הכהן להגיע על ידי שנכנס בתיבה, וכל שכן שיכול
 להגיע לתרומה המונחת בקבר יחידי גם בלא מחיצת תיבה, שיכול
 להגיע עד סמוך לקבר, אך עדיין קשה כיצד ראויה התרומה לעירוב,
 והרי נטמאה מהקבר, ונאסרה באכילה.
 משיבה הגמרא: מדובר בתרומה שלא הובששה לקבל טומאה, והיינו
 שעירב בפירות שלא באו עליהם אחד מהשבעה משקים. או שעירב
 בפת שנילושה במי פירות, שאינם מכשירים לקבל טומאה. ולכך לא
 נטמאה התרומה וראויה באכילה לכהן.
 שואלת הגמרא: וכשבא הכהן ליטול התרומה ולאכלה, היכי מיתרי
 לה – כיצד הוא מביאה אצלו, והלא אינו יכול ליטלה בידו, שהרי
 אסור לו להאחיל על הקבר, ובשנוטלה באמצעות כלי, הרי הכלי
 מאחיל על הקבר, ונטמא בדרגת אב הטומאה, ונטמא את הכהן
 האוחזו, ונאסר לאכול תרומה עד שיטהר.
 משיבה הגמרא: נוטלה בפשוטי כלי עץ – בכלי עץ חלק שאין בו
 בית קיבול, דלא מקבלי טומאה.
 שואלת הגמרא: והא קא מאחיל – והרי אף שהכלי עצמו לא נטמא
 מהקבר, מכל מקום הוא מאחיל על הקבר ועל הכהן, ונמצא שאין
 ביד הכהן (המוזחר על טומאת מת) ליטול את העירוב מהקבר אף על
 ידי פשוטי כלי עץ.

משיבה הגמרא: מדובר באופן דמיתרי לה (אחוריה) [אחוריה] –
 שמביא אליו התרומה על ידי כלי שאין בחודו (ברוחב שלון) טפה,
 ובאופן זה אין האדם מאחיל על המת, שכל שאין בו שיעור טפה אינו
 נחשב לאוהל.
 שואלת הגמרא: אי הכי מאי מעמא דרננן החולקים וטוברים שאין
 מערבין לכהן בתרומה בקבר, שאמנם באופן שמונחת התרומה בבית
 הקברות התבאר לעיל (ב) שטוברים שאוהל זרוק אינו אוהל לחצוץ
 בפני הטומאה, ואינו יכול להגיע אל העירוב, אך כאן יכול להגיע
 סמוך לקבר, וליטול העירוב על ידי פשוטי כלי עץ. משיבה הגמרא:
 קסקרי חכמים שאסור לקנות בית באיסורי הנאה, וכל תשמישי
 המת והקבר בכלל, והרי הם אסורים בהנאה, וכשמניח עירובו בקבר
 כדי שיוכל לילך בשבת מחוץ לתחום, הרי הוא נהנה מהקבר.
 תמזה הגמרא: מפלל דרבי יהודה סבר מותר לקנות בית באיסורי
 הנאה, והלא בודאי אינו כן. משיבה הגמרא: רבי יהודה קסקרי מצות
 לאו ליהנות ניתנו – המצוות שניתנו לישראל לא לשם הנאה ניתנו
 אלא גזירת מלך היא עליהם, ולכך מותר לקיים מצוה בדבר האסור
 לו בהנאה, שאין קיום המצוה נחשב להנאה, וכיון שמבואר בגמרא
 (להלן פב) שאין מעריבים אלא לדבר מצוה כגון ללכת לבית האבל
 או לבית המשתה, לכך מותר לערב בקבר.
 שואלת הגמרא: אלא הא דאמר רבא (ר"ה ב"ח) שהתקוע בשופר של

המשך ביאור למסכת עירובין ליום חמישי עמ' ב

הגמרא מקשה מברייתא שמוכח בה שאין להעמיד את משנתנו ביום
 טוב. מקשה הגמרא: אי הכי – אם כך שמשנתנו עוסקת ביום טוב,
 היינו דקתני עלה – כיצד יתבאר מה ששינוי בברייתא על הדין
 המוזכר במשנתנו נתנו לעירוב במגדל ואבד המפתח, רבי אליעזר
 אומר, אם בעיר אבד המפתח עירובו עירוב, שכשימצא את
 המפתח יוכל להביאו דרך רשות היחיד כגון חצירות ווגות
 וקרפיות, ואם בשדה אבד המפתח אין עירובו עירוב, כיון שאפילו
 אם ימצא את המפתח אסור לו לטלטלו בשדה שהיא כרמלית
 ולהביאו למגדל שהוא רשות היחיד. ואי משנתנו מדברת דווקא
 ביום טוב, מה לי עיר מה לי שדה – מדוע עיר חילוק בין אבד
 המפתח בעיר ובין אבד בשדה, הרי ביום טוב מותר לטלטל בכל
 הרשויות, ויכול להביא את המפתח מכל מקום למגדל כדי לקחת
 את העירוב.

ואינם אסורים משום מוקצה. רבי מאיר אומר פוחת ונוטל פירות
 לכתחילה, ואין זה נחשב לסותר.
 הגמרא דנה באיזה אופן מדברת משנתנו לפי תירוץ זה. מקשה
 הגמרא: והאמר רב נתנן בר אדא אמר שמואל, כל מה שאמר רבי
 מאיר שאין בזה משום סותר, דווקא באוריא דליבני – בלבנים
 הסודרות זו על זו בלא טיט ביניהם, ורק משום כן אין בזה משום
 סותר. מתרצת הגמרא: הךא נמי באוריא דליבני – גם במשנתנו
 מדובר במגדל העשוי מלבנים בלא טיט ביניהם. מקשה הגמרא עוד:
 והא אמר רבי זירא, כל מה שהתיר רבי מאיר לסתור לכתחילה,
 ביום טוב אמרו אכל לא בשבת כיון שבשבת לבנים אלו הן מוקצה,
 אבל ביום טוב התירו לטלטלן משום שמתה יום טוב. מתרצת הגמרא:
 הךא נמי ביום טוב – גם משנתנו שהכשירה עירוב שנמצא במגדל
 סגור מחמת שיכול לסתרו, מדברת ביום טוב ולא בשבת.

עירובין. פרק שלישי – בכל מערבין דף לא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קמז רש"י תוספות

1 **מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר** – וכל שכן בחולין, דאי נמי מיטמו –
 2 חו ליה, אלא אפילו בתרומה, דאי מטמאה לא חזיא ליה – אפשר למיעבד תקנתא,
 3 כדמפרש ואילו, דרוקא נקט טהור בטהורה, אבל בטמאה – לא, דלא חזיא ליה לא
 4 לכהן טמא ולא לכהן טהור, וכדן טמא בטהורה נמי לא, דלא חזיא ליה. **היכי אויל**
 5 **בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחא**

6 **מיטמא ליה** – כלומר: נהי דלרבי יהודה
 7 אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למייל
 8 בשידה תיבה ומגדל, וכל שכן קבר יחיד
 9 שיכול לעמוד אצלו, אלא מיהא, תרומה מבי
 10 אנחה התם מטמא באהילו של קבר. **כמו**
 11 **פירות** – שאין מבשירין, והיכי מייית לה –
 12 לאוכלה, דהא רבי יהודה ראו לאוכלו בעי
 13 מדנקט טהור בטהורה – ולא אפשר טמא
 14 בטהורה משום דחזיא לאחריני. ועוד: מדתני
 15 במתניתין "לחוף ולאכול", **בפשוטי כלי עץ**
 16 **דלא מקבלי טומאה** – אבל במידי דמקבל
 17 טומאה – לא, דהוה ליה כלי טמא מה,
 18 שהוה אב הטמאה, דמיטמא מחמת אהל
 19 ומטמא ליה לאדם, וטמא אסור בתרומה
 20 טהורה, וקאי עליה במיתה. ואף על גב דלית
 21 בה פוחח טפה, דמייית ליה אחוריה כדמפרש
 22 לקמן, קיימא לן (שבת ז,א) בשמונה עשרה
 23 דבר, שכל המטלטלין מביאין את הטומאה
 24 על עצמן, כשהאיהלו על מת בכל שהן,
 25 ומטמא ליה אדם האוחזו, ותו לא חזיא ליה
 26 תרומה. **והא קא מאהיל** – קא סלקא דעתך
 27 כשיש בכלי פוחח טפה – ובחוקי פוחח, וגורו
 28 על האדם הנושאו בעובי המרדע ב"יציאות
 29 השבת" (שם). דמייית ליה אחוריה – דכלי
 30 שאין בתוהו טפה לאו אהל הוא. **אי הכי מאי**
 31 **מעמא דרבנן** – בקבר יחיד. נהי דאיפלטו
 32 במתניתין בבית הקברות, ולא סבירא להו
 33 דהיוו חציצה באוהל ורוק – אבל הכא
 34 יכול לעמוד על שפתו, ויביאנו אצלו. **אסור**
 35 **לקנות בית באיסורי הנאה** – בקבר. והא
 36 הנאה היא, דמישתיי ביה למיפק חוץ
 37 לתחום, וכל תשמישי המת אסורין בהנאה.
 38 דנפקא לן בסנהדרין (מוזב) מ"ותמת שם
 39 מרים", וגמר "שם" שם" מעגלה ערופה. ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן, והא דתני
 40 כהן – להודיעך כחו דרבי יהודה. **מנות יהודה**. **מנות יהודה** – ואין מערבין אלא
 41 לדבר מצוה, ללכת לבית האבל או לבית המשתה כדלקמן. **הא דרבא** – במסכת
 42 ראש השנה (כח,א): תוקעין בשופר של עולה. **רבנן סברי מערבין אפילו לדבר**
 43 **הרשות** – והלכך הנאה היא. **הא דרב יוסף** – ב"כיצד משתתפין" (פב,א). כיון דקנה
 44 ליה **עירוב** – בין השמשות, תו לא איכפת ליה בנטירתא. ועד קניית עירוב, אי נמי
 45 ניחא ליה – לא אפריש מנוה מצוה הוא. **משנה ברמא** – בכבר שלקחה
 46 מעם הארץ ולא דמיטמא דמאי. **והא כמעשר שני והקדש שלא נפדו** – ואף
 47 על גב דמצי פירק ליה. **ולא חזיא מיהא לא מפרק.**

1 קתני בברייתא דמייית בניזר בפרק "כהן גדול" (הא,ה), רבי יוסי רבי יהודה אומר: תיבה
 2 שדיתה מלאה כלים. ורקח באהל המת – טמאה, ואם היתה מונחת – טהורה. ואם תאמר:
 3 למאן דאמר אהל זרוק לא שמה אהל, מה היו מועילים דלתות שחתת התינוקות מפני קבר
 4 התהום, כדאמר בפרק "הדיש" (סוכה כא,א). הא אהל זרוק הוא! ואומר רבינו תם: שיסבור
 5 שלא היו מביאין דלתות, אלא שוררים שכריסם
 6 רחבה, כדאמר רבי יהודה התם. והשוררים
 7 רחמנא קרינהו אהל, דכתיב: "ועצמות וגידים
 8 תסוככני" (איוב י), ורבינו שמשון בן אברהם
 9 מפרש: דלתות על גב שוררים כלולי עלמא הוי
 10 אהל, דתנן באהלות (פרק ששי משנה א): אדם
 11 וכלים נעשים אהל לטמא אבל לא לטהר. פירוש:
 12 מביאין טומאה, ואין מפסיקין בין טומאה
 13 שתחתיהם לכלים שעליהם. ולא מיייר באדם
 14 וכלים שעשים עצמן אהלים, אלא כדמפרש
 15 התם: כגון נדבך של אבנים או דלתות על האדם
 16 או על הכלים, אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכלי
 17 אדמה. ומשמע דסבר דאהל זרוק לא שמה
 18 אהל, דאי שמה אהל – כשנתן הנדבך על גבי
 19 הכלים אמאי לא יהיה חשוב אהל להפסיק? והא
 20 כלי עצמו נעשה אהל להפסיק כשאינו מקבל
 21 טומאה, כגון שידה תיבה ומגדל למאן דאמר
 22 שמה אהל. וקתני סיפא: נתון על גבי אבנים
 23 שאינם כלים, או על דבר שיש בו רוח חיים,
 24 דומיא דשוררים בפרק "הדיש" (סוכה כא,א).
 25 טומאה תחתיו – כלים שעליו טהורין בו, משמע
 26 דבענין זה הוי אהל כלולי עלמא. **היכי אויל**
 27 בשידה תיבה ומגדל – פירש: נהי דלרבי יהודה
 28 איכא תקנה אפילו בבית הקברות, על ידי שידה
 29 תיבה ומגדל, ובקבר יחיד נמי שגורו שתופס
 30 ארבע אמות סביבו – משום הרחקה, כל שכן
 31 דמצי אויל בשידה תיבה ומגדל. ולקמן פריך:
 32 מאי טעמיהו דרבנן בקבר יחיד? נהי דבבית
 33 הקברות גדול לא הוי חציצה, הכא דלא הוי?
 34 אלא הרחקה – אמאי פליגי? הא מצי אויל
 35 בשידה תיבה ומגדל, דאין לך הרחקה גדולה מזו.
 36 **בשלא הוכשרה** – ולספרים דגרסי או
 37 שנילושה במי פירות – הכי פירוש:
 38 בשלא הוכשרה – כגון שעירב בפירות, או בפת
 39 שנילושה במי פירות. **בפשוטי כלי עץ** – משמע דלא מקבלי טומאה אפילו מדרבנן,
 40 וכן תנן במסכת כלים (פרק שני משנה א) ומייית לה **פירוש קמא** דשבת (טז,א). כלי עץ וכלי
 41 זכוכית – פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאין. ועל כרחך פשוטין טהורים אפילו מדרבנן,
 42 דכלי זכוכית אפילו יש להן בית קבול – אין להן טומאה אלא מדרבנן, כדאמר בשבת. וכן
 43 משמע בכמה דוכתי, וטהורין פשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן. וקשה: דב"המורכב בית" (בבא
 44 בתרא סו,א) אומר: שאני פשוטי כלי עץ מדרבנן, גבי דף של נחתומין, והתם לא איירי
 45 בהנך דחוה למדרסות – דהנהו מקבלי טומאה דאורייתא, דכל הטמא מדרס מטמא
 46 טומאת מת, כדילפינן בבבא קמא פרק שני (כח,א) קל וחומר מפכים קטנים. ורבינו משתק
 47 בן אברהם פירש התם. דאין לחוש, כיון דמסקנא לא קיימא הכי, דמוקי לה בוף של מחבת.
 48 ורבינו יצחק מפרש: דכלי עץ שהם רחבים כעין דף, וראוי להניח עליהם חפצים – גזרו
 49 רבנן עלייהו טומאה, משום דדמו למקבלי כלי עץ. אבל פשוטי כלי עץ שאינם רחבים – טהורין אפילו מדרבנן, ויש מפרשים: דף של נחתומים וכיוצא בהם שהם שישושי אדם, ומשמעין
 50 שישושי אדם – גזרו רבנן בהן טומאה, כדמוכח בתורת כהנים בפרשת "ביום השמיני", דמעט סולם וקולב מ"כלי עץ" ולא כל כלי עץ, ומרבה שולחן וטבלא ודולבץ מ"כל". וקאמר: ומה
 51 ארית? תלמוד לומר: "שק". מה שק מיוחד, שהם תשמישי אדם ומשמשי תשמישי כו'. ועל כרחך כשאין ראיין למדרס איירי, מודלא נקט כסא ומטה. ועוד: דמו"כל המשכב" הוה ליה
 52 לרבייניהו. וכשאין להן בית קבול נמי איירי, מודלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן. אלמא: מקבלי טומאה מדרבנן. ואף על גב דדריש מקרא – אסמכתא בעלמא הוא, ועיקר דרשה
 53 דרשינן לימה שק מטלטלין מלא וריקן". ובהנה מדרשות יש בתורת כהנים דהוי רק אסמכתא. ותדע, דברק "שתי הלחם" (מנחות צו,ב) אמר רבי יוחנן: לדרבי האומר מטגרת הלמטה היתה,
 54 פירוש ברגלים ולא בשולחן – טבלא המתהפכת טמאה, כדדרשינן מ"על השולחן הטהור" – מכלל דאיכא שהוא טמא. ולדברי האומר למעלה היתה – טבלא המתהפכת תיבעי לך.
 55 דשל מקדש מקבל טומאה – לפי שיש לו בית קיבול, וצריך קרא דטהור מכלל שהוא טמא שהיו מגביהין אותו לעולי רגלים, שלא תאמר עשוי לנחת הוא. והשתא אמאי תיבעי, תיפשוט
 56 מדרשה דתורת כהנים! אלא שמע מינה: אסמכתא בעלמא היא, כדפירשית. והא דמשמע התם דטבלא המתהפכת עריפא לקבל טומאה דאורייתא משאר פשוטי כלי עץ – היינו כדפירש
 57 הקונטרס: משום דראוי להשתמש משני צדדין.

1 **מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר. היכי אויל**
 2 **בשידה תיבה ומגדל. והא כיון דאחא איטמא**
 3 **לה! בשלא הוכשרה, או שנילושה במי פירות. והיכי**
 4 **מייית לה? בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה. והא**
 5 **קא מאהיל! דמייית לה אחוריה. אי הכי מאי מעמא**
 6 **דרבנן? קסברי: אסור לקנות בית באיסורי הנאה. מפלל**
 7 **דרבי יהודה סבר: מותר! קסברי: מצות לאו ליהנות**
 8 **ניתנו, אלא הא דאמר רבא: מצות לאו ליהנות ניתנו,**
 9 **לימא פתגמי אמרה לשמעתייה? אמר לך רבא: אי**
 10 **סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה – דכולי**
 11 **עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו. והכא פהא קמפלגי:**
 12 **מר סבר: אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומר סבר:**
 13 **מערבין אפילו לדבר הרשות. אלא הא דאמר רב**
 14 **יוסף: אין מערבין אלא לדבר מצוה – לימא פתגמי**
 15 **אמרה לשמעתייה? אמר לך רב יוסף: דכולי עלמא**
 16 **אין מערבין אלא לדבר מצוה, ודכולי עלמא מצות לאו**
 17 **ליהנות ניתנו, ובהא קמפלגי: מר סבר: כיון דקנה ליה**
 18 **עירוב – לא ניחא ליה דמינמרא, ומר סבר: ניחא ליה**
 19 **דמינמרא, דאי איצטריך אכיל ליה. משנה מערבין**
 20 **ברמאי, ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו, ובמעשר שני**
 21 **והקדש שנפדו, והכהנים בחלה. אכל לא פטבל, ולא**
 22 **במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא במעשר שני**
 23 **והקדש שלא נפדו. גמרא "ברמאי", הא לא חזי ליה!**
 24 **מינו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני, וחוזו ליה –**
 25 **השתא נמי חזי ליה. דתנן: מאכילין את העניים דמאי**
 26 **ואת**

1 **רמא'** הא לא חזי ליה – נראה דלסמוכס דווקא פריך. דלרבנן, אף על גב דלא חזי ליה – הא חזי לעניים. ואם תאמר: ולסמוכס, הא חזי ליה, דמצי לאפרשי מיניה וביה אפילו לרבנן
 2 דרבי, דספק חשיבה מעשרין הדמאי! ויש לומר: דמשמע ליה מתניתין אפילו ליכא אלא שתי סעודות מצומצמות. דמסתמא מתניתין איירי בכל ענין, ולעיל (עירובין ל,ב) נמי דפריך
 3 מאי פסקא – משום דמשמע ליה דמתניתין איירי אפילו ביתר משתי סעודות. ומיחו בפרק "מפנין" (שבת כז,ב) פריך נמי הכי גבי טלטול, ומשני כי הכא: מינו דמפקר בו. והתם הוה מצי
 4 לומר דחזי לעניים, אלא משום דהתם מיבעי ליה לשנויי כי הכא, ובפרק "כל שעה" (פסחים לה,ב) ובפרק "שלשה שאכלו" (ברכות מז,א).
 5 רבינו

58 חכמים והוא טבל רק מדרבנן, והשמיעה משנתנו שאף על פי כן אין
59 מערבים בו.
60 עוד שנינו: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, שאין מערבים
61 בו. הגמרא הבינה שביאורו שלא נטלה ממנו תרומת מעשר. מקשה
62 הגמרא: פשיטא שאין מערבים בו, שהרי הוא טבל מן התורה ואסור
63 באכילה. מתרצת הגמרא: לא צריכא, אלא באופן שהקדימו הלוי
64 (את הכהן) בפרי, כלומר, לאחר שנעשה מירוח בכרי נטל הלוי
65 מעשר ראשון קודם שהופרשה תרומה גדולה, ולאחר מכן נטלה
66 ממנו תרומת מעשר, ולא נטלה ממנו תרומה גדולה, וכוננת
67 משנתנו שלא נטלה תרומתו, שלא נטלה תרומה גדולה. מהו
68 דתיבא בדאמר ליה רב פפא לאביו בסוגייתנו לעיל, שבהקדימו
69 בכרי יפטר הלוי מלהפריש תרומה גדולה, ואינו טבל ומותר לערב בו,
70 קא משמע לן פדשני ליה – כפי שתירץ לו אביו לרב פפא, שאינו
71 פטור מתרומה גדולה אלא בהקדימו בשיבולים, אבל הקדימו בכרי
72 חייב, וכיון שלא הפריש תרומה גדולה, הרי הוא טבל ואין מערבים
73 בו.

74 עוד שנינו: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו, שאין מערבים בהם.
75 מקשה הגמרא: פשיטא, שהרי אסורים באכילה ללא פדיה. מתרצת
76 הגמרא: לא צריכא, אלא באופן שפדאו, ולא פדאו פהלכתו, כגון
77 מעשר שפדאו על גב אסימון – מעה של כסף שעדיין לא טבעו בה
78 את צורת המטבע, ורחמנא אמר בפדיון מעשר שני (דברים יד כה) 'וצרת
79 הכסף בידך, ומהלשון 'וצרת' יש לדרוש שהפדיון יהיה דווקא על
80 כסף שיש עליו צורה. והקדש שלא פדאו כהלכתו, כגון הקדש
81 שהלילו על גב קרקע, דרחמנא אמר לגבי המקדיש שדה ובא
82 לפדותו 'ונתן הכסף וקם לו', והיינו הפסוק (ויקרא כו ט) 'ויסף חמשת
83 כסף ערבך עליו וקם לו', ומהלשון 'כסף' למדנו שאי אפשר לפדות
84 הקדש אלא בכסף.

משנה

85 ישנם שני אופנים לעשות עירוב תחומין, האחד הוא על ידי עירוב
86 ברגליו, שהאדם הרוצה שיהיו לו אלפים אמה ממקום אחר, הולך
87 לאותו מקום בערב שבת ואומר שבייתי במקום זה, והוא עיקר עירוב
88 תחומין. השני הוא על ידי עירוב פתו, שמניח שתי סעודות
89 במקום שרוצה לקנות שביטה, ואומר, בזה העירוב יהא מותר לי
90 לילך ממקום זה אלפים אמה. ותיקנו עירוב זה כדי שלא יצטרך
91 ללכת בעצמו לאותו המקום מבעוד יום, אלא יוכל לשלוח את הפת
92 לאותו המקום על ידי שליח, והשליח יאמר, בזה העירוב יהא פלוני
93 מותר לילך אלפים אמה ממקום זה.

94 במשנתנו יבואר שיש שאינם ראויים להיות שלוחים להניח את
95 העירוב, ויש אופן שאף על פי כן ניתן לשלוח על ידם: בעל הבית
96 השולח את עירובו – שרוצה הוא לקנות שביטה במקום אחר,
97 ולצורך כך יש לו להניח מזון בשיעור שתי סעודות באותו מקום
98 לעירוב תחומין, ושלח את המזון ביד אדם חרש – שאינו שומע ואינו
99 מדבר, או ביד אדם שוטה – שאין לו דעת, וכן אם שלח ביד ילד
100 קטן, או ששלח ביד מי שאינו מודה בעירוב – שאינו מסכים שיש
101 איסור תחומין בשבת ולדעתו אין צריך לעשות עירוב, ושלחם להניח
102 את המזון באותו המקום שרוצה שיערבו עבורו, אינו עירוב, ולא
103 קנה שביטה באותו המקום.

104 מוסיפה המשנה: ואם אמר בעל הבית לאדם אחר הראוי להעשות
105 שליח, לקבלו ממנו – שיקבל את המזון מאחד מאלו שאינם ראויים,
106 ויניחנו לשם עירוב במקום שרוצה לקנות שביטה, הרי זה עירוב,
107 וקנה שביטה באותו המקום.
108

גמרא

109 שנינו במשנתנו שקטן אינו ראוי לשלוח על ידו עירוב, הגמרא
110 מקשה על כך מדברי רב הונא. מקשה הגמרא: וקטן לא – וכי קטן
111 אינו ראוי לשלוח עירוב על ידו. והאמר רב הונא לענין עירובי
112

1 ואת אכסניא (חילות של מלכי ישראל) דמאי, שעל בני העיר
2 שהחילות נמצאים בה מוטל לזונם, והם כעניים שהרי אינם בבתיהם.
3 ברייתא נוספת בענין זה: אמר רב הונא, הנא בברייתא, בית שמאי
4 אומרים, אין מאכילין את העניים דמאי. ובית הלל אומרים,
5 מאכילין את העניים דמאי.

6 עוד שנינו: ובמעשר ראשון שננטלה בו תרומתו, שמותר לערב בו.
7 מקשה הגמרא: פשיטא שמערבים במעשר ראשון לאחר הפרשת
8 תרומת מעשר, שהרי הוא חולץ גמורים, ומותר באכילה לכל אדם.
9 מתרצת הגמרא: לא צריכא, אלא כשהקדימו בשבילין, כלומר, מן
10 התורה צריך לתת תחילה תרומה גדולה לכהן, מפני שקראה אותה
11 התורה (דברים יח ד) 'ראשית', ומהנותר יש לתת מעשר ראשון ללוי.

12 וכאן מדובר שהלוי הקדים את הכהן בכדי שלא תחסר התרומה
13 מחלקו, ונטל תחילה את המעשר ראשון בעוד התבואה בשיבולים
14 קודם שנמרחת בערימה ועדיין לא נתחייבה בתרומה, ונטלה ממנו –
15 מהמעשר ראשון תרומת מעשר, ולא נטלה ממנו תרומה גדולה,
16 ואף על פי כן הוא מותר באכילה וניתן לערב בו. ודבר זה השמיעה
17 משנתנו, שבאופן זה המעשר פטור מתרומה גדולה, ובדרבנן אבהו
18 אמר ריש לקיש, דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש, מעשר ראשון
19 שהקדימו בשבילין, פטור מתרומה גדולה, שנאמר ביחוי הלויים
20 לגבי מעשר ראשון (במדבר יח כו), 'והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר
21 מן המעשר, ודורשים מכאן, רק מעשר מן המעשר אמרת לך
22 להפריש, והיינו תרומת מעשר, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר
23 מן המעשר.

24 מקשה הגמרא: אמר ליה רב פפא לאביו, אי הכי שפטרה התורה
25 מלהפריש תרומה גדולה מן המעשר, אם כן אפילו אם הלוי הקדימו
26 לכהן ונטל את המעשר בפרי (בערימתו) לאחר המירוח, נמי – גם
27 יפטר הלוי מלתת תרומה גדולה, ומדוע נקט ריש לקיש דין זה דווקא
28 בהקדימו בשיבולים. משיבה הגמרא: אמר ליה אביו לרב פפא, עליו
29 – כדי שלא נאמר כדבריך אמר קרא לגבי חיובי הלויים במתנות
30 כהונה (במדבר יח כח-כט), 'מכל מעשרתכם תרימו את כל תרומת
31 ה', ומתיבת 'כל' משמע שאפילו תרומה גדולה יש על הלוי להפריש
32 מהמעשר ראשון.

33 מבואר בדברי אביו, שהפסוק 'מעשר מן המעשר' פטור מלהפריש
34 תרומה גדולה לאחר הפרשת מעשר ראשון, והפסוק 'מכל
35 מעשרתכם תרימו' מחייב זאת. שואלת הגמרא: ומה ראית להעמיד
36 את הפסוק הפטור כשהקדימו קודם מירוח, ואת הפסוק המחייב
37 כשהקדימו לאחר מירוח, ולא להיפך. משיבה הגמרא: האי – תבואה
38 זו שנעשתה כרי ונתמרחת, אידין – כבר נעשית דגן, וכיון שקרויה
39 'דגן' כבר התחייבה בתרומה ונעשית 'טבל' לתרומה, שחיוב תרומה
40 הוא מן הדגן, כמו שנאמר בה (דברים יח ד) 'ראשית דגןך, ואילו האי –
41 תבואה זו שהיא עדיין שיבולים, לא אידין, ולא התחייבה בתרומה
42 ואינה טבל לתרומה. לכך מסתבר לומר שהפסוק הפטור מתרומה
43 גדולה, עוסק באופן שכשנטל הלוי את המעשר עדיין לא היתה
44 התבואה טבל לתרומה, והיינו בשיבולים, ואזי פטרו הכתוב אף
45 לאחר שנתמרח ביד הלוי. והפסוק המחייב עוסק באופן שכשנטל
46 הלוי את המעשר כבר התחייבה התבואה בתרומה, והיינו לאחר
47 מירוח.

48 עוד שנינו: ובמעשר שני והקדש שנפדו, מותר לערב בהם. מקשה
49 הגמרא: פשיטא, שהרי לאחר הפדייה הם חולץ גמורים. מתרצת
50 הגמרא: לא צריכא, אלא שכשפדה, נתן את הקרן ולא נתן את
51 החומש שחייבים הבעלים לתת כשהם פודים בעצמם, וקא משמע לן
52 המשנה דאין החומש מעכב את הפדיון, והרי הם חולץ ומותרים
53 באכילה.

54 עוד שנינו: אכל לא בטבל, שאין מערבים בו. מקשה הגמרא:
55 פשיטא, שהרי אינו ראוי לאכילה לשום אדם. מתרצת הגמרא: לא
56 צריכא, אלא בטבל הטבול מדרבנן, ובגזן שורעו בעצמין שאינו
57 נקוב, שמן התורה אינו חייב בתרומות ומעשרות, וחיובו מדברי

1 ורק בדינים של סופרים – שתיקנו חכמים לעשותם, כגון עירובי
 2 תחומין, סומכים על חזקה ששליח עושה את שליחותו, משום שאף
 3 אם לא יעשה השליח את שליחותו ועל ידי זה יבא המשלח לידי
 4 איסור, כמו בשליח לעירובי תחומין שאם לא יניח השליח את
 5 העירוב, יעבור המשלח על איסור תחומין כשיצא חוץ לתחום, אין זה
 6 איסור חמור, אלא הוא איסור מדברי חכמים. ורב ששית אמר, אהד
 7 זה ואחר זה – גם בדינים של תורה וגם בדינים שתיקנום חכמים,
 8 סומכים על חזקה ששליח עושה שליחותו.
 9 רב ששת מביא ראייה לדבריו שאף בדינים שהם מן התורה סומכים
 10 על חזקה שליש עושה שליחותו: אמר רב ששית, מנא אמינא לה –
 11 מנין למדתי את דברי שאף בדינים מהתורה סומכים על החזקה, דתני
 12 – ממה ששינו במשנה (מנחות סח) לענין היתר אכילת תבואה חדשה
 13 בזמן שביית המקדש קיים, משקרב העומר – מנחת ביכורים העשויה
 14 מעומר של שעורים, הותר לכל אדם לאכול מן החדש – תבואה
 15 חדשה, מיד, והרחוקים מירושלים, שאינם יודעים האם כבר קרב
 16 העומר, מותרים לאכול תבואה חדשה מחצות היום ואילף מפני
 17 שעד חצות היום ודאי יקריבוהו הכהנים. מבאר רב ששת את ראייתו:
 18 והא איסור אכילת חדש, דאורייתא הוא, שנאמר (ויקרא כג יד) וְלֹחֶם
 19 וְקָלִי יִכְרַם לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאַם אֶת קֶרְבֶּךָ
 20 אֶל־הִיכָם חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם כֹּל מִשְׁבֹּתֵיכֶם, וְקָתְנִי – ואף על פי
 21 כן כתוב במשנה, הרחוקים מותרין מחצות היום ואילף, לאו –
 22 האם אין הטעם, משום סומכים אנו על חזקה ששליח עושה
 23 שליחותו, והכהנים הרי הם כשלוחים של כל ישראל להקריב את
 24 קרבנותיהם, ואם כן מוכח שאף בדיני תורה סומכים אנו על חזקה זו.
 25 הגמרא דוחה את הראיה: ורב נחמן הסובר שבדיני תורה אין סומכים
 26 על חזקה זו, יאמר לך, הנהם לענין איסור חדש הטעם שסומכים אנו
 27 שיקריבו עד חצות הוא, בקרבנותי מעטם בסוף המשנה שם, מפני מה
 28 הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן, לפי שיוצאין הרחוקים, שאין
 29 בית דין של כהנים מתעצלין בו, והבית דין הם כשלוחי ישראל, ורק
 30 על בית דין סומכים אנו שיעשו שליחותם, אבל על שליח סתם אין
 31 סומכים.
 32 הגמרא מביאה לשון אחר שרב נחמן הוא שהביא משנה זו להוכיח
 33 כדעתו: ואיכא דאמרי – ויש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אמר
 34 רב נחמן, מנא אמינא לה – מנין למדתי את דברי שבדיני תורה אין
 35 סומכים על חזקה שליש עושה שליחותו, דקתני מעטם – ממה
 36 שכתוב במשנה (מנחות סח) שהטעם שהרחוקים מותרים לאכול מחצות
 37 היום ואילף הוא, לפי שיוצאין בית דין מתעצלין בו, ומשמע,
 38 שרק בית דין הוא דלא מתעצלין בו ולכן סומכים עליהם, הא בסתם
 39 שליח, חוששים שמה מתעצל בו, ואין סומכים על חזקה שיעשה
 40 שליחותו.
 41 הגמרא דוחה את הראיה: ורב ששית הסובר שגם בכל שליח סומכים
 42 על חזקה שיעשה שליחותו אמר לך – יאמר לך, שהטעם שהוצרכה
 43 המשנה להוסיף שבית דין אינם מתעצלים, הוא לתת טעם לזה
 44 שההיתר הוא מחצות היום, משום שבית דין סומכים עליהם שיודרו
 45 ויעשו עד פליגיה דיומא – עד חצי היום, אבל בסתם שליח, כולי
 46 יומא – כל אותו היום ששלחוהו ממתנינים ועדיין אין סומכים עליו
 47 שעשה, ורק לאחר שעבר כל היום סומכים עליו שודאי עשה.
 48 רב ששת מביא ראייה נוספת לדבריו: אמר רב ששית, מנא אמינא
 49 לה – מנין למדתי את דברי שאף בדיני תורה סומכים על החזקה
 50 ששליח עושה שליחותו, דתניא בברייתא, האשה שיש עליה חיוב
 51 להביא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת,
 52 מחמת לידה, או מחמת שהיתה טמאה בטומאת זיבה, מביאה לבית
 53 המקדש מעות, בשיעור של שתי תורים, ונותנת את המעות בשופר
 54 – תיבה העשויה כמין שופר המונחת בעורה וכתוב עליה קינים,
 55 ומובלת לידה, ומובלת פקדשים לערב – ומשקיעת החמה טובלת היא
 56 ומותרת לאכול קדשים, לפי שודאי קנו הכהנים תורים מהמעות
 57 שהיו בשופר והקריבו. מברר רב ששת: מאי מעטם – מהו הטעם

58 שמוטר להן לאכול בקדשים מיד בסוף אותו היום, ומדוע אין
 59 חוששים שמא עדיין לא הקריבו הכהנים את קרבנותיהן. לאו – האם
 60 אין הטעם משום דאמרינן – שסומכים אנו על החזקה ששליח עושה
 61 שליחותו, שהכהנים הרי הם כשלוחים של החייבים בקרבנות
 62 להקריב את קרבנותיהם, ומוכח אם כן שאף בדיני תורה סומכים על
 63 חזקה זו, שהרי איסור אכילת קדשים למחוסרי כפרה קודם הקרבת
 64 החטאת איסור תורה הוא וחייבים עליו כרת.
 65 הגמרא דוחה את הראיה: ורב נחמן הסובר שבדיני תורה אין סומכים
 66 על חזקה זו, יאמר לך, הנהם – הטעם ששם סומכים שקיימו את
 67 שליחותם הוא כדרך שמעיה, דאמר רב שמעיה, חזקה – מוחזק
 68 הדבר שאין בית דין של כהנים עומדים משם – מהעזרה, עד שיכלו
 69 כל המעות שבשופר שהניחום באותו היום, ועל בית דין ודאי
 70 סומכים אנו גם בדיני תורה, אבל על שליח סתם אין סומכים בדיני
 71 תורה.
 72 רב ששת מביא ראייה נוספת לדבריו: אמר רב ששית, מנא אמינא
 73 לה – מנין למדתי את דברי שאף בדיני תורה סומכים על חזקה
 74 ששליח עושה שליחותו, דתניא בברייתא, אדם האומר להכירי, צא
 75 לשדה, ולקט לך תאנים מתאנתי – מעץ התאנה שלי ואכול מהם
 76 כרצונך, ולא הורה לו ללקוט דווקא כמות מסוימת, הדין הוא
 77 שאוכל מהן תרומות ומעשרות ככל, שאם אוכל הוא מהן בדרך ארעי, אינו צריך
 78 להפריש מהן תרומות ומעשרות כלל, ואם אוכל מהן בדרך קבע, הרי
 79 הוא מעשרן נדאי – חייב הוא להפריש מהם תרומות ומעשרות כדון
 80 טבל ודאי, מפני שודאי בעל התאנה לא עישר עבורו מכיון שאינו
 81 יודע כמה תאנים הוא ילקוט. אבל אם אמר לו בלשון זה מלא לך
 82 בלבלה זו – סל זהו בתאנים מתאנתי, שהורה לו ללקוט כמות
 83 תאנים במדה מסוימת, הדין הוא שאוכל מהן – מהתאנים שליקט,
 84 בדרך עראי בלא לעשר כלל. ואם אוכל מהן בדרך קבע, הרי הוא
 85 מעשרן דמאי – חייב להפריש מעשרות מספק, כפירות דמאי שספק
 86 אם הם טבל, לפי שיש להסתפק שמא חשש בעל התאנה שהמקבל
 87 יסמוך עליו שהפירות מתוקנים, ולכן הפריש עליהם כבר מפירות
 88 אחרים, שהרי יודע הוא כמה תאנים ילקוט, כפי שאמר לו שימלא
 89 את הכלכלה בתאנים. מחלקת הברייתא: במה דברים אמורים – דין
 90 זה שאמרנו שצריך להפריש עליהם מספק אינו אלא בעם הארץ –
 91 שבעל התאנה אינו תלמיד חכם אלא עם הארץ, וחשוד הוא
 92 להכשיל את המקבל באכילת טבל. אבל בחבר – אם בעל התאנה
 93 הוא תלמיד חכם, אוכל הוא מהתאנים אף בדרך קבע, ואינו צריך
 94 לעשר כלל, ואף לא מספק, מפני שודאי בעל התאנה הפריש עליהם
 95 כבר כדי שלא יכשיל את המקבל באכילת טבל. אלו הם דברי רבי.
 96 אבל רבן שמעון בן גמליאל אומר, שהחילוק בין עם הארץ לחבר
 97 הוא להפריש, במה דברים אמורים – דין זה שאמרנו שמפריש עליהם
 98 מספק, הוא רק בעם הארץ – כשבעל התאנה הוא עם הארץ שחשוד
 99 הוא להפריש תרומה מפירות הנמצאים במקום אחר, אבל בחבר –
 100 כשבעל התאנה הוא חבר, אינו אוכל – אסור למקבל לאכול בדרך
 101 קבע מהתאנים שליקט, עד שיעשר – שפריש עליהם תרומות
 102 ומעשרות בודאי, כדון טבל ודאי, והטעם שאין להסתפק שמא בעל
 103 התאנה הפריש עליהם ממקום אחר הוא, לפי שלא נחשדו חברים
 104 לתרום שלא מן המוקף – להפריש תרומה מפירות שאינם נמצאים
 105 בסמיכות מקום לפירות שמפריש עליהם. מסיימת הברייתא: אמר
 106 רבי, נראין – מסתברים דברי שכשבעל התאנה חבר ודאי הפריש
 107 עליהם כבר, יותר מדברי אבא, הוא רבן שמעון בן גמליאל שאמר
 108 שודאי לא הפריש, משום, שאם יש לפני החבר שתי אפשרויות,
 109 האחת, לעבור על איסור תרומה שלא מן המוקף, והשנייה, לגרום
 110 שאחרים יאכלו טבל, מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן
 111 המוקף, ולא יאכילו לעמי הארץ מקלים.
 112 מפרש רב ששת את ראייתו מברייתא זו לענין חזקה שליש עושה
 113 שליחותו: עד כאן לא פליגי – לא מצאנו שנחלקו רבי ורבן שמעון
 114 בן גמליאל לענין חבר האם סומכים אנו עליו שהפריש עבור המקבל

1 רב ששת אמר חזקה שליה עושה שליוהו — הרב רבינו שמשון מפולירא"ר פוסק כרב
 2 ששת. דבהכי גריסין פוסק דהלכה כרב נחמן בדיני, ורב ששת באיסורי. ולרבינו תם
 3 נראה דהבא הלכה כרב נחמן, דבפרק "התקבל" (גיטין סדא, אמר: בעל אמר לגירושין,
 4 ושליש אמר לגירושין, והיא אומרת נתן לי ואבד — אין דבר שבערה פחות משנים. ופרין
 5 מהא דאמר האומר לחבירו צא וקדש לי אשה
 6 סתם — אסור בכל הנשים שבעולם, אלמא:
 7 חזקה שליה עושה שליוהו ומשני: הני מילי —
 8 לחומרא, אבל לקולא — לא. ובפרק קמא דחולין
 9 (יבא, נמי מסיקי: לעולם אין חזקה שליה עושה
 10 שליוהו, והאומר לשלוהו צא ותרום לי והלך
 11 ומצא תרום — אין חזקתו תרום, דילמא איניש
 12 אחרינא שמעו תרום. ואף על גב דהתם רב נחמן
 13 קאמר לה, מכל מקום סליק התלמוד התם הכי,
 14 וההוא דבעא מיניה קיבלה. ועוד דרב שמעיה
 15 דבסמוך סבר נמי כרב נחמן, דלרב ששת לא היה
 16 צריך לחזקת כהנים. ואומר רבינו יצחק: דמכל זה
 17 אין ראיא, דרב ששת נמי לית ליה חזקה שליה
 18 עושה שליוהו אלא במקום שאם לא יעשה
 19 שליוהו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך
 20 עליו. ולכך, בגט אין השליח חושש ליתן גט.
 21 וההיא דחולין נמי, אינו חושש לשוחט ולתרום —
 22 שאם לא יתרום יראה המשלח שאינו תרום, ולא
 23 אסיק אדעתיה שמה אחר ישמעו יתרום. ודבר
 24 שמעיה נמי, איכא למימר דלא אמר כדי ליתן
 25 טעם למה דמוכרין על הכהנים, אלא ליישב דברי
 26 רב, דאמר בפרק "האשה" (יבמות צ"ב) אין
 27 שוחטין וזורקין על טמא שרץ, אף על גב דמדיק
 28 לפנינו, דילמא פשע ולא טביל. אבל שוחטין
 29 זורקין על מחוסר כפורים, ואף על גב דהוי נמי
 30 מחוסר מעשה — דליכא למיחש דילמא פשע,
 31 כדבר שמעיה, והתם נמי מייתי לה.
 32 **הרחוקים** מותרין — אף על גב דעל כרחוק
 33 צריכין להקריב משום מצות
 34 העומר — מכל מקום מייתי ראיא מהא דשרו
 35 רחוקין מחצות ואילך, אף על גב דיש שהות כל
 36 היום אלא שממחר, לפי שיעדין שהרחוקין
 37 סומכין עליהן, וכן גבי קניי ובה וילודת, אף על
 38 גב דנמצוין להקריב באותו יום — מיהא לא
 39 מייחבי אי לאו משום שסומכות עליהן, חזקה
 40 שליה עושה שליוהו.
 41 **האומר** לחברו צא ולקוט לך — בפרק "לולב"
 42 (סוכה זטא), גבי הלוקח לולב
 43 מחבירו בשביעית, מגיה שם רש"י: מעם הארץ,
 44 משום דלא היה קרי ליה חבירו. ואין צריך
 45 להגיה, דהבא מוקי לה בעם הארץ שאמר לחבר,
 46 אף על גב דקתני "לחברו" ובשבת פרק "השואל"
 47 (קא, אמר: אומר אדם לחברו צא ושכר לי
 48 פועלים, ומוקי לה בחברו כנרי.
 49 **תאנים** מתאנתי — אף על גב דמעשר פירות
 50 מדרבנן, ורב נחמן מודה דבשל
 51 סופרים חזקה שליה עושה שליוהו, כיון דעיקר
 52 שם מעשר מן התורה — חשיב לה כשל תורה.
 ולא

בשל סופרים — סמכין אחזקת שליה, דאי נמי לא עביד — לא חמיר איסורא, כגון
 עירובי תחומין, הרחוקין — מירושלים, שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר — מותרין
 מחצות היום. אלמא: סמכין אבהנים שהן שלוחינו, ועבדי שליוהויהו ומקריבי ליה.
התם כדתני מעמא כו' — ואבי דינא סמכין, אבל אשליח בעלמא — לא. שליה
 כולי יומא — נטריה, ומכי מטא לאורתא
 סמכין עליה דודאי לא עבר היום עד ששמו
 הבטחתו. מעות — דמי שתי תורים. ונותנת
 בשופר — שכתוב עליו קנין, ששם נותנן
 מעות קניי חובה. כדתנן בקטלים (פרק ששי
 משנה ה): שלש עשרה שופרות כו'. ויובלת
 — דתנן (תגינה כא, א): האונן והמחוסר
 כפורים צריכין טבילה לקודש. ואובלת
 בקדרים לערב — אלמא: חזקה כהנים עושין
 שליוהו, והאיל והדבר תלי בהן שהנשים
 סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנן
 קנינן בכל מעות שבאותו שופר, ויקריבו, כדי
 שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף,
 שהוא בכרת. ורב נחמן — אמר לך: הא נמי
 חזקה דבי דינא הוא. צא ולקט לך תאנים
מתאנתי — ולא נתן מדה ללקטתו. אוכל —
 המלקט מן המלקטות. עראי — בלא מעשר,
 וכשבא לאכלן קבע — מעשרן דאי מעשרות
 ודאין תרומה גדולה, וכל דיני הפרשה. שאין
 ספק לומר שמהו בעל הבית עישר עליהן
 ממקום אחר, דהא לא ידע כמה ליקט. אבל
 אמר לו מלא לך כלכלה זו — והאיל ונותן
 זה ידע כמה לוקט, יש לומר שמהו זה הנותן
 חושש שמהו יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר,
 ומעשר עליהן ממקום אחר. הילכך, מלקט זה
 אוכל מהו עראי בלא מעשר, וכשבא לאוכלן
 קבע — אין צריך לעשרן דאי, אלא דמאי
 יפריש, ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי
 ושל עני, כשאר לוקח פירות מעם הארץ
 שמחזיקן בספק מעשרין. אף אלו ספק
 מעשרין הן, תורת דמאי עליהן. כמה דברים
אמורים — דספק הן, ודמאי מיהא בעי
 לאפרשי. בעם הארץ — שהנותן עם הארץ
 הוא, ואינו חושש ב"לפני עור". אבל בחבר —
 דאי מעשרין הן ואין צריך לעשרן אפילו
 דמאי. רבן שמעון בן גמליאל אומר כמה
 דברים אמורים — דסגי בדמאי — בזמן
 שהנותן עם הארץ, וחשוד לתרום שלא מן
 המוקף. אבל — היה הנותן חבר לא יאכל
 קבע הלוקט, עד שיעשרם מעשרות דאי. רבי
 בנו של רבן שמעון בן גמליאל הוה. ואל
 יאכילו לעמי הארץ טבילים — לקמן מפרש
 הי ניהו עם הארץ. לא נחשדו — לתרום שלא
 מן המוקף. הא לאו הכי — דאי הוה סמכין
 על בעל הבית זה, שהוא שליה על כך שמוטל
 עליו לעשר מה שהוא נותן, ואל יאכל איסור
 לעם הארץ. מתחת ידו — והואיל ופירי
 ידיה הוא, עליה ידיה רמי, וחישי למה
 ילפני עור". אבל שליה דקביל עליה מחבירו
 — איכא למימר דמייאש. ולא עביד, דסבר:
 ההוא לא סמך עלי. מי ציית לך — לעשורי
 ספק, הא עם הארץ חבירה מהדימן ליה טפי
 מינך. וישא דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ
 דקאמר ליה לחבר סיפא כו' — והכי קאמר:
 הבית אי לא. אבל בחבר שאמר לעם הארץ
 לקט כלכלה זו, וחבר אחר שמע ממנו — אוכל,
 דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ — חישי הנותן
 דלא ליכלינהו בטביליהו, ותרום אף שלא מן המוקף,
 דמוטב יחשדו חברים וכו'.

בשל סופרים — סמכין אחזקת שליה, דאי נמי לא עביד — לא חמיר איסורא, כגון
 עירובי תחומין, הרחוקין — מירושלים, שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר — מותרין
 מחצות היום. אלמא: סמכין אבהנים שהן שלוחינו, ועבדי שליוהויהו ומקריבי ליה.
התם כדתני מעמא כו' — ואבי דינא סמכין, אבל אשליח בעלמא — לא. שליה
 כולי יומא — נטריה, ומכי מטא לאורתא
 סמכין עליה דודאי לא עבר היום עד ששמו
 הבטחתו. מעות — דמי שתי תורים. ונותנת
 בשופר — שכתוב עליו קנין, ששם נותנן
 מעות קניי חובה. כדתנן בקטלים (פרק ששי
 משנה ה): שלש עשרה שופרות כו'. ויובלת
 — דתנן (תגינה כא, א): האונן והמחוסר
 כפורים צריכין טבילה לקודש. ואובלת
 בקדרים לערב — אלמא: חזקה כהנים עושין
 שליוהו, והאיל והדבר תלי בהן שהנשים
 סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנן
 קנינן בכל מעות שבאותו שופר, ויקריבו, כדי
 שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף,
 שהוא בכרת. ורב נחמן — אמר לך: הא נמי
 חזקה דבי דינא הוא. צא ולקט לך תאנים
מתאנתי — ולא נתן מדה ללקטתו. אוכל —
 המלקט מן המלקטות. עראי — בלא מעשר,
 וכשבא לאכלן קבע — מעשרן דאי מעשרות
 ודאין תרומה גדולה, וכל דיני הפרשה. שאין
 ספק לומר שמהו בעל הבית עישר עליהן
 ממקום אחר, דהא לא ידע כמה ליקט. אבל
 אמר לו מלא לך כלכלה זו — והאיל ונותן
 זה ידע כמה לוקט, יש לומר שמהו זה הנותן
 חושש שמהו יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר,
 ומעשר עליהן ממקום אחר. הילכך, מלקט זה
 אוכל מהו עראי בלא מעשר, וכשבא לאוכלן
 קבע — אין צריך לעשרן דאי, אלא דמאי
 יפריש, ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי
 ושל עני, כשאר לוקח פירות מעם הארץ
 שמחזיקן בספק מעשרין. אף אלו ספק
 מעשרין הן, תורת דמאי עליהן. כמה דברים
אמורים — דספק הן, ודמאי מיהא בעי
 לאפרשי. בעם הארץ — שהנותן עם הארץ
 הוא, ואינו חושש ב"לפני עור". אבל בחבר —
 דאי מעשרין הן ואין צריך לעשרן אפילו
 דמאי. רבן שמעון בן גמליאל אומר כמה
 דברים אמורים — דסגי בדמאי — בזמן
 שהנותן עם הארץ, וחשוד לתרום שלא מן
 המוקף. אבל — היה הנותן חבר לא יאכל
 קבע הלוקט, עד שיעשרם מעשרות דאי. רבי
 בנו של רבן שמעון בן גמליאל הוה. ואל
 יאכילו לעמי הארץ טבילים — לקמן מפרש
 הי ניהו עם הארץ. לא נחשדו — לתרום שלא
 מן המוקף. הא לאו הכי — דאי הוה סמכין
 על בעל הבית זה, שהוא שליה על כך שמוטל
 עליו לעשר מה שהוא נותן, ואל יאכל איסור
 לעם הארץ. מתחת ידו — והואיל ופירי
 ידיה הוא, עליה ידיה רמי, וחישי למה
 ילפני עור". אבל שליה דקביל עליה מחבירו
 — איכא למימר דמייאש. ולא עביד, דסבר:
 ההוא לא סמך עלי. מי ציית לך — לעשורי
 ספק, הא עם הארץ חבירה מהדימן ליה טפי
 מינך. וישא דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ
 דקאמר ליה לחבר סיפא כו' — והכי קאמר:
 הבית אי לא. אבל בחבר שאמר לעם הארץ
 לקט כלכלה זו, וחבר אחר שמע ממנו — אוכל,
 דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ — חישי הנותן
 דלא ליכלינהו בטביליהו, ותרום אף שלא מן המוקף,
 דמוטב יחשדו חברים וכו'.

1 ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה - הוא דמסקי פרק קמא דשבת (דא, גבי הדביק פת
2 בתנור, דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיוכה חברך - הכא שאני, שהוא גורם לו
3 לעבור, שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשוק, ומיהו קשה: בדפרק "תמיד נשחט" (פסחים
4 נטא, אמר: אין לך דבר שמתעבב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות בכל השנה.
5 ופסח ומזוסר כפורים בערבי פסחים בלבד,
6 שטובל ואוכל פסחו לערב. וקעברי כהני אעשה
7 ההשלמה שאין בו כרת כדי שקיים זה מצות
8 עשה שיש בו כרתו וכן אמר הכא בפרק בתרא
9 (קג,ב) דכחן דעלתה לו יבלת - חברו חותכו לו
10 בשניו כדי שיעשה עבודתו, ואף על גבי דאי לאו
11 עבודתו היה אסור. והתם לא שרינן דריית הפת
12 שהיא מדרבנן! ואומר רבינו יצחק: שיש לחלק
13 בההיא הדביקי, לפי שפשע שהדביק סמוך
14 לחשיכה. ואף על גבי דהו שוגג איבעי ליה
15 לאסוקי אדעתיה. אבל בהנך דלא פשע מידי -
16 שרי. והא דשרי (גיטין לח,ב) בחציה שפחה
17 וחציה בת חורין לשחררה כשהנהג בה מנהג
18 הפקר, אף על גב שעובר בעשה - לא דמי
19 פריצות דידהו למדביקי פת בתנור. שאותו לא
20 היה אנוס כלל, אבל שפחה השורה לעבדים
21 ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות - אי אפשר
22 שלא תכשיל בני אדם, ודמו לאונסין. ועוד: דהוה
23 ליה כמזגה דרבינא, כדמשני (שם,ב) גבי רבי
24 אליעזר ששיחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה
25 דרבינא. מה לי למעלה מה לי למטה -
26 השתא דבתי לא אסיק אדעתיה דאתי כרבי,
27 הוה מצי לאקשויה דבין למעלה ובין למטה לא
28 יהיה עירוב, משום דמשמש באילן, אלא
29 דפריך: כיון דלמטה הוה עירוב, ולא איכפת לן
30 במה שמשמש באילן - למעלה נמי ליהוה
31 עירוב, דהוה ועירובו במקום אחד הוא.
32 דרשות היחיד - עולה עד לרקיע - לא הוה
33 צריך להאי טעמא דרשות היחיד עולה עד
34 לרקיע, דאי נמי הוה מקום פטור - הוא ועירובו
35 במקום אחד, אלא האמת אומר.

36 הא קמשתמש באילן - פירש רש"י: דהוה חרין
37 דהוה מצי למיפריך הוא קמייח מכרמלית
38 לרשות הרבים. אלא חזא משני פירכי נטו.
39 ומה"י מפרשי: דהו מצי לשנויי דקאי בכרמלית.
40 והא אמר רבא הנותן עירובו של יו ארבע
41 אמות - לכל רוח כאילו מוקפת מחיצה. ובין
42 החשבין עיבורה של עיר כמאן דמליא, אף על
43 פי שהוא רשות הרבים לפי שהוא במקום לבני
44 העיר, שהוא חשוב בכלל העיר כארבע אמות
45 לענין תחום שבת, וכן הנותן שם עירובו לקמן
46 (ס,ב) - חוץ לעיבורו של עיר של יו ארבע
47 אמות במקום שבינתו, בלא חשבון אלפים אמה
48 יחשב נמי כמאן דמליא.
49 הבא באילן שנוטה חוץ לארבע אמות -
50 פירש רש"י: הלכך למטה מעשרה -
51 עירובו עירוב, דמצי לאתויי פחות פחות מארבע
52 אמות עד תוך ארבע אמותיו. ולא הוצרך לפרש
53 כן אלא משום שרצה להכשיר אפילו הניחו ברוח הרבה מארבע אמותיו, דאם לא היה
54 נוטה אלא שלש אמות או שתי אמות חוץ לארבע אמותיו יכול להביאו בבת אחת.
55 ומדריבנו יצחק מפרשי: דאפילו במופלג טובא יכול להוליכו בבת אחת עד מקום שבינתו,
56 דכיון דעוקר ומכרמלית - שוב אינו מתחייב בהנחתו אלא משום שבת.

דחדר
אמות הוה לו חוץ לכית ומצי לאיתויי מחוץ לתחום. בתוך התחום. אלא: לרבה כרשות היחיד חוץ לו. ורשות היחיד עולה עד לרקיע - ואפילו נתנו למעלה מעשרה - הוא
ועירובו ברשות היחיד חוץ. ונדי דלא רשות היחיד ממש ניהו. לגבי איסורא דאורייתא למשקליה מאילן לתחום דהא ליכא מחיצה - מיהו לענין מיהו הוא ועירובו במקום
אחד - הוה חדר רשותא, דומיא דנותן בעיבורה של עיר, דחוי ליה רבא כמאן דמליא. באילן - שנופה נוטה חוץ לארבע אמות, שהוא סוף התחום, והניח עירובו בנופו חוץ
לארבע אמות.

1 איסורא קלילא - שלא מן המוקף. איסורא רבה - לאכול טבלים. משנה למעלה
2 מעשרה טפחים כו' - מפרש בגמרא. נתנו כבוד כו' - מפרש בגמרא.
3 גמרא אי דנתכוון - לקנות שבינתו על אילן. הוא ועירובו במקום אחד - ואפילו
4 למעלה מעשרה עירובו עירוב. אלא דנתכוון לשבות למטה - תירוצא הוא. הילכך,
5 למעלה מעשרה - אין עירובו עירוב,
6 בדמקום שנתכוון לשבות, שם היא שבינתו,
7 וכיון דאי הוה בני למשקל עירוביה ומיכליה
8 בשעה שהעירוב זוכה לו, הדיינו בין
9 השמשות - לא מצי שקיל, דמיימי מרשות
10 היחיד לרשות הרבים - לא הוה עירובו
11 עירוב. וכגון דאילן רחב ארבעה והוה למעלה
12 מעשרה ידידה רשות היחיד. למטה מעשרה
13 - עירובו עירוב. ואף על גב דלמטה מעשרה
14 כרמלית הוא. דכל שלשה עד תשעה ברוחב
15 ארבעה כרמלית היא, כדאמרן ב"ציאות
16 השבת" (שבת דף חא,א). וקא מיימי ליה
17 מכרמלית לרשות הרבים - הא מוקמי לה
18 כרבי, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות לא
19 גזרו עליו בין השמשות. והא משתמש באילן
20 - כי שקיל ליה, ואמאי עירובו עירוב - כלי
21 למטה מעשרה? והא לא מצי שקיל ליה,
22 דשימוש אילן שבות הוא. כדתנן (ביצה דף
23 לו,ב), אלו חן משום שבות: לא עולין באילן.
24 והוא הדין דמצי למיפריך: והא קא מיימי
25 מכרמלית לרשות הרבים. אלא כיון דהא
26 שבות והא שבות, חזא מינייהו נטו. בין
27 השמשות - שהיה שעת קניית עירוב. וכיון
28 דההיא שעתא מצי שקיל ליה - נמצאת
29 סעודה הראייה לו באותה שעה ותו לא
30 איכפת לן. לא גזרו עליו בין השמשות, וכיון
31 דבין השמשות ספיקא הוא, ושבות דרבנן
32 הוא - לא גזרו. ולקמן (לגא, מפרש מאי רבי
33 ונאי רבנן. עיבורה של עיר - כל בית שישנו
34 בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה
35 של עיר בפרק "כיצד מעברין" (עירובין דף
36 נטא,א). אבל באילן העומד בתוך עיבורה של
37 עיר - כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של
38 עיר, והיה רוצה ללך עוד אלפים, והניח
39 עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך
40 עיבורה של עיר. אפילו למעלה מעשרה -
41 והוא נתכוון לשבות למטה - עירובו עירוב.
42 דמתא - מתוך שהיא מוקפת יישוב מחיצות
43 ואינה מגולה - חוינא לה כמאן דמליא
44 עפרא, והוה כמאן דנתכוון לשבות למעלה
45 מעשרה. והא על גבי בני למשקליה לא
46 מצי שקיל, דהא אילן רשות היחיד ותחתיו
47 רשות הרבים - חוינן למקום שבינתו כאילו
48 הוא גבוה, למיהו כאילו נתכוון לשבות
49 למעלה. ויקנה לו העירוב. כיון דאמר רבא
50 הנותן את עירובו כו' - לקמן בהאי פירקא
51 (להא,א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני
52 מתניתין: אינו עירוב. ואמר רבא: לא שנו

אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו
יש לו ארבע אמות. כלומר: ארבע אמות שסביביו הוה ליה כמקופת מחיצות, וכי היכי
דנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה
לו אלפים אמה, דהוה כל הבית כאילו הוא בתוך תחומה, כדאמרין לקמן ב"כיצד
מעברין" (סא,א): אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו', והא נמי: כל ארבע
רשות הרבים - חוינן למקום שבינתו כאילו
הוא גבוה, למיהו כאילו נתכוון לשבות
למעלה. ויקנה לו העירוב. כיון דאמר רבא
הנותן את עירובו כו' - לקמן בהאי פירקא
(להא,א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני
מתניתין: אינו עירוב. ואמר רבא: לא שנו
אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו
יש לו ארבע אמות. כלומר: ארבע אמות שסביביו הוה ליה כמקופת מחיצות, וכי היכי
דנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה
לו אלפים אמה, דהוה כל הבית כאילו הוא בתוך תחומה, כדאמרין לקמן ב"כיצד
מעברין" (סא,א): אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו', והא נמי: כל ארבע
רשות הרבים - חוינן למקום שבינתו כאילו
הוא גבוה, למיהו כאילו נתכוון לשבות
למעלה. ויקנה לו העירוב. כיון דאמר רבא
הנותן את עירובו כו' - לקמן בהאי פירקא
(להא,א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני
מתניתין: אינו עירוב. ואמר רבא: לא שנו

אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו
יש לו ארבע אמות. כלומר: ארבע אמות שסביביו הוה ליה כמקופת מחיצות, וכי היכי
דנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה
לו אלפים אמה, דהוה כל הבית כאילו הוא בתוך תחומה, כדאמרין לקמן ב"כיצד
מעברין" (סא,א): אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו', והא נמי: כל ארבע
רשות הרבים - חוינן למקום שבינתו כאילו
הוא גבוה, למיהו כאילו נתכוון לשבות
למעלה. ויקנה לו העירוב. כיון דאמר רבא
הנותן את עירובו כו' - לקמן בהאי פירקא
(להא,א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני
מתניתין: אינו עירוב. ואמר רבא: לא שנו
אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו
יש לו ארבע אמות. כלומר: ארבע אמות שסביביו הוה ליה כמקופת מחיצות, וכי היכי
דנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה
לו אלפים אמה, דהוה כל הבית כאילו הוא בתוך תחומה, כדאמרין לקמן ב"כיצד
מעברין" (סא,א): אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו', והא נמי: כל ארבע
רשות הרבים - חוינן למקום שבינתו כאילו
הוא גבוה, למיהו כאילו נתכוון לשבות
למעלה. ויקנה לו העירוב. כיון דאמר רבא
הנותן את עירובו כו' - לקמן בהאי פירקא
(להא,א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני
מתניתין: אינו עירוב. ואמר רבא: לא שנו

אילן זה שהזכר במשנתנו דקנאי היכא – היכן הוא עומד. אילימא
 דקנאי ברשות היחיד, כגון שהאילן נמצא בתוך מחיצות רשות
 היחיד, והמערב התכוין לשבות למטה על הארץ, יש להקשות, מה
 לי אם הניח את העירוב על האילן למעלה מעשרה ומה לי אם הניחו
 למטה מעשרה, הלא רשות היחיד עולה עד לרקיע, ואם כן האילן
 הוא רשות היחיד לכל גובהו, וניתן להביא את העירוב למקום
 השביתה שברשות היחיד, ומדוע נאמר במשנה שהמניח באילן
 למעלה מעשרה אין עירובו עירוב. תירצו אותם חכמים: ואלא
 מדובר דקנאי ברשות הרבים, שרשות הרבים אינה עולה עד לרקיע,
 וכפי שיבואר. המשיכו ושאלו החכמים: דנתבונן לשבות היכא –
 היכן היתה כוונתו לקנות שביתה, אילימא דנתבונן לשבות למעלה
 באילן, אם כן קשה מדוע כשהניח את העירוב למעלה מעשרה אינו
 עירוב, הרי הוא ועירובו במקום אחד הוא. תירצו החכמים: ואלא
 מדובר שנתבונן לשבות למטה ברשות הרבים, ובמקום שהתכוין
 לשבות שם היא שביתתו, ומדובר באילן שרחבו ארבעה טפחים,
 ונמצא שלמעלה מעשרה הוא רשות היחיד, וממילא המערב אינו
 רשאי לקחת את עירובו בבין השמשות למקום שביתתו ולאכלו, שכן
 אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ולפיכך לא חל העירוב.
 אך כשהניח עירובו באילן למטה מעשרה טפחים, מקום העירוב אינו
 רשות היחיד ואין אסור תורה בהוצאתו למקום השביתה ברשות
 הרבים, ולכך עירובו עירוב.
 שבו והקשו החכמים: מדוע כשהניח עירובו באילן למטה מעשרה
 עירובו עירוב, ומה בקחתו את העירוב משם, קא משתמש באילן,
 ושנינו במשנה (ביצה לה) שאסור מדרבנן לעלות באילן בשבת, והוא
 הדין שאסור להשתמש בו ואף ליטול ממנו דבר בשבת, כיון שבשעה
 שנטול עלול להשען עליו בגופו ולהשתמש בו, ואם כן אינו יכול בבין
 השמשות ליטול את עירובו מן האילן ולהביאו אליו, ונמצא שעירובו
 אינו נמצא במקום שביתתו ואינו עירוב. מתרצת הגמרא: לעולם
 מדובר במשנתנו דקנאי האילן ברשות הרבים, ונתבונן המערב
 לשבות למטה, ואיסור ההשתמשות באילן אינו מונע את העירוב
 מלחול משום שמשנתנו רבי היא, דאמר, כל דקר שאיסורו הוא
 משום שבות ו-איסור שבת מדרבנן, לא גזרו עליו בין השמשות,
 כיון שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה ועל זמן שהוא ספק שבת
 לא גזרו חכמים. ומאחר שאין איסור שימוש באילן בבין השמשות
 שהוא זמן קניית העירוב, ויכול המערב להורידו מן האילן, נמצא
 שהיא סעודה הראויה לו באותה שעה, ומחמת כן חל העירוב, ולא
 איכפת לנו שבשבת עצמה אסור לעשות כן.
 הגמרא מביאה את מסקנת הדיון במשנתנו: אמר להו רב נחמן לרבי
 חייא בר אבא ורבי אסי ורבי אבהו בר נתן, וישיר – יפה אמרתם בביאור
 משנתנו, וכן אמר שמואל, כלומר, וכן שמעתי משמואל שביאר כן.
 אמרו ליה אותם חכמים לרב נחמן, פתירתו פה פולי האי – וכי
 אתה וכו' דקדקתם כל זאת בדברי המשנה לפני שפירשתם
 אותה כפי שפירשתם. מוקשה הגמרא: מדוע הם אומרים כך, אינהו
 נמי הדין קא פתרי בה – הרי הם עצמם גם פירשו כך את המשנה.
 מתרצת הגמרא: [אלא הדין – כך] אמרו ליה אותם חכמים, קבעיתו
 ליה פנמרא – האם קבעתם בגמרא לפרש כן את המשנה. כלומר,
 לא בתמיהה אמרו זאת, אלא הדין טוב בעיניכם ששמואל ורב נחמן
 הסכימו לדעתם, ושאלו האם אכן נקבע אצלם בודאות שכך הוא
 פירוש המשנה. אמר להו רב נחמן, אין – כן.
 מסיימת הגמרא: ואכן אמר נמי – כך נאמר גם בבית המדרש, אמר
 רב נחמן אמר שמואל, הדין פתור העומד ברשות הרבים עסקינן,
 נבזה עשרה ורחב ארבעה, ונתבונן המערב לשבות למטה ברשות
 הרבים, ולפיכך אין עירובו עירוב. אך כשהניחו למטה מעשרה
 העירוב חל, ואף על פי שהשימוש באילן אסור משום שבות, וזאת
 מאחר שמשנתנו רבי היא, דאמר, כל דקר שהוא משום שבות לא
 גזרו עליו בין השמשות, וכפי שהתבאר.
 הגמרא מוסיפה לבאר את משנתנו: אמר רבא, מה ששנינו שהמניח

קבר, אותו אדם שהוא הקבר ששמע את בעל התאנה החבר אומר
 לעם הארץ למלא כלכלה תאנים, אוכל הוא בדרך קבע ואינו צריך
 לעשר, משום דיראי עישורי מעשר ההוא קבר קמא עילויה –
 החבר הראשון שהוא בעל התאנה ודאי הפריש כבר על תאנים אלו,
 כדי שלא יכשל העם הארץ באכילת טבל. ורפן שמעון בן גמליאל
 אומר, לא יאכל חבר זה ששמע, עד שיעשר – שיפריש עליהם
 בתורת ודאי, משום שבעל התאנה שהוא חבר ודאי לא הפריש
 עליהם, והטעם הוא, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן
 המוקף – מפירות אחרים שאינם סמוכים לפירות שעליהם הוא
 מפריש. ואמר ליה רבי לרבן שמעון בן גמליאל, מוטב – עדיף יותר,
 שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ויפרישו על התאנים
 מפירות אחרים, ואל יאכילו עמי הארץ מבלים – ולא יגרמו לעם
 הארץ לאכול פירות טבל שאינם מעושרים.
 מבררת הגמרא: פמאי קמיפלגי – במה נחלקו רבי ורבן שמעון בן
 גמליאל. משיבה הגמרא: בזה הם נחלקו, רבי סבר, ניהא ליה – עדיף
 לו להכיר, דלעביד הוא איסורא קלילא – שיעבור הוא על איסור
 מועט, כתרומה שלא מן המוקף, שאין בו לאו ועונש. ולא לעיבד עם
 הארץ איסורא רבה – כדי שעל ידי זה לא יעבור עם הארץ איסור
 גדול יותר של אכילת טבל, שאיסור לאו הוא, והאוכל טבל חיוב
 מיתה בידי שמים. ורפן שמעון בן גמליאל סבר, ניהא ליה להכיר,
 דלעבד עם הארץ איסורא רבה – שיעבור עם הארץ איסור חמור
 של אכילת טבל, ואיחוי אפילו איסורא קלילא לא לעבד – כדי
 שהחבר עצמו לא יעבור אף על איסור קל, כהפרשה שלא מן המוקף.

משנה

אסור לאדם ללכת בשבת יותר מאלפיים אמה מהמקום בו הוא נמצא
 בכניסת שבת. אך מי שיצא מהעיר בערב שבת, והניח מזון שתי
 סעודות רחוק מהעיר כדי לקבוע שביתתו שם, אף על פי שחזר לעיר
 מבעוד יום ובבין השמשות של כניסת שבת הוא נמצא בביתו, הרי זה
 כאילו שבת במקום שהניח בו השתי סעודות, ורשאי להלך במקום
 עירוב אלפיים אמה לכל רוח. וזהו הנקרא עירובי תחומין.
 ואם הניח את העירוב שלא במקום בו התכוין לקנות שביתה, צריך
 על כל פנים להניחו באופן שיכול ליטלו ולהביאו למקום שביתתו
 בערב שבת בין השמשות, שהוא זמן קניית העירוב, כדי שיהיה
 העירוב סעודה הראויה לו לאוכלה באותה שעה.
 משנתנו דנה במניח עירובו באילן או בבור, אימתי רשאי ליטול
 למקום שביתתו, ואז עירובו עירוב: נתנו לעירוב תחומין פאילן ו-על
 האילן למעלה מעשרה טפחים וצור או, אין עירובו עירוב, לפי
 שאינו רשאי להביא בבין השמשות את עירובו למקום שביתתו, כפי
 שיבואר בגמרא. אולם אם הניחו באילן למטה מעשרה טפחים וצור
 בו, עירובו עירוב. נתנו כבוד ו-בתחתית הבור, אפילו הוא עמוק
 מאה אמה עירובו עירוב.

גמרא

להבנת הסוגיא, נקדים כמה דיני רשויות. מקום שרחבו ארבעה על
 ארבעה טפחים, כגון ראשו של עמוד או אילן, אם הוא גבוה עשרה
 טפחים, הרי הוא רשות היחיד. ואם גבוה משלשה טפחים ועד עשרה,
 הרי הוא כרמלית. מקום שאינו רחב ארבעה טפחים, וגבוה משלשה
 טפחים ועד לרקיע, הרי הוא מקום פטור. ודינים אלו נאמרו
 כשהעמוד נמצא ברשות הרבים או בכרמלית, אך עמוד המונח
 ברשות היחיד, לעולם דינו כרשות היחיד, שרשות היחיד עולה עד
 הרקיע. וכן אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד הרקיע. ואויר
 רשות הרבים, הינו רשות הרבים רק עד גובה עשרה טפחים, ומעשרה
 ואילך הוא מקום פטור.
 הגמרא דנה באיזה אופן מדובר במשנתנו: יתיב ו-ישב רבי חייא בר
 אבא, וכן ישבו רבי אפי ורבא בר נתן, ויתבי רב נחמן גבייהו
 ו-אצלם, ויתבי וקאמרי – ישבו ושאלו על משנתנו, האי אילן –

1 וְנִתְּבִיין המערב לְשָׁבוֹת על הארץ בְּעֵינֵיקְרוּ] – סמוך לגזעו] של
2 האילן. ולפיכך כשהניח עירובו למטה מעשרה עירובו עירוב, שהרי
3 המערב יכול לצאת חוץ לארבע אמותיו ככל שירצה, ואז יטלנו
4 מהאילן לרשות הרבים ויוליכנו פחות פחות מארבע אמות עד מקום
5 שבייתנו, ואף אם הוא רחוק ממנו וצריך להוליכו כך כמה פעמים.
6 ואף על פי שארבע אמותיו סביב מקום שבייתו של המערב נחשבות
7 כרשות היחיד וכמבואר לעיל (ע"ב), אינן רשות היחיד גמורה שיאסר
8 להביא מחוצה להן לתוכן, שהרי בפועל אין שם מחיצות ולא חילוק
9 רשות, ורק עירובו מחשיב את מקומו כבית, וכוונתו היתה שהעירוב
10 יחשיבנו כבית רק לדיתר ולא לאיסור. אך כשהניח עירובו למעלה
11 מעשרה, נחשב מקום העירוב רשות היחיד ואינו יכול להביאו אליו
12 לרשות הרבים, ומאחר שאף אינו מונח בתוך ארבע האמות סביב
13 מקום שבייתו, אין להחשיב שהוא ועירובו במקום אחד, ולפיכך אין
14 עירובו עירוב.

15 ממשיך רב יצחק ומבאר את דבריו, וְיֵאֵר לְמַעְלָה וְיֵאֵר לְמַטָּה'
16 שכתבה המשנה, כלומר, מאחר שמדובר במניח עירובו בענף מהנוף
17 הנוטה כלפי חוץ, לא שייך לחלק לגביו בין נתנו למעלה מעשרה לבין
18 למטה מעשרה, שהרי כולו באותו גובה, ואם הוא למעלה מעשרה
19 לא שייך בו למטה וכן להפך, והיתה המשנה צריכה לחלק בין עירוב
20 המונח על ענף גבוה לבין המונח על ענף נמוך, ואילו מלשון 'למעלה'
21 ו'למטה' משמע שמדובר בדבר זקוף שאפשר להניח למעלה בגובהו
22 או למטה בתחתיתו. אלא מדובר דְּתֵרֵר דְּקִיף – שלאחר שנוטה הענף
23 מחוץ לארבע אמות מעיקר האילן ולמטה מעשרה טפחים, הוא
24 מזדקף ועולה באופן שחלקו התחתון למטה מעשרה וחלקו העליון
25 למעלה מעשרה [וציור א' 8], ולגבי הנותן בוקיפה זו חילקה המשנה
26 בין נתנו למעלה או למטה. ובהכרח שעיקר הענף נמצא למטה
27 מעשרה, שאם הענף למעלה מעשרה, נמצא שהזקיפה שבקצהו
28 כולה למעלה מעשרה, ולא שייך בה למטה מעשרה].

29 מקשה הגמרא: לפי תירוץ זה, מדוע כשהעירוב מונח מחוץ לארבע
30 אמותיו ולמעלה מעשרה אינו עירוב, וְהָאֵי בְּעֵי מִיֵּיתֵי לָהּ דְּרֵךְ
31 עָלָיו – והלא אילו רצה המערב יכול היה להביאו דרך חלקו העליון
32 של האילן בבין השמשות. שיכול לעלות על האילן למעלה מעשרה
33 וליטול את עירובו ולהביאו אל האויר שמעל מקום השבייתו בעיקרו
34 של האילן, שהרי כל האילן למעלה מעשרה נחשב רשות היחיד,
35 וממילא נמצא שהוא ועירובו במקום אחד על אף ששבייתו היתה
36 למטה, לפי שארבע האמות סביב מקום שבייתו נחשבות כרשות
37 היחיד ועולות עד לרקיע. מתרצת הגמרא: מדובר בְּשֵׁרְפִים מְכַתְּפִין
38 עָלָיו – מתקנים את המשאוי המונח על כתפיהם על גבי נטיית הענף
39 שחוץ לארבע אמותיו הנמוכה מעשרה טפחים, ומקום הכיתוף נידון
40 כרשות הרבים, ואם כן, כשמעביר את עירובו למעלה מעשרה
41 באוירה של נטיית הענף, נמצא עובר באויר רשות הרבים, ושגינו (ש"ב)
42 (ע"ב) שהשושט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים
43 אפילו למעלה מעשרה חייב מן התורה, כפי שהיתה עבודת הלויים
44 במשכן. וכיון שאיסורו מן התורה, אינו יכול לעשות זאת בבין
45 השמשות, ונמצא שלא שבת במקום עירובו ואינו עירוב. זמנין
46 שכיתוף הרבים מחשיבו לרשות הרבים, בְּדַעוּלָא, דְּאָמַר עוּלָא,
47 עֲמוּד הגבוה תִּשְׁעָה טפחים הנמצא בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, וְרַבִּים מהולכי
48 רשות הרבים מְכַתְּפִין עָלָיו, וְזֶרֶק חֶפֶץ ארבע אמות ברשות הרבים
49 וְנָח עַל גְּבִי, חָיִב כאילו נח על גבי קרקע רשות הרבים. שהואיל
50 ועמוד זה משמש את הרבים נחשב רשות הרבים, ונמצא שעשה
51 עקירה והנחה מתחילת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים.

52 לעיל (ע"ב) הוזכרה מחלוקת רבי וחכמים בענין איסור שבות [איסורי
53 שבת ויום טוב שהם מדרבנן] בבין השמשות, והגמרא מביאה כאן את
54 מקור המחלוקת. שואלת הגמרא: מֵאֵי רַבִּי וְיֵאֵר רַבִּין – מזה
55 מחלוקת רבי ורבנן שהוזכרה לעיל. משיבה הגמרא: דְּתַנִּינָא
56 בברייתא, נָתַנוּ לְעִרּוּב בְּאֵילָן לְמַעְלָה מִעֵשְׂרָה טַפְחִים, אֵין עִרּוּבּוֹ

57 עִרּוּבּוֹ, ומדובר כמו במשנתנו, שהתכוון לשבות ברשות הרבים
58 בעיקר האילן, ונפו נוטה חוץ לארבע אמות זקוף בקצהו, ושם מונח
59 העירוב למעלה מעשרה שהוא רשות היחיד. אבל אם הניחו באילן
60 לְמַטָּה מִעֵשְׂרָה טַפְחִים, עִרּוּבּוֹ עִרּוּבּוֹ, ומכל מקום אָסוּר לִיְטוּלוֹ
61 משם בשבת אם רצה לאוכלו, שהורדת העירוב מן האילן נחשבת
62 שימוש בו שאסור מדרבנן בשבת, אך מאחר שבין השמשות לא גזרו
63 על השבות ורשאי היה לקחתו באותה שעה, עירובו עירוב. ואם הניח
64 עירובו באילן בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים מהארץ, מוֹתֵר אֵף לִיְטוּלוֹ, כיון
65 שחלק זה של האילן נחשב כקרקע והשימוש בו לא נאסר בשבת.
66 ואם נָתַנוּ בְּכַלְכְּלָה [סל] וְתָלְאוּ בְּאֵילָן, אִפְּיֵלוּ לְמַעְלָה מִעֵשְׂרָה
67 טַפְחִים עִרּוּבּוֹ עִרּוּבּוֹ (ציור ב' 8), דְּרַבִּי רַבִּי, והגמרא להלן תעמיד
68 זאת כשאין האילן רחב ארבעה טפחים, ואינו רשות היחיד. וְהַחֲכָמִים
69 אָמְרִים, כָּל שֶׁהֵנִיחוּ בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לִיְטוּלוֹ משם בשבת, אֵין
70 עִרּוּבּוֹ עִרּוּבּוֹ, לפי שאף בבין השמשות אינו יכול ליטלו, שגזרו על
71 השבות בבין השמשות. ובברייתא זו מצינו את מחלוקת רבי וחכמים
72 לגבי שבות בבין השמשות.

73 הגמרא מבארת את דברי חכמים. מבררת הגמרא: מה ששינו
74 וְהַחֲכָמִים אָמְרִים, כל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב, אֲתֵינָא
75 – על איזה דין בברייתא אמרו חכמים דברייהם. אֵילֵימָא אֲסִיפָא בה
76 אומר רבי 'נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפילו למעלה מעשרה טפחים
77 עירובו עירוב', ועל זה חלקו חכמים ואמרו, שבין שמשות שימוש
78 באילן אסור ליטול את העירוב, אין עירובו עירוב, אם כן יש לשאול,
79 לֵימָא קִסְפֵּי רַבִּין צְדָדִין אָסוּרִין – האם נאמר שחכמים סוברים
80 שאף השימוש ב'צדדי האילן', כלומר שימוש שאינו באילן עצמו
81 אלא בדבר התלוי בו כגון כלכלה, אסור בשבת. ונחלקו בכך תנאים
82 במסכת שבת (ק"ד), ואם חכמים בברייתא זו אוסרים, יש להחשיב את
83 התנא שהתיר כיחיד במקום רבים, וניתן יהיה להוכיח מכאן בפסק
84 הגמרא בשבת (ק"ה) שצדדי אילן אסורים. דוחה הגמרא: אין הכרח
85 להעמיד את דברי חכמים על הסיפא ולהוכיח מכך שצדדים אסורים,
86 אֵלָא יש לומר שדברי חכמים מוסיבים אַרְבָּעָה טַפְחִים, שאמר בה רבי
87 ש'למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו', וחלקו עליו
88 חכמים ואמרו, שאף על פי שהמערב והעירוב ברשות אחת, מכל
89 מקום מאחר שהעירוב מונח על האילן עצמו ובשבת אסור ליטלו, אף
90 בבין השמשות הדין כן ולפיכך אין עירובו עירוב.

91 הגמרא ממשיכה לרדן בדברי הברייתא. שואלת הגמרא: הָאֵי אֵילָן
92 – אילן זה. הִיכֵי דְּמִי, אֵי דְּלֵית בֵּיהּ רוּחַב אַרְבָּעָה טַפְחִים, אם כן
93 מדוע כשהניח עירובו למעלה מעשרה אינו עירוב, הלא מְקוֹם פְּתוּר
94 הוּא ואינו רשות היחיד, שכל רשות שרחבה פחות מארבעה טפחים
95 אינה נחשבת רשות בפני עצמה אלא היא 'מקום פטור', ואם היא
96 נמצאת בין רשות היחיד לרשות הרבים בטילה לשניהן, ומותר
97 להוציא ממנה ולהכניס אליה מהרשות הסמוכה לה, ואין בזה אפילו
98 איסור מדרבנן, ואם כן רשאי להביא את עירובו מהאילן אליו
99 לרשות הרבים. וְאֵי דְּאֵית בֵּיהּ רוּחַב אַרְבָּעָה טַפְחִים ולפיכך נחשב
100 רשות היחיד, אם כן בסיפא כִּי נָתַנוּ בְּכַלְכְּלָה מֵאֵי הָנוּי – מה
101 התועלת בכך שנתן את עירובו בכלכלה התלויה באילן, הרי עירובו
102 מונח ברשות היחיד ואינו רשאי להביאו אליו לרשות הרבים.
103 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, רִישָׁא דְּאֵית בֵּיהּ אַרְבָּעָה, ולפיכך
104 למעלה מעשרה נחשב רשות היחיד ואינו רשאי להביא את עירובו
105 אליו. אך סִיפָא דְּלֵית בֵּיהּ אַרְבָּעָה, שאינו רשות היחיד אלא מקום
106 פטור ורשאי להביא את עירובו משם לרשות הרבים, ולכך עירובו
107 עירוב, וְכַלְכְּלָה התלויה באילן מְשִׁלְמָתָהוּ אַרְבָּעָה וְצִיּוּר ג' 8, ואף
108 על פי כן אין רשות היחיד כיון שבשלושת הטפחים הסמוכים
109 לקרקע אינו רחב ארבעה. והטעם שהוצרך שהכלכלה תשלים
110 למקום ארבעה, מפני שרבי סובר שעירוב המונח למעלה מעשרה
111 טפחים, אינו עירוב אלא אם כן מונח על מקום ארבעה, כפי שיבואר
112 בסמוך.

ורבי סבר כרבי מאיר דאמר חוקקן להשלים וכרבי יהודה דבעי עירוב על מקום ארבעה
— ואם תאמר: והך כלכלה היכי דמי? אם היא שוה לגבי האילן או תלויה למטה
בפחות משלשה לגבי האילן; אם היא שוה לגבי האילן — אם כן אמאי צריך חקיקה? ואם
היא תלויה למטה משלשה לגבי האילן — אם כן היכי פרך לעיל ואי את ביה ארבעה כי
נתנו על הכלכלה מאי הוי? הא לא חשיב רשות

היחיד אפילו יש באילן ארבעה, אם לא מטעם
חקיקה דרחוקה מגב האילן? ויש לומר: כגון שפי
הכלכלה שוה לגבי האילן, ומשום הכי הוי חור
רשות היחיד, והעירוב מונח בשולי הכלכלה
שהיא רחוקה משלשה, ולחכי צריך חקיקה. והא
דלא מוקי שהעירוב בפי הכלכלה, או שהכלכלה
רחבה ארבעה ומכל מקום לא הוי רשות היחיד,
הואיל הרגלים בוקעין בה ויש לומר: דאם כן
במאי דנקט כלכלה לא השמיענו מידי, דלינקוט
עמוד שיש בראשו ארבעה ואין בתחתיתו
שלשה. ואף על גב דאשמעינן דצדדן אסורין —
לא הוי ליה למתניהיב הכא, כיון שבעירוב לא
השמיענו כלום. אלא והאי נקט כלכלה
לאשמעינן דחוקקין להשלים, ובעינן עירוב על
מקום ארבעה, ואם תאמר: אכתי למה ליה
למימר כלל, סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כרבי
יהודה? לימא, לעולם אימא לך דלא בעינן עירוב
על גבי מקום ארבעה, והכא כשהכלכלה שוה
לראשו של אילן, וקא משמע לן דלא חשיב
רשות היחיד אפילו הרבי יוסי כרבי יהודה דחשיב
טרסקל רשות היחיד — משום דהתם הדרן
מחיצתא! נראה לפרש דמשמע ליה דווקא נתנו
על כלכלה הוי עירוב, הא נתנו על גבי אילן —
לא הוי עירוב, מדקתני נתנו בכלכלה, ולא קתני
תלאו לכלכלה באילן נתן שם עירוב. הלכך: על כרחך אייר דשולי הכלכלה רחוק שלשה
מגב האילן.

כמאן דלא כרבי יוסי רבי יהודה — לפסחים דגריס בסמוך התם (כ"י) הדרן מחיצתא,
אבל בקורה לא הדרן מחיצתא, דמשמע דקאי אברייתא דנעץ קורה, ומשמע ליה
דאיירי אפילו חוץ לארבעה אמותיו דומיא דמתניתין, אפילו הכי הוי עירוב. דכיון דאין
בתחתיתו שלשה אף על גב דראשו ארבעה — לא הוי רשות היחיד, דגדיים בוקעים בו.
ולחכי קאמר דלא כרבי יוסי רבי יהודה, **הואיל** ויכול לנטות ולהביאו תוך עשרה —
פירש רבינו שמואל: דהאי אמורא סבר לה כרבנן, דאמרי ב"המצינע" (שבת צ"ב, א) אגד כלי
שמיא אגד. וכיון דאגד כלי למעלה מעשרה כשנח העירוב למטה — אין בנחתה זו איסור
הוצאת, הואיל ואחר שנח ברשות הרבים יכול לטילו ולאובלו. ומיהו, אפילו לא שמייה אגד
אין כאן איסור הוצאת, הואיל ונח בכלכלה למטה מעשרה דהוי כרמלייתא אם רוחב ארבעה,
ואין בהטייה זו איסור דאורייתא. **איתבייה** רב בר שבא כו' — לפירוש הקונטרס דפירש
לעיל גבי אילן הנוטה חוץ לארבעה אמות דלמטה מעשרה הוי עירוב הואיל ומצי לאתוי
פחות פחות מארבע — צריך לחלק בין הואיל דהכא להאחא: מוליכו: פירש הקונטרס: ועל
ידי שלוחו קאמר. דאיהו אפילו בלא פני קני ליה שבייתה. ופירש כן משום דבסוף "מי
שהוציאוהו" (עירובין נ"ג, א) פסקין כרב נחמן, ואליבא דרבי יהודה דאחד עני ועשירי מערב
ברגליו.

ואמאי
באמצעותיו. וכי אמרינן גוד אחית מחיצות הטרסקל עד הקרקע — נמצא קנה מוקף מחיצות שחללו ארבעה, ותו ליכא למימר מידי. **הכא לא** הדרן מחיצות — דכלכלה אינה
מקפת את עביו של אילן, וכי אמרינן גוד אחית — אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן, ותרתי לא אמרינן. ואית דמפרשי: כמאן דלא כרבי
יוסי — אנעץ קורה קאי. דקאמר רב-י? יהודה: קורה שאין ברחבה ארבעה מלמעלה — לא הוי רשות היחיד, ואמרינן: הא דלא כרבי יוסי, דאמר טרסקל הוי רשות היחיד.
ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה. ולא מילתא היא; חדא: דבהדיא מפורש ב"החוקקין" ומוחבינן מינה אדרב הונא, דאיירי בברוצנייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה.
ואותבין: ונימא גוד אחית מחיצתא. מי לא תניא רבי יוסי בר רבי יהודה כו' אלמא: טעמא משום דאית ליה גוד אחית הוא, ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה. ואי
כשאין טרסקל רחב ארבעה כי אמרינן גוד אחית — מאי הוי? ועוד: בכל דוכתא דאמר פחות מארבעה לאו רשות הוא — אמאי לא אמרינן: כמאן — דלא כרבי יוסי רבי
יהודה, כדאמר הכא. **רבי ירמיה אמר** — לעולם מתניתין דלעיל רישא וסיפא ברוחב ארבעה ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי. **שאני כלכלה** — הואיל וארוכה היא,
יכול לנטותה ולא יעקבה תמלייתהו. ויטה ראשה אחד עד שהיא לתוך עשרה ויטול את עירובו. **מתיב רב בר שבא כיצד הוא עושה** — מתניתין היא ביום טוב שלפני השבת
ורצה לערב לשני הימים, כיצד הוא עושה? מוליכו בראשון בערב יום טוב לסוף אלפים, ועל ידי שלוחו קאמר. דאי איהו גופיה — בלא פני קני ליה שבייתה, כיון דהתם
תיב וקדיש עליה יומא. **ומחשיך עליו** — עד שיקנה לו העירוב. **ונוטלו ובא לו** — שאם יניחנו שם שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב ליום המחרת. כדקתני מתניתין: נאכל עירובו
בראשון — עירובו עירובו שאין עירובו לשני. וחוור ומוליכו בשני שישוה ערב שבת. **ומחשיך עליו ואכולו** שם אם ירצה, דלהביאו אי אפשר, דשבת הוא, ואם יום טוב אחר
השבת הוא — על כרחו יניחנו שם על שם, ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם, ויחשיך עליו יאה לו עירוב לשני, ואם אבד — ישב בביתו. קתני מיהו: המעריב צריך להולך
עירובו לסוף אלפים, ואמאי צריך להוליכו משעשאו לשם עירובו? נימא: אף על גב דלא אמטייה — כמאן דאמטייה דמי. דהא אמרת: הואיל ויכול לנטותה. והא הכא כמאן
דלא אמטייה היא, דהא הוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, וקאמרת: הואיל ויכול לנטותה, ומה לי יכול להביאה. והאי דנקט לאותובי
מתניתין דיום טוב ושבת — משום דלא נתן במשנה אחרתיו הולכת עירוב בהדיא כי הכא.

וסבר לה כרבי מאיר — דאמר גבי כיפה בפרק קמא (יא, ב): חוקקין להשלים. ומיהו
רשות היחיד גמורה לא הוי — כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ד' אף על גב
דבראשו רחב ארבעה דכלכלה משלימה לעשרה לא הוי רשות היחיד, אלא אם כן
מתחיל להיות רחבו ארבעה מתוך שלשה הסמוכים לקרקע. דחכי אמרינן ב"החוקקין"
(שבת ק"א, א) גבי ברצנייתא דמישן, וכן

ורבי סבר לה כרבי מאיר, וסבר לה כרבי יהודה. סבר
לה כרבי מאיר - דאמר: חוקקין להשלים. וסבר לה
כרבי יהודה - דאמר: בעינן עירוב על גבי מקום ארבעה,
וליכא. מאי רבי יהודה? דתניא, רבי יהודה אמר: נעץ
קורה פרושה הרבים והניח עירובו עליה, גבוה עשרה
והחבה ארבעה - עירובו עירוב, ואם לאו - אין עירובו
עירוב. אדרבה, הוא עירובו במקום אחד! אלא הכי
קאמר: גבוה עשרה - אין צריך שיהא בראשה ארבעה,
אין גבוהה עשרה - אין צריך שיהא בראשה ארבעה.
כמאן? דלא כרבי יוסי כרבי יהודה; דתניא, רבי יוסי
כרבי יהודה אמר: נעץ קנה פרושה הרבים והניח
בראשו מטרסקל, וזרק נח על גביו - חייב. אפילו תימא
רבי יוסי כרבי יהודה, התם - הדרן מחיצתא, הכא
לא הדרן מחיצתא. רבי ירמיה אמר: שאני כלכלה
הואיל ויכול לנטותה ולהביאה לתוך עשרה. ותיב רב
פפא וקא אמר להא שמעתיא. איתבייה רב בר שבא
לרב פפא: כיצד הוא עושה? מוליכו בראשון ומחשיך
עליו, ונוטלו ובא לו. בשני מחשיך עליו ואכולו ובא לו.
אמאי?

ולחכי מתמדינן, אינה גבוהה עשרה? אדרבה. כל שכן דעירובו עירוב, וכשאינה
גבוהה עשרה היא כמאן דמנחה ברשות הרבים. **אלא** — האי "ואם לאו" דקתני לאו
אגובהה קאי, אלא ארוחב קאי. וחכי קאמר גבוהה עשרה והניחה בראשה, אם יש
ברחבה ארבעה הוי מקום חשוב להתחת עירוב — עירובו עירוב. ומשום דהוי ברשות
הרבים ועירובו ברשות היחיד לא מיתסר, כדאמר דהנותן את עירובו יש לו ארבע
אמות. ואם לאו, דגבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה — אין עירובו עירוב, דכיון
דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ארבעה — הוה ליה כמונח באויר.
ומדוקיא שמעינן הא אינה גבוהה עשרה, אפילו אינה רחבה ארבעה — עירובו
עירוב, דכיון דלמטה מעשרה — היא לא כמאן דמנחה ארבעה דמיא, דכל למטה
מעשרה קלוטה כמה שהנתנה דמיא. **גבוהה עשרה** — דמילתיא מרשות הרבים,
צריך שיהא ברוחבה ארבעה, שיהא שם מקום חשוב. **אינה גבוהה עשרה אין צריך**
שיהא רוחבה ארבעה — דאפילו פחות מארבעה עירובו עירוב, דכל למטה מעשרה
כמאן דמנחה ארבעה דיא. **כמאן** — מתרץ רבינא לעיל, אף על גב דחוקקין להשלים
ואיכא רוחב ארבעה — לא הוי רשות היחיד, משום דאין בעיקרו ארבעה — דלא
כרבי יוסי רבי יהודה. **טרסקל** — סל רחב ארבעה חורק מרשות הרבים ונח על גביו
— חייב, שהרי זרק מרשות הרבים לרשות היחיד. אלמא: אף על גב דקנה אינו רחב
ארבעה — הוי רשות היחיד, הואיל ועליונו ארבעה דאמרינן: גוד אחית. והכי מפרש
ב"החוקקין". **התם הדרן מחיצות** — הטרסקל סובבת את הקנה, שהרי תחוב
באמצעותיו. וכי אמרינן גוד אחית מחיצות הטרסקל עד הקרקע — נמצא קנה מוקף מחיצות שחללו ארבעה, ותו ליכא למימר מידי. **הכא לא** הדרן מחיצות — דכלכלה אינה
מקפת את עביו של אילן, וכי אמרינן גוד אחית — אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן, ותרתי לא אמרינן. ואית דמפרשי: כמאן דלא כרבי
יוסי — אנעץ קורה קאי. דקאמר רב-י? יהודה: קורה שאין ברחבה ארבעה מלמעלה — לא הוי רשות היחיד, ואמרינן: הא דלא כרבי יוסי, דאמר טרסקל הוי רשות היחיד.
ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה. ולא מילתא היא; חדא: דבהדיא מפורש ב"החוקקין" ומוחבינן מינה אדרב הונא, דאיירי בברוצנייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה.
ואותבין: ונימא גוד אחית מחיצתא. מי לא תניא רבי יוסי בר רבי יהודה כו' אלמא: טעמא משום דאית ליה גוד אחית הוא, ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה. ואי
כשאין טרסקל רחב ארבעה כי אמרינן גוד אחית — מאי הוי? ועוד: בכל דוכתא דאמר פחות מארבעה לאו רשות הוא — אמאי לא אמרינן: כמאן — דלא כרבי יוסי רבי
יהודה, כדאמר הכא. **רבי ירמיה אמר** — לעולם מתניתין דלעיל רישא וסיפא ברוחב ארבעה ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי. **שאני כלכלה** — הואיל וארוכה היא,
יכול לנטותה ולא יעקבה תמלייתהו. ויטה ראשה אחד עד שהיא לתוך עשרה ויטול את עירובו. **מתיב רב בר שבא כיצד הוא עושה** — מתניתין היא ביום טוב שלפני השבת
ורצה לערב לשני הימים, כיצד הוא עושה? מוליכו בראשון בערב יום טוב לסוף אלפים, ועל ידי שלוחו קאמר. דאי איהו גופיה — בלא פני קני ליה שבייתה, כיון דהתם
תיב וקדיש עליה יומא. **ומחשיך עליו** — עד שיקנה לו העירוב. **ונוטלו ובא לו** — שאם יניחנו שם שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב ליום המחרת. כדקתני מתניתין: נאכל עירובו
בראשון — עירובו עירובו שאין עירובו לשני. וחוור ומוליכו בשני שישוה ערב שבת. **ומחשיך עליו ואכולו** שם אם ירצה, דלהביאו אי אפשר, דשבת הוא, ואם יום טוב אחר
השבת הוא — על כרחו יניחנו שם על שם, ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם, ויחשיך עליו יאה לו עירוב לשני, ואם אבד — ישב בביתו. קתני מיהו: המעריב צריך להולך
עירובו לסוף אלפים, ואמאי צריך להוליכו משעשאו לשם עירובו? נימא: אף על גב דלא אמטייה — כמאן דאמטייה דמי. דהא אמרת: הואיל ויכול לנטותה. והא הכא כמאן
דלא אמטייה היא, דהא הוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, וקאמרת: הואיל ויכול לנטותה, ומה לי יכול להביאה. והאי דנקט לאותובי
מתניתין דיום טוב ושבת — משום דלא נתן במשנה אחרתיו הולכת עירוב בהדיא כי הכא.

59 דְּלֹא פְּרָבֵי יוֹסֵי פְּרָבֵי יְהוּדָה. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי פְּרָבֵי יְהוּדָה אָמַר,
 60 נְעִין קְנָה גְבוּהָ עֶשְׂרֵה פְּרָשׁוֹת הֶרְבִּים, וְהֵנִיחַ בְּרֵאשׁוֹ מְרַסְקָל – סל
 61 שְׂרַחַב אַרְבַּעַה טַפְחִים [צִיּוּר ד' 8]. וְיָרַק מְרָשׁוֹת הֶרְבִּים וְנָח עַל גְּבִיּוֹ,
 62 תְּיִיב, כִּיּוֹן שׂוֹרֵק מְרָשׁוֹת הֶרְבִּים לְרִשׁוֹת הַיְחִיד. מְבֹאֵר דְּבַרְבְּרִי, שְׂאָף
 63 שֶׁהִקְנָה אֵינֹו רַחֵב אַרְבַּעַה, מְכַל מְקוֹם הוֹאִיל וְהִסְל שְׂבַרְאֵשׁוּ רַחֵב
 64 אַרְבַּעַה טַפְחִים, נַחֲשֵׁב הִסְל לְרִשׁוֹת הַיְחִיד. וְאָף שְׂאִין מַחֲצִיאוֹת הִסְל
 65 מְגִיעִים עַד לֶאֱרָץ, אֲנֹו אֹמְרִים 'גּוֹד אַחִית' לְמַחֲצִיאוֹת, כְּלוֹמֵר
 66 מַחֲשִׁיבִים כְּאִילוֹ הַמַּחֲצִיאוֹת יוֹרְדוֹת עַד לֶאֱרָץ, וְהָרִי זֶה כְּאִילוֹ יֵשׁ כֵּאֵן
 67 מַחֲצִיאוֹת גְּבוּהוֹת עֶשְׂרֵה פְּרָשׁוֹת אַרְבַּעַה טַפְחִים.
 68 דּוּחָה הַגְּמָרָא: אֲפִילוֹ תִּמְנָא רַבִּי יוֹסֵי פְּרָבֵי יְהוּדָה – אֲפִילוֹ תֵּאֲמַר
 69 שְׂדַבְרֵי רַבִּינָא הֵם גַּם כְּשִׁיתָ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אִין לְדַמּוֹת אַת
 70 דְּבַרִּי רַבִּינָא שֶׁהַכְּלָבָה אֵינָה כְּרִשׁוֹת הַיְחִיד לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי
 71 יְהוּדָה לְגַבִּי טַרְסְקַל שֶׁהוּא רִשׁוֹת הַיְחִיד, מִשּׁוּם דְּהָתָם – שֶׁשֶּׁם, לְגַבִּי
 72 הַנִּיחַ טַרְסְקַל בְּרֵאשׁ הַקְּנָה, הִדְרָן מְחִיצָתָא – מַחֲצִיאוֹת הַטַּרְסְקַל
 73 מְקִיפּוֹת אַת הַקְּנָה, שֶׁהַטַּרְסְקַל תְּחוּב בְּאֲמַצְעֵיתוֹ בְּקֵנָה, וְלִכְךָ אֲנֹו
 74 אֹמְרִים 'גּוֹד אַחִית' לְמַחֲצִיאוֹת, וְנִמְצָא שֶׁהִקְנָה מוֹקֵף עַד הַקְּרַקַּע
 75 בְּמַחֲצִיאוֹת שֶׁחֲלַם אַרְבַּעַה טַפְחִים, וְהוּא רִשׁוֹת הַיְחִיד, אֲבַל הֶכָּא –
 76 כֵּאֵן, בְּבַרְיֵיתָא בְּכְלָבָה הַתְלוּיָה בְּאִילָן, לֹא הִדְרָן מְחִיצָתָא – אִין
 77 מְקִיפּוֹת מַחֲצִיאוֹת הַכְּלָבָה אַת עוֹבֵי הַאִילָן, אֲלֵא הִיא מוֹנַחַת לְצִידוֹ,
 78 וְלִכְךָ, אָף אַחַר שֶׁנֶּאֱמַר אַת הַהִלְכָה שֶׁל 'גּוֹד אַחִית' לְמַחֲצִיאוֹת
 79 הַכְּלָבָה, וְיִהְיֶה מְלַמְטָה רֹחוֹב אַרְבַּעַה בְּצִיּוּף עוֹבֵי הַאִילָן, עֵדִיין
 80 צִרִיךְ לֹמַר אַת הַהִלְכָה שֶׁל 'חֻקְקִין לְהַשְׁלִים' וְכַפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִילָן
 81 כְּדִי שֶׁתְּצַטְרֵף הַכְּלָבָה לְהַשְׁלִים אַת רֹחוֹב הַאִילָן לְאַרְבַּעַה בְּחֻלְקוֹ
 82 הָעִלְיוֹן, וְאִין אֹמְרִים שְׁתֵּי הַלְכוֹת אֵלוֹ יַחְדוֹ.
 83 הַגְּמָרָא חוֹזֵר לְבֹאֵר אַת דְּבַרִּי רַבִּי שֶׁהוּבֹאֵר לְעִיל (א5). שֶׁשֶּׁנִּינוּ שֶׁם
 84 בְּבַרְיֵיתָא, 'נִתְּנוּ בְּאִילָן לְמַעַלָּה מִעֶשְׂרֵה טַפְחִים אִין עִירוּבֵי עִירוֹב,
 85 לְמַטָּה מִעֶשְׂרֵה טַפְחִים עִירוּבֵי עִירוֹב וְכוּ', נִתְּנוּ בְּכְלָבָה וְתֵלֵאוּ בְּאִילָן
 86 אֲפִילוֹ לְמַעַלָּה מִעֶשְׂרֵה טַפְחִים עִירוּבֵי עִירוֹב, דְּבַרִּי רַבִּי. וְהִקְשַׁתָּה עַל
 87 כֵּךְ הַגְּמָרָא, אִם מְדוּבָר בְּאִילָן רַחֵב אַרְבַּעַה טַפְחִים, מְדוּעַ בִּתְנֵינוּ
 88 בְּכְלָבָה וְתֵלֵאוּ בְּאִילָן עִירוּבֵי עִירוֹב, הִרִי בְּכְלָבָה הִיא רִשׁוֹת
 89 הַיְחִיד, וְנִמְצָא שֶׁהַמְעַרְבַּר בְּרִשׁוֹת עִירוּבֵי עִירוֹב בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד.
 90 וְהוּבָא שֶׁם תִּירוּצוֹ שֶׁל רַבִּינָא. רַבִּי יְרֵמְיָה מְתַרְץ אֶת תִּירוּץ אַחַר: רַבִּי
 91 יְרֵמְיָה אָמַר, שְׂאִנִּי בְּלִפְלָה – שׁוֹנֵה הַדִּין בְּכְלָבָה הַתְלוּיָה בְּאִילָן
 92 לְמַעַלָּה מִעֶשְׂרֵה, שִׁיכּוֹל לְהַנִּיחַ בָּהּ אַת הָעִירוּב עַל אָף שֶׁקְנָה שְׁבִיתָה
 93 בְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים, הוֹאִיל וְהַכְּלָבָה אֲרוּכָה וְיִכּוֹל לְנַטְוֹתָהּ וְלְהַבְיָאָהּ
 94 לְמַטָּה לְתוֹךְ עֶשְׂרֵה – לְהַטּוֹתָהּ בְּלֹא לְעַקְרָה מִמְקוֹמָה עַד שְׂצֵדָה
 95 הָאֶחָד יִגִּיעַ לְמַטָּה מִעֶשְׂרֵה טַפְחִים מִן הָאֶרֶץ [צִיּוּר ה' 8], שֶׁשֶּׁם הוּא
 96 רִשׁוֹת הֶרְבִּים, וְעַל יָדֵי זֶה יִכּוֹל לְקַחַת אַת הָעִירוּב לְמַקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ.
 97 אֹמְרַת הַגְּמָרָא: יְתִיב רַב פֶּפְאָ וְקָא אָמַר לְהָא שְׂמַעְתָּא – יֵשֵׁב רַב
 98 פֶּפְאָ וְאֲמַר שְׂמוּעָה ז.ו. אֵיתִיבִיהִי רַב בַּר שְׁבָא לְרַב פֶּפְאָ עַל תִּירוּצוֹ
 99 שֶׁל רַבִּי יְרֵמְיָה, שֶׁנִּינוּ בְּמַשְׁנֵה לְהֵלֵן (ה8). יוֹם טוֹב הַסְמוּךְ לְשַׁבַּת כְּגוֹן
 100 יוֹם טוֹב שֶׁחַל בְּעַרְבַּ שְׁבַת, וְרוּצָה לְהַנִּיחַ עִירוּב כְּדִי לְצַאת מַחוּץ
 101 לְתוּחוֹם בֵּין בְּיוֹם טוֹב וּבֵין שְׁבַת. וְאִם יִנְיָחוּ בְּעַרְבַּ הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן
 102 וַיְחֻזּוּ לְבִיתוֹ, יֵשׁ לְחַשׁוֹשׁ שִׁיאֲבֵד הָעִירוּב וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִירוּב לְיוֹם
 103 הַמַּחְרַת, כְּמְבֹאֵר בְּמַשְׁנֵה (ש8), שֶׁאִם נֶאֱכַל עִירוּבֵי בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן אֵינֹו
 104 מוֹעִיל לְיוֹם הַשְּׁנַי. בְּצִד הוּא עוֹשֶׂה, מוֹלִיכֵי – הִרִי הוּא נוֹתֵן לְשִׁלִּיחַ
 105 לְהוֹלִיךְ אַת הָעִירוּב בְּרֵאשׁוֹן – בְּעַרְבַּ יוֹם טוֹב, לְמַקּוֹם שְׂרוּצָה לְקִנּוֹת
 106 שְׁבִיתָה שֶׁם, וּמְחַשֵּׂיף עֲלָיו – וּמִמֵּתִין שֶׁם הַשְּׁלִיחַ עַד שִׁיחִיהַ לַיְלָה
 107 וַיִּקְנָה לוֹ עִירוּבוֹ, וְנִזְמַלְלוּ לְעִירוּב וְכָא לֹא לְעִיר, שֶׁאִם יִנְיָחוּ שֶׁם שְׂמֵא
 108 יֵאֲבֵד, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִירוּב לְיוֹם הַמַּחְרַת, וְחֻזּוֹר וּמוֹלִיכֵי בְּשַׁנִּי – בְּעַרְבַּ
 109 שְׁבַת, לְמַקּוֹם שְׂרוּצָה לְקִנּוֹת שְׁבִיתָה, וּמְחַשֵּׂיף עֲלָיו, וְאַחַר שֶׁהַחֲשִׂיךְ
 110 וְכִבְרָ קָנָה שְׁבִיתָה לְשַׁבַּת, אֲוִכְלוּ שֶׁם אִם יִרְצָה, שְׂהָרִי שְׁבַת אֵינֹו
 111 יִכּוֹל לְטַלְטְלוֹ וְלִהְבִּיאָהּ, וְכָא לֹא לְעִיר. וְכַשְׁחַל יוֹם טוֹב אַחַר הַשְּׁבַת,
 112 יִנְיָח אַת הָעִירוּב בְּמַקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ בְּעַרְבַּ שְׁבַת, וְעַל כְּרַחוּ יַחְזוֹר לְבִיתוֹ
 113 בְּלִי לִיטוֹל הָעִירוּב, שְׂהָרִי אֵינֹו יִכּוֹל לְהַבְיָא שְׁבַת, וְלִמְחַרַת קוֹדֵם
 114 כְּנִיסַת יוֹם טוֹב יִלְךְ וַיִּרְאֶה אִם הָעִירוּב עֵדִיין יֵשֵׁנוּ שֶׁם, וַיְחַשֵּׂיף עֲלָיו,
 115 וַיִּכּוֹל לְסַמּוֹךְ עֲלָיו גַּם לְיוֹם טוֹב. וְאִם יִרְאֶה שֶׁאֲבֵד הָעִירוּב, יֵשֵׁב
 116 בְּבִיתוֹ.

1 מְמַשִּׁיךְ רַבִּינָא וּמְבֹאֵר: וְרַבִּי סָבֵר לָהּ פְּרָבֵי מְאִיר בְּדִין אַחַד, וְכָכֵר
 2 לָהּ פְּרָבֵי יְהוּדָה בְּדִין נוֹסֵף, וּמַחֲמַת שְׁנֵי דִינִים אֵלוֹ נִקְט בְּבַרְיֵיתָא
 3 בְּאוּפֵן הַנּוֹכַח. סָבֵר לָהּ פְּרָבֵי מְאִיר, דְּאָמַר לְגַבִּי פִּתַח הָעֶשְׂרִי כְּכִפְיָה,
 4 שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִין בְּחֻלְלוֹ שִׁיעוֹר הָרֵאִי לְחִיּוּב מוּזוּחַ, שֶׁהוּא אַרְבַּעַה
 5 טַפְחִים רֹחוֹב עַל עֶשְׂרֵה טַפְחִים גְּבוּהָ, מְכַל מְקוֹם כִּיּוֹן שִׁישׁ בְּכוֹתֵל
 6 שְׂבַצְדֵי פִּתַח עוֹבֵי הָרֵאִי לְחֻקְקוֹ וְלְהַשְׁלִים אַת פִּתַח לְשִׁיעוֹר,
 7 חֻקְקִין – מַחֲשִׁיבִים אַת הַכוֹתֵל כְּאִילוֹ הוּא חֻקֵּק כְּדִי לְהַשְׁלִים
 8 לְשִׁיעוֹר, וְחִיּוּב בְּמוּזוּחַ. וּבְנוֹסֵף סָבֵר לָהּ פְּרָבֵי יְהוּדָה, דְּאָמַר בְּעִינֵין
 9 עִירוּב עַל גְּבִי מְקוֹם אֲרַבְעָה – עִירוּב הַמוֹנַח בְּמַקּוֹם הַגְּבוּהָ עֶשְׂרֵה
 10 טַפְחִים צִרִיךְ שִׁיחִיהַ מְקוֹמוֹ רַחֵב אַרְבַּעַה טַפְחִים, וְבְּאִילָן עֲצֻמוֹ לִיבָא,
 11 אֲלֵמַלְא הַצְּטְרֵף לוֹ רֹחוּבָה שֶׁל הַכְּלָבָה. וּמַחֲמַת דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה,
 12 הוֹצִיךְ רַבִּי לְצִיּוּרֵי הַכְּלָבָה לְרוּחֵב הָאִילָן, וְכִיּוֹן שֶׁהָעִירוּב מוֹנַח
 13 בְּעוֹמֵק הַכְּלָבָה בְּשׁוּלְיָה, וְשׁוּלִיִּים אֵלוֹ רַחוּקִים שְׁלֹשָׁה טַפְחִים
 14 מִשְׁטַחוֹ הָעִלְיוֹן שֶׁל הָאִילָן, לִכְךָ רֵאשׁ הָאִילָן וְשׁוּלֵי הַכְּלָבָה אֵינִים
 15 מְצַטְרְפִים לְהַחֲשֵׁב יַחַד אַרְבַּעַה טַפְחִים, אָךְ מִשּׁוּם דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי מְאִיר,
 16 מַחֲשִׁיבִים אַת הָאִילָן כְּאִילוֹ הוּא חֻקֵּק כְּנֶגֶד שׁוּלֵי הַכְּלָבָה, וְלִפְיֵכֵךְ
 17 הוּא מְשִׁלִּים וּמְצַטְרֵף לְמַקּוֹם הָעִירוּב שְׂבִישׁוּלֵי הַכְּלָבָה לְשִׁיעוֹר
 18 אַרְבַּעַה טַפְחִים רֹחוֹב [צִיּוּר ב].
 19 לְתִירוּץ זֶה שֶׁל רַבִּינָא, רַבִּי סוֹבֵר כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְכַפִּי שֶׁהַתְּבֹאֵר. הַגְּמָרָא
 20 מְבֹאֵר זֵיכֵן נִבְּאֵר מִמֵּרָה שִׁיתָ רַבִּי יְהוּדָה. מְבֹאֵר הַגְּמָרָא: מְאִיר רַבִּי
 21 יְהוּדָה – הִיכֵן מוֹבֵאֵת שִׁיתָ רַבִּי יְהוּדָה שֶׁעִירוּב שֶׁהוֹנַח עַל מְקוֹם
 22 גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה אֵינֹו עִירוּב, אֲלֵא אִם כֵּן מְקוֹם זֶה רַחֵב אַרְבַּעַה, דְּתַנְיָא,
 23 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נְעִין קְנָה פְּרָשׁוֹת הֶרְבִּים וְהֵנִיחַ עִירוּבֵי עֲלִיָּה
 24 [צִיּוּר ג], אִם הַקּוֹרָה נְכוּוְהָ עֶשְׂרֵה וְרַחֵבָה אֲרַבְעָה עִירוּבֵי עִירוּב, אָף
 25 שֶׁהוּא נִתְכוּיֵן לְשַׁבּוֹת בְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים וְעִירוּבֵי עַל הַקּוֹרָה שֶׁהִיא רִשׁוֹת
 26 הַיְחִיד, מְכַל מְקוֹם עִירוּבֵי עִירוּב, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (א5) שֶׁהַנּוֹתֵן אַת
 27 עִירוּבֵי יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמַקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ וְרִשׁוֹת הַיְחִיד עוֹלָה עַד
 28 לְרַקִּיעַ, וְנִמְצָא הוּא וְעִירוּבֵי בְּמַקּוֹם אַחַד. וְאִם לֹא, שְׂאִין הַקּוֹרָה
 29 גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה וְרוּחְבָה אַרְבַּעַה, אִין עִירוּבֵי עִירוּב.
 30 הַגְּמָרָא הֵבִינָה שֶׁהַלְשׁוֹן 'וְאִם לֹא אִין עִירוּבֵי עִירוּב' הֵינֵנוּ אִם הַקּוֹרָה
 31 אֵינָה גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה, אִו אֵשְׁרֵיהָ רַחֵבָה אַרְבַּעַה, אֵינֹו עִירוּב. תְּמַדָּה עַל
 32 כֵּךְ הַגְּמָרָא: מְדוּעַ כֵּאֵשֶׁר הַקּוֹרָה אֵינָה גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה אִין עִירוּבֵי
 33 עִירוּב, אֲדַרְבָּתָה, הִרִי הוּא וְעִירוּבֵי בְּמַקּוֹם אֶחָד, שְׂהָרִי אוֹיֵר רִשׁוֹת
 34 הֶרְבִּים עַד גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה דִּינוֹ כְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים, וְנִמְצָא שֶׁהָעִירוּב כְּמוֹנַח
 35 בְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים, וְאָף הַמְעַרְבַּר עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים.
 36 מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: אֲלֵא הֵבִי קְאָמַר – כֵּךְ כּוֹנֵת הַבְּרִיִּיתָא, מַה שֶׁאֲמַרְהָ
 37 'גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה וְרוּחְבָה אַרְבַּעַה עִירוּבֵי עִירוּב', כּוֹנֵתָה, שֶׁאִם הַקּוֹרָה
 38 נְכוּוְהָ עֶשְׂרֵה, וְהֵנִיחַ אַת הָעִירוּב בְּרֵאשֶׁה, צִרִיף שִׁיחִיהַ בְּרֵאשֶׁה רֹחוֹב
 39 אֲרַבְעָה טַפְחִים שֶׁהוּא מְקוֹם חָשׁוּב, וְאִו עִירוּבֵי עִירוּב. וְעַל אָף
 40 שֶׁכְּשֶׁרַחֲבָה אַרְבַּעַה נִמְצָא שֶׁהָעִירוּב מוֹנַח בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וְהַמְעַרְבַּר
 41 עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הֶרְבִּים, מְכַל מְקוֹם עִירוּבֵי עִירוּב, לְפִי שֶׁאַרְבַּע אַמּוֹתֵינוּ
 42 שֶׁל הַמְעַרְבַּר עַד לְרַקִּיעַ הֵם רִשׁוֹת הַיְחִיד, כְּמוֹ שֶׁהַתְּבֹאֵר. וְעַל כֵּךְ
 43 סִימָה הַבְּרִיִּיתָא, 'וְאִם לֹא', שְׂאִין בְּרֵאשֶׁה אַרְבַּעַה, 'אִין עִירוּבֵי
 44 עִירוּב', שְׂכִיּוֹן שֶׁגְּבוּהָ עֶשְׂרֵה וְאִין הָעִירוּב מוֹנַח עַל מְקוֹם אַרְבַּעַה,
 45 הִרִי הוּא כְּמוֹנַח בְּאוֹיֵר. וְהֵינֵנוּ, שְׂמֵאֲמַר הַבְּרִיִּיתָא 'וְאִם לֹא', מִתְפַּרֵּשׁ
 46 רַק עַל רַחֲבָה שֶׁל הַקּוֹרָה וְלֹא עַל גְּבוּהָ.
 47 מְסִימָת הַגְּמָרָא: וְכִיּוֹן שְׂכָךְ מִתְפַּרֵּשׁת הַבְּרִיִּיתָא, יֵשׁ לְדִיִּיק מְמַנָּה,
 48 שֶׁאִם אִין הַקּוֹרָה נְכוּוְהָ עֶשְׂרֵה, אִין צִרִיף שִׁיחִיהַ בְּרֵאשֶׁה רֹחוֹב
 49 אֲרַבְעָה שְׂכִישִׁיחִיהַ מוֹנַחַת לְמַטָּה מִעֶשְׂרֵה הִרִי הִיא כְּמוֹנַחַת עַל
 50 הַקְּרַקַּע, שְׂכַל דְּבַר שֶׁנִּקְלַט בְּאוֹיֵר רִשׁוֹת הֶרְבִּים, הִרִי הוּא כְּמִי שֶׁהוֹנַח
 51 בְּתוּכוֹ עַל הָאֶרֶץ.
 52 וְאִם כֵּן, בְּבַרְיֵיתָא ז.ו. מְצִינוּ אַת שִׁיתָ רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁעִירוּב שֶׁהוֹנַח עַל
 53 מְקוֹם גְּבוּהָ עֶשְׂרֵה וְאֵינֹו רַחֵב אַרְבַּעַה, אֵינֹו עִירוּב.
 54 הַגְּמָרָא חוֹזֵר לְדוֹן דְּבַרִּי רַבִּינָא, שֶׁהַעֲמִיד לְעִיל אַת הַבְּרִיִּיתָא
 55 בְּאוּפֵן שֶׁהַכְּלָבָה מְשִׁלִּימָה לְרוּחֵב הָאִילָן שִׁיחִיהַ מְקוֹם הַרְחָב
 56 אַרְבַּעַה. מְבֹאֵר הַגְּמָרָא: בְּמֵאֵן – כְּדַבְרֵי מִי בִּיאַר רַבִּינָא, שְׂאָף
 57 שֶׁהַכְּלָבָה מְשִׁלִּימָה לְרוּחֵב אַרְבַּעַה מִדִּין 'חֻקְקִין לְהַשְׁלִים', מְכַל
 58 מְקוֹם אֵינָה כְּרִשׁוֹת הַיְחִיד כִּיּוֹן שֶׁמְלַמְטָה הָאִילָן אֵינֹו רַחֵב אַרְבַּעַה,

45 אויר רשות הרבים, ובאופן זה חייב אפילו באויר רשות הרבים
46 למעלה מעשרה כדון 'מושיט', מכל מקום יכול לירד ולאכול את
47 העירוב במקום שהוא מונח במגדל, והרי זה נחשב כמקום אחד ממש
48 עם מקום שבתתו, שהרי שניהם מעל עשרה ורשות אחת הם. אבל
49 אם הניח את עירובו בתוכם לְמַטָּה מֵעֶשְׂרֵה מַטְפְּחִים שהוא כרמלית,
50 אִין עִירֻבֵי עִירֻב, שהרי אינו יכול להביא משם את עירובו למקום
51 שבתתו בראש המגדל, משום שמעביר דרך אויר רשות הרבים
52 לרשות היחיד. ואף שיכול לרדת למקום שהעירוב נמצא בו ולאכול
53 שם, אך באופן זה הרי הוא יוצא ממקום שבתתו שהיא ברשות
54 שלמעלה מעשרה, וכדי שיחול העירוב צריך שיהא ראוי לאוכלו
55 מבעוד יום במקום השביתה.
56 הגמרא מסיימת את הקושיא: ולפי דברי רבי ירמיה שאומרים
57 'הואיל, אִמָּא' – מדוע אם הניח במגדל למטה מעשרה אין עירובו
58 עירוב, הרי כשם שרבי ירמיה הכשיר את העירוב המונח בכלכלה
59 הואיל ויכול להטותה ולהביאה לתוך עשרה, הֲכִי נִמְי נִמְיָא הוּאִיל
60 וְיֻבֹל לְנִטְוֵתוֹ וְלִהְיֵיאוּ לְתוֹךְ עֶשְׂרֵה – כמו כן נאמר כאן שגם למטה
61 מעשרה יהיה עירובו עירוב, הואיל ויכול להטות את המגדל על
62 הארץ שיהיה בתוך עשרה (ציוור ג 8), ונמצא שמקום שבתתו הוא
63 למטה ברשות הרבים, ויטול את העירוב ממקומו שהוא כרמלית
64 למקום שבתתו לאכול שם, שלא גזרו על השבות בבין השמשות.
65 מתרצת הגמרא: אִמָּר רַבִּי יִרְמְיָה, הֲכָא – כאן, בברייתא, בְּמַגְדֵּל
66 מְסוּמָר עֶסְקִינָן – אנו עוסקים במגדל שתקוע במסמרות בכותל ואינו
67 יכול להטותו.
68 תירוץ נוסף: דְּכָא אִמָּר, אִפִּילוּ תִימָא – (תאמר) שהברייתא מדברת
69 בְּמַגְדֵּל שְׂאִינוּ מְסוּמָר, והכא בְּמַגְדֵּל אִירֻךְ עֶסְקִינָן – כאן בברייתא
70 מדובר במגדל שהוא ארוך הרבה יותר מארבע אמות, דְּאִי מְמַטִּי
71 לִיה פּוֹרְתָא אִזִּיל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת – שאם יטה אותו מעט, יצא
72 ראש המגדל מחוץ לארבע אמות שהיה בו בתחילה (ציוור ד 8).
73 ומחמת כן אין להכשיר את העירוב משום 'הואיל שיכול להטותו',
74 שהרי אם יטול ויטול את העירוב לאכול בראש המגדל, נמצא שאינו
75 בארבע אמות שהתכוין לשבות בהן.
76 הגמרא שואלת על גוף דברי הברייתא. שואלת הגמרא: הֲיִכִּי דְּמִי –
77 כיצד מדובר בברייתא, אִי דְּאִיכָא בְּנוֹתָא – אם יש חלון בתקרת
78 המגדל אל תוכו, וּמְתָנָא – ויש גם חבל בידו שקשור בעירוב הנמצא
79 בתוך המגדל (ציוור ה), אם כן אפילו כשהוא בראש המגדל ועירובו
80 בתוך המגדל למטה מעשרה, לִיִּיתֵיה בְּנוֹתָא וּמְתָנָא – שיביא את
81 העירוב אליו עם החבל דרך החלון, שאין זה אלא טלטול מכרמלית
82 לרשות היחיד, ולא גזרו בה בבין השמשות, ומדוע אין עירובו עירוב.
83 משיבה הגמרא: דְּלִית לִיה בְּנוֹתָא וּמְתָנָא – מדובר שאין לו חלון
84 וחבל.
85 שנינו במשנה: נְתָנוּ בְּבוֹר, אִפִּילוּ עֶמּוּק מֵאַה אִמָּה וכו' עירובו
86 עירוב.
87 מבררת הגמרא: הָאִי בּוֹר דְּקָאִי הֲיָכָא – בור זה שהניח בו עירובו,
88 היכן הוא עומד. אִילִימָא דְּקָאִי – אם נאמר שעומד פְּרִשְׁתֵּי הַיְחִיד,

1 מסיים רב בר שבא את קושייתו: ולפי דברי רבי ירמיה שאומרים
2 'הואיל, וכו' אִמָּא' – מדוע צריך בכל עירוב לבוא ולהניח עירובו
3 בסוף התחום, נִימָא – [היה לנו לומר] בִּין דְּאִי בְּעִי אִמְטוּנִי מְצִי
4 מְמַטִּי לִיה, אָף עַל גַּב דְּלֵא אִמְטוּיָה בְּמָאן דְּאִמְטוּיָה דְּמִי – כיון
5 שאילו היה רוצה להביא את עירובו לשם היה בידו להביא, אף על
6 פי שלא הביאו, הרי זה כאילו הביאו לשם. שכן מצינו גבי כלכלה
7 שאמר רבי ירמיה שעל אף שעירובו ברשות היחיד והוא ברשות
8 הרבים, מכל מקום אנו אומרים שהואיל ויכול לכופפה ולהטותה
9 למטה לתוך רשות הרבים, הרי זה נחשב כאילו עירובו ברשות
10 הרבים. כמו כן נאמר שאין צריך להוליך את עירובו לסוף התחום,
11 שכן שיכול להוליכו הרי זה כאילו הוליכו.
12 מתרצת הגמרא: אִמָּר רַבִּי יִרְמְיָה, הטעם שהצריכו חכמים לכל
13 המערים להוליך את עירובם למקום שבתתם, הוא גְּזִירָה מְשוּם
14 יוֹם מִזֵּב שְׁחָל לְהִיֹּת אַחֲרָ שְׁפָתָא, שאם רוצה שיהא לו עירוב
15 ביום טוב, אינו יכול להביא את העירוב למקום שבתתו קודם
16 בין השמשות של צאת השבת משום איסור הוצאה, ולכך אין
17 לומר 'הואיל והיה יכול להביאו הרי זה כאילו הביאו', שהרי
18 אינו רשאי להביאו, ועל כרחו צריך להביאו מערב שבת. ואם
19 בשאר שבתות ישאיר את העירוב בביתו ולא יוליכו למקום
20 שבתתו משום 'הואיל', יבוא לסמוך על כך גם ביום טוב שאחר
21 השבת, שישאיר את העירוב בביתו ויצא חוץ לתחום, על אף
22 שאז אין כלל 'הואיל'. ולכך גזרו שלעולם עליו להוליך את
23 עירובו.
24 הגמרא מקשה קושיא נוספת על תירוץ של רבי ירמיה: אִיתִיבֵיהּ,
25 שנינו בברייתא, נְתָפוּן לְשִׁבוֹת פְּרִשְׁתֵּי הָרְבִים וְהִנִּיחַ עִירֻבוֹ
26 בְּבוֹתָל סמוך למקום שבתתו מחוץ לארבע אמותיו, אם הניחו
27 לְמַטָּה מֵעֶשְׂרֵה מַטְפְּחִים, עִירֻבוֹ עִירֻב, כיון שהמערב ברשות הרבים
28 ועירובו בכרמלית שאיסור ההוצאה ביניהם הוא רק מדרבנן, ובבין
29 השמשות שהוא זמן קניית העירוב רשאי להביאו למקומו, שברייתא
30 זו היא כדעת רבי הסובר שכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו
31 בין השמשות. ואף שעירובו חוץ לארבע אמות, יכול להביא את
32 עירובו למקומו פחות פחות מארבע אמות, שהרי אפילו בשבת רק
33 מדרבנן אסור לעשות כן, ובבין השמשות לא גזרו. אבל אם הניח
34 עירובו בכותל לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרֵה מַטְפְּחִים, אִין עִירֻבוֹ עִירֻב, כיון
35 שהוא ברשות הרבים. ועירובו ברשות היחיד, ואינו יכול להביא את
36 עירובו אצלו. ואף שיש לו במקום שבתתו ארבע אמות שהם ברשות
37 היחיד ועולים עד לרקיע, כמו שנתבאר לעיל, מכל מקום כיון
38 שהעירוב מונח מחוץ לארבע אמותיו, אינו נחשב ברשות אחת עימו.
39 ממשיכה הברייתא: ואם נְתָפוּן לְשִׁבוֹת פְּרִאֵשׁ הַשּׁוֹבֵף (ציוור א) אִו
40 פְּרִאֵשׁ הַמְּגַדֵּל – (ארוך עין) (ציוור ב) העומדים ברשות הרבים והם
41 גבוהים
42 הרבה, ואת עירובו הניח בתוכם, אם לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרֵה מַטְפְּחִים הניחו,
43 עִירֻבוֹ עִירֻב, שאף שאינו יכול להביא את העירוב למקום שבתתו
44 בראש המגדל, משום שהוא מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

10 הקומץ כדון דם הבהמה הוא, דָּם אָף עַל גַּב דְּקַדְיִשְׁתֵּיהּ סְכִין בְּצוּמָר
11 בְּהַמָּה, הֲרָד מְקַדֵּישׁ לִיה בְּכָלִי שְׂרָתָא, כשם שלגבי הדם – אף שכבר
12 התקדש בשעת השחיטה על ידי הסכין שהוא כלי שרת, מכל מקום צריך
13 לחזור ולקבל את הדם בכלי שרת כדי לקדשו שנית, הֲכָא נִמְי לֹא שְׂנָא
14 – אף קומץ המנחה דינו כן שצריך לחזור ולקדשו אף שכבר קדש בכלי.
15 עוד מבואר בברייתא וּמְלַקֵּט אֶת לְבוֹנְתָהּ וְנוֹתְנָה עַל גַּבֵּיהּ. מבארת
16 הגמרא שלמדו כן מִדְּבָרֵיב 'אֵת כָּל הַלְבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמְּנַחָה' – הדיינו
17 שהלבונה נמצאת על המנחה, כלומר על הקומץ העומד להקטרה, שהרי
18 מקטיר הקומץ והלבונה יחד. וּמְעַלְהוּ

1 המנחה, וכשיש בו משהו לבונה חסר בו סולת כשיעור הלבונה.
2 עוד מבואר בברייתא וְקוֹמֵץ מִמָּקוֹם שְׁנִיתְרַבָּה שְׂמֵנָה. שואלת הגמרא
3 מְנַלן שהדין כן, ומשיבה, דְּבָרֵיב 'וקומץ משם מלא קמצו מִסְּבִילָתָהּ
4 וּמִשְׂמֵנָה', וכן נאמר 'הקטיר הכהן את אזכרתה מִנְרִשָּׁה וּמִשְׂמֵנָה' –
5 ומשמע שהקומץ הוא ממקום שיש בו ריבוי שמן.
6 עוד מבואר בברייתא וְנוֹתְנָה לְתוֹךְ פְּלִי שְׂרָתָא וּמְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי שְׂרָתָא.
7 שואלת הגמרא לָמָּה לִי להניחו שוב בכלי שרת שיקדשו הָא קַדְיִשָּׁה תְּרָא
8 וְיִמָּא – הרי כבר נתקדשה כל המנחה בהנחתה בכלי שרת להיות קדושה
9 בקדושת הגוף. עונה הגמרא מִיְדֵי דְּהִנָּה אָדָם – עושים כן משום שדין

1 ואמאי? נימא כיון דאי בעי לאמטוי מצי ממטי ליה כו' - פירש הקונטרס: הא דנקט
 2 לאותוביה ממתניתין דיוס טוב ושבת משום דלא גנא בשמנה אחריתי הולכת
 3 עירוב כהדיא כדחא. ולרבינו יצחק נראה: דדוקא מיזם טוב פריך, אבל מהא דבעיר הולכת
 4 עירוב להבא לערב בערב שבת - לא מצי למיפריך, דהא בין השמשות שהוא שעת קניית
 5 עירוב לא מצי לאמטוי התם משום איסור
 6 הוצאה. ואין ליכש דברי רשי' דודאי מהולכת
 7 עירוב של כל השנה [לא] היה יכול להקשות
 8 למה היה צריך להולוכו עד מקום השביתה -
 9 לא היה צריך רק להוציאו מביתו ולהניחו
 10 ברשות הרבים במקום קרוב, כשיעור שני תילתי
 11 מיל או שלשה רביעי מיל או חצי מיל שהם
 12 שיעורי בין השמשות, למר כדאית ליה ולמר
 13 כדאית ליה, דאי בעי ממטי ליה פחות פחות
 14 מארבע עד מקום השביתה. דהא לרבנן דרבי לא
 15 מצי לאמטוי פחות פחות מארבע אמות הלכך
 16 צריך להולוכו עד מקום השביתה. ולרבי נמי
 17 איכא למימר דהא דצריך להולוכו עד מקום
 18 השביתה - היינו כששבינתו ברשות היחיד
 19 הוא. ויש רשות הרבים בין ביתו למקום שבינתו.
 20 ועוד נראה לרבינו יצחק: דאם כששבינתו
 21 ברשות הרבים צריך להולוכו גם לרבי עד מקום
 22 שבינתו, דמדה רבי שיש להחמיר בשבות
 23 בפחות מארבע אמותיו, כמו שמודה בקנה דגור
 24 שמא יקטום משום דבכל יבא לידו איסור שבת
 25 דאורייתא. והוא הדין דבזאי שבות נמי יש
 26 להחמיר וכי משני גזירה משום יום טוב אחר
 27 שבת כו' - הוה מצי לשנויי גזרינן אטו כל שבת
 28 דעלמא. דבכמה דוכתינן אמר גזירה יום טוב אטו שבת, אלא דעייפא למגור יום טוב אטו
 29 יום טוב. אי נמי: אף על גב דבעלמא גזרינן, בעירוב דמקילין טפי לא הוה גזרינן יום טוב
 30 אטו שבת. גזירה אטו יום טוב שחל להיות אחר השבת - והא דאמר לעיל גבי אילן: כל
 31 דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, ולא גזרינן משום יום טוב שחל להיות
 32 אחר השבת או לפני השבת, דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן. היינו משום דהתם
 33 היא גופא לא היא אלא משום שבות, ואינו אסור לטילו אלא מדרבנן. אבל הכא, דביום
 34 טוב שחל להיות אחר השבת אי אפשר להולוכו משום איסור הוצאה דאורייתא - גזרי
 35 שאר יום טוב אטו הא.

36 **או** בראש המגדל למטה מעשרה אין עירובו עירוב - פירש בקונטרס בלשון ראשון: דלא
 37 מצי למשקליה מכרמלית ולאיתי לראש המגדל ששבות שם. דממטי ליה דרך אויר
 38 רשות הרבים לרשות היחיד. וקשה: דאמאי אינו עירוב? הא ליכא איסורא דאורייתא ורבי
 39 איתא. מדפריך בתר הכי: אי איכא כוותא ומתנא - הכי נמי. ואף על גב דבאגודו בידו איכא
 40 נמי איסורא דרבנן? לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רשות הרבים, כגון שהוא בטפח
 41 נשיעי והבים מכתפין עליו, או בחורי רשות הרבים דהוי ברשות הרבים. וצריך עיון: דכי
 42 נשיעי הוי רשות הרבים, אם כהדיא גזנא הוי מושיט, הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רשות
 43 הרבים. ואי לא הוי מושיט - צריך לומר דמיירי שאי אפשר להושיט מראש המגדל ולטילו
 44 אלא דרך כוותא שנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם יביאנו למקום שבינתו.
 45 **הכי** נמי נימא הואיל ויכול לנטותו - נראה לרבינו יצחק דקסבר התלמוד דכי נמי ישה
 46 ראש המגדל - הוי שבינתו בראש המגדל, כל זמן שאין ראש התחתון וזו ממקומו. דאם
 47 בשמטה ראש המגדל שבינתו לעולם במקום שהיה ראשו בתחילה כשהיה זקוף, דהיינו
 48 כנגד הראש התחתון - אם כן מאי משני הכא במגדל ארוך עסקינן, דאי ממטי ליה קא
 49 נפיק חוץ לארבע אמות, מה לנו במה שיצא ראש העליון חוץ לארבע אמות, כיון שאין
 50 שבינתו שם אלא דאי שבינתו לעולם בראש המגדל, ולהכי במגדל ארוך אי אפשר
 51 לנטותו, דאי ממטי ליה נפיק ליה חוץ לארבע אמות. ונמצא מרוחק מעירובו ארבע אמות
 52 ולא יוכל להביא עירובו לראש המגדל אפילו לרבי, כדפירוש לעיל דמודה בשבות בפחות
 53 פחות מארבע אמות דאסור. אי נמי: אינו עירוב, כדפירש הקונטרס: משום שנגמא שבינתו
 54 מותרת מארבע אמות הראשונות, ואין זה מקומו והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו
 55 הראשון ומעמידו חוץ לארבע אמות, דהשתא שבינתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה,
 56 והואיל ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו. **א** איכא כוותא ומתנא - הא דלא פריך
 57 לעיל נמי הכי גבי אילן - משום דאין דרך מונא להיות גבי אילן, ואין לומר דניתני, דכולי
 58 האי ודאי לא אמרינן "הואיל". אי נמי יש לומר: דהשתא דוקא פריך, מכיון דאמר הואיל
 59 ויכול לנטותו.

אי
הכי

1 **אמר רבי יורא** - הא דאצרכו רבנן לכל המערבין הולוך עירוב למקום שבינתו
 2 - גזירה משום יום טוב אחר השבת דאי בעי לאמטוייה בשבת לערב ליום המחזרת
 3 - לא מצי ממטי ליה, וצריך להולוכו מערב שבת. ואי אמרת בעלמא נשביקה
 4 בביתה משום הואיל - הכי נמי אתי למיסמך עליה, ונפיק על עירוב שבינתו ביום
 5 טוב אחר השבת, והתם אפילו הואיל ליכא.
 6 והניח עירובו בכותל - סמוך למקום
 7 שבינתו חוץ לארבע אמות קאמר,
 8 וכדאוקמנא באילן, דאי תוך ארבע אמות -
 9 אפילו למעלה מעשרה נמי עירובו עירוב.
 10 דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות. למטה
 11 מעשרה עירובו עירוב - ואף על גב דעירובו
 12 חוץ לארבע אמותיו מצי שקיל ליה ואיתוי
 13 פחות פחות מארבע אמות, דהא אפילו
 14 בשבת לא אסרי כי האי גזנא אלא משום
 15 שבות דרבנן והבא דבין השמשות הוא - לא
 16 גזרו. למעלה מעשרה אינו עירוב - דאי נפיק
 17 חוץ לארבע אמותיו קאי ברשות הרבים, ולא
 18 מצי למשקליה מרשות היחיד, דהוא ברשות
 19 הרבים ועירובו ברשות היחיד. והכא ליכא
 20 למימר כמאן ממלי - דהא חוץ לארבע
 21 אמותיו הוא. נתבון לשבור השבת בראש
 22 המגדל - והוא גבוה השבת והניח עירובו
 23 לתוכו. אם למעלה מעשרה הניחו עירובו
 24 עירוב - ואף על פי שאינו יכול לטילו משם
 25 ולהביאו למקום שבינתו, דהא ממטי ליה
 26 מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות
 27 הרבים, וקימנא לן במושיט דאפילו למעלה
 28 מעשרה חיוב - הרי יכול לירד ולאכול במקום שהוא מונח שם, דכיון דלמעלה
 29 מעשרה הוא הוי כמקום שבינתו ממש, דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא
 30 רשותא היא. למטה מעשרה - כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו, והניחו בעליה
 31 שלמטה מי' הדיוא כרמלית. אין עירובו עירוב - דהא לא מצי למשקליה מההוא
 32 כרמלית ואיתוי לראש המגדל ששבות שם, משום אויר רשות הרבים דממטי ליה
 33 דרך אויר רשות הרבים לרשות היחיד. ואי נחית ואכל ליה התם - נפיק ליה ממקום
 34 שבינתו, ואנן סעודה הראייה מבעוד יום במקומו בעינן. **ואמאי** - למטה מעשרה
 35 אינו עירוב? נימא: הואיל ויכול לנטות המגדל ולהשליכו למטה, ונמצא מקום
 36 שבינתו מוטל לארץ ברשות הרבים ושקיל ליה מכרמלית, ואכיל ליה במקום
 37 שבינתו. דהא לא גזרו על השבות, דהא על כרחך רבי היא, מדתני רישא: הניח
 38 עירובו בכותל למטה מעשרה - עירובו עירוב, ואף על גב דהוא ברשות הרבים
 39 ועירובו בכרמלית. **במגדל המסומר** - תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות.
 40 **במגדל ארוך** - הרבה, יותר מארבע אמות. **דכי מפטי ליה** - למגדל עד דהוי ראשו
 41 למטה מעשרה - נפיק ליה ראשו חוץ לארבע אמות במקום שהיה המגדל יושב
 42 בתחילה, וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה - אישתכח דלא
 43 קאי בארבע אמות שנתכון לשבות בהן. **ואי איכא כוותא ומיתנא כו'** - כוותא
 44 חלון, מיתנא = חבל, אם ארובה בראש המגדל ויש חבל בידו וקשור בעירוב, ואפילו
 45 כשהוא בכרמלית למטה מעשרה יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל, דהא מכרמלית
 46 לרשות היחיד הוא: אישנא אחרינא שמעתי, ועיקר: נתבון לשבות בראש המגדל או
 47 בראש השוכך - אהניח עירובו בכותל קאי. וקתני דהשתא הוי איפכא, דאי למעלה
 48 מעשרה הניחו בכותל - עירובו עירוב, שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו,
 49 ואין הפסק ביניהן למטה מעשרה כגון בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו והוי רשות
 50 הרבים - אין עירובו עירוב, דלא מצי מייתי ליה מרשות הרבים לרשות היחיד.
 51 ואמאי? לימא: הואיל ויכול לנטות המגדל של מקום שבינתו ולהביאו לתוך רשות
 52 הרבים, דניהוי ראש המגדל כרמלית דרחב ארבעה ואינו גבוה עשרה נפק ליה מחוץ
 53 לארבע אמות - מרוחק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה
 54 ולאיתי לראש המגדל, ונמצא מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, אי נמי: ממצאת
 55 שבינתו מתרחקת ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו. מיתנא = חבל, כוותא =
 56 חלון. אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם, ויש חבל קטן בידו וקשור חבל
 57 בעירוב מבעוד יום, אפילו כשהוא ברשות הרבים למטה מעשרה וראש השני היא
 58 במגדל - יביאנו אצלו, דכיון דאיגודו בידו אינו אלא משום שבות כי מייתי ליה
 59 מרשות הרבים לרשות היחיד, כדתנן בריש "המוצא תפילין": היה קרוב בראש הגג
 60 ונתגלגל הספר אפילו בארץ עצמו - גוללו אצלו, שלא לך דבר שהוא חסג

61 שבות עומד בפני כדמי הקודש. אלמא: היכא דאיגודו בידו - שבות בעלמא הוא. ואתי אליבא דרבי, דאמר: לא גזרו על השבות בין השמשות.

1 אי למעלה אמאי וכו' - הוה מצי למימר משום הדנות עירובו יש לו ארבע אמות, אלא
2 דבעי לשנוי אפילו נתכון לשבות חוץ לארבע אמות מן הבור, דומיא דרישא. ולעיל
3 גבי אילן לא רצה לתרץ דנתכון לשבות חוץ לארבע אמות, דרגילות הוא לשבות בעיקרו
4 של אילן.

והאורבנין - פירש הקונטרס: אורשר"ש.

1 ואינו נראה, דאתו כשהוקשה
2 נעשה עץ גמור, והוה ליה למחשב בברייתא
3 דלעיל ולחזק בין עורדין בשאינן עורדין
4 כדמפליג גבי קנים. ונראה לי שהוא שם מין ירק.
5 ואמאי - הוא במקום אחד ועירובו במקום אחד
6 - ואם תאמר: והא השתא סלקא
7 דעתך בדמגדל עץ איירי דהוי כלי. מדיקא משני
8 הכא במגדל של לבנים עסקינן. ועוד: דסתם
9 מגדל שבהתלמוד של עץ, ואם כן מאי פריך?
10 הרי מותר לשבר את הכלי ולטול מה שבתוכו,
11 כדתנן בפרק "חבית" (שבת קמ"א). שובר אדם
12 את החבית לטול ממנה גרוגרות. וטעמא,
13 כדאמר בסמוך - משום דאין בנין וסתירה
14 בכלים: יש לומר: דמשמע ליה במגדל גדול,
15 דשייך ביה בנין וסתירה. דאי בקטן דהוי כלי -
16 מאי טעמא דרבי אליעזר דפליג? ועוד: דבבבלי נמי
17 שייך בנין וסתירה, כדאמר ב"הבונה" (שם ק"א)
18 האי מאן דעיל שופתא בקופינא דמרא - חייב
19 משום בונה. והא דקאמר בסמוך דמר סבר כלי
20 הוא ואין בנין בכלים כו' - היינו בהנהו דאמר
21 נוטלין אבל לא מחזירין, דלא הוי בנין וסתירה
22 גמורה, או כדמוק' במסקנא במגעול קטיר
23 במיתנא ומדמוק' לה בקטיר במיתנא - משמע
24 דווקא דבחי שרי, אבל לשבר הכלי ולקלקלו -
25 אסור, דשפיר שייך בנין וסתירה בכלים. והא
26 דשרי לשבר החבית - את מוק' לה ביצתה פרק
27 "המביא" (ג"ג), במוסקת. פירוש: חתיכות
28 המדובקות יחד. ואף על גב דאליבא דרבי
29 אליעזר דאמר קטמו להריח בו פטור אבל אסור
30 מוק' לה במוסקת. דפריך: ולית ליה לרבי
31 אליעזר שובר אדם את החבית וכו'. לרבנן נמי
32 צריך לאוקמא הכי, דמודים אי הוה חייב חטאת
33 לחצות בו שינוי דהוי אסור בקטמו להריח. והא
34 דבעי לרב שבת בפרק "חבית" (שבת קמ"א): מדי
35 למבור חביטא בדורטיא - במוסקת איירי.
36 ומיהו, בירושלמי קאמר אמתניתין דהכא, דהא
37 דתימא במגדל של אבן, אבל במגדל של עץ
38 נעשה שבויר את החבית לטול ממנה גרוגרות.
39 משמע דבלא מוסקת נמי שרי בבבלי של עץ.
40 נוטל ממקום הפחת - פירש רש"י: ולא מיתסר
41 משום מוקצה, דסתמא כרבי שמעון.
42 וקשה למורנו הרב רבינו יצחק, דאמר בריש
43 ביצה (ב"ב). דביום טוב סתם לן תנא כרבי יהודה,
44 הא סתם לן תנא כרבי שמעון נמי ודך סתמא
45 עדיפא. דהויא בתראה ומיהו, רש"י תירץ
46 בביצה דהא דנוטל ממקום הפחת לא חשיב
47 מוקצה - והאיל ולא הוי מוקצה אלא משום
48 פתיגא. דהוי דרבנן דמוקי באוריא דליבני. וכך
49 נמי אמרינן ב"המביא" (שם ל"ד). טבל מוכן הוא
50 אצל שבת, שאם עבר ותקנו - מתוקן. משמע
51 דלא חשיב מוקצה ביה ולא רכיב עליה איסורא
52 דאורייתא. ולמחרבינו יצחק נראה לתרץ: דרך
53 לא חשיב סתמא דלא מצי למיתני דברי רבי
54 שמעון - דאפשר דרבי שמעון סובר דפחת
55 לכתחילה כרבי מאיר, אבל ההיא דשבת (קנ"ג)
56 דמתחתיך את הדלויען דמצי למיתני בה דברי רבי
57 איסורא אלא מדרבנן, כדאמר ב"המביא" (ביצה לא, ב.) כיון דשרגינהו אקנינהו. אלא דניחא ליה לאוקמה כרבנן, כרבא דאוקי לעיל סיפא כרבנן. ועוד יש לומר: דאם כן טעמא דרבי
58 אליעזר דאסר משום דסבר כרבנן, ולא ניחא ליה לאוקמא פלוגתייהו בפלוגתא דרבי ורבנן.

1 פשיטא, רשות היחיד עולה עד לרקיע. וכי היכי דסלקא
2 לעיל - הכי נמי דנתתא לתחת. ואלא דקאי ברשות
3 הרבים. דנתפון לשבות היכא? אי למעלה - הוא
4 במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא, אי למטה -
5 פשיטא, הוא ועירובו במקום אחד! לא צריכא, דקאי
6 בכרמלית, ונתפון לשבות למעלה, ורבי היא, דאמר:
7 כל דבר שהוא משום שבות לא יזרו עליו בין השמשות.
8 משנה נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס, בזמן
9 שהוא תלוש ונעוץ - אפילו גבוה מאה אמה הרי זה
10 עירוב. גמרא רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא:
11 תלוש ונעוץ - און, לא תלוש ונעוץ - לא. מני -
12 רבנן היא, דאמרי: כל דבר שהוא משום שבות - גזרו
13 עליו בין השמשות, והא אמרת רישא רבי, רישא רבי
14 וסיפא רבנן? אמר ליה: פבר רמי ליה רמי בר חמא
15 לרב חסדא, ושינוי ליה: רישא רבי וסיפא רבנן. רבינא
16 אמר: פוקה רבי היא, וסיפא - גזירה שפא יקטום.
17 ההוא פולמוסא דאתא לנהרדעא, אמר להו רב נחמן:
18 פוקו עבידו פבושי פכשי פאנמא, ולמחר ניזיל וניתבי
19 עלויהו. איתביה רמי בר חמא לרב נחמן, ואמרי לה
20 רב עוקבא בר אבא לרב נחמן: תלוש ונעוץ - און,
21 לא תלוש ולא נעוץ - לא. אמר ליה: התם בעורדין.
22 ונמא תימרא דשינוי לן בין עורדין לשאין עורדין -
23 דתינא: תקנין והאטדין וההגין - מין אילן הו, ואינן
24 בלאים פפרם. ותניא אידך: תקנים ותקדין והאורבנין
25 - מין ירק הו, והו פלאים פפרם. קשיא אהרדי! אלא
26 שמע מניה: פאן - בעורדין, פאן - בשאין עורדין,
27 שמע מניה. וקידה מין ירק הוא? והתנן: אין מרביבין
28 פגם על גבי קידה לבנה, מפני שהוא ירק באילן! אמר
29 רב פפא: קידה לחור, וקידה לבנה לחוד. משנה נתנו
30 במגדל ואבד המפתח - הרי זה עירוב. רבי אליעזר
31 אומר: אם אינו יודע שהמפתח במקומו - אינו עירוב.
32 גמרא ואמאי? הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר
33 הוא! רב ושמואל דאמרי תרנויהו: הכא במגדל של
34 לבנים עסקינן; ורבי מאיר היא, דאמר: פוחת לכתחילה
35 ונוטל. דתנן: בית שפולאָהו פירות, סתום ונפתח - נוטל
36 ממקום הפחת. רבי מאיר אומר: פוחת ונוטל לכתחילה.
37 והאמר רב נחמן בר אדא, אמר שמואל: באוריא דליבני,
38 הכא נמי - באוריא דליבני, והא אמר רבי זורא: ביום
39 טוב אמרו אבל לא בשבת! הכא נמי, ביום טוב. אי
40 הכי, היינו דקתני עליה, רבי אליעזר אומר: אם בעיר
41 אבד - עירובו עירוב, ואם בשדה אבד - אין עירובו
42 עירוב. ואי ביום טוב - מה לי עיר מה לי שדה?!

חסור

1 הכי גרסינן: פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי
2 נחתא לתחת - ומאי אפילו בור עמוק עשרה - רשות היחיד היא. כבור דקאי
3 בכרמלית - כגון בקעה, דהיינו שדות, דהוי בור רשות היחיד ושפתו כרמלית.
4 משנה קונדס = פליו בלעז, ואינם מחוברים. ובגמרא פריך: והאמרת רישא רבי
5 היא, דאמר: לא גזרו במחובר בין השמשות.
6 אפילו גבוה מאה אמה - והאיל ואינו רחב
7 ארבעה למטה - לאו רשות היחיד הוה. ואף
8 על גב דלמעלה ארבעה אמות עירוב על גבי
9 מקום ארבעה בעינן. גמרא תלוש ונעוץ -
10 הוא דהוי עירוב, אבל מחובר - לא הוה
11 עירוב, משום דכי בעי למשקליה משתמש
12 באילן. גירסה שמואל - לפי שהקנה רך
13 הוא איכא למגור קטום ויטוס כי שקיל ליה.
14 אבל אילן קשה הוא. וכן השמשות לשבט
15 יעלה ויתלוש לא חיישינן, אבל לקטימת קנה
16 ודאי היא, אידי דרכיבא מיקטמא. ולא
17 שבות הוא אלא מלאכה, דמחייב משום
18 קוצר. פולמוסא - חיל המלך, היה מקום
19 דחוק לתלמידים מפני אנשי החיל. כבשי
20 כבשי באנמא - צאו וכפו הקנים הו על זה
21 הרבה כמין כסאות לישב עליהן. לא תלוש
22 ונעוץ לא - אלמא: קנים כאילו הן, ואסור
23 להשתמש עליהן. עורדין - שהוקשה כבר
24 - הרי הן כאילו, וכי שרינן בשאינן עורדין
25 - בעוד הקנים רביין, דהוו כירק, ובידק לא
26 הזכירו חכמים שבות: עורדין אטדין והגין
27 מיני קוצים הן. קידן = בושם שזמו קידה.
28 אורבנין = אורשר"ש. קשיא - קנים אקנים.
29 פגם = רוד"א: משנה ואבד המפתח עירובו
30 עירוב - ובגמרא מפרש לה. וכגון שהמגדל
31 ברשות היחיד. דאי הוה ביה מפתח - לא
32 הוה ביה שום איסור, דהוא ועירובו ברשות
33 היחיד. גמרא ואמאי - נהו דתרויהו ברשות
34 היחיד נענהו, כיון דלא מצי שקיל ליה - הוה
35 ליה כשני מקומות. של לבנים - שנח
36 לסותרו. וכדבעי לאוקמי באוריא דליבני,
37 סודרות זו על גבי זו בלא טיט ביניקן, דלאו
38 תסירה היא. דרבי מאיר - במסכת ביצה
39 (לא, ב.) ונפתח - מאיליה, אפילו ביום טוב
40 עצמו נוטל ממקום הפחת - ולא מתסר
41 משום מוקצה, וסתמא כרבי שמעון. אף
42 פוחת לכתחילה - כדמוקי לה באוריא
43 דליבני, דלאו תסירת אהל היא. אם בעיר
44 אבד - המפתח. עירובו עירוב - דאי משבח
45 ליה מצי מייתי ליה דרך חצירות וגגות
46 וקרפפות, שכולן רשות אחת הן כרבי שמעון.
47 ואם כשרה היא עירובו עירוב - דאי נמי
48 משבח ליה - לא מצי לאיתויי ליה ושלש
49 מחלוקות דבדב: לתנא קמא בין בעיר בין
50 בשדה - עירובו עירוב, דמצי סתר ליה.
51 ולרבי אליעזר דמתניתין בין בעיר בין בשדה
52 - אין עירובו עירוב, דמיסר לא מצי סתר.
53 ולית ליה דרבי מאיר, ואיתויי נמי לא מצי אי
54 הוה משבח ליה, דלית ליה דרבי שמעון
55 דגגות וקרפפות רשות אחת הן. ורבי אליעזר
56 דברייתא סבר לה כרבי שמעון. אי נמי: רבי
57 אליעזר דמתניתין לא איירי אלא בשדה,
58 והוא ניהו רבי אליעזר דברייתא.
59 אבל

56 הגמרא מביאה הוראה של רב נחמן בדין השתמשות בקנים, ומקשה
 57 עליו ממשנתנו: **ההוא פולמוסא** [חיל המלך] **דאמא לנהרדעא** –
 58 שבא לעיר נהרדעא, ומפני כך היה המקום בעיר דחוק לתלמידים,
 59 **אמר להו רב נחמן לתלמידיו, פוקו עבדו כבושי כבשי באמא** –
 60 צאו לאגם וכופפו הקנים זה על זה הרבה לעשותם כמו כיסאות
 61 ולמחר ביום השבת ניזיל עליהו – נלך ונשב עליהם.
 62 מקשה הגמרא: **איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן, ואמרי לה רב**
 63 **עוקבא בר אבא לרב נחמן, שנינו במשנתנו גבי עירוב שנתנו בראש**
 64 **הקנה שבומן שהוא תלוש ונעוץ הרי זה עירוב, ומשמע שדוקא**
 65 **כשהקנה תלוש ונעוץ, אין – אכן זה עירוב, אבל לא תלוש ולא**
 66 **נעוץ, לא.** הרי שקנים הם כאילו שאסור להשתמש בהם, וכיצד
 67 התרת לישב על הקנים בשבת. **אמר ליה רב נחמן, התם – שם**
 68 **במשנה שמבואר שאסור להשתמש בהם במחוברים, מדובר**
 69 **בעזוודין – בקנים שהוקשו כבר שהם כאילו, ואילו אנו התרנו לישב**
 70 **על קנים רכים שהם כירק, וביק לא הזכירו חכמים איסור**
 71 **השתמשות ומותר להשתמש בהם.**
 72 רב נחמן מביא ראייה לחלק בין קנים רכים לקנים שהוקשו כבר: **ומנא**
 73 **תימרא דשני לן – ומהיכן תאמר שיש לנו לחלק בין עזוודין – קנים**
 74 **שהוקשו לשאין עזוודין – לקנים רכים, דתניא** (תוספתא, כלאים פ"ג ה"א),
 75 **תקניו, והאמרין, וההנין – מיני קוצים, מין אילן הן, ולכן אינן**
 76 **כלאים ככרם, ותניא אידך, תקנים, ותקנין – בושם ששמו קידה,**
 77 **והאמרבנין – מין ערבה, מין ירק הן והן כלאים ככרם. קשיא**
 78 **אהרדי – הברייתות סותרות זו לזו, שבראשונה מבואר ש'קנים' מין**
 79 **אילן הם ובשניה מבואר ש'קנים' מין ירק הם. אלא שמע מינה שיש**
 80 **לחלק בין עזוודין לשאין עזוודין, ובכך לתרץ את סתירת הברייתות,**
 81 **שכאן – בברייתא הראשונה מדובר בעזוודין – בקנים שהוקשו כבר**
 82 **ודם כאילו, וכאן – בברייתא השניה מדובר בשאין עזוודין, היינו**
 83 **בעודם רכים שהם כירק. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש**
 84 **להוכיח כן.**
 85 לעיל בברייתא הובא ש'קידן' מין ירק הוא והרי הוא כלאים בכרם.
 86 מקשה הגמרא: **וכי קידה מין ירק הוא, והתנין** (כלאים פ"א מ"ח) **אין**
 87 **מריבין פנים – מין צמח על גבי קידה לבנה מפני שהוא ירק**
 88 **כאילו והרי הם כלאים זה בזה. הרי שקידה נחשב כאילו. מתרצת**
 89 **הגמרא: אמר רב פפא, קידה לחוד וקידה לבנה לחוד, כלומר,**
 90 **קידה הוא מין לעצמו והוא ירק, וקידה לבנה הוא מין לעצמו והוא**
 91 **אילו, ואין סתירה מן המשנה לברייתא.**

משנה

92 משנתנו ממשיכה לדון על הנחת העירוב במקומות שונים: נתנו
 93 לעירוב כמגדל – ארון בגדים, ונעל את המגדל ואבד המפתח, אף
 94 על פי כן הרי זה עירוב. **רבי אליעזר אומר, אם אינו יודע שהמפתח**
 95 **במקומו, אינו עירוב, שאין הוא ועירובו במקום אחד כיון שאינו יכול**
 96 **ליטול את העירוב.**

גמרא

97 הגמרא דנה מדוע לתנא קמא עירובו עירוב והרי אינו יכול להגיע אל
 98 עירובו. מקשה הגמרא: **ואמאי – מדוע אם נתנו במגדל ונאבד**
 99 **המפתח הרי זה עירוב, והרי 'הוא במקום אחד ועירובו במקום אחד'**
 100 **הוא, שאף ששניהם ברשות היחיד, כיון שאינו יכול ליטול את עירובו**
 101 **דומה הדבר כמו שהם בשני מקומות.**
 102 מיישבת הגמרא: **רב ושמואל דאמרי תרוניהו, הכא – כאן במשנתנו**
 103 **לא מדובר במגדל העשוי מעץ כסתם מגדל שבתלמוד, אלא כמגדל**
 104 **של לבנים עסקינין – מדובר במגדל מלבנים, ומשנתנו בשיטת רבי**
 105 **מאיר היא, דאמר במסכת ביצה (א) לגבי יום טוב, פותח – סותר את**
 106 **המחיצה לכתחילה ונזיל, ואין בזה איסור סותר, דתנין (שם) בית**
 107 **שמילאהו פירות, והיה הבית פתוח מכל צדדיו ונפתח (ב) – סותר**
 108 **מאיליו ונפתח, ואפילו ביום טוב עצמו, נזיל פירות במקום הפתח,**
 109
 110

1 **אם כן פשיטא** שעירובו עירוב, שהרי רשות היחיד עולה עד לרקיע,
 2 **וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי דנתתא לתחת – וכשם שרשות**
 3 **היחיד נמשכת ועולה למעלה כמו כן היא יורדת למטה, והבור לכל**
 4 **עומקו הוא רשות היחיד, ונמצא שהוא ועירובו נמצאים ברשות**
 5 **היחיד, ומדוע צריכה המשנה לומר שאפילו אם הניחו בבור עמוק**
 6 **מאה אמה עירובו עירוב.**
 7 **ואלא** אם נאמר שמדובר במשנה דקא' – שהבור עומד פרשות
 8 הרפים, עדיין יש לשאול, דנתפון לשבות היכא – היכן נתכוון
 9 לקנות שביטה. **אי למעלה בשפת הבור ברשות הרבים, אם כן מדוע**
 10 **עירובו עירוב, הרי הוא – (המערב) במקום אחד ועירובו במקום**
 11 **אחר הוא, שהרי בור עמוק עשרה טפחים הוא רשות היחיד, ובכך**
 12 **השמשות אינו יכול להביא את עירובו שבבור למקום שביטתו**
 13 **ברשות הרבים, ואינו עירוב. ואי נתכוון לשבות למטה בתוך הבור,**
 14 **אם כן פשיטא** שעירובו עירוב, שהרי הוא ועירובו במקום אחד.
 15 משיבה הגמרא: **לא צריכא – לא הוצרכה המשנה לומר דין זה אלא**
 16 **באופן דקא' – שהבור עומד ככרמלית, כגון בור העומד בשדות,**
 17 **והבור עצמו שהוא עמוק עשרה הרי הוא רשות היחיד, והוא נתפון**
 18 **לשבות למעלה בשפת הבור שהוא כרמלית, ומשנתנו רבי היא,**
 19 **דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא נזרו עליו בין השמשות**
 20 **ולכך עירובו עירוב, כיון שיכול בבין השמשות לקחתו מתוך הבור אל**
 21 **שפת הבור מקום שביטתו, שטלטול מרשות היחיד לכרמלית אינו**
 22 **אלא שבות דרבנן.**

משנה

23 משנתנו ממשיכה לדון בדיני הנחת העירוב במקומות שונים: נתנו
 24 לעירוב פראש הפנה או פראש הקונדס – (עמוד מעץ), העומדים
 25 ברשות הרבים, כיון שהם פראש תלוש ונעוץ – שנעקר ממקום גידולו
 26 והעמידוהו כשהוא תחוב בקרקע, אפילו גבוה מאה אמה הרי זה
 27 עירוב, אף שהקנה או הקונדס גבוהים הרבה וראשם רחב ארבעה
 28 טפחים, מכל מקום כיון שאינם רחבים למטה ארבעה טפחים אינם
 29 רשות היחיד, ויכול בבין השמשות לקחת את העירוב אליו למקום
 30 שביטתו ברשות הרבים.
 31

גמרא

32 רב אדא בר מתנא הקשה שמשנתנו סותרת למשנה לעיל: **רמי ליה**
 33 **רב אדא בר מתנא לרבא, שנינו במשנתנו 'בזמן שהוא תלוש ונעוץ**
 34 **וכו' הרי זה עירוב, מבואר מכך שדוקא באופן שהקנה או הקונדס**
 35 **תלוש ונעוץ, אין – אכן זה עירוב, אבל אם הקנה לא תלוש ונעוץ**
 36 **אלא מחובר לקרקע, לא – אין זה עירוב, כיון שאינו יכול ליטול**
 37 **ממקומו, שאסור להשתמש באילן, ועירוב שאי אפשר ליטול בבין**
 38 **השמשות ממקומו למקום שביטתו, אינו עירוב. מני – משנתנו**
 39 **בשיטת מי היא הולכת, הלא בשיטת רבנן היא, דאמרי כל דבר**
 40 **שהוא משום שבות – שהוא אסור מדרבנן נזרו עליו גם בבין**
 41 **השמשות, ולשיטתם אף בבין השמשות אסור להשתמש באילן, ואם**
 42 **כן קשה, הא אמרת רישא רבי – הרי לעיל (ב) העמדנו את המשנה**
 43 **שם שהיא הירשא של משנתנו, כרבי הסובר שכל דבר שהוא משום**
 44 **שבות לא גזרו עליו בבין השמשות, וכי נאמר שהירשא של משנתנו**
 45 **כרבי והסיפא כרבנן.**
 46 מתרצת הגמרא: **אמר ליה רבא, כבר רמי ליה – כבר הקשה כן רמי**
 47 **בר חמא לרב חסדא, ושני ליה – ותירץ לו, שאכן רישא רבי וסיפא**
 48 **רבנן.**
 49 תירץ נוסף: **רבינא אומר, לעולם משנתנו בוקלה רבי היא, והסיפא**
 50 **שהיא משנתנו, שמבואר בה שכשהקנה מחובר אינו עירוב, אין**
 51 **הטעם משום שאסור להשתמש במחובר, אלא טעם מיוחד הוא**
 52 **משום נזירה שמא יקטום – לפי שהקנה רך אנו חוששים שהוא**
 53 **כשיקח משם את הקנים יקטום מראש הקנים ויעבור על איסור**
 54 **דאורייתא משום קוצר.**
 55

58 הם או אהל, והכרח לפרש את מחלוקתם באופן אחר.
 59 וממשיך אביי לדחות שאין זו סברת מחלוקתם: וְקָתְנָי סִיפָא – וכן
 60 בסיפא של התוספתא המובאת לעיל 'הקיש על גבי שידה' וכו' שנינו,
 61 וְאִם הָיוּ נִיפְוּמִין – אם השידה תיבה ומגדל הוּזוּ מִמְקוֹמָם כְּשֶׁהִקִּישׁ
 62 בהם הוב, גם רבי נחמיה ורבי שמעון מודים שִׁמְמָאִים. זֶה הַכֶּלֶל,
 63 נִיפְטָא מִחֻמַּת כְּחוֹז הַרִי זֶה מִמָּא, ואם מִחֻמַּת רְעֵדָה – שטפח
 64 הוב ברגלו על הקרקע ומכוח זה הוּזוּ המגדל ממקומו, הרי המגדל
 65 מְהוּר, משום שהוּזוּתוֹ אינו נחשבת כנעשית בכוחו של הוב אלא
 66 כנעשית בכוח כוחו. הרי מוכח שלוב משום שהם אֹהֵלִים ולא כלים.
 67 את השידה תיבה ומגדל משום שהם אֹהֵלִים ולא כלים.
 68 אביי מבאר במה נחלקו התנאים בברייתא: אֵלָא אִמְר אַבְי, הַבּוֹלִי
 69 עֲלֵמָא – בין תנא קמא ובין רבי נחמיה ורבי שמעון סוברים שְׁהִיִּט
 70 מִחֻמַּת כְּחוֹז – אם הסיט את הכלי או את האהל בכוחו, הרי זה מִמָּא.
 71 ואם מִחֻמַּת רְעֵדָה – שטפח הוב ברגלו על הקרקע ומכוח זה זו הכלי
 72 או האהל ממקומו, הרי זה מְהוּר, שבאופן זה אינו חשוב שהוב הסיטו.
 73 וְהָבָא בְּרַעְיָה מִחֻמַּת כְּחוֹז עֲסָקִין – וכאן בברייתא מדובר באופן
 74 שהוב הקיש עליהם ולא זו ממקומם אלא רק רעדו מחמת ההקשה,
 75 וְהָבָא קָא מִיפְלִגִי, דְּמָר – תנא קמא סָבַר, הָנוּ הִיִּט – הרי זה נחשב
 76 להיטט וטמא, וְדָר סָבַר – ורבי נחמיה ורבי שמעון סברו שרעדה לא
 77 הָנוּ הִיִּט – אינה חשובה היטט, וטהור.
 78 לאחר שנבאר שהתנאים שנחלקו לגבי זב שהקיש על גבי מגדל וכו'
 79 לא נחלקו האם מגדל הוא כלי או אהל, שואלת הגמרא: וּמִתְנִינִין
 80 בְּמָא מוֹקְמִין לָהּ – כיצד נבאר את מחלוקת התנאים במשנתנו,
 81 הרי אם המגדל הוא גדול שמחזיק ארבעים סאה בלח, הרי הוא אהל
 82 ואסור לסתרו בשבת, ומדוע סובר תנא קמא שעירובו עירוב, ואם
 83 מדובר במגדל פחות מזה, אם כן הרי הוא כלי, ואין סתירה בכלים,
 84 ומה טעמו של רבי אליעזר.
 85 עונה הגמרא: אַבְי וְדָר אִמְרֵי תְרִייהוּ, לעולם משנתנו מדברת
 86 במגדל גדול שמחזיק ארבעים סאה, שאסור לסתרו בשבת, וּבְמִנְעוּל
 87 וְקָמִיר בְּמִתְנָא עֲסָקִין – ומדובר במגדל נעול במנעול שקשור
 88 בחבל, והבא לפתוח את המגדל ואין לו מפתח לפתחו, יכול לפתוח
 89 על ידי חיתוך החבל, אבל אינו יכול לחתכו ביד, וְכַעֲי סָבִינָא
 90 לְמִיִּסְקִיָּה – וצריך סכין כדי לחתכו. ובה נחלקו, תְּנָא קָמָא שאמר
 91 שעירובו עירוב סָבַר לָהּ בְּרַבִּי יוֹסִי דְּאִמְר כֹּל הַכֶּלִים אִפְלוּ
 92 מלאכתם לאיסור הרי הם נִיפְלִין בְּשַׁבְּתָא, הוּן מְמַסְר הַגְּדוֹל – מסור
 93 גדול שעשוי לחתוך קורות] וְיִתְרָא שֶׁל מְחַרְרִישָׁה – כלי גדול העשוי
 94 כסכין, שבעזרתו עושים את התלם בשעת החרישה, שכיון
 95 שמקפידים עליהם שלא יפגמו נהררים לא להשתמש בהם תשמיש
 96 אחר, הרי הם מוקצה מחמת חסרון כּיִס, ואין לטלטלם. ולכך
 97 במשנתנו שהמגדל נעול במנעול שקשור בחבל סובר תנא קמא
 98 שעירובו עירוב, כיון שמותר לטלטל סכין לחתוך את החבל ולפתוח
 99 את המגדל. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאמר אין עירובו עירוב סָבַר לָהּ בְּרַבִּי
 100 נְחֻמִּיָּה דְּאִמְר אִפְלוּ מְלִית וְאִפְלוּ תְרִינִין – כן שהם כלים
 101 שמלאכתם להיתר אין נִיפְלִין אֵלָא לְצוּרָה תְּשַׁמִּישֵׁן שהם מיועדים
 102 לו, ואסור להשתמש בהם לצורך תשמיש אחר. ולכך אסור לקחת
 103 סכין שתשמישו לחתוך בו אוכלים, ולחתוך בו את החבל כדי לקחת
 104 את העירוב מהמגדל, ולכן סבר רבי אליעזר שאין עירובו עירוב.

105

משנה

106 משנתנו עוסקת באופנים בהם התקלקל העירוב ואינו ראוי לאכילה,
 107 או שאי אפשר לקחתו ממקומו: המניח את עירובו בסוף התחום,
 108 וְתַנְגְּלָל אל מחוץ לַתְּחוֹם ועל כן אינו יכול לקחתו משם, או שִׁנְפַל
 109 עָלָיו גַּל של אבנים, או שְׁנָשְׂרָף העירוב, או שעירב בְּתְרוּמָה וְנִמְמָת
 110 ונאסרה באכילה, אם קרה הדבר בערב שבת מְכַעֵד יוֹם, אינו
 111 עִירוּב, כיון שבזמן בין השמשות בו קונה האדם שבתה במקום
 112 עירובו, לא היה יכול לאכלו. אך אם קרה הדבר מִשְׁחֵשֶׁבָת – לאחר
 113 צאת הכוכבים, הָרִי זֶה עִירוּב, משום שבבין השמשות כבר קנה

1 מתרצת הגמרא: אכן משנתנו עוסקת רק ביום טוב, אלא שְׁהַסְפִּיר
 2 מִיִּסְרָא וְהָבִי קָתְנָי, נִתְּנוּ לעירוב בְּמִגְדָל וְנַעַל בְּפִנּוּי וְאָבַד
 3 הַמִּפְתָּח, הָרִי זֶה עִירוּב. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים בְּיוֹם טוֹב, אֲכַל
 4 בְּשַׁבְּתָא שלא התירו חכמים לסתרו, אין עִירוּבוֹ עִירוּב, לפי שאינו
 5 יכול לטלו מן המגדל. נִמְצָא הַמִּפְתָּח בשבת, בֵּין אם נמצא בְּעִיר
 6 וּבֵין בְּשַׁבְּתָא, אין עִירוּבוֹ עִירוּב כיון שאינו יכול לטלטלו ולהביאו
 7 למגדל ולפתחו בו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, נמצא המפתח בְּעִיר עִירוּבוֹ
 8 עִירוּב, שלדעתו יכול להביאו למקום המגדל, כמבואר להלן, אבל
 9 אם נמצא בְּשַׁבְּתָא אין עִירוּבוֹ עִירוּב.
 10 ומבארת הגמרא את שיטת רבי אליעזר: בְּעִיר עִירוּבוֹ עִירוּב בְּשִׁיטָא
 11 רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאִמְר להלן (טז) אֶחָד נְגוּת וְאֶחָד הַצִּירוֹת וְאֶחָד
 12 קַרְפִּיפוֹת רְשׁוּת אַחַת הֵן לְכֹלִים שֶׁשָּׂבְכָתוּ בְּתוֹכָן – כל גגות חצירות
 13 וקרפופות שבעיר, אף על פי שיש להם בעלים שונים, מכיון שאין
 14 תשמישם מיוחד ותידי, נחשבים כרשות אחת לכלים ששבתו בתוכם,
 15 ומותר לטלטל מרשות זו לרשות זו בלא עירוב, ולכן יכול להביא את
 16 המפתח אל המגדל דרך גגות חצירות וקרפופות. ובנמצא בְּשַׁבְּתָא
 17 שאינו יכול להביאו, אין עִירוּבוֹ עִירוּב בְּשִׁיטָא רַבִּין הַסּוּבְרִים
 18 שדברים האסורים משום שבות גזרו עליהם גם בבין השמשות
 19 וּחֹלְקִים על רבי הסובר שלא גזרו על שבות בבין השמשות, וכיון
 20 שכן אף שהשידה היא כרמלית והאיסור להכניס ממנה לרשות היחיד
 21 אינו מן התורה אלא מדרבנן, לא התירו בין השמשות להכניס מפתח
 22 הנמצא שם לרשות היחיד שבה נמצא המגדל, ואינו יכול לטול את
 23 עירובו מהמגדל בבין השמשות ואינו קונה שבתה שם.
 24 הגמרא חוזרת ליישב באופן נוסף מה שהקשתה לעיל (ז) מדוע
 25 לתנא קמא במשנתנו בנתנו במגדל ואבד המפתח עירובו עירוב, ואין
 26 אמורים שמאחר שאינו יכול לטול את עירובו הרי זה כמו שהוא
 27 במקום אחד ועירובו במקום אחר. מתרצת הגמרא: רַבָּה וְרַבִּי יוֹסִי
 28 דְּאִמְרֵי תְרִייהוּ, הָבָא בְּמִגְדָל שֶׁל עֵץ עֲסָקִין – כאן במשנתנו
 29 מדובר שנתן את עירובו במגדל של עץ ולא במגדל של לבנים כפי
 30 שתירצו רב ושמואל, ומדובר במגדל גדול המכיל ארבעים סאה,
 31 וסברת מחלוקתם של תנא קמא ורבי אליעזר היא, דְּמָר – תנא קמא
 32 סָבַר שאף מגדל גדול כְּלִי הוּא, ואין בְּנֵין כְּבֹלִים ואין סְתִירָה
 33 כְּבֹלִים ויכול לסתרו ולהוציא את העירוב, ולפיכך עירובו עירוב,
 34 וְדָר – רבי אליעזר סָבַר מגדל זה של עץ מחמת גדלו יצא מתורת
 35 כלי, מפני שאי אפשר לטלטלו כשהוא מלא, וכיון שיצא מתורת כלי
 36 אֶהְל הוּא ואסור לסתרו, ולכך אין עירובו עירוב.
 37 ממשיכה הגמרא לבאר את מחלוקתם: וּבְפִלּוּתָא דְּהִנֵּי תְנָאִי –
 38 ותנא קמא ורבי אליעזר נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, דְּהִנֵּי
 39 הִקִּישׁ הוב באגרופו על גְּבִי שִׁידָה תִּיבָה וּמְגִדָל המחזיקים ארבעים
 40 סאה, בלא שנגע בהם, הרי הם מִמָּאִין מפני שהסיטם, זב מטמא
 41 בהיטט. רַבִּי נְחֻמִּיָּה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהְרִין. מבארת הגמרא: מָאִי לָאוּ
 42 בְּהָא קְמַפְלִגִי, מָר – תנא קמא סָבַר שידה תיבה או מגדל כְּלִי הוּא
 43 ולא אהל, ולכך מקבל טומאה. וְדָר סָבַר – רבי נחמיה ורבי שמעון
 44 סברו שכלי שיש בו ארבעים סאה אינו כלי, אלא אֶהְל הוּא, ואינו
 45 מקבל טומאה. וכיון שמצינו שנחלקו תנאים אם מגדל המחזיק
 46 ארבעים סאה הוא כלי או אהל, הרי שיש לפרש כן אף במשנתנו,
 47 שבה נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר.
 48 אביי דוחה את הביאור שמחלוקת תנא קמא עם רבי נחמיה ורבי
 49 שמעון היא אם שידה תיבה ומגדל חשובים כלי או אהל. דוחה
 50 הגמרא: אִמְר אַבְי, וְהִיִּסְרָא – וכי סובר אתה שזו היא סברת
 51 מחלוקתם, וְהִתְנָא, אֶהְל שאינו תוקע יפה בקרקע וְנִיִּסְט –
 52 וכשמקיש עליו הוא נעקר ממקומו, הרי האהל מִמָּא בהקשה זו.
 53 ואילו כְּלִי שתוקע בקרקע או שהוא כבד מאד וְאִינוּ נִיִּסְט – ואינו
 54 מתנועע כשמקשים עליו, אף שהקיש עליו הוב הכלי מְהוּר. הרי
 55 שאף אהל אם הוא ניסט טמא, נמצא שלענין טומאה בהיטט הוב אין
 56 חילוק בין כלי ואהל, ואם כן לענין מחלוקת התנאים בטומאת שידה
 57 תיבה ומגדל שהקיש עליהם הוב, אי אפשר לפרש שנחלקו אם כלים

1 **ספק** לא טבל ואפילו טבל בו' - הרך ספק ספיקא נקט משום רבואת דסיפא, דאפילו הכי
 2 בטומאה קלה טהור. ורבינו יצחק בן אברהם מפרש: דאו או קתני, ואפילו טבל -
 3 היינו או שטבל. מדפריך בתר הכי; אדרבה, ואימא העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר.
 4 והא לא שייך למיפך אספק טבל או לא טבלא אלא: או או קתני, ופריך אספק טבל
 5 בארבעים סאה ספק לא טבל.

6 **(ספיקו טהור)** - רבי מאיר ברשות הרבים 1
 7 איירי, כדנתיב בתוספתא וטהרות 2
 8 פרק ו: רבי מאיר מטהר שספק טומאה ברשות 3
 9 הרבים טהור. **כל** הטמאות כשעת מציאתן - 4
 10 תימה: דברשי נדה (בא), תנו, בית שמאי אומר: 5
 11 כל הנשים דין שעתן. ואפילו הלל וחכמים 6
 12 דמטמאין מעת לעת או מפקידה לפקידה - היינו 7
 13 דווקא לתרומה וקדשים, לא לקדש דווקא לחד 8
 14 לישנא - אבל לחולין טהור לכולי עלמא. 9
 15 ואמאי לא אמרינן דכל הטמאות כשעת מציאתן 10
 16 כי הבא, ולא היה לן לאוקמה אשה על חזקתה 11
 17 ועוד: היתם מטמאין לה אפילו ברשות היחיד, 12
 18 כדמוכח התם בשמעתא קמייתא, והבא מטמאין 13
 19 אפילו ברשות הרבים, כדמוכח בתוספתא 14
 20 שהבאתו וכי תימא: דהבא לא מוקמינן אחזקה 15
 21 משום דלא נבדק מבעוד יום אם היה חי, כדקתני 16
 22 סיפא ומודים חכמים לרבי מאיר בראוהו דו 17
 23 מבערב וכי' - דאשה נמי כיון דשכיבה בה דמים 18
 24 כאינה בודקה דמיא, כדאמרינן בנהו (הא), 19
 25 ואומר רבינו יצחק: דכל הטמאות כשעת מציאתן 20
 26 לא היה אלא לתרומה וקדשים, כמו מעת לעת 21
 27 שבגדה. ולפי זה צריך ליישב טומאת נדה, ושם 22
 28 פירש ושמאי נמי אית ליה דכל הטמאות כשעת 23
 29 מציאתן, והא דמטהר מעת לעת אפילו לקדשים 30
 30 - היינו משום חדשים אשה כבודקה. אי נמי, 31
 31 משום בטול פריה ורביה, כדאמר התם (גב), ואם 32
 32 תאמר: ולרבי מאיר דמטהר ברשות הרבים, מאי 33
 33 שני דבמעת לעת דמטמא אפילו ברשות הרבים, 34
 34 כדאמר בירושלמי? ויש לומר: באשה דאיכא 35
 35 ריעותא מגופה - החמירו טפי.
 36 **אמר** רבי ירמיה משנתנו כשהיה עליה בו' - 36
 37 ואם תאמר: ומאי קשיא דרבי מאיר 37
 38 אדרבי מאיר, דבמתניתין הא דלא אוקמיה 38
 39 תרומה אחוקה - לאו משום דהשתא היא 39
 40 טמאה, אלא משום דאיכא חזקה אומרת כנגדה, 40
 41 דמוקימין לגברא בחזקת שלא עירב, ולקמן נמי, 41
 42 דקאמר היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על 42
 43 חזקתו ואימא לא טבל. במתניתין נמי, נימא: 43
 44 העמד אדם על חזקת תחום ביתו, ואימא לא 44
 45 עירב. ואי היה אמרינן דחזקה שלא עירב לא 45
 46 חשיב ליה התלמוד חזקה - אתי שפיר. ומיהו 46
 47 רש"י פירש לקמן: העמד טמא על חזקתו - חזקה 47
 48 לחומרא איכא, ולקולא ליכא אבל במתניתין 48
 49 איכא חזקה לקולא, דהעמד תרומה על חזקה, ואיכא נמי חזקה לחומרא דהעמד אדם על 49
 50 חזקת תחום ביתו, ואימא לא עירב. ובדרבנן אולנין לקולא. והכי נמי יש לומר דניחא ליה 50
 51 לשנוי אפילו סבר רבי מאיר עירובי תחומין דרבנן, דהשתא לא מצי לשנוי הכי משום 51
 52 דמתניתין איכא חזקה לחומרא, דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הוי מצי למימר דהוי עירוב 52
 53 דספיקא דרבנן לקולא, משום הכי מוקמינן בפני כתי עדים דלא שייך למימר הכי כיון 53
 54 דאיכא כת דמפיק ליה מחזקתה, ורבה ורבי יוסף אתו לפרושי דברי רבי ירמיה. **כהא** לימא 54
 55 רבי יוסי ספק עירוב כשר - הוה מצי למיפרי: כהא לימא רבי מאיר ורבי יהודה הרי זה 55
 56 חמר גמלי? אלא דיעיפא טפי פריך.

1 להודיעך כחו דרבי יוסי - דאף על גב דאינו בעולם - לא מיתסר. להודיעך כחו
 2 דרבי מאיר - דאף על גב דישנה בעולם, ויש לומר: העמידנה בבין השמשות על
 3 חזקתה, וקודם לכן טהורה היתה - אפילו הכי לא אמרינן חזקה לקולא. **בטומאה**
 4 חמורה - שניטמא בטומאה המטמאתו מן התורה, כגון באב הטומאה. **אבל טומאה**
 5 קלה - דרבנן היא, ואינו טומאת דברי
 6 סופרים לטמאות אדם - כגון אבל חצי פרס
 7 אוכלין טמאין, והבא ראשו ורובו בו'
 8 משמונה עשרה דבר הן ביציאת השבת.
 9 **ואפילו טבל** - יש לומר בו ספק, כגון ספק
 10 טבל בארבעים סאה, שהיה מקוה לפנינו
 11 ונמצא חסר, ואין אנו יודעים אם בשעת
 12 טבילה היה שלם ואחר כך חסר, או לא. וכן
 13 שני מקוואות - שאנו בקיאים באחד מהן
 14 שלא היה בו ארבעים סאה מעולם. **ספיקו**
 15 **טהור** - וחסם משנה רבי מאיר. ורבי יוסי

16 **מטמא** - ולקמן מקשינן דרבי יוסי אדרבי 16
 17 יוסי. תהומין דאורייתא - וספיקא דאורייתא
 18 לחומרא. **אם** אינו יכול להבליעו - בפרק 17
 19 "ביצד מעברין" (גז), היא: היה מודד ורוצה 18
 20 לסיים תחומי העיר ולעשות של שמים, ותנו. 19
 21 אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה, 20
 22 והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו, 21
 23 בחבל של חמשים אמה - מבליעו, ואף על 22
 24 פי ששפועו מרבה את הדרך. ואם היה מודד 23
 25 שיפועו מכאן ועליותו לעבר השני - יש בו 24
 26 מאה או מאתים אמות - לא איכפת לן, 25
 27 הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מחמשים 26
 28 אמה. ואם אינו יכול להבליעו בחבל של 27
 29 חמשים אמה. כו' אמר רבי דוסתאי בר רבי 28
 30 ינאי משום רבי מאיר שמעתי שמקדירין 29
 31 בהרים - לא מבליעו בחבל ארוך יותר 30
 32 מחמשים, דהתנן: אין מודדין אלא בחבל של 31
 33 חמשים אמה, ולא מודד כל מדרונו כמות 32
 34 שהוא בחבל של חמשים בקרקע חלקה - 33
 35 דאיכא חומרא טפי, אלא מודדו בחבלים 34
 36 קטנים של ארבע אמות, ואוחזין בו שני בני 35
 37 אדם בשני ראשי החבל. דהתחנות נתון ראש 36
 38 החבל כנגד לבו, והעליון כנגד מרגלותיו, 37
 39 ומשתכרין בכל ארבע אמות כשעור חצי 38
 40 קומת אדם. ולשון 'מקדירין' - כמו 'קובצין' 39
 41 דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום 40
 42 מעמד רגלי העליון, ונמצא לבו במקום 41
 43 שרגליו עומדות עכשיו, וכשנתון החבל 42
 44 עכשיו כנגד מרגלותיו - הוה ליה כאילו נתון 43
 45 אותו כנגד לבו בקרקע חלקה, כדרך כל 44
 46 המודדין. אין מקדירין בעגלה ערופה - 45
 47 כשבא למדוד הערים שבסיבות החלל לידע 46
 48 איזו היא קרובה מכולן - מודד את ההרים 47
 49 ואת הגאיות כמות שהן, ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר. 48
 50 **וכן בתחום ערי מקלט** - דקיימא לן: כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט. **שמעתי**
 51 - רבי מאיר קאמר ליה. "שמעתי" איכא למימר: שמעתי מרבותי, ולדידיה לא
 52 סבירא ליה. **ננע באחד** - באדם אחד. **רבי מאיר מטהר** - דאמר: אוקמיה אחוקיה
 53 ואתמול חי היה. אלמא: בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא - אולר רבי מאיר
 54 בתר חזקה. ומתניתין נמי, נידול בתר חזקה, ומעיקרא כי אנח התם - טהור הואי. **כל**
 55 **בין השמשות** - מתחילתו ועד סופו, דודאי איטמי מבעוד יום, דתחילת בין השמשות
 56 מערב שבת הוא. **כהא לימא בו'** - הא ודאי מבעוד יום איטמי. ומתניתין קתני:
 57 מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל. **אחת אומרת מבעוד יום בו'** - ובהא פליגי
 58 רבי יוסי סבר: אוקי תרי לכהדי תרי, ואוקי תרומה אחוקה קמייתא. וכי אנחה - טהורה הואי. רבי מאיר סבר: כיון דאיכא כת דמפיקא ליה מחזקה, בספיקא דאורייתא לא
 59 אולנין בתר חזקה. אבל בנוגע באחד בלילה, דאין כת מוציאתו מחזקתו - מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו, ובתר שעת מציאתו לא אולנין. דאיכא למימר השתא הוא דמית.

רבא
 חבא
 רבא

רבא
 רבא
 רבא

58 החבל כנגד רגליו הרי זה נידון כמדידה רגילה שבה המודד מחזיק
59 בחבל כנגד ליבו.
60 מסיימת הגמרא את קושייתה: **נאי סלקא דעתך** – ואם כפי שהעלית
61 בדעתך שלרבי מאיר תחומין דאורייתא, במדידות הנהוגות מן
62 התורה מי מקדרין – וכי מותר להבליע את שיפוע ההרים ולקצר את
63 מידת הדרך, והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה, אין מקדרין
64 בהרים לא במדידת תחומן של ערי מקלט, ולא במדידת המרחק מן
65 הערים לצורך הבאת עגלה ערופה, מפני שדינים אלו הן של תורה,
66 אלא מודדים את כל שיפוע ההרים והעמקים כפי שהוא כדרך מידת
67 קרקע ישראל, ואף שעל ידי כך מרבה את מידת הדרך ונחשבת העיר
68 רחוקה יותר. וכיון שלרבי מאיר מקדרין במדידת תחום שבת, מוכח
69 שלשיטתו איסור תחומין הוא דרבנן, וחזרה הקושיא מדוע בספק
70 עירוב הוא החמיר אך בספק טומאה דרבנן היקל.
71 מתרצת הגמרא: **לא קשיא**, שלעולם לרבי מאיר תחומין דאורייתא,
72 והא דידיה הא דרביה – דברי רבי מאיר במשנתנו שספק עירוב
73 להחמיר הם לשיטתו שתחומין דאורייתא, ומה שאמר 'שמעתי
74 שמקדרין בתחום שבת אכן אינו לשיטתו, אלא זו שיטת רבו הסובר
75 שתחומין דרבנן. דיקא נמי – וכן יש לדייק מלשון המשנה לגבי
76 מקדרין שאין זו שיטת רבי מאיר עצמו, דקתני, **הו אמר רבי**
77 **דוסקתאי בר ינאי משום רבי מאיר**, שמתעיי שמתקדרין בהרים,
78 ותניתין היא מדברי רבי מאיר, ואם כן אפשר לפרש ששם
79 כן מרבתינו אך הוא עצמו אינו סובר כן. מסיימת הגמרא: **שמע מינה**
80 – אכן כך משמע.
81 מסוגיית הגמרא נמצא שרבי מאיר מחמיר בספק דאורייתא, וכיון
82 שלשיטתו תחומין דאורייתא הוא החמיר בספק עירוב. מקשה
83 הגמרא: **ורמי דאורייתא אדאורייתא לרבי מאיר** – ונקשה סתירה
84 בדברי רבי מאיר בידינו שפיקות דאורייתא עצמם, דתנן בטהרות (פ"ה
85 מ"ז), **מי שנגע באדם אחד בלילה, ואינו יודע אם הי היה באותה**
86 **שעה אם מת היה, ולמחר השכים ומצאו מת**, ועתה יש להסתפק
87 אם בשעה שנגע בו כבר מת ונטמא הנוגע, או עדיין חי היה והנוגע
88 בו טהור. מביאה המשנה שנחלקו בזה הנאים, **רבי מאיר מטהר את**
89 **הנוגע**, משום שיש להעמיד אדם זה על חזקתו, וכיון שאתמול היה
90 חי חזקה היא שגם בלילה כשנגע בו היה עדיין חי. **הקמים מטהרין**,
91 **כיון שכל הטמאות בשעת מצאתן** – כשנמצאת טומאה לפנינו אנו
92 דנים שכך היתה לפני כן, וכיון שעתה מצאנו אדם זה מת אנו אומרים
93 שאף בלילה היה מת. נמצא שלדעת רבי מאיר סומכים על חזקה
94 להקל אף בספק דאורייתא, ואם כן קשה מדוע בספק עירוב כגון
95 תרומה ונטמאת הוא מחמיר, והרי מתחילה כשהניחה היתה תרומה
96 זו טהורה, ויש להחזיקה שבבין השמשות היתה עדיין טהורה.
97 מתרצת הגמרא: **אמר רבי ירמיה**, לעולם רבי מאיר הולך אחר חזקה
98 להקל אף בספק דאורייתא, **ומשנתנו שבה החמיר בדין תרומה**
99 **ונטמאת**, עוסקת באופן שהיה עליה – על התרומה שרין כל בין
100 **השמשות מתחילתו עד סופו**, ובודאי נטמאה מבעוד יום, שהרי
101 בתחילת בין השמשות עדיין ערב שבת הוא.
102 תמדה הגמרא: **אי קבי** שהתרומה ודאי נטמאה מבעוד יום, **קבי**
103 **לימא** – וכי באופן זה יאמר רבי יוסי שהוא ספק עירוב ופירש כמובא
104 במשנה משמו, והרי עירוב שנפסל מבעוד יום פסול לדברי הכל,
105 כמבואר בתחילת המשנה.
106 הגמרא מבארת את דברי רבי ירמיה: **רבה ורב יוסף דאמרי תרין יהו**
107 – אמרו שניהם ביאר לתשובת רבי ירמיה, שבכל מקום הולך רבי
108 מאיר אחר החזקה להקל, ועל כן בנגע באחד בלילה אנו מחזיקים
109 שכל הלילה היה עדיין חי, ורק כעשוי מת קודם שצמצאנוהו, ולפיכך
110 הנוגע טהור. אבל **הא במשנתנו, בשתי בתי עדים עסקין** – אנו
111 עוסקים באופן שיש שתי כתות עדים הסותרות זו את זו, **אחת אומרת**
112 **מבעוד יום נטמאה התרומה**, ואם כן בבין השמשות כבר לא היה
113 העירוב ראוי למאכל ולא קנה שביתה במקומו, **וכת אחת אומרת**
114 **משחשיכה נטמאה**, אך בבין השמשות היתה עדיין טהורה, וקנה

1 להוריעהו פחו דרבי יוסי עד כמה הוא מיקל במשנתנו בספק עירוב,
2 שאפילו באופן שעתה העירוב ודאי אינו בעולם, ועל כן היינו סבורים
3 שאי אפשר להעמידו על חזקתו ולומר שבבין השמשות היה עדיין
4 קיים, מכל מקום עירובו עירוב. ותנא גם דין תרומה ונטמאה,
5 להוריעהו פחו דרבי מאיר עד כמה הוא מחמיר בספק עירוב, שאפילו
6 באופן שהעירוב בעולם ויש סברא להעמידו על חזקתו ולומר שבבין
7 השמשות היה עדיין טהור, מכל מקום חוששים שמא כבר נטמא
8 באותה שעה, ומחמירים על האדם שילך רק בין ביתו לעירובו,
9 כמבואר במשנה.
10 שנינו במשנה, שלדעת רבי מאיר יש להחמיר בספק עירוב, ועתה
11 מבינה הגמרא שלשיטתו איסור היציאה בשבת מחוץ לתחום הוא
12 מדרבנן. מקשה הגמרא: **וכי קבר רבי מאיר ספיקא דרבנן להחמירא,**
13 **והתנן במקוואות (פ"ב מ"א), טמא שרד למבול להטהר מטומאתו,**
14 **וספק מביל ספק לא מביל, ואפילו באופן אחר שבודאי מביל, אך**
15 **ספק אם מביל בארבעים סאה מים כשיעור מקוה כשר ספק לא מביל**
16 **בארבעים סאה**, כגון שהיה לפנינו מקוה שסתמו כשר וטבל בו, ואחר
17 כך נמדד המקוה ונמצא חסר, ואין אנו יודעים אם בשעת הטבילה
18 היה שלם או לא, **וכן באופן שהיו לפנינו שני מקוואות, באחת ודאי**
19 **יש בה ארבעים סאה ובאחת ודאי אין בה ארבעים סאה** אף קודם
20 הטבילה, **ומביל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן מביל**, בכל אלו
21 ספיקו טמא.
22 ושנינו שם עוד (מ"ב), **במה דברים אמורים** שספיקו טמא, דווקא
23 כשנטמא בטומאה המורה מן התורה כגון בלב הטומאה, אבל אם
24 נטמא בטומאה קלה מדרבנן, כגון שאכל אוכלין טמאין בשיעור
25 חצי פרס, **וכן אם שתה רביעית משקין טמאין**, **וכן הפא** (הטובל)
26 **ראשו ורובו במים השאובין** בכלי שאינם כשרים לטבילה לאחר
27 שטבל מטומאתו באותו יום, או טהור גמור שנפל על ראשו ועל
28 רובו שלשה לוגין מים שאובין, שעל כל אלו גזרו חכמים טומאה
29 מדרביהם, **ויירד למבול, וספק מביל ספק לא מביל, ואפילו אם ודאי**
30 **מביל, ספק מביל בארבעים סאה ספק לא מביל בארבעים סאה, וכן**
31 **אם היו לפנינו שני מקוואות, באחת יש בה ארבעים סאה ואחת אין**
32 **בה ארבעים סאה, ומביל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן מביל,**
33 **בכל אלו ספיקו מהו ונידון כאילו טבל, כיון שיש להקל בספק**
34 **דרבנן**. זו דעת תנא קמא, אך רבי יוסי מטהר אף בספק טומאה
35 דרבנן. וכיון שתנא קמא מיקל, וכלל הוא שסתם משנה רבי מאיר
36 היא, נמצא שרבי מאיר מיקל בספק דרבנן, ואם כן קשה מדוע החמיר
37 במשנתנו בספק עירוב שהוא מדרבנן.
38 מתרצת הגמרא: לעולם רבי מאיר מיקל בספק דרבנן, והטעם
39 שהחמיר בספק עירוב, **דקכר רבי מאיר תחומין דאורייתא ניהו**
40 – שאיסור תחומין הוא מן התורה, ועל כן ספק עירוב תחומין הוא
41 ספק דאורייתא שיש להחמיר בו.
42 מקשה הגמרא: **וכי קבר רבי מאיר תחומין דאורייתא, והא תנן**
43 **(להלן נ"ג)** לגבי המודד אלפים אמה מן העיר כדי לסמן עד היכן תחום
44 שבת, שבעמק בין שני הרים אינו צריך למדוד את כל שיפוע הירידה
45 והעליה, אלא מבליעו, כלומר שמודד משפת העמק האחת אל שפתו
46 השניה בקו ישר (ציור א). אך אין מודדים אלא בחבל שאורכו
47 חמישים אמה, ואם העמק רחב יותר ואין יכול להבליעו בחבל של
48 חמישים אמה, כהלכה זו אמר רבי דוסקתאי בר ינאי משום רבי
49 מאיר, **שמעתי שמקדרין בהרים** – שנוקבים בהר. כלומר, אין
50 מודדים את כל שיפוע ההר כפי שמוודדים קרקע ישראל בחבל של
51 חמישים אמה, אלא נוטלים חבל של ארבע אמות, ושני בני אדם
52 אוחזים בשני קצותיו ועומדים שפוע ההר זה מעל זה, העליון אוחז
53 בו כנגד רגליו והתחתון אוחז בו כנגד ליבו, ונמצא החבל מונח בקו
54 ישר, וכך עושים בכל ארבע אמות שבמעלה ההר, ובאופן זה אין הם
55 מודדים את כל השיפוע ונמצאת מידת הדרך מתקצרת וציור בו.
56 ופירוש נוקבים בהרים היינו שדנים כאילו יש נקב במקום שבו עומד
57 העליון, והוא עומד בתוך הנקב עד ליבו, ולפיכך אף שהוא מחזיק את

1-ואמרו] שלא חָסַר בשעת הטבילה, עלינו להקל בספק טומאה
 58 דרבנן ולטהרו. משיבה הגמרא: אכן כשיש למקוה חזקה כשרות
 59 מטוהר רבי יוסי, אך במשנה שם מדובר בַּמְקוֹה שֶׁלֹא נִמְדַד מעולם
 60 אם יש בו ארבעים סאה, ועל כן לא היתה לו חזקה כשרות.
 61 הגמרא מביאה ברייתא המבארת שרבי יוסי מבשיר ספק עירוב רק
 62 במקום חזקה: תִּנְיָא, בְּיַד אִמְר רַבִּי יוֹסִי 'סָפֵק עִירוּב בְּשָׂר', עִירֵב
 63 בְּתְרוּמָה טהורה ואחר כך נטמאה, וסָפֵק הדבר אם מִבְּעוֹד יוֹם
 64 נִטְמָאת ואינו עירוב כיון שלא היה ראוי לאכילה בבין השמשות,
 65 סָפֵק מִשְׁחִשְׁבָּה נִטְמָאת ועירובו עירוב, בכגון זה אמר רבי יוסי
 66 שהעירוב כשר מספק, כיון שאנו מעמידים את התרומה על חזקה
 67 שבבין השמשות היתה טהורה, ורק משחשיבה נטמאת. וְכֵן אם עירב
 68 בְּפִירוֹת טבל שלא הופרשה מהם תרומה כדין והם אסורים באכילה,
 69 ואחר שהניחם הופרשה התרומה ונתקנו לאכילה, אך סָפֵק אם
 70 מִבְּעוֹד יוֹם נִתְקְנוּ ועירובו עירוב כיון שבבין השמשות כבר היה ראוי
 71 לאכילה, סָפֵק מִשְׁחִשְׁבָּה נִתְקְנוּ ואין עירובו עירוב, זֶה הוּא סָפֵק
 72 עִירוּב שֶׁהוּא בְּשָׂר.
 73 ממשיכה הברייתא: אֲבָל עִירֵב בְּתְרוּמָה שמתחילה היתה סָפֵק
 74 מְהוּרָה סָפֵק נִטְמָאת, ולא היתה לעירוב חזקה כשרות, וְכֵן אם עירב
 75 בְּפִירוֹת שסָפֵק נִתְקְנוּ סָפֵק לֹא נִתְקְנוּ, אִין זֶה סָפֵק עִירוּב בְּשָׂר,
 76 כיון שלא היתה להם חזקה כשרות מעולם, ובמקום שאין חזקה
 77 להקל מממיר רבי יוסי.
 78 מקשה הגמרא: מֵאִי שֵׁנָא תְרוּמָה – במה שונה דין תרומה שספק מתי
 79 נטמאה, דְאִמְרִינָן הַעֲמֵד תְרוּמָה עַל חֻזְקָתָה, וְאִימָא ו-ואמרו
 80 מְהוּרָה הִיא בבין השמשות כפי שהיתה בתחילה והעירוב כשר,
 81 פִירוֹת נִמְי – הרי גם בפירות שספק מתי נתקנו יש לומר בהם הַעֲמֵד
 82 מְבַל עַל חֻזְקָתוֹ, וְאִימָא לֹא נִתְקְנוּ עִירוּב בבין השמשות
 83 אלא טבל הם ואסורים באכילה כפי שהיו בתחילה, והיה רבי יוסי
 84 צריך לפסול את העירוב משום החזקה. משיבה הגמרא: לֹא תִימָא –
 85 אל תגרוס במשנה 'סָפֵק מִבְּעוֹד יוֹם נִתְקְנוּ סֵפֵק משחשיבה נתקנו',
 86 אֲלָא אִימָא 'סָפֵק מִבְּעוֹד יוֹם נִתְקְנוּ' ו-נתערבו סָפֵק מִשְׁחִשְׁבָּה
 87 נִדְמְעוּ, כלומר, אין מדובר בפירות טבל אלא בפירות חולצין שהיו
 88 מעושרים ומתוקנים לאכילה, ואחר כך נתערבה בהם תרומה ונאסרו
 89 באכילה לישראל, ואין יודע אם קרה הדבר מבעוד יום ובבין
 90 השמשות כבר לא היה העירוב ראוי לאכילה, או שקרה משחשיבה,
 91 ועל כך אמר רבי יוסי שעירובו עירוב כיון שמעמידים את הפירות
 92 בבין השמשות על חזקתם שהיו מתוקנים לאכילה, ואומרים שרק
 93 משחשיבה נדמעו.
 94 הגמרא מבררת מה הדין כשעירב בתרומה טהורה אך אינו יודע איזו
 95 היא: בְּעָא ו-שאלו רב שמואל בְּרַב יִצְחָק מִרְב הוֹנָא, הִיוּ לְפָנָיו
 96 שְׁתֵּי בְּפִירוֹת של תרומה, אַחַת מְטָמָה ואסורה באכילה ועל כן אינה
 97 ראויה לערב בה, וְאַחַת מְהוּרָה וראויה לערב בה, ואינו יודע איזו
 98 מהן טהורה, וְאִמְר לְשַׁלְחִי עִירְבוּ לִי בְּכַבֵּר הַמְהוּרָה בְּכָל מְקוֹם
 99 שְׁהִיא, כלומר הניחו את שתי הכברות יחד בסוף התחום, והכבר
 100 הטהורה שבחן תהיה עירוב היכן שהיא, מֵהוּ – האם קנה לו עירובו.
 101 מוסיפה הגמרא: תִּיבְעִי לְרַבִּי מֵאִיר תִּיבְעִי לְרַבִּי יוֹסִי – יש להסתפק
 102 בשאלה זו בין לרבי מאיר ובין רבי יוסי, שנחלקו במשנתנו אם ספק
 103 עירוב כשר. תִּיבְעִי לְרַבִּי מֵאִיר המחמיר בספק עירוב, דַּעַד פֶּאֵן לֹא
 104 קָאִמְר רַבִּי מֵאִיר הָתָם – כל מה שאמר רבי מאיר במשנה שבספק
 105 תרומה ונטמאת אינו עירוב, הוא משום דְלִיבָא מְהוּרָה – שאין שם
 106 כבר שודאי היתה טהורה, שהרי הספק הוא שמא הכבר האחת
 107 שהניח נטמאה מבעוד יום. אבל הִבָּא הָא אִיבָא מְהוּרָה – בספק זה
 108 הרי יודע ושמא יזהר כשר טהורה שראוי לערב בה, אלא שאינו יודע איזו
 109 היא, ושואל בזה רבי מאיר מודה שעירובו עירוב כיון שמכל מקום
 110 הניח גם עירוב ראוי.
 111 ממשיכה הגמרא: או דִּילְמָא, אֲפִילוּ (ל) רַבִּי יוֹסִי לֹא קָאִמְר שספק
 112 עירוב כשר, אֲלָא הָתָם במשנתנו לגבי ספק תרומה ונטמאת, כיון
 113 דְאִם אִיתָא דְהִיא מְהוּרָה – שאם אכן היתה הכבר טהורה בזמן
 114

1 העירוב. וסובר רבי מאיר, שאף שאין אנו מכריעים כדברי
 2 העדים הראשונים, מכל מקום החמירו חכמים לחשוש לדבריהם
 3 ולבטל את חזקת הטהרה של התרומה, וכיון שאין כאן חזקה
 4 להקל עלינו להחמיר שהרי הוא ספק דאורייתא. ולפי זה סברת
 5 רבי יוסי המיקל במשנתנו בספק תרומה ונטמאת, שכיון שכתות
 6 העדים מבחישות זו את זו אין אנו מתחשבים בדבריהן כלל,
 7 ונשארת התרומה בחזקתה שהיתה טהורה כפי שהניחה
 8 בתחילה.
 9 רבא מתיר את דברי רבי מאיר באופן אחר: רַבָּא אָמַר, לעולם אף
 10 בנגע באחד בלילה מדובר באופן שיש שתי כתות המכחישות זו את
 11 זו, אחת אומרת לאחר שנגע בו מת והשניה אומרת קודם שנגע בו
 12 מת, ומכל מקום אין להקשות מדברי רבי מאיר שם על דבריו
 13 במשנתנו, דְהָתָם לגבי נגע באחד בלילה, תְּרִי חֻזְקָא לְקוּלָא – יש שתי
 14 חזקות להקל ולטהרו, אחת 'העמד מת על חזקתו' שבשעת הנגיעה
 15 היה חי, והשניה 'העמד נוגע על חזקתו' שהוא טהור כפי שהיה
 16 בתחילה, וכיון שיש שתי חזקות לטהר לא החמירו חכמים לחשוש
 17 לעדות הכת המטמאת, ועל כן הלך רבי מאיר אחר החזקות להקל.
 18 וְהָבֵא – אבל במשנתנו שעירב בתרומה ואינו יודע מתי נטמאה, תְּרִי
 19 חֻזְקָא לְקוּלָא – יש רק חזקה אחת להקל, דהיינו חזקת הטהרה של
 20 התרומה האומרת שבבין השמשות היתה עדיין טהורה, ובאופן זה
 21 החמירו חכמים לחשוש לדברי הכת המטמאת אף שהיא מוכחשת,
 22 ולבטל את חזקת הטהרה של התרומה, וכיון שאין חזקה להקל
 23 החמיר רבי מאיר.
 24 הגמרא עוברת לדון בדעת רבי יוסי. שואלת הגמרא: קָשְׁיָא דְרַבִּי
 25 יוֹסִי אֲדַרְבֵּי יוֹסִי – יש להקשות סתירה בין דברי רבי יוסי במשנתנו
 26 שספק עירוב כשר, לשיטתו במקוואות שהובאה לעיל (ה), שמטמא
 27 מי שספק טבל אפילו בטומאה דרבנן. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא
 28 בְּרַב הוֹנָא, לעולם בספק דרבנן מיקל רבי יוסי, וְשֵׁנִי – שונה הדין
 29 בטומאה, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ עִיקָר מִן הַתּוֹרָה – כיון שיש טומאות שהן
 30 דאורייתא וצריך להחמיר בספקן, על כן החמירו חכמים אף בספק
 31 טומאה דרבנן, כי חששו שאם יקלו בו יבואו לזלזל גם בספק טבילה
 32 בטומאה דאורייתא.
 33 שואלת הגמרא: הרי לדברייך בספק דאורייתא ודאי יש להחמיר, ואם
 34 כן קשה, שֶׁבֵּית נְמִי דְאֲדַרְבֵּי תָא – גם איסור תחומין בשבת הוא
 35 מן התורה, ומדוע הקיל רבי יוסי בספק עירוב תחומין. משיבה
 36 הגמרא: קָסְבַּר רַבִּי יוֹסִי, איסור תְּחוּמִין דְרַבְּנָן.
 37 תירוצו נוסף לסתירה בדעת רבי יוסי: וְאִיבְעִית אִימָא, לעולם רבי יוסי
 38 מחמיר בספק דרבנן, וְהָא דִּינִיהָ הָא דְרַבִּי – מה שהחמיר רבי יוסי
 39 בספק טומאה הוא שיטת עצמו, ומה שהיקל בספק עירוב הוא בשם
 40 רבו, ואינו סובר כך בעצמו.
 41 מוסיפה הגמרא: דִּיבָּא נְמִי – כך גם מדויק מלשון המשנה, דְקָתְנִי
 42 'אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲבָטוּלְמוֹס הַעִיר מִשּׁוֹם הַמְשָׁה זְקָנִים שְׁסָפֵק עִירוּב
 43 בְּשָׂר', ומשמע שמה שהכשיר בספק עירוב היא דעת רבו אבטולמוס.
 44 מסיימת הגמרא: שְׁמַע מִיָּבָה.
 45 תירוצו שלישי לסתירה בדעת רבי יוסי: רַבָּא אָמַר, לעולם רבי יוסי
 46 מיקל בספק דרבנן, וְהָתָם לגבי טמא שספק טבל, הִינְנו מְעַמָּא דְרַבִּי
 47 יוֹסִי – זהו טעמו של רבי יוסי להחמיר, משום שיש לומר הַעֲמֵד מְטָמָה
 48 עַל חֻזְקָתוֹ, וְאִימָא ו-ואמרו] שלא מְבַל והוא עדיין טמא כבתחילה,
 49 ומשום החזקה מחמיר רבי יוסי. אך במשנתנו לגבי ספק עירוב, אף
 50 שיש בה חזקה להחמיר דהיינו העמד אדם על חזקת תחום ביתו
 51 ואמור שלא עירב, מכל מקום יש גם חזקה להקל שהיא חזקת
 52 הטהרה של התרומה, וכיון שיש חזקה להקל ולהחמיר, בספק דרבנן
 53 יש להקל.
 54 מקשה הגמרא: אם רבי יוסי מטמא בספק טבילה משום חזקה, מדוע
 55 הוא מטמא גם באופן השני של המשנה במקוואות, דהיינו כשטבל
 56 במקוה שספק אם נחסרה קודם שטבל או לאחר שטבל, הרי אֲדַרְבֵּי,
 57 כיון שיש שם גם חזקה להקל דהיינו הַעֲמֵד מְקוֹה עַל חֻזְקָתוֹ וְאִימָא

1 **רבא אמר** - גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני בימי עדים חלוקות אחת אומרת קודם
2 שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי רבי מאיר מטהר, ואפילו הכי לא
3 תיקשי. **התם תרי חזקי ניהו** - לטהר. ומשום הכי אזלינן לקולא, דאוקי תרי לבדי
4 תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה, וחי הוה. ועוד: העמד נוגע על חזקתו
5 ראשונה, וטהור היה. **הבא** - במתניתין, **הבא** - במתניתין, **הבא**

6 חזקה הוא. דאיכא למימר: העמד תרומה על
7 חזקתה. ומשום חזא חזקה לא מרעין סהדי,
8 הלכך, אזלינן לחומרא. **קשיא דרבי יוסי** -
9 דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל
10 ובטומאה דרבנן אכל אוכלי בו ורבי יוסי
11 מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר,
12 ואפילו תחומין דרבנן תיקשי. **הואיל ויש לה**
13 **עיקר מן התורה** - דיש טומאה מן התורה,
14 ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור
15 רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא
16 ליתי לזלוזלי בספק טבילת טומאה דאורייתא.
17 **שבת נמי דאורייתא היא** - אתחומין פריך,
18 למימר דתחומין דאורייתא, ורבי עקיבא
19 במסכת סוטה (ל.ב), **ומשני קסבר רבי יוסי**
20 **תחומין דרבנן** - ומשום דלא ליתי לזלוזלי
21 בשאר ספיקות ומלאכות שבת ליכא למיגור,
22 דלא דמו מלאכות לתחומין. אבל טומאות
23 דמו להדדי. **ידידה** - מחמיר אפילו בספק
24 דרבנן, ומתניתין דרביה אבטלומוס היא.
25 **העמד טמא על חזקתו** - כוליה חזקה
26 לחומרא - איכא, לקולא - ליכא. אבל
27 מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא: העמד
28 אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב,
29 העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן
30 לקולא אזלינן, שלא נפדרה - מתחילתה
31 ולא עמדה בחזקת כשרות. **עירב בתרומה** -
32 סתורה ונטמאת משהניחה שם. **ספק מבעוד**
33 **יום נשמאת ספק משחיבה נשמאת** -

34 אמרינן: אוקמה בין השמשות ואחזקה
35 קמייתא וטהורה הוא, והשמשות משחיבה
36 הוא דאיטמי. **וכן בפירות** - של טבל. **ספק**
37 **מבעוד יום נתקנו** - לאחר שהניח שם. **ספק**
38 **משחיבה נתקנו** - ולא קנה עירוב, כדתנן
39 במתניתין: אבל לא בטבל, ולקמן פריך בהאי:
40 מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי יוסי,
41 דהא איכא למימר העמד טבל על חזקתו.
42 **ספק מטמא ספק מהורה** - דקודם שהניחה
43 שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר
44 עירוב מעולם. **מאי שנא תרומה** - דרישא
45 ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחיבה
46 דמכשר רבי יוסי משום חזקה קמייתא. **פירות**
47 - ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחיבה,
48 נוקמינהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוי
49 ולפיסול. **נדמעו** - חולין הוי מעיקרא
50 מתוקנין ונפלה בהן תרומה ונדמעו והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (לעיל ב.ב.) אין מערבין לישראל בתרומה, הלכך, אם מבעל ידי נדמעו אף על גב דחזי לכהניס אין עירובו עירוב. לישנא אחרינא: נדמעו - שנפל לתוכן טבל, דלא חזי אפילו לכוף. עירובו לי בטהורה בכל מקום שהיא - והניחום שתיחן יחד בסוף התחום. ובכשרות של תרומה עסקין, דאי בחולין - חולין טמאין מותרין הן, דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה. דליכא מהורה - ודאית, דשמא מבעל ידי נשמאת. או דילמא אפילו רבי יוסי - לא מכשר במתניתין אלא משום דאי טהורה היא הא ידע לה איכא היא, ואיזו היא סעודה. ומשום ספק טומאה לא מיפסלא, דאמר אוקמא אחזקה. **אבל הבא לא ידע** - הייניו סעודתו. **כנין סעודה הראייה מבעל ידי וליכא** - ואין עירוב כלום, דאפילו חמר במל לא הוי. דבשלמא מנתנין - סעודה הראייה הוא, והשתא הוא דאיתלידי בה ספק. **כבר זו בו** - אמר על כבר אחת בעל שם: היום יחא חול ולמחר יחא קדש, ועירב שלוחו בה. מהו - הואיל ובין השמשות ספק הוא, חיישין דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש, ואין מערבין בהקדש, או לא אמרינן הכי. היום הוא קודש ולמחר תהא חול - על מעות שיש לי בבית, מהו? מי אמרינן כי מטא בין השמשות - נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב, או לא. **ומאי שנא** - הא בין השמשות ספיקא הוא, מאי שנא הבא לקולא וחבא לחומרא. **לכי תיכול עלה בריא דמיליחא** - לכשתמודד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי, אומר לך טעמו. היום חול ולמחר קדש - ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא, ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא, וכן סיפא. **של מעשר** - ראשון, שהיה עדיין טבל שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר, והרי הוא במיתה בעודו טבל, ואפילו לכהנים, ולא חזי לעירוב. ולגבי לגנן טבל יום בעודו טבל לא פסיל, דטבל יום מותר בגנייה לחולין ולמעשר. ואף על גב דפתיבא ביה תרומה שלא הורמה, ואמר הרי זו שבלגן תרומת מעשר על החבית לכשתחשך, ועירב שמשו שתהא כשרה לתרומה. דבריו קיימין - והתרומה טהורה. **ואם אמר עירובו לי בזה** - לא אמר פלוס. **אמר רבא**, **זאת אומרת**: סוף היום קונה עירוב. - תחילת בין השמשות, שהוא סוף היום של על שם. קונה עירוב - וסוף היום אבתי טבל הוא.

1 **רבא אמר** - גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני בימי עדים חלוקות אחת אומרת קודם
2 שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי רבי מאיר מטהר, ואפילו הכי לא
3 תיקשי. **התם תרי חזקי ניהו** - לטהר. ומשום הכי אזלינן לקולא, דאוקי תרי לבדי
4 תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה, וחי הוה. ועוד: העמד נוגע על חזקתו
5 ראשונה, וטהור היה. **הבא** - במתניתין, **הבא** - במתניתין, **הבא**

6 חזקה הוא. דאיכא למימר: העמד תרומה על
7 חזקתה. ומשום חזא חזקה לא מרעין סהדי,
8 הלכך, אזלינן לחומרא. **קשיא דרבי יוסי** -
9 דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל
10 ובטומאה דרבנן אכל אוכלי בו ורבי יוסי
11 מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר,
12 ואפילו תחומין דרבנן תיקשי. **הואיל ויש לה**
13 **עיקר מן התורה** - דיש טומאה מן התורה,
14 ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור
15 רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא
16 ליתי לזלוזלי בספק טבילת טומאה דאורייתא.
17 **שבת נמי דאורייתא היא** - אתחומין פריך,
18 למימר דתחומין דאורייתא, ורבי עקיבא
19 במסכת סוטה (ל.ב), **ומשני קסבר רבי יוסי**
20 **תחומין דרבנן** - ומשום דלא ליתי לזלוזלי
21 בשאר ספיקות ומלאכות שבת ליכא למיגור,
22 דלא דמו מלאכות לתחומין. אבל טומאות
23 דמו להדדי. **ידידה** - מחמיר אפילו בספק
24 דרבנן, ומתניתין דרביה אבטלומוס היא.
25 **העמד טמא על חזקתו** - כוליה חזקה
26 לחומרא - איכא, לקולא - ליכא. אבל
27 מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא: העמד
28 אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב,
29 העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן
30 לקולא אזלינן, שלא נפדרה - מתחילתה
31 ולא עמדה בחזקת כשרות. **עירב בתרומה** -
32 סתורה ונטמאת משהניחה שם. **ספק מבעוד**
33 **יום נשמאת ספק משחיבה נשמאת** -

1 **רבא אמר** - גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני בימי עדים חלוקות אחת אומרת קודם
2 שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי רבי מאיר מטהר, ואפילו הכי לא
3 תיקשי. **התם תרי חזקי ניהו** - לטהר. ומשום הכי אזלינן לקולא, דאוקי תרי לבדי
4 תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה, וחי הוה. ועוד: העמד נוגע על חזקתו
5 ראשונה, וטהור היה. **הבא** - במתניתין, **הבא** - במתניתין, **הבא**

6 חזקה הוא. דאיכא למימר: העמד תרומה על
7 חזקתה. ומשום חזא חזקה לא מרעין סהדי,
8 הלכך, אזלינן לחומרא. **קשיא דרבי יוסי** -
9 דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל
10 ובטומאה דרבנן אכל אוכלי בו ורבי יוסי
11 מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר,
12 ואפילו תחומין דרבנן תיקשי. **הואיל ויש לה**
13 **עיקר מן התורה** - דיש טומאה מן התורה,
14 ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור
15 רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא
16 ליתי לזלוזלי בספק טבילת טומאה דאורייתא.
17 **שבת נמי דאורייתא היא** - אתחומין פריך,
18 למימר דתחומין דאורייתא, ורבי עקיבא
19 במסכת סוטה (ל.ב), **ומשני קסבר רבי יוסי**
20 **תחומין דרבנן** - ומשום דלא ליתי לזלוזלי
21 בשאר ספיקות ומלאכות שבת ליכא למיגור,
22 דלא דמו מלאכות לתחומין. אבל טומאות
23 דמו להדדי. **ידידה** - מחמיר אפילו בספק
24 דרבנן, ומתניתין דרביה אבטלומוס היא.
25 **העמד טמא על חזקתו** - כוליה חזקה
26 לחומרא - איכא, לקולא - ליכא. אבל
27 מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא: העמד
28 אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב,
29 העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן
30 לקולא אזלינן, שלא נפדרה - מתחילתה
31 ולא עמדה בחזקת כשרות. **עירב בתרומה** -
32 סתורה ונטמאת משהניחה שם. **ספק מבעוד**
33 **יום נשמאת ספק משחיבה נשמאת** -

34 אמרינן: אוקמה בין השמשות ואחזקה
35 קמייתא וטהורה הוא, והשמשות משחיבה
36 הוא דאיטמי. **וכן בפירות** - של טבל. **ספק**
37 **מבעוד יום נתקנו** - לאחר שהניח שם. **ספק**
38 **משחיבה נתקנו** - ולא קנה עירוב, כדתנן
39 במתניתין: אבל לא בטבל, ולקמן פריך בהאי:
40 מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי יוסי,
41 דהא איכא למימר העמד טבל על חזקתו.
42 **ספק מטמא ספק מהורה** - דקודם שהניחה
43 שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר
44 עירוב מעולם. **מאי שנא תרומה** - דרישא
45 ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחיבה
46 דמכשר רבי יוסי משום חזקה קמייתא. **פירות**
47 - ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחיבה,
48 נוקמינהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוי
49 ולפיסול. **נדמעו** - חולין הוי מעיקרא
50 מתוקנין ונפלה בהן תרומה ונדמעו והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (לעיל ב.ב.) אין מערבין לישראל בתרומה, הלכך, אם מבעל ידי נדמעו אף על גב דחזי לכהניס אין עירובו עירוב. לישנא אחרינא: נדמעו - שנפל לתוכן טבל, דלא חזי אפילו לכוף. עירובו לי בטהורה בכל מקום שהיא - והניחום שתיחן יחד בסוף התחום. ובכשרות של תרומה עסקין, דאי בחולין - חולין טמאין מותרין הן, דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה. דליכא מהורה - ודאית, דשמא מבעל ידי נשמאת. או דילמא אפילו רבי יוסי - לא מכשר במתניתין אלא משום דאי טהורה היא הא ידע לה איכא היא, ואיזו היא סעודה. ומשום ספק טומאה לא מיפסלא, דאמר אוקמא אחזקה. **אבל הבא לא ידע** - הייניו סעודתו. **כנין סעודה הראייה מבעל ידי וליכא** - ואין עירוב כלום, דאפילו חמר במל לא הוי. דבשלמא מנתנין - סעודה הראייה הוא, והשתא הוא דאיתלידי בה ספק. **כבר זו בו** - אמר על כבר אחת בעל שם: היום יחא חול ולמחר יחא קדש, ועירב שלוחו בה. מהו - הואיל ובין השמשות ספק הוא, חיישין דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש, ואין מערבין בהקדש, או לא אמרינן הכי. היום הוא קודש ולמחר תהא חול - על מעות שיש לי בבית, מהו? מי אמרינן כי מטא בין השמשות - נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב, או לא. **ומאי שנא** - הא בין השמשות ספיקא הוא, מאי שנא הבא לקולא וחבא לחומרא. **לכי תיכול עלה בריא דמיליחא** - לכשתמודד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי, אומר לך טעמו. היום חול ולמחר קדש - ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא, ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייתא, וכן סיפא. **של מעשר** - ראשון, שהיה עדיין טבל שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר, והרי הוא במיתה בעודו טבל, ואפילו לכהנים, ולא חזי לעירוב. ולגבי לגנן טבל יום בעודו טבל לא פסיל, דטבל יום מותר בגנייה לחולין ולמעשר. ואף על גב דפתיבא ביה תרומה שלא הורמה, ואמר הרי זו שבלגן תרומת מעשר על החבית לכשתחשך, ועירב שמשו שתהא כשרה לתרומה. דבריו קיימין - והתרומה טהורה. **ואם אמר עירובו לי בזה** - לא אמר פלוס. **אמר רבא**, **זאת אומרת**: סוף היום קונה עירוב. - תחילת בין השמשות, שהוא סוף היום של על שם. קונה עירוב - וסוף היום אבתי טבל הוא.

1 **רבא אמר** - גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני בימי עדים חלוקות אחת אומרת קודם
2 שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי רבי מאיר מטהר, ואפילו הכי לא
3 תיקשי. **התם תרי חזקי ניהו** - לטהר. ומשום הכי אזלינן לקולא, דאוקי תרי לבדי
4 תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה, וחי הוה. ועוד: העמד נוגע על חזקתו
5 ראשונה, וטהור היה. **הבא** - במתניתין, **הבא** - במתניתין, **הבא**

6 חזקה הוא. דאיכא למימר: העמד תרומה על
7 חזקתה. ומשום חזא חזקה לא מרעין סהדי,
8 הלכך, אזלינן לחומרא. **קשיא דרבי יוסי** -
9 דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל
10 ובטומאה דרבנן אכל אוכלי בו ורבי יוסי
11 מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר,
12 ואפילו תחומין דרבנן תיקשי. **הואיל ויש לה**
13 **עיקר מן התורה** - דיש טומאה מן התורה,
14 ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור
15 רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא
16 ליתי לזלוזלי בספק טבילת טומאה דאורייתא.
17 **שבת נמי דאורייתא היא** - אתחומין פריך,
18 למימר דתחומין דאורייתא, ורבי עקיבא
19 במסכת סוטה (ל.ב), **ומשני קסבר רבי יוסי**
20 **תחומין דרבנן** - ומשום דלא ליתי לזלוזלי
21 בשאר ספיקות ומלאכות שבת ליכא למיגור,
22 דלא דמו מלאכות לתחומין. אבל טומאות
23 דמו להדדי. **ידידה** - מחמיר אפילו בספק
24 דרבנן, ומתניתין דרביה אבטלומוס היא.
25 **העמד טמא על חזקתו** - כוליה חזקה
26 לחומרא - איכא, לקולא - ליכא. אבל
27 מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא: העמד
28 אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב,
29 העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן
30 לקולא אזלינן, שלא נפדרה - מתחילתה
31 ולא עמדה בחזקת כשרות. **עירב בתרומה** -
32 סתורה ונטמאת משהניחה שם. **ספק מבעוד**
33 **יום נשמאת ספק משחיבה נשמאת** -

ואם תאמר: נימא משום דמספיקא לא פקע טבל, ומספיקא לא נחתא תרומה כדאמר לעילא ואומר רבינו יצחק: דלא דמי, דודאי כי אמר היום חול ולמחר קדש - מקפיד שלא תחול על העירוב קדושת היום, אבל הכא - רוצה הוא שתחול עליו שם תרומה מיד אם היה יכול, ואינו אומר לכשתחשך - אלא שתצא לגין מתורת טבול יום.

ואם היו שניהן רבותיו - אצטרך לאשמועינן אפילו אחד רבו מובהק.

לא סלקא דעתך דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתנן כו' - ואם תאמר: אבתי ליתא לדאיו, ולהחייא דהלוקח מקמי מתניתין דהכא, ומתניתין דמי שאחוזי (גיטין עגא) דמה היא באותן הימים, דרייקינן מינה בריש "כל הגט" (שם כהב) דאית ליה לרבי יהודה ברירה, ומקמי ברייתא ד"מרובה" (בבא קמא טט, א) דקאמר רבי יהודה: שחרית אמר בעל הבית כל מה שילקט כו' - דבכל הני אית ליה לרבי יהודה ברירה! ויש לומר: דרב מחלק בין תולה בדעת אחרים בין תולה בדעת עצמו, כמו שמחלק אביי בריש "כל הגט" והחייא דגיטין ד"מרובה" - הוי תולה בדעת אחרים, והתם אית ליה ברירה. אבל תולה בדעת עצמו - לית ליה ברירה. ולהכי קאמר דליתא למתניתין דקתני דאית לרבי יהודה ברירה, אפילו בתולה בדעת עצמו מקמי דאיו, ומקמי הדין ד"הלוקח". והאי דפריך אהודיא דאיו מאי שנא דלבאן ולבאן דאין ברירה - לא לרב פריך, ולדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו בין תולה בדעת אחרים אתי שפיר, אלא למי שאינו מחלק פריך. ורבי יוחנן דמשגיח וכבר בא חכם - נמי אין מחלק, ולדידיה ודאי ליתא לדאיו מקמי כל הנהו ומיהו, קשה: דבסוף ביצה (לוב) גבי שנים שילקחו בהמה וחיבת בשותפות מדקדק רבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפטר מלתיה דאיו. והא על כרחך לרבי יוחנן ליתא לדאיו, כדפריש' ויש לומר: דודאי הוה מצי לשנויי הכי, אלא ניהא ליה לשנויי לעולם לא תיפוך. אי נמי: נהי דלרבי יוחנן ליתא לדאיו, דאמר דלרבי יהודה אין ברירה - מכל מקום מוכח שפיר דרבי יוחנן לית ליה ברירה, מדמשגיח ליה. אבל קשה, דאפילו בתולה בדעת אחרים נמי שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה. דתנן בשמעתין, מיהייל לה להוציא ליה (יומא נה, א). דקאמר רבי יהודה: לא היו שופרות

לקניי חובה מפני התערבותה, ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה, ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח בהודיא דאיו. והשתא הא לרבי יוחנן ליתא לדאיו, ולרב אית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים! ויש לומר: דהא דאית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים - הני מילי כשמתנה, אבל בלא תנאי - אינו מועיל.

דתנן הלוקח יין מבין הכותים - "רתנא" גריסין. דבמשנה בדמאי פרק שביעי (משנה ד) ליכא אלא מלתיה דרבי מאיר לחוד. ואף על גב דרבי יוסי ורבי שמעון סבירא פרק קמא דחולין (ו, א) - זאת נשנית קודם גזירה. ואף על גב דרבי יוסי ורבי שמעון סבירא להו כותים גיזי אריות הם, כדאמר במנחות פרק "רבי שמעאל" (סו, א). תורמין משל נכרים על של כותים, מכל מקום, כיון דפריש מעבודה זרה - הם טפי משאר אומות, ומחוקים בתורה שבכתב ולא היו עובדין אלהיהם כמו שעשו בבית ראשון - לא גזרו על יינן. ואף על גב דגזרו על פתן כמו לרבי מאיר קודם גזירה - שהיה פתן אסור ויינן מותר. אי נמי: הכא איירי כשטירה ישראל יינו של כותי.

ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב, ולמחר שמע שבא למורח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ארבעת אלפים של עירי דילמא לא היה בדעתו לזוז, ולא קנה עירובו של זה. ורבי יהודה קאמר דקני, דאמרין: הובר הרבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן. **אמר רבי יוחנן וכבר בא חכם** - מתניתין בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות, אבל זה לא היה יודע להדיק בא, או אם בא או לא. ולמחר כשנשמע לו גלויי מילתא בעלמא הוא, ואיגלאי מילתא דהווא עירוב קנה. ואין זו סמך על ברירת ספק, אלא קנייה רדיית - שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב, והחכם כבר בא קודם קניית העירוב, וקנה. **אדרבה ליתא לדאיו** - דמתניתין עיקר, והואי בריתא היא. **לא סלקא דעתך** - לאפוקי להודיא דאיו. הלוקח יין מבין הכותים - קודם שגזרו על יינם כדמפרש ב"שחישת חולץ". וסתם כותים לא מפרשי תרומה, ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר.

דאי אמרת תחילת היום - של שבת קונה עירוב, דהיינו סוף בין השמשות קונה עירוב, אמאי לא אמר כלום? **משנה מתנה אדם על עירובו** - מניח אדם שני עירובין, אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמר למערב ביתו. **ואומר אם באו גוים מן המזרח** - וצריך אני לברוח מפניהם - יקנה לי עירובי שבמערב, ויהיו לי במערב ביתי ארבעת אלפים אמה, אף על גב דלא אתו עד למחר - אמרין: יש ברירה, דבין השמשות קנה לו עירובו דאיך גיטא. הריני כבני עירי - אלפים מעירי לכל רוח, ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן. **בא חכם למזרח** - חוץ לתחום עירי, ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשוו איני יודע לאיזה צד יבא, ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב. **רבי יהודה אומר** - אם באו לכאן ולכאן, ואחד מהן רבו - ילך אצל רבו ולא אצל חכם, דקיים לן בגויה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו. ומיהו, אידו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא, והשתא ידיע דהתם לילול. גמרא תני **איפכא** - אייתי מתניתא בידיה דתני איפכא: בורח מן החכם, ומתנה: אם בא חכם למזרח - עירובו למערב כו' ולגבי נכרים תני דלהווא צד דליתו נכרים לקני עירוביה. **פרהנבי** - גבאי המט ובורח מפניהם. **מרי דמאח** - צריך הוא לפייס או לצעוק. **מותיב פירקי** - לדרוש בריב, דעת האדם לילך ולשמוע. **מקרי שמע** - כלומר: מלמד תינוקות להתפלל ומתניתין דרבי יצחק בדאתו ברי תני, חד להאי גיטא וחד להאי גיטא. ומתניתין אדמותיב פירקי קאי. והכי קאמר: בא מותיב פירקי למזרח, או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי - למקום שארצה אלך. ולכשיברור לו למחר, אמרין: הובר הרבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אהווא חכם הוה. ודריבי יצחק קאי אמקרי שמע, והכי קאמר: בא מקרי שמע למזרח - עירובי אדמותיב פירקי למערב, בא מקרי שמע למערב - עירובי אדמותיב פירקי למזרח, בא לכאן ולכאן, תרווייהו מותיבי פירקי או שניהן שוין - למקום שארצה אלך. כך שמעתין. **ורבנן** - דפליגי אדרבי יהודה, דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה.

דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב - אי אמר עירוב לי בזה, אמאי לא אמר כלום? **אמר רב פפא: אפילו תימא תחילת היום קונה עירוב** - פעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא. **משנה מתנה אדם על עירובו, ואומר: אם באו גוים מן המזרח** - עירובי למערב, מן המערב - עירובי למזרח, אם באו לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך, לא באו לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי. אם בא חכם מן המזרח - עירובי למזרח, מן המערב - עירובי למערב, בא לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך, לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי. **רבי יהודה אומר: אם היה אחד מהן רבו** - הולך אצל רבו, ואם היו שניהן רבותיו - למקום שירצה לך. **גמרא** פי אתא רבי יצחק, תני **איפכא** כולה מתניתין. קשיא גוים אגוים, קשיא חכם אחכם. גוים אגוים לא קשיא; הא - במתווב פירקי, הא - במקרי שמע. **"רבי יהודה אומר: אם היה אחד מהן רבו"**. ורבנן - זימנין דניהא ליה **בבבירה טפי מרביה**. **אמר רבי: ליתא למתניתין מדתני אי, דתני אי: רבי יהודה אומר: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד, אלא אם (בן) בא חכם למזרח - עירובו למזרח, ואם בא חכם למערב - עירובו למערב. אבל לכאן ולכאן - לא מאי שנא לכאן ולכאן דלא - דאין ברירה, למזרח למערב נמי אין ברירה! **אמר רבי יוחנן: וכבר בא חכם אדרבה, ליתא לדאיו ממתניתין! לא סלקא דעתך, דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה**. דתנן: תלוקס יין מבין הכותים, אומר:**

דזמנין דניהא ליה לאיניש בחבירה טפי מרביה - ויש לומר: ברירה אף כאן. **ליתא למתניתין** - דקתני לרבי יהודה. היו שניהן רבותיו - למקום שירצה לילך. אלמא: אית ליה לרבי יהודה ברירה. דהא עירוב מאתמול קנה. ואידו השתא הוא דקא בריר ליה, ואמרין: הובר הרבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה. **ליתא למתניתין** - חכם על שני דברים - לומר בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך, דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להדיק יבא, יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו'. **מאי שנא לכאן ולכאן** - דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך, דלא שרי רבי יהודה. **דאין ברירה** - דכי בריר למחר, אמרין: שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אתך הוה, אלא אידיך. **מורה ומערב נמי** - בשלא בא אלא אחד. וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים פחות שתי אמות, ומשחשיבה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעת אלפים של עירי. וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם, ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב, ולמחר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ארבעת אלפים של עירי דילמא לא היה בדעתו לזוז, ולא קנה עירובו של זה. ורבי יהודה קאמר דקני, דאמרין: הובר הרבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן. **אמר רבי יוחנן וכבר בא חכם** - מתניתין בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות, אבל זה לא היה יודע להדיק בא, או אם בא או לא. ולמחר כשנשמע לו גלויי מילתא בעלמא הוא, ואיגלאי מילתא דהווא עירוב קנה. ואין זו סמך על ברירת ספק, אלא קנייה רדיית - שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב, והחכם כבר בא קודם קניית העירוב, וקנה. **אדרבה ליתא לדאיו** - דמתניתין עיקר, והואי בריתא היא. **לא סלקא דעתך** - לאפוקי להודיא דאיו. הלוקח יין מבין הכותים - קודם שגזרו על יינם כדמפרש ב"שחישת חולץ". וסתם כותים לא מפרשי תרומה, ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר.

54 מתרצת הגמרא: נְכָרִים אֲנֹכְרִים לֹא קָשְׂיָא, הָא – משנתנו, מדברת
55 בְּפִרְהֵינְבָנָא – בנכרים גובי מס, ולכך בורח מפניהם, הָא – הברייתא,
56 מדברת בְּמַרְי דְּמִתָּא – בנכרים מושלי העיר, שצריך הוא לצעוק
57 בפניהם שאינם עושים צרכי בני העיר, או לפייסם בשביל כך, ולכך
58 מתנה שעירובו יקנה בצד שלהם. וכן חָכְם אַחֲכֵם לֹא קָשְׂיָא, הָא –
59 משנתנו, מדברת בְּמוֹתֵיב פִּירְקֵי – בחכם שבא לדרוש ברבים,
60 שדעתו לילך לשמוע אותו, ולכך מתנה שעירובו יקנה בצד שלו, הָא
61 – הברייתא, מדברת בְּמַקְרֵי שְׂמַע – חכם שמלמד תינוקות לקרוא
62 שמע ולהתפלל. ומדובר כשבצד השני בא חכם שדורש ברבים, ולכך
63 מתנה שלא בא החכם המקרי שמע למורה, יקנה לו העירוב שבצד
64 מערב ששם יהיה החכם שדורש, וכן להיפך.

65 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן וְכוּ' רבו, הולך אצל רבו.
66 הגמרא מבארת את סברת החולקים: וְרַבְּנָן שחולקים עליו, וסוברים
67 שאף אם אחד מהם רבו יכול לילך להיכן שירצה, טעמם מפני דְּיִמְנִין
68 דְּנִיחָא לִיה בְּחִבְרִיה מִפִּי מַרְבִּיה – לפעמים נוח לאדם בחבירו יותר
69 מברבו, ולכן אין דעתו מוחלטת ללכת לצד רבו דווקא, ויש לומר דין
70 ברירה גם בזה.

71 סוגייתנו מבררת את דעת רבי יהודה בענין ברירה, ומביאה הגמרא
72 ברייתא שמבואר בה בדעתו להיפך ממשנתנו: אָמַר רַב, לִיתָא
73 לְמַתְּנִיתִין מִדְּרַבִּי אִיו – משנתנו אינה עיקר, ונדחית מפני הברייתא
74 ששנה איו' (שם חכם), שבמשנתנו מבואר שגם לדעת רבי יהודה
75 יש ברירה, שמודה שאם באו שני רבותיו משני צידי העיר, יכול
76 להתנות שילך למקום שירצה בו בשבת, ואילו בברייתא של איו
77 מבואר שלדעת רבי יהודה אין ברירה. דְּתַנִּי אִיו, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
78 אִין אֲדָם מַתְּנָה עַל שְׁנֵי דְכָרִים בְּאֶחָד – אין אדם יכול להתנות על
79 שני חכמים שיבואו למור לשני צידי העיר, שיוכל ללכת להיכן
80 שירצה, משום שבבין השמשות שאז קונה העירוב אין הדבר מבורר,
81 ואין ברירה, אֲלֵא יכול להתנות רק כשבא חכם אחד, שאם (בן) בָּא
82 חָכְם לְמוֹרָה, עִירוּבוֹ לְמוֹרָה, וְאִם בָּא חָכְם לְמַעְרָב, עִירוּבוֹ
83 לְמַעְרָב, אֲכַל אם באו שני חכמים לְבָאן וְלָבָאן, לֹא – אינו יכול
84 להתנות. ואם כן מוכח מברייתא זו שלדעת רבי יהודה אין ברירה,
85 ושלא כדברי משנתנו.

86 הגמרא מבארת את הברייתא של איו. מבררת הגמרא: מֵאִי שָׁנָא
87 לְבָאן וְלָבָאן דְּלֹא – מה שונה ההתנאה על שני חכמים הבאים
88 לְבָאן ולבאן שאינה מועילה, כיון דְּרַבִּין פְּרִיחָה לדעת רבי יהודה,
89 אם כן ההתנאה על חכם אחד, שאומר אם בא לְמוֹרָה, יחול עירובי
90 שבמורת, ואם בא לְמַעְרָב, יחול עירובי שבמערב, נְמִי (וגם כן) הדין
91 נותן שלא יועיל, כיון שֶׁאִין פְּרִיחָה לדעתו, שהרי בבין השמשות
92 עדיין לא ידוע להיכן יבוא החכם, ונמצא שרק בשבת מתברר
93 למפרע היכן קנה לו אז עירובו, ואם כן גם אופן זה תלוי בברירה.
94 משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְכָבֵר בָּא חָכְם – ההתנאה על חכם
95 אחד מדוברת כשכבר בא החכם מערב שבת לאחד הצדדים, אך
96 המתנה אינו יודע להיכן, ורק בשבת יתברר לו הדבר, נמצא שבבין
97 השמשות כבר מבורר איזה עירוב חל, ובשבת רק נודע למתנה מה
98 התברר כבר בערב שבת, ואין זה שייך לדין ברירה.

99 מקשה הגמרא על רב שדחה את משנתנו מפני ברייתא: אֲדַרְבֵּהּ
100 (להיפך), לִיתָא לְדָאִין מִמַּתְּנִיתִין – יש לדחות את דברי איו מפני
101 משנתנו שמבואר בה להיפך, שהרי דברי המשנה מדויקים יותר
102 מדברי הברייתות.

103 מתרצת הגמרא: לֹא סְלִקָא דְּעֵתָהּ לדחות את דברי איו ולומר שרבי
104 יהודה סובר יש ברירה, דְּהָא שְׂמַעִינָן לִיה לְרַבִּי יְהוּדָה בעוד מקום
105 דְּלִית לִיה פְּרִיחָה, ולכן עדיף לדחות את המשנה שהיא אחת, מפני
106 שני המקומות שמשמע מהם להיפך, (דתנן) [דְּתַנִּיא – בברייתא],
107 הַלְלוּקָה יוֹן מִבֵּין (ממקומות שמתגוררים) הַפּוֹתִיבִים, וסתם כותים יינם
108 טבל וצריך להפריש ממנו תרומות ומעשרות, אך אין לו כלים כדי
109 להפריש לתוכם, כיצד יפריש באופן זה,

1 דָּאִי סְלִקָא דְּעֵתָהּ שֶׁתְּחִילַת הַיּוֹם של שבת דהיינו הרגע הראשון
2 שלאחר בין השמשות קוֹנֵה עִירוּבוֹ, אם כן אִי אָמַר עִירוּבוֹ לִי בְּזַה,
3 אָמַי (מדוע) לֹא אָמַר פְּלוֹם, והרי בתחילת השבת כבר חל על
4 היין שבלגין שם תרומה והוא ראוי לאכילה, אלא ודאי סוף היום של
5 ערב שבת קונה עירוב, וכיון שבשעה זו היין עדיין טבל ואינו ראוי
6 לאכילה, אין עירובו עירוב.

7 דוחה הגמרא: אָמַר רַב פִּסְא, אֲפִילוּ תִימָא – אפילו אם תאמר
8 שֶׁתְּחִילַת הַיּוֹם של שבת קוֹנֵה עִירוּבוֹ, מכל מקום אינו עירוב, וטעם
9 הדבר, דְּפָעִינָן – שצריך לערב בסְעוּדָה הָרְאויָה לאכילה מִפְּעוּד
10 יוֹם, וְלִכְפֹּא – וכאן אין היין ראוי מבעוד יום שהרי עדיין טבל הוא,
11 ולכן אינו עירוב.

משנה

12 משנתנו מבארת שיש אפשרות להניח עירוב בערב שבת באופן לא
13 וְדָאִי, ולהתנות שאם יתגלה בשבת שיש בו צורך, יתברר למפרע
14 שהעירוב כבר חל בערב שבת בין השמשות, ואם יתגלה שאין בו
15 צורך, יתברר שלא חל. אפשרות כגון זו נידונה בהרבה דינים, והיא
16 קרויה 'ברירה'. התנאים נחלקו האם אכן יש אפשרות כזאת,
17 ומשנתנו נוקטת בדעת הסוברים שיש ברירה.

18 מַתְּנָה אֲדָם עַל עִירוּבוֹ – יכול אדם להניח שני עירובי תחומין, אחד
19 בסוף אלפיים אמה לצד מזרח העיר, ואחד בסוף אלפיים אמה
20 למערבה, ומתנה וְאִמַר, אִם יוודע שבבת שפָּאוּ נְכָרִים מִן הַמּוֹרָה
21 ואצטרך לברוח מפניהם לצד מערב, יקנה לי עִירוּבוֹ שהנחתי
22 לְמַעְרָב, ויהיו ארבעת אלפים אמה ממערב עירי מותרים לי בהילוך.
23 ואף שלא באו הנכרים עד למחר, הוברר למפרע איזה עירוב קנה
24 בבין השמשות. וממשיך ומתנה, ואם יוודע שבאו נכרים מִן הַמַּעְרָב,
25 יקנה עִירוּבוֹ שהנחתי לְמוֹרָה, כדי שאוכל לברוח ארבעת אלפים
26 אמה לשם. וממשיך ומתנה, ואם יוודע שפָּאוּ לְבָאן וְלָבָאן – למזרח
27 ולמערב, לְמִקּוֹם שְׁאֲרִיצָה אֲלֵךְ, כלומר, יחול העירוב בצד שאחליט
28 בשבת לפנות אליו, ואם יוודע שלא בָּאוּ לֹא לְבָאן וְלֹא לְבָאן, הַרְיֵי
29 בְּבִי עִירִי – אהיה כשאר בני עירי שלא עירבו, ויהיו לי אלפיים אמה
30 מהעיר לכל צד.

31 אופן נוסף של תנאי: וכן יכול להניח שני עירובין ולהתנות, אִם יוודע
32 בשבת שפָּאוּ חָכְם למקום מחוץ לתחום עירי מִן הַמּוֹרָה, יקנה עִירוּבוֹ
33 שהנחתי לְמוֹרָה, שרוצה אני ללמוד תורה מפיו, ואם יוודע שבא
34 לחוץ מתחום עירי מִן הַמַּעְרָב, יקנה לי עִירוּבוֹ שהנחתי לְמַעְרָב. ואם
35 יוודע שפָּאוּ לְבָאן וְלָבָאן – שבאו שני חכמים, למזרח ולמערב,
36 לְמִקּוֹם שְׁאֲרִיצָה אֲלֵךְ, ואם יוודע שלא בא חכם לֹא לְבָאן וְלֹא לְבָאן,
37 הַרְיֵי בְּבִי עִירִי.
38

39 רבי יהודה חולק כשאחד מהם רבו: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כשבא חכם
40 לְבָאן ולבאן, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ, הוֹלֵךְ דווקא אֲצֵל רַבּוֹ,
41 שבדאי בשעת קניית העירוב היתה דעתו שיקנה העירוב לצידו,
42 אלא שלא ידע לאיזה צד יבא. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן רַבּוֹתֵינוּ, לְמִקּוֹם
43 שְׁרִיצָה יֵלֵךְ.

גמרא

44 אומרת הגמרא: כִּי אָתָּא (כשבא) רַבִּי יִצְחָק, הֵנִי אִיפְכָא בּוֹלָה
45 מַתְּנִיתִין – הביא ברייתא ששנויה להיפך מכל משנתנו, שבמשנתנו
46 מבואר שחפץ לברוח מהנכרים, ומתנה שהעירוב יחול בצד שכנגד
47 ביאתם, ולגבי חכם חפץ לבא אצלו, ורוצה שהעירוב יחול בצד
48 שממנו החכם בא. ואילו בברייתא מבואר להיפך, שחפץ לבוא אל
49 הנכרים, ומתנה שהעירוב יחול בצד שיבואו אליו, אך מהחכם חפץ
50 לברוח, ומתנה שהעירוב יחול בצד שכנגד ביאתו.

51 מקשה הגמרא: קָשְׂיָא נְכָרִים אֲנֹכְרִים קָשְׂיָא חָכְם אַחֲכֵם – נמצא
52 שהמשנה והברייתא סותרות, הן בענין באו נכרים והן בענין בא חכם.
53

1 חצרות, שקמין גובה את העירוב - את הפת מכל דיירי החצר
2 ומניחן בבית אחד בחצר ומערב עליהם. מתרצת הגמרא: לא קשיא,
3 כאן - משנתנו שאמרה שקטן אינו ראוי לשלוח על ידו עירוב,
4 עוסקת בעירובי תחומין, שכיון שצריך לקנות שביטה באותו מקום,
5 אי אפשר לעשות זאת על ידי קטן, שאין לו כח להקנות. ואילו כאן
6 - דברי רב הונא נאמרו בעירובי תצירות, שאין צריך לעשות בהם
7 קנין, אלא העירוב נעשה מאליו על ידי הפת של כל דיירי החצר
8 המונחים בבית אחד, ולכן גם קטן יכול לאסוף את הפת מהם ולהניח
9 בבית אחד.

10 שנינו במשנתנו: 'השולח עירובו וכו' או פיר מי שאינו מודה
11 בעירוב'. הגמרא מפרשת מי הם אותם אנשים האמורים במשנתנו
12 שאינם מודים בעירוב. מבררת הגמרא: מאן - מי הם אותם האנשים
13 שאינם מודים בעירוב. מפרשת הגמרא: אמר רב חסדא, בותאי -
14 הכותים.

15 שנינו במשנתנו: 'ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב'.
16 הגמרא מבררת מהו הטעם שניתן לשלוח עירוב על ידי קטן באופן
17 שאמר לאדם גדול לקבלו ממנו. מקשה הגמרא: וליחוש - והרי יש
18 לנו לחשוש, דילמא לא ממטי ליה - שמא הקטן לא יביא את
19 העירוב לידי אותו אדם גדול, ולא יוכל הגדול להניח את העירוב
20 במקום שבעל הבית רצה לקנות שביטה. מתרצת הגמרא: כדאמר
21 רב חסדא לענין ברייתא אחרת המובאת להלן, שיש להקשות בה
22 קושיא זו, ותירץ על כך רב חסדא שמדובר בעומד בעל הבית ורואהו
23 לשליח שמביאו עד אותו אדם הראוי להניח עירוב, הלא נמי - כך
24 יש לפרש גם כאן במשנתנו, שמדובר בעומד בעל הבית ורואהו לקטן
25 זה השליח, שמוליך הוא את העירוב לאותו אדם גדול שאמר לו
26 לקבלו הימנו.

27 לא שקיל מיניה - שמא אותו אדם גדול לא יקח מהשליח הקטן
28 את העירוב ולא יניחנו במקום שרוצה לקנות שביטה. מתרצת

30 הגמרא: כדאמר רב יחיאל לענין ברייתא אחרת המובאת להלן
31 שיש להקשות בה קושיא זו, ותירץ רב יחיאל שהוקה - דבר מוחזק
32 הוא, ששליח עושה ומקיים את שליחותו, הלא נמי - כך יש
33 לפרש גם את משנתנו, שישנה הוקה ששליח עושה את שליחותו,
34 וכיון שנשלח לקבל את העירוב מידי הקטן ולהניחו במקום שאמר
35 לו בעל הבית, וניאות לעשות כן, מוחזק הדבר שיקיים את
36 שליחותו.

37 הגמרא מבררת על איזו ברייתא נאמרו דברי רב חסדא ורב יחיאל.
38 מבררת הגמרא: והיא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל - לענין איזו
39 ברייתא נאמרו דברי רב חסדא ורב יחיאל. משיבה הגמרא: אהא
40 אתמר - על ברייתא זו נאמרו דבריהם, דתניא בברייתא, נתנו לפת
41 של עירובי תחומין לפיל, והפיל הוליכו למקום שרוצה בעל הבית
42 לקנות בו שביטה והניחו שם, או שנתן העירוב לקוף, והקוף הוליכו
43 לאותו מקום והניחו שם, אין זה עירוב, ולא קנה שם שביטה. ואם
44 אמר לאדם אחר לקבלו הימנו - לקבל את הפת מהפיל או מהקוף
45 ולהניחו במקום שרוצה לקנות שביטה, הרי זה עירוב וקנה שם
46 שביטה. ועל דין זה יש להקשות: ודילמא לא ממטי ליה - שיש
47 לחוש שמא לא הביאו הפיל והקוף את הפת לאותו אדם. וביישוב
48 קושיא זו אמר רב חסדא, שמדובר בעומד בעל הבית ורואהו -
49 ורואה את הפיל או הקוף מוליכים את הפת לאותו אדם. מוסיפה
50 הגמרא להקשות: ודילמא לא מקבל ליה מיניה - עדיין יש לחוש
51 שמא לא קיבל האדם את הפת מהפיל או הקוף ולא הניחו באותו
52 מקום. וביישוב קושיא זו אמר רב יחיאל, שהוקה - דבר מוחזק הוא
53 ששליח עושה את שליחותו.

54 הסוגיא שלפנינו עוסקת בענין 'חוקה שליח עושה שליחותו, ומבררת
55 האם חוקה גמורה היא ומועילה גם לענין דינים דאורייתא, או שאינה
56 מועילה אלא לענין דינים מדרבנן: אמר רב נחמן, בדינים של תורה,
57 אין אומרים הוקה שליח עושה שליחותו, ואין סומכים על השליח
58 שודאי עשה, עד שרואים אנו שעשה.

אגרות קודש

ב"ה, חיי ניסן, תשי"ט

ברוקלין.

הוו"ח אי"א נוי"נ וכו' הרב אלתר שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מיום י"א ניסן, ובטח בינתים קבל מכתבי ג"כ מיום האמור...

במ"ש אודות ביכל מאמרים שרשום עליהם תאריכים מהשנים תקני"ה וכו', מובן שמעונין אני
בידיעת תאריכים אלו, וגם בהנוגע לתו"א ולקו"ת שכותב כי רק מעטים ביותר שידועים לי עתה התאריכים
דהני"ל [אף שעדיין צריך חיפוש בכמה ביכלעד ישנים שלפעמים נשמר שם גם התאריך, אף שכנראה חסידים
הראשונים לא דייקו כלל בהני"ל ולא עוד אלא שגם לא התבוננו של מי הוא המאמר ובטענתם למאי נפק"מ,
שהרי אין בזה ענין של פלוגתא והלכה כפ']. ומאז התחלתי לאסוף ידיעות בהאמור [שמזה בא בפועל לעי"ע
מפתח מאמרי אדמו"ר מוהר"ש ומפתח מאמרי אדמו"ר מוהר"ש"ב - זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע].

בכבוד ובברכה.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום והנני חותם בשמו

מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1. הרב יכול לראות לאור הנהגתו מהיכן יקראו התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות בפיו מתוך הספר לאור הנהגתו והשאר
 2. קורא בעל פה לסניע את התינוקות ולא ראשי פרשיות בלבד אלא כל שידע קצת הפרשה בעל פה ובקצת
 3. צריך לראות בספר אפילו באמצע הפרשה הרי זה מתר שמאחר שאינו מעין חרש אינו מענין בספר תמיד יש לו
 4. חפר בזה ולא יבא לשבח ולהטות.
 5. לפיכך ליל פסח שחל להיות בשבת מתר לקרות ההגדה בספר לאור הנהגתו לפי שאין עם הארץ שלא תהא שגורה
 6. בפיו קצת¹⁸ ואינו צריך לענין בספר אלא לפרקים (ואף בשקורא בלה בספר מתר בין שאינו צריך לזה¹⁹) והוא
 7. הדין הזמירות שאומרים בכל שבת על השלחן משירגיל בהן קצת בעל פה יכול לאמרו מתוך הספר וכל שכן
 8. שהמשכים בשבת לבית הכנסת מתפלל שם לאור הנהגתו הדולק מבעוד יום שזהו מתר שהתפלה ושאר דברים
 9. שהוא רגיל לאמרו הם שגורים בפיו יותר מההגדה אבל ללמד אסור אפילו הוא יום אם החדר אפל עדן בענין
 10. שצריך לנהג:

חלק ב סימן ערה דברים האסורים לעשות בשבת לאור הנהגתו י

הלכתא רבתא

מז] בפיו קצת - ואפילו אינה שגורה בפיו כלל; מכל-מקום שצריך עיון הרבה, מכל מקום כשאנו צריך לזה כל-כך -
 יכול לקרוא ההגדה¹⁹. נחשב כדבר שאינו צריך עיון הרבה - ומותר²⁰.
 יז] שאינו צריך לזה - אף שקריאה בספר נחשבת כדבר

ציונים והוספות

19) משום שמצוה הגדה מן התורה, אלא שאם אפשר יבקש (20) ע"פ קונטרס אחרון ס"ק ג.
 ממשהו שיתן דעתו עליו. (משנ"ב ס"ק יז בשם הפמ"ג).

שולחן ערוך - הלכות שבת

1. מן אבל מותר לצאת מעוטף בכלה שתלויין בה רצועות
 2. שמושכין אותה בהן על גבי כלונס שעל גבי המטה אע"פ
 3. שהרצועות אינן צריכין כלל לכילה כשמתעטף ויוצא בה מכל
 4. מקום כיון שאינן חשובין כלל הרי הן בטלין לגבי הכילה לפיכך
 5. מותר לצאת ברצועות התלויות באבנט שאינן חשובות ובטילות
 6. לגבי האבנט אבל אם הן של משי הרי הן חשובות ואינן בטילות
 7. ואסור לצאת בהן אלא אם כן המנעלים או הבתי שוקים קשורין
 8. בהם שאז הן משמשות ללבישתו ואינן משוי:
 9. מז] וכן הדין בכל דבר שנפסק מן הבגד וראשו אחד מחובר
 10. לבגד כגון לולאות וכיוצא בהן אם הוא חשוב אסור לצאת
 11. בו שכוין שאינו משמשת כלום לבגד מחמת שנפסק ראשו אחד
 12. הרי הוא משוי ואינו בטל לגבי הבגד כיון שהוא חשוב ודעתו
 13. עליו אבל אם אינו חשוב הרי הוא בטל לגבי הבגד ומותר לצאת
 14. בו:
 15. מח] כובע גדול שמשמין על הראש כדי לעשות צל על הפנים
 16. להגין מפני החמה או כדי להגין מפני הזוכים וכל כיוצא
 17. בזה שהוא מתכוין ללבישתו שיאהיל עליו להגין מאיזה דבר
 18. אסור ללבושו בשבת אפילו בתוך הבית משום איסור עשיית
 19. אוהל אם הוא מתפשט להלן מראשו טפח על טפח (ואפילו הוא
 20. כנגד פניו בלבד).

21. בד"א כשהטפח המתפשט (הזה) הוא קשה וחזק שאינו נכפף
 22. למטה אבל אם נכפף למטה אף אם בולט הרבה יותר מטפח
 23. סביבות כל ראשו אין שם אוהל עליו ומותר לפיכך מותר לפרוס
 24. הטלית על ראשו אע"פ שבולט הרבה להלן מראשו אלא אם כן
 25. הוא ממין בגד הקשה (שקורין גרא"ב גרי"ן) ויש אומרים שלא
 26. אסרו אלא כשהוא קשה ביותר כעין גג (שאי אפשר לו בקל
 27. להיות נכפף לכן יש עליו שם אוהל אבל אם אינו קשה ביותר
 28. אין שם אוהל עליו ומותר) ויש מי שמיקל עוד שאם אינו עומד
 29. בשוה אלא בשיפוע אין שם אוהל עליו ומותר אף שהוא קשה
 30. ביותר וטוב להחמיר (בכל זה שיהא נכפף ממש למטה מאיליו
 31. ואז אף אם מגביהו ומעמידו בשוה בידו אין בכך כלום).
 32. וכל זה כשמתכוין בו להאחיל עליו להגן מאיזה דבר אבל אם
 33. אינו מתכוין רק לכסות ראשו אע"פ שממילא נעשה אוהל סביבו
 34. אין בכך כלום לפי שכל אוהל שאין לו דפנות תחתיו אין איסור
 35. בעשייתו אלא אם כן מתכוין בו לעשיית אוהל כמו שיתבאר
 36. בס"י שט"ו:
 37. מט] לפיכך מותר ללבוש כובע גדול של לבד הנהוג בקצת
 38. מקומות שקורין (בריטי"ל) אף אם יש בתוכו נייר קשה
 39. שעל ידי כן מתקשה ביותר ועומד בשוה כיון שאינו מתכוין
 40. לאוהל אלא לכסות ראשו ובמקומות שנהגו להקל בכל ענין אף

1 אם הוא מתכוין לאוהל אין למחות בידם כי יש להם על מה
2 שיסמכו שיש מתירין לגמרי בכל ענין שסוברים שלא גזרו כאן
3 משום עשיית אוהל הואיל ונעשה דרך לבישה:

4 **נ** וכל זה ללבוש הכובע בבית אבל אסור ללבוש על גבי כובע
5 קטן שעל ראשו ולצאת בו אע"פ שאינו מתפשט טפח להלך
6 מראשו לפי שיש לחוש שמא יפריחנו הרוח מעל ראשו וישכח
7 ויביאנו בידו ד' אמות אלא אם כן הוא מהודק בראשו או שהוא
8 עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפריחו מראשו או
9 שהוא קשור ברצועה תחת גרונו שבזה אין לחוש לכלום
10 ובמקומות שאין דרך בני אדם לילך ברחוב ככובע קטן בלבד
11 בלי כובע זה הגדול מותר לצאת בו בכל ענין שבודאי לא ילך
12 ד' אמות בלעדו אבל אם יש עליו כובע שדרך לילך בו ברחוב
13 לפעמים אסור ללבוש עליו שום כובע אחר בין גדול בין קטן
14 אף על פי שהוא צריך לו מחמת הקור וכיוצא בזה אלא אם כן
15 הוא בענין שאין לחוש בו שמא יפילנו הרוח מעל ראשו כמו
16 שנתבאר:

17 **נא** מי שמצא תפילין בשבת ברה"ר או בשדה או בכל מקום
18 שאינן משתמרים מכלבים וכיוצא בהם ויכולין לבא לידו
19 בזיון כיצד יעשה אם יש בהם רצועות קשורות שיכול ללבושן
20 יכניסן לעיר זוג זוג דהיינו שילבישן כדרך בחול תפילין של יד
21 על זרועו ושל ראש על ראשו ונכנס וחולצן בעיר (בחצר
22 החיצונה שהוא מקום המשתמר ראשון) וחוזר ויוצא ולובש זוג
23 אחר עד שיכניס כולן ואינו יכול ללבוש ב' זוגות כאחת אף על
24 פי שלא יעבור בזה בכל תוסיף שהרי שבת אינו זמן תפילין כלל
25 וכשמוסיף על המצוה שלא בזמנה לא שייך כל תוסיף כלל מכל
26 מקום כיון שבחול אין לובש לעולם ב' זוגות א"כ זוג השני אינו

27 נקרא דרך לבישה אלא כמשוי הוא ולא התירו חכמים משום
28 בזיון התפילין אלא זוג אחד שהוא כדרך לבישה בחול ואינו
29 נראה כמשוי ואין איסורו שלא במקום בזיון אלא משום גזירה
30 שמא יביאנו בידו כמו שנתבאר למעלה:

31 **נב** ואם היו זוגות הרבה בענין שלא יספיק היום להכניס כולן
32 זוג זוג דרך לבישה כיון שיצטרך להכניס גם משתחשך לא
33 יכניסן כלל ביום אלא ישב כאן לשמרן עד שתחשך ואז יכניס
34 כולן בידי.

35 וכל זה באיש אבל אשה שמצאה תפילין אפילו הן זוג אחד
36 תשב ותשמרן עד הלילה ולא תכניסן לעיר דרך מלבוש שכיון
37 שאין הנשים מניחות תפילין בחול אינן מלבוש להן אלא משוי
38 גמור.

39 ואם מתיירא לישב כאן עד שתחשך מפני ליסטים שודדי לילה
40 יטול כולן בידי מיד ויוליכין פחות פחות מד' אמות כדרך
41 שנתבאר בסי' רס"ו עד שמגיע לחצר החיצונה או נותן כולן
42 לחבירו שאצלו בתוך ד' אמות וחבירו לחבירו שאצלו עד
43 שיגיע לחצר החיצונה של עיר שהוא מקום המשתמר הראשון
44 וכשיגיע לפני החצר שהוא יושיט אותן לחבירו העומד בחצר
45 וחבירו יטלן מידו בשעה שהוא הולך שנמצא הוא עושה עקירה
46 מרשות הרבים וחבירו עושה הנחה ברשות היחיד או יכניסו
47 אותן זוג זוג דרך לבישה אם יש שהות ביום להכניס כולן אבל
48 לא יזרקם לחצר כלאחר יד כמו שנתבאר בסי' רס"ו מפני בזיון
49 התפילין כמ"ש בי"ד סי' רפ"ב:

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם אסורים
טעמים מרנב

תורה אור

17 **וזהו ענין שבת שבתון לה'.**
18 ע"פ מה שנתבאר לעיל בענינה של הנשמה
19 היתירה דשבת, יובן כפל לשון הכתוב (גבי שבת)
20 "שבת שבתון לה'".

21 **כי הנה המשכת הרצון העליון שהוא בחינת הרצון**
22 **שלמעלה מהשכל הנמשך ומתגלה בשבת, הוא**
23 **דוקא כשיש כלי לגילוי אור זה.**

24 אע"פ שהנשמה היתירה דשבת ניתנת לאדם
25 במתנה מלמעלה (כמו כללות קדושת שבת דמיקדשא
26 וקיימא), מכל מקום, אי אפשר לה להתגלות בנפש
27 האדם, שיתעורר באהבה רבה לה' (שלמעלה מן
28 השכל), אלא אם האדם הוא כלי ראוי להתגלות זו.

29 **והכלי הוא בחינת הרצון התחתון שנוגד מן השכל**
30 **וההתבוננות בכל ששת ימי המעשה.**

31 התעוררות הרצון והאהבה לה' (בששת ימי

1 **תוכן הפרק:** פירוש כפל לשון הכתוב "שבת שבתון
2 לה'" וביאור ענינה של "נשמה יתירה" דשבת.
3 [להבנת תוכן פרק זה יש להקדים, ששבת וששת ימי
4 החול קשורים זה בזה ומהווים חטיבה אחת של שבוע
5 שלם, לפי שתכלית קדושת שבת שמאירה בנפש האדם
6 היא, שקדושה זו תשפיע ותשאיר רושם על האדם במשך
7 ששת ימי החול, ומאידך, במשך ששת ימי החול על האדם
8 להכין את עצמו לשבת, שאזי בבוא השבת תאיר בו
9 קדושת שבת כראוי באופן שיתקרב באמת לאלקות.

10 הקשר בין העבודה הרוחנית של האדם בששת ימי
11 החול ועבודת יום השבת יובן ע"פ ביאור הקשר בין שתי
12 המדרגות בעבודת ה' שנתבארו לעיל, אהבה הנוולדת מן
13 השכל (הנק' "רצון התחתון") ואהבה ורצון לה' שלמעלה
14 מן השכל (הנק' "רצון העליון") - שזהו ההבדל בין ששת
15 ימי החול ושבת (כפי שנתבאר לעיל בארוכה).

16 וזהו שהולך ומבאר:]

- 1 המעשה) ע"י התכוננות באחדותו ית' - שהוא נקרא
2 "רצון התחתון" - היא ה"כלי" לרצון ואהבה עליונים

- 3 יותר, שלמעלה מן השכל, באופן, שרצונו ואהבתו לה'
4 בשבת הם בלי מדידה והגבלה.

ד"ה ויקהל משה פרק ד

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

וד"ל. וזהו ששה חדשים בשמן המור וקאי על הנשמה האלקית כבואה לג"ע כמ"ש ז"ל שמכריזין בג"ע אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שלא תוכל לבא כ"א ע"י ששה חדשים בשמן המור שזהו בחי' עסק ההלכות שמלוכשות בענין גשמי בבחי' מור ומרירות דגסות וחומריות עוה"ז להבדיל בין הטמא כו' ולפי שבח"ע דוקא בא בחי' בירור זה ע"כ נקרא שמן המור פ"י שמן שרשו בח"ע במקור החכמה וכמו שמן המעורב במור שנקלט השמן במור ומריח ריח טוב כו' כן הוא אחר הבירור דח"ע במור דנוגה שעולה בבחי' ריח טוב כו' ע"כ ששה חדשים תעסוק הנשמה בשמן המור הזה וששה חדשים בבשמים כו' בהשגות פנימית התורה כו' ובחי' שמן המור הזה הוא ענין מרי דכיא שהן ההלכות וע"כ לא יבוטלו לעתיד וזהו שא' מגלת אסתר שכולל בזה גם מרדכי שנאמר וימי הפורים לא יעברו כו' וד"ל אך לכאורה אין זה מובן כלל שהרי לעתיד יהיה לאחר תשלום כל הברורים דרפ"ח כו' א"כ למה צריך לשמן המור שהוא בחי' הבירורים שבח"ע ולמה אמר גם בהלכות שהוא בחי' מרדכי שלא יבוטלו לעתיד ויהיו מוסתרים גם ביום ההוא דלעתיד גם שיבא אז לידי גלוי כנ"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

- 1 והנה יש עוד בחי' רביעית שהוא למטה מכולם והיא
2 בעולם העשי' ששם מדור הקליפו' והן הע' שרים
3 שכללותם המה י' כתרין דנוגה כידוע שמכירין את בוראם
4 שמהווה אותם מאין ממש ואעפ"כ יכול להיות יש ודבר
5 בפ"ע כנ"ל בבחי' נפרד כו"ע כע"ז, והוא לפי שכח אלקי
6 מצומצם בהם מאד מאד בריבוי הסתרות והעלמות ורק
7 דקארו ל' אלקא דאלקי' כלומר שהוא כח הראשון המקור
8 האמיתי לכל כחות מוגבלים הנמצאים ממנו כו' והוא ענין
9 כח הפועל בנפעל לבד ובחי' אא"ס המצומצם בהם זה
- 10 האלקי מוסתר ונעלם מהם בתכלית ההעלם, לכך אעפ"י
11 שיודעים ומכירים ומשיגים את בוראן בבחי' השגת
12 המציאות אין בהם התפעלות הביטול ממציאותם כלל אלא
13 יהי' ליש ודבר בפ"ע מפני שהיש מסתיר את האין ונראה
14 להם היש בלבד, אבל האין האלקי אין בהם אלא בבחי'
15 השגה מרחוק בלבד, וזהו מדריגת הע"ש דקרו ל' אלקא
16 דאלקי', אך נש"י למטה בעוה"ז אף שאין להם רק השגת
17 המציאות לבד מ"מ אין אור אלקי מוסתר בהם ואין היש
18 מסתיר על האין, ולכך הם בטלים לאלקות, ונשמות בג"ע

- 1 הם למעלה גם מן מלאכי' לפי שנש"י עלו במח' ושרש
2 המלאכי' הוא רק מבחי' דבור בחי' מל' ע"כ אין להם
3 השגה רק בבחי' מל', משא"כ נש"י עלו במח' וע"י תו"מ

יחזי יעקב

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

- 1 **ויקרא** משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו
2 לכם צאן כו'. וצ"ל הלא תיבת משכו הוא מיותר
3 שהעיקר הוא הציווי של וקחו, ובוזהר מפרש משכו יומין
4 עילאין ביומין תתאין, היינו לחבר אותם, ותיבת משכו
5 עולה שס"ו כמנין ימות החמה שמש הוי' יומין עילאין,
6 ומה שימות החמה הם שס"ה ומשכו הוא שס"ו היינו כמו
7 קודם הנסירה שהיתה חוה א' מצלעותיו וא"א להיות אבר
8 בלא גיד, ושרש ההמשכה הוא ממקום גבוה מאד שהוא
9 קודם הנסירה, אך החיבור הוא מיומין עילאין ליומין
10 תתאין שהוא שס"ה כמנין ימות החמה, אך צ"ל למה דוקא
11 ביצי"מ הי' צ"ל דוקא החיבור דב' מיני ימים.
12 **אך** יובן בהקדים מ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים דכמו
13 שהשמש מאירה אורה מלמעלמ"ט בריבוי אור,
14 ומאירה מטה מטה באין מונע ועל כל דבר בשוה, שלא
15 יתכן לומר שעל דבר גדול מאירה יותר ועל דבר קטן
16 מאירה פחות, אלא שמאירה אורה בשוה אם לא שיש דבר
17 המגביל ומונע, אך זהו דוקא ביום, אבל בלילה היא הולכת
18 תחת כדור הארץ ומ"מ מאירה ע"י הלכנה, אך הוא בהעלם
19 כי כדי שתאיר ותשפיע בלבנה הוא ע"י ריבוי צמצומים
20 ואח"כ מתעלם האור בלבנה והלבנה מעלמת ומסתרת
21 אורה לגמרי עד שנעשה מהות אחר, ומה שהלבנה מאירה
22 לארץ ולדרים הוא לאחר העלמת אור השמש ונמצא

ד"ה ויקרא משה ג' משכו וקחו

בס"ד. ש"ק פ' בא. תרל"ב.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

- 1 התיווך האם האצילות גילוי ההעלם או באין-ערוך
2 ועל פי זה יובן הסתירה לכאורה בגדרה של בחינת החכמה
3 דאצילות, שהיא עיקר בחינת האצילות, דמצד אחד מה
4 שכתוב⁷⁵ והחכמה מאין תמצא כלומר דהתהוות החכמה
5 מאין דכתר הוא בבחינת יש מאין דהיינו באין-ערוך - שהרי
- 6 הפירוש יש מאין, זה שהיש הוא באין-ערוך למקורו, עד
7 שלגביו הוא בחינת 'אין' - נסתר ונעלם בתכלית. והלא מצד
8 שני ידוע שעולם האצילות הוא בבחינת גילוי ההעלם כו',
9 - כלומר שאינו התחדשות אלא גילוי ההעלם שבאין סוף,
10 ולא משהו חדש.

44 יש גדר של עשר ספירות גנוזות. אבל לגבי עצמות אור אין
 45 סוף היינו האור שבבחינת אין סוף ממש - שזו הדרגה של
 46 ספירות אין קץ כפי שהתבאר, הרי מול דרגה זו אין לומר
 47 שזה בבחינת גילוי ההעלם, כי מה שיש בהעלם זה ספירות
 48 אין קץ, ואילו בגילוי יש בזה רק עשר ספירות, ולכן הרי
 49 הוא בבחינת אין-ערוך בו'.
 50 לסיכום: הקו הוא בבחינת אין-ערוך מול הספירות אין קץ
 51 ובבחינת גילוי ההעלם אל מול הספירות הגנוזות. וכן הוא
 52 ביחס החכמה דאצילות מול הכתר, שהיא באין-ערוך
 53 לעצמות הכתר וגילוי ההעלם אל מול החכמה שבכתר.
 54 נשיאת ראש גם למי שבספירות אין קץ
 55 ועל פי הנוכח לעיל מובן מה שכתוב⁷⁶ נשא את ראש בני
 56 גרשון גם הם בו', - כאן חוזר הרבי נ"ע לתרץ את הדיוקים
 57 שהובאו בתחילת המאמר: מה הענין שמחלק בין בני גרשון
 58 לבני קהת באומרו "גם הם", ומה הענין בכלל של נשיאת
 59 ראש.
 60 דהנה במשכן היו ב' ענינים יריעות המשכן והכלים. וידוע
 61 שזהו כנגד אור פנימי ואור מקיף דהכלים ארון שלחן בו'
 62 הם בחינת אור פנימי שכל כלי מבטא גילוי מסוים של אור,
 63 והיריעות המקיפות את המשכן בכללותו הם בחינת אור
 64 מקיף בו'.
 65 ובני גרשון היו נושאי היריעות, כלומר יש להם שייכות לאור
 66 המקיף, ועל כן יש מקום לומר שבהם אינו שייך נשיאת
 67 ראש בו', דהנה ענין נשיאת ראש הוא להגביה בחינת ראש
 68 ומוחיין ולהעלות אותם בבחינת עצמות אור אין סוף ברוך
 69 הוא וכמו שכתוב⁷⁷ גבי מנין בני ישראל שאו בו' לגולגלתם
 70 שזה מסמל את בחינת כתר בו', והיה מקום לומר שרק אלו
 71 שנושאים את הכלים, שזה בחינת אור פנימי ומוגבל שייך
 72 לומר עליהם נשיאת ראש, שצריכים להתעלות מדרגת אור
 73 פנימי אל דרגת אור מקיף, אבל אלו שהם נושאי היריעות,
 74 כלומר שהם כבר בדרגת אור מקיף, מה שייך לומר עליהם
 75 "נשיאת ראש"? ואם כן בני גרשון שהן נושאי היריעות
 76 בחינת אור מקיף אין צריכים נשיאת ראש בו'.
 77 ומכל מקום נאמר בהם גם כן נשא את ראש - והטעם לזה,
 78 להיות שגם האור מקיף אין זה בחינת העצמות כי אם
 79 בחינת אור וגילוי ושייך שם ספירות אין קץ על כל פנים
 80 בו', וכפי שהתבאר שכל ענין של ספירה הוא גילוי ואינו
 81 העצמות ממש, על כן צריכים גם כן נשיאת ראש אל מול
 82 העצמות ממש בו', וזהו שנאמר בפסוק הלשון גם הם
 83 שלשון זו משמע שזה ענין של חידוש שהם שהן בחינת
 84 אור מקיף מכל מקום צריך להיות בהם נשא את ראש בו'.
 85 נמצא אם כן, שיש ד' דרגות כלליות, לפני הצמצום, והם
 86 (מלמטה למעלה):

1 הענין הוא - התירוץ הוא שזה תלוי ביחס למה מדברים:
 2 דזה שהן - הבחינות בעולם האצילות בבחינת גילוי ההעלם
 3 היינו לגבי שרש ומקור העשר ספירות כמו שכלולין בבחינת
 4 הכתר - כפי שהתבאר לעיל שבתוך הכתר יש בחינות של
 5 עשר ספירות, אך אינם מבטאות את עצמות הכתר בו', דאור
 6 החכמה דאצילות לגבי בחינת חכמה שבכתר הרי זה
 7 בבחינת גילוי ההעלם מאחר שגם חכמה שבכתר היא בחינת
 8 חכמה בו'. אלא ששם זה בבחינה של העלם והשערה,
 9 ובאצילות זה בגילוי, אך אין זה חידוש ממש ואינן
 10 באין-ערוך.
 11 והגם שהיא - החכמה הנעלמת שבכתר למעלה מעלה
 12 מבחינת חכמה עילאה דאצילות וכוזכר לעיל פרק י"ד בענין
 13 שתוק כך עלה במחשבה בו', - גודל ההפרש בין החכמה
 14 הגלויה לחכמה הסתומה מכל מקום הרי גם היא בחינת גדר
 15 של חכמה, אלא שהיא חכמה נעלמה שלמעלה מהשכל
 16 ומעם המושג בו'. ולכן היחס ביניהם הוא גילוי ההעלם ולא
 17 יש מאין.
 18 ומחדר הרבי נ"ע: חוץ מזה ששניהם בגדר של חכמה, הרי
 19 והעיקר מה שהיא - החכמה הסתומה למעלה מהשכל
 20 המושג ועד שאפשר לומר על זה "שתוק וכו'" הוא לא מצד
 21 הגדר של אור החכמה שבאצילות בטהרתו, אלא בעיקר
 22 ביחס של החכמה הסתומה לגבי כלי החכמה - כלומר, דמה
 23 שאור החכמה שבאצילות הוא בבחינת שכל מושג כפי
 24 מהות הכלי של החכמה, שהוא כבר ענין של הבנה שכלית
 25 מדודה הרי זה מה שהכלי פועל בהאור של החכמה בו' כמו
 26 שנתבאר לעיל, אבל אם היינו מבודדים כביכול את האור
 27 של החכמה מהכלי, היינו רואים קירבה ושייכות בין אור
 28 החכמה לשרשו בחכמה שבכתר, ששניהם הם בגדר של
 29 חכמה, ועל כן לגבי בחינת מוחא סתימאה - החכמה
 30 הסתומה שבכתר, הרי אור החכמה שבאצילות הוא בבחינת
 31 ערך לחכמה שבכתר ובבחינת גילוי מההעלם בו'.
 32 אבל לעומת זאת, החכמה שבאצילות לגבי עצמות הכתר
 33 ממש, כלומר בחינת הכתר שבכתר הרי זה באין-ערוך
 34 דלהיות העצמות הכתר למעלה מנדר חכמה לגמרי, והוא
 35 בחינת כלי גבול ממש, אם כן החכמה שהיא בחינת גבול
 36 וגדר היא באין-ערוך לגמרי לגבי מדרגה זו בו'.
 37 וכמו כן - כמו שיש הבדל ביחס של החכמה דאצילות אל
 38 מול החכמה שבכתר ואל הכתר עצמו, כך הוא בבחינת הקו
 39 - שהוא האור המוגבל שמאיר בעולמות, לגבי אור אין סוף
 40 שלפני הצמצום שיש הבדל ביחס לאיזה בחינות באור אין
 41 סוף מעריכים אותו. הנה לגבי שרש ומקור הקו שהן העשר
 42 ספירות הגנוזות הרי הוא - הקו בבחינת גילוי ההעלם בו',
 43 בלבד ולא התחדשות ממש, כיון שגם באור אין סוף כבר

במאמר זה מוסיף ומחדש שגם על האורות דאצילות יש
לומר שהם באין-ערוך למקורם, שהרי יש בהם התחלקות
וגדר של עשר ספירות אף ללא התלבשותם בכלים.
ומוכיח זאת בכמה פנים: א. מספרי הקבלה המתארים
התחלקות וגדר אף בדרגות שאין שם התחלקות של כלים.
ב. מסברא, מזה שהאורות יכולים להתלבש בכלים ואם היו
בלי גבול ממש כיצד יתלבש בלי גבול בגבול. ג. מזה שיכול
להיות מצב של "אחליפו דוכתייהו" אור החסד בכלי
הגבורה.
ואף שלגבי הכלים האורות הם בבחינת פשיטות ובלי גבול,
הרי בהם גופא יש גדר והתחלקות, ומבאר זאת על דרך
החילוק בין חכמה סתימאה לחכמה הגלויה.
ומוסיף ומבאר, כי גם בשרש האורות הפנימיים, כפי שהם
לפני הצמצום, שהם עשר ספירות הגנוזות, יש התחלקות
(ואין זה מצד הכלים בלבד כשיטת הפרד"ס), ועל פי זה
מתרץ ומיישב דברי הזוהר והאר"י.
אלא שעל זה מחדד ומבהיר, שההתחלקות של עשר
הספירות הגנוזות אין הכוונה לבחינת שרש הגבול
(הרשימו), דהרי הוא שרש הכלים, ואנו עוסקים כאן בשרש
האורות (שם הוי"), ולאידך אין הכוונה לבחינת הספירות
אין קץ, שהרי שם לא שייך כלל בחינה של גדר והתחלקות
כי זהו שרש אור הסובב, בלי גבול ממש.

יום ב' דחג השבועות תנע"ב

רשימו - כח הגבול, שרש הכלים.
עשר ספירות הגנוזות - ההשערה של הקו לפני הצמצום,
והוא שרש אור הממלא.
הספירות אין קץ - שרש אור הסובב, אך עדיין שייך בזה
ספירות וגילוי.
האור הכלול בעצמות ממש - שאינו בבחינת גילוי כלל, ולא
שייך בו עניין של ספירה.
וגם מי שנמצא בדרגת הספירות אין קץ, כמו בני גרשון
שנשאו את היריעות - האור המקיף ממש, הנה גם הם
צריכים "נשיאת ראש" כלומר להתכלל בעצמות ממש.
קיצור.
וזהו נעשה אדם, בחינת אדם דאצילות, בצלמנו שרשי
האורות, בדמותנו רשימו שרש הכלים (ומכל מקום גם באור
האין סוף שייך ספירות אין קץ ובעצם האור לא יש ספירות
כלל), וכמו באור אין סוף שלפני הצמצום כמו כן בכתר,
עצם הכתר בחינת אין סוף.
ויש שרשי האורות דעשר ספירות הכלולים, דלגבי מדריגה
זו אור החכמה הוא בבחינת גילוי ההעלם, ולגבי עצם הכתר
אין-ערוך, ובוה יתבאר פסוק נשא את ראש בו'.
סיכום:
[לאחר שביאר במאמר הקודם כי האין-ערוך דאצילות לגבי
מקורו הוא בבחינת הכלים, הנה]:

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ד

אור אין סוף, איך שמתחיה ומהנה עולמות עד אין קץ ועד
אין תכלית, ואיך שהוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין,
וכשיתבונן ברבוי העולמות והנבראים שנתהווי וכמו
שכתוב³⁷ "מה רבוי מעשיך", והם דומים צומח חי מדבר
שיש בזה רבוי עצום, ובפרט קשמתבונן בנבראים העליונים
שהם השמים וכל צבאם שעל זה נאמר³⁸ "מה גדלו מעשיך
הוי'", שהם גדולי הנבראים, וכמו הגלגלים ושמש וירח
והכוכבים, וכמו כן מלאכים העליונים אופנים חיות
וישרפים, שכל זה נתנהו במאמר וירח פיו יתברך, ואם כן
מרבוי וגדלת הנבראים יוכן גדלת אור אין סוף ברוב הוא

ד) וזהו דהלדת המדות אהבה ויראה בלב הוא על ידי
השגת המחין וההתבוננות דוקא, ועל ידי הדעת
שהוא פנימיות המדות מפתחא דכליל שית"י כמו שכתב
בזהר³³, וכמו כן הוא במדת התפארת שהוא ענין שמחת
הלב בתפארת ה' וחדר גאווה, שפאה גם כן על ידי
ההתבוננות דוקא ביקר ותפארת גדלת אור אין סוף ברוב
הוא, ונקרא בזהר³⁴ "לאסתפלא ביקרא דמלכא"³⁵, וכמו
שכתוב³⁵ "מלך בנפיו תחזינה עיניך", ונדוע³⁶ דעינים הם
בחינת חכמה, ועל זה אמר "מלך בנפיו תחזינה עיניך",
שישפיל ויתבונן ביקרא דמלכא, שהוא ההתבוננות בגדלת

36) עץ חיים שער דרושי נקודות בתחילתו. אגרת הקודש סימן יד.
37) תהלים קד, כד.

38) שם צב, ו. - ראה תורה אור [מאמר] דיבור המתחיל וידבר
גו' וראו (השני). קונטרס יט כסלו [ספר המאמרים] ה'תשי"א עמ' 139
ואילך.

33) חלק ב קעו, ריש עמוד א. וראה לקוטי תורה ואתחנן תוספת
ביאור וידעת פרק ג.
34) ראה זוהר חלק ב רמז, ב. [מאמר דיבור המתחיל] מים רבים
תרלו'ו פרק נא.
35) ישעיה לג, יד.

הוֹיָתוּ מִתְחִיל לְהַפְסֵד, וְכִמוּ שֶׁכָּתַב הַבַּחַיִּי⁴⁶ שֶׁהִתְיַוֵּק מִיּוֹם
הוֹלְדוֹ מִתְחִיל לְהִתְיַבֵּשׁ, וְהֵינּוּ שֶׁהֶפְסְדוּת הִיא תְּמִיד בּוֹ,
אֲבָל שָׂמִים וְאָרֶץ שֶׁהֵם חֲזָקִים כְּיוֹם הַבְּרָאָם וְאֵין בָּהֶם שׁוֹם
הֶפְסְדוֹת כָּלֵל כִּי אִם לְעֵתִיד לְבֹא יִפְסְדוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ
אָמֵן, אֵין זֶה כְּעֵנֶן הֶהְפְסְדוֹת, כִּי אִם מֵצַד רְצוֹן הַבּוֹרָא
שֶׁמְקַיָּמָם, וְכִשְׂיִהְיֶה הַרְצוֹן שֶׁיִּפְסְדוּ יִפְסְדוּ מִמִּילָא, וְאִם בֶּן
הַקְּיּוֹם שֶׁלָּהֶם עֵכָשׁוּ הוּא קְיּוֹם בְּלִתי מְשֻׁנָּה וּבְלִתי נִפְסָק,
אִם בֶּן נְרָאָה הֵיטֵב שֶׁיֵּשׁ כַּח הַבְּלִתי בְּעַל גְּבוּל שֶׁמְחִיָּה
וּמְקַיָּם אוֹתָם תְּמִיד. וְעוֹד זֹאת⁴⁷, הֵנָּה הַגְּלָגֵלִים, אִם כִּי הֵם
גּוֹפִים רַבִּים, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַלּוּף מִיָּחָד וּמְשֻׁנָּה מִחִבְרוֹ,
וְאִף עַל פִּי כֵּן פְּלִם מְכַנְיָם לְסֵדֵר אֶחָד לְהִיּוֹת עֵת הַיּוֹם
וְהַלְיָלָה וְקָר וְחֵם קִיץ וְחֹרֶף וְיָרֵעַ וְקָצִיר כו', אִם בֶּן מִי הוּא
הַמְקַשְׂרָם וּמְכַרְיָתָם לְהַנְהִיגָה פְּזֹאת, עַל פְּרָחַף אֵינוּ הַנְּפֹשׁ
וְהַכַּח שֶׁבְתוֹף כָּל גְּלָגֵל, שֶׁהַכַּח וְהַנְּפֹשׁ שֶׁבְתוֹף כָּל גְּלָגֵל וְכָל
כּוֹכֵב אֵי אֶפְשָׁר לוֹ רַק לְהַנְהִיג תְּנוּעָתוֹ גְּלָגֵל זֶה, וְלֹא
שֶׁיִּתְקַשֵּׁר וְיִתְחַבֵּר עַל יְדֵי זֶה עִם גְּלָגֵל זּוֹלָתוֹ, וְלֹא עַל יְדֵי
זֶה יִהְיֶה הַסֵּדֵר וְהַמְשָׁטֵר שֶׁיִּשְׁמֵר כָּל אֶחָד סְבוּבוֹ וְיִהְיֶה
שׁוֹקֵד עַל מְקוֹמוֹ הַמְיָחָד לוֹ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמֵר הַסֵּדֵר תְּמִיד
בְּעוֹלָם וְיִפְעֲלוּ בָלָם פְּעֻלָּה אַחַת תְּמִידִית. וְאֵין לִזְמֵר
שֶׁהַקּוֹשְׂרָם וּמְיָחָדָם הוּא הַגְּלָגֵל הַעֲלִיּוֹן הַנִּקְרָא "גְּלָגֵל
הַיּוֹמִי" שֶׁכָּל הַגְּלָגֵלִים קְבוּעִים בּוֹ, וְאִם בֶּן הִיָּה מְקוֹם בְּשָׂכָל
לֵאמֹר שֶׁנִּפְשׁ הַגְּלָגֵל הִנֵּה הוּא הַמְסַבֵּב בָּלָם כְּאִישׁ אֶחָד
עַל פְּנֵיהֶם אַחַת, אֲבָל בְּאֵמַת אֵי אֶפְשָׁר לִזְמֵר בֶּן, דְּלִהְיִית
אֵמַת הַדְּבָר שֶׁכָּל הַגְּלָגֵלִים סוֹבְבִים עַל יְדֵי הַגְּלָגֵל הַיּוֹמִי,
מְכַל מְקוֹם אֵינָם אֲדוֹקִים וְדוֹבֻקִים בּוֹ כְּמוֹ אֲבָרֵי הָאָדָם
בְּאָדָם שֶׁהָאֲבָרִים בָּלָם דְּבוּקִים בּוֹ וְכָלָם יַחַד הֵם גּוּף אֶחָד,
לֹא שֶׁהָאֲבָרִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד גּוּף בְּפָנָי עֲצָמוֹ, כִּי אִם רַק
חֵלֶק מִמֶּנּוּ וְדְבוּק עִם הַשָּׂאָר, אֲבָל גְּלָגֵלִים אֵינוּ בֶּן כִּי אִם
כָּל אֶחָד וְאֶחָד גּוּף בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְהִרְאִיָּה עַל זֶה מֵה
שֶׁהַגְּלָגֵלִים מְחַלְקִים זֶה מִזֶּה בְּסוּבּוֹבָם, וְכִמוּ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם
פְּרָק ג מֵהַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה הֵלְכָה ב זֶה לְשׁוֹנוֹ: "גְּלָגֵלִים
סוֹבְבִים מִמְעַרֵב לְמִזְרָח, וּמֵהֵם סוֹבְבִים מִמִּזְרָח לְמַעְרָב", עַד
כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וּבִסְפָר נְחֻמָּד וְנִעְמִים שֶׁעַר א סִימָן ט שָׂרְאוֹ
בְּהַשְׁבָּעָה כּוֹכְבֵי לְכַת בְּכָל אֶחָד מֵהֶם מְהֻלָּף יָדוּעַ וּמְחֻלָּט
בְּפָנָי עֲצָמוֹ, מְהֻלָּף שֶׁאֵינוּ דוֹמָה לְמַהֻלָּף חִבְרוֹ, וְאִם בֶּן אֵי
אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה בָלָם גּוּף אֶחָד, דָּאָם בֶּן אֵיךְ יְסוֹבֵב קְצָתוֹ כִּף
וּקְצָתוֹ כִּף, וּבְהַפָּךְ זֶה מִזֶּה, זֶה מִמִּזְרָח לְמַעְרָב וְזֶה מִמְעַרָב

1 הַמְהִיָּה כָּל הַנְּבְרָאִים, וְכִמוּ שֶׁכָּתוּב³⁹ "הַשָּׂמַיִם מְסֻפְרִים
2 כְּבוֹד אֱ-ל", וּפְרָשׁ בְּתַרְגוּמוֹ יוֹנָתָן "דְּמִסְתַּכְלִין בְּשָׂמַיָא
3 מְשֻׁתְעִין יְקָרָא דֵה"ט, וּפְרוּשׁ "דְּמִסְתַּכְלִין בְּשָׂמַיָא" הוּא עַל
4 דְרָף "שָׂאוֹ"⁴⁰ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְרָא אֱלֹהֵה, וְכִמוּ
5 שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִדְרַשׁ תְּהִלִּים עַל פְּסוּק "הַשָּׂמַיִם מְסֻפְרִים כְּבוֹד
6 אֱ-ל", "מִשָּׁל לְגַבּוֹר שֶׁנִּכְנַס לְמַדִּינָה וְאֵין יוֹדְעִים גְּבוּרָתוֹ,
7 הִיָּה שֵׁם פְּקַח אֶחָד, אָמַר: 'מִן אֲבָנָא' דְּהוּא מִתְגּוֹשֵׁשׁ בַּה
8 אִתָּם יוֹדְעִים גְּבוּרָתוֹ, כִּף הַשָּׂמַיִם מְסֻפְרִים כְּבוֹד אֱ-ל",
9 וְהֵינּוּ דְמַגְדוּלֵי הַנְּבְרָאִים דְּשָׂמַיִם וְכָל צְבָאָם אָנוּ יוֹדְעִים
10 גְּדֻלַּת אֵין סוּף בְּרוּף הוּא שֶׁבְרָא אוֹתָם, וְזֶהוּ כְּבוֹד אֱ-ל.
11 וְיִוְכֵן⁴¹ בְּעַמֻּק יוֹתֵר עֵנֶן מֵה שָׂאוֹמֵר בְּתַרְגוּמוֹ יוֹנָתָן שֶׁעַל יְדֵי
12 הַהֶסְתַּכְלוּת בְּשָׂמַיִם מְסֻפְרִים יְקָרָא דְמַלְכָא, שֶׁהֵינּוּ
13 שֶׁמֶהֱשָׂמַיִם וְצְבָא הַשָּׂמַיִם אָנוּ יוֹדְעִים אֶת בַּחֲיַנַּת אוֹר אֵין
14 סוּף הַבְּלִתי בְּעַל גְּבוּל שֶׁלְמַעְלָה מִבַּחֲיַנַּת הָעוֹלָמוֹת, שֶׁעַל
15 זֶה אָמַר "שָׂאוֹ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְרָא אֱלֹהֵה, הַמוֹצִיא
16 בְּמִסְפָּר צְבָאָם וְגו' אִישׁ לֹא נִעְדָר", וְהֵינּוּ מֵה שָׂאָל יֵשׁ שְׁנוֹי
17 וְהַפְּסָק בְּהַשְׁפָּעָה, מִזֶּה נְרָאָה אֲשֶׁר כַּח בְּלִתי בְּעַל גְּבוּל
18 מְנַהֵג וּמְחִיָּה אוֹתָם, כִּי מֵצַד חַיּוֹת עֲצָמוֹ שֶׁמְלַבֵּשׁ בּוֹ, כִּינֵן
19 שֶׁהוּא מְגַבֵּל – שֶׁבְגּוּף מְגַבֵּל אֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה חַיּוֹת שָׁבוֹ
20 בְּלִתי מְגַבֵּל, כִּי אִם בְּהִכְרַח שֶׁהַחַיּוֹת גַּם בֶּן מְגַבֵּל – הִיָּה
21 נְחָלֵשׁ וּמְשֻׁתְנָה, וְהִיָּה אֵיזֶה הַפְּסָק וְשְׁנוֹי בְּהַשְׁפָּעָה, וּמֵה
22 שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁאֵין בְּזֶה שׁוֹם הַפְּסָק שֶׁהִרִי בָלָם קְיָמִין בְּמִין,
23 רוּצָה לִזְמֵר דְאֶפְלוּ בְּבִרוּאִים שֶׁלְמַטָּה שֶׁהֵם נִפְסְדִים, מְכַל
24 מְקוֹם לֹא נִפְסָד מִין אֶחָד לְגַמְרִי, וְהִרִי הוּא אֶפְשָׁרִי הֶהְפְּסָד
25 וְלָמָּה אֵינָם נִפְסְדִים לְגַמְרִי, וּבִפְרָט לְפִי מֵה שֶׁכָּתַב
26 הַרְמַב"ם⁴² שֶׁכָּל הָאֶפְשָׁרִי בְּמִין אֵי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יָבוֹא, אֱלֹא
27 שֶׁזֶה מַכַּח הָאֵין סוּף הַבְּלִתי בְּעַל גְּבוּל דְּוִקָא, וְיוֹתֵר מוּבָן
28 זֶה מֵהֱשָׂמַיִם וְצְבָא מְעַלָּה, שֶׁהַשָּׂמַיִם וְכָל הַגְּלָגֵלִים וְצְבָא
29 מְעַלָּה הִרִי הֵם כְּיוֹם הַבְּרָאָם מִמְשׁ, וְכִמוּ שֶׁאָמְרוּ
30 בִּירוּשָׁלַיִם⁴³ עַל פְּסוּק "אֱלֹהֵה תוֹלְדוֹת הַשָּׂמַיִם וְהָאָרֶץ כְּיוֹם
31 הַבְּרָאָם", שֶׁהֵם חֲזָקִים כְּיוֹם הַבְּרָאָם, וְהִרִי הֵם גַּם בֶּן
32 נְבְרָאִים מְגַבֵּלִים וּמְרַבְבִים מִגּוּף וּנְפֹשׁ מְגַבֵּל וְאֶפְשָׁרִי
33 הֶהְפְּסָד כּו', וּמְכַל מְקוֹם אִישׁ מֵהֶם לֹא נִעְדָר בְּלִי שׁוֹם שְׁנוֹי
34 וְהַפְּסָק כָּלֵל. וּמֵה שֶׁאָמְרוּ רַב"ל⁴⁴ "שִׁית אֶלְפֵי שְׁנֵינִי הִנֵּי
35 עֲלֵמָא וְחַד חֲרוּב"י, "שָׂמַיִם"⁴⁵ כְּעֵשֶׂן נְמַלְחוּ וְהָאָרֶץ כְּבָגֵד
36 תְּבַלָּה", הִרִי שֶׁסוּף כָּל סוּף יִפְסְדוּ, הֵנָּה זֶה רַק מֵצַד רְצוֹן
37 הַבּוֹרָא שֶׁיִּהְיֶה כִּף, כִּי אֵין זֶה כְּעֵנֶן הֶהְפְסְדוֹת שֶׁמִּרְאוּשִׁית

החקירה להצמח צדק, בתחילתו (ד, א).
 (44) ראש השנה לא, א.
 (45) ישעיה נא, ו.
 (46) ראה בחיי לבראשית א, כת.
 (47) ראה באריכות ספר החקירה להצמח צדק חלק א פרק ט ואילך.

(39) תהלים יט, ב.
 (40) ישעיה מ, כז.
 (41) ראה גם כן (מאמרים) דיבור המתחיל שאו מרום להצמח צדק (הקדמה לספר החקירה שלו). מים רבים תרל"ו פרק ל ואילך.
 (42) מורה נבוכים חלק ב פרק א עיון שלישי.
 (43) ברכות פרק א, הלכה א (בשינוי לשון). וראה גם כן ספר

8 התפארת, והוא גדלת ה' שמהנה ומחיה עולמות ונבראים
 9 עד אין שעור, "השמים מספרים כבוד א-ל", מצבא השמים
 10 אנו יודעים אור אין סוף הבלי גבול, צבא הארץ קימים
 11 במין וצבא השמים קימין באיש, ויסביר דהגלגלים גופים
 12 מחלקים ולכל אחד מהם הלוף מיוחד ועם זה כלם מכונים
 13 לסדר אחד, דאי אפשר להיות לא מצד נפש הגלגל ולא
 14 מצד הגלגל היומי אלא מכח עליון הבלי גבול.

דג הפסח, תש"ד

1 למזרח, והגלגל היומי מסבב ממזרח למערב, ושאר
 2 הגלגלים רבם מסבבים סבוב עצמם ממערב למזרח, ואי
 3 אפשר לגוף אחד שתי תנועות הפכיות, אלא בהכרח שהם
 4 גופים מובדלים זה מזה, ובהכרח לומר שיש כח אחד עליון
 5 מכלם והוא בלתי בעל גבול, והוא המקשר ומחברם יחד
 6 לכונה אחת.
 7 קצור. יבאר ההשגה וההתבוננות המיוחדת למדת

לקוטי דיבורים

26 משמעו "טוב לצדיק וטוב לשכנו"¹⁰.
 27 ה"מצוה לפרסם עוברי עבירה" הוא מורה הדרך
 28 מאיזו סביבה ומאיזו אוירה על יהודי - איש או אשה -
 29 להתרחק ולהתנזר, ובאיזו סביבה ואוירה אסור למשפחה
 30 היהודית לחיות. התרגום של "מצוה לפרסם עוברי
 31 עבירה" הוא "אוי לרשע ואוי לשכנו"¹¹.
 32 רואים אנו בחיי היום יום שקיים שוני רב לא רק
 33 באיזו סביבה ואוירה חיים, כלומר מי הם מכריז ובאיזו
 34 חברה באים, באיזה בית הכנסת מתפללים ומי הוא
 35 המנהיג הרוחני של בית הכנסת, קיים גם שוני רב באיזו
 36 סביבה חיים.
 37 לסביבה ולאווירה השפעה רבה על חיי והנהגת הבית.
 38 אלה החיים בעיר גדולה, שכרגיל יש בה הבדלי מעמדות
 39 חדים - יש לסביבה ולאווירה החיצונית הרבה מה לומר.
 40 הסביבה החיצונית הטובה באיזור היהודי בכלל והישיבה
 41 הכשרה והטובה בפרט - מעניקה את השפעתה הטובה,
 42 ולאיזור היהודי הנלוו בכלל והסביבה של התלמוד תורה
 43 והישיבה הטרופיים בפרט ההשפעה הרעה הגדולה ביותר
 44 על ההורים בכלל ועל הילדים בפרט.
 45 יהודים בכלל ואלה המשתוקקים ורוצים שילדיהם
 46 ישארו יהודים - דבר שכולם רוצים בכך - בפרט, מן
 47 ההכרח שיהרהרו בכך בעומק, להקים את בתי מגוריהם
 48 בסביבה חיצונית טובה, דבר שתהיה לו בודאי השפעה
 49 טובה על ביתם.

י' אדר ב', התש"ג

1 בתורה נעימה כזו, אי אפשר ואסור לפרש את
 2 ביטוייה אך ורק לפי פירוש המלים הרגיל מבלי לרצות
 3 להתעמק ברוח ובנשמה של הדברים, שכן יש בכך משום
 4 פשע רוחני והחילול הגדול ביותר של האור הגדול וחיי
 5 החדש שהוא, ברוך הוא, העניק לנו במתנתו הקדושה.
 6 בכל דין מדיני התורה גלום חלק מהחיים, התורה
 7 היא תורת חיים, דיני התורה יוצרים חיים, כל חוקי
 8 האנוש באים מן החיים ומתבצעים ומשתנים בהתאם
 9 לנסיבות, ואילו דיני התורה יוצרים את החיים ואינם
 10 משתנים בכל הנסיבות.
 11 כל מלה מן התורה מלאה באור אלקי, הרי היא תורה
 12 אור, ומכל ביטוי שבתורה יש ללמוד רבות ביחס למדות
 13 הטובות העדינות והיפות ביותר, הרי היא תורת חסד.
 14 כל הביטויים שבתורה הנם בעלי משמעות בטוחות
 15 על המושגים הנעלים, היפים והעדינים ביותר שעל
 16 האדם לשאוף אליהם ולנקוט בכל כוחותיו הרוחניים
 17 והגשמיים להשיג את המטרה הנכונה שלשמה נברא
 18 ומתקיים העם הנבחר, עם העולם.
 19 הביטויים "מצוה לפרסם עושי מצוה", "מצוה לפרסם
 20 עוברי עבירה" מן ההכרח שיתפרשו כמורי דרך
 21 וכנקודות הצלה בחיי עם ישראל הכללי.
 22 ה"מצוה לפרסם עושי מצוה" הוא מורה הדרך באיזו
 23 סביבה ובאיזו אוירה על יהודי - איש או אשה - לחיות,
 24 ובאיזו סביבה ואוירה מן ההכרח שיהיו חיי המשפחה
 25 היהודית. התרגום של "מצוה לפרסם עושי מצוה"

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 הוד כ"ק אדמו"ר חוה את דעתו הקדושה בדבר המלחמה באמרו ברור מלולו אשר אם ינצח מלך
2 רוסיא יהיו היהודים בטוחים במעמדם המוסרי ובאם ינצח באַנאַפּאַרט²⁴⁵ תתרבה המינות וההפקרות²⁴⁶.
3 ויפנה הוד כ"ק אדמו"ר באגרות קדש אל כל היהודים אשר במרחבי מדינת רוסיא בלי הבדל
4 מפלגה, ככהן כהדיוט, כעשיר כעני אשר כולם כאחד יעמדו לעזור להממשלה בממונם בעבודתם ובכל
5 אשר להם. ויסיים את אגרתו הק' ואתם אל ירך לבבכם ואל תשימו לב להנצחונות הזמניים של השונא
6 כי הנצחון הגמור יהי' על צד מלך רוסיא.

— — — —

8 מפני כמה ענינים לא רצה הוד כ"ק אדמו"ר הזקן לעזוב את מקום מגורו ליאדי בימי המלחמה,
9 ולכל לראש שלא יפול רוחם של יהודי רוסיא הלבנה, אבל כשעבר חיל נאַפּאַלעאַן את נהר בערעזינא
10 וביום אחד התקדמו כשלושים פרסאות הוכרח כ"ק אדמו"ר הזקן לעזוב את עיר מושבו ליאדי.

11 הוד כ"ק אדמו"ר הזקן לקח אתו עמו, את כל בני משפחתו הדרים אתו עמו, חוץ מבנו הצעיר
12 הרה"ק ר' משה אשר הי' אז בבית חותנו בעיר אוללא ואחיו הרה"ק מוהרי"ל שהי' אז בביתו בעיר
13 יאַנאַוויטש — פלך וויטעבסק — ויסעו אתו כעשרה איש מגדולי החסידים.

14 נסיעתו מעיר מגורו היתה במהירות גדולה בערב שבת, ובטרם נסעו²⁴⁷ צוה לבני העיר שיקחו
15 לעצמם את כלי הבית מטות שולחנות וספסלים וכדומה מבלי להשאיר כל מאומה בדירתו ואפילו בגדים
16 ישנים שבלו מיושן, וסנדלים — פאַנטאַפעל — בלויים יבערו מן הבית ואם יהי' שעת דוחקא אשר אנשי
17 החיל השונא יכנסו לעיר ישרפו את דירתו ויפנו את ספרי התורה מבית הכנסת אשר על יד ביתו.

18 לא עברו שלש שעות מעת אשר עזב כ"ק אדמו"ר הזקן את העיר והנה חיל הצרפתים נכנסו לעיר
19 וא' משרי הצבא דרש למעונו של הגרען רבי — רב הכולל — באַרוכאַוויטש ויראו לו את הרחוב מקום
20 שם דירתו של כ"ק אדמו"ר הזקן ויעף על סוסו וכעשרה רוכבים אחריו וירא כי הבית בוער ויקצוף
21 במאד ויצו לשרוף את ביהכנ"ס.

השיחות תשנ"ב ח"א ע' 177). בית רבי חלק א פרק כב (מה, ב ואילך).
ועוד.
(247) ראה ספר השיחות תרצ"א שם. שיחת יט כסלו תרצ"ג ס"ד
(לקו"ד ח"א יג, ב ואילך).

246) ראה אגרות קודש אדמו"ר הזקן ח"א ע' קניקא. אדמו"ר
האמצעי ח"א ע' רלו ואילך. ספר השיחות תורת שלום ע' 203.
רשימת המאסר (ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 232. לעיל ע' 000).
ספר השיחות תרצ"א ע' 170 ואילך. שיחת ש"פ וישב תשנ"ב (ספר

אגרות קודש

- 1 [תחלת מ"ח תרפ"ב]
- 2 ב"ה
- 3 אל התלמידים היקרים היושבים בניקאלי
- 4 ד' עליהם יחיו
- 5 שלום וברכה
- 6 מכתבם מדי שופטים הנכתב ע"י תלמידינו מר ארי' ליב
- 7 ש"י איידילנאנט, התאחר בדרך הילוכו, וגם הגיעני בימי בין
- 8 כסא לעשור בערך, אשר עתים הללו קדושים הם לכאו"א
- מישראל ומוקדשי לעבודה שלב, בעבודה פנימית מבלי מצא
מקום לדבר דבר איש את רעהו, ובכן נשאר הדבר עד היום.
טוב ונכון הדבר שהתיישבו בעיר ניקאלי ולומדים וחוזרים
דא"ח. שקדו על התורה בכל כוחכם כי היא חייכם וחיינו,
ובזה תצליחו בהצלחה מרובה, כי אור קדש הקדשים נורא
עילאה חופף עליכם ועלינו בהתעוררות רחמי שמים ע"י הוד
כ"ק נשיאינו אבינו רבינו הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק
זצוקללה"ה נב"מ ז"ע אשר מסר נפשו האצולה עלינו בהיותו
אתנו פה יחד בגוף, ומה גם עתה העומד בהיכל קדש הקדשים

1 מתחנן ומבקש רחמים בעד עם הקדש צאן מרעיתו תלמידיו
2 ותלמידי תלמידיו ד' עליהם יחיו.
3 תמימים יקרים יחיו, דעו כי נחלת אלקים שפכה עלינו
4 אור זוהר מבהיק, עולה ומזהיר. כל אחד ואחד מאתנו, אם
5 כי אזובי קיר אנחנו, עשבי השדה, אבל משדה אשר ברכו הוי',
6 גבורים אנחנו, ת"ל כאשר אנחנו עושי דברו ית' ויתעלה
7 בלימוד תורתו וההתעסקות בתפלה, וכאשר מוסרים אנחנו
8 עצמינו לעבדי הוי' הן המה כ"ק אבותינו רבותינו הקי'
9 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר מאורם תאיר נפשינו רוחינו
10 ונשמתינו, איש איש מאתנו יעמוד חזק על משמרתו משמרת
11 הקדש בעוז נפש ובהדר דעת יעמוד על משמרתו לשקוד בתורה
12 לפאר את הלב לנקותה מכל סיג וחלאה, ולשעבד את המוח.
13 העולם כאדרת ושמלה פרוסה לפנינו להאירה באור אלקי
14 אשר הנחילונו הוד רבותינו הקדושים זצוקלה"ה, החלש
15 יאמר גבור אני, וזאת תעודתי עלי אדמות.

16 תמימים יקרים דעו את אשר לפניכם, אין לנו בעולמינו
17 אלא התורה והעבודה, איש איש מכס ידע את אשר לפניו.
18 התרועעו והתאחדו כולכם תלמידי[ן] האדם הגדול בענקים
19 אשר מרוח קדושתו נסך עליכם. פתחו סגור לבבכם, הוציאו
20 זיקי להבת שלהבת אהבתכם אל התורה והעבודה, ועבדו את
21 הוי' בכל לבבכם ובכל נפשכם. שנה חדשה נתן לנו אל אלקי
22 ישראל לטובה ולברכה, התחזקו והאירו, בשנת אורה וישועה
23 קרובה לנו ע"י עבודתינו בתורה ובמצות באהבה וחיבת
24 הקדש.
25 ובבקשה הוודיעני בכל עת מנועם שלומכם הטוב ומאופן
26 חייכם ברוחניות ובגשמיות, כי זה חלקי בחיים להיות עמכם
27 בכ"מ שאתם שם, מבלי התחשב עם ריחוק המקום, כי לבבינו
28 אחת היא, וריחוק לא תדע.
29 היו ברכה ברו"ג כאו"ני וכן מו"ר.

אג"ק מוהר"י צ נדך יד

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שישי עמ' א

1 שבייתה במקום העירוב, ואין צריך שיהיה העירוב ראוי לאכילה כל
2 השבת.
3 ואם ספק הדבר אם התקלקל העירוב מבעוד יום או משחשיכה,
4 נחלקו בזה תנאים, רבי מאיר ורבי יהודה אומרים, הרי זה תמיר
5 גמול - הרי הוא כאדם המוליך בדרך חמור לפניו וגמול מאחריו,
6 שצריך לפנות לפניו ולאחריו ולתת דעתו על שניהם. כלומר, כיון
7 שאינו יודע אם היה העירוב כשר בבין השמשות, נמצא שספק הדבר
8 אם קנה שבייתה במקום עירובו או בביתו, ועל כן עליו לחשוש
9 לשניהם. והלכך, אסור לו להתרחק מביתו לצד הרחוק מן העירוב,
10 שמא קנה שבייתה במקום עירובו ונמצא ביתו בסוף התחום, וכמו כן
11 אסור לו להתרחק מעבר לעירוב, שמא קנה שבייתה בביתו ונמצא
12 העירוב בסוף התחום. ולפיכך אינו יכול להלך אלא באלפיים האמות
13 שבין ביתו לעירובו וראה ציוו. אך רבי יוסי ורבי שמעון אומרים,
14 ספק עירוב קשר, ודינו שקנה שבייתה במקום עירובו, ויכול ללכת
15 משם אלפיים אמה לכל רוח. אמר רבי יוסי, אבטולמוס העיר
16 משום חמשה וקנים על ספק עירוב שפשה.

17 שמשנתנו אינה כשיטת רבי, דאי ברבי יש להקשות, האמר רבי לעיל
18 (לג), כל דבר שהוא אסור משום שבות - משום גזירה דרבנן, לא
19 גזרו עליו בבין השמשות של כניסת השבת, וכיון שאיסור מוקצה
20 הוא גזירת חכמים, נמצא שבבין השמשות ושהוא זמן קניית השבייתה
21 במקום העירוב] היה יכול לפנות את האבנים ולהוציא את העירוב
22 מתחת לגל, ואם כן קשה מדוע אין עירובו עירוב. אלא ודאי משנתנו
23 סוברת כדעת חכמים שם שאיסורים דרבנן נוהגים אף בבין השמשות,
24 ועל כן אין העירוב חל שהרי לא יכל להוציא מתחת לגל ולאכלו.
25 משיבה הגמרא: אפילו תימא - אף אם תרצה לומר שמשנתנו
26 סוברת ברבי, אין זה קשה, כי לעולם באופן שיכול לפנות האבנים
27 בידי אדם אכן חל העירוב, ולא צריכא - לא הוצרכה המשנה לומר
28 שאינו עירוב, אלא באופן דקע' מרא ותימא - שצריך מעדר גרוזן
29 כדי לפנות את הגל מעל העירוב, וכיון שהפינוי על ידם הוא מלאכה
30 האסורה בשבת מן התורה, נמצא שגם לרבי בבין השמשות לא יכל
31 להוציא את העירוב ממקומו, ועל כן אינו חל.

32 הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה להזכיר גם נתגלגל וגם נפל
33 עליו גל: וצריכי - הוצרכה המשנה להשמיענו שני אופנים אלו, דאי
34 תנא רק את דין נתגלגל חוץ לתחום, היינו סבורים שדווקא באופן זה
35 אינו עירוב משום דליתא גביה - שאין העירוב נמצא במקום אחד
36 עם האדם שהניחו, אכל באופן שנפל עליו גל דאיתיה גביה -
37 שהעירוב נמצא עמו אלא שהוא מכוסה, אימא ליהו עירוב - שמא
38 נאמר שיהיה עירובו עירוב, על כן הוצרכה המשנה ללמד שגם
39 באופן זה אינו עירוב, כיון שמכל מקום אינו יכול לאכלו. וכן אי תנא
40 רק את דין נפל עליו גל, היינו סבורים שדווקא שם אינו עירוב משום
41 דמיבסי - שהעירוב מכוסה ממנו ואינו יכול להגיע לידיו כלל, אכל
42 כשנתגלגל מחוץ לתחום, דוימני דאתי זיקא ומייתי ליה -
43 שלפעמים באה רוח ומחזירתו אל תוך התחום, אימא ליהו עירוב -
44 שמא נאמר שיהיה עירובו עירוב, ועל כן הוצרכה המשנה ללמד
45 שאף באופן זה אינו עירוב, כיון שבבין השמשות אין העירוב במקומו.
46 מסיימת הגמרא: צריכא - נמצא שאכן הוצרך התנא להשמיענו שני
47 אופנים אלו.

48 שנינו במשנה: או נשךרף העירוב, או שעירב בתרומה ונממאת, אם
49 קרה הדבר מבעוד יום אינו עירוב. מבררת הגמרא: למה לי - לשם
50 מה הוצרך התנא להשמיענו אף דינים אלו. משיבה הגמרא: תנא
51 נשךרף,

17 נמרא
18 שנינו במשנה: נתגלגל העירוב חוץ לתחום מבעוד יום, אינו עירוב,
19 מבארת הגמרא: אמר רבא, לא שנו דין זה אלא באופן שנתגלגל
20 העירוב אל מחוץ לארבע אמות מסוף התחום, אכל אם נתגלגל רק
21 מעט לתוך ארבע אמות הסמוכות לסוף התחום, עירובו עירוב. וטעם
22 הדבר, שכל הנותן עירובו כדי לקנות שבייתה במקום הנחתו, יש לו
23 ארבע אמות - יכול הוא להלך ארבע אמות סביב העירוב, שזהו
24 שיעור מקום שבייתה אדם, ובנוסף לארבע אמות אלו הוא מונה משם
25 והלאה עוד אלפיים אמות. ולפיכך אם התגלגל העירוב אל תוך
26 ארבע אמות הסמוכות לתחום, נמצא שמקום השבייתה שסביב
27 העירוב נכנס לתוך התחום, ועל כן הוא נחשב כחלק מהתחום ומותר
28 להיכנס אליו.
29 שנינו במשנה: נפל עליו גל וכו' מבעוד יום, אינו עירוב. הגמרא
30 מבררת כשיטת מי נאמר דין זה: קא סלקא דעתך - לכאורה תעלה
31 בדעתך, שנפל הגל באופן דאי בעי מצוי שקיל ליה - שאם ירצה יוכל
32 לפנות האבנים בידי ולהוציא מתחתן את העירוב, והטעם שאינו
33 עירוב הוא משום שאבנים הן מוקצה ואסור לטלטלן. מבררת
34 הגמרא: אם כן ליתא מתניתין דלא ברבי - לכאורה יש לומר

פרק ב משנה ג

הוּוּ זְהִירֵי בְרִשׁוֹת, שְׂאִין מְקַרְבִּין לֹא לְאָדָם אֲלָא לְצַדִּיק עֲצֻמָּן. נִרְאִין כְּאוֹהֲבֵי בְשֶׁעַת הַנְּגָתָן. וְאִין עוֹמְדִין לֹא לְאָדָם בְּשֶׁעַת דְּחֻקוֹ:

נקודות משיחות קודש

היצר הרע על מנת להופכו לטוב, וכמאמר רז"ל⁶ "בכל לבבך – בשני יצריך". אלא שעליו לעשות זאת מתוך זהירות יתירה – "הוּוּ זְהִירֵי בְרִשׁוֹת".

(ועל דרך זה יש לומר בפירוש "ואל תתודע לרשות": צריכים להתעסק עם ה"רשות", כנ"ל, אך לא באופן של "דעת" – מלשון התקשרות והתחברות?).

ויש לומר עוד שהכוונה ב"רשות" היא ליצר הטוב – השכל ומדות דקדושה. במקרים מסויימים אין לציית אפילו ל"רשות" זו – היינו כשנדרש מיהודי עבודה של מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת⁸.

וזהו "שֵׂאִין מְקַרְבִּין לֹא לְאָדָם אֲלָא לְצַדִּיק עֲצֻמָּן" ו"נראין כאוהבין בשעת הנגאתן": מצד כחותי הגלויים של הנשמה (שכל ומדות) רצונה בעבודה המביאה לשלימותה (השלימות דשכל ומדות); ולא מסירת נפש – ביטול ושלימת מציאותה. ומכל מקום הרי זה רק "נראין כאוהבין", כי על ידי העבודה של מסירת נפש מגיע לו לאדם אמיתיות הטוב וההנאה.

[והרי הוכחה לדבר:

ידוע⁹ שה"בית יוסף" הי' צריך להשרף על קידוש ה', אך בגלל סיבה מסויימת נענש ולא זכה לכך. והנה, זה שנשאר בחיים איפשר לו לכתוב את השולחן ערוך; ובכל זאת נחשב לו הדבר לעונש. הרי שמסירת נפש היא נעלה יותר אפילו מחיבור השלחן ערוך, שכל בית ישראל עד סוף כל הדורות הולכים לאורו¹⁰].

השאלות במשנתנו: א. לכאורה אין בהוראה זו ענין לעבודת ה', ופשיטא שאינה הנהגה של מילי דחסידותא. ב. לכאורה אין זו הוראה השווה לכל נפש, דהרי היא מכוונת רק לאנשים כאלה שיש להם עסק עם השלטונות. ג. בפרק ראשון¹ שנינו "ואל תתודע לרשות", היינו שיש להשתדל לא להיות ידוע ומוכר לשלטון²; וכאן אומר שיש להתעסק עמהם, אלא באופן של זהירות³.

והביאור:

"רשות" היא ה"שליטים" שבאדם – שכלו ומדותיו⁴. ואמר "הוּוּ זְהִירֵי בְרִשׁוֹת", כי האדם מוכרח וזקוק ל"שלטון" זה, אך עליו להיות זהיר בו. כי לפעמים מתאווים המוח והלב דבר בלתי רצוי, ואז על האדם לדעת שאף שהן "מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", הרי זה "לצורך עצמן" ול"הנגאתן" בלבד.

ובאופן אחר קצת יש לומר דהכוונה ב"רשות" לשלטון של היצה"ר, והפירוש ב"מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", מבואר על פי הידוע⁵ שאחת מתחבולות היצר-הרע היא להופיע כ"אוהבו" של האדם ו"מסכים" לו בכל אשר יעשה, גם בהנהגה טובה, רק שמשפיע עליו לעשות הנהגה זו מתוך פני, או בקרירות, בדרך "מצוות אנשים מלומדה", ועל ידי זה לוכד את האדם ברשתו עד שמסיתו גם לדברים אסורים ר"ל.

ועבודה זו היא במילי דחסידותא, כי ממדת הדין רשאי האדם לא לעסוק כלל עם ה"רשות" דהיצר הרע (ובלבד שיהי' שלם במעשה בפועל); אך במדת חסידות חייב להתעסק עם

6. ברכות נד, א במשנה.
7. תניא ספ"ג.
8. ראה תו"א מג"א צט, ב.
9. מגיד מישרים ר"פ בראשית.
10. משיחת מוצש"ק פ' תזרי"מ תשל"ט – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. מ"י.
2. אבות דר"נ פי"א, ג.
3. ראה מחזור ויטרי. מד"ש בשם הרשב"ץ.
4. ראה זח"ב קנג, א: תלת שליטין אינון באדם, מוחא לבא וכבדא.
5. ספה"מ קונטרסים ח"א עמ' לז, א. ושם מפרש לפי" מארז"ל (שבת קז, ב) כך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך וכי'.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

1 - שצריך לעשות כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה
2 שנאמר 'עֲלִיו', בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא
3 צריך לְעָרְבָן – לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
4 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה ו'עליו'
5 בא לומר שיערבם יחד, וְאִימָא להיפך, שמה שנאמר 'עֲלִיו' דוֹקָא –
6 ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן את המים, ומה
7 שנאמר 'אֶל כְּלִי' ללמדנו שְׁתֵּהא חִיוֹתָן כְּכֵלִי – ללמדנו שלא יטול
8 המים מהמעין בכלי אחד ויעבירונו בכלי שבו עושה את המי חטאת, אלא

9 צריך ליטול המים מן המעיין באותו כלי שעושה בו את המי חטאת.
10 מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש לדרוש שנותנים תחילה את המים
11 ועליהם את העפר, שכן מַה מְצִינֵנו כְּכֵל מְקוֹם – לגבי מי סוטה, שתחילה
12 נותן את המים, ואת הַמְכַשֵּׁיר – את העפר נותן לְמַעַלָּה. ולכן מסתבר
13 ללמוד שְׁאֵף כְּאֵן – לגבי פרה, דינו כן שֶׁמְכַשֵּׁיר לְמַעַלָּה – שנותן את
14 המים תחילה ועליהם את האפר, ולכך דרשו מ'אל כלי' לעכב בסדר
15 הנתינה, ומ'עליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

פרשת תזריע

יב « וידבר יהוה אל־משה לאמר: ד דבר אל־בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותהי תטמא: ג וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ד ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה ככל־קדש לא־תגע ואל־המקדש לא תבא עד־מלאת ימי טהרה: (טו) ה ואם־נקבה תלד וטמאה שבעים בנדתה וששים יום וששת ימים תשב על־דמי טהרה: ו ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תבוא כבש בן־שנתו לעלה ובן־יונה או־תר לחטאת אל־פתח אהל־מועד אל־הכהן: ז והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקר דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: ח ואם־לא תמצא ידה די שם ולקחה שת־תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: פ (שירא) **יג** « וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: ג אדם פִּי־יהיה בעור־בשרו בשרו שאת או־ספחת או כהרת והיה בעור־בשרו לנגע צרעת והובא אל־אהרן הכהן או אל־אחד מבניו הכהנים: ד וראה הכהן את־הנגע בעור־הבשר ושער בנגע הפך א לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: ה ואם־בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין־מראה מן־העור ושערה לא־הפך לבן והסגיר הכהן את־הנגע שבעת ימים: ו וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא־פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: (ע"ב בחול) ז וראה הכהן אתו ביום השביעי שנית והנה כהה הנגע ולא־פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר: ח ואם־פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל־הכהן לטהרתו ונראה שנית אל־הכהן: ט וראהו הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמא הכהן צרעת הוא: פ ג נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל־הכהן: ו וראה הכהן והנה שאת־לבנה בעור והיא הפכה שער

לבן ומחית בשר חי בשאת: « צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמא הכהן לא יסגרונו כי טמא הוא: ב ואם־פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל־עור הנגע מראשו ועד־רגליו לכל־מראה עיני הכהן: ג וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את־כל־בשרו וטהר את־הנגע פלו הפך לבן טהור הוא: ד וביום הראות בו בשר חי וטמא: ט וראה הכהן את־הבשר החי וטמא הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: ט או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל־הכהן: י וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את־הנגע טהור הוא: פ יי ובשר פִּי־יהיה בו־בערו שחין ונרפא: יג ותיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל־הכהן: ד וראה הכהן והנה מראה שפל מן־העור ושערה הפך לבן וטמא הכהן נגע־צרעת הוא בשחין פרח: ט ואם א יראנה הכהן והנה אין־פיה שער לבן ושפלה איננה מן־העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: ט ואם־פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו נגע הוא: ט ואם־תחתיה תעמד בהרת לא פשתה צרבת השחין הוא וטהרו הכהן: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חכ"ב ע' 70, ע"פ ביאורי החומש) שמה של הפרשה - תזריע

ידוע ששמה של הפרשה מורה על תכנה. ולכאורה שמה של פרשתנו 'תזריע' - שמשמעותו יצירת חיים חדשים - הפוך מתכנה של הפרשה, המדברת - ברבה - בדיני מצורע, שעליו דרשו חז"ל "מצורע חשוב כמת".

וההסבר לכך: הצרעת היא לא רק עגש שמגיע לאדם בעוון דבור לשון הרע, אלא יש בה תפקיד חיובי שנועד להרגיל את האדם להתרחק מדבור וספור לשון הרע. כך לאחר שיטהר מהצרעת יוכל לפתח חיים חדשים, נקיים מלשון הרע. לכן שמה של הפרשה מורה על יצירת חיים חדשים, כי זוהי מטרתה האמתית של הצרעת - לזרע וליצור חיים חדשים.

שני ט או בשר פִּי־יהיה בערו מכות־אש והייתה מחית המכה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה: ט וראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן בבהרת ומראה עמק מן־העור צרעת הוא במכה פרח

אָצלו. במצב כזה יכול האדם להגיע למצב של 'פלות הנפש', שאיפה להתנתק מהגוף והעולם הזה הגשמי, ולהדבק בקב"ה. על-כך אומר הפסוק "אשה כי תזריע": גם כאשר אדם נמצא במצב של "אשה", שכלו עסוק בלהתקרב לקב"ה, עליו להיות בבחינת "תזריע" - לעסוק בקיום המצוות הגשמיות והארציות, כמו שזריעה בפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לצמיחה.

שלישי ^מ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא: ^{מא} ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבה הוא טהור הוא: ^{מב} וכי יהיה בקרחת או בגפחת נגע לכן אדמדם צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגפחתו: ^{מג} וראה אתו הפכה והנה שאת הנגע לבנה אדמדם בקרחתו או בגפחתו כמראה צרעת עור פשר: ^{מד} איש-צרוע הוא טמא הוא טמא וממאנו הפכה בראשו נגעו: ^{מה} והצרוע אשר-בו הנגע בגדיו יהיו פרטים וראשו יהיה פרוע ועל-שפם יעטה וטמא | טמא יקרא: ^{מו} כל-ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדרך ישוב מחוץ למחנה מושבו: ^{מז} והפגר פרייהו בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: ^{מח} או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל-מלאכת עור: ^{מט} והיה הנגע ירקרק | או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכל-פליעור נגע צרעת הוא והראה את-הפכה: ^נ וראה הפכה את-הנגע והסגיר את-הנגע שבעת ימים: ^{נא} וראה את-הנגע ביום השביעי פרי-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר-יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא: ^{נב} ושרף את-הבגד או את-השתי | או את-הערב בצמר או בפשתים או את-כל-פלי העור אשר-יהיה בו הנגע פרי-צרעת ממארת הוא באש תשרף: ^{נג} ואם יראה הפכה והנה לא-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכל-פליעור: ^{נד} וצוה הפכה וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית:

- נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות י עמ' 25)

כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו (נגעים ב, ה) כלומר: כל הנגעים (ש) אדם רואה (ב) חוץ - (הרי זה) מנגעי עצמו. וכתורת הפעל שם טוב, שכאשר אדם רואה רע בזולתו,

וטמא אתו הפכה נגע צרעת הוא: ^נ ואם | יראה הפכה והנה אין-בבחרת שער לכן ושפלה איננה מן-העור והוא כהה והסגירו הפכה שבעת ימים: ^{נא} וראהו הפכה ביום השביעי אם-פשה תפשה בעור וטמא הפכה אתו נגע צרעת הוא: ^{נב} ואם תחתייה תעמד הבחרת לא-פשתה בעור והוא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הפכה פרי-צרכת המכוה הוא: ^{נב} ואיש או אשה פרייהו בו נגע בראש או בזקן: ^{נז} וראה הפכה את-הנגע והנה מראהו עמוק מן-העור וכו שער צהב דק וטמא אתו הפכה נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא: ^{נח} וכי-יראה הפכה את-נגע הנתק והנה אין מראהו עמוק מן-העור ושער שחר אין בו והסגיר הפכה את-נגע הנתק שבעת ימים: ^{נח} וראה הפכה את-הנגע ביום השביעי והנה לא-פשה הנתק ולא-יהיה בו שער צהב ומראה הנתק אין עמוק מן-העור: ^{נח} והתגלח ואת-הנתק לא יגלח והסגיר הפכה את-הנתק שבעת ימים שנית: ^{נח} וראה הפכה את-הנתק ביום השביעי והנה לא-פשה הנתק בעור ומראהו איננו עמוק מן-העור וטהר אתו הפכה וכבס בגדיו וטהר: ^{נח} ואם-פשה יפשה הנתק בעור אחרי טהרתו: ^{נח} וראהו הפכה והנה פשה הנתק בעור לא יבקר הפכה לשער הצהב טמא הוא: ^{נח} ואם-בעינו עמד הנתק ושער שחר צמחו בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הפכה: ^{נח} ואיש או-אשה פרייהו בעור-בשרם בהרת פהרת לבנת: ^{נח} וראה הפכה והנה בעור-בשרם פהרת פהות לבנת כהק הוא פרה בעור טהור הוא: ^ס

- נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ח"א ע' 236, ע"פ ביאורי החומש)

אשה כי תזריע (יב, ב) ירמזו הכתוב על כנסת ישראל אשר מצינו שנקראת אשה. 'אשה כי תזריע', פרוש: הזרעת מצוות ומעשים טובים (אור החיים)

כנסת ישראל נקראת בשם אשה של הקב"ה, שם זה מבטא את הקשר העצום בין ישראל לקב"ה, והוא מורה על התשוקה של האדם להתקרב לקב"ה, כשכל הדברים האחרים טפלים

שָׁעָרוּ וַיִּגְלַח וּכְבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו וּרְחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְטָהַר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים
תְּמִימִים וְכִבְשָׂה אַחַת בַּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה
עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְלֹא אֶחָד שָׁמֹן:

וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר
וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְלָקַח הַכֹּהֵן
אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶג
הַשֶּׁמֶן וְהִגִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וְשִׁחַט
אֶת־הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־
הָעֵלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחֲטָאת הָאִשֶׁם הוּא
לִכְתָּב קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם
הָאִשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמַּטְהָר הַיְמָנִית
וְעַל־כַּתֵּף יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּתֵּף רִגְלוֹ הַיְמָנִית:
וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמָאלִית: וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־
הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן־הַשֶּׁמֶן
בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: וְמִיֵּתֵר הַשֶּׁמֶן
אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמַּטְהָר
הַיְמָנִית וְעַל־כַּתֵּף יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּתֵּף רִגְלוֹ הַיְמָנִית
עַל דָּם הָאִשֶׁם: וְהִנֹּתֵר בְּשֶׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן
יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהָר וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:
וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֲטָאת וְכִפֵּר עַל־הַמַּטְהָר
מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה: וְהָעֵלָה הַכֹּהֵן
אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַ וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן

וְטָהַר: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי תורה, תורה, כב. ב. ע"פ ביאורי החומש)

וְהִזָּה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב)

מספר ב' לקוטי תורה, שהצרעת רומזת למצב שבו פנימיותו של האדם היא טובה בתכלית, והרוע נמצא רק בחיצוניותו ("בעור בשרו"); וזוהי הסבה לכך שנגע הצרעת אינו מצוי בזמן הזה, שכן בנימינו אין בנמצא אנשים שפנימיותם היא טובה בתכלית ואין בה רע כלל.

חמישי כ"א ואם־דל הוא ואין ידו משנת' ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשיון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד

הרי זו הוכחה שאותו רע נמצא בו בעצמו, כי הזולת הוא כמו ראי (וזהו "כל הפוסל במומו פוסל"). וטעם הדבר הוא, כי מפנין שקל מארע הוא בהשגחה פרטית, מוכן שהזמינו לו מלמעלה לראות את הרע בזולתו כדי שידע שרע זה נמצא בו, ועליו לתקנו.

רביעי כ"ב וראה הכהן אחרי | הכבש את־הנגע והנה לא־הפך הנגע את־עיניו והנגע לא־פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגפחתו: ו אם ראה הכהן והנה פחה הנגע אחרי הכבש אתו וקרע אתו מן־הבגד או מן־העור או מן־השתי או מן־הערב: ו אם־תראה עוד בפגד או־בשתי או־בערב או בכל־כלי־עור פרכת הוא באש תשרפנו את אשר־בו הנגע: והפגד או־השתי או־הערב או־כל־כלי־העור אשר תכבש וקר מהם הנגע וכבש שנית וטהר: ו זאת תורת נגע־צרעת בגד הצמר | או הפשתים או השתי או הערב או כל־כלי־עור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, ב"ה ס"ח

פרשת מצורע

יד * וידבר יהוה אל־משה לאמר: זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל־הכהן: ויצא הכהן אל־מחויץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע־הצרעת מן־הצרוע: ויצוה הכהן ולקח למטהר שתי־צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואזב: ויצוה הכהן ושחט את־הצפור האחת אל־כלי־חרש על־מים חיים: ואת־הצפר החיה יקח אתה ואת־עץ הארו ואת־שני התולעת ואת־האזב וטבל אותם ואת | הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: והזה על המטהר מן־הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את־הצפר החיה על־פני השדה: וכבש המטהר את־בגדיו וגלח את־כל־שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל־המחנה וישב מחויץ לאהל שבעת ימים: והיה ביום השביעי יגלח את־כל־שערו את־ראשו ואת־זקנו ואת גבת עיניו ואת־כל־

יִרְקְרְקֶת אוֹ אֲדַמְדָּמֶת וּמְרֵאִיהֶן שָׁפַל מִן־הַקִּיר: ^כ וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהַסִּגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: ^{כא} וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הִנֵּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת: ^{כב} וַצֹּהַר הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הִנֵּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^{כג} וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצִו אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^{כד} וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־פֶּתַח הָאֲבָנִים וְעָפַר אַחַר יָקַח וְטַח אֶת־הַבַּיִת: ^{כה} וְאִם־יָשׁוּב הִנֵּגַע וּפְרַח בַּבַּיִת אַחַר חִלְץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ: ^{כו} וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הִנֵּגַע בַּבַּיִת צֹרַעַת מִמְאֲרַת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: ^{כז} וְנָתַן אֶת־הַבַּיִת אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֲצָיו וְאֵת כָּל־עֶפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^{כח} וְהִבִּיא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^{כט} וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יָכַס אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֱבֵל בַּבַּיִת יָכַס אֶת־בְּגָדָיו: ^ל וְאִם־בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה הִנֵּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת־הַבַּיִת וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הִנֵּגַע: ^{לא} וְלָקַח לַחֲטָא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֲרָז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאוֹב: ^{לב} וְשָׁחַט אֶת־הַצֹּפֵר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׁ עַל־מַיִם חַיִּים: ^{לג} וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרָז וְאֶת־הָאוֹב וְאֵת שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצֹּפֵר הַחֲתִיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֵר הַשְּׁחוּטָה וּבְמַיִם חַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבַּיִת שִׁבְעַ פְּעָמִים: ^{לד} וְחֲטָא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצֹּפֵר וּבְמַיִם חַיִּים וּבַצֹּפֵר הַחֲתִיָּה וּבְעֵץ הָאֲרָז וּבְאוֹב וּבְשָׁנֵי הַתּוֹלַעַת: ^{לה} וְשָׁלַח אֶת־הַצֹּפֵר הַחֲתִיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשְּׂדֵה וּכְפָר עַל־הַבַּיִת וְטַהַר: ^{לו} וְזֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נִגַע הַצֹּרַעַת וְלִנְתֻק: ^{לז} וְלִצֹּרַעַת הַבְּגָד וְלַבַּיִת: ^{לח} וְלִשְׂאֵת וְלִסְפָּחַת וְלַבְּהֶרֶת: ^{לט} לְהוֹרֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַטָּהוֹר וְזֹאת תּוֹרַת הַצֹּרַעַת: ^מ פ מו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

עֲלֶה: ^א וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהַרְתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה: ^ב וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְאֶת־לֶגֶם הַשֶּׁמֶן וְהִלִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: ^ג וְשָׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מְדָם הָאֵשֶׁם וְנָתַן עַל־תְּנוּף אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל־בָּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בָּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית: ^ד וּמִזֶּה הַשֶּׁמֶן יִצַק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֹאלִית: ^ה וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִזֶּה הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמֹאלִית שִׁבְעַ פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ^ו וְנָתַן הַכֹּהֵן מִזֶּה הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ עַל־תְּנוּף אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל־בָּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בָּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם: ^ז וְהִנּוֹתָר מִזֶּה הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהַר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה: ^ח וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתְּרִים אוֹ מִזֶּבֶן הַיּוֹנֶה מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ: ^ט אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאֵת וְאֶת־הָאֶחָד עֲלָה עַל־הַמִּנְחָה וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטְהַר לִפְנֵי יְהוָה: ^י וְזֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַע צֹרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֹג יָדוֹ בְּטַהַרְתּוֹ: ^{יא} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והנה מצרע עשיר . . . מביא . . . קרבנות עשיר (רמב"ם)

ב"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדב את הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקיים הבטחתו. אמר הרבני שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות חדשים' של פרנסה. ואף כאן: באשר עני יוצא מגדרו ומשתדל עבור חברו העשיר - עוזרים לו מלמעלה לקיים את הבטחתו בעשירות.

שישי ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: ^ב כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְתִּי נִגַע צֹרַעַת בַּבַּיִת אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ^ג וְכֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהַגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנָעַן נִרְאָה לִי בַּבַּיִת: ^ד וַצֹּהַר הַכֹּהֵן וּפָנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּטָרָם יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת־הִנֵּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֵא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת־הַבַּיִת: ^ה וְרָאָה אֶת־הִנֵּגַע וְהִנֵּה הִנֵּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שִׁקְעוּרֹת

בִּדְבָרוֹ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֱלֹהִים אִישׁ אִישׁ

כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא: וְזֹאת תִּהְיֶה טָמְאָתוֹ בְּזוּבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוּבוֹ אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזוּבוֹ טָמְאָתוֹ הוּא: - כָּל-הַמְּשַׁכְּבֵי אִשָּׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֹב יִטְמָא וְכָל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: ה וְאִישׁ אִשָּׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְהַיֵּשֵׁב עַל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו הֹב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְהַנֹּגֵעַ בְּבִשָׂר הֹב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ה וְכִי-יִרַק הֹב בַּטְּהוֹר וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְכָל-הַמְּרַכֵּב אִשָּׁר יִרְכַּב עָלָיו הֹב יִטְמָא: וְכָל-הַנֹּגֵעַ כָּלֵל אִשָּׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְכָל אִשָּׁר יִגַּע בְּזָב וְיָדָיו לֹא-שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְכִי-חָרַשׁ אֲשֶׁר-יִגַּע בְּזָב יִשְׁכַּר וְכָל-כְּלִי-עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: וְכִי-יִטְהַר הֹב מִזוּבוֹ וְכַפֵּר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח-לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְכֹא לִפְנֵי יְהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל-הַכֹּהֵן: וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאֵת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזוּבוֹ: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

בעל ראיה אחת (רש"י טו, לב)

לא פרש שהפגנה לבעל שמים או שלש ראיות, שנוצר לעיל, כי דינו חמור יותר מדינו של בעל קרי, המופיע בכתוב לאחר מכן. אלא מפרש שהפגנה לבעל ראיה אחת, שדינו כבעל קרי, ולפי זה הפתיבים הם מן הקל אל הכבד: זב בעל ראיה אחת ובעל קרי - טמאת ערב. נדה - טמאת שבעה. זב בעל שמים או שלש ראיות - חיוב ספירת שבעה נקיים. שוכב עם טמאה - אסור כרת.

וְאִשָּׁה כִּי-תִהְיֶה זָכָה דָּם יִהְיֶה זָכָה כְּבָשָׂרָה שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל-הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב: - וְכָל אִשָּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל אֲשֶׁר-תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: ט וְכָל-הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ט וְכָל-הַנֹּגֵעַ בְּכָל-כְּלִי אֲשֶׁר-תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ט וְכָל-הַמְּשַׁכְּבֵי הוּא אוֹ עַל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-הוּא יִשְׁבְּתוּ עָלָיו בְּנִגְעוֹ-כּוֹ וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ט וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וְתִּהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים וְכָל-הַמְּשַׁכְּבֵי אֲשֶׁר-יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ט וְאִשָּׁה כִּי-יִזוּב זָב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת-נִדְתָּהּ אוֹ כִּי-תִזוּב עַל-נִדְתָּהּ כָּל-יָמֵי זָב טָמְאָתָהּ בַּיּוֹם נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טָמְאָה הוּא: ט כָּל-הַמְּשַׁכְּבֵי אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל-יָמֵי זָכָה כְּמִשְׁכַּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה-לָּהּ וְכָל-הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטָמְאֵת נִדְתָּהּ: ט וְכָל-הַנֹּגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ט וְאִם-טָהַר מִזוּכָה וְסָפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר: ט וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּקַּח לָּהּ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאת אוֹתָם אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת-הָאֶחָד חֲפָאֵת וְאֶת-הָאֶחָד עֹלָה וְכַפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזוּב טָמְאָתָהּ: ט וְהִזְרַתְּם אֶת-בְּגֵדֵי יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאָתָם וְלֹא יָמְתוּ בְּטָמְאָתָם בְּטָמְאֵם אֶת-מִשְׁפַּנֵּי אִשָּׁר בְּתוֹכָם: ט וְזֹאת תוֹרַת הֹב וְאִשָּׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתוּרַע לְטָמְאָה-זָכָה: ט וְהַדּוּחַ בְּנִדְתָּהּ וְהֹב אֶת־זוּבוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָהּ וְלֹאִישׁ אִשָּׁר יִשְׁכַּב עִם-טָמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז"ב ע' 97. ע"פ ביאורי החומש) כי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אֶחְזַתְכֶם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים פאים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות פתיים כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י) מבאר בחסידות שהמלה "אמורי" היא מלשון אמירה ודבור. לכן מצינו שדווקא בבתי האמוריים הופיעו נגעי צרעת, הבאים על עיון דבור לשון הרע. אך עם זאת, דווקא בבתיים היו טמונים

שביעי ט וְאִישׁ כִּי-יִשָּׁב עַל-הַכְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו הֹב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: וְכָל-הַכְּלִי אֲשֶׁר יִשָּׁב עָלָיו הֹב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: ט וְכִי-יִטְהַר הֹב מִזוּבוֹ וְכַפֵּר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח-לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְכֹא לִפְנֵי יְהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל-הַכֹּהֵן: וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאֵת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזוּבוֹ: ט

זאת תורת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ זֶרַע לְטִמְאָה־כֹּהֵ: וְהַדְּוָה בְּנִדְתָהּ וְהַזֵּב אֶת־זוֹבוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָה וְלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טִמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חז"ל ב' ע' 91. ע"פ ביאורי החומש)
 כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְמִי נַגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֵיכֶם (יד, לד)

בַּשּׁוּרָה הַיָּא לְהֶם שֶׁהַנְּגָעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁהַטְּמִינִי אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל זֶהָב בְּקִירוֹת פְּתִיחֵם כֹּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הַנְּגַע נִתְּנָה הַפִּיֹת וּמוֹצָאָן (רש"י) פְּרוּשׁוֹ שֶׁל רִש"י מוֹבָא מִן הַמִּדְבָּר, אֵךְ שֶׁם נִקְטַב בְּצִוְיָה שׁוּנָה. בְּמִדְבָּר נֶאֱמַר שֶׁהַנְּגָעִים הַטְּמִינִי "מְמוּנָם" וְאֵלוֹ רִש"י כְּתֹב "מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל זֶהָב". עוֹד נִקְטַב בְּמִדְבָּר שֶׁהַנְּגָעִים הַטְּמִינִי "בְּפִתִּים וּבְשִׁדוֹת" וְאֵלוֹ רִש"י צִיָּן "קִירוֹת פְּתִיחֵם" בְּלִבְד. וְהַסֵּפֶר לְחִלּוֹק: רִש"י עוֹסֵק אֵךְ וְרַב בְּפִרוּשׁ הַפְּתוּכִים, וְלֹא בְּסִפּוּרֵי חו"ל שֶׁאֵינָם מְפָרְשִׁים אֶת הַפְּתוּכִים. וְהָיִיתָ שֶׁהַסֵּפֶסוּק כָּאֵן עוֹסֵק רַב בְּעִנְיַי נְגָעֵי הַפְּתִיחִים, רִש"י לֹא מְזַכֵּר כֹּלֵל אֶת הַטְּמִינָה הַמְּמוּנָה בְּשִׁדוֹת. לְכֵן גַּם רִש"י מְדַגֵּשׁ שֶׁהַטְּמִינִי "מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל זֶהָב" וְלֹא שֶׁאֵר מְמוּנָם, שֶׁכֵּן קִירוֹת הַפִּיֹת הֵם מְקוֹם מְצַמְצָם מְכַדֵּי לְהַטְּמִין מְמוּנָה מְסוּגָה נְחוּתָה, בְּכַמּוֹת שֶׁתְּצַדִּיק אֶת הַשְּׂרָחָה.

צ' פפוקים, עיר"ו סימן.

"מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל זֶהָב": לְמַדְּנִי שֶׁכַּח הַדְּבֹר יָכוֹל לְהִיֹּת מְנַצֵּל לְדָבָרִים רַעִים, אֵךְ בְּאוֹתָהּ מְדָה נִתֵּן לְנַצְלוֹ לְדָבָרִים טוֹבִים. זֹהִי מִטְּרַת הַנְּגָעִים, לֹא רַב לְבַטֵּל אֶת הַדְּבֹר הָרַע, אֲלֵא גַם לְגַלוֹת שֶׁאֲפָשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַדְּבֹר לְדָבָרִים טוֹבִים (מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל זֶהָב).

חצי קדיש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאֲמַרו אֲמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וְלַעֲלָמֵי עֲלָמֵי. יְתַבְרַךְ יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וְלַעֲלָמֵי עֲלָמֵי. יְתַבְרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרַומֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמָתָא, דְאֲמִירָן בְּעֶלְמָא, וְאֲמַרו אֲמֵן: אֲמֵן

מפטיר לא והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאתם אשר בתוכם:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עֲזַרְחִיִּים הָיָא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי־נַעַם, וְכַל־נְתִיבְתִיָּהּ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמֵּינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּתוֹרָה וּבְמִשְׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

הפמרה לפרשת מצורע לקריאה בציבור ולשמו"ת

במלכים ב פרק ז

ז ג וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער ויאמרו איש אל־רעהו מה אנחנו יושבים פה עד־מתנו: ד אם־אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם־ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל־מחנה ארם אם־יחינו נחיה ואם־ימיתנו ומתנו: ה ויקמו בנשף לבוא אל־מחנה ארם ויבאו עד־קצה מחנה ארם והנה אינ־שם איש: ו ואדני השמיע | את־מחנה ארם קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל־אחיו הנה שכר־עלינו מלך ישראל את־מלכי החתים ואת־מלכי מצרים לבוא עלינו: ז ויקומו וינוסו בנשף ויעזבו את־אהליהם ואת־סוסייהם ואת־חמריהם המחנה כאשר היא וינסו אל־נפשם: ח ויבאו המצרעים האלה עד־קצה המחנה ויבאו אל־אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמנו וישבו ויבאו אל־אהל אחר וישאו משם וילכו ויטמנו: ט ויאמרו איש אל־רעהו לא־כן | אנחנו עשים היום הזה יום־בשרה הוא ואנחנו מחשים וחינינו עד־אור הבקר ומצאנו עוון ועתה לכו ונבאה ונגידה בית המלך: י ויבאו ויקראו אל־שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל־מחנה ארם והנה אינ־שם איש וקול אדם פי אם־תפוס אסור והחמור אסור ואהלים כאשר המה: יא ויקרא השערים ויגידו בית המלך פנימה: יב ויקם המלך לילה ויאמר אל־עבדיו אנידה־נא לכם את אשר־עשו לנו ארם ידעו פירעבים אנחנו ויצאו מן־המחנה להחבה בשדה לאמר פייצאו מן־העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבא: יג ויען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא חמשה מן־הפוסים הנשארים אשר נשארו־בה הנם ככל־המון ישראל אשר נשארו בה הנם ככל־המון ישראל אשר־תמו ונשלחה ונראה: יד ויקחו שני רכב סוסים וישלח המלך אחרי מחנה־ארם לאמר לכו וראו: טו וילכו אחריהם עד־הירדן והנה כל־הירדן מלאה בגדים וכלים אשר־השליכו ארם בחפזם וישבו המלאכים ויגדו למלך: טז ויצא העם ויבאו את מחנה ארם והיו סאה־סלת בשקל וסאתים שערים בשקל בדבר יהוה: יז והמלך הפקיד את־השליש אשר נשען על־ידו על־השער וירמסוהו העם בשער וימת כאשר דבר איש האלהים אשר דבר בדרת המלך אליו: יח והיה בדבר איש האלהים אל־המלך לאמר סאתים שערים בשקל וסאה־סלת בשקל יהיה בעת מחר בשער שמרון: יט ויען השליש את־איש האלהים ויאמר והנה יהוה עשה ארבות בשמים יהיה בדבר הוה ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם לא תאכל: כ ויהי־לו בן וירמסו אתו העם בשער וימת:

ג) וארבעה אנשים היו מצרעים, אמרו ר"ל, שהם היו גיחוי ושלשת בניו, שדבקה בהם צרעת נעמן, בעבור שלקח ממנו את הכסף והבגדים. פתח השער, שהיו יושבים בפתח השער, דין המצרע, כמו שכתוב "מחוי למחנה מושבו" (ויקרא יג.ח). עד מתנו, עד שנמות ברעב. ד) ונפלה, נסגיר את עצמנו לשבן אתם. ה) בנשף, בערב. ו) וח' השמיע וגו', הסבה על שלא מצאו שם איש, היתה כי ה' השמיע באזניהם קולות של רכב וגו'. ט) לא כן, לא טוב וישר. מחשים, שותקים מלבשר. י) שער העיר, שומר שער העיר. אסור, קשור. יא) ויקרא השוערים, הוא קרא לשומרי שערי בית המלך. יג) אשר נשארו בה, שנשארו בעיר ולא מתו ברעב. ונשלחה ונראה, ונשלח אותם אף על פי שיש סכנה בדבר, ונראה מה יהיה בהם. יד) שני רכב, אף על פי שהעבד הציע לקחת חמשה מן הפוסים הנשארים, לא רצו להעמיד בסכנה יותר משנים. טו) אשר השליכו ארם בחפזם, בגלל שמהרו לגוס, השליכו מעצמם בגדים וכלים כדי להקל ממשאם. יז) הפקיד, מנה. את השליש, את השור. אשר נשען על ידו, אשר אתמול היה נשען על ידו בשבא לביתו של אלישע הנביא. על השער, המלך מנה אותו להיות שומר השער. וירמסוהו, מרב הדחק של החלבים לשלל שלל, רמסוהו בגליתם.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צְדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֵר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלְּךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיֵהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיַגְל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסָאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחַלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שלישי עמ' א

25 כשבעל התאנה הוא עם הארץ, אָבֵל בְּחֵבֶר – כשבעל התאנה חבר, 26 אוֹבֵל הַמְקַבֵּל וְאֵינוֹ צִירִיךָ לְעֵשֶׂר דְּבָרֵי רַבִּי. מבררת הגמרא: הֵאֲ 27 עִם הָאָרֶץ דְּקָאֵמֵר לִיהָ לְמֵאֵן – עם הארץ זה שהזכיר רבי שהוא בעל 28 התאנה, לְמִי הוּא אָמַר שִׁמְלָא כֻלְכֵּה מִהַתָּאנִים וַיֵּאבֵל. אֵילִימָא 29 דְּקָאֵמֵר לְעַם הָאָרֶץ תְּבָרִיה – אם נאמר שלעם הארץ חבירו הוא 30 אמר שיטול תאנים, ועליו נאמר בברייתא 'מְעַשְׂרֵן דְּמֵאֵן, הֲרֵי יֵשׁ 31 לתמוה על זה, שְׁמֵאֲחֵר הוּא עִם הָאָרֶץ, מִי צִיִּית – וכי ישמע 32 לדברינו שצריך לעשר מספק. אֵלֵא נֵאמֵר שְׁמֵדוּבֵר כְּבַעַל הַתָּאנָה עִם 33 הָאָרֶץ דְּקָאֵמֵר לִיהָ לְחֵבֶר – שאמר לאדם שהוא חבר שימלא 34 כֻלְכֵּה תָּאנִים וַיֵּאבֵל, וְלַחֲבֵר זֶה אָמַר רַבִּי שְׁעִלְיוּ לְעֵשֶׂר מִסְפָּק. 35 מְקַשָּׁה עַל כֵּךְ הַגְּמָרָא: אִם כֵּן, אֵילִימָא סִיפָא, שְׁשִׁנְיָנוּ בְּסוּף הַבְּרִייתָא 36 לְגַבֵּי בַעַל הַתָּאנָה שְׁהוּא חֵבֶר, 'אָמַר רַבִּי נִרְאֵן דְּבָרֵי מִדְּבָרֵי אַבָּא, 37 מוֹטְבֵי שִׁיחֻשְׁדוֹ חֲבָרִים לְתָרוּם שְׁלֹא מִן הַמוֹקֵף וְאֵל יֵאָבִילוּ לְעַמִּי 38 הָאָרֶץ מְבָלִין', וּמֵאֲחֵר שְׁמֵדוּבֵר כְּשֵׁהמְקַבֵּל חֵבֶר, יֵשׁ לְתַמּוּהָ, עַמִּי 39 הָאָרֶץ מֵאֵי כְּעֵי הָתָם – מה עם הארץ רוצה שם, כְּלוּמַר, מִדּוּעַ אָמַרְהָ 40 הַבְּרִייתָא שִׁיתֵּר רָאוּי שְׁלֹא לְהַאכִיל לְעַמִּי הָאָרֶץ טְבָלִים, וְהֲרֵי אֵין 41 מְדוּבֵר עַל עִם הָאָרֶץ אֵלֵא עַל חֵבֶר. 42 מִתְרַץ רַבִּינָא: אֵמֵר רַבִּינָא, רִישָׁא – בְּדִין הָרֵאשׁוֹן שְׁאָמַר רַבִּי שְׁצִרִיךְ 43 לְעֵשֶׂר בְּתוֹרַת דְּמֵאֵן, מְדוּבֵר בְּעַם הָאָרֶץ שְׁאָמַר לְאָדָם חֵבֶר, מֵלֵא 44 כֻלְכֵּה זֶה בְּתָאנִים וַאֲבוּל, שֶׁחֲבֵר צִרִיךְ לְעֵשֶׂר בְּתוֹרַת דְּמֵאֵן, וְאֵילוּ 45 הַסִּיפָא – בְּדִין הָאֲחֵרוֹן, שְׁאָמַר רַבִּי בְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעַם הָאָרֶץ 46 שְׁאָמַר לְחֵבֶר, אֲבָל בְּחֵבֶר שְׁאָמַר לְאֲחֵר אֵינוֹ מְעַשֵּׂר כֻלְכֵּה, מְדוּבֵר 47 בְּחֵבֶר שְׁאָמַר לְעַם הָאָרֶץ מֵלֵא כֻלְכֵּה תָּאנִים מִתָּאנֵתִי, וְאָדָם חֵבֶר 48 אַחֵר שׁוֹמְעוֹ שְׁאָמַר כֵּן, וְהַעַם הָאָרֶץ נוֹתֵן לוֹ מֵהֵם לֵאכּוֹל. וְרַבִּי

1 או לא, שִׁלְדַעַת רַבִּי סוּמְכִים אָנוּ שֶׁהַפְּרִישׁ וְלַדַּעַת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן 2 גַּמְלִיאֵל לֹא, אֵלֵא מִשׁוּם דְּמֵר [רַבִּין] סָבֵר, נְחֻשְׁדוֹ חֲבָרִים לְתָרוּם 3 שְׁלֹא מִן הַמוֹקֵף, וְיֵמֵר [רַבִּי] שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל [סָבֵר], לֹא נְחֻשְׁדוֹ 4 חֲבָרִים לְתָרוּם שְׁלֹא מִן הַמוֹקֵף, אָבֵל לֹדֵי אִיסוּר זֶה שֶׁל תְּרוּמָה שְׁלֹא 5 מִן הַמוֹקֵף, כִּי עֵלְמָא – כּוֹלֵם מוֹדִים שְׁסוּמְכִים אָנוּ שְׁבַעַל הַתָּאנָה 6 הַפְּרִישׁ, וְטַעַם הַדְּבַר מִפְּנֵי שְׁחֻקָּה, שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ, וְבַעַל 7 הַתָּאנָה הֲרֵי הוּא כְּשִׁלְיַח לְהַפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת לְפִי שְׁמוּטָל 8 עֲלֵיו לְעֵשֶׂר אֶת הַפִּירוֹת שְׁהוּא נוֹתֵן לְאַחֲרֵים, וּמֵאֲחֵר וְהַפְּרַשְׁתָּ 9 תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת הֵיא מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכֵּךְ שְׁאֵף בְּדִינֵי תוֹרָה 10 סוּמְכִים עַל חוֹקָה זֶה. 11 הַגְּמָרָא דוּחָה אֶת הָרֵאזִי: וְרַבִּי נֶהְיָן הַסוּבֵר שְׁבִדִּינֵי תוֹרָה אֵין 12 סוּמְכִים עַל חוֹקָה זֶה, יֵאמֵר לָךְ, הָתָם – הִטַּעַם שְׁשֵׁם סוּמְכִים אָנוּ 13 שְׁבַעַל הַתָּאנָה הַפְּרִישׁ, הוּא כְּדֵרֵב תְּנִינָא חוּזָאָה, דְּאָמַר רַבִּי תְּנִינָא 14 חוּזָאָה, חוּזָקָה הוּא עַל חֵבֶר שְׁאֵינוֹ מוֹצִיא דְּבָרֵי שְׁאֵינוֹ מִתּוֹקָן 15 מִתְּחַת יָדוֹ, וְלַכֵּךְ פִּירוֹת אֵלוֹ שְׁהֵם שְׁלוֹ, עֲלֵיו מוֹטָל לְתַקְנָם, וּמִתּוֹךְ 16 שְׁחוּשׁ שְׁמֵא יָבֵא מְכֻשׁוֹל עַל יָדוֹ, וַיַּעֲבֹר עַל אִיסוּר וְלִפְנֵי עוֹר לֹא 17 תִּתֵּן מְכֻשׁוֹל [וּיקָרָא יֵשׁ דֵּי], וְדֵאֵי מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶם, מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּסַתֵּם 18 שְׁלִיחַ, יִתְכֵּן שְׁלִבְסוּף לֹא יִקִּיִּים אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, לְפִי שְׁאֵין בְּרוּר לוֹ 19 שְׁהַמְשַׁלַּח סוּמֵךְ עֲלֵיו. 20 בְּרִייתָא שְׁהוּבָאָה לְעִיל הַחֲזֵר חִילוֹק לְעַנֵּן בְּעַל הַתָּאנָה בֵּין אִם הוּא 21 עִם הָאָרֶץ לְבִין אִם הוּא חֵבֶר, אֵךְ לֹא הַתְּפַרֵּשׁ לְעַנֵּן הַמְקַבֵּל אִם הוּא 22 עִם הָאָרֶץ אוֹ חֵבֶר, הַגְּמָרָא שְׁלַפְנֵינוּ עוֹסֶקֶת בְּבִירוֹר עַנֵּן זֶה הָאֵם 23 מְדוּבֵר עַל מְקַבֵּל עִם הָאָרֶץ אוֹ עַל חֵבֶר: אֵמֵר מֵר – הוּבָאוּ לְעִיל דְּבָרֵי 24 הַבְּרִייתָא, 'כְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁצִרִיךְ לְעֵשֶׂר מִסְפָּק, כְּעַם הָאָרֶץ –

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:45	18:50	19:35	19:31	19:11	19:07	10:30	10:34	9:25	9:29	8:52	8:57	6:12	6:19	באר שבע (ק)
19:46	18:41	19:37	19:32	19:12	19:08	10:29	10:33	9:23	9:28	8:51	8:56	6:09	6:17	חיפה (ק)
19:44	18:31	19:36	19:32	19:11	19:07	10:28	10:31	9:22	9:26	8:51	8:55	6:08	6:15	ירושלים (ק)
19:46	18:50	19:36	19:31	19:11	19:07	10:30	10:34	9:25	9:29	8:52	8:57	6:12	6:20	תל אביב (ק)
20:31	19:27	20:17	20:08	19:46	19:37	10:37	10:42	9:28	9:35	8:56	9:03	6:05	6:17	אוסטריה, וינה (ק)
18:35	17:43	18:25	18:33	17:59	18:08	10:26	10:25	9:29	9:27	8:57	8:55	6:41	6:36	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:18	19:25	20:14	20:06	19:45	19:36	10:41	10:46	9:33	9:39	9:00	9:07	6:11	6:23	אוקראינה, אודסה (ק)
19:54	19:00	19:50	19:41	19:19	19:11	10:12	10:17	9:03	9:09	8:31	8:37	5:40	5:52	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:06	19:11	20:02	19:52	19:31	19:22	10:23	10:28	9:14	9:21	8:41	8:48	5:51	6:03	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
20:35	19:39	20:31	20:21	19:59	19:49	10:47	10:53	9:38	9:45	9:05	9:13	6:14	6:27	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:29	19:33	20:25	20:14	19:52	19:43	10:40	10:45	9:30	9:37	8:58	9:05	6:05	6:18	אוקראינה, קייב (ק)
20:53	19:51	20:39	20:31	20:10	20:02	11:08	11:12	9:59	10:05	9:27	9:33	6:38	6:49	איטליה, מילאנו (ק)
18:50	18:07	18:46	18:48	18:25	18:27	10:09	10:11	9:07	9:09	8:37	8:39	6:04	6:05	אקוואדור, קיטו (ח)
19:10	18:17	18:59	19:06	18:34	18:42	10:59	10:58	10:01	10:00	9:29	9:27	7:13	7:09	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:53	19:06	19:49	19:58	19:22	19:32	11:51	11:50	10:54	10:52	10:23	10:21	8:08	8:01	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:15	19:26	20:11	20:05	19:45	19:39	10:53	10:57	9:46	9:52	9:14	9:19	6:30	6:39	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:16	19:18	20:04	19:58	19:37	19:31	10:42	10:46	9:35	9:40	9:03	9:08	6:16	6:26	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:16	19:17	20:04	19:57	19:36	19:30	10:42	10:47	9:35	9:41	9:03	9:08	6:17	6:27	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
20:55	19:57	20:44	20:36	20:16	20:09	11:17	11:22	10:10	10:15	9:38	9:44	6:50	7:00	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:24	19:32	20:14	20:10	19:50	19:47	11:11	11:15	10:06	10:10	9:34	9:38	6:54	7:01	ארה"ב, היוסטן (ק)
20:02	19:08	19:52	19:47	19:27	19:22	10:41	10:45	9:35	9:40	9:03	9:08	6:20	6:28	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:18	19:27	20:09	20:06	19:46	19:43	11:12	11:15	10:07	10:11	9:35	9:38	6:57	7:03	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:13	19:13	19:59	19:53	19:32	19:25	10:38	10:42	9:31	9:36	8:58	9:04	6:13	6:23	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:13	19:15	20:02	19:55	19:34	19:28	10:36	10:40	9:28	9:33	8:56	9:02	6:08	6:18	ארה"ב, שיקאגו (ק)
19:00	18:17	18:56	19:00	18:34	18:39	10:31	10:32	9:30	9:30	9:01	9:01	6:31	6:30	בוליביה, לה-פס (ח)
21:28	20:18	21:10	21:00	20:37	20:27	11:24	11:29	10:14	10:21	9:42	9:49	6:49	7:02	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:27	20:18	21:11	21:00	20:38	20:28	11:24	11:29	10:14	10:21	9:42	9:49	6:49	7:02	בלגיה, בריסל (ק)
18:28	17:42	18:21	18:27	17:59	18:04	10:08	10:08	9:09	9:08	8:37	8:37	6:15	6:12	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:15	17:29	18:08	18:14	17:46	17:51	9:54	9:54	8:55	8:54	8:23	8:23	6:00	5:58	ברזיל, ריו דה ז'נרו (ח)
20:47	19:38	20:31	20:20	19:58	19:48	10:41	10:47	9:31	9:39	8:59	9:07	6:05	6:18	בריטניה, לונדון (ק)
21:03	19:50	20:44	20:33	20:10	19:59	10:49	10:54	9:38	9:46	9:06	9:14	6:10	6:24	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
20:42	19:45	20:38	20:27	20:05	19:54	10:47	10:53	9:37	9:44	9:05	9:12	6:10	6:24	גרמניה, ברלין (ק)
20:57	20:01	20:53	20:42	20:21	20:11	11:07	11:12	9:57	10:04	9:25	9:33	6:32	6:45	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:27	17:43	18:23	18:29	18:00	18:06	10:09	10:09	9:10	9:09	8:40	8:39	6:16	6:13	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:24	18:39	19:20	19:18	18:57	18:56	10:32	10:35	9:28	9:31	8:55	8:59	6:21	6:26	הודו, בומביי (ח)
19:21	18:36	19:17	19:15	18:55	18:53	10:27	10:30	9:23	9:27	8:51	8:55	6:16	6:20	הודו, פונה (ח)
20:08	19:14	20:04	19:55	19:33	19:25	10:27	10:32	9:18	9:25	8:46	8:53	5:56	6:08	הונגריה, בודפשט (ק)
20:16	19:25	20:12	20:05	19:44	19:38	10:50	10:55	9:43	9:49	9:11	9:16	6:26	6:35	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:32	19:43	20:28	20:22	20:02	19:56	11:12	11:16	10:06	10:11	9:33	9:39	6:50	6:58	יוון, אתונה (ק)
20:26	19:33	20:22	20:14	19:52	19:44	10:49	10:53	9:40	9:47	9:07	9:14	6:19	6:30	מולדובה, קישינב (ק)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)	7:18	7:13	9:56	9:53	10:26	10:23	11:30	11:28	20:00	20:01	20:22	20:24	19:43	20:28
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	6:51	6:58	9:06	9:09	9:39	9:42	10:36	10:38	18:11	18:01	18:39	18:29	17:43	18:33
נפאל, קטמנדו (ח)	5:42	5:35	8:21	8:17	8:52	8:48	9:57	9:53	18:30	18:33	18:54	18:57	18:15	19:01
סינגפור, סינגפור (ח)	7:00	6:59	9:29	9:27	10:02	10:00	11:03	11:02	19:13	19:12	19:34	19:33	18:54	19:37
פולין, ורשא (ק)	5:53	5:39	8:42	8:34	9:14	9:06	10:22	10:16	19:24	19:35	19:57	20:08	19:15	20:12
פרו, לימה (ח)	6:11	6:11	8:36	8:35	9:08	9:08	10:09	10:08	18:09	18:06	18:31	18:27	17:48	18:31
צרפת, ליאון (ק)	7:06	6:55	9:51	9:44	10:22	10:16	11:29	11:25	20:20	20:28	20:49	20:58	20:09	21:11
צרפת, פריז (ק)	7:12	7:00	9:59	9:52	10:31	10:24	11:38	11:33	20:34	20:43	21:05	21:14	20:24	21:29
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:45	5:43	8:20	8:18	8:50	8:48	9:53	9:51	18:11	18:10	18:32	18:32	17:53	18:36
קנדה, טורונטו (ק)	6:44	6:34	9:28	9:22	10:00	9:54	11:07	11:02	19:55	20:03	20:23	20:31	19:43	20:44
קנדה, מונטריאול (ק)	6:19	6:08	9:04	8:58	9:36	9:30	10:43	10:38	19:34	19:41	20:03	20:11	19:22	20:25
קפריסין, לרנקה (ק)	6:23	6:15	9:00	8:55	9:33	9:29	10:38	10:34	19:12	19:17	19:37	19:42	18:58	19:46
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:09	6:55	10:00	9:52	10:32	10:24	11:41	11:35	20:48	20:59	21:23	21:35	20:40	21:39
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:40	6:24	9:33	9:24	10:04	9:55	11:13	11:07	20:24	20:37	21:00	21:13	20:17	21:32
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	6:46	6:34	9:30	9:24	10:03	9:56	11:10	11:05	20:01	20:10	20:31	20:40	19:50	20:44
שווייץ, ציריך (ק)	6:48	6:36	9:35	9:28	10:06	10:00	11:14	11:09	20:08	20:17	20:38	20:47	19:58	21:00
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:07	6:04	8:39	8:36	9:12	9:09	10:15	10:12	18:33	18:33	18:54	18:55	18:15	18:59

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

יש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפרך פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל ראינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי ד"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00368
07/04/2013

P.P.

שולם

1949

תל אביב

